

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
КОДЕКСУ
УКРАЇНИ

ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ
ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ
ДОКУМЕНТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ

СТАНОМ НА 3 ВЕРЕСНЯ 2014 РОКУ

Київ
«Центр учбової літератури»
2014

УДК 343.1(477)
ББК 67.411(4Укр)
Н 34

Н 34 Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні [текст] / Я. О. Васильчук, Л. А. Гарбовський, А. В. Григоренко [та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 640 с.

ISBN 978-611-01-0536-1

Науково-практичний коментар розрахований на суддів, прокурорів, слідчих, співробітників оперативних підрозділів та адвокатів для використання в практичній роботі, а також як навчальний посібник для студентів навчальних учбових закладів, які готують фахівців в галузі права.

УДК 343.1(477)
ББК 67.411(4Укр)

ISBN 978-611-01-0536-1

© Центр учбової літератури, 2014.

ВВЕДЕННЯ

Колишній Кримінально-процесуальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки був затверджений Верховною Радою Української РСР 28 грудня 1960 року і введений в дію 01 квітня 1961 року. За період дії колишнього КПК Законами Української РСР в нього більш як 50 раз вносилися зміни та доповнення, Законами України — більш як 150 раз. Законом України № 2547-XII від 07 липня 1992 року у назві колишнього КПК та його тексті найменування «Українська РСР» було замінено найменуванням «Україна». Колишній КПК складався із 9 розділів, 39 глав і містив 485 статей. Втратив чинність Колишній КПК згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року.

Даний Кримінальний процесуальний кодекс набрав чинності 20 листопада 2012 року, складається з 11 розділів, 46 глав і містить 614 статей.

В порівнянні з колишнім КПК, цей КПК містить новації, тобто норми і положення, які були відсутні в колишньому КПК, а також нововведення, які по іншому регулюють окремі питання кримінально-процесуального законодавства, ніж колишній КПК.

Так відповідно до положень цього КПК:

1. Введено нове юридичне поняття «слідчий суддя» — яким є суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій, — голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя.

2. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

3. Колишній КПК містив поняття «близькі родичі», тоді як цим КПК закріплено поняття «близькі родичі та члени сім'ї», що є більш широким поняттям, і крім чоловіка, дружини, батька, матері, дітей, рідних братів та сестер, діда, баби та внуків додатково включає до цього поняття вітчима, мачуху, пасинка, падчерку, правнуків, усиновлювача та усиновленого, опікуна та піклувальника, особу, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі осіб, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

4. Запроваджено таке поняття, як «кримінальне правопорушення, яке поділяється на «злочин» і «кримінальний проступок».

5. Досудове розслідування за цим КПК має тривати не більше одного року, тоді як за колишнім КПК воно тривало до півтора року.

6. Цим КПК не передбачено порушення кримінальної справи, а відповідно відсутній такий дієвий інструмент, як оскарження факту порушення кримінальної справи. Також цей КПК не містить такого інституту, як додаткове розслідування. Таким чином, судовий розгляд має закінчитися винесенням обвинувального або виправдувального вироку.

7. Місця у судових залах, де утримуються підсудні, мають бути облаштовані огороженнями з оргскла, а не металічними огороженнями, як це було раніше.

8. Широєсердне зізнання під час досудового розслідування суттєве лише для визначення покарання.

9. За цим КПК слідчий буде складати обвинувальний акт, тоді як за колишнім КПК таким документом був обвинувальний висновок.

10. Цим КПК закріплено поняття розумних строків та їх граничних меж при здійсненні кримінального провадження. Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим КПК строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

11. Чітко визначений цим КПК склад суду при кримінальному провадженні. Так, кримінальне провадження в суді першої інстанції, як правило, здійснюється професійним суддею одноособово. Виключення з даного правила складають:

— Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, яке здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів;

— Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, яке здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

— Кримінальне провадження стосовно службових осіб, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини 1 статті 9 Закону України «Про державну службу», та осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, яке здійснюється в суді першої інстанції колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, а у разі здійснення кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, та трьох присяжних;

Що ж стосується кримінального провадження щодо розгляду стосовно неповнолітньої особи обвинувального акта, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їх продовження, зміну чи припинення, а також кримінальне провадження в апеляційному чи касаційному порядку щодо перегляду прийнятих із зазначених питань судових рішень, то розгляд здійснюється суддею, уповноваженим згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх. При цьому, якщо таке кримінальне провадження має здійснюватися судом колегіально, головуючим під час судового розгляду може бути лише суддя, уповноважений згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

12. Цим КПК чітко врегульовано територіальну підсудність. Так, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. У разі якщо було вчинено кілька кримінальних правопорушень, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення, а якщо вони були однаковими за тяжкістю, — суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено останнє за часом кримінальне правопорушення. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування. Що ж стосується кримінального провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення, то воно не може здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. У разі, якщо кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження здійснює суд, найбільш територіально наближений до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя).

13. Достатньо зважено цим КПК врегульований порядок направлення кримінального провадження з одного суду до іншого. Так, підставами для передачі кримінального провадження на розгляд іншого суду є:

— Факт виявлення до початку судового розгляду тієї обставини, що кримінальне провадження надійшло до суду з порушенням правил територіальної підсудності;

— Нemoжливiсть утворити новий склад суду для судового розгляду після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках;

— Та обставина, що обвинувачений чи потерпілий працює або працював у суді, до підсудності якого належить здійснення кримінального провадження;

— Ліквідація суду, який здійснював судове провадження.

У виняткових випадках, до початку судового розгляду, кримінальне провадження може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків з метою забезпечення оперативності та ефективності кримінального провадження.

Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції за поданням місцевого суду або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів, а також про направлення провадження з одного суду апеляційної

інстанції до іншого вирішується колегією суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за поданням суду апеляційної інстанції або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

14. Цим КПК значно скорочено перелік органів дізнання, які були визначені колишнім КПК, а також запроваджено новий орган досудового розслідування — Державне бюро розслідувань. Відповідно до Розділу Х «Прикінцеві положення» цього КПК частина перша (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402-421, 423-435 цього КПК) та частина четверта статті 216 цього КПК вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим КПК.

15. Колишній КПК визначав прокурора, як особу, яка здійснює нагляд за виконанням законів органами дізнання та досудового слідства, на яких покладалося вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили, а також проведення досудового слідства. Що ж стосувалося підозрюваного, обвинуваченого та їх захисників, рівно як і потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників, то за колишнім КПК їх статус був визначений лише як учасників процесу, а не як рівноправної в процесуальному значенні сторони кримінального процесу, чим порушувався такий принцип кримінального процесу, як змагальність. Цей КПК зовсім по іншому визначив процесуальне положення сторін та учасників кримінального провадження, а саме:

а) Сторони кримінального провадження:

— З боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим КПК;

— З боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники.

б) Потерпілий, його представник та законний представник;

в) Інші учасники кримінального провадження: заявник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, свідок, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, перекладач.

Відповідно, за цим КПК:

— Учасниками кримінального провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник;

— Учасниками судового провадження — сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, за клопотанням або скаргю яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження.

16. За цим КПК досить чітко диференційовані поняття «підозрюваний» та «обвинувачений», «виправданий» та «засуджений», а також досить детально визначені їх права та обов'язки. Так, по цьому КПК підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього КПК, повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього КПК. Виправданим у кримінальному провадженні є обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили. Засудженим у кримінальному провадженні є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

17. Цим КПК визначено, що захисником може бути лише адвокат, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України і відносно якого у зазначеному реєстрі не містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю. Згідно розділу Х «Прикінцеві положення» цього КПК ця норма, визначена частиною другою статті 45 цього КПК, вводиться в дію через рік після створення Єдиного реєстру адвокатів України. Таким чином, інші фахівці у галузі права, які за законом мали право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, а також близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники, які за колишнім КПК допускалися в якості захисників до участі в справі, за цим КПК такого права позбавлені. Цей КПК також ввів норму, згідно якої

одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого, тоді як колишній КПК не передбачав такого обмеження. Встановлено цим КПК також єдиний перелік документів, які підтверджують повноваження захисника (адвоката) на участь у кримінальному провадженні (свідомство про право на зайняття адвокатською діяльністю, ордер, договір із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги), незалежно від того, чи є адвокат членом адвокатського об'єднання, чи він здійснює незалежну професійну діяльність як самозайнята особа і не є членом адвокатського об'єднання.

В колишньому КПК права захисника були окремо визначені і більш детально, тоді як в цьому КПК при визначенні прав захисника йде посилення на те, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику. Таке не чітке визначення прав захисника, як самостійної процесуальної особи, може дати можливість будь-якій особі вільно трактувати і на свій розсуд визначати, які саме права може безпосередньо реалізовувати підозрюваний (обвинувачений), а які не може.

Цим КПК також закріплено ряд позитивних норм, що стосуються прав захисника. Так, позитивними є положення, викладені в статті 93 цього КПК, які більш детально регламентують порядок збирання доказів стороною захисту та потерпілим, а саме: шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. Разом з тим, не досить коректні формулювання цих норм, що дають змогу їх двоякого трактування, відсутність в деяких випадках механізму їх реалізації і/або залежність їх реалізації від волі слідчого або суду, можуть звести нанівець ці позитивні нововведення. Так, в деяких випадках, реалізація стороною захисту на практиці такого права, як ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, є проблематичним. Справа в тому що ініціювання проведення таких дій має здійснюватися шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань. Як показує практика, в більшості такі клопотання не задовольняються, і не тому, що вони є безпідставні або не вмотивовані, а тому, що проведення цих дій займе певний час, а слідчий або обмежений терміном розслідування справи, або проведення цих дій не вигідно слідству.

Крім позитивних нововведень, цей КПК містить норми, які при їх реалізації можуть порушити права захисника. Так, в цьому КПК міститься положення, згідно якого конфіденційні побачення захисника зі своїм підзахисним можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування. Дане положення не тільки може порушити права захисника та його підзахисного, але в деяких випадках не може бути реалізованим в частині додержання конфіденційності побачень.

Можна вітати право захисника на отримання від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснень. Разом з тим, згідно з положеннями частини 8 статті 95 цього КПК такі пояснення не є джерелом доказів.

18. Цим КПК закріплено статус потерпілого, як самостійної процесуальної особи у кримінальному провадженні, а також досить чітко визначені його права та обов'язки.

19. Більш детально цей КПК регламентував порядок збирання доказів стороною захисту та потерпілим, а саме: шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. За цим КПК лише ті докази, які будуть досліджені в суді, будуть покладені в основу судового рішення.

Чимало обговорень викликало положення (нововведення), зазначене в статті 97 цього КПК щодо визнання допустимим доказом показання з чужих слів, під яким розуміється висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи. При цьому, законодавець визначив, що:

- визнання допустимим доказом показання з чужих слів здійснює суд;
- суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо вони є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів;
- суд може визнати доказами показання з чужих слів, якщо сторони погоджуються визнати їх доказами.

— суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів, якщо підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана.

З урахуванням того, що:

— доказами мають бути лише фактичні дані, тобто дані, які є абсолютно достовірними і які можна перевірити на предмет достовірності;

— суддя є арбітром, а тому його завданням є дослідження та оцінка саме достовірних доказів, а не доказів з чужих слів;

— між сторонами може бути домовленість про визнання доказами показання з чужих слів,

— введення такого поняття як показання з чужих слів викликає чимало запитань.

20. Поряд з іншими запобіжними заходами цим КПК введено новий запобіжний захід — домашній арешт, суть якого полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому, який підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, залишати житло цілодобово або у певний період доби. При цьому, сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців. По закінченню цього строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим. Працівники органу внутрішніх справ з метою контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, а також використовувати електронні засоби контролю. Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:

— слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок;

— працівниками органу внутрішніх справ на підставі ухвали слідчого судді, суду, якою щодо підозрюваного, обвинуваченого обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

На виконання вимог частини третьої статті 195 цього КПК наказом Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09 серпня 2012 року затверджене Положення про порядок застосування електронних засобів контролю. Даний наказ набрав чинності одночасно з набранням чинності цим КПК. Що ж стосується такого запобіжного заходу, як особисте зобов'язання, зазначеного в цьому КПК, то подібне також було передбачено і колишнім КПК, зокрема статтею 149-1 (обов'язки, що можуть бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, та статтею 151 (підписка про невиїзд). Різниця полягає лише в тому, що за цим КПК особисте зобов'язання визначено як один із видів запобіжних заходів, тоді як за колишнім КПК обов'язки (один або декілька), які могли бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, які практично повторюють особисте зобов'язання, застосовувалися додатково до обраного запобіжного заходу.

Зовсім по іншому, ніж колишній КПК, цей КПК визначає підстави для обрання такого виняткового запобіжного заходу, як тримання під вартою. Так, за цим КПК тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього КПК. При цьому, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім як до осіб, зазначених в частині 2 статті 183 цього КПК.

21. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення, передбачене цим КПК, мало місце і за колишнім КПК. Разом з тим, цей КПК дещо по іншому вирішує питання приватного обвинувачення. Так, за колишнім КПК за скаргою приватного обвинувачення можна було порушити кримінальну справу лише за 11 статтями, тоді як цей КПК значно розширив перелік справ, які порушуються не інакше, як за скаргою потерпілого (більш як 60 статей).

Колишній КПК, встановивши норму про те, що справи приватного обвинувачення можуть бути порушені не інакше, як за скаргою потерпілого, зробив виключення із цього правила, надавши прокурору право порушувати справу, навіть при відсутності скарги потерпілого, за статтею 125, частиною 1 статті 126, статтею 203-1, частиною 1 статті 206, статтями 219, 229, 231-232-2, 356 Кримінального кодексу України в разі, коли справа має особливе громадське значення, а також у виняткових випадках, коли потерпілий у такій справі чи в справі про злочин, передбачений частиною 1 статті 152 Кримінального кодексу України, через свій безпорадний стан, залежність від обвинуваченого чи з інших причин не може захистити свої законні інтереси. За цим КПК потерпілий має право подати заяву про вчинення кримінального правопорушення до слідчого, прокурора, іншої службової особи органу, уповноваженого на початок досудового розслідування, на підставі якої слідчим, прокурором може бути розпочате кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. За колишнім КПК потерпілий мав право звернутися із скаргою приватного обвинувачення, яка повинна була відповідати вимогам, які встановлені для обвинувального висновку, лише до суду, який за наявності

достатніх даних, які вказували на вчинений злочин, і приймав рішення про порушення кримінальної справи. Відповідно, за колишнім КПК дізнання та досудове слідство по справам приватного обвинувачення не проводилося, тоді як цей КПК передбачає кримінальне провадження по справам приватного обвинувачення, що передбачає наряду із судовим провадженням і досудове розслідування. Колишнім КПК було передбачено закриття справ, порушених за скаргою приватного обвинувачення, якщо потерпілий примириться з обвинуваченим, підсудним, за виключенням справ про злочини, передбачені частиною 1 статті 152 Кримінального кодексу України, справ, які порушені прокурором, а також справ, в яких для охорони державних або громадських інтересів чи прав громадян прокурор вступив в справу і підтримує обвинувачення в суді. Як правило, примирення між потерпілим та обвинуваченим оформлялося у формі мирової угоди. Цим КПК закриття справ, порушених за скаргою приватного обвинувачення, якщо потерпілий примирився з обвинуваченим, підсудним, не передбачено. Натомість цей КПК встановив норму, згідно якої в разі укладання угоди між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим суд виносить вирок на підставі зазначеної угоди. Крім того, цей КПК ввів ще один вид угод у кримінальному провадженні, а саме угоду між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості, що є нововведенням. Таким чином, цим КПК передбачено два види угод у кримінальному провадженні: угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

23. Новим КПК визначено поняття слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Так, слідчими (розшуковими) діями є дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети. Негласними слідчими (розшуковими) діями є різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим КПК. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 270, 271, 272, 274 цього КПК, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

24. Згідно Закону України № 314-VII від 23 травня 2013 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом вільного режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», який набрав чинності 09 травня 2014 року, введено юридичне поняття «юридична особа, щодо якої здійснюється провадження» та «представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження» та внесені відповідні зміни в цей КПК.

25. Відповідно до положень цього КПК на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора:

- бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений КПК України строк, — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна;

- рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування — потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником;

- рішення слідчого про закриття кримінального провадження — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

- рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

- рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим — особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою;

- рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки — особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом;

- рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій — особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником;

— рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього КПК, — підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником.

26. Цим КПК також передбачені інші нововведення, які зазначені у відповідних статтях цього КПК.

Зазначені нововведення в значній мірі не тільки змінили змістову частину процесуальних документів, але й започаткували створення нових процесуальних документів, які колишній КПК не передбачав.

Даний Науково-практичний коментар також містить зразки процесуальних документів, які застосовуються у кримінальному провадженні за цим КПК.

Що ж стосується зразків процесуальних документів, ініціювання та винесення яких віднесено до компетенції сторони обвинувачення, то в даному Науково-практичному коментарі вони наводяться як рекомендаційні, оскільки Міністерством внутрішніх справ України спільно з фахівцями Генеральної прокуратури України розроблено бланки та зразки цих процесуальних документів.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)

*{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5076-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 27, ст.282
№ 222-VII від 18.04.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.131
№ 314-VII від 23.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.183
№ 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712
№ 721-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.801 — втратив чинність
на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014
№ 725-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.805 — втратив чинність
на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014
№ 746-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 12, ст.188
№ 767-VII від 23.02.2014, ВВР, 2014, № 17, ст.593
№ 1207-VII від 15.04.2014, ВВР, 2014, № 26, ст.892
№ 1235-VII від 06.05.2014, ВВР, 2014, № 26, ст.902
№ 1261-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 28, ст.937
№ 1631-VII від 12.08.2014}*

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії

СТАТТЯ 1. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

- 1. Порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України.*
- 2. Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України.*

До частини I.

Законодавець визначив, що на території України порядок кримінального провадження визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України.

Під кримінальним провадженням розуміється здійснення уповноваженими органами досудового розслідування та судового провадження, в процесі яких здійснюються процесуальні дії. Необхідність проведення кримінального провадження може бути викликана лише вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Визначення меж території України закріплено в статтях 1 та 3 Закону України № 1777-XII від 04 листопада 1991 року «Про державний кордон України», відповідно до яких межі території України (суші, вод, надр, повітряного простору) визначаються державним кордоном України, який представляє собою лінію і вертикальну поверхню, що проходить по цій лінії. Державний кордон України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється:

- на суші — по характерних точках і лініях рельєфу або ясно видимих орієнтирах;
- на морі — по зовнішній межі територіального моря України;
- на судноплавних річках — по середині головного фарватеру або тальвегу річки; на несудноплавних річках (ручаях) — по їх середині або по середині головного рукава річки; на озерах та ін-

ших водоймах — по прямій лінії, що з'єднує виходи державного кордону України до берегів озера або іншої водойми;

— на водосховищах гідровузлів та інших штучних водоймах — відповідно до лінії державного кордону України, яка проходила на місцевості до їх заповнення;

— на залізничних і автодорожніх мостах, греблях та інших спорудах, що проходять через прикордонні ділянки судноплавних і несудноплавних річок (ручайв), — по середині цих споруд або по їх технологічній осі, незалежно від проходження державного кордону України на воді.

Державний кордон України, що проходить по річці (ручаю), озеру чи іншій водоймі, не переміщується як при зміні обрису їх берегів або рівня води, так і при відхиленні русла річки (ручаю) в той чи інший бік.

Згідно статті 2 Конституції України територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою.

Кримінальне провадження за вчинення на повітряному, морському чи річковому судні, яке перебуває поза межами України під прапором або з розпізнавальними знаками України, діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється за кримінально-процесуальним законодавством України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

До території України не відноситься територія, на якій розташовані дипломатичні представництва інших держав, акредитованих в Україні, військові судна, що перебувають у територіальних водах чи портах України, які приписані до портів на території інших держав і плавають під їх прапорами, військові повітряні судна, що перебувають у повітряному просторі чи на аеродромі України, які приписані до аеропортів на території інших держав і здійснюють польоти під їх розпізнавальним знаком.

Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні відносини, яка є одним з основних нормативно-правових актів в області дипломатичного права і яка ратифікована Указом Президії Верховної Ради Української РСР 21 березня 1964 року, приміщення представництва є недоторканими і разом з предметами його облаштування, іншим майном, яке знаходиться в ньому, транспортними засобами, необхідними для переміщення дипломатичного корпусу, користуються імунітетом від обшуку, ревізії, арешту та виконавчих дій.

Норми цього КПК не застосовуються щодо осіб, які користуються правом дипломатичної недоторканості. Це означає, що у разі вчинення цими особами кримінального правопорушення на території України, вони не підпадають під дію цього КПК.

До частини 2.

Основоположним законодавчим актом, який визначає основні засади кримінально-процесуального законодавства України є Конституція України, яка має найвищу юридичну силу.

Спеціальним законодавчим актом в галузі кримінального процесуального законодавства, який визначає порядок кримінального провадження на стадіях досудового розслідування та судового провадження, є Кримінальний процесуальний Кодекс України, ухвалений Верховною Радою України 13 квітня 2012 року (Закон № 4651-VI), який набув чинності 20 листопада 2012 року.

Важливе місце в системі кримінального процесуального законодавства України займають закони і кодекси України, які визначають повноваження органів досудового розслідування та судових органів, кримінальні правопорушення та порядок відбування покарання за їх вчинення, постанови Верховної Ради України та Укази Президента України, які регулюють відносини, безпосередньо пов'язані з кримінальним провадженням, рішення Конституційного Суду України щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, офіційного тлумачення Конституції та законів України, міжнародні договори, угоди та конвенції з питань надання правової допомоги, ратифіковані Україною, зокрема:

— закони України: № 3782-XII від 23 грудня 1993 року «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», № 2453-VI від 07 липня 2010 року «Про судоустрій і статус суддів», № 1789-XII від 05 листопада 1991 року «Про прокуратуру», № 2229-XII від 25 березня 1992 року «Про службу безпеки України», № 5076-VI від 05 липня 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу», № 565-XII від 20 грудня 1990 року «Про міліцію», № 2135-XII від 18 лютого 1992 року «Про оперативно-розшукову діяльність»; № 3341-XII від 30 червня 1993 року «Про організаційно — правові основи боротьби з організованою злочинністю», № 266/94-ВР від 01 грудня 1994 року «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»;

- Кримінальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України;
- постанови Верховної Ради України: № 1545-XII від 12 вересня 1991 року «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР», № 2296-XII від 28 квітня 1992 року «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні»;
- Укази Президента України: № 631/2012 від 08 листопада 2012 року «Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України», № 311/2008 від 08 квітня 2008 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»;
- рішення Конституційного Суду України: № 13-рп/2000 від 16 листопада 2000 року (справа про право вільного вибору захисника), № 23-рп/2009 від 30 вересня 2009 року (справа про право на правову допомогу);
- міжнародні договори, угоди, конвенції:
- а) Загальна декларація прав людини, 1948 рік;
- б) Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, 1950 рік, Перший протокол до Конвенції, 1952 рік, Протокол № 2 — 1963 рік, Протокол № 4 — 1963 рік, Протокол № 6 — 1983 рік, Протокол № 7 — 1984 рік, Протокол № 9 — 1990 рік, Протокол № 10 — 1992 рік, Протокол № 11 — 1994 рік, Протокол № 12 — 2000 рік, Протокол № 13 — 2002 рік, Протокол № 14 — 2004 рік, Протокол № 14-bis — 2009 рік (Конвенція, Перший протокол та протоколи № 2,4,7,11 до Конвенції ратифіковані Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року; Протокол № 13 — ратифіковано Законом № 318-IV від 28 листопада 2002 року; Протоколи № 12,14 — ратифіковано Законом № 3435-IV від 09 лютого 2006 року; 27 листопада 2009 року Постійним представником України в Раді Європи Є.Перелигіним було підписано Протокол № 14-bis до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Україна відповідно до статті 7 зазначеного Протоколу застосовує його положення на тимчасовій основі до набрання ним чинності).
- в) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966 рік. Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року;
- г) Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, 1959 рік, та Додатковий протокол до Конвенції, 1979 рік, ратифіковані Законом України N44/98-ВР 16 січня 1998 року. Другий додатковий протокол до Конвенції ратифікований Законом України № 3449-VI від 01 червня 2011 року;
- г) Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах, 1972 рік. Україна приєдналася до Конвенції згідно Закону України № 339/95-ВР від 22 вересня 1995 року;
- д) Європейська Конвенція про передачу засуджених осіб, 1983 рік. Україна приєдналася до Конвенції згідно Закону України № 337/95-ВР від 22 вересня 1995 року;
- е) Європейська Конвенція про видачу правопорушників, 1967 рік, Додатковий протокол, 1975 рік, та Другий додатковий протокол, 1978 рік. Конвенція та Протоколи ратифіковані Законом України № 43/98-ВР від 16 січня 1998 року;
- е) Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 рік. Конвенція ратифікована Законом України № 738/97-ВР від 17 грудня 1997 року;
- ж) Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими особами або умовно звільненими особами, 1964 рік. Україна приєдналася до Конвенції згідно Закону України № 336/95-ВР від 22 вересня 1995 року;
- з) Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків, 1970 рік. Конвенція ратифікована Україною згідно Закону України № 172-IV від 26 вересня 2002 року;
- і) Конвенція Співдружності Незалежних Держав про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах, 1993 рік.
- Окрему категорію складають постанови Пленуму, роз'яснення та інформаційні листи Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ, накази та інструкції Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України та Міністерства внутрішніх справ України, які не є складовою частиною кримінального процесуального законодавства, оскільки не містять нові положення права, а лише узагальнюють судову практику, та надають роз'яснення щодо правильного застосування кримінального процесуального законодавства, регулюють порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, порядок проведення судових експертиз, порядок застосування електронних засобів контролю тощо. До них відносяться, зокрема:
- постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01 листопада 1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя»;
- інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ: № 223-1679/0/4-12 від 15 листопада 2012 року «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод», № 1735/0/4-12 від 26 листопада 2012 «Про деякі питання застосу-

вання розділу XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу України», № 1640/0/4-12 від 09 листопада 2012 року «Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування»;

— наказ Міністерства юстиції України № 53/5 від 08 жовтня 1998 року «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень»;

— накази Генерального прокурора України: № 69 від 17 серпня 2012 року про створення Єдиного реєстру досудових розслідувань та затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», № 4гн від 19 грудня 2012 року «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні»;

— наказ Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09 серпня 2012 року «Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю».

СТАТТЯ 2. ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

До частини 1.

Постановою Верховної Ради України № 2296-ХІІ від 28 квітня 1992 року була затверджена Концепція судово-правової реформи в Україні, яка визначила основні принципи судово-правової реформи та завдання кримінального провадження, якими є:

— створення судочинства, яке максимально гарантувало б право на судовий захист, рівність громадян перед законом, створило б умови для дійсної змагальності і реалізації презумпції невинності;

— відповідність нормативних актів з питань діяльності судів і органів юстиції вимогам міжнародних угод, ратифікованих Україною;

— радикальне реформування матеріального і процесуального законодавства, деідеологізування і наповнення його гуманістичним змістом;

— виключення з кримінального закону діянь, які в сучасних умовах не можуть визнаватись злочинами;

— реформування системи кримінальних покарань;

— диференціювання форм судочинства, зокрема в залежності від ступеня тяжкості злочину;

— розгляд окремих категорій судових справ суддями одноособово, а також колегіями професійних суддів та суддями з розширеною колегією судових засідателів;

— чітке визначення умов допустимості доказів;

— встановлення судового контролю за законністю і обґрунтованістю процесуальних рішень слідчих органів, які обмежують права громадян;

— перевірка законності і обґрунтованості судових рішень в апеляційному і касаційному порядку та за нововиявленими обставинами.

З метою забезпечення ефективного нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, в тому числі у формі процесуального керівництва ним, підтримання державного обвинувачення, оскарження судових рішень і здійснення інших передбачених Законом України «Про прокуратуру» повноважень з цих питань, Генеральним прокурором України 19 грудня 2012 року був виданий наказ № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні». Відповідно до цього наказу основними критеріями оцінки ефективності здійснення прокурором своїх повноважень у кримінальному провадженні визначено:

— своєчасне вжиття заходів щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, поновлення порушених прав та інтересів, притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності, забезпечення повного відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди;

— виявлення причин вчинення кримінальних правопорушень і умов, що сприяли цьому, вжиття заходів до їх усунення;

— додержання законності при реєстрації, вирішенні заяв і повідомлень про вчиненні кримінальні правопорушення, або ті, що готуються, забезпечення достовірності обліку показників щодо стану злочинності та досудового розслідування;

— забезпечення додержання вимог закону щодо швидкого, всебічного, повного, неупередженого розслідування, і судового розгляду кримінального правопорушення; своєчасне скасування незаконних рішень у кримінальних провадженнях.

У разі порушення органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування та судове провадження, принципів кримінального провадження, що завдало громадянину шкоди внаслідок незаконного засудження, незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян, незаконного застосування адміністративного арешту чи виправних робіт, незаконної конфіскації майна, незаконного накладення штрафу, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та іншими актами законодавства, така шкода підлягає відшкодуванню за рахунок коштів державного бюджету.

Порядок відшкодування такої шкоди визначений Законом України № 266/94-ВР від 01 грудня 1994 року «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду».

СТАТТЯ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ КОДЕКСУ

1. Терміни, що їх вжито в цьому Кодексі, якщо немає окремих вказівок, мають таке значення:

1) близькі родичі та члени сім'ї — чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

2) головуєчий — професійний суддя, який головує при колегіальному судовому розгляді або здійснює його одноособово;

3) державне обвинувачення — процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

4) дізнання — форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків;

5) досудове розслідування — стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

6) досудове слідство — форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів;

7) закон України про кримінальну відповідальність — законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та закон України про кримінальні проступки);

8) керівник органу досудового розслідування — начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань та його заступники, які діють у межах своїх повноважень;

9) керівник органу прокуратури — Генеральний прокурор України, прокурор Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, міжрайонний прокурор, прокурор міста, району, прирівняні до них прокурори, та їх заступники, які діють у межах своїх повноважень;

10) кримінальне провадження — досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність;

- 11) малолітня особа — дитина до досягнення нею чотирнадцяти років;
- 12) неповнолітня особа — малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років;
- 13) обвинувачення — твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому цим Кодексом;
- 14) притягнення до кримінальної відповідальності — стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;
- 15) прокурор — Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, їх старші помічники, помічники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурори міст і районів, районів у містах, міжрайонні та спеціалізовані прокурори, їх перші заступники, заступники прокурорів, начальники головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перші заступники, заступники, старші прокурори та прокурори прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених цим Кодексом;
- 16) розмір мінімальної заробітної плати — грошова сума, що дорівнює місячному розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому приймається процесуальне рішення або здійснюється процесуальна дія;
- 17) слідчий — службова особа органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень;
- 18) слідчий суддя — суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, — голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду;
- 19) сторони кримінального провадження — з боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданій, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники;
- 20) суд апеляційної інстанції — Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційний суд області, міст Києва та Севастополя, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться суд першої інстанції, що ухвалив оскаржуване судове рішення;
- 21) суд касаційної інстанції — Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- 22) суд першої інстанції — районний, районний у місті, міський та міськрайонний суд, який має право ухвалити вирок або постановити ухвалу про закриття кримінального провадження;
- 23) суддя — голова, заступник голови, суддя Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів, які відповідно до Конституції України на професійній основі уповноважені здійснювати правосуддя, а також присяжний;
- 24) судове провадження — кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, Верховним Судом України, а також за нововиявленими обставинами;
- 25) учасники кримінального провадження — сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник;

{Пункт 25 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

26) учасники судового провадження — сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, за клопотанням або скаргами яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження.

{Пункт 26 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Інші терміни, що вживаються в цьому Кодексі, визначаються спеціальними нормами у цьому Кодексі та інших законах України.

ДО ЧАСТИНИ І.

Дана стаття дає загальне визначення основних термінів, які вживаються в цьому КПК.

Так, в колишньому КПК був застосований термін «близькі родичі», до яких відносились: батьки, дружина, чоловік, діти, рідні брати та сестри, дід, баба та внуки. Даний Кодекс не тільки передбачив новий термін «близькі родичі та члени сім'ї», але й розширив цей перелік, зазначивши, що до близьких родичів та членів сім'ї відносяться: чоловік, дружина, батько, мати, вітччм, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Цим КПК значно скорочено перелік органів дізнання, які були визначені колишнім КПК, а також запроваджено новий орган досудового розслідування — Державне бюро розслідувань. Відповідно до Розділу Х «Прикінцеві положення» цього КПК частина перша (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402-421,

423-435 цього КПК) та частина четверта статті 216 цього КПК вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим КПК.

Колишній КПК визначав прокурора, як особу, яка здійснює нагляд за виконанням законів органами дізнання та досудового слідства, на яких покладалося вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили, а також проведення досудового слідства. Що ж стосувалося підозрюваного, обвинуваченого та їх захисників, рівно як і потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників, то за колишнім КПК їх статус був визначений лише як учасників процесу, а не як рівноправної в процесуальному значенні сторони кримінального процесу, чим порушувався такий принцип кримінального процесу, як змагальність. Даний КПК зовсім по іншому визначив процесуальне положення сторін та учасників кримінального провадження, а саме:

а) Сторони кримінального провадження:

— З боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом;

— З боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники.

б) Потерпілий, його представник та законний представник;

в) Інші учасники кримінального провадження: заявник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, свідок, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, перекладач.

Відповідно, за цим КПК:

— Учасниками кримінального провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник;

— Учасниками судового провадження — сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, за клопотанням або скаргами яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження.

Даним Кодексом також запроваджено введення нових термінів, а саме:

— кримінальне провадження, під яким розуміється досудове розслідування і судове провадження, в ході яких здійснюються процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність;

— слідчий суддя — яким є суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій, — голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя;

— кримінальне правопорушення, яке поділяється на злочин і кримінальний проступок.

До частини 2.

До інших термінів, що визначаються спеціальними нормами цього КПК, відносяться, зокрема: «показання з чужих слів» (стаття 97), «реєстр матеріалів досудового розслідування» (стаття 109), «тимчасове вилучення майна» (глава 16, статті 167-169), «домашній арешт» (стаття 181), «застосування електронних засобів контролю» (стаття 195), «негласні слідчі (розшукові дії)» (глава 21, статті 246-257), «втручання у приватне спілкування» (глава 21, статті 258-266), «інші види негласних (слідчих) дій» (глава 21, статті 267-275), «повідомлення про підозру» (глава 22, статті 276-279), «обвинувальний акт» (стаття 291).

Законами України також визначені терміни, які вживаються у цьому КПК, зокрема:

— Законом України № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу», визначений термін «безоплатна правова допомога» під якою розуміється правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел;

— Законом України № 4038-XII від 25 лютого 1994 року «Про судову експертизу» визначений термін «судова експертиза», під якою розуміється дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

СТАТТЯ 4. ДІЯ КОДЕКСУ В ПРОСТОРИ

1. Кримінальне провадження на території України здійснюється з підстав та в порядку, передбачених цим Кодексом, незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення.

2. Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується також при здійсненні провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

3. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено поширення юрисдикції України на особовий склад Збройних Сил України, який перебуває на території іншої держави, то провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території іншої держави стосовно особи з такого особового складу, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. При виконанні на території України окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва застосовуються положення цього Кодексу. На прохання компетентного органу іноземної держави під час виконання на території України таких процесуальних дій може застосовуватися процесуальне законодавство іноземної держави, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого міжнародного договору України — за умови, що дане прохання не суперечить законодавству України.

До частини 1.

Частиною першою цієї статті закріплено принцип здійснення кримінального провадження на території України незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення.

Відповідно, кримінальне процесуальне законодавство України застосовується при здійсненні провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території України, до якої входять суша в межах кордонів, внутрішні та територіальні води, повітряний простір, що знаходиться над сушею і водами, надра, розміщені під сухопутною і водною територіями, повітряні, морські чи річкові судна, що перебувають за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, і приписані до порту, розташованого в Україні, морські кабелі поза межами території України, а також території посольств, консульств, місії і представництва України.

До частини 2.

Відповідно до цього КПК кримінальне процесуальне законодавство України застосовується також при здійсненні провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Розпорядженням Президента України № 166/92-рп від 22 жовтня 1992 року затверджене Положення про дипломатичне представництво України за кордоном, яке визначає статус, завдання та функції дипломатичного представництва України за кордоном.

Відповідно до пунктів 11,13 зазначеного Положення глава дипломатичного представництва України і члени дипломатичного персоналу дипломатичного представництва України, а також члени їх сімей, члени обслуговуючого персоналу, якщо вони не є громадянами держави перебування, користуються привілеями та імунітетами, передбаченими Віденською конвенцією про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року, якщо двосторонньою угодою України з цією державою не передбачено інше. В тих випадках, коли міжнародним договором України встановлені інші норми, ніж передбачені цим Положенням, застосовуються норми цього міжнародного договору.

Наказом Генерального прокурора України № 112 від 14 листопада 2012 року затверджена Інструкція про порядок проведення процесуальних дій під час кримінального провадження на морському чи річковому судні України, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

До частини 3.

Згідно статті 15 Закону України № 1518-III від 02 березня 2000 року «Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав» у разі порушення особами військового і цивільного персоналу підрозділів Збройних Сил України законів інших держав під час перебування на території цих держав вони притягаються до відповідальності у порядку, передбаченому міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно, якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено поширення юрисдикції України на особовий склад Збройних Сил України, який перебуває на території іншої держави, то провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території іншої держави стосовно особи з такого особового складу, здійснюється в порядку, передбаченому цим КПК.

До частини 4.

Порядок та умови виконання на території України окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва визначений статтею 558 цього КПК.

СТАТТЯ 5. ДІЯ КОДЕКСУ В ЧАСІ

1. Процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

2. Допустимість доказів визначається положеннями цього Кодексу, які були чинними на момент їх отримання.

До частини 1.

Кримінальне провадження, в процесі якого проводяться процесуальні дії та приймаються процесуальні рішення, здійснюється згідно з положеннями цього КПК, які є чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

Частиною першою статті 58 Конституції України визначено, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Згідно рішення Конституційного Суду України № 1-рп/99 від 09 лютого 1999 року (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) положення частини першої статті 58 Конституції України про те, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, треба розуміти так, що воно стосується людини і громадянина (фізичної особи).

До частини 2.

Принцип здійснення кримінального провадження відповідно до положень цього Кодексу, які є чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення, законодавець також встановив відносно допустимості доказів. При цьому, важливими ознаками є саме момент отримання доказів і отримання доказів саме у відповідності з нормами цього КПК, при яких ці докази можуть визнаватися допустимими.

СТАТТЯ 6. ДІЯ КОДЕКСУ ЗА КОЛОМ ОСІБ

1. Кримінальне провадження за правилами цього Кодексу здійснюється щодо будь-якої особи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

Особливості кримінального провадження щодо окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Кримінальне провадження щодо особи, яка користується дипломатичним імунітетом, може здійснюватися за правилами цього Кодексу лише за згодою такої особи або за згодою компетентного органу держави (міжнародної організації), яку представляє така особа, у порядку, передбаченому законодавством України та міжнародними договорами України.

До частини 1.

Законодавець встановив загальне правило, згідно якого кримінальне провадження за правилами цього КПК здійснюється щодо будь-якої особи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. Відповідно, під дію правил цього КПК підпадають громадяни України, іноземні громадяни, крім осіб які користуються дипломатичним імунітетом, а також особи без громадянства.

Правовий зміст громадянства України, підстави і порядок його набуття та припинення, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб визначений Законом України № 2235-III від 18 січня 2001 року «Про громадянство України».

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України врегульований Законом України № 3773-VI від 22 вересня 2011 року «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

З урахуванням статусу та виконуваних функцій, главою 37 цього КПК (статті 480-483) встановлений особливий порядок кримінального провадження щодо народного депутата України, судді Конституційного Суду України, професійного судді, а також присяжного і народного засідателя на час здійснення ними правосуддя, кандидата у Президенти України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, голови Рахункової палати, його першого заступника, заступника, головного контролера та секретаря Рахункової палати, депутата місцевої ради, адвоката, Генерального прокурора України, його заступника.

До частини 2.

Указом Президента України № 198/93 від 10 червня 1993 року затверджене Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні. Відповідно до пункту 12 зазначеного Положення глава дипломатичного представництва і члени дипломатичного персоналу користуються особистою недоторканністю, не можуть бути заарештовані або затримані, користуються імунітетом від кримінальної, адміністративної юрисдикції України та юрисдикції судів України у цивільних справах і не зобов'язані давати свідочькі показання. При цьому, імунітет від юрисдикції України не поширюється на випадки, коли глава дипломатичного представництва і члени дипломатичного персоналу вступають у цивільно-правові відносини як приватні особи у зв'язку з позовами про належне їм нерухоме майно на території України, спадкування, а також у зв'язку з позовами, що впливають з їх професійної або комерційної діяльності, що здійснюється ними за межами службових обов'язків. Глава дипломатичного представництва, члени дипломатичного персоналу підлягають юрисдикції України у разі згоди на це акредитуючої держави.

Глава 2. Засади кримінального провадження

СТАТТЯ 7. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відносяться:

- 1) *верховенство права;*
- 2) *законність;*
- 3) *рівність перед законом і судом;*
- 4) *повага до людської гідності;*
- 5) *забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;*
- 6) *недоторканність житла чи іншого володіння особи;*
- 7) *таємниця спілкування;*
- 8) *невтручання у приватне життя;*
- 9) *недоторканність права власності;*
- 10) *презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини;*
- 11) *свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї;*
- 12) *заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення;*
- 13) *забезпечення права на захист;*
- 14) *доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень;*
- 15) *змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;*
- 16) *безпосередність дослідження показань, речей і документів;*
- 17) *забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності;*
- 18) *публічність;*
- 19) *диспозитивність;*
- 20) *гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами;*
- 21) *розумність строків;*
- 22) *мова, якою здійснюється кримінальне провадження.*

До частини I.

Наведені в даній статті загальні засади кримінального провадження закріплені у відповідності з вимогами Конституції України, згідно якої:

- Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (стаття 22).
- Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (стаття 24)
- Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (стаття 27).

— Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого (стаття 29).

— Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку (стаття 30).

— Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо (стаття 31).

— Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом (стаття 41).

— Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжна-

родних організацій, членом або учасником яких є Україна. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (стаття 55).

— Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура (стаття 59).

— Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер (стаття 61).

— Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням (стаття 62).

— Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист. Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду (стаття 63).

— Виключно законами України визначаються: sudoустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та діяльності адвокатури, засади цивільно-правової відповідальності, діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Законом України оголошується амністія (стаття 92).

— Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються підтримання державного обвинувачення в суді, представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом, нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (стаття 121).

— Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі (стаття 124).

— Основними засадами судочинства є: законність; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; підтримання державного обвинувачення в суді прокурором; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом; обов'язковість рішень суду. Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій (стаття 129).

СТАТТЯ 8. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

1. Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

2. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

До частини 1.

Верховенство права — це панування права в суспільстві, яке вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.

Так, згідно частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права, згідно якої:

- Конституція України має найвищу юридичну силу;
- закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй;
- норми Конституції України є нормами прямої дії;
- звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

Постановою Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01 листопада 1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» визначено, що відповідно до статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституційні права та свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя. Судова діяльність має бути спрямована на захист цих прав і свобод від будь-яких посягань шляхом забезпечення своєчасного та якісного розгляду конкретних справ. Суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з точки зору його відповідності Конституції і в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії. Судові рішення мають ґрунтуватися на Конституції України, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй. Суд безпосередньо застосовує Конституцію України у разі:

- коли зі змісту норм Конституції не випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом;
  - коли закон, який був чинним до введення в дію Конституції чи прийнятий після цього, суперечить їй;
  - коли правовідносини, що розглядаються судом, законом України не врегульовано, а нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою або Радою міністрів Автономної Республіки Крим, суперечить Конституції України;
  - коли укази Президента України, які внаслідок їх нормативно-правового характеру підлягають застосуванню судами при вирішенні конкретних судових справ, суперечать Конституції України.
- Якщо зі змісту конституційної норми випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом, суд при розгляді справи повинен застосувати тільки той закон, який ґрунтується на Конституції України і не суперечить їй.

До частини 2.

Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини — однієї з інституцій Ради Європи, який був утворений 21 січня 1959 року. Від моменту утворення Європейський суд з прав людини діяв у тісній співпраці з Європейською комісією з прав людини. На конференції Віденського саміту глав держав і урядів держав-членів Ради Європи у жовтні 1993 року було прийняте рішення про створення нового Європейського суду з прав людини, який розпочав свою роботу 01 листопада 1998 року.

Основним завданням Європейського суду з прав людини є розгляд заяв, поданих особами, які скаржаться на порушення своїх прав, викладених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 рік, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції.

Законом України № 3477-IV від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» Україна врегулювала відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України, з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї, з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини, зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

СТАТТЯ 9. ЗАКОННІСТЬ

1. Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства.

2. Прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

3. Закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу.

4. У разі якщо норми цього Кодексу суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України.

5. Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

6. У випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу.

До частин 1-6.

Згідно з частиною другою статті 6 Конституції України органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України, а тому додержання суддею, слідчим суддею, прокурором, керівником органу досудового розслідування, слідчим, іншими службовими особами органів державної влади вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства під час кримінального провадження є одним із принципів загальних засад кримінального провадження.

Нормативно-правові акти будь-якого державного чи іншого органу (акти Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, акти органів місцевого самоврядування, накази та інструкції міністерств і відомств, накази керівників підприємств, установ та організацій тощо) підлягають оцінці на відповідність як Конституції, так і закону. Суд може визнати такими, що не відповідають Конституції чи законам України, рішення органів місцевого самоврядування та акти органів державної виконавчої влади: міністерств, відомств, місцевих державних адміністрацій тощо. Звернення до Конституційного Суду України в такому разі не вимагається.

Якщо при розгляді справи буде встановлено, що нормативно-правовий акт, який підлягав застосуванню, не відповідає чи суперечить законам, суд зобов'язаний застосувати закон, який регулює ці правовідносини.

Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності Конституцією України, є чинними в частині, що не суперечить їй. У зв'язку з цим при розгляді справи суд може на підставі Постанови Верховної Ради України № 1545-ХІІ від 12 вересня 1991 року «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» застосувати нормативні акти колишнього Союзу РСР, які не суперечать Конституції і законам України.

Згідно з положень статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Відповідно, суд не може застосувати закон, який регулює правовідносини, що розглядаються, інакше як міжнародний договір. При цьому, міжнародні договори підлягають застосуванню, якщо вони не суперечать Конституції України.

Положення цієї статті щодо застосування кримінального процесуального законодавства України з урахуванням практики Європейського суду з прав людини прямо впливає із положень статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», згідно якої суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

СТАТТЯ 10. РІВНІСТЬ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ

1. Не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками.

2. У випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

До частини 1.

Відповідно до стаття 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

З урахуванням основних прав та свобод, які Конституція України надає громадянам, Конституція України (стаття 129) також проголошує наряду з іншими основними засадами судочинства рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

Статтею 9 Закону України № 2453-VI від 07 липня 2010 року «Про судоустрій та статус суддів» визначено, що правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

Принцип рівності громадян перед кримінальним законом полягає в тому, що особи, які вчинили злочини, рівні перед законом і підлягають кримінальній відповідальності незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. При цьому, рівність перед кримінальним законом також не може мати абсолютний характер, в тому числі у сфері кримінальної відповідальності, оскільки частина статті 61 Конституції України визначає, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Конституційний Суд України у рішенні № 9-рп/2012 від 12 квітня 2012 року надав офіційне тлумачення положень статті 24 Конституції України, зазначивши в рішенні наступне: «В аспекті конституційного звернення положення статті 24 Конституції України стосовно рівності громадян у конституційних правах, свободах та перед законом у взаємозв'язку з положеннями частини першої статті 55, пункту 2 частини третьої статті 129 Основного Закону України щодо захисту судом прав і свобод людини і громадянина та рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом треба розуміти так, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, має гарантовані державою рівні права на захист прав і свобод у судовому порядку та на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку у судах усіх юрисдикцій, спеціалізацій та інстанцій, у тому числі й особа, яка засуджена і відбуває кримінальне покарання в установах виконання покарань».

До частини 2.

Частина друга цієї статті передбачає, що певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

Так, главою 38 цього КПК (статті 484-502) визначені загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх, відповідно до яких, зокрема:

— кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх;

— у разі необхідності для вирішення питання про наявність у неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого психічного захворювання чи затримки психічного розвитку та його здатності повністю або частково усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними в конкретній ситуації призначається комплексна психолого-психіатрична експертиза;

— для з'ясування рівня розвитку, інших соціально-психологічних рис особи неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, які необхідно враховувати при призначенні покарання і обранні заходу виховного характеру, може бути призначена психологічна експертиза;

— батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого;

— затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 цього КПК;

— кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється внаслідок вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Відповідно до статті 37 Конвенції про права дитини (Конвенція ратифікована Постановою Верховної Ради Української РСР N789-XII від 27 лютого 1991 року) держави-учасниці забезпечують, щоб:

— жодна дитина не піддавалась катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або принижуючим гідність видам поведінки чи покарання. Ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення, які не передбачають можливості звільнення, не призначаються за злочини, вчинені особами, молодшими 18 років;

— жодна дитина не була позбавлена волі незаконним або свавільним чином. Арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно з законом та використовуються лише як крайній захід і протягом якомога більш короткого відповідного періоду часу;

— гуманне ставлення здійснювалося до кожної позбавленої волі дитини і повагу до гідності її особи з урахуванням потреб осіб її віку. Зокрема, жодна позбавлена волі дитина має бути відокремлена від дорослих, якщо тільки не вважається, що в найкращих інтересах дитини цього не слід робити, та мати право підтримувати зв'язок із своєю сім'єю шляхом листування та побачень, за винятком особливих обставин;

— жодна позбавлена волі дитина мала право на негайний доступ до правової та іншої відповідної допомоги, а також право оспорювати законність позбавлення її волі перед судом чи іншим компетентним, незалежним і безстороннім органом та право на невідкладне прийняття ними рішень щодо будь-якої такої процесуальної дії.

Додаткові гарантії під час кримінального провадження також надані для осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні в повній мірі реалізувати свої права. Для даної категорії осіб, відповідно до пункту 3 частини 2 статті 52, якщо відносно них здійснюється кримінальне провадження, передбачена обов'язкова участь захисника. Крім того, проведення процесуальних дій за участю німих та глухих відбуваються за участю особи (перекладача), яка розуміє їх міміку та знаки. Перекладач перекладає всі запитання та роз'яснення слідчого на жесто-мімічну мову, а міміку та жести глухонімих — на звичайну розмовну мову.

СТАТТЯ 11. ПОВАГА ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ

1. Під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи.

2. Забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поведінню чи покаранню, вдаватися до погроз застосування такого поведіння, утримувати особу у принижливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність.

3. Кожен має право захищати усіма засобами, що не заборонені законом, свою людську гідність, права, свободи та інтереси, порушені під час здійснення кримінального провадження.

До частин 1-3.

Основними документами, що спрямовані на запобігання жорстоким видам поведінки держави щодо людини, є:

1. Конституція України, згідно якої кожен має право:

— на повагу до його гідності, не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поведінню чи покаранню (стаття 28);

— будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (стаття 55).

2. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання (Конвенція ратифікована Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 3484-XI від 26 січня 1987 року), згідно якої:

— «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадо-

вими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди;

— кожна держава-сторона забезпечує розглядання всіх актів катування згідно з її кримінальним законодавством як злочини, встановлює відповідні покарання за такі злочини з урахуванням їх тяжкого характеру, в тому числі і спроби піддати катуванням та тих дій будь-якої особи, що являють собою співучасть у катуванні.

3. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (Європейська конвенція ратифікована Законом України № 33/97-ВР від 24 січня 1997 року), згідно якої створюється Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, який шляхом здійснення інспекцій перевіряє поводження з позбавленими волі особами з метою посилення, у разі необхідності, захисту таких осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання.

Відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ України № 329 від 31 березня 2011 року «Про додаткові заходи щодо недопущення випадків катування та жорстокого поводження в діяльності органів внутрішніх справ» з метою забезпечення неухильного виконання статті 3 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, ужиття організаційних заходів, що впливають з практики застосування цієї норми Європейським Судом з прав людини, недопущення випадків катування та жорстокого поводження в діяльності органів внутрішніх справ передбачено:

— створення спеціальної спостережної комісії з числа працівників ІОС ДКЗ, СВБ ГУБОЗ, Головного штабу, ДДЗР та Апарату Міністра для узгодження та координації роботи щодо попередження катування та жорстокого поводження в діяльності органів внутрішніх справ, належного розгляду заяв та повідомлень про відповідні порушення з боку працівників міліції;

— розроблення особливого порядку розгляду повідомлень, що надходять через систему телефонів довіри територіальних підрозділів, про факти катування та жорстокого поводження працівників міліції;

— продовження практики спільних раптових перевірок органів та підрозділів внутрішніх справ з метою виявлення фактів катування, жорстокого поводження, інших порушень законності.

— проведення службових розслідуванням за фактами катувань та жорстокого поводження протягом однієї доби з подальшим ужиттям до винних найсуворіших заходів дисциплінарного впливу;

— у випадку отримання заяв про застосування катувань або жорстокого поводження в органах внутрішніх справ направляти матеріали до органів прокуратури з обов'язковим долученням до них актів судово-медичного освідчення заявників, пояснень потерпілих і працівників органів внутрішніх справ, на яких потерпілі вказували, уживати вичерпних заходів щодо збору та закріплення доказів протиправних дій.

СТАТТЯ 12. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИТЬ

1. Під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом.

2. Кожен, кого затримано через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлено свободи, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого судового рішення про тримання під вартою.

3. Про затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб, а також про її місце перебування має бути негайно повідомлено її близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Кожен, хто понад строк, передбачений цим Кодексом, тримається під вартою або позбавлений свободи в інший спосіб, має бути негайно звільнений.

5. Затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб під час кримінального провадження, здійснене за відсутності підстав або з порушенням порядку, передбаченого цим Кодексом, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

До частин 1-5.

Згідно статті 29 Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання її не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Відповідно до статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яке регулює право на свободу та особисту недоторканність, кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

- законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Конституційні норми та вимоги зазначеної Конвенції щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканність найшли своє втілення в цьому Кодексі, відповідно до норм якого під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом.

Так, порядок та умови затримання та обрання запобіжних заходів, передбачена главою 18 цього Кодексу (статті 176-213).

Стаття 13. Недоторканність житла чи іншого володіння особи

1. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Норми даної статті щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи закріплені у цьому КПК відповідно до:

— статті 30 Конституції України, згідно якої кожному гарантується недоторканність житла і не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду;

— статті 12 Загальної декларації прав людини, яка прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. (Україна як одна з держав — засновниць Організації Об'єднаних Націй відповідно до статті 55 Статуту ООН зобов'язана виконувати Загальну декларацію), згідно якої ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію;

— статті 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року), відповідно до якого ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи не-

незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію;

— статті 8 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, відповідно до якої кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, до житла і до таємниці кореспонденції.

Для цілей цього КПК, а саме для врегулювання питань проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку, поняття «житла чи іншого володіння особи» визначено частиною другою статті 233 цього КПК.

Поняття «житла, інших приміщень та сховищ» при кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності визначене постановою Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06 листопада 2009 року «Про судову практику в справах про злочини проти власності», а саме:

— під житлом розуміються приміщення, призначені для постійного або тимчасового проживання людей (будинки, квартири, дача, номер у готелі тощо), до яких прирівнюються також ті його частини, в яких може зберігатися майно (балкон, веранда, комора тощо), за винятком господарських приміщень, не пов'язаних безпосередньо з житлом (гараж, сарай тощо);

— інше приміщення включають різноманітні постійні, тимчасові, стаціонарні або пересувні будівлі чи споруди, призначені для розміщення людей або матеріальних цінностей (виробниче або службове приміщення підприємства, установи чи організації, гараж, інша будівля господарського призначення, відокремлена від житлових будівель, тощо);

— під сховищем розуміється певне місце чи територія, відведені для постійного чи тимчасового зберігання матеріальних цінностей, які мають засоби охорони від доступу до них сторонніх осіб (огорожа, наявність охоронця, сигналізація тощо), а також залізничні цистерни, контейнери, рефрижератори, подібні сховища тощо, за виключенням не охоронюваної площі або території, на яку вхід сторонніх осіб є вільним, а також тієї площі або території, що була відведена та використовується для вирощування продукції чи випасу тварин (сад, город, ставок, поле тощо).

СТАТТЯ 14. ТАЄМНИЦЯ СПІЛКУВАННЯ

1. Під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування.

2. Втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети.

3. Інформація, отримана внаслідок втручання у спілкування, не може бути використана інакше як для вирішення завдань кримінального провадження.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Конституційна норма, закріплена в статті 31 Конституції України, згідно якої кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, за винятком випадків встановлених лише судом і передбачених законом з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо, нашла своє закріплення в даній статті.

Згідно статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Правові, соціально-економічні та організаційні основи діяльності у сфері надання послуг поштового зв'язку, а також регулює відносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, операторами поштового зв'язку і користувачами їх послуг врегульовані Законом України № 2759-III від 04 жовтня 2001 року «Про поштовий зв'язок». Згідно статті 6 цього Закону таємниця поштових відправлень, у тому числі листування та іншої письмової кореспонденції, електронних повідомлень, що пересилаються (передаються) засобами зв'язку, гарантується Конституцією України та законодавством України. Оператори зобов'язані вживати організаційно-технічні заходи щодо захисту інформації згідно із законодавством України. Виїмка та огляд письмової кореспонденції, вкладень в інших поштових відправленнях, одержання будь-яких довідок щодо них заборонено, крім випадків, визначених законом.

Правова основа діяльності у сфері телекомунікацій, яка визначає повноваження держави щодо управління та регулювання зазначеної діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності

фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у даній діяльності або користуються телекомунікаційними послугами, визначається Законом України № 1280-IV від 18 листопада 2003 року «Про телекомунікації». Відповідно до статті 9 зазначеного Закону охорона таємниці телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються технічними засобами телекомунікацій, та інформаційна безпека телекомунікаційних мереж гарантуються Конституцією України та законами України. Зняття інформації з телекомунікаційних мереж заборонене, крім випадків, передбачених законом.

До частини 3.

Закріпивши на конституційному та законодавчому рівні принцип гарантування кожному таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування під час кримінального провадження і визначивши підстави для втручання у таємницю спілкування, законодавець також встановив загальну норму, передбачену частиною третьою цієї статті, що інформація, отримана внаслідок втручання у спілкування, не може бути використана інакше як для вирішення завдань кримінального провадження. Більш деталізовано положення про невикористання інформації інакше як для вирішення завдань кримінального провадження, закріплені в інших статтях цього Кодексу, зокрема в статті 15 щодо зобов'язання кожного, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, запобігати розголошенню такої інформації.

СТАТТЯ 15. НЕВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ

- 1. Під час кримінального провадження кожному гарантується невтручання у приватне (особисте і сімейне) життя.*
- 2. Ніхто не може збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію про приватне життя особи без її згоди, крім випадків, передбачених цим Кодексом.*
- 3. Інформація про приватне життя особи, отримана в порядку, передбаченому цим Кодексом, не може бути використана інакше як для виконання завдань кримінального провадження.*
- 4. Кожен, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, зобов'язаний запобігати розголошенню такої інформації.*

До частин 1-4.

Відповідно до статті 32 Конституції України ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Рішенням № 2-рп/2012 від 20 січня 2012 року Конституційний Суд України надав офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України, а саме: «В аспекті конституційного подання положення частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України слід розуміти так:

— інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною;

— збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини».

Положення частини четвертої цієї статті про те, що кожен, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, зобов'язаний запобігати розголошенню такої інформації, більш деталізоване в інших статтях цього Кодексу, зокрема в статті 222 щодо недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування, які містять також і інформацію про приватне життя.

За невиконання вимог законодавства щодо невтручання у приватне життя та за розголошення інформації про приватне життя передбачена дисциплінарна, цивільна та кримінальна відповідальність (стаття 182 Кримінального кодексу України. Порушення недоторканності приватного життя).

СТАТТЯ 16. НЕДОТОРКАНІСТЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

- 1. Позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому цим Кодексом.*

2. На підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення.

До частини 1.

Конституція України (стаття 41) визначає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Згідно зазначеної конституційної норми позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому цим КПК.

Так, позбавлення права власності під час кримінального провадження може мати за рішенням суду (обвинувальним вироком), яким застосована конфіскація майна.

Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком, визначається окремим додатком до Кримінального кодексу України.

Крім того, статтями Особливої частини Кримінального кодексу України передбачається також конфіскація певних предметів, які були знаряддям вчинення злочину, предметом злочину або які були отримано в результаті вчинення злочинних діянь, якщо це прямо зазначено в санкції статті.

Під обмеженням права власності під час кримінального провадження розуміється позбавлення власника права користування, розпорядження чи володіння належним йому майном. Як правило, таке обмеження може бути викликано тим, що майно, відносно якого приймається рішення про обмеження права власності, є забезпеченням заявленого цивільного позову і на нього накладено арешт або це майно є речовим доказом у кримінальному провадженні.

До частини 2.

Частина друга цієї статті передбачає право будь-якої особи, а також уповноваженої особи, яка законно затримала особу за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення в порядку, визначеному статтями 207,208 цього КПК, тимчасово вилучити майно без судового рішення. Підстави тимчасового вилучення майна, його перелік, порядок вилучення майна та припинення тимчасового вилучення майна визначений главою 16 (статті 167-169) цього КПК.

СТАТТЯ 17. ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВЕДЕНOSTІ ВИНИ

1. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

2. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом.

3. Підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом.

4. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи.

5. Поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою.

До частин 1-5.

Принцип презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини закріплений в даній статті на підставі:

— статті 62 Конституції України, згідно якої: особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину; обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях; усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь;

— статті 11 Загальної декларації прав людини, згідно якої: кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту; ніхто не може бути засуджений за злочин на підставі вчинення будь-якого діяння або за бездіяльність, які під час їх вчинення не становили злочину за національними законами або за між-

народним правом; не може також накладатись покарання тяжче від того, яке могло бути застосоване на час вчинення злочину;

— статті 6 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, згідно якої кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

Рішенням № 12-рп/2011 від 20 жовтня 2011 року Конституційний Суд України дав офіційне тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України, яким зазначив наступне: «В аспекті конституційного подання щодо суб'єктів одержання доказів у кримінальній справі в результаті здійснення оперативно-розшукової діяльності положення першого речення частини третьої статті 62 Конституції України, відповідно до якого обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, слід розуміти так, що обвинувачення у вчиненні злочину не може ґрунтуватися на фактичних даних, одержаних в результаті оперативно-розшукової діяльності уповноваженою на те особою без дотримання конституційних положень або з порушенням порядку, встановленого законом, а також одержаних шляхом вчинення цілеспрямованих дій щодо їх збирання і фіксації із застосуванням заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», особою, не уповноваженою на здійснення такої діяльності».

З метою правильного застосування норм Конституції України при здійсненні правосуддя Пленум Верховного Суду України в пункті 18 постанови № 9 від 01 листопада 1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» дав наступні роз'яснення: «При розгляді кримінальних справ має суворо додержуватись закріплений у частині 1 статті 62 Конституції України принцип презумпції невинуватості, згідно з яким особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. При цьому неприпустимо покладати на обвинуваченого (підсудного) доведення своєї невинуватості».

СТАТТЯ 18. СВОБОДА ВІД САМОВИКРИТТЯ ТА ПРАВО НЕ СВІДЧИТИ ПРОТИ БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ ТА ЧЛЕНІВ СІМ'Ї

1. Жодна особа не може бути примушена визнати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення або примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею кримінального правопорушення.

2. Кожна особа має право не говорити нічого з приводу підозри чи обвинувачення проти неї, у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання, а також бути негайно повідомленою про ці права.

3. Жодна особа не може бути примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні її близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення.

До частин 1-3.

Конституцією України (частина перша статті 63) визначено, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Згідно статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення не бути приневоленим до давання свідчень проти самого себе чи до визнання себе винним.

Зазначені конституційна норма та положення Міжнародного пакту найшли своє вираження в даній статті, відповідно до якої жодна особа:

— не може бути примушена визнати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення або примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею кримінального правопорушення;

— має право не говорити нічого з приводу підозри чи обвинувачення проти неї, у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання, а також бути негайно повідомленою про ці права;

— не може бути примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні її близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення.

При цьому, законодавець зобов'язав слідчого та прокурора перед проведенням слідчої (розшукової) дії роз'яснювати особам, які беруть у ній участь, їх права і обов'язки, в тому числі і права, передбачені даною статтею (частина третя статті 233 цього Кодексу), а також передбачив звільнення від кримінальної відповідальності осіб за відмову давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді щодо себе, а також членів її сім'ї чи близьких родичів (частина друга статті 385 Кримінального кодексу України).

СТАТТЯ 19. ЗАБОРОНА ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ І ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Ніхто не може бути двічі обвинуваченим або покараним за кримінальне правопорушення, за яким він був виправданий або засуджений на підставі вироку суду, що набрав законної сили.

2. Кримінальне провадження підлягає негайному закриттю, якщо стане відомо, що по тому самому обвинуваченню існує вирок суду, який набрав законної сили.

До частин 1,2.

Положення частини першої даної статті про те, що ніхто не може бути двічі обвинуваченим або покараним за кримінальне правопорушення, за яким він був виправданий або засуджений на підставі вироку суду, що набрав законної сили, прямо впливає з вимог Конституції України (стаття 61), відповідно до якої ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Аналогічні норми містять також:

— Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, відповідно до якого ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний за злочин, за який він уже був остаточно засуджений або виправданий відповідно до закону і кримінально-процесуального права кожної країни (стаття 14);

— Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, згідно якого нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдане або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави (стаття 4).

Відповідно, якщо стане відомо, що по тому самому обвинуваченню існує вирок суду, який набрав законної сили, кримінальне провадження згідно частини 2 цієї статті та статті 284 цього Кодексу підлягає негайному закриттю.

СТАТТЯ 20. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

1. Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

2. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

3. У випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави.

4. Участь у кримінальному провадженні захисника підозрюваного, обвинуваченого, представника потерпілого не зужує процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого.

До частин 1-4.

Відповідно до статті 129 Конституції України наряду з іншими основними засадами судочинства є забезпечення обвинуваченому права на захист.

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або — за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника — одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

Згідно статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права кожен має право:

— при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення мати достатній час і можливість для підготовки свого захисту і спілкуватися з обраним самим ним захисником;

— бути судженим в його присутності і захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника;

— якщо він не має захисника, бути повідомленим про це право і мати призначеного йому захисника в будь-якому разі, коли інтереси правосуддя того вимагають, безплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати цього захисника.

Право на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги врегульовані Законом України № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу».

СТАТТЯ 21. ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ТА ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ СУДОВИХ РІШЕНЬ

- 1. Кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.*
- 2. Вирок та ухвала суду, що набрали законної сили в порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковими і підлягають безумовному виконанню на всій території України.*
- 3. Кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому цим Кодексом.*
- 4. Якщо інше не передбачено цим Кодексом, здійснення кримінального провадження не може бути перешкодою для доступу особи до інших засобів правового захисту, якщо під час кримінального провадження порушуються її права, гарантовані Конституцією України та міжнародними договорами України.*

ДО ЧАСТИН 1-4

Відповідно до статті 124 Конституції України:

— правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, до яких відносяться Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції;

— делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються;

— юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі;

— судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

Правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави та інші питання судоустрою визначені законами України № 422/96-ВР від 16 жовтня 1996 року «Про Конституційний Суд України» та № 2453-VI від 07 липня 2010 року «Про судоустрій і статус суддів».

Згідно статті 7 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»:

— кожному гарантується захист його прав, свобод та законних інтересів незалежним і безстороннім судом, утвореним відповідно до закону;

— для забезпечення справедливого та неупередженого розгляду справ у розумні строки, встановлені законом, в Україні діють суди першої, апеляційної, касаційної інстанції і Верховний Суд України;

— кожен має право на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку в суді будь-якої інстанції;

— іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

СТАТТЯ 22. ЗМАГАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТА СВОБОДА В ПОДАННІ НИМИ СУДУ СВОЇХ ДОКАЗІВ І У ДОВЕДЕННІ ПЕРЕД СУДОМ ЇХ ПЕРЕКОНЛИВОСТІ

1. Кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

2. Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом.

3. Під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службову особу.

4. Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом та підтримання державного обвинувачення у суді здійснюється прокурором. У випадках, передбачених цим Кодексом, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим за погодженням із прокурором, а обвинувачення може підтримуватися потерпілим, його представником.

5. Захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником.

6. Суд, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків.

До частин 1-6.

До основних засад судочинства Конституція України (стаття 129) відносить змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Разом з тим, зазначена в даній статті норма про те, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом, в деяких випадках носить декларативний характер для сторони захисту та потерпілого. Так, збирання доказів стороною захисту та потерпілим здійснюється шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок, ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. При цьому, ініціювання стороною захисту і/або потерпілим проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань. Як показує практика, в більшості такі клопотання не задовольняються, і не тому, що вони є безпідставні або не вмотивовані, а тому, що проведення цих дій займе певний час, а слідчий або обмежений терміном розслідування справи, або проведення цих дій не вигідно слідству.

Саме для реалізації принципу змагальності сторін кримінального провадження законодавець встановив норму, відповідно до якої під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службову особу.

Відповідно до статті 121 Конституції України, цього КПК та статті 5 Закону України № 1789-ХІІ від 05 листопада 1991 року «Про прокуратуру», прокуратура України становить єдину систему, на яку, крім інших функцій, також покладається підтримання саме прокурором державного обвинувачення в суді, рівно як і звернення з обвинувальним актом в суд. Що ж стосується повідомлення про підозру, то цим КПК визначено, що письмове повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення здійснюється прокурором (пункт 11 частини 2 статті 36 цього КПК), або слідчим, за погодженням з прокурором (стаття 277 цього КПК). При цьому, повідомлення про підозру адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові здійснюється Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва або Севастополя в межах його повноважень; народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові Рахункової палати, його першому заступнику, заступнику, головному контролеру, секретарю Рахункової палати, заступникам Генерального прокурора України — Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України); судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю на час здійснення ними правосуддя — Генеральним прокурором України або його заступником; Генеральному прокурору України — заступником Генерального прокурора України (стаття 481 цього Кодексу).

Підозрюваний або обвинувачений може здійснювати свій захист самостійно, за виключенням випадків, коли участь захисника є обов'язковою, а також з допомогою захисника або законного представника. При цьому, участь захисника або законного представника у кримінальному провадженні ніяким чином не звужує права підозрюваного або обвинуваченого.

Відповідно до цього КПК та статей 59,60 Рекомендацій СМ/Рес (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалених Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року на 1098 засіданні заступників міністрів (Законом України № 398/95-ВР від 31 жовтня 1995 року Україна приєднана до Статуту Ради Європи) суд, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, зобов'язаний:

— створювати необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків;

— під час проведення судового розгляду повинні захищати права та свободи всіх осіб однаково, поважаючи їхню гідність;

— під час розгляду всіх справ діяти незалежно та неупереджено, без будь-якого неналежного зовнішнього впливу на судовий розгляд, забезпечувати сторонам можливість бути об'єктивно вислуханими, пояснювати за потреби процедурні питання.

СТАТТЯ 23. БЕЗПОСЕРЕДНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗАНЬ, РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. Суд досліджує докази безпосередньо. Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно.

2. Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Суд може прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні, лише у випадках, передбачених цим Кодексом.

3. Сторона обвинувачення зобов'язана забезпечити присутність під час судового розгляду свідків обвинувачення з метою реалізації права сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом.

ДО ЧАСТИН 1-3.

Принцип безпосереднього дослідження доказів судом ставить за мету вільне сприйняття всіма учасниками кримінального провадження тих доказів, які були отримані в ході досудового розслідування. При цьому:

— показання учасників кримінального провадження суд має отримувати усно;

— не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим КПК;

— суд може прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні, якщо проти цього не заперечують інші учасники судового провадження і які ніким не оспорується;

— сторона обвинувачення зобов'язана забезпечити присутність під час судового розгляду свідків обвинувачення з метою реалізації права сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом.

Право сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом свідків обвинувачення прямо впливає з положень статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, відповідно до якої кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

Аналогічне положення закріплене в статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, 1966 рік, згідно якої кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення допитувати свідків, які дають проти нього показання, або мати право на те, щоб цих свідків було допитано, мати право на виклик і допит його свідків на тих самих умовах, які існують для свідків, що дають показання проти нього.

СТАТТЯ 24. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ

1. Кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Гарантується право на перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня в порядку, передбаченому цим Кодексом, незалежно від того, чи брала така особа участь у судовому розгляді.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Положення частини першої цієї статті щодо гарантії права кожного на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим КПК, прямо визначена статтею 55 Конституції України, відповідно до якої:

— кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб;

— кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися і захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

О ЧАСТИНИ 2.

Положення частини другої цієї статті щодо гарантії права на перегляд вироку, ухвали суду, що тосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня в порядку, передбаченому цим КПК, незалежно від того, чи брала така особа участь у судовому розгляді повністю відповідає приписам пункту 5 статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, відповідно до якої кожен, кого засуджено за будь-який злочин, має право на те, щоб його засудження і вирок були переглянуті вищестоящою судовою інстанцією згідно з законом.

СТАТТЯ 25. ПУБЛІЧНІСТЬ

1. Прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

До частини 1.

До безпосередніх обов'язків прокурора та слідчого, в межах їх компетенції, законодавець відніс обов'язки:

- розпочати досудове розслідування в кожному випадку, коли прокурор, слідчий безпосереднього виявив ознаки кримінального правопорушення;
- розпочати досудове розслідування в кожному випадку, коли надійшла заява (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення;
- вжити всіх передбачених законом заходів (провести всі необхідні процесуальні дії) для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Виключенням із загального правила щодо безпосереднього виявлення прокурором, слідчим ознак кримінального правопорушення, є відсутність заяви потерпілого у випадку, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого.

СТАТТЯ 26. ДИСПОЗИТИВНІСТЬ

- 1. Сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених цим Кодексом.*
- 2. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення тягне за собою закриття кримінального провадження, крім випадків, передбачених цим Кодексом.*
- 3. Слідчий суддя, суд у кримінальному провадженні вирішують лише ті питання, що винесені на їх розгляд сторонами та віднесені до їх повноважень цим Кодексом.*
- 4. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення розпочинається лише на підставі заяви потерпілого. Відмова потерпілого, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представника від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.*

До частин 1-4.

Незважаючи на те, що підтримання державного обвинувачення є функцією прокурора, він повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення якщо дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, а саме, що дані кримінального провадження не підтверджують: події кримінального правопорушення; наявності у діянні підсудного складу кримінального правопорушення; участі підсудного у вчиненні кримінального правопорушення.

Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення, як правило, тягне за собою закриття кримінального провадження. Виключення із цього правила є згода потерпілого самостійно підтримувати обвинувачення в суді. В цьому випадку, відповідно до статті 340 цього КПК, кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення.

У разі відмови потерпілого, а у випадках, передбачених цим КПК, його представника від обвинувачення, кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення підлягає закриттю.

СТАТТЯ 27. ГЛАСНІСТЬ І ВІДКРИТІСТЬ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ЙОГО ПОВНЕ ФІКСУВАННЯ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ

1. Учасники судового провадження, а також особи, які не брали участі у кримінальному провадженні, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, не можуть бути обмежені у праві на отримання в суді як усної, так і письмової інформації щодо результатів судового розгляду та у праві на ознайомлення з процесуальними рішеннями й отримання їх копій. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді інформації про дату, час і місце судового розгляду та про ухвалені в ньому судові рішення, крім випадків, установлених законом.

2. Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках:

- 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній;
- 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;
- 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи;
- 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;
- 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

3. Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо слідчий суддя, суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні на підставі пункту 3 частини другої цієї статті.

4. Кримінальне провадження у закритому судовому засіданні суд здійснює з додержанням правил судочинства, передбачених цим Кодексом. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники кримінального провадження.

5. Під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому цим Кодексом.

6. Кожен, хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

7. Судове рішення, ухвалене у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно. Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судове рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення.

ДО ЧАСТИН 1-7.

Принципи гласності та відкритості судового провадження та його повне фіксування технічними засобами, закріплене в коментованій статті, є одним із загально визначених міжнародних стандартів незалежного і справедливого правосуддя.

Так, відповідно до статтей 10,11 Загальної декларації прав людини, 1948 рік, кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом. Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного (відкритого) судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту.

Згідно статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, 1966 рік, кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону. Преса і публіка можуть не допускатися на весь судовий розгляд або частину його з міркувань моралі, гро-

мадського порядку чи державної безпеки в демократичному суспільстві, або коли того вимагають інтереси приватного життя сторін, або — в тій мірі, в якій це, на думку суду, є строго необхідним, — при особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя; однак будь-яка судова постанова в кримінальній або цивільній справі повинна бути публічною, за винятком тих випадків, коли інтереси неповнолітніх вимагають іншого чи коли справа стосується матримоніальних спорів або опіки над дітьми.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 рік, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом,

СТАТТЯ 28. РОЗУМНІ СТРОКИ

1. Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

2. Проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження — суд.

3. Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є:

1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо;

2) поведінка учасників кримінального провадження;

3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

4. Кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово.

5. Кожен має право, щоб обвинувачення щодо нього в найкоротший строк або стало предметом судового розгляду, або щоб відповідне кримінальне провадження щодо нього було закрито.

6. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

До частин 1-6.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року) кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Саме принцип розумних строків, визначений даною Конвенцією, і закладений в положення коментованої статті. При цьому, визначивши, що розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень, законодавець встановив, що розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим КПК строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Контроль та забезпечення проведення досудового розслідування у розумні строки покладені на прокурора та слідчого суддю (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження — на суд.

Особливе забезпечення дотримання розумних строків повинно мати місце щодо особи, яка тримається під вартою та неповнолітньої особи. Для цього законодавець визначив, що кримінальне провадження щодо зазначених осіб має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово.

При наявності відповідних обставин підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право на звернутися до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням про здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим КПК.

СТАТТЯ 29. МОВА, ЯКОЮ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

1. Кримінальне провадження здійснюється державною мовою. Сторона обвинувачення, слідчий суддя та суд складають процесуальні документи державною мовою.

2. Особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення.

3. Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у перекладі на їхню рідну або іншу мову, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб. Переклад судових рішень та інших процесуальних документів кримінального провадження засвідчується підписом перекладача.

{Частина четверта статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

ДО ЧАСТИН 1-4

Закріпивши в Конституції України (стаття 10) норму, що державною мовою в Україні є українська мова, законодавець поклав на державу обов'язок забезпечити всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, а також гарантувати вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Конституційний Суд України в своєму рішенні № 10-рп/99 від 14 грудня 1999 року (справа про застосування української мови) надав офіційне тлумачення окремих положень статті 10 Конституції України, зазначивши наступне: «Положення частини першої статті 10 Конституції України, за яким «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України). Поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України. Виходячи з положень статті 10 Конституції України та законів України щодо гарантування застосування мов в Україні, в тому числі у навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова. У державних і комунальних навчальних закладах поряд з державною мовою відповідно до положень Конституції України, зокрема частини п'ятої статті 53, та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин».

Зазначені положення Конституції України та Декларації прав національностей України № 1771-XII від 01 листопада 1991 року також нашли своє вираження в Законі України № 5029-VI від 03 липня 2012 року «Про засади державної мовної політики» (статті 6, 14, 15, 17), згідно якого:

— Українська мова як державна мова обов'язково застосовується на всій території України при здійсненні повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, у міжнародних договорах, у навчальному процесі в навчальних закладах в межах і порядку, що визначаються цим Законом;

— Судочинство в Україні у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах здійснюється державною мовою. У межах території, на якій поширена регіональна мова, за згодою сторін суди можуть здійснювати провадження цією регіональною мовою (мовами);

— Мовою роботи та актів з питань досудового розслідування, дізнання і прокурорського нагляду в Україні є державна мова. Поряд із державною мовою при проведенні досудового розслідування, дізнання та прокурорського нагляду можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин України, інші мови. Кожна особа має право бути невідкладно повідомлена мовою, яку вона розуміє, про мотиви арешту чи затримання і про природу та причини звинувачення проти неї і захищати себе, користуючись цією мовою, у разі необхідності, з безкоштовною допомогою перекладача;

— Адвокат надає юридичну допомогу фізичним і юридичним особам державною мовою або іншою мовою, прийнятною для замовника.

У відповідності із зазначеною конституційною нормою цим КПК визначено, що кримінальне провадження здійснюється державною мовою, що передбачає складання процесуальних документів стороною обвинувачення, слідчим суддею та судом державною мовою. При цьому:

— особа, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, повідомляється про підозру державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення;

— слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий зобов'язані забезпечити учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим КПК.

— судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у перекладі на їхню рідну або іншу мову, якою вони володіють.

При цьому, переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим КПК, здійснюється лише за клопотанням сторін кримінального провадження або особи, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, а також представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Переклад судових рішень та інших процесуальних документів кримінального провадження засвідчується підписом перекладача.

Положення Конституції України, законів України та цього КПК щодо мови, якою здійснюється кримінальне провадження, повністю відповідає:

— статті 9 Європейській хартії регіональних мов або мов меншин (Хартія ратифікована Україною згідно Закону України № 802-IV від 15 травня 2003 року) відповідно до якої сторони зобов'язуються у кримінальному судочинстві стосовно тих судових округів, в яких чисельність мешканців, що вживають регіональні мови або мови меншин, виправдовує життєві заходи, наведених нижче, відповідно до стану розвитку кожної з цих мов і за умови, що використання можливостей, які надаються цим пунктом, на думку судді, не перешкоджатиме належному відправленню правосуддя, передбачити, щоб суди, на клопотання однієї зі сторін процесу, здійснювали провадження регіональними мовами або мовами меншин, і/або гарантувати обвинуваченій особі право користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини, і/або передбачити, щоб клопотання і докази, у письмовій чи усній формі, не розглядалися як неприйнятні виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини, і/або складати, на клопотання, документи, пов'язані з кримінальним судочинством, відповідною регіональною мовою або мовою меншини, у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб;

— статті 14 Міжнародному пакту про громадянські і політичні права, згідно якого кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення.

Глава 3. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

Коментар до § 1. Суд і підсудність.

В параграфі I досить детально викладені положення про суд і підсудність, склад суду, територіальну та інстанційну підсудність, про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого та про порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду. Є необхідність лише в зазначенні конституційних та законодавчих норм, які визначають здійснення правосуддя у кримінальному провадженні, а також нормативно-правових та відомчих документів, які додатково регулюють окремі положення параграфу 1, а саме:

1. Конституція України (стаття 124) визначає, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів», визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні системою судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування, систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та інші питання судоустрою і статусу суддів.

3. Закон України № 3723-ХІІ від 16 грудня 1993 року «Про державну службу» визначає загальні засади діяльності, а також статус державних службовців, які працюють в державних органах та їх апараті, порядок кримінального провадження щодо яких в суді першої інстанції, в апеляційному та касаційному порядку визначений частиною 9 статті 31 цього КПК.

4. Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затверджене рішенням Ради суддів України № 30 від 26 листопада 2010 року за погодженням з Державною судовою адміністрацією України визначає порядок функціонування автоматизованої системи документообігу в судах загальної юрисдикції, яка забезпечує:

— об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з додержанням принципів черговості, рівної кількості справ для кожного судді, вірогідності, з врахуванням завантаженості кожного судді, спеціалізації, а також вимог процесуального закону;

— надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду справ, в яких вони є учасниками процесу;

— централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів;

— підготовку статистичних даних;- реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції, етапів її руху;

— видачу судових рішень та виконавчих документів на підставі наявних у автоматизованій системі даних;

— передачу справ до електронного архіву.

В порівнянні з колишнім КПК, нововведенням за цим КПК є здійснення кримінального провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. При цьому кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

У разі подання клопотання обвинуваченим у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних, суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Таким же чином вирішуються питання у кримінальному провадженні стосовно кількох обвинувачених: судові провадження проводиться судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд. У випадку заявлення клопотання про розгляд кримінального провадження судом присяжних другим професійний суддя, окрім головуючого, згідно з частиною 6 статті 9 цього КПК визначається автоматизованою системою документообігу суду зі складу колегії суддів, яка здійснювала підготовче провадження. Присяжні в кількості семи осіб відповідно до частини 1 статті 385 цього КПК також визначаються автоматизованою системою документообігу суду.

§ 1. Суд і підсудність

Стаття 30. Здійснення правосуддя судом

1. У кримінальному провадженні правосуддя здійснюється лише судом згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом.

2. Відмова у здійсненні правосуддя не допускається.

Дивись коментар до § 1. Суд і підсудність.

Стаття 31. Склад суду

1. Кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснюється професійним суддею одноособово, крім випадків, передбачених частинами другою, третьою та дев'ятою цієї статті.

2. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів.

3. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

4. Кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною.

5. Кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною.

6. Кримінальне провадження у Верховному Суді України здійснюється колегіально судом у складі, передбаченому частинами першою та другою статті 453 цього Кодексу.

7. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснює суд у такому самому кількісному складі, в якому вони були ухвалені (одноособово або колегіально).

8. Суддя чи склад колегії суддів для розгляду конкретного кримінального провадження визначається у порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 цього Кодексу.

9. Кримінальне провадження стосовно осіб, зазначених у пунктах 1, 2 та 3 частини другої статті 2 Закону України «Про державну службу», Голови Верховної Ради України, його першого заступника чи заступника, Прем'єр-міністра України, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, члена Ради національної безпеки і оборони України, а також осіб, посади яких згідно із статтею 6 Закону України «Про державну службу» віднесені до посад державної служби підгруп І-1, І-2, І-3, здійснюється:

{Абзац перший частини дев'ятої статті 31 в редакції Закону № 5288-VI від 18.09.2012}

1) в суді першої інстанції — колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, а у разі здійснення кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, та трьох присяжних;

2) в апеляційному порядку — колегіально судом у складі п'яти професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше семи років;

3) в касаційному порядку — колегіально судом у складі семи професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше десяти років.

У разі якщо в суді, який згідно з правилами підсудності має здійснювати кримінальне провадження, неможливо утворити склад суду, передбачений цією частиною, кримінальне провадження здійснює найбільш територіально наближений суд, в якому можливо утворити такий склад суду.

10. Кримінальне провадження щодо розгляду стосовно неповнолітньої особи обвинувального акта, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їх продовження, зміну чи припинення, а також кримінальне провадження в апеляційному чи касаційному порядку щодо перегляду прийнятих із зазначених питань судових рішень здійснюються суддею, уповноваженим згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

У разі якщо таке кримінальне провадження має здійснюватися судом колегіально, головуючим під час судового розгляду може бути лише суддя, уповноважений згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

Дивись коментар до § 1. Суді підсудність.

СТАТТЯ 32. ТЕРИТОРІАЛЬНА ПІДСУДНІСТЬ

1. Кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. У разі якщо було вчинено кілька кримінальних правопо-

рушень, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення, а якщо вони були однаковими за тяжкістю, — суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено останнє за часом кримінальне правопорушення. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування.

2. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення не може здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. Якщо згідно з частиною першою цієї статті кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження здійснює суд, найбільш територіально наближений до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя).

До частин 1, 2.

Законом України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який набрав чинності 09 травня 2014 року, у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя судами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на тимчасово окупованих територіях, Верховна Рада України змінила територіальну підсудність судових справ, підсудних розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя судам, та постановила забезпечити розгляд:

— кримінальних проваджень, підсудних місцевим (районним, міським, районним у містах, міськрайонним судам), розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — одним з районних судів міста Києва, визначеним Апеляційним судом міста Києва;

— кримінальних проваджень, підсудних Апеляційному суду Автономної Республіки Крим та Апеляційному суду міста Севастополя, — Апеляційним судом міста Києва.

Питання, що відносяться до повноважень слідчого судді, у кримінальних провадженнях, що перебувають на стадії досудового розслідування і здійснюються на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, розглядаються слідчими суддями районних судів міста Києва, визначеними Апеляційним судом міста Києва.

Справи, що перебувають у провадженні судів, розташованих на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, та розгляд яких не закінчено, передаються судам відповідно до встановленої Законом № 1207-VII підсудності, протягом десяти робочих днів з дня набрання ним чинності або з дня встановлення такої підсудності.

У разі нанесення шкоди суб'єктами іноземної держави нерезидентами підсудність встановлюється за місцем нанесення шкоди з урахуванням правил підсудності, встановленої Законом № 1207-VII.

Підслідність кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованій території, визначається Генеральною прокуратурою України. При цьому, матеріали досудового розслідування щодо злочинів, кримінальні провадження щодо яких знаходяться на стадії досудового слідства, повинні бути передані органам досудового слідства, визначеним Генеральною прокуратурою України.

Законом України № 1632-VII від 12 серпня 2014 року «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції», який набрав чинності 20 серпня 2014 року, врегульовані заходи правового реагування в районі проведення антитерористичної операції, які передбачають:

— особливості визначення територіальної підсудності в районі проведення антитерористичної операції;

— визначення підслідності кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції

— визначення територіальної підсудності в разі зміни меж району або завершення антитерористичної операції;

— визначення підслідності кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції, в разі зміни меж району або завершення антитерористичної операції.

Додатково дивись коментар до § 1. Суд і підсудність.

СТАТТЯ 33. ІНСТАНЦІЙНА ПІДСУДНІСТЬ

1. Кримінальне провадження у першій інстанції здійснюють місцеві (районні, міські, районні у містах, міськрайонні) суди.

2. Кримінальне провадження в апеляційній інстанції здійснюють Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва і Севастополя.

3. Кримінальне провадження у касаційній інстанції здійснює Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

4. Судові рішення переглядаються Верховним Судом України з питань неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень, та встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

5. Кримінальне провадження за нововиявленими обставинами здійснюється судом, який ухвалив рішення, що переглядається.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. СУД І ПІДСУДНІСТЬ.

СТАТТЯ 34. НАПРАВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З ОДНОГО СУДУ ДО ІНШОГО

1. Кримінальне провадження передається на розгляд іншого суду, якщо:

1) до початку судового розгляду виявилось, що кримінальне провадження надійшло до суду з порушенням правил територіальної підсудності;

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити новий склад суду для судового розгляду;

3) обвинувачений чи потерпілий працює або працював у суді, до підсудності якого належить здійснення кримінального провадження;

4) ліквідовано суд, який здійснював судові провадження.

До початку судового розгляду у виняткових випадках кримінальне провадження може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків з метою забезпечення оперативності та ефективності кримінального провадження.

2. Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції за поданням місцевого суду або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

3. Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів, а також про направлення провадження з одного суду апеляційної інстанції до іншого вирішується колегією суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за поданням суду апеляційної інстанції або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

4. Про час та місце розгляду подання чи клопотання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого повідомляються учасники судового провадження, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

5. Спори про підсудність між судами не допускаються.

6. Суд, якому направлено кримінальне провадження з іншого суду, розпочинає судові провадження зі стадії підготовчого судового засідання незалежно від стадії, на якій в іншому суді виникли обставини, передбачені частиною першою цієї статті.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. СУД І ПІДСУДНІСТЬ.

СТАТТЯ 35. АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ДОКУМЕНТООБІГУ СУДУ

1. У суді функціонує автоматизована система документообігу суду, що забезпечує:

1) об'єктивний та неупереджений розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями з дотриманням принципів черговості та однакової кількості проваджень для кожного судді;

2) визначення присяжних для судового розгляду з числа осіб, які внесені до списку присяжних;

3) надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду матеріалів кримінального провадження у порядку, передбаченому цим Кодексом;

4) централізоване зберігання текстів вироків, ухвал та інших процесуальних документів;

- 5) підготовку статистичних даних;
- 6) реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху;
- 7) видачу вироків, ухвал суду та виконавчих документів на підставі наявних у системі даних;
- 8) передачу матеріалів до електронного архіву.

2. Матеріали кримінального провадження, скарги, заяви, клопотання та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду, яка здійснюється працівниками апарату відповідного суду в день надходження таких матеріалів. До автоматизованої системи документообігу суду в обов'язковому порядку вносяться: дата надходження матеріалів, скарги, клопотання, заяви або іншого процесуального документа, прізвище особи, стосовно якої подані документи, та їх суть, прізвище (найменування) особи (органу), від якої (якого) надійшли документи, прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію, інформація про рух судових документів, дані про суддю, який здійснював судові провадження, та інші дані, передбачені Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженим Радою суддів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.

3. Визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або колегії суддів для конкретного судового провадження здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів, скарги, клопотання, заяви чи іншого процесуального документа за принципом вірогідності, який враховує кількість проваджень, що знаходяться на розгляді у судді, заборону брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрядженні та закінчення терміну їх повноважень. Після визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або колегії суддів для конкретного судового провадження не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду, крім випадків, установлених законом.

4. Доступ до автоматизованої системи документообігу суду надається суддям та працівникам апарату відповідного суду згідно з їх функціональними обов'язками.

5. Несанкціоноване втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду має наслідком відповідальність, установлену законом.

6. Порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду, в тому числі видачі вироків, ухвал суду та виконавчих документів, передачі справ до електронного архіву, зберігання текстів вироків, ухвал суду та інших процесуальних документів, надання інформації фізичним та юридичним особам, підготовки статистичних даних, визначається Положенням про автоматизовану систему документообігу суду.

До частин 1-6.

Автоматизована система документообігу в судах загальної представляє собою сукупність комп'ютерних програм, що забезпечують функціонування документообігу суду за допомогою використання відповідних програмно-апаратних комплексів судів, обіг інформації між судами різних інстанцій та спеціалізації, передачу інформації до центральних баз даних залежно від спеціалізації судів, захист на технологічних ланках від несанкціонованого доступу та забезпечує:

— об'єктивний та неупереджений розподіл справ та матеріалів кримінального провадження між суддями з додержанням принципів черговості, рівної кількості справ, матеріалів кримінального провадження для кожного судді, вірогідності, з врахуванням завантаженості кожного судді, спеціалізації, а також вимог процесуального закону;

— визначення присяжних для судового розгляду з числа осіб, які внесені до списку присяжних;

— надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду справ, матеріалів кримінального провадження, в яких вони є учасниками процесу;

— централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів;

— підготовку статистичних даних;

— реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції, етапів її руху;

— видачу судових рішень та виконавчих документів на підставі наявних у автоматизованій системі даних;

— передачу справ до електронного архіву.

Порядок роботи з документами, які містять інформацію з обмеженим доступом, а також державну таємницю, регулюється законодавством, що діє у цій сфері.

Автоматизована система забезпечує автоматизацію технологічних процесів обробки інформації в суді, а саме:

— реєстрацію та розподіл вхідної кореспонденції, реєстрацію вихідної кореспонденції, а також внутрішніх документів суду;

— взяття на контроль та здійснення контролю за виконанням вхідних та внутрішніх документів суду, інформування голови суду, керівника апарату суду та особи, відповідальної за опрацювання документа, про закінчення строків його виконання;

— фіксування етапів проходження документів до їх передачі до електронного архіву, а також передачі судових справ з однієї судової інстанції до іншої;

— реєстрацію процесуальних дій та документів у справі;
контроль за дотриманням процесуальних строків розгляду судової справи та інформуванням головуючого судді, судді-доповідача, голови суду та секретаря судової палати про закінчення цих строків;

— використання електронного цифрового підпису для підписання документа, що набуває офіційного статусу;

— оперативний пошук справ та документів за їх реквізитами;

— індексацію документів та їх контекстний пошук;

— видачу судових рішень (копій) та формування виконавчих документів на підставі даних, що містяться в автоматизованій системі;

— зберігання текстів судових рішень та інших документів, створених у автоматизованій системі; відправку електронних копій судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень;

— надання в установленому законом порядку інформації про стан розгляду справ;

— формування звітності суду про стан здійснення судочинства;

— виготовлення судових рішень, виконавчих документів, звітів тощо.

Функціональні обов'язки, права користувачів автоматизованої системи, надання та позбавлення права доступу до неї в кожному окремому суді визначаються на підставі наказів голови суду та керівника апарату суду.

Користувачі автоматизованої системи відповідно до їх прав вносять до бази даних автоматизованої системи передбачену цим Положенням інформацію та згідно із законодавством несуть відповідальність за її достовірність.

Використання електронного цифрового підпису уповноваженими на це користувачами автоматизованої системи здійснюється в порядку, визначеному Законом України № 852-IV від 22 травня 2003 року «Про електронний цифровий підпис».

Електронний підпис представляє собою дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних.

Електронний цифровий підпис — це вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Редагування інформації в автоматизованій системі здійснюється уповноваженими на це користувачами автоматизованої системи в разі виявлення неточностей, технічних описок або неповноти даних.

Персональну відповідальність за функціонування автоматизованої системи в суді несе керівник апарату суду.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Автоматичний розподіл справ здійснюється у суді (у судовій палаті) під час їх реєстрації, на підставі внесеної до автоматизованої системи інформації.

Автоматичний розподіл судових справ між суддями (колегіями суддів) здійснюється з урахуванням спеціалізації суддів, у тому числі спеціалізації зі здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, а також автоматичним розподілом визначається запасний суддя, слідчий суддя. В такий же спосіб визначається суддя, який розглядає питання про відвід слідчому судді або судді, який здійснював судове провадження одноособово.

Автоматичний розподіл судових справ між суддями у судах, у яких відсутня спеціалізація або її застосування неможливе, здійснюється між усіма суддями.

Після автоматичного розподілу судових справ автоматизованою системою відповідальна особа суду передає судові справи визначеному автоматизованою системою головуючому судді, судді-доповідачу.

Учасникам судового процесу надається інформація щодо дати надходження судової справи до суду, єдиного унікального номера судової справи, номера провадження, прізвища учасників проце-

су, дати та часу призначення судової справи до розгляду, місця проведення судового засідання, дати розгляду судової справи, а також інформація про надходження апеляційних чи касаційних скарг, заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, заяв про перегляд судових рішень Верховним Судом України та їх розгляду.

Електронні копії судових рішень, засвідчені електронним цифровим підписом, направляються до Єдиного державного реєстру судових рішень у порядку, визначеному Порядком ведення Єдиного державного реєстру судових рішень.

Видача копії судового рішення (крім судових рішень у справах з грифом «таємно», «цілком таємно») здійснюється відповідно до процесуального законодавства. Копія судового рішення може бути виготовлена з оригіналу судового рішення, що міститься у судовій справі, або шляхом роздрукування електронної копії судового рішення, що міститься в автоматизованій системі, та засвідчення її належним чином.

Виконавчий документ формується в автоматизованій системі та видається (надсилається) відповідно до чинного законодавства в роздрукованому вигляді.

До електронного архіву передаються електронні копії судових рішень з переліком матеріалів, що містяться в судовій справі.

У випадках, визначених цим КПК, автоматизованою системою здійснюється автоматичне визначення присяжних з числа осіб, які внесені до списку присяжних. Присяжні визначаються шляхом випадкового відбору зі списку присяжних із додержанням принципу рівної ймовірності відбору в кількості семи осіб. Якщо після виконання вимог, передбачених частинами першою — п'ятою статті 387 КПК присяжних залишилось більша кількість від необхідної для участі в судовому провадженні, присяжні визначаються автоматизованою системою, із додержанням принципу рівної ймовірності відбору, з числа присяжних, що не були звільнені або відведені від участі у судовому провадженні. Після визначення основних присяжних автоматизованою системою визначаються й двоє запасних присяжних за аналогічною процедурою. У разі неможливості виконання присяжним своїх обов'язків або у разі його відводу (самовідводу) до участі у судовому провадженні залучаються запасні присяжні. Якщо кількість запасних присяжних не є достатньою для судового провадження, то автоматизованою системою визначаються додаткові особи зі списку присяжних, без урахування присяжних, визначених частиною першою цього підпункту.

Інформаційний обмін між користувачами автоматизованої системи здійснюється на основі безпаперового документообігу.

Забезпечення захисту інформаційних ресурсів автоматизованої системи здійснюється шляхом застосування засобів і методів технічного захисту інформації, впровадження організаційних та інженерно-технічних заходів комплексної системи захисту інформації, спрямованих на недопущення блокування інформації, несанкціонованого доступу до неї, її модифікації або спотворення.

Забезпечення цілісності та збереження інформаційних ресурсів автоматизованої системи здійснюється шляхом застосування відповідного програмного забезпечення та технічних ресурсів, комплексів, організаційних заходів.

Технічний супровід та підтримка працездатності автоматизованої системи здійснюються адміністратором Єдиної судової інформаційної системи на підставі укладених договорів з Державною судовою адміністрацією України та судами загальної юрисдикції.

Порядок функціонування автоматизованої системи документообігу в судах загальної юрисдикції визначається Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України № 30 від 26 листопада 2010 року за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.

Коментар до § 2. Сторона обвинувачення.

Відповідно до пункту 15 частини 1 статті 3 цього КПК та статті 56 Закону України № 1789-ХІІ від 05 листопада 1991 року «Про прокуратуру» визначено поняття «прокурор», а саме: «Під поняттям «прокурор» у статті 8, частині четвертій статті 9, частинах першій, другій, третій статті 12, частині першій статті 20, статтях 34,35,36,44,45, частинах першій, третій, п'ятій і сьомій статті 46, статті 46-2,46-3,46-4, частині першій статті 47, статтях 48, 48-1, 49, 50, 501 та 55 цього Закону слід розуміти: Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, їх старші помічники та помічники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізованих прокуратур (на правах обласних), їх перші заступники, заступники, міжрайонні прокурори, прокурори міст, районів, районів у містах та прирівняних до них спеціалізованих прокуратур, їх перші заступники і заступники, начальники головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перші заступники, заступники, старші прокурори та прокурори прокуратур усіх рівнів, які діють у межах своєї компетенції. Під поняттям «прокурор» у частині третій статті 20 та статтях 21,23 та 24 цього Закону слід

розуміти: Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізованих прокуратур (на правах обласних), їх перші заступники, заступники, міжрайонні прокурори, прокурори міст, районів, районів у містах та прирівняних до них спеціалізованих прокуратур, їх перші заступники і заступники».

Статтями 36 та 37 цього КПК деталізовано визначені повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та визначений порядок призначення та заміна прокурора.

Наказом Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 року створений Єдиний реєстр досудових розслідувань та затверджене Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань».

З метою забезпечення ефективного нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, в тому числі у формі процесуального керівництва ним, підтримання державного обвинувачення, оскарження судових рішень і здійснення інших передбачених законом повноважень з цих питань Генеральним прокурором України 19 грудня 2012 року був виданий наказ № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні». Зазначеним наказом Генеральний прокурор України зобов'язав першого заступника та заступників Генерального прокурора України, керівників прокуратур усіх рівнів і галузевих підрозділів апаратів, прокурорів — процесуальних керівників досудового розслідування забезпечити:

— єдину систему організації нагляду за додержанням законів усіма органами досудового розслідування, підтримання державного обвинувачення, оскарження незаконних судових рішень, здійснення інших повноважень з цих питань;

— безумовне реагування на виявлені порушення закону з часу надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення та прийняття остаточного рішення у провадженні;

— швидке, всебічне, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень, обов'язкову участь прокурорів — процесуальних керівників досудового розслідування в їх судовому розгляді (у визначених законом випадках), поновлення порушених прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження;

— своєчасне вжиття заходів до усунення причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, відшкодування завданої ним шкоди фізичним та юридичним особам, державним і комунальним інтересам, розшуку майна, яке стало предметом злочинного посягання;

— пред'явлення процесуальними керівниками цивільних позовів у кримінальному провадженні в установлених законом випадках.

— виконання вимог закону при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні в органах досудового розслідування заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасне внесення щодо них відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

— заміну прокурорів — процесуальних керівників здійснювати лише у випадках, передбачених цим КПК.

Відповідно до статті 38 цього КПК органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є слідчі підрозділи: органів внутрішніх справ; органів безпеки; органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; органів державного бюро розслідувань.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 686 від 09 серпня 2012 року затверджені Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, Положення про Головне слідче управління МВС України, Типове положення про слідче управління (відділ) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, Типове положення про слідчий відділ (відділення) міського, районного, лінійного управління (відділу) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України.

Згідно Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України органами досудового розслідування є: Головне слідче управління МВС України; слідчі управління (відділи) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті; слідчі відділи (відділення) міських, районних, лінійних управлінь (відділів) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 700 від 14 серпня 2012 року затверджена Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, яка визначає основні принципами взаємодії та організацію взаємодії при:

- при надходженні до органу внутрішніх справ заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них;
- направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчого підрозділу;
- створенні слідчо-оперативних груп для досудового розслідування кримінальних правопорушень та організацію їх роботи під час досудового розслідування кримінальних правопорушень;
- виконанні співробітниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування;
- при зупиненні досудового розслідування у зв'язку з оголошенням розшуку підозрюваного;
- розслідуванні кримінальних правопорушень та судовому провадженню.

Наказом Служби безпеки України № 515 від 16 листопада 2012 року затверджена Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, якою визначений порядок прийняття керівником слідчого підрозділу або слідчим рішень за результатами розгляду заяви про вчинене кримінальне правопорушення.

Відповідно до статей 348.1, 348.2 Податкового кодексу України до складу податкової міліції, крім інших спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, також входять спеціальні підрозділи, які виконують кримінально-процесуальну функцію і здійснюють розслідування кримінальних правопорушень.

Цим КПК також визначений новий орган досудового розслідування — Державне бюро розслідувань. Відповідно до Розділу X «Прикінцеві положення» цього КПК частина перша (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402-421, 423-435 Кримінального кодексу України) та частина четверта статті 216 цього КПК вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим КПК.

Згідно статті 41 цього КПК та статті 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами:

- Міністерства внутрішніх справ України — кримінальною, транспортною та спеціальною міліцією, спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю, підрозділами внутрішньої безпеки, судовою міліцією;

- Служби безпеки України — контррозвідкою, військовою контррозвідкою, захисту національної державності, спеціальними підрозділами по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, оперативно-технічними, внутрішньої безпеки, оперативного документування, боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів;

- Служби зовнішньої розвідки України — агентурної розвідки, оперативно-технічними, власної безпеки;

- Державної прикордонної служби України — розвідувальним органом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічним, власної безпеки), оперативно-розшуковими підрозділами відповідно спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону та його територіальних органів, підрозділами з охорони державного кордону органів охорони державного кордону та Морської охорони, забезпечення внутрішньої безпеки, забезпечення власної безпеки, оперативного документування та оперативно-технічними;

- управління державної охорони — підрозділом оперативного забезпечення охорони виключно з метою забезпечення безпеки осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона;

- органів доходів і зборів — оперативними підрозділами податкової міліції та підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою;

- органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної пенітенціарної служби України;

- розвідувального органу Міністерства оборони України — оперативними, оперативно-технічними, власної безпеки.

Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється

§ 2. Сторона обвинувачення

Стаття 36. ПРОКУРОР

1. Прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування,

підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

2. Прокурор, здійснюючи нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений:

- 1) починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;
- 2) мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування;
- 3) доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування;
- 4) доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках — особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом;
- 5) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;
- 6) призначати ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом;
- 7) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих;
- 8) ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування;
- 9) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;
- 10) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених цим Кодексом, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання;
- 11) повідомляти особі про підозру;
- 12) пред'являти цивільний позов в інтересах держави та громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недозрівання повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, у порядку, передбаченому цим Кодексом та законом;
- 13) затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання;
- 14) звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 15) підтримувати державне обвинувачення в суді, відмовлятися від підтримання державного обвинувачення, змінювати його або висувати додаткове обвинувачення у порядку, встановленому цим Кодексом;
- 16) погоджувати запит органу досудового розслідування про міжнародну правову допомогу, передання кримінального провадження або самостійно звертатися з таким клопотанням в порядку, встановленому цим Кодексом;
- 17) доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту і законність проведення процесуальних дій, а також повноту, всебічність та об'єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні;
- 18) перевіряти перед направленням прокуророві вищого рівня документи органу досудового розслідування про видачу особи (екстрадицію), повертати їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо такі документи необґрунтовані або не відповідають вимогам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, чи законам України;
- 19) доручати органам досудового розслідування проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави;

20) оскаржувати судові рішення в порядку, встановленому цим Кодексом;

21) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. Участь прокурора в суді є обов'язковою, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

4. Право на подання апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України чи за нововиявленими обставинами мають також незалежно від їх участі в судовому провадженні службові особи органів прокуратури вищого рівня: Генеральний прокурор України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і прирівняні до них прокурори, їх заступники.

Генеральний прокурор України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і прирівняні до них прокурори, їх заступники мають право доповнити, змінити або відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, внесених ними або прокурорами нижчого рівня.

У судовому провадженні з перегляду судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами можуть брати участь службові особи органів прокуратури вищого рівня.

5. Генеральний прокурор України, його заступники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і прирівняні до них прокурори своєю вмотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування.

6. Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурори міст і районів, районів у містах, мізкрайонні та спеціалізовані прокурори, їх перші заступники і заступники при здійсненні нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування мають право скасовувати незаконні та необгрунтовані постанови слідчих та підпорядкованих прокурорів у межах строків досудового розслідування, передбачених статтею 219 цього Кодексу. Про скасування таких постанов повідомляється прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення відповідного досудового розслідування.

{Частина шоста статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

До частин 1-6.

З метою забезпечення ефективного нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, в тому числі у формі процесуального керівництва ним, підтримання державного обвинувачення, оскарження судових рішень і здійснення інших передбачених законом повноважень з цих питань, Генеральним прокурором України 19 грудня 2012 року виданий наказ № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» який регламентує єдину систему організації нагляду за додержанням законів усіма органами досудового розслідування, підтримання державного обвинувачення, оскарження незаконних судових рішень, здійснення інших повноважень з цих питань.

ДОДАТКОВО ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАЧЕННЯ.

СТАТТЯ 37. ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАМІНА ПРОКУРОРА

1. Прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. У разі необхідності керівник органу прокуратури може визначити групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями інших прокурорів.

2. Прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні з його початку до завершення. Здійснення повноважень прокурора в цьому самому кримінальному провадженні іншим прокурором можливе лише у випадках, передбачених частинами четвертою та п'ятою статті 36, частиною третьою статті 313, частиною другою статті 341 цього Кодексу та частиною третьою цієї статті.

3. Якщо прокурор, який у відповідному кримінальному провадженні здійснює повноваження прокурора, не може їх здійснювати через задоволення заяви про його відвід, тяжку хворобу, звільнення з органу прокуратури або з іншої поважної причини, що унеможливило його участь у кримінальному провадженні, повноваження прокурора покладаються на іншого прокурора керівником відповідного органу прокуратури. У виняткових випадках повноваження прокурора можуть бути покладені керівником органу прокуратури на іншого прокурора цього органу прокуратури через неефективне здійснення прокурором нагляду за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАЧЕННЯ.

СТАТТЯ 38. ОРГАН ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є слідчі підрозділи:

- 1) органів внутрішніх справ;
- 2) органів безпеки;
- 3) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
- 4) органів державного бюро розслідувань.

2. Досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноособово або слідчою групою.

3. При досудовому розслідуванні кримінальних проступків у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу досудового розслідування можуть здійснюватися співробітниками інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства.

4. Орган досудового розслідування зобов'язаний застосовувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАЧЕННЯ.

СТАТТЯ 39. КЕРІВНИК ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Керівник органу досудового розслідування організовує досудове розслідування.

2. Керівник органу досудового розслідування уповноважений:

1) визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою — визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих;

2) відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування;

3) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора;

4) вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим;

5) погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого;

7) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. Керівник органу досудового розслідування зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання керівником органу досудового розслідування законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАЧЕННЯ.

СТАТТЯ 40. СЛІДЧИЙ ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Слідчий несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій.

2. Слідчий уповноважений:

- 1) починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;
  - 2) проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених цим Кодексом;
  - 3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;
  - 4) призначати ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом;
  - 5) звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
  - 6) повідомляти за погодженням із прокурором особи про підозру;
  - 7) за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;
  - 8) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 цього Кодексу;
  - 9) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.
3. У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.
4. Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність.
5. Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

ДО ЧАСТИН 1-5.

Згідно Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України № 686 від 09 вересня 2012 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» під поняттям «слідчий», слід розуміти службових осіб органів внутрішніх справ, уповноважених в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, які перебувають на посадах керівників органів досудового розслідування, їх заступників, керівників структурних підрозділів органів досудового розслідування і їх заступників та старших слідчих в особливо важливих справах, слідчих в особливо важливих справах, старших слідчих, слідчих.

Слідчі не можуть бути членами політичних партій, рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. Їм забороняється займатися будь-якими видами іншої оплачуваної (крім викладацької, наукової, творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) та підприємницької діяльності, а також організувати страйки або брати в них участь.

На слідчих поширюються вимоги та обмеження, встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Слідчий має статус службової особи, яка займає відповідальне становище в системі правоохоронних органів і наділена спеціальними, лише їй притаманними повноваженнями в кримінальному провадженні.

Під час досудового розслідування слідчий самостійно приймає процесуальні рішення, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання вмотивованого рішення слідчого судді, суду або згоди прокурора, і є відповідальним за законне і своєчасне виконання цих рішень.

При виконанні своїх службових обов'язків слідчий зобов'язаний:

- дотримуватися вимог Конституції України, КПК та законів України під час досудового розслідування;
- забезпечувати повне, усібчне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень у межах установлених КПК України строків;
- виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі;

— забезпечувати реалізацію в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження;

— не розголошувати відомості, що становлять державну чи іншу охоронювану законом таємницю, інформацію про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті при розслідуванні кримінальних правопорушень;

— не вчиняти будь-яких дій, що ганьблять звання слідчого і можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості.

— у разі наявності підстав, передбачених статтею 77 КПК України, заявляти самовідвід від участі в кримінальному провадженні в порядку, визначеному статтею 80 КПК України.

Слідчий має право в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним оперативним підрозділам органів внутрішніх справ проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання. Працівники міліції зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Розголошення даних досудового розслідування, вчинене слідчим, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередньо участь у досудовому розслідуванні, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність, тягне за собою відповідальність, установлену законодавством.

Слідчий уповноважений:

— починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених КПК України;

— проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених КПК України;

— в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним оперативним підрозділам органів внутрішніх справ проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання);

— призначати ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом;

— звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;

— повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру;

— за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;

— приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 КПК України, а саме: коли встановлена відсутність події кримінального правопорушення; коли встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; коли набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою (слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження із зазначених підстав, якщо в цих кримінальних провадженнях жодній особі не повідомлялося про підозру);

— здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України.

У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому КПК України, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Надання допомоги слідчому та виконання його доручень, пов'язаних з розслідуванням кримінальних правопорушень, здійснює помічник слідчого, який є працівником органу досудового розслідування.

Помічник слідчого має право:

— брати участь в проведенні слідчих дій (огляд місцевості, приміщення, речей та документів, огляд трупа, слідчий експеримент, отримання зразків для експертизи, тимчасове вилучення майна,

обшук, пред'явлення речей, трупів та осіб для впізнання, проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції);

— забезпечувати виконання виклику для проведення слідчих дій свідків, потерпілих, підозрюваних, спеціалістів, експертів, цивільних позивачів, цивільних відповідачів та інших учасників кримінального провадження;

— залучати понятих до участі в проведенні процесуальних дій;

— у встановленому законодавством порядку доставляти запити слідчих в установи, організації, підприємства на документи та предмети, необхідні для проведення всебічного й неупередженого розслідування в кримінальному провадженні, та доставляти витребувані документи та предмети за місцем призначення;

— бути присутнім при ознайомленні в встановленому статтею 290 КПК України порядку з матеріалами досудового розслідування підозрюваним, його захисником, законним представником та захисником особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

— вносити керівництву слідчого підрозділу пропозиції щодо покращення організації та підвищення ефективності роботи помічників слідчих і слідчого підрозділу в цілому.

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАННЯ.

СТАТТЯ 41. ОПЕРАТИВНІ ПІДРОЗДІЛИ

1. Оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

{Частина перша статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

2. Під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

3. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

ДО ЧАСТИН 1-3.

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчий надає відповідним оперативним підрозділам внутрішніх справ, а в разі створення слідчо-оперативних груп (СОГ) — конкретним співробітникам оперативного підрозділу, включеним до її складу, письмові доручення про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом. При цьому, не допускається надання слідчим неконкретизованих доручень оперативному підрозділу (співробітнику оперативного підрозділу — члену СОГ) та без встановленого строку їх виконання.

Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотанням до слідчого судді чи прокурора.

Доручення, які даються оперативному підрозділу, повинні бути зареєстрованими в канцелярії територіального органу внутрішніх справ та передаватися в порядку, передбаченому Інструкцією про організацію діловодства в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України № 747 від 23 серпня 2012 року.

У дорученнях зазначається найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які потрібно виконати; інші відомості, які необхідні для виконання цих дій. Термін виконання доручень слідчих не повинен перевищувати встановленого у них строку. У разі неможливості своєчасного виконання доручення продовження строку його виконання письмово погоджується начальником оперативного підрозділу з начальником слідчого підрозділу.

Матеріали про виконання доручень слідчих підлягають направленню до слідчого підрозділу разом із супровідним листом за підписом начальника територіального органу внутрішніх справ, який реєструється в канцелярії органу внутрішніх справ.

Контроль за виконанням співробітниками оперативних підрозділів доручень слідчих покладається на начальника територіального органу внутрішніх справ, який зобов'язаний:

— визначати конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покладати обов'язки з виконання доручень слідчих (за виключенням доручень, які надаються співробітникам оперативного підрозділу, включеним до складу СОГ);

— визначати шляхом видання наказу конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покладати обов'язки щодо ведення обліку доручень слідчих для їх своєчасного виконання;

— щотижня під час оперативних нарад керівництва територіального органу внутрішніх справ інформувати про стан виконання доручень слідчих.

Начальник слідчого підрозділу особисто розглядає матеріали виконаного доручення слідчого, які надійшли від оперативного підрозділу. У разі його формального виконання повертає матеріали відповідно до вимог діловодства начальнику територіального органу внутрішніх справ для усунення недоліків та вжиття до винних заходів дисциплінарного впливу в установленому порядку.

Порядок взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ визначений наказом Міністерства внутрішніх справ України № 700 від 14 серпня 2012 року «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».

ДОДАТКОВО ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 2. СТОРОНА ОБВИНУВАННЯ

§ 3. Сторона захисту

СТАТТЯ 42. ПІДОЗРЮВАНИЙ, ОБВИНУВАЧЕНИЙ

1. Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276–279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу.

3. Підозрюваний, обвинувачений має право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють, обвинувачують;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені цим Кодексом, а також отримати їх роз'яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту — мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою — на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями статті 213 цього Кодексу;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;

18) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

4. Обвинувачений також має право:

1) брати участь під час судового розгляду у допиті свідків обвинувачення або вимагати їхнього допиту, а також вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

2) збирати і подавати суду докази;

3) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового провадження;

4) виступати в судових дебатах;

5) ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов'язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;

6) оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення.

5. Підозрюваний, обвинувачений мають також інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

6. Підозрюваний, обвинувачений, який є іноземцем і тримається під вартою, має право на зустріч з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, яку йому зобов'язана забезпечити адміністрація місця ув'язнення.

7. Підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк — заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

8. Підозрюваному, обвинуваченому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки одночасно з їх повідомленням особою, яка здійснює таке повідомлення.

До частин 1-8.

В порівнянні з колишнім КПК, цей КПК більш деталізовано і конкретніше визначає права підозрюваного та обвинуваченого.

Нововведенням за цим КПК є

— застосування підозрюваним, обвинуваченим, з додержанням вимог цього КПК, технічних засобів при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь, за виключенням проведення окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

— вручення підозрюваному, обвинуваченому пам'ятки про його процесуальні права та обов'язки одночасно з їх повідомленням особою, яка здійснює таке повідомлення.

СТАТТЯ 43. ВИПРАВДАНИЙ, ЗАСУДЖЕНИЙ

1. *Виправданим у кримінальному провадженні є обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.*

2. Засудженим у кримінальному провадженні є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

3. Виправданий, засуджений має права обвинуваченого, передбачені статтею 42 цього Кодексу, в обсязі, необхідному для його захисту на відповідній стадії судового провадження.

ДО ЧАСТИН 1-3.

Кримінальне провадження на стадії судового провадження закінчується винесенням судом виправдувального або обвинувального вироку, в залежності від яких особа обвинувачений набуває статус виправданого або засудженого.

Законодавець визначив, що виправданий, засуджений має права обвинуваченого, передбачені статтею 42 цього КПК, в обсязі, необхідному для його захисту на відповідній стадії судового провадження.

СТАТТЯ 44. ЗАКОННИЙ ПРЕДСТАВНИК ПІДОЗРЮВАНОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній або особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з ним залучається його законний представник.

2. Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності — опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний.

3. Про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд — постановляє ухвалу, копія якої вручається законному представнику.

4. У разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду такий законний представник замінюється іншим з числа осіб, зазначених у частині другій цієї статті.

5. Законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена представнику.

ДО ЧАСТИН 1-5.

Інститут законного представника, за цим КПК, призначений для захисту законних прав та інтересів у кримінальному провадженні підозрюваного, обвинуваченого, які є неповнолітніми або визнаними у встановленому законом порядку недієздатними чи обмежено дієздатними.

При цьому:

— як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності — опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний;

— про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд — постановляє ухвалу, копія якої вручається законному представнику;

— у разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду такий законний представник замінюється іншим з числа зазначених осіб;

— законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена представнику.

СТАТТЯ 45. ЗАХИСНИК

1. Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

2. Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

До частин 1.2.

В даній статті визначений захисник, який має право здійснювати захист, а також суб'єкти захисту, якими є підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особа, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). При цьому, законодавець визначив, що захисником може бути лише адвокат, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України і стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України відсутні відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю. Згідно розділу Х «Прикінцеві положення» цього Кодексу ця норма вводиться в дію через рік після створення Єдиного реєстру адвокатів України. Таким чином, з набранням чинності цим КПК інші фахівці у галузі права, які за законом мали право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, а також близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники, які за колишнім Кодексом допускалися в якості захисників до участі в справі, за цим КПК такого права позбавлені.

СТАТТЯ 46. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу.

2. Неприбуття захисника для участі у проведенні певної процесуальної дії, якщо захисник був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний, обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, не може бути підставою для визнання цієї процесуальної дії незаконною, крім випадків, коли участь захисника є обов'язковою.

Якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається захисник у порядку, передбаченому статтею 53 цього Кодексу.

3. Одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого.

4. Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених статтею 50 цього Кодексу, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду.

5. Захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діяч, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту — такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості. Такі зустрічі можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування.

6. Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом.

7. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника.

До частини 1.

Частиною першої цієї статті визначено, що захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу.

Принцип уникнення конфлікту інтересів при здійсненні адвокатської діяльності також закріплений у статті 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів та в Кодексі поведінки Європейських адвокатів, який було прийнято на пленарній сесії Ради адвокатських об'єднань та спілок адвокатів Європи 28 жовтня 1988 року (Україна є державою-спостерігачем Ради адвокатських об'єднань Європи), відповідно до яких:

— адвокат не може консультувати, представляти або діяти від імені двох або більше клієнтів у тій самій справі, якщо існує конфлікт або значний ризик конфлікту між інтересами цих клієнтів;

— адвокат має припинити представляти обох або всіх клієнтів, про яких йдеться, якщо виникає конфлікт інтересів між цими клієнтами і також якщо наявний ризик порушення принципу конфіденційності щодо інформації, довіреної адвокату, або якщо це може зашкодити незалежності адвоката;

— адвокат повинен також утриматися від представлення нового клієнта, якщо існує ризик порушення конфіденційності інформації, довіреної адвокату попереднім клієнтом або якщо знання адвокатом справи колишнього клієнта надасть новому клієнтові неправомірну перевагу.

До частини 2.

Залучення підозрюваним або обвинуваченим захисника для участі в кримінальному провадженні ніяким чином не звужує права підозрюваного або обвинуваченого щодо свого захисту, оскільки вони можуть захищати свої законні права і самостійно. Саме тому, у разі неприбуття захисника для участі у провадженні певної процесуальної дії, якщо захисник був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний, обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, не може бути підставою для визнання цієї процесуальної дії незаконною. Виключення з даного правила можуть мати місце лише у випадках, коли участь захисника є обов'язковою.

До частини 3.

Частина третя цієї статті містить норму, згідно якої одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого, що є нововведенням, оскільки колишній КПК не передбачав такого обмеження. При цьому, законодавець ніяким чином не обґрунтував таке обмеження кількості захисників. Щодо кількості захисників, які одночасно можуть захищати підозрюваного на стадії досудового розслідування, то цей КПК будь-яких обмежень не містить.

До частини 4.

В колишньому КПК права захисника були окремо визначені і більш деталізовані, тоді як в цьому КПК при визначенні прав захисника йде посилення на те, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику. Таке завуальоване визначення прав захисника, по-перше, принижує його роль в кримінальному провадженні, як самостійної процесуальної особи, а по-друге, дає можливість кожному вільно трактувати і на свій розсуд визначати, які саме права може безпосередньо реалізовувати підозрюваний (обвинувачений), а які ні.

До частини 5.

Цим КПК закріплено ряд позитивних норм, що стосуються прав захисника. Разом з тим, не коректні формулювання цих норм, що дають змогу їх двоякого трактування, відсутність в деяких випадках механізму їх реалізації і/або залежність їх реалізації від волі слідчого або суду, можуть звести нанівець ці позитивні нововведення. Так, частиною п'ятою цієї статті передбачено, що захисник має право до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту — такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості. Якщо слідувати правилам орфографії, то слова «без дозволу слідчого, прокурора, суду» мають відношення і до послідуючих конфіденційних побачень захисника із своїм підзахисним. Разом з тим, відсутність такого положення «без дозволу слідчого, прокурора, суду» для послідуючих побачень, дає змогу, наприклад слідчому, трактувати цю норму на свій розсуд.

Що ж стосується положення, згідно якого конфіденційні побачення захисника зі своїм підзахисним можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, то реалізація цього положення може не тільки може порушити права захисника та його підзахисного, але в деяких випадках не може бути реалізованим в частині додержання конфіденційності побачень. Так, відповідно до пункту 2.3. Кодексу поведінки Європейських адвокатів найголовніше в діяльності адвоката — це те, що клієнт розповідає адвокату речі, які він не розповість іншим та що адвокат отримує від клієнта інформацію на основі конфіденційності. Без переконання щодо конфіденційності не може бути довіри. Отже, дотримання конфіденційності є першочерговим і основним правом та обов'язком адвоката. Зобов'язання адвоката щодо конфіденційності слугує інтересам здійснення правосуддя, а також інтересам клієнта. Адвокат має право на особливий захист з боку держави. Зобов'язання адвоката щодо конфіденційності не обмежується в часі. Разом з тим, ввівши дане положення, законодавець не визначив, яким чином має відбуватися візуальний контроль — без застосування технічних засобів, шляхом безпосередньої прису-

тності уповноваженої службової особи в приміщенні (чи біля приміщення) де відбувається побачення захисника із підзахисним, чи шляхом віддаленого візуального контролю уповноваженої службової особи за приміщенням, де відбувається побачення захисника із підзахисним, з допомогою технічних засобів, наприклад, камер спостереження. Якщо взяти до уваги другий варіант, то у захисника та підзахисного не тільки не буде впевненості, але й можливості перевірити, чи не здійснюється поряд із візуальним контролем за допомогою технічних засобів ще й аудіо-запис. У разі, якщо підзахисний утримується в слідчому ізоляторі, побачення захисника із своїм підзахисним відбуваються в спеціально відведених кабінетах слідчого ізолятора. З урахуванням того, що площа кабінету в середньому складає близько 6 кв.м., виключити можливість підслуховування зі сторони уповноваженої службової особи, яка знаходиться в цьому ж кабінеті, неможливо. Крім того, з урахуванням специфіки та режиму слідчих ізоляторів значна кількість їх приміщень обладнана прослуховувальними та записними пристроями. Враховуючи, що захисник та його підзахисний позбавлені можливості не тільки встановити, але й перевірити, чи не здійснюється прослуховування кабінету, де вони знаходяться, працюють з документами та обговорюють систему захисту, говорити про конфіденційність побачень не має підстав. Крім того, ввівши норму про візуальний контроль, законодавець не визначив:

— хто буде тим органом, який буде визначати уповноважену службову особу, яка буде здійснювати візуальний контроль і встановлювати випадки, при яких буде застосовуватися візуальний контроль;

— які саме обставини (поведінка захисника чи підзахисного, бажання слідчого чи прокурора) будуть служити поводом для встановлення візуального контролю;

— з числа яких органів і посадових осіб будуть комплектуватися (назначатися) уповноважені службові особи, які будуть здійснювати візуальний контроль;

— чи зобов'язані будуть органи, які будуть визначати уповноважену службову особу, яка буде здійснювати візуальний контроль, або уповноважена службова особа надавати захиснику письмові пояснення та документи для перевірки необхідності встановлення візуального контролю;

— чи матиме захисник право оскаржити встановлення візуального контролю і до якого саме органу.

До частини 6.

Статтю 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами, зокрема:

— забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності;

— забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею;

— забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності;

Саме з урахуванням зазначених гарантій документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом.

До частини 7.

До набрання чинності цим КПК обов'язок органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх службових осіб щодо виконання законних вимог захисника був врегульований Указом Президента України № 1240/99 від 30 вересня 1999 року «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури», згідно якого органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, керівники підприємств, установ і організацій зобов'язані були сприяти реалізації права адвокатів збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази в цивільних, господарських, кримінальних справах і справах про адміністративні правопорушення, надавати безоплатно відповідні відомості та копії документів за запитами адвокатів та адвокатських об'єднань у справах, що перебувають у їх провадженні (даний Указ втратив чинність згідно Указу Президента України № 620/2012 від 31 жовтня 2012 року).

Зазначення в частині сьомій цієї статті положення щодо обов'язку органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх службових осіб виконувати законні вимоги захисника, є позитивним.

Зразок

Вих. № _____
« _____ » _____ 20__ року

**Начальнику управління ДАІ ГУ МВС
України в м. Кисві**

_____ (прізвище, ініціали)

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Відповідно до укладеного з громадянином _____ (прізвище, ім'я та по батькові)
договору про надання правової допомоги, мною, адвокатом _____ (прізвище, ім'я та по батькові),
здійснюється збір необхідних документів та інформації для підготовки цивільного позову у кримінальному
провадженні № _____ про стягнення з громадянина _____ (прізвище, ім'я та по батькові)
матеріальної та моральної шкоди.

В зв'язку з необхідністю, пов'язаною із забезпеченням цивільного позову, на підставі ст.24 Закону Украї-
ни «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», прошу надати письмову інформацію, чи зареєстровані в орга-
нах ДАІ транспортні засоби за громадянським _____ (прізвище, ім'я та по батькові, дата, місяць, рік народження,
_____ місце проживання, ідентифікаційний номер)

Відповідь на адвокатський запит прошу направити на адресу робочого місця адвоката: _____,
м. Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____. Контактний телефон: _____.

Додатки:

— посвідчені адвокатом копії свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю та договору
про надання правової допомоги на ___ арк.

Адвокат _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Вих. № _____
« _____ » _____ 20__ року

**Державному реєстратору прав на
нерухоме майно**

_____ (прізвище, ініціали)

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Відповідно до укладеного з громадянином _____ (прізвище, ім'я та по батькові)
договору про надання правової допомоги, мною, адвокатом _____ (прізвище, ім'я та по батькові),
здійснюється збір необхідних документів та інформації для підготовки цивільного позову у кримінальному
провадженні № _____ про стягнення з громадянина _____ (прізвище, ім'я та по батькові)
матеріальної та моральної шкоди.

В зв'язку з необхідністю, пов'язаною із забезпеченням цивільного позову, на підставі ст.24 Закону
України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», прошу надати письмову інформацію, чи зареєстро-

ване в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно право власності громадянина

(прізвище, ім'я та по батькові, дата, місяць,

на об'єкти нерухомого майна:
рік народження, місце проживання, ідентифікаційний номер)
житловий будинок, будівлю, споруду, квартиру, земельну ділянку тощо.

У разі, якщо право власності на об'єкти нерухомого майна, крім _____,
(прізвище, ініціали)

також зареєстроване за іншими співвласниками, прошу зазначити частку кожного із співвласників і на підставі яких правовстановлюючих документів вони отримали право власності на належну їм частку нерухомого майна.

Відповідь на адвокатський запит прошу направити на адресу робочого місця адвоката: _____,
м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____. Контактний телефон: _____.

Додатки:

— посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та договору про надання правової допомоги на ____ арк.

Адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 47. ОБОВ'ЯЗКИ ЗАХИСНИКА

1. Захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого.

2. Захисник зобов'язаний прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості прибути в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, — також і цей орган (установу).

3. Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю.

4. Захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках:

1) якщо є обставини, які згідно з цим Кодексом виключають його участь у кримінальному провадженні;

2) незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника;

3) умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього Кодексу тощо;

4) якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Основним завданням захисника є забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів свого підзахисного та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підзахисного. Для реалізації цього завдання захисник наділений правами та засобами захисту, передбаченими цим КПК, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими законодавчими та нормативно-правовими актами.

ДО ЧАСТИНИ 2.

Після залучення до участі у кримінальному провадженні на захисника покладено обов'язок прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. При

цьому, на особу, яка викликає захисника для участі у виконанні процесуальних дій за участі його підзахисного, покладено обов'язок завчасно повідомити захисника про час та місце проведення процесуальних дій. Це має важливе значення, оскільки діяльність захисника є професійною і в його провадженні може перебувати декілька справ. У разі неможливості прийти в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд. У разі, якщо захисник призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, захисник також зобов'язаний повідомити про таку неможливість прибуття для проведення процесуальних дій та її причини цей орган (установу).

До частини 3.

Колишній КПК покладал на захисника обов'язок не розголошувати дані, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням його обов'язків. Цей КПК більш деталізовано закріпив цей обов'язок, зобов'язавши захисника без згоди підозрюваного, обвинуваченого не розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю.

Відповідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» під адвокатською таємницею розуміється будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта (особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги). При цьому інформація або документи, що отримані від третіх осіб і містять відомості про них, можуть поширюватися з урахуванням вимог законодавства з питань захисту персональних даних.

Обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвоката (захисника), його помічника, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення.

До частини 4.

Право захисника відмовитися від виконання своїх обов'язків після залучення до участі у кримінальному провадженні чітко регламентовано цим КПК. Коментована стаття містить лише чотири таких випадки, а саме:

— якщо є обставини, які згідно з цим КПК виключають участь захисника у кримінальному провадженні;

— у разі незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника;

— у разі умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього КПК тощо;

— якщо захисник свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

Статтею 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначені підстави для відмови адвоката в укладенні договору про надання правової допомоги, а відповідно і виключають його участь в якості захисника у кримінальному провадженні, а саме:

— доручення на виконання дій виходять за межі професійних прав і обов'язків адвоката;

— результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики;

— адвокат брав участь у відповідному провадженні, і це є підставою для його відводу згідно з процесуальним законом;

— виконання договору про надання правової допомоги може призвести до розголошення адвокатської таємниці;

— адвокат є членом сім'ї або близьким родичем посадової особи, яка брала або бере участь у господарському, цивільному, адміністративному судочинстві, кримінальному провадженні, розгляді

справи про адміністративне правопорушення, щодо яких до адвоката звертаються з пропозицією укладення договору про надання правової допомоги;

— виконання договору може суперечити інтересам адвоката, членів його сім'ї або близьких родичів, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання, засновником (учасником) якого він є, професійним обов'язкам адвоката, а також у разі наявності інших обставин, що можуть призвести до конфлікту інтересів;

— адвокат надає правову допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладення договору про надання правової допомоги.

СТАТТЯ 48. ЗАЛУЧЕННЯ ЗАХИСНИКА

1. Захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

2. Захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням у випадках та в порядку, визначених статтями 49 та 53 цього Кодексу.

До частини 1.

Відповідно до положень частини 1 статті 59 Конституції України підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений або виправданий є вільним у виборі захисника.

Разом з тим, будучи затриманим і знаходячись в ізоляції підозрюваний або обвинуваченим іноді позбавлений можливості самостійно визначити та залучити для свого захисту професійного захисника. Саме для цього, законодавець надав підозрюваному або обвинуваченому можливість за їх проханням чи згодою залучити у будь-який момент захисника до участі у кримінальному провадженні їх законними представниками, а також іншими особами. Для реалізації цього права підозрюваного або обвинуваченого слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. При цьому, законодавець поклав на слідчого, прокурора, слідчого суддю та суд обов'язок утримуватися від надання підозрюваному або обвинуваченому рекомендацій щодо залучення конкретного захисника. Така заборона, як показує практика, була викликана тим, що за такими рекомендаціями, як правило, залучалися так звані «свої захисники», які знаходилися в дружніх стосунках з слідчим, прокурором, слідчим суддею, складом суду або раніше працювали з ними.

До частини 2.

Частина друга коментованої статті регламентує виключення із загального правила щодо залучення захисника, передбаченого частиною першою коментованої статті. Ці виключення стосуються залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням у кримінальному провадженні, як на стадіях досудового розслідування та судового провадження, так і для проведення окремої процесуальної дії. Випадки такого залучення захисника передбачені статтями 49, 53 цього КПК.

СТАТТЯ 49. ЗАЛУЧЕННЯ ЗАХИСНИКА СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ЧИ СУДОМ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

1) відповідно до вимог статті 52 цього Кодексу участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника;

2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за призначенням та забезпечити його прибуття у зазначені у постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні.

3. Постанова (ухвала) про доручення призначити адвоката негайно направляється відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, і є обов'язковою для негайного виконання. Невиконання, неналежне або несвоєчасне виконання постанови (ухвали) про доручення призначити адвоката тягнуть відповідальність, встановлену законом.

До частин 1-3.

Коментована стаття регулює порядок забезпечення участі захисника у кримінальному провадженні, порядок залучення захисника за призначенням та випадки, в яких захисник залучається для участі у кримінальному провадженні за призначенням.

Відповідно до цієї статті слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

— відповідно до вимог статті 52 цього КПК участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника, в тому числі і у випадку, коли підозрюваний (обвинувачений) відмовився від захисника, участь якого є обов'язковою, і не залучає іншого захисника;

— підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

— слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його;

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених Законом України № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу», який регулює зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги.

Згідно статей 13,15 Закону № 3460-VI суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги, до якої відноситься захист від обвинувачення, є: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом та адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Наказом Міністерства юстиції України № 968/5 від 02 липня 2012 року «Про утворення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» утворені:

Республіканський Автономної Республіки Крим центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Гоголя, 66, м. Сімферополь, АР Крим, 95051, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-60

Факс: 044/2480009 2213

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.crimea@legalaid.gov.ua

Директор: Позняк Олександр Миколайович

Вінницький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Пирогова, 82, м. Вінниця, 21036, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-61

Факс: 044/2480009 2363

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.vinnitsva@legalaid.gov.ua

Директор: Малиновська Світлана Володимирівна

Волинський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Винниченка, 67, м. Луцьк, 43000, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-62

Факс: 044/2480009 9219

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.volyn@legalaid.gov.ua

Директор: Руденко Ростислав Євтухович

Дніпропетровський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Шевченка, 53-а, м. Дніпропетровськ, 49020, Україна (оновлено)
Контактний телефон: 0891-20-00-63
Факс: 044/2480009 3473
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.dnipro@legalaid.gov.ua
Директор: Яцуба Людмила Олегівна

Донецький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Горького, 50, м. Донецьк, 83086, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-64
Факс: 044/2480009 6472
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.donetsk@legalaid.gov.ua
Директор: Курільчук Ігор Геннадійович

Житомирський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: майдан Соборний, 1, м. Житомир, 10014, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-65
Факс: 044/2480009 3536
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.zhytomyr@legalaid.gov.ua
Директор: Гербеда Олександр Йосифович

Закарпатський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Загорська, 51, м. Ужгород, 88017, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-66
Факс: 044/2480009 3912
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.zakarpattia@legalaid.gov.ua
Директор: Попадинець Василь Юрійович

Запорізький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: проспект Леніна, 77, 8 поверх, м. Запоріжжя, 69002, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-67
Факс: 044/2480009 3456
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.zaporizhva@legalaid.gov.ua
Директор: Деменева Олена Василівна

Івано-Франківський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Грюнвальдська, 8, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-68
Факс: 044/2480009 6529
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.frankivsk@legalaid.gov.ua
Директор: Євчук Михайло Миколайович

Київський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Гайок, 4а, м. Біла Церква, Київська область, 09100, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-69
Факс: 044/2480009 2610
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.kvivreg@legalaid.gov.ua
Директор: Клепка Валерій Григорович

Кіровоградський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Преображенська, 2, м. Кіровоград, 25006, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-70
Факс: 044/2480009 8493

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.kirovohrad@legalaid.gov.ua
Директор: Кропліс Леонід Володимирович

Луганський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: квартал Єременко, 7-Д, м. Луганськ, 91011, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-71
Факс: 044/2480009 6034
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.luhansk@legalaid.gov.ua
Директор: Євсютін Олександр Миколайович

Львівський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Валова, 31, м. Львів, 79008, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-72
Факс: 044/2480009 7634
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.lviv@legalaid.gov.ua
Директор: Микитин Ігор Йосифович

Миколаївський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Нікольська, 46, м. Миколаїв, 54001, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-73
Факс: 044/2480009 2536
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.mykolaiv@legalaid.gov.ua
Директор: Чистий Валентин Олександрович

Одеський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Льва Толстого, 6, м. Одеса, 65023, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-74
Факс: 044/2480009 5211
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.odesa@legalaid.gov.ua
Директор: Клішина Світлана Олександрівна

Полтавський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Фрунзе, 37/40, м. Полтава, 36000, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-75
Факс: 044/2480009 9483
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.poltava@legalaid.gov.ua
Директор: Дзюбенко Олександр Леонідович

Рівненський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Драгоманова, 7, м. Рівне, 33028, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-76
Факс: 044/2480009 1685
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.rivne@legalaid.gov.ua
Директор: Овдіюк Василь Петрович

Сумський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Харківська, 41, м. Суми, 40024, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-78
Факс: 044/2480009 7762
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.sumy@legalaid.gov.ua
Директор: Демченко Олена Миколаївна

Тернопільський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. За Рудкою, 33, м. Тернопіль, 46003, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-79

Факс: 044/2480009 7487

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.ternopil@legalaid.gov.ua

Директор: Хондогій Ірина В'ячеславівна

Харківський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Полтавський шлях, 9, м. Харків, 61052, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-80

Факс: 044/2480009 3264

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.kharkiv@legalaid.gov.ua

Директор: Гайворонська Вікторія Валентинівна

Херсонський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Перекопська, 169, м. Херсон, 73036, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-81

Факс: 044/2480009 7712

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.kherson@legalaid.gov.ua

Директор: Єлисеєва Марина Ігорівна

Хмельницький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Свободи, 70, офіс 222, м. Хмельницький, 29000, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-82

Факс: 044/2480009 4870

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.khmelnvtskyi@legalaid.gov.ua

Директор: Стьопіна Наталія Олександрівна

Черкаський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Леніна, 3, м. Черкаси, 18000, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-83

Факс: 044/2480009 4063

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.cherkasy@legalaid.gov.ua

Директор: Левицький Віктор Казимирович

Чернівецький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Університетська, 1, м. Чернівці, 58000, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-84

Факс: 044/2480009 2731

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.chernivtsi@legalaid.gov.ua

Директор: Мунтяну Аркадій Павлович

Чернігівський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. П'ятницька, 39, м. Чернігів, 14000, Україна

Контактний телефон: 0891-20-00-85

Факс: 044/2480009 6490

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103

Електронна адреса: office.chemihiv@legalaid.gov.ua

Директор: Протченко Ірина Борисівна

Київський міський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Адреса: вул. Артема, 73, оф. 326, м. Київ, 04053, Україна

Контактний телефон: 0891-20-01-03

Факс: (044) 593-98-01

Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.kyiv@legalaid.gov.ua
Директор: Василяка Оксана Миколаївна

Севастопольський міський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Адреса: вул. Генерала Коломійця, 5, м. Севастополь, 99040, Україна
Контактний телефон: 0891-20-00-77
Факс: 044/2480009 4952
Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103
Електронна адреса: office.sevastopol@legalaid.gov.ua
Директор: Мігько Вікторія Вікторівна

З 01 січня 2013 року зазначені центри забезпечують надання правової допомоги.

На виконання вимог Закону України № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу» постановами Кабінету Міністрів України затверджені:

— постановою № 1362 від 28 грудня 2011 року затверджений Порядок і умови проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги, який визначає механізм проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги та вимоги до їх професійного рівня;

— постановою № 1363 від 28 грудня 2011 року затверджений Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб;

— постановою № 8 від 11 січня 2012 року затверджений Порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 1214 від 19 грудня 2012 року);

— постановою № 305 від 18 квітня 2012 року затверджені Порядок оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу та Методика обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу у кримінальних провадженнях;

— постановою № 130 від 04 березня 2013 року затверджений Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

При прийнятті рішення про залучення захисника для участі у кримінальному провадженні за призначенням слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу.

Постанова (ухвала) негайно направляється відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, є обов'язковою для негайного виконання та містить доручення про призначення адвоката для здійснення захисту за призначенням і обов'язок цього органу (установи) по забезпеченню прибуття адвоката у зазначені у постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні.

Зразок

ПОСТАНОВА

про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням

м. Київ

«__» _____ 20__ року

Слідчий _____

(найменування органу досудового розслідування, звання,

прізвище, ім'я та по батькові)

розглянувши матеріали кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «__» _____ 20__ року,-

ВСТАНОВИВ:

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

кримінальну відповідальність)

Підозрюваний _____ заявив

(прізвище, ім'я та по батькові)

клопотання про залучення захисника для здійснення його захисту, але за відсутністю коштів не може його залучити самостійно.

Згідно пункту 2 частини 1 статті 49 КПК України слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно.

На підставі викладеного, керуючись ст.49 КПК України,-

ПОСТАНОВИВ:

1. Залучити захисника для здійснення захисту підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

за призначенням у кримінальному провадженні № _____.

2. Доручити Київському міському центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначити адвоката для здійснення захисту підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

за призначенням.

3. Керівнику Київського міського центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечити прибуття адвоката «_____» _____ 20__ року о «_____» год. за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, каб. _____ для участі у кримінальному провадженні.

4. Направити постанову керівнику Київського міського центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги для негайного виконання.

Слідчий _____

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Копію постанови отримав:

(підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи відповідного органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги про отримання постанови)

Механізм та умови укладення центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі, визначений постановою Кабінету Міністрів України № 8 від 11 січня 2012 року «Про затвердження Порядку і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 1214 від 19 грудня 2012 року)

Додаток 1
до постанови КМУ № 8 від 11 січня 2012 року
(у редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 19 грудня 2012 року № 1214)

ПРИМІРНИЙ КОНТРАКТ з адвокатом, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі

м. _____

«_____» _____ 20__ р.

(найменування центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, його місцезнаходження)

(далі — центр), код згідно з ЄДРПОУ _____,

в особі _____, що діє
(прізвище, ім'я та по батькові керівника центру)

на підставі положення про центр, з однієї сторони, та адвокат _____, що проживає за адресою:

(прізвище, ім'я та по батькові)

паспорт серії _____ № _____,
виданий _____

(ким, коли)

реєстраційний номер облікової картки платника податків _____ (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному органу державної податкової служби і мають відмітку у паспорті), та здійснює адвокатську діяльність на підставі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю № _____, виданого _____

(ким, коли)

індивідуально
або

від імені адвокатського бюро _____
(найменування адвокатського бюро, його місцезнаходження)

або від імені адвокатського об'єднання _____
(найменування адвокатського об'єднання, його місцезнаходження)

на підставі довіреності, виданої _____ (далі — адвокат),

(ким, коли)

з іншої сторони (далі — сторони), уклали цей контракт про таке.

Предмет контракту

1. Адвокат зобов'язується за дорученнями центру надавати безоплатну вторинну правову допомогу відповідно до Закону України "Про безоплатну правову допомогу" у межах таких адміністративно-територіальних одиниць: _____

(найменування адміністративно-територіальних одиниць)

а центр — здійснювати оплату послуг адвоката та відшкодувати його витрати, пов'язані з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, в установленому порядку (з урахуванням обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності).

Строк дії контракту

2. Контракт укладається строком на _____ років (місяців) і діє з _____ 20__ р. до _____ 20__ року.

Обов'язки сторін

3. Центр зобов'язується:

1) надавати доручення для підтвердження повноважень адвоката відповідно до Закону України "Про безоплатну правову допомогу";

2) забезпечувати надання у користування у приміщенні центру обладнання та інших матеріально-технічних засобів, що необхідні для належного надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги;

3) ознайомити адвоката з регламентом центру та стандартами якості надання безоплатної вторинної правової допомоги;

4) здійснювати оплату послуг адвоката та відшкодувати витрати адвоката, пов'язані з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, відповідно до пункту 8 цього контракту.

4. Адвокат зобов'язується:

1) надавати безоплатну вторинну правову допомогу якісно, в повному обсязі та у визначені строки протягом не менш як _____ та не більш як _____ годин на місяць;

2) дотримуватися вимог Конституції України, Законів України "Про безоплатну правову допомогу", "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", інших актів законодавства, виконувати обов'язки відповідно до Правил адвокатської етики, регламенту центру та дотримуватися стандартів якості надання безоплатної правової допомоги;

3) чергувати згідно з графіком, у тому числі у нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні, з метою забезпечення надання безоплатної вторинної правової допомоги особам з моменту їх затримання;

4) подавати центру звіт про надання безоплатної вторинної правової допомоги в установленому порядку та на його вимогу інформацію про стан надання такої допомоги;

5) захищати інтереси особи, якій надається безоплатна вторинна правова допомога, всіма законними способами, діяти виключно в інтересах такої особи;

6) не вчиняти будь-яких дій та не допускати бездіяльності, що може завдати шкоди особі, якій надається безоплатна вторинна правова допомога;

7) повідомляти центру про виникнення конфлікту інтересів під час надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Права сторін

5. Центр має право:

1) вимагати від адвоката з метою проведення перевірки якості, повноти та своєчасності надання безоплатної вторинної правової допомоги подання інформації про стан надання такої допомоги;

2) звертатися у разі невиконання або неналежного виконання умов контракту:

з поданням — до комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги;

із заявою (скаргою) — до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури;

з клопотанням про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, — до головних управлінь юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі.

6. Адвокат має право на:

1) гарантії, встановлені Законом України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, іншими законами, зокрема невтручання в адвокатську діяльність та захист інформації, отриманої під час надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) користування у приміщенні Центру обладнанням та іншими матеріально-технічними засобами, що необхідні для надання безоплатної вторинної правової допомоги на належному рівні;

3) оплату послуг та відшкодування витрат, пов’язаних із наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги;

4) укладення інших договорів про надання правової допомоги, якщо це не призводить до конфлікту інтересів, невиконання або неналежного виконання зобов’язань за цим контрактом;

5) інші права, встановлені законом.

Відповідальність сторін

7. Сторони несуть відповідальність за порушення принципів незалежності та конфіденційності адвокатської діяльності, стандартів якості надання безоплатної правової допомоги, невиконання умов, визначених цим контрактом.

Оплата послуг адвоката

8. Розрахунки, оплата послуг та відшкодування витрат адвоката, пов’язаних з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, здійснюються в установленому законодавством порядку.

Центр не несе відповідальності за сплату адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об’єднанням) податків, зборів та інших обов’язкових платежів.

Припинення дії контракту

9. Контракт припиняє дію:

1) у випадках, передбачених Законом України “Про безоплатну правову допомогу”;

2) у разі закінчення строку його дії;

3) за згодою сторін;

4) за ініціативою однієї із сторін до закінчення строку його дії в разі порушення іншою стороною умов контракту;

5) в інших випадках, передбачених законом.

Інші положення

10. Зміни до контракту вносяться за згодою сторін, якщо інше не визначено контрактом або законом.

11. Контракт укладається в письмовій формі у двох примірниках, які зберігаються у кожній із сторін і мають однакову юридичну силу.

Реквізити сторін

Центр

Адвокат

_____
_____
_____

(підпис керівника центру)

М.П.

_____ 20__ р.

_____
_____
_____

(підпис адвоката)

М.П.

_____ 20__ р.

ПРИМІРНИЙ ДОГОВІР
з адвокатом, який надає безоплатну вторинну
правову допомогу на тимчасовій основі

м. _____ 20__ р.

(найменування центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, його місцезнаходження)
(далі — центр), код згідно з ЄДРПОУ _____,
в особі _____, що діє
(прізвище, ім'я та по батькові керівника центру)
на підставі положення про центр, з однієї сторони, та адвокат
(прізвище, ім'я та по батькові), що проживає за адресою:

_____ № _____,
виданий _____,
(ким, коли)

реєстраційний номер облікової картки платника податків _____ (крім фізичних осіб,
які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки
платника податків та повідомили про це відповідному органу державної податкової служби і мають
відмітку у паспорті), та здійснює адвокатську діяльність на підставі свідоцтва про право на заняття адво-
катською діяльністю № _____, виданого _____,
(ким, коли)

індивідуально
або

від імені адвокатського бюро _____
(найменування адвокатського бюро, його місцезнаходження)

або
від імені адвокатського об'єднання _____
(найменування адвокатського об'єднання, його місцезнаходження)

на підставі довіреності, виданої _____,
(ким, коли)

(далі — адвокат), з іншої сторони (далі — сторони) уклали цей договір про таке.

Предмет договору

1. Адвокат зобов'язується за дорученнями центру надавати безоплатну вторинну правову допомогу,
що включає _____,
(види правових послуг)

у межах таких адміністративно-територіальних одиниць:

(найменування адміністративно-територіальних одиниць)
відповідно до Закону України "Про безоплатну правову допомогу", а центр — здійснювати оплату по-
слуг адвоката та відшкодувати його витрати, пов'язані з наданням ним безоплатної вторинної правової
допомоги, в установленому порядку (з урахуванням обраної адвокатом організаційної форми адвокатсь-
кої діяльності).

Строк дії договору

2. Договір укладається строком на _____ років (місяців).
3. Строк дії договору в разі потреби може бути продовжений для завершення надання безоплатної
вторинної правової допомоги.

Обов'язки сторін

4. Центр зобов'язується:
1) надавати доручення для підтвердження повноважень адвоката відповідно до Закону України "Про
безоплатну правову допомогу";

2) забезпечувати надання у користування у приміщенні центру обладнання та інших матеріально-технічних засобів, що необхідні для належного надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги;

3) ознайомити адвоката з регламентом центру та стандартами якості надання безоплатної правової допомоги;

4) здійснювати оплату послуг адвоката та відшкодувати витрати адвоката, пов'язані з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, відповідно до пункту 9 цього договору.

5. Адвокат зобов'язується:

1) надавати безоплатну вторинну правову допомогу якісно, в повному обсязі та у визначені строки;

2) дотримуватися вимог Конституції України, Законів України "Про безоплатну правову допомогу", "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", інших актів законодавства, виконувати обов'язки відповідно до Правил адвокатської етики, регламенту центру та дотримуватися стандартів якості надання безоплатної правової допомоги;

3) чергувати згідно з графіком, у тому числі у нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні, у разі неможливості чергування адвокатами, що залучені центром на постійній основі, з метою забезпечення надання безоплатної вторинної правової допомоги особам з моменту їх затримання;

4) подавати центру звіт про надання безоплатної вторинної правової допомоги в установленому порядку та на його вимогу інформацію про стан надання такої допомоги;

5) захищати інтереси особи, якій надається безоплатна вторинна правова допомога, всіма законними способами, діяти виключно в інтересах такої особи;

6) не вчиняти будь-яких дій та не допускати бездіяльності, що може завдати шкоди особі, якій надається безоплатна вторинна правова допомога;

7) повідомляти центру про виникнення конфлікту інтересів під час надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Права сторін

6. Центр має право:

1) вимагати від адвоката з метою проведення перевірки якості, повноти та своєчасності надання безоплатної вторинної правової допомоги подання інформації про стан надання такої допомоги;

2) звертатися у разі невиконання або неналежного виконання умов договору:

з поданням — до комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги;

із заявою (скаргою) — до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури;

з клопотанням про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору, — до головних управлінь юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі.

7. Адвокат має право на:

1) гарантії, встановлені Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", іншими законами, зокрема невтручання в адвокатську діяльність та захист інформації, отриманої під час надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) користування у приміщенні центру обладнанням та іншими матеріально-технічними засобами, що необхідні для належного надання безоплатної вторинної правової допомоги;

3) оплату послуг та відшкодування витрат, пов'язаних з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, в установленому порядку;

4) укладення інших договорів про надання правової допомоги, якщо це не призводить до конфлікту інтересів, невиконання або неналежного виконання зобов'язань за цим договором;

5) інші права, встановлені законом.

Відповідальність сторін

8. Сторони несуть відповідальність за порушення принципів незалежності та конфіденційності адвокатської діяльності, стандартів якості надання безоплатної правової допомоги, невиконання умов, визначених цим договором.

Оплата послуг адвоката

9. Розрахунки, оплата послуг та відшкодування витрат адвоката, пов'язаних з наданням ним безоплатної вторинної правової допомоги, здійснюються в установленому законодавством порядку.

Центр не несе відповідальності за сплату адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Припинення дії договору

10. Договір припиняє дію:

1) у випадках, передбачених Законом України "Про безоплатну правову допомогу";

- 2) у разі закінчення строку його дії;
 3) за згодою сторін;
 4) за ініціативою однієї із сторін до закінчення строку його дії в разі порушення іншою стороною умов договору;
 5) в інших випадках, передбачених законом.

Інші положення

11. Зміни до договору вносяться за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом.
 12. Договір укладається в письмовій формі у двох примірниках, які зберігаються у кожній із сторін і мають однакову юридичну силу.

Реквізити сторін

Центр	Адвокат
_____	_____
_____	_____
_____	_____
(підпис керівника центру)	(підпис адвоката)
М.П. _____	М.П. _____
_____ 20__ р.	_____ 20__ р.

Наказом Міністерства юстиції України № 386/5 від 25 лютого 2014 року затверджені Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі.

Додаток 1
до Стандартів якості надання
безоплатної вторинної правової
допомоги у кримінальному процесі
(підпункт 1 пункту 1)

ПРОТОКОЛ першого побачення з клієнтом

I. Інформація про особу

П.І.Б.: _____
 Місце фактичного проживання: _____
 Місце реєстрації (якщо відрізняється): _____
 Телефон: _____
 Дата і місце народження: _____
 Освіта і спеціальність: _____
 Військовий обов'язок (звання, нагороди, заохочення, дисциплінарні стягнення): _____

II. Робота: _____ так _____ ні

Місце роботи: _____
 Поштова адреса і телефон: _____
 Посада: _____
 Заробітна плата: _____
 Період роботи на посаді: _____
 Безробітний: _____ так _____ ні
 Період безробітності: _____
 Причина (пенсіонер, учень, студент, інвалід, інше): _____

III. Сімейний стан

Сімейний стан: Одружений(а) _____ Розлучений(а) _____ Неодружений(а) _____
 Удівець (вдова) _____ Фактичні шлюбні відносини _____
 Контактна інформація чоловіка (дружини): _____
 Місце роботи чоловіка (дружини): _____
 Діти (кількість та вік): _____
 Інші утриманці: _____

IV. Батьки

П.І.Б. батька, номер телефону, місце роботи: _____

П.І.Б. матері, номер телефону, місце роботи: _____

Інші контактні особи: _____

V. Наркотична та/або алкогольна залежність

Наявність залежності: Є _____ Немає _____

Тип залежності: наркотична _____ алкогольна _____

Тип наркотичного препарату, частота та термін вживання: _____

Лікування від алкогольної/наркотичної залежності: _____

VI. Захворювання

Хронічні захворювання, що потребують постійного лікування: _____

Інфекційні захворювання: _____

Інвалідність: I група _____ II група _____ III група _____

Госпіталізація (дата, місце та причина): _____

Психіатричне чи психологічне лікування (медичний висновок чи госпіталізація): _____

VII. Судимості

Раніше судимий: дата _____

Злочин(и) _____

Міра покарання _____

Теперішній статус: _____

Під адміністративним наглядом _____ На випробувальному строку _____

Знята судимість _____ Погашена судимість _____

VIII. Обставини фактичного затримання

Дата і час фактичного затримання: _____

Місце фактичного затримання (за місцем проживання, на вулиці тощо): _____

Ким затриманий: _____

Чи роз'яснені затриманому(ій) його(її) права (дата, час, ким роз'яснені, які саме права роз'яснені): _____

Чи зрозумів(ла) підозрюваний(а)/затриманий(а)/обвинувачений(а), що він (вона) має право не відповідати на запитання чи не давати показання працівникам органу досудового розслідування: _____

Чи зрозумів(ла) підозрюваний(а)/затриманий(а)/обвинувачений(а), що він (вона) має право проконсультуватись у адвоката перед допитом: _____

Чи зрозумів(ла) підозрюваний(а)/затриманий(а)/обвинувачений(а), що він (вона) має право на безоплатного адвоката за рахунок держави: _____

Чи зрозумів(ла) підозрюваний(а)/затриманий(а)/обвинувачений(а), що адвокат, наданий державою, є незалежним у своїй професійній діяльності: _____

Чи бажає підозрюваний(а)/затриманий(а)/обвинувачений(а) самостійно залучити адвоката (П.І.Б. адвоката): _____

Відмова від адвоката (причина): _____

Чи проводились до прибуття адвоката опитування або/та слідчі дії (які саме, дата, час, особа, яка проводила опитування або/та слідчі дії): _____

Суть показів (короткий зміст): _____

Примус: Так _____ Ні _____
Вид примусу: Психічний _____ Фізичний _____
Короткий опис: _____

Намір подати скаргу (якщо немає, вказати причину): Так _____ Ні _____
Причина відмови: _____ Підпис _____

IX. Майно (для використання як застави): Так _____ Ні _____
Короткий опис _____

X. Додаткова інформація _____
Дата: _____

Підпис клієнта _____ П.І.Б. _____

Підпис адвоката _____ П.І.Б. _____

Додаток 2
до стандартів якості надання
безоплатної вторинної правової
допомоги у кримінальному процесі
(підпункт 7 пункту 1)

ПРОТОКОЛ
фіксації скарг затриманого на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі,
що принижують гідність, види поводження

П.І.Б. клієнта _____

1. Чи були під час побачення помічені на затриманому будь-які тілесні ушкодження?

_____ Так _____ Ні _____

Якщо так, то які (детальний опис: вид ушкоджень, локалізація, розмір, колір тощо)?

_____

Якщо так, чи були пошкодження сфотографовані?

_____ Так _____ Ні _____

Якщо так, фотографії є в: _____

2. Чи скаржився затриманий під час спілкування на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження щодо нього під час чи після затримання?

_____ Так _____ Ні _____

Якщо так, які саме?

_____

3. Чи висловлював під час спілкування затриманий будь-які скарги, пов'язані зі здоров'ям?

_____ Так _____ Ні _____

Якщо так, то які?

_____

Чи пов'язані ці скарги з незаконними діями службових осіб?

_____ Так _____ Ні _____

4. Чи проходив затриманий медичний огляд?

_____ Так _____ Ні _____

Якщо так, коли? _____

Висновок лікаря: _____

_____

Звіт лікаря є в: _____

Якщо ні, чи погоджується пройти медичний огляд з метою фіксації тілесних ушкоджень?

_____	Так	Ні	Не визначився
-------	-----	----	---------------

Причина відмови (заповнюється власноруч затриманим) _____

5. Чи погоджується затриманий подати офіційну скаргу на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження?

_____	Так	Ні	Не визначився
-------	-----	----	---------------

Причина відмови (заповнюється власноруч затриманим) _____

6. Інші заяви: _____

Дата: _____

Підпис клієнта _____ П.І.Б. _____

Підпис адвоката _____ П.І.Б. _____

Додаток 3
до стандартів якості надання
безоплатної вторинної правової
допомоги у кримінальному процесі
(підпункт 15 пункту 1)

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК
матеріалів адвокатського досьє у кримінальному провадженні

1. Титульний аркуш із зазначенням прізвища, імені, по батькові клієнта, номера кримінального провадження у Єдиному реєстрі досудових розслідувань, номера, дати та часу видачі доручення центру.
2. Реєстр матеріалів досьє.
3. Копія доручення центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
4. Витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.
5. Документи, що стосуються особи клієнта:
  - протокол першого побачення з клієнтом;
  - протокол фіксації скарг затриманого на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження (за наявності таких скарг);
- копії документів, що підтверджують обставини, які характеризують особу клієнта, свідчать про його родинні і соціальні зв'язки (характеристики, довідки про стан здоров'я, довідки про склад сім'ї та реєстрацію місця проживання, свідоцтва про народження неповнолітніх дітей тощо).
6. Матеріали кримінального провадження:
  - копії повідомлення про підозру та обвинувального акта;
  - копії протоколів процесуальних дій, що можуть бути використані для захисту клієнта (затримання, допитів, впізнання тощо);
  - копії постанов, ухвал та вироку;
  - інформація про наявність висновків експертів, ревізій тощо.
7. Докази, зібрані адвокатом, у тому числі аудіо-, відеозаписи, фотографії із зафіксованою доказовою інформацією.
8. Інші матеріали захисту:
  - клопотання адвоката та інформація про результати їх розгляду;
  - скарги адвоката, у тому числі апеляційні та касаційні;
  - тези виступу адвоката в судових дебатах;
  - плани допитів свідків, підозрюваних, обвинувачених, експертів.

СТАТТЯ 50. ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ЗАХИСНИКА

- 1. Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:**
  - 1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю;**
  - 2) ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.**

2. Встановлення будь-яких додаткових вимог, крім пред'явлення захисником документа, що посвідчує його особу, або умов для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні не допускається.

До частин 1,2.

За колишнім КПК повноваження адвоката, який являвся членом адвокатського об'єднання, підтверджувалися ордером, а адвоката, який не являвся членом адвокатського об'єднання — угодою. За цим КПК повноваження адвоката, незалежно від того, чи є він членом адвокатського об'єднання, чи займається індивідуальною адвокатською діяльністю, підтверджується одними і тими ж документами, якими є: свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю; ордер, договір із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Перелік документів, встановлених частиною першою коментованої статті, які підтверджують повноваження захисника у кримінальному провадженні є вичерпним, а тому законодавець заборонив встановлювати будь-які додаткові вимоги, крім пред'явлення захисником документа, що посвідчує його особу, або умов для підтвердження його повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні.

Відповідно до статті 12 Закону України № 5076-VI від 05 липня 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» особі, яка склала присягу адвоката України, радою адвокатів регіону у день складення присяги безоплатно видаються свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю та посвідчення адвоката України.

Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю і посвідчення адвоката України не обмежуються віком особи та є безстроковими.

Зразки свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю і посвідчення адвоката України затверджуються Радою адвокатів України.

Рішенням Ради адвокатів України № 272 від 17 грудня 2013 року затверджені Зразок свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю та його опис.

**Додаток 1
до рішення Ради адвокатів України
від 17 грудня 2013 року № 272**

Національна асоціація Адвокатів України	
Серія _____ № _____	СВІДОЦТВО про право на заняття адвокатською діяльністю № _____
Відповідно до Закону України «Про адвокатуру»,	
гр. _____ (прізвище, ім'я, по батькові)	
має право на заняття адвокатською діяльністю.	
Підстава: рішення _____ (назва Ради адвокатів регіону)	
від _____ № _____	
Голова _____ (назва Ради адвокатів регіону)	
_____ (прізвище та ініціали) (підпис)	
« _____ » _____ 20__ року	
М. П.	

Опис свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю

Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю виготовляється у формі картки.

На лицьовому боці свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю інформація розміщується у такій послідовності:

- 1) Логотип недержавної некомерційної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України — Національної асоціації адвокатів України;
- 2) Назва недержавної некомерційної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України — Національна асоціація адвокатів України;
- 3) Назва документу;*
- 4) Серія та номер свідоцтва.*

* Розміщується на тлі символіки НААУ.

На зворотному боці свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю інформація розміщується у такій послідовності:

- 1) Нормативно-правовий акт, на підставі якого видано документ;
- 2) Прізвище ім'я та по-батькові особи;
- 3) Вказівка про право на заняття адвокатською діяльністю особи;
- 5) Рішення ради адвокатів регіону на підставі якої видано свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю;
- 6) Підпис голови ради адвокатів регіону;
- 7) Дата видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю;
- 8) Печатка ради адвокатів регіону.

Ордер представляє собою письмовий документ, що посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги.

Ордер видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням та повинен містити підпис адвоката.

Рішенням Ради адвокатів України № 36 від 17 грудня 2012 року затверджене Положення про ордер адвоката та Порядок ведення реєстру ордерів.

Додаток № 1
до Положення про ордер адвоката

ОРДЕР серія _____ №000, _____ на надання правової допомоги
_____
(прізвище, ім'я, по-батькові або найменування особи, якій надається правова допомога) на підставі: договору про надання правової допомоги/доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги № _____ від « _____ » _____ 20 ____ р.
у _____
_____
(назва органу, у якому надається правова допомога)
адвокатом
_____
(прізвище, ім'я, по батькові адвоката, який надає правову допомогу)
свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю № _____ від « _____ » _____ р., видане Радою адвокатів або КДКА _____ області. Посвідчення адвоката № _____, видане « _____ » _____ 20 ____ року Радою адвокатів _____ області

виданий (обрати необхідне):
Адвокатом, що здійснює адвокатську діяльність індивідуально
(адреса робочого місця адвоката)
Адвокатським об'єднанням/бюро
(повне найменування адвокатського бюро/об'єднання, що видає ордер)
(місцезнаходження адвокатського бюро/об'єднання, що видає ордер)
(адреса робочого місця адвоката у випадку, якщо вона відрізняється від адреси місцезнаходження адвокатського бюро/об'єднання, що видає ордер)
« ____ » _____ 20 ____ р.
Адвокат:
(підпис адвоката)
Керівник адвокатського бюро/об'єднання (у випадку якщо ордер видається адвокатським бюро/об'єднанням)
_____
М.П.(адвокатського бюро/об'єднання)
Типова форма ордера затверджена рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року №36

20 грудня 2012 року Генеральна Асамблея ООН консенсусом прийняла документ, присвячений питанням надання безоплатної правової допомоги — Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя.

Керівні настанови були прийняті з метою надання державам рекомендації відносно основоположних принципів формування системи правової допомоги у сфері кримінального правосуддя та визначити конкретні елементи, необхідні для створення ефективної та стабільної системи правової допомоги для розширення доступу до правової допомоги.

Відповідно до Керівних настанов правова допомога є невід'ємним елементом справедливої, гуманної та ефективної системи кримінального правосуддя, заснованої на принципі верховенства права. Правова допомога — основа для реалізації інших прав, включаючи право на справедливий судовий розгляд.

Документ зазначає, що держави повинні розглядати надання правової допомоги як свій обов'язок і відповідальність. Керівні настанови також містять принципи своєчасного та ефективного надання допомоги, рівного доступу до правової допомоги, незалежності осіб, які надають правову допомогу.

Керівні настанови закріплюють, що правова допомога включає юридичні консультації, правовий захист та представництво осіб, затриманих, заарештованих або тих, які тримаються під вартою, підозрюваних, обвинувачених або засуджених за вчинення кримінальних злочинів, а також для потерпілих та свідків, що надаються безоплатно особам, які не мають достатньо коштів або якщо цього вимагають інтереси правосуддя. Крім того, правова допомога повинна включати юридичну освіту, забезпечення доступу до правової інформації та інших послуг, що надаються особам з використанням альтернативних механізмів вирішення спорів.

Керівними настановами встановлюється, що правова допомога повинна надаватися на кожній стадії правосуддя — досудовій, судовій та післясудовій.

Згідно статті 17 Закону України № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують участь захисника при здійсненні досудового розслідування та судового провадження у випадках, коли захисник відповідно до положень КПК України залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії та видають доручення для підтвердження повноважень захисника.

Наказом Координаційного центру з надання правової допомоги № 37 від 27 грудня 2012 року затверджені форми доручень центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Додаток 1
до наказу Координаційного центру з надання правової допомоги
27.12.2012 № 37
(у редакції наказу Координаційного центру
надання правової допомоги від 25.07.2013 № 31)

Доручення для здійснення захисту за призначенням

від «__» _____ 20__ року № ____
до постанови (ухвали) _____
(посада та прізвище, ім'я, по батькові особи (слідчого,
прокурора, слідчого судді), що винесла постанову (постановила ухвалу)
чи найменування суду, що постановив ухвалу)
від «__» _____ 20__ року № ____.

1. _____
(найменування центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги)

в особі _____
(прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої службової особи (чергового) центру)
який (яка) діє на підставі наказу (довіреності) директора центру від «__» _____ 20__ року
№ ____, призначає адвоката _____

(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)
(свідцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю від «__» _____ 20__ року № ____, контактний телефон: _____, поштова адреса: _____) для надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові особи, якій призначається адвокат, у давальному відмінку,

_____ дата її народження (якщо відомі)
у кримінальному провадженні _____

_____ (номер кримінального провадження і дата його внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань)

2. Адвокатові _____
(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)

забезпечити надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту) у межах процесуальних прав і обов'язків, визначених статтями 46, 47 Кримінального процесуального кодексу України, протягом терміну дії цього доручення та прибути

_____ (дата і час для прибуття адвоката з метою його участі у кримінальному провадженні)

до _____
(найменування і адреса місця (органу, установи) для прибуття адвоката

_____ з метою його участі у кримінальному провадженні)

3. Термін дії цього доручення закінчується не раніше закриття кримінального провадження, закінчення останнього судового провадження з перегляду судових рішень, а також з моменту заміни адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, або припинення її надання за рішенням центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

М. П.

Підпис

П.І.Б.

Додаток 2
до наказу Координаційного центру з надання правової допомоги
27.12.2012 № 37
(у редакції наказу Координаційного центру з надання правової допомоги
від 25.07.2013 № 31)

Доручення для проведення окремої процесуальної дії

від «__» _____ 20__ року № ____

до постанови (ухвали) _____

(посада та прізвище, ім'я, по батькові особи

_____ (слідчого, прокурора, слідчого судді), що винесла постанову (постановила ухвалу)

_____ чи найменування суду, що постановив ухвалу)

від «__» _____ 20__ року № ____ № _____.

I.

_____ (найменування центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги)

в особі _____

(прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої службової особи (чергового) центру)

який (яка) діє на підставі наказу (довіреності) директора центру від «__» _____ 20__ року № _____, призначає адвоката _____

(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)

(свідомство про право на зайняття адвокатською діяльністю від «__» _____ 20__ року № _____, контактний телефон: _____, поштова адреса _____) для надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту) під час

_____ (найменування процесуальної дії (дій)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові особи, якій призначається адвокат, у давальному відмінку,

_____ дата її народження (якщо відомі)

у кримінальному провадженні _____

(номер кримінального провадження і дата його внесення

_____ до Єдиного реєстру досудових розслідувань)

2. Адвокатаві _____

(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)

забезпечити надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту) у межах процесуальних прав і обов'язків, визначених статтями 46, 47 Кримінального процесуального кодексу України, протягом терміну дії цього доручення та прибуття

_____ (дата і час для прибуття адвоката з метою його участі у кримінальному провадженні)

під час _____

_____ (найменування процесуальної дії (дій)

до _____

(найменування і адреса місця (органу, установи) для прибуття адвоката

_____ з метою його участі у кримінальному провадженні)

М. П.

Підпис

П.І.Б.

Доручення
для здійснення захисту особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину
та/або відносно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою

від «__» _____ 20__ року № ____

до повідомлення _____
(найменування суб'єкта подання інформації)

від «__» _____ 20__ року № ____.

(реєстраційний номер повідомлення про затримання особи згідно КІАС та/або журналу реєстрації)

1. _____
(назва центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги)
в особі _____,
(прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої службової особи (чергового) центру)
який (яка) діє на підставі наказу (довіреності) директора центру від «__» _____ 20__ року № _____,
призначає адвоката _____
(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)
(свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю від «__» _____ 20__ року
№ _____, контактний телефон: _____, поштова адреса: _____)
для надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту особи, затриманої за підозрою у
вчиненні злочину та/або відносно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину та/або

_____ відносно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою,

_____ дата її народження, якщо відомі)

затриманому (затриманій) _____
(найменування органу, уповноважена службова особа якого здійснила затримання)

на підставі _____
(зазначається підстава затримання)

та/або відносно якого (якої) _____
(назва суду, що постановив ухвалу / прізвище, ім'я,

_____ по батькові та посада слідчого судді, в називному відмінку)

постановив ухвалу від _____ 20__ року № _____ про застосування запобіжного заходу у ви-
гляді тримання під вартою.

2. Адвокатові _____
(прізвище, ім'я, по батькові адвоката)

забезпечити надання безоплатної вторинної правової допомоги (здійснення захисту особи, затриманої за
підозрою у вчиненні злочину та/або відносно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під
вартою) у межах процесуальних прав і обов'язків, визначених статтями 46, 47 Кримінального процесуа-
льного кодексу України, протягом терміну дії цього доручення та прибуття

_____ (дата і нормативний час для прибуття адвоката до особи, затриманої за підозрою у вчиненні

_____ злочину та/або відносно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою)

до _____
(точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката з особою, затриманою

_____ за підозрою у вчиненні злочину та/або відносно якої застосовано запобіжний

захід у вигляді тримання під вартою)

Час видачі доручення _____ год. _____ хв.

3. Термін дії цього доручення закінчується не раніше закінчення розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту.

М. П.

Підпис

П.І.Б.

Відривний корінець доручення від «__» _____ 20__ року № _____

Фактичний час прибуття адвоката до особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину _____ год. _____ хв. «__» _____ 20__ р.	Фактичний час завершення надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги затриманій особі під час побачення з нею до першого допиту _____ год. _____ хв. «__» _____ 20__ р.
М. П. Підпис П.І.Б.	М. П. Підпис П.І.Б.
(заповнюється службовою особою, відповідальною за перебування затриманого)	(заповнюється службовою особою, відповідальною за перебування затриманого)

СТАТТЯ 51. ДОГОВІР ІЗ ЗАХИСНИКОМ

1. Договір із захисником має право укласти особа, передбачена в частині першій статті 45 цього Кодексу, а також інші особи, які діють в її інтересах, за її клопотанням або за її наступною згодою.

До частини 1.

Підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також інші особи, які діють в її інтересах, за її клопотанням або за її наступною згодою, мають право укласти із захисником договір про надання правової допомоги.

Відповідно до статті 27 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» договір про надання правової допомоги укладається в письмовій формі. Договір про надання правової допомоги може вчинятися усно у випадках:

— надання усних і письмових консультацій, роз'яснень із правових питань з подальшим записом про це в журналі та врученням клієнту документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороди);

— якщо клієнт невідкладно потребує надання правової допомоги, а укладення письмового договору за конкретних обставин є неможливим, — з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом трьох днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди — у найближчий можливий строк.

Разом з тим, слід зазначити, що зазначений Закон регулює укладання договорів про надання правової допомоги як у кримінальному провадженні, так і в цивільних, господарських та адміністративних справах. При цьому, якщо по цивільним, господарським та адміністративним справам можливе укладання усного договору, з подальшим його укладенням в письмовій формі, то для участі у кримінальному провадженні необхідно укладення письмового договору, оскільки з моменту укладання договору захисник має приступити до виконання своїх повноважень, які повинні бути підтвержені письмовим договором.

До договору із захисником застосовуються загальні вимоги договірного права. При цьому, форма та зміст договору із захисником не може суперечити Конституції України та законам України, інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, присязі адвоката України та правилам адвокатської етики.

ДОГОВІР № _____
про надання правової допомоги

м. Київ

« ____ » _____ 20__ року

Адвокат _____, поіменований надалі «**Захисник**», діючий на підставі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю № _____, з однієї сторони, та **громадянин** _____, поіменований в подальшому «**Підзахисний**», діючий на підставі власного волевиявлення, з іншої сторони, при спільному згадуванні поіменовані в подальшому «**Сторони**», уклали даний «**Договір**» про нижченаведене:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. **Підзахисний** доручає, а **Захисник** приймає на себе зобов'язання надати **Підзахисному** за винагороду наступну правову допомогу: бути захисником **Підзахисного**, який є підозрюваним у кримінальному провадженні № _____, на стадії досудового розслідування та судового провадження.

1.2. За взаємною домовленістю **Сторін** в процесі дії **Договору**, предмет **Договору** може бути розширений або конкретизований

2. ПОВНОВАЖЕННЯ ЗАХИСНИКА

2.1. **Захисник** користується процесуальними правами **Підзахисного**, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо **Підзахисним** і не може бути доручена **Захиснику**, з моменту надання даного **Договору**, свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю та ордеру слідчому, який проводить досудове розслідування.

2.2 **Захисник** має право:

- знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюють його **Підзахисного**;
- на першу свою вимогу мати побачення з **Підзахисним** до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту — мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості;
- вимагати перевірки обґрунтованості затримання **Підзахисного**;
- збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;
- брати участь у проведенні процесуальних дій;
- під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;
- застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь;
- заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;
- заявляти відводи;
- ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 КПК України;
- одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
- оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;
- користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

2.3. **Підзахисний** без будь-яких додаткових узгоджень надає **Захиснику** згоду на розголошення відомостей, які стали відомі **Захиснику** у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю у тому об'ємі, який необхідний **Захиснику** для всебічного та повного надання правової допомоги.

3. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТОРІН

3.1. **Підзахисний** зобов'язаний:

- 3.1.1. Надати **Захиснику** необхідні документи та відомості, необхідні для виконання предмету **Договору**.
- 3.1.2. Вчасно і в повному обсязі сплатити **Захиснику** належну йому за **Договором** винагороду.

3.2. **Підзахисний** має право:

3.2.1. Контролювати хід виконання **Захисником** предмету **Договору**.

3.3. **Захисник** зобов'язаний:

3.3.1. Використовувати засоби захисту, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів **Підзахисного** та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність **Підзахисного**.

3.3.2. Повідомляти **Підзахисного** на його вимогу про хід виконання предмету **Договору**.

3.4. **Захисник** має право:

3.4.1. Самостійно визначати способи і методи надання правової допомоги відповідно до діючого законодавства України.

3.4.2. Своєчасно і в повному обсязі одержати винагороду, визначену даним **Договором**.

4. СУМА ВИНАГОРОДИ, ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ

4.1. Фактом виконання **Захисником** предмету даного **Договору** (окремої частини) є:

4.1.1. На стадії досудового розслідування — закінчення досудового розслідування.

4.1.2. На стадії судового провадження — винесення судом рішення відносно **Підзахисного**.

4.2. Сума винагороди **Захисника** складає:

— за надання правової допомоги, передбаченої п.4.1.1. **Договору** — _____ (_____) гривень.

— за надання правової допомоги, передбаченої п.4.1.2. **Договору** — _____ (_____) гривень.

4.3. Виплата належної **Захиснику** винагороди проводиться **Підзахисним** на протязі 2 (двох) календарних днів з дати настання наступних подій: закінчення досудового розслідування (винесення судом рішення відносно **Підзахисного**).

4.4. Витрати, які можуть виникнути в рамках даного **Договору** і які безпосередньо пов'язані з предметом **Договору**, не відносяться до складу винагороди **Захисника** і оплачуються окремо **Підзахисним** або за його дорученням іншими особами. До таких витрат відносяться: оплата за проведення експертизи та надання експертного висновку, якщо експертиза проводилася за клопотанням **Підзахисного** або **Захисника**, _____.

(зазначаються інші витрати)

5. ОБСТАВИНИ НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

5.1. Обставинами непереборної сили за даним **Договором** визнаються наступні події: пожежі, стихійні лиха, епідемії, війни і воєнні дії, повстання, аварії, акти органів влади і управління, що мають вплив на виконання зобов'язань, а також всі інші події і обставини, які суд визнає і оголосить обставинами непереборної сили, за винятком виникнення непередбачених витрат у якої-небудь **Сторони** за **Договором** і відсутність грошових коштів.

5.2. **Сторона**, яка зазнала дії обставин непереборної сили, повинна протягом 3 (трьох) календарних днів з дати виникнення даних обставин, телеграмою повідомити іншу **Сторону** про виникнення, вид і можливу тривалість дії обставин непереборної сили або інших обставин, що перешкоджають виконанню зобов'язань за **Договором**. Якщо ця **Сторона** вчасно не повідомить про настання вищезгаданих обставин, вона позбавляється права посилаючись на них, якщо тільки самі обставини не перешкождали посилці такого повідомлення.

5.3. На час дії обставин непереборної сили і інших обставин, що звільняють від відповідальності, зобов'язання **Сторін** припиняються, санкції за невиконання договірних зобов'язань не застосовуються, а термін виконання договірних зобов'язань продовжується на період, що відповідає терміну дії обставини, що наступила, і розумному терміну для усунення його наслідків.

5.4. Якщо обставини, зазначені в п. 5.1. даного **Договору**, будуть продовжуватися більше 30 (тридцяти) календарних днів, то кожна із **Сторін** має право відмовитися від подальшого виконання зобов'язань за **Договором** і достроково розірвати **Договір**. Днем дострокового розірвання **Договору** буде вважатися дата одержання іншою **Стороною** повідомлення про це.

5.5. Належним доказом настання обставин непереборної сили є довідка, видана регіональним відділенням Торгово-Промислової палати України.

6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН, ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧОК

6.1. За порушення своїх зобов'язань за **Договором** **Сторони** несуть відповідальність відповідно до діючого законодавства України.

6.2. Сторони домовилися, що суперечки, що можуть виникнути між ними в процесі виконання Договору, будуть вирішуватися шляхом проведення переговорів. У разі не досягнення згоди в процесі переговорів кожна із Сторін має право звернутися за вирішенням суперечки в суд.

7. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ, ДОСТРОКОВЕ РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ.

7.1. Даний Договір набирає чинності з дати його підписання Сторонами і діє до повного виконання Сторонами своїх зобов'язань за Договором.

7.2. Договір може бути достроково розірваний:

7.2.1. Якщо в період дії Договору виникнуть обставини, які згідно з КПК України виключають участь Захисника у кримінальному провадженні.

7.2.2. У разі незгоди Підозрюваного із Захисником щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі Захисника.

7.2.3. У разі умисного невиконання Підзахисним умов цього Договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад Захисника, порушенні вимог КПК України тощо.

7.2.4. Якщо Захисник мотивує свою відмову від виконання своїх обов'язків відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

7.2.5. У разі відмови Підзахисного від Захисника.

7.2.6. При наявності обставин, передбачених п. 5.4. Договору.

8. ІНШІ УМОВИ

8.1. Зміни, доповнення і додатки до даного Договору є його невід'ємною частиною і дійсні у випадку, якщо вони зроблені в письмовій формі та підписані Сторонами.

8.2. Даний Договір складений українською мовою в 4 (чотирьох) примірниках, по одному примірнику для кожної із Сторін, один примірник — для надання органу досудового розслідування, один примірник — для надання суду. Всі примірники Договору є ідентичними, мають однакову юридичну чинність і кожний з примірників є оригіналом.

МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ТА ДАНІ СТОРІН:

ЗАХИСНИКА

Адвокат _____
_____, м. Київ, пр. _____,
буд. _____, офіс _____
Тел. _____
Свідомство про право на заняття
адвокатською діяльністю № _____
видане _____ міською
кваліфікаційною комісією адвокатури
Ідентифікаційний номер — _____

Адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ПІДЗАХИСНОГО

_____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____
Паспорт № _____
виданий _____
«__» _____ року
Ідентифікаційний номер — _____

Підзахисний _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 52. ОБОВ'ЯЗКОВА УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА

1. Участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

2. В інших випадках обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні:

1) щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, — з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

2) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, — з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

3) щодо осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права, — з моменту встановлення цих вад;

4) щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження, — з моменту встановлення цього факту;

5) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, — з моменту встановлення факту наявності в особи психічного захворювання або інших відомостей, які викликають сумнів щодо її осудності;

6) щодо реабілітації померлої особи — з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи.

{Пункт 7 частини другої статті 52 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Юр. частини 1-2.

Дана стаття регламентує вичерпний перелік випадків, при яких участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою, а також встановлює момент, з якого забезпечується участь захисника.

Необхідність обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні в одному випадку стосується осіб, які підозрюються у вчиненні особливо тяжких злочинів, а в інших випадках щодо неповнолітніх осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, щодо осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права, щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження, щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, щодо реабілітації померлої особи.

Відповідно до частини 5 статті 12 Кримінального кодексу України особливо тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу, виключно у невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

2. Запросити захисника до участі в окремій процесуальній дії має право і сам підозрюваний, обвинувачений. Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.

3. Під час проведення окремої процесуальної дії захисник має ті ж самі права й обов'язки, що й захисник, який здійснює захист протягом кримінального провадження.

4. Захисник як до процесуальної дії, так і після неї має право зустрічатися з підозрюваним, обвинуваченим для підготовки до проведення процесуальної дії або обговорення її результатів.

5. Здійснення захисту під час проведення окремої процесуальної дії не покладає на захисника обов'язку надавати здійснювати захист у всьому кримінальному провадженні або на окремій його стадії.

До частини 1-5.

Дана стаття визначає випадки та порядок залучення слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом захисника для проведення окремої процесуальної дії. Для реалізації цього права у службовій особі, або органу, який планує проведення слідчої дії, має бути наявність наступних факторів:

- невідкладність проведення слідчої дії;
- у проведенні слідчої дії має брати участь захисник;

— завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

Запросити захисника до участі в окремій процесуальній дії має право і сам підозрюваний, обвинувачений. Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.

Захисник, який залучений для проведення окремої процесуальної дії, під час проведення цієї слідчої дії має ті ж самі права й обов'язки, що й захисник, який здійснює захист протягом кримінального провадження, до проведення процесуальної дії має право зустрічатися з підозрюваним, обвинуваченим для підготовки до її проведення, а після проведення процесуальної дії — для обговорення її результатів.

Залучений для захисту під час проведення окремої процесуальної дії захисник виконує покладені на нього обов'язки лише у межах здійснення захисник функцій, пов'язаних з проведенням окремої процесуальної дії і не зобов'язаний надалі здійснювати захист у всьому кримінальному провадженні або на окремій його стадії.

Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії здійснюється в порядку, передбаченому статтею 49 цього КПК.

Зразок

ПОСТАНОВА

про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням
для проведення окремої невідкладної процесуальної дії

м. Київ

«___» _____ 20__ року

Слідчий _____

(найменування органу досудового розслідування, звання,

прізвище, ім'я та по батькові)

розглянувши матеріали кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року,-

ВСТАНОВИВ:

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

кримінальну відповідальність

Підозрюваним _____ самостійно був

(прізвище, ім'я та по батькові)

обраний і залучений в якості його захисника у кримінальному провадженні № _____ адвокат

(прізвище, ім'я та по батькові)

На «___» год, «___» хв. «___» _____ 20__ року слідчим було заплановано проведення слідчої дії за участі захисника, про що захисник своєчасно був повідомлений.

Разом з тим, «___» _____ 20__ року на ім'я слідчого від захисника — адвоката _____ надійшла телеграма про те, що він не зможе прийти для

(прізвище, ініціали)
проведення слідчої дії.

Згідно ч.1 ст.53 КПК України слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому статтею 49 КПК України, виключно у невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

На підставі викладеного, приймаючи до уваги, що запланована слідча дія за участі захисника є невідкладною, а своєчасно повідомлений про проведення слідчої дії захисник не зможе прибути для її проведення, керуючись ст.49, ч.1 ст.53 КПК України,-

ПОСТАНОВИВ:

1. Задіяти захисника для здійснення захисту підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
за призначенням для проведення окремої невідкладної процесуальної дії у кримінальному провадженні № _____

2. Доручити Київському міському центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначити адвоката для здійснення захисту підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
за призначенням для проведення окремої невідкладної процесуальної дії.

3. Керівнику Київського міського центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечити придбання адвоката «_____» _____20__ року о «_____» год. за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, каб. _____ для участі у кримінальному провадженні.

4. Направити постанову керівнику Київського міського центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги для негайного виконання.

Слідчий _____

_____

(підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Копію постанови отримав: _____

(підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи відповідного органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги про отримання постанови)

ДОДАТКОВО ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 49 ЦЬОГО КПК.

СТАТТЯ 54. ВІДМОВА ВІД ЗАХИСНИКА АБО ЙОГО ЗАМІНА

1. Підозруваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника або замінити його.
2. Відмова від захисника або його заміна повинна відбуватися виключно в присутності захисника після надання можливості для конфіденційного спілкування. Така відмова або заміна фіксується у протоколі процесуальної дії.
3. Відмова від захисника не приймається у випадку, якщо його участь є обов'язковою. У такому випадку, якщо підозруваний, обвинувачений відмовляється від захисника і не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу, для здійснення захисту за призначенням.

ДО ЧАСТИНИ 3.

Відповідно до коментованої статті підозруваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника або замінити його.

Згідно пункту 8 постанови Пленуму Верховного Суду України № 8 від 24 жовтня 2003 року «Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захисту кримінальному судочинстві» відмова від захисника можлива на будь-якій стадії процесу лише за ініціативою підсудного. Вирішуючи питання про прийняття такої відмови, суд має з'ясувати, чи не є вона вимушеною (наприклад, у зв'язку з неявкою захисника в судові засідання) і як у подальшому підсудний здійснюватиме свій захист — самостійно чи за допомогою іншого захисника. Встановивши вимушеність відмови, суд вживає передбачених законом заходів до забезпечення участі захисника у справі. Коли участь захисника у справі є обов'язковою, відмова від нього приймається за умови, що суд визнає її мотиви такими, які заслуговують на увагу.

Оскільки, ініціатором відмови від захисника виступає підозруваний (обвинувачений), законодавець надав право захиснику до процесуального закріплення такої відмови мати конфіденційне поба-

чення та спілкування з підозрюваним (обвинуваченим). Як правило, таке побачення необхідне захиснику для в'яснення причини відмови, а також для з'ясування, чи є відмова від захисника добровільною, а не наслідком примушування третіх осіб або вимушеною.

Для процесуального закріплення відмови підозрюваного (обвинуваченого) від захисника складається відповідний протокол, при складанні якого в обов'язковому порядку має бути присутній захисник.

У разі, якщо участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою, відмова підозрюваного (обвинуваченого) від захисника не приймається. В цьому випадку, службова особа, в провадженні якої знаходиться кримінальне провадження, одержавши від підозрюваного (обвинуваченого) заяву про відмову від захисника, зобов'язана роз'яснити йому положення цього КПК про неможливість відмови і його право на заміну захисника. У разі, якщо підозрюваний (обвинувачений) наполягає на відмові від захисника і при цьому не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому статтею 49 цього КПК, для здійснення захисту за призначенням.

Зразок

ПРОТОКОЛ про відмову від захисника

м. Київ

« _____ » _____ 20__ року

Слідчий _____
(найменування органу досудового розслідування, звання,

прізвище, ім'я та по батькові)
« _____ » _____ 20__ року о « _____ » год. « _____ » хв. в приміщенні

(найменування органу, установи, адреса)

в присутності: ,

1. Підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання

або місце утримання)

2. Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання

або адреса робочого місця)

в ході досудового розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, з дотриманням вимог ст.54 КПК України зафіксував проведення процесуальної дії, при якій підозрюваний _____ заявив наступне: **Я, за власною ініціативою і добровільно**

(прізвище, ініціали)
відмовляюся від захисника _____ . Будь-яких
(прізвище, ім'я та по батькові)

претензій до захисника я не маю.

Перед проведенням даної процесуальної дії захиснику — адвокату _____ була
(прізвище, ініціали)

надана можливість для конфіденційного спілкування з його підзахисним — підозрюваним _____
(прізвище, ініціали)

Учасники процесуальної дії ознайомлені із текстом протоколу.

Зауваження і доповнення до протоколу з боку учасників процесуальної дії:

Підозрюваний _____

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ПРОТОКОЛ ПІДПИСАЛИ:

Підозрюваний

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Захисник-адвокат

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Слідчий

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Коментар до § 4. Потерпілий і його представник.

Досить деталізоване викладення положень параграфу 4 щодо визначення поняття «потерпілого і його представника», їх прав та обов'язків не викликає необхідності в їх коментуванні. Необхідність в коментарі стоєть лише нововведень, які зазначені в цьому КПК, в порівнянні з колишнім КПК, а також в зазначенні законодавчих та нормативно-правових актів, які регулюють окремі питання щодо потерпілого та його представника, та постанов Пленуму Верховного Суду України з цих питань.

Так, за колишнім КПК потерпілим визнавалася особа, якій злочиним заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Цим КПК більш конкретно визначено особу, яка є потерпілим. Так, потерпілим у кримінальному провадженні є:

1. Фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди. При цьому, потерпілим є також фізична особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

2. Юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. При цьому, потерпілим є також юридична особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

3. Одна, а за відповідним клопотанням і кілька осіб з числа близьких родичів чи членів сім'ї померлої внаслідок кримінального правопорушення або особи, яка внаслідок кримінального правопорушення перебуває у стані, який унеможливує подання нею відповідної заяви. При цьому, якщо особа, яка перебувала у стані, що унеможливував подання нею відповідної заяви, набуде здатності користуватися процесуальними правами, вона може подати заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

Законодавець також визначив, що потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

У разі, якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок. При цьому, законодавець зазначив, що дана норма не поширюється на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

За колишнім КПК набуття статусу потерпілого, а відповідно і набуття прав та обов'язків виникало з моменту винесення слідчим постанови (судом — ухвали) про визнання потерпілим, тоді як за цим КПК права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого і не вимагають винесення постанови про визнання потерпілим.

Нововведенням за цим КПК є вручення потерпілому пам'ятки про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

Слідчий або прокурор мають право відмовити у визнанні потерпілим у разі, якщо будуть мати очевидні та достатні підстави вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди.

Відмова у визнанні потерпілим оформляється постановою, яка може бути оскаржена особою, якій відмовлено у визнанні потерпілим, слідчому судді.

Однакове застосування судами норм кримінально-процесуального законодавства, якими визначено права потерпілих від злочинів, врегульоване постановою Пленуму Верховний Суд України № 13 від 02 липня 2004 року «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів»

Передбачене цим КПК право потерпілого на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом, у випадку, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною, як правило, має декларативний характер.

Так, згідно статті 1177 Цивільного кодексу України майнова шкода, завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, відшкодовується державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною.

Відповідно до статті 1200 Цивільного кодексу України у разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті. Шкода відшкодовується:

— дитині — до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту — до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років);

— чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, — довічно;

— інвалідам — на строк їх інвалідності;

— одному з батьків (усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами, внуками померлого, — до досягнення ними чотирнадцяти років;

— іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, — протягом п'яти років після його смерті.

Згідно статті 1207 Цивільного кодексу України Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину, відшкодовується потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 цього Кодексу, державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною.

Разом з тим, проект Закону про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину був зареєстрований у Верховній Раді України 27 жовтня 2010 року, але в послідовному був відхилений та знятий з розгляду. Згідно висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України від 17 листопада 2010 року порівняння положень Європейської конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів (Європейська конвенція Україною підписана 08 квітня 2005 року, але поки що не ратифікована), положень чинного українського Цивільного кодексу України та даного проекту свідчить, що національне законодавство встановлює значно більш широкі підстави та перелік випадків відшкодування державою шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину, аніж норми міжнародного права. Зокрема, частиною першою статті 1177 Цивільного кодексу України передбачається відшкодування державою шкоди, завданої майну фізичної особи будь-яким злочиним, «якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною». У той же час Європейська конвенція (стаття 2) передбачає обов'язкове відшкодування державою шкоди лише в разі заподіяння умисним насильницьким злочиним серйозної шкоди фізичному стану або здоров'ю потерпілого, а також відшкодування особам, які знаходились на утриманні того, хто загинув внаслідок такого злочину. При цьому, Європейська конвенція передбачає можливість зменшення або повного скасування відшкодування шкоди залежно від фінансового стану потерпілого (стаття 7) або у випадках, коли таке відшкодування «суперечить змісту справедливості або громадського порядку» (частина третя статті 8).

Згідно статті 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення за неповагу до суду, що виразилась у злісному ухиленні потерпілого від явки в суд, або в його непокоренні розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення ним дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до статті 185-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення за злісне ухилення потерпілого від явки до органів досудового розслідування чи прокурора передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 185-3, 185-4 Кодексу про адміністративні правопорушення України, відповідно до статті 221 цього Кодексу віднесено до компетенції судів.

§ 4. Потерпілий і його представник

СТАТТЯ 55. ПОТЕРПІЛИЙ

1. Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

2. Права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про затучення її до провадження як потерпілого.

Потерпілому вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

3. Потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдано шкоду і у зв'язку з чим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

4. Потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певній частині суспільства.

5. За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про затучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, зазначеної у частині першій цієї статті, слідчий або прокурор вносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.

6. Якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливує подання нею відповідної заяви, положення частин першої — третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням — потерпілими може бути визнано кілька осіб.

Після того, як особа, яка перебувала у стані, що унеможлилював подання нею відповідної заяви, набуде здатності користуватися процесуальними правами, вона може подати заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

7. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок.

Положення цієї частини не поширюються на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

ДО ЧАСТИН 1-7.

Зразок

_____

(найменування органу, службова особа

_____

якого уповноважена на прийняття заяви

_____

про кримінальне правопорушення)

І _____ Г _____ І _____,
який мешкає: _____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____

ЗАЯВА про вчинення кримінального правопорушення (в порядку ст.55 КПК України)

« _____ » _____ 20 ____ року, близько ____ год ____ хв ранку, я переходив по пішохідному переходу на зелений сигнал світлофору проїздною частиною дороги в районі електричної опори № _____ по вул. _____ в м. Києві. В цей час по вул. _____ зі сторони вул. _____ в

напрямку пр. _____ рухався легковий автомобіль « _____ », державний номер _____, під управлінням громадянина П _____ І _____ І _____.

Згідно п.18.2. Правил дорожнього руху, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 1306 від 10 жовтня 2001 року, на регульованих пішохідних переходах і перехрестях при сигналі світлофора чи регульовальника, що дозволяє рух транспортним засобам, водій повинен дати дорогу пішоходам, які закінчують перехід проїздної частини відповідного напрямку руху і для яких може бути створена перешкода чи небезпека.

Порушивши вимоги п.18.2. Правил дорожнього руху П _____ І.І. здійснив автомобілем, яким він управляв, наїзд на мене, внаслідок чого я одержав струс мозку, а також тілесні ушкодження у вигляді чотирьох закритих переломів рук та ніг.

Згідно акту судово-медичного обстеження нанесені мені тілесні ушкодження за своїм характером відносяться до тяжких тілесних ушкоджень.

Таким чином, громадянин П _____ І _____ І _____ вчинив відносно мене кримінальне правопорушення.

На підставі викладеного, керуючись ст.55 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Прийняти і зареєструвати мою заяву про скоєне відносно мене громадянином П _____ І _____ І _____ кримінальне правопорушення та надати мені документ, що підтверджує прийняття та реєстрацію поданої мною заяви.

2. Внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати досудове розслідування.

Додаток:

— копія акту судово-медичного обстеження на ___ арк.

« _____ » _____ 20 _____ року

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 4. ПОТЕРПІЛИЙ І ЙОГО ПРЕДСТАВНИК.

СТАТТЯ 56. ПРАВА ПОТЕРПІЛОГО

1. Протягом кримінального провадження потерпілий має право:

- 1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені цим Кодексом;*
- 2) знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;*
- 3) подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;*
- 4) заявляти відводи та клопотання;*
- 5) за наявності відповідних підстав — на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;*
- 6) давати пояснення, показання або відмовитися їх давати;*
- 7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом;*
- 8) мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг;*
- 9) давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження;*
- 10) на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом;*

11) знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому цим Кодексом, у тому числі після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;

12) застосовувати з дотриманням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

13) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених цим Кодексом;

14) користуватися іншими правами, передбаченими цим Кодексом.

2. Під час досудового розслідування потерпілий має право:

1) на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення, визнання його потерпілим;

2) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

3) подавати докази на підтвердження своєї заяви;

4) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

5) отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.

3. Під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь у судовому провадженні;

3) брати участь у безпосередній перевірці доказів;

4) підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;

5) висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

6) знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;

7) оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. На всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження.

ЛІВІНСЬ КОМЕНТАР ДО § 4. ПОТЕРПІЛИЙ І ЙОГО ПРЕДСТАВНИК.

СТАТТЯ 57. ОБОВ'ЯЗКИ ПОТЕРПІЛОГО

1. Потерпілий зобов'язаний:

1) прийти за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття — завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

ОБОВ'ЯЗКИ ПОТЕРПІЛОГО, ВИКЛАДЕНІ В ДАНІЙ СТАТТІ Є ДОСИТЬ ДЕТАЛІЗОВАНІ І НЕ ПОТРЕБУЮТЬ ДОДАТКОВОГО КОМЕНТУВАННЯ.

СТАТТЯ 58. ПРЕДСТАВНИК ПОТЕРПІЛОГО

1. Потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник — особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником.

2. Представником юридичної особи, яка є потерпілим, може бути її керівник, інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю, а також особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні.

3. Повноваження представника потерпілого на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, — якщо представником потерпілого є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи — якщо представником потерпілого є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю — якщо представником потерпілого є працівник юридичної особи, яка є потерпілою.

4. Представник користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику.

До частин 1-4.

Законодавець визначив, що потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник — особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником. Оскільки, захисником може бути лише адвокат, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України і стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України відсутні відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю, близькі родичі та інші фахівці у галузі права, які за колишнім КПК мали право бути представником потерпілого, за цим КПК такого права позбавлені.

Зразок

ДОГОВІР № _____ про надання правової допомоги

м. Київ

« ____ » _____ 20__ року

Адвокат _____, поіменований надалі «Адвокат», діючий на підставі свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю № _____, з однієї сторони, та громадянин _____, поіменований в подальшому «Клієнт», діючий на підставі власного волевиявлення, з іншої сторони, при спільному згадуванні поіменовані в подальшому «Сторони», уклали даний «Договір» про нижченаведене

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Клієнт доручає, а Адвокат приймає на себе зобов'язання надати Клієнту за винагороду наступну правову допомогу:

1.1.1. Бути представником Клієнта, як потерпілого, у кримінальному провадженні № _____ на стадії досудового розслідування та судового провадження.

1.1.2. Прийняти участь в досудовому розслідуванні і судовому провадженні по захисту законних прав та інтересів Клієнта, як потерпілого.

1.2. За взаємною домовленістю Сторін в процесі дії Договору, предмет Договору може бути розширений або конкретизований.

2. ПОВНОВАЖЕННЯ АДВОКАТА

2.1. Адвокат, як представник потерпілого, користується процесуальними правами Клієнта, як потерпілого, в повному обсязі, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо Клієнтом, як потерпілим, і не може бути доручена представнику, а саме:

2.1.1. Протягом кримінального провадження Адвокат має право:

— знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;

- подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;
  - заявляти відводи та клопотання;
  - за наявності відповідних підстав — на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;
  - оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому КПК України;
  - знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо **Клієнта** кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому КПК України, у тому числі після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 КПК України, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо **Клієнта** кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;
  - застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь;
  - одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених КПК України;
- 2.1.2. Під час досудового розслідування **Адвокат** має право:
- подавати докази на підтвердження заяви **Клієнта** про вчинене відносно нього кримінальне правопорушення;

- брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;
- отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо **Клієнта** кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.

2.1.3. Під час судового провадження в будь-якій інстанції **Адвокат** має право:

- бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;
- брати участь у судовому провадженні;
- брати участь у безпосередній перевірці доказів;
- підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;
- висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;
- оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому цим КПК.

2.2. Для отримання інформації і відомостей, які необхідні **Адвокату** для виконання предмету **Договору**, він має право подавати відповідні адвокатські запити органам влади та управління, підприємствам, організаціям та установам.

3. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТОРІН

3.1. **Клієнт** зобов'язаний:

- 3.1.1. Надати **Адвокату** необхідні документи та відомості, необхідні для виконання предмету **Договору**.
- 3.1.2. Вчасно і в повному обсязі сплатити **Адвокату** належну йому за **Договором** винагороду.

3.2. **Клієнт** має право:

- 3.2.1. Контролювати хід виконання **Адвокатом** предмету **Договору**.

3.3. **Адвокат** зобов'язаний:

- 3.3.1. Виконати предмет **Договору** відповідно до умов даного **Договору** і вимог діючого законодавства.
- 3.3.2. Повідомляти **Клієнта** на його вимогу про хід виконання предмета **Договору**.

3.4. **Адвокат** має право:

- 3.4.1. Самостійно визначати способи і методи надання правової допомоги відповідно до діючого законодавства України.
- 3.4.2. Своєчасно і в повному обсязі одержати винагороду, визначену даним **Договором**.

4. СУМА ВІНАГОРОДИ, ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ

4.1. Фактом виконання **Адвокатом** предмету даного **Договору** в повному обсязі є винесення судом рішення у судовому провадженні, в якому **Клієнт** є потерпілим.

4.2. Сума винагороди **Адвоката** за надання правової допомоги складає:

4.2.1. За надання правової допомоги на стадії досудового розслідування — _____ (_____) гривень.

4.2.1. За надання правової допомоги на стадії судового провадження — _____ (_____) гривень.

4.3. Виплата належної **Адвокату** винагороди проводиться **Клієнтом**:

4.3.1. За надання правової допомоги на стадії досудового розслідування — в день ознайомлення з матеріалами кримінального провадження перед складанням обвинувального акту, до яких **Клієнту**, як потерпілому, і **Адвокату**, як його представнику, слідчим наданий доступ.

4.3.2. За надання правової допомоги на стадії судового провадження — в день винесення судом рішення у судовому провадженні, в якому **Клієнт** є потерпілим.

4.4. Витрати, які можуть виникнути в рамках даного **Договору** і які безпосередньо пов'язані з предметом **Договору**, не відносяться до складу винагороди **Адвоката** і оплачуються **Клієнтом** окремо і самостійно.

5. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

5.1. Даний **Договір** набирає чинності з дати його підписання **Сторонами** і діє до повного виконання **Сторонами** своїх зобов'язань за **Договором**.

6. ОБСТАВИНИ НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

6.1. Обставинами непереборної сили за даним **Договором** визнаються наступні події: пожежі, стихійні лиха, епідемії, війни і воєнні дії, повстання, аварії, акти органів влади і управління, що мають вплив на виконання зобов'язань, а також всі інші події і обставини, які суд визнає і оголосить обставинами непереборної сили, за винятком виникнення непередбачених витрат у якої-небудь **Сторони** за **Договором** і відсутність грошових коштів.

6.2. **Сторона**, яка зазнала дії обставин непереборної сили, повинна протягом 3 (трьох) календарних днів з дати виникнення даних обставин, телеграмою повідомити іншу **Сторону** про виникнення, вид і можливу тривалість дії обставин непереборної сили або інших обставин, що перешкоджають виконанню зобов'язань за **Договором**. Якщо ця **Сторона** вчасно не повідомить про настання вищезгаданих обставин, вона позбавляється права посилаючись на них, якщо тільки самі обставини не перешкождали посилці такого повідомлення.

6.3. На час дії обставин непереборної сили і інших обставин, що звільняють від відповідальності, зобов'язання **Сторін** припиняються, санкції за невиконання договірних зобов'язань не застосовуються, а термін виконання договірних зобов'язань продовжується на період, що відповідає терміну дії обставини, що наступила, і розумному терміну для усунення його наслідків.

6.4. Якщо обставини, зазначені в п. 6.1. даного **Договору**, будуть продовжуватися більше 30 (тридцяти) календарних днів, то кожна із **Сторін** має право відмовитися від подальшого виконання зобов'язань за **Договором** і достроково розірвати **Договір**. Днем дострокового розірвання **Договору** буде вважатися дата одержання іншою **Стороною** повідомлення про це.

6.5. Належним доказом настання обставин непереборної сили є довідка, видана регіональним відділенням Торгово-Промислової палати України.

7. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН, ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧОК

7.1. За порушення своїх зобов'язань за **Договором** **Сторони** несуть відповідальність відповідно до діючого законодавства України.

7.2. **Сторони** домовилися, що суперечки, що можуть виникнути між ними в процесі виконання **Договору**, будуть вирішуватися шляхом проведення переговорів. У разі не досягнення згоди в процесі переговорів кожна із **Сторін** має право звернутися за вирішенням суперечки в суд.

8. ІНШІ УМОВИ

8.1. Зміни, доповнення і додатки до даного **Договору** є його невід'ємною частиною і дійсні у випадку, якщо вони зроблені в письмовій формі та підписані **Сторонами**.

8.2. Даний **Договір** складений українською мовою в 4 (чотирьох) примірниках, по одному примірнику для кожної із **Сторін**, один примірник — для надання органу досудового розслідування, один примірник — для надання суду. Всі примірники **Договору** є ідентичними, мають однакову юридичну чинність і кожний з примірників є оригіналом.

МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ТА ДАНІ СТОРІН:

АДВОКАТА

Адвокат _____
_____, м. Київ, пр. _____,
буд. _____, офіс _____
Тел. _____
Свідоцтво про право на заняття
адвокатською діяльністю № _____
видане _____ міською
кваліфікаційною комісією адвокатури
Ідентифікаційний номер — _____

Адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

КЛІЄНТА

_____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____
Паспорт № _____,
виданий _____
_____ «__» _____ року
Ідентифікаційний номер — _____

Клієнт _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 59. ЗАКОННИЙ ПРЕДСТАВНИК ПОТЕРПІЛОГО

1. Якщо потерпілим є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з нею залучається її законний представник.

2. Питання участі законного представника потерпілого у кримінальному провадженні регулюється згідно з положеннями статті 44 цього Кодексу.

До частин 1, 2

Відповідно до статті 36 Цивільного кодексу України суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Згідно статті 236 Цивільного процесуального кодексу України заява про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, у тому числі неповнолітньої особи, чи визнання фізичної особи недієздатною подається до суду за місцем проживання цієї особи, а якщо вона перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, — за місцезнаходженням цього закладу.

Неповнолітньою особою, відповідно до статті 32 Цивільного кодексу України є фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

З урахуванням зазначених норм законодавець встановив, що якщо потерпілим є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з нею залучається її законний представник.

§ 5. Інші учасники кримінального провадження

СТАТТЯ 60. Заявник

1. Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим.

2. Заявник має право:

- 1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;*
- 2) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;*
- 3) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.*

До частини 1

В колишньому КПК зазначення такого учасника кримінального провадження, як заявник, не було передбачено. Стаття 95 колишнього КПК лише передбачала, що представники влади, громадськості чи окремі громадяни мають право подавати заяви або повідомлення (усні або письмові) про злочини.

За цим КПК заявник є учасником кримінального провадження і наділений відповідними правами, що є нововведенням.

Заявником визнається фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування. При цьому законодавець визначив, що заявник не є потерпілим, оскільки кримінальне правопорушення, відносно якого ним подана заява або повідомлення, скоєне не відносно нього, а відносно інших осіб.

На підтвердження подання заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення заявник має право отримати, а орган, який прийняв цю заяву (повідомлення), зобов'язаний видати документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію.

Заявник має право подавати речі і документи, які підтверджують обставини, викладені в його заяві (повідомленні) про кримінальне правопорушення, а також отримати від органу, який здійснював досудове розслідування, інформацію про закінчення досудового розслідування.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1050 від 19 листопада 2012 року затверджені:

— Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, яка встановлює порядок ведення єдиного обліку органами і підрозділами внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, а також порядок здійснення контролю за його дотриманням;

— Положення про комісію головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, районних, районних у містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) внутрішніх справ України з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни;

— Положення про комісію районних, районних у містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) внутрішніх справ головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті з контролем за станом прийняття та реєстрації в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Згідно Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події джерелом інформації про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій, що надходить до органу внутрішніх справ, уповноваженого розпочати досудове розслідування, є повідомлення будь-яких осіб та самостійно виявлені слідчим або іншою службовою особою органів внутрішніх справ з будь-якого джерела обставини кримінальних правопорушень, а також повідомлення будь-яких осіб, які затримали підозрювану особу на місці вчинення кримінального правопорушення.

Прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особистості заявника, здійснюється цілодобово негайно тим органом внутрішніх справ, до якого надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, або самостійне виявлення слідчим або іншою службовою особою органу внутрішніх справ з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Такі дії проводяться уповноваженими працівниками чергових частин, а саме: головним інспектором — черговим, старшим інспектором — черговим з особливих доручень, старшим інспектором — черговим чергової частини МВС України, старшим інспектором — черговим, інспектором черговим, помічником чергового чергової частини Головного управління боротьби з організованою злочинністю МВС України, помічником начальника чергової частини (відділу) — оперативним черговим, старшим інспектором — черговим, інспектором — черговим чергової частини ГУМВС, УМВС, інспектором — черговим, помічником чергового чергової частини Управління боротьби з організованою злочинністю, помічником начальника чергової частини — оперативним черговим, старшим інспектором — черговим, інспектором — черговим, помічником оперативного чергового чергової частини районних, районних у містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) внутрішніх справ, працівниками інших структурних підрозділів, призначеними підмінними черговими в установленому порядку, та оператором телефонної лінії «102» або іншою службовою особою.

При особистому зверненні заявника до органу внутрішніх справ, який обслуговує обласні центри та інші міста з територіальним поділом, із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення та інші події цілодобово оформляються протоколи усьох заяв оперативним черговим або іншою службовою особою в кімнаті для приймання громадян і відразу реєструються в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, форма якого є єдиною для всіх органів внутрішніх справ України.

Повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, отримані оператором телефонної лінії «102», вносяться до окремого робочого зошита, в якому зазначаються відомості про дату та час надходження повідомлення, хто повідомив (П.І.Б., місце проживання/місцезнаходження, телефон), короткий зміст заяви. Уся отримана інформація про кримінальні правопорушення та інші події після її внесення до робочого зошита відразу передається до відповідних районних, районних у містах,

міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) для реагування, про що робиться відмітка у робочому зошиті (кому передано повідомлення, номер реєстрації в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події органу внутрішніх справ).

Інформацію, яка надійшла до чергової частини органу внутрішніх справ про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію на території обслуговування іншого органу внутрішніх справ, оперативний черговий відразу реєструє в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та невідкладно інформує про це той орган, на території оперативного обслуговування якого мала місце така подія.

Матеріали з ознаками вчинення кримінального правопорушення заборонено передавати без реєстрації в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та Єдиному реєстрі досудового розслідування до іншого органу внутрішніх справ.

За межами місцезнаходження органу внутрішніх справ слідчий або інша службова особа органу внутрішніх справ на території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів для попередження і припинення правопорушень, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції.

Службові особи підрозділів (управлінь, відділів) Державної автомобільної інспекції МВС України, пунктів централізованого спостереження підрозділів Державної служби охорони при МВС України, спеціальних приймальників для тримання осіб, підданих адміністративному арешту, приймальників — розподільників для дітей інформацію про вчинене кримінальне правопорушення негайно передають до чергових частин органів внутрішніх справ.

Заяви або повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинення кримінального правопорушення та іншої події можуть бути усними або письмовими. Усні заяви про вчинення кримінального правопорушення заносяться до протоколу прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення або таке, що готується, який підписують заявник та посадова особа, яка прийняла заяву.

Особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, під підпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачену статтею 383 Кримінального кодексу України, крім випадків надходження заяви або повідомлення поштою чи іншим видом зв'язку.

Додаток 2

до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

ЖУРНАЛ ЄДИНОГО ОБЛІКУ

заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

в _____
(найменування органу внутрішніх справ)

Почато « ____ » _____ 20 __ р.

Закінчено « ____ » _____ 20 __ р.

Інвентарний № _____

№ з/п	Коли надійшла заява чи повідомлення (дата, година, хвилина)	П.І.Б., місце проживання, телефон заявника, найменування, місцезнаходження і телефони підприємства, установи, організації	Стислий зміст заяви чи повідомлення (час, місце, обставини)	Заходи, вжиті за заявами чи повідомленнями черговим. Склад оперативної групи, час виїзду та прибуття на місце події. Перелік викрадених речей. Вид охорони об'єкта, наявність сигналізації, хімічної пастки. Інші суттєві відомості	П.І.Б., посада, ким, кому доручено розгляд заяви чи повідомлення (дата, година, хвилина)	Дата, година, посада, прізвище і підпис особи, яка отримала заяву чи повідомлення для розгляду	Відомості про результати розгляду заяви чи повідомлення (дата та година унесення заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, номер реєстрації в журналі ЄО органу внутрішніх справ, в якому зареєстрована заява чи повідомлення, номер протоколу про адміністративне правопорушення)
1	2	3	4	5	6	7	8

Пояснення
щодо ведення журналу єдиного обліку заяв і повідомлень
про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (СО)
(друкується на звороті титульного аркуша журналу)

1. В журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події реєструються заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли від фізичних або юридичних осіб.

2. Інформацію оперативний черговий реєструє самостійно без погодження з керівництвом органу внутрішніх справ.

3. За правильність ведення журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події відповідає оперативний черговий органу внутрішніх справ. Аркуші в ньому повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою. Записи проводяться повністю, охайно і тільки чорним чорного або синього кольору. Виправлення і підчистки не допускаються. Про помилкові записи вчиняється застереження, яке підписується оперативним черговим.

4. При заповненні граф 2 і 5 журналу єдиного обліку необхідно керуватися такими вимогами:

4.1. У графі 2 проставляються дата і час надходження заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію безпосередньо до чергової частини. При внесенні до журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли поштою або іншим видом зв'язку, працівником органу внутрішніх справ при зверненні до нього громадянина у графі 2 про це робляться відмітки.

4.2. У графі 5 послідовно зазначаються заходи, ужиті за заявою або повідомленням про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, перелічуються посадові особи, яким доповідалась інформація, указується хто конкретно виїжджав на місце події:

якщо направлялася слідчо-оперативна група, то в якому персональному складі, час її виїзду та час прибуття на місце події;

відмічаються дані про об'єкт злочинного посягання, наявність на ньому охорони, сигналізації, хімічної пастки та інші суттєві відомості;

подається перелік викрадених речей.

4.3. У графі 7 зазначаються дата, година, посада, прізвище, підпис службової особи, яка отримала заяву, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію для розгляду.

4.4. У графу 8 на підставі витягу з Єдиного реєстру досудового розслідування, підписаного слідчим, вносяться відомості про результати розгляду матеріалів, дату та годину внесення заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Про результати розгляду зареєстрованих у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події заяв та повідомлень, у яких відсутні відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, виконавцем негайно здійснюється відмітка на підставі письмового повідомлення номера справи, у якій зберігається заява чи повідомлення, або номер протоколу про адміністративне правопорушення, а також номер журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події органу внутрішніх справ, який поінформований про вчинення на території його обслуговування кримінального правопорушення чи події.

Додаток 3
до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах
і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень
про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

Місце для штампів реєстрації

ПРОТОКОЛ
прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення або таке, що готується

Місто (село) _____

« ____ » _____ 20 ____ року
« ____ » год. « ____ » хв.

_____
(слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, найменування органу, прізвище, ініціали)

у присутності осіб:

_____ (іх прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

з дотриманням вимог статей 60, 104, 214 Кримінального процесуального кодексу України прийняв усну заяву від _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, посада,

_____ місце роботи і проживання заявника, контактний телефон,

_____ документ, що посвідчує особу)

про _____

_____ (кримінальне правопорушення)

Гр. _____ попереджений про кримінальну (прізвище, ініціали заявника) відповідальність згідно зі статтею 383 Кримінального кодексу України за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.

_____ (підпис заявника)

Гр. _____ роз'яснені права заявника відповідно до статті 60 КПК України:

- 1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
- 2) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;
- 3) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

_____ (підпис заявника)

Гр. _____ заявив:

_____ (прізвище, ініціали)

1. Обставини (дата, час, місце): _____

_____

_____

_____

2. Яку матеріальну шкоду завдано протиправними діями, на яку суму, яким способом злочинці заволоділи майном (проникнення в житло чи інше приміщення, напад, вимагання, обман чи зловживання довірою); якщо проникнення, то яким шляхом (злам запірних пристроїв, підбір ключа, виставлення вікна, через квартиру, іншим способом); яке майно викрадено, де воно знаходилося, наявність документів, які підтверджують право власності на втрачене (пошкоджене) майно та визначають його вартість, його прикмети, коли і де придбано: _____

_____

_____

_____

3. Чи застосовувалося фізичне насильство або погроза його застосування, у чому це конкретно виявилось, які предмети (ніж, пістолет, газовий балончик, палиця тощо) використовувалися під час нападу? Якщо було вимагання майна чи права на нього або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою застосування насильства, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження майна тощо, то в чому конкретно виявилися ці дії? _____

_____

_____

_____

4. Чи заподіяні кому-небудь тілесні ушкодження, до якого закладу охорони здоров'я звертався, де він розташований, чи перебував на стаціонарному або амбулаторному лікуванні? _____

5. Чи бачив особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, чи може її впізнати, за якими прикметами? _____
_____
_____

6. Чи підозрюється хто-небудь у вчиненні кримінального правопорушення? Якщо так, то вказати з якої причини, а також відомості про цю особу: _____
_____
_____

7. Чи були очевидці вчинення кримінального правопорушення, що відомо про них? _____
_____
_____

Заявником зазначено: _____
(власноручно написати про ознайомлення та правильність викладених даних)

Заяву прийняв: _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище заявника)
(слідчий, інша службова особа органу внутрішніх справ, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, посада, підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 20__ року

Додаток 4
до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах
і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень
про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

ТАЛОН-ПОВІДОМЛЕННЯ

№ _____

Заяву прийнято

_____
(прізвище, ініціали, посада, звання особи, яка прийняла заяву)

Реєстраційний № _____ в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (якщо заяву прийнято в черговій частині органу внутрішніх справ)

_____
(найменування органу внутрішніх справ, службовий телефон)

«___» _____ 20__ р.

Підпис оперативного чергового або особи, яка прийняла заяву

_____
(прізвище, ініціали)

ТАЛОН-КОРІНЕЦЬ

№ _____

Заяву прийнято від _____

_____ (прізвище, ініціали заявника, найменування підприємства, організації, установи, місцезнаходження, телефон)

Короткий зміст заяви чи повідомлення

Регістраційний № _____ в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

Посада, звання, прізвище та підпис особи, яка прийняла заяву

_____ 20 ____ р.

Підпис заявника про отримання талона-повідомлення _____

Додаток 5
до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

ЗРАЗОК ШТАМПУ

реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

ЗАРЕЄСТРОВАНО	
в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події	
(найменування органу внутрішніх справ)	
_____ 20 ____ р.	№ _____
(дата реєстрації)	(порядковий номер)
Оперативний черговий	
(підпис, прізвище)	

_____ (найменування органу державної влади,
_____ влади, уповноваженого розпочати
_____ досудове розслідування)

А _____ В _____ В _____,
який мешкає: _____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____

П О В І Д О М Л Е Н Н Я
про кримінальне правопорушення
(в порядку ст.60 КПК України)

« _____ » _____ 20 _____ року, близько _____ год. _____ хв., після закінчення робочого дня, я повертався додому. Мешкаю я з дружиною та неповнолітнім сином за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, кв. _____.

Коли я проходив під аркою будинку № _____ по вул. _____, де є прохід у двір будинку № _____, де я мешкаю із сім'єю, мені зателефонував мій знайомий _____ і я, зупинившись, став розмовляти з ним по телефону.

(прізвище, ім'я та по батькові)

В цей час я почув звук розбитого скла і повернувшись на звук, побачив, що на відстані близько семи метрів від мене, біля легкового автомобіля «Тойота Камрі», стоїть чоловік, який металевим прутом очищував залишки скла з передніх пасажирських дверей автомобіля.

Я перервав спілкування по телефону зі своїм знайомим і направився до легкового автомобіля, оскільки цей автомобіль належить моєму знайомому _____, з яким я разом

(прізвище, ім'я та по батькові)

навчався в школі.

Разом з тим, чоловік дуже швидко просунувся в салон автомобіля, витягнув з автомобіля сумку і кинувся тікати.

Коли чоловік пробігав повз мене, я розгледів його обличчя, яке є мені знайомим. Прізвище цього чоловіка я не знаю, але знаю, що його зовуть Сергієм, і що він мешкає у другому під'їзді будинку № _____, який є сусіднім із будинком, де я мешкаю із своєю сім'єю. Номер квартири мені не відомий.

Повідомляю інші обставини зазначеної події, які я бачив особисто:

1. Державний номер легкового автомобіля «Тойота Камрі», з якого Сергій викрав сумку, _____.
2. Сумка, яку викрав Сергій з автомобіля, чорного кольору, розміром 60х30х40 см. У мене склалося враження, що в сумці знаходилися важкі речі, оскільки, Сергій держачи сумку у лівій руці, підтримував сумку правою рукою.
3. Металевий прут, який я бачив у руках в Сергія, товщиною близько 1,5 см, має довжину близько 0,7 м. Даний прут Сергій кинув під легковий автомобіль, з якого викрав сумку.
4. Інших очевидців, які б бачили, як Сергій викрав сумку з автомобіля, не було.

Вважаю, що Сергій вчинив кримінальне правопорушення, в зв'язку з чим, керуючись ст.60 КПК України,-

П Р О Ш У:

1. Прийняти і зареєструвати мою заяву про кримінальне правопорушення та надати мені документ, що підтверджує його прийняття та реєстрацію.
2. Надати мені інформацію про закінчення досудового розслідування.

« _____ » _____ 20 _____ року

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 940 від 22 жовтня 2012 року затверджена Інструкція з організації реагування органів внутрішніх справ на повідомлення про кримінальні правопорушення, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події, яка регламентує діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ з питань реагування на заяви, повідомлення про кримінальні правопорушення, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події.

Відповідно до зазначеної Інструкції при зверненні до чергової частини черговий зобов'язаний уважно вислухати заявника, з'ясувати час, місце, спосіб та інші обставини кримінального правопорушення чи іншої події. Якщо в заяві (повідомленні) йдеться про питання, що не належить до компетенції органу внутрішніх справ та не містить ознак правопорушення, заявнику слід ввічливо роз'яснити, куди саме він має звернутися. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

При отриманні від особи заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення та іншу подію черговий міськрайліноргану зобов'язаний:

— попередити заявника про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, що підтверджується його підписом у протоколі усної заяви, крім випадків надходження заяви чи повідомлення поштою або засобами зв'язку;

— отриману заяву (повідомлення) надати керівнику органу досудового розслідування, який визначає слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування, при цьому з'ясувати у керівника органу досудового розслідування або слідчого попередню правову кваліфікацію правопорушення та поінформувати начальника і відповідального по органу внутрішніх справ;

— негайно направити на місце події слідчо-оперативну групу (СОГ), оперативну групу (ОГ), СОГ чи ОГ, ГШР (групу швидкого реагування), інші наряди або окремих працівників міліції;

— ужити всіх необхідних заходів щодо припинення кримінального правопорушення, забезпечити затримання правопорушників, надання допомоги потерпілим, ліквідації негативних наслідків правопорушення чи події або надзвичайної ситуації, керуючись при цьому Картотекою невідкладних дій (додаток 8 до Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ № 181 від 28 квітня 2009 року) та іншими нормативно-правовими актами.

Час збору до виїзду: для основних СОГ, ОГ та інших нарядів — до 5 хвилин; для додаткових СОГ при чергуванні за місцем служби — до 5 хвилин; для СОГ при чергуванні за місцем проживання — до 20 хвилин; для начальників головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, міськрайлінорганів, керівників органів досудових розслідувань або осіб, які виконують їх обов'язки, — до 5 хвилин у робочий час (згідно з внутрішнім розпорядком дня органу внутрішніх справ) та до 20 хвилин — у неробочий час; для відповідальних по ГУМВС, УМВС, міськрайлінорганам — до 5 хвилин у робочий час (згідно з внутрішнім розпорядком дня органу внутрішніх справ), а при чергуванні за місцем проживання — до 20 хвилин; для інших працівників міліції — до 20 хвилин у робочий час (згідно з внутрішнім розпорядком дня органу внутрішніх справ) та до 40 хвилин — у неробочий час. Загальний строк прибуття працівників міліції на місце вчинення кримінальних правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу збору до виїзду та часу, мінімально необхідного для подолання відстані від органу внутрішніх справ до місця події (з урахуванням особливостей місцевості, погодних та дорожніх умов).

Для нарядів патрульно-постової та дорожньо-патрульної служб, груп швидкого реагування (ГШР) при несенні служби на маршруті згідно з планом єдиної дислокації — негайно, при перебуванні в місці дислокації підрозділу на момент отримання повідомлення — до 5 хвилин. Час їх прибуття на місце події — до 20 хвилин (з урахуванням середньої швидкості руху автомобіля по місту — 40-50 км/год).

Старший наряду (СОГ, ОГ, ГШР, наряду патрульно-постової та дорожньо-патрульної служб), який перший з'явився на місці події, негайно інформує чергову частину органу внутрішніх справ про час фактичного прибуття. Черговий вносить інформацію про час виїзду та прибуття нарядів на місце події до відповідної інтегрованої інформаційно-пошукової системи органу внутрішніх справ.

Начальники ГУМВС, УМВС, міськрайлінорганів визначають за кожним органом внутрішніх справ необхідну кількість СОГ, ОГ та інших нарядів, їх склад і режим роботи (з урахуванням соціально-економічної та криміногенної ситуації, інших особливостей регіону).

Наказом Міністерства юстиції України № 302/5 від 08 лютого 2014 року затверджений Порядок прийняття та обліку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Згідно зазначеного Порядку усні або письмові заяви, повідомлення та рапорти персоналу установи, які містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення або інші події, незалежно від

часу їх вчинення, особи заявника та способу їх надходження приймаються цілодобово черговою частиною установи, до якої надійшли заява, повідомлення чи рапорт, а саме черговим помічником начальника установи або особою, яка виконує його обов'язки (далі — черговий по установі).

Черговий по установі за наявності відомостей, що свідчать про реальну загрозу життю чи здоров'ю особи, яка повідомила про вчинене кримінальне правопорушення або іншу подію, негайно вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки та збереження здоров'я заявника, усунення негативних наслідків вчиненого кримінального правопорушення або іншої події, охорони місця події та збереження можливих доказів.

Про отримання усної або письмової заяви, повідомлення чи рапорту персоналу установи про вчинене кримінальне правопорушення або іншу подію (крім вчинених правопорушень посадовими особами правоохоронних органів) черговий по установі за допомогою телефонного зв'язку негайно інформує чергову частину територіального органу внутрішніх справ.

Про отримання усної або письмової заяви, повідомлення чи рапорту персоналу установи про вчинене кримінальне правопорушення або іншу подію посадовими особами правоохоронних органів та таких, що набули громадського розголосу, черговий по установі за допомогою телефонного зв'язку негайно інформує відповідний орган прокуратури.

Письмові заяви, повідомлення чи рапорти персоналу установи про вчинені кримінальні правопорушення або інші події після обліку в черговій частині установи у день їх подання або не пізніше наступного робочого дня згідно з вимогами Типової інструкції з діловодства в органах, установах виконання покарань, слідчих ізоляторах і навчальних закладах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України, затвердженої наказом Державної пенітенціарної служби України № 109 від 29 лютого 2012 року, направляються до відповідного органу внутрішніх справ або органу прокуратури разом із супровідним листом. Заявнику протягом десяти діб після направлення його заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або іншу подію до відповідного органу внутрішніх справ або органу прокуратури надається письмова відповідь про направлення такої заяви чи повідомлення до відповідного органу внутрішніх справ або органу прокуратури.

СТАТТЯ 61. ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗИВАЧ

1. Цивільним позивачем у кримінальному провадженні є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та яка в порядку, встановленому цим Кодексом, пред'явила цивільний позов.

2. Права та обов'язки цивільного позивача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

3. Цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені цим Кодексом для потерпілого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право підтримувати цивільний позов або відмовитися від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення. Цивільний позивач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень потерпілому.

До частин 1-3.

Статус цивільного позивача у кримінальному провадженні можуть набувати фізичні та юридичні особи у разі наявності таких факторів, а саме:

— якщо фізичній особі завдано майнової та/або моральної шкоди, юридичній особі — майнової шкоди;

— якщо шкода завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням;

— якщо фізична або юридична особа пред'явила цивільний позов в порядку, встановленому цим КПК

Цей КПК не передбачає винесення слідчим постанови (судом — ухвали) про визнання цивільним позивачем, оскільки права та обов'язки цивільного позивача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

Законодавець окремо не прописував права та обов'язки цивільного позивача, обмежившись лише зазначенням того, що цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені цим КПК для потерпілого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право підтримувати цивільний

позов або відмовитися від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення.

Про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, цивільний позивач повідомляється, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень потерпілому, а саме в порядку, передбаченому статтями 111,112 цього КПК.

Зразок

ДОГОВІР № _____
про надання правової допомоги

м. Київ

« _____ » _____ 20__ року

Адвокат _____, поіменований надалі «Адвокат», діючий на підставі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю № _____, з однієї сторони, та громадянин _____, поіменований в подальшому «Клієнт», діючий на підставі власного волевиявлення, з іншої сторони, при спільному згадуванні поіменовані в подальшому «Сторони», уклали даний «Договір» про нижченаведене

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Клієнт доручає, а Адвокат приймає на себе зобов'язання надати Клієнту за винагороду наступну правову допомогу:

1.1.1. Бути представником Клієнта, як цивільного позивача, у кримінальному провадженні № _____ на стадії досудового розслідування і судового провадження.

1.1.2. Підготувати на стадії досудового розслідування цивільний позов Клієнта, як цивільного позивача, до цивільного відповідача, яким є підозрюваний у кримінальному провадженні, про відшкодування завданої ним матеріальної та моральної шкоди.

1.1.3. Прийняти участь в судовому провадженні при розгляді цивільного позову по захисту законних прав та інтересів Клієнта, як цивільного позивача.

1.2. За взаємною домовленістю Сторін в процесі дії Договору, предмет Договору може бути розширений або конкретизований.

2. ПОВНОВАЖЕННЯ АДВОКАТА

2.1. Адвокат, як представник цивільного позивача, користується процесуальними правами цивільного позивача в повному обсязі.

3. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТОРІН

3.1. Клієнт зобов'язаний:

3.1.1. Надати Адвокату необхідні документи та відомості, необхідні для виконання предмету Договору.

3.1.2. Вчасно і в повному обсязі сплатити Адвокату належну йому за Договором винагороду.

3.2. Клієнт має право:

3.2.1. Контролювати хід виконання Адвокатом предмету Договору.

3.3. Адвокат зобов'язаний:

3.3.1. Виконати предмет Договору відповідно до умов даного Договору і вимог діючого законодавства.

3.3.2. Повідомляти Клієнта на його вимогу про хід виконання предмета Договору.

3.4. Адвокат має право:

3.4.1. Самостійно визначати способи і методи надання правової допомоги відповідно до діючого законодавства України.

3.4.2. Своєчасно і в повному обсязі одержати винагороду, визначену даним Договором.

4. СУМА ВИНАГОРОДИ, ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ

4.1. Фактом виконання Адвокатом предмету даного Договору є:

4.1.1. Підготовка Адвокатом цивільного позову.

4.1.2. Винесення судом рішення щодо заявленого цивільного позову.

4.2. Сума винагороди Адвоката складає — _____ (_____) гривень.

4.3. Виплата належної Адвокату винагороди проводиться Клієнтом в день винесення судом рішення щодо заявленого цивільного позову.

4.4. Витрати, які можуть виникнути в рамках даного **Договору** і які безпосередньо пов'язані з предметом **Договору**, не відносяться до складу винагороди **Адвоката** і оплачуються **Клієнтом** окремо і самостійно.

5. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

5.1. Даний **Договір** набирає чинності з дати його підписання **Сторонами** і діє до повного виконання **Сторонами** своїх зобов'язань за **Договором**.

6. ОБСТАВИНИ НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

6.1. Обставинами непереборної сили за даним **Договором** визнаються наступні події: пожежі, стихійні лиха, епідемії, війни і воєнні дії, повстання, аварії, акти органів влади і управління, що мають вплив на виконання зобов'язань, а також всі інші події і обставини, які суд визнає і оголосить обставинами непереборної сили, за винятком виникнення непередбачених витрат у якій-небудь **Сторони** за **Договором** і відсутність грошових коштів.

6.2. **Сторона**, яка зазнала дії обставин непереборної сили, повинна протягом 3 (трьох) календарних днів з дати виникнення даних обставин, телеграмою повідомити іншу **Сторону** про виникнення, вид і можливу тривалість дії обставин непереборної сили або інших обставин, що перешкоджають виконанню зобов'язань за **Договором**. Якщо ця **Сторона** вчасно не повідомить про настання вищезгаданих обставин, вона позбавляється права посилаючись на них, якщо тільки самі обставини не перешкоджали посилці такого повідомлення.

6.3. На час дії обставин непереборної сили і інших обставин, що звільняють від відповідальності, зобов'язання **Сторін** припиняються, санкції за невиконання договірних зобов'язань не застосовуються, а термін виконання договірних зобов'язань продовжується на період, що відповідає терміну дії обставини, що наступила, і розумному терміну для усунення його наслідків.

6.4. Якщо обставини, зазначені в п. 6.1. даного **Договору**, будуть продовжуватися більше 30 (тридцяти) календарних днів, то кожна із **Сторін** має право відмовитися від подальшого виконання зобов'язань за **Договором** і достроково розірвати **Договір**. Днем дострокового розірвання **Договору** буде вважатися дата одержання іншою **Стороною** повідомлення про це.

6.5. Належним доказом настання обставин непереборної сили є довідка, видана регіональним відділенням Торгово-Промислової палати України.

7. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН, ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧОК

7.1. За порушення своїх зобов'язань за **Договором** **Сторони** несуть відповідальність відповідно до діючого законодавства України.

7.2. **Сторони** домовилися, що суперечки, що можуть виникнути між ними в процесі виконання **Договору**, будуть вирішуватися шляхом проведення переговорів. У разі не досягнення згоди в процесі переговорів кожна із **Сторін** має право звернутися за вирішенням суперечки в суд.

8. ІНШІ УМОВИ

8.1. Зміни, доповнення і додатки до даного **Договору** є його невід'ємною частиною і дійсні у випадку, якщо вони зроблені в письмовій формі та підписані **Сторонами**.

8.2. Даний **Договір** складений українською мовою в 4 (чотирьох) примірниках, по одному примірнику для кожної із **Сторін**, один примірник — для надання органу досудового розслідування, один примірник — для надання суду. Всі примірники **Договору** є ідентичними, мають однакову юридичну чинність і кожний з примірників є оригіналом.

МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ТА ДАНІ СТОРІН:

АДВОКАТА

Адвокат _____
_____, м.Київ, пр. _____,
буд. _____, офіс _____
Тел. _____
Свідоцтво про право на заняття
адвокатською діяльністю № _____

КЛІЄНТА

_____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____
Паспорт № _____,
виданий _____

видане _____ міською
кваліфікаційною комісією адвокатури
Ідентифікаційний номер — _____

_____ року
« _____ »
Ідентифікаційний номер — _____

Адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Клієнт _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 62. ЦИВІЛЬНИЙ ВІДПОВІДАЧ

1. Цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Права та обов'язки цивільного відповідача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

3. Цивільний відповідач має права та обов'язки, передбачені цим Кодексом для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосується цивільного позову, а також має право визнавати позов повністю чи частково або заперечувати проти нього. Цивільний відповідач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому.

До частин 1-3.

За загальними правилами у кримінальному провадженні відповідальність за завдану шкоду покладено на підозрюваного (обвинуваченого), до яких пред'являється цивільний позов і які є цивільними відповідачами. Разом з тим, цей КПК передбачив виключення із загальних правил, відповідно до яких цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому цим КПК.

Як цивільних відповідачів може бути притягнуто батьків, опікунів, піклувальників або інших осіб, підприємства, установи, організації, які в силу закону несуть матеріальну відповідальність за шкоду, завдану підозрюваним, обвинуваченим.

Так, шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, — якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Якщо малолітня особа завдала шкоди під час перебування під наглядом навчального закладу, закладу охорони здоров'я чи іншого закладу, що зобов'язаний здійснювати нагляд за нею, а також під наглядом особи, яка здійснює нагляд за малолітньою особою на підставі договору, ці заклади та особа зобов'язані відшкодувати шкоду, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. При перебуванні малолітньої особи в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції опікуна, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану нею, якщо не доведе, що шкоди було завдано не з його вини. Якщо малолітня особа завдала шкоди як з вини батьків (усиновлювачів) або опікуна, так і з вини закладів або особи, що зобов'язані здійснювати нагляд за нею, батьки (усиновлювачі), опікун, такі заклади та особа зобов'язані відшкодувати шкоду у частці, яка визначена за домовленістю між ними або за рішенням суду. При цьому, обов'язок зазначених осіб відшкодувати шкоду, завдану малолітньою особою, не припиняється у разі досягнення нею повноліття. Після досягнення повноліття особа може бути зобов'язана судом частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до чотирнадцяти років життя або здоров'ю потерпілого, якщо вона має достатні для цього кошти, а особи, які визначені частиною першою цієї статті, є неплатоспроможними або померли.

Неповнолітня особа (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах. При цьому, у разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Якщо неповнолітня особа перебувала у за-

кладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, якщо він не доведе, що шкоди було завдано не з його вини. Обов'язок батьків (усиновлювачів), піклувальника, закладу, який за законом здійснює щодо неповнолітньої особи функції піклувальника, відшкодувати шкоду припиняється після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди.

Шкода, завдана неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності, відшкодовується цією особою самостійно на загальних підставах. При цьому, у разі відсутності у неповнолітньої особи, яка набула повної цивільної дієздатності, майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони дали згоду на набуття нею повної цивільної дієздатності і не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду припиняється з досягненням особою, яка завдала шкоди, повноліття.

Шкода, завдана спільними діями кількох малолітніх осіб, відшкодовується їхніми батьками (усиновлювачами), опікунами в частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду. Якщо в момент завдання шкоди кількома малолітніми особами одна з них перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції опікуна, цей заклад відшкодовує завдану шкоду у частці, яка визначається за рішенням суду.

Шкода, завдана спільними діями кількох неповнолітніх осіб, відшкодовується ними у частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду. Якщо в момент завдання шкоди кількома неповнолітніми особами одна з них перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад відшкодовує завдану шкоду у частці, яка визначається за рішенням суду.

Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

Шкода, завдана недієздатною фізичною особою, відшкодовується опікуном або закладом, який зобов'язаний здійснювати нагляд за нею, якщо він не доведе, що шкода була завдана не з його вини. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, не припиняється в разі поновлення її цивільної дієздатності. Якщо опікун недієздатної особи, яка завдала шкоди, помер або у нього відсутнє майно, достатнє для відшкодування шкоди, а сама недієздатна особа має таке майно, суд може постановити рішення про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, частково або в повному обсязі за рахунок майна цієї недієздатної особи.

Шкода, завдана фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, відшкодовується нею на загальних підставах.

Шкода, завдана фізичною особою, яка в момент її завдання не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, не відшкодовується. З урахуванням матеріального становища потерпілого та особи, яка завдала шкоди, суд може постановити рішення про відшкодування нею цієї шкоди частково або в повному обсязі. Якщо фізична особа, яка завдала шкоди, сама довела себе до стану, в якому вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними в результаті вживання нею спиртних напоїв, наркотичних засобів, токсичних речовин тощо, шкода, завдана нею, відшкодовується на загальних підставах.

У разі, якщо шкоди було завдано особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом або недоумством, суд може постановити рішення про відшкодування цієї шкоди її чоловіком (дружиною), батьками, повнолітніми дітьми, якщо вони проживали разом з цією особою, знали про її психічний розлад або недоумство, але не вжили заходів щодо запобігання шкоді.

Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, під яким розуміється діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнєнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. При цьому,

особа, яка неправомірно заволоділа транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, завдала шкоди діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, зобов'язана відшкодувати її на загальних підставах. Якщо неправомірному заволодінню іншою особою транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом сприяла недбалість її власника (володільця), шкода, завдана діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, відшкодовується ними спільно, у частці, яка

визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення. Особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого.

Юридична або фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

Цей КПК не передбачає винесення слідчим постанови (судом — ухвали) про визнання цивільним відповідачем, оскільки права та обов'язки цивільного відповідача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

Як і відносно цивільного позивача, законодавець окремо не прописував права та обов'язки цивільного відповідача, обмежившись лише зазначенням того, що цивільний відповідач має права та обов'язки, передбачені цим КПК для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право визнавати цивільний позов повністю чи частково або заперечувати проти нього.

Про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, цивільний відповідач повідомляється, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому, а саме в порядку, передбаченому статтями 111, 112 цього КПК.

СТАТТЯ 63. ПРЕДСТАВНИК ЦИВІЛЬНОГО ПОЗИВАЧА, ЦИВІЛЬНОГО ВІДПОВІДАЧА

1. Представником цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні може бути:

особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником; керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю — у випадку, якщо цивільним позивачем, цивільним відповідачем є юридична особа.

2. Повноваження представника цивільного позивача, цивільного відповідача на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи — якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю — якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є працівник юридичної особи, яка є цивільним позивачем, цивільним відповідачем.

3. Представник користується процесуальними правами цивільного позивача, цивільного відповідача, інтереси якого він представляє.

До частин 1-3.

Статтею 52 колишнього КПК були визначені особи, які могли бути представниками цивільного позивача та цивільного відповідача. До них відносилися: адвокат, близькі родичі, законні представники, а також інші особи за постановою особи, яка проводить дізнання, слідчого, судді або за ухвалою суду. У разі, коли в якості цивільного позивача або цивільного відповідача було притягнуто юридичну особу, то представником її інтересів виступала спеціально уповноважена ним особа.

Цей КПК зовсім по іншому визначив коло осіб, які можуть бути представником цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні, а саме:

— особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником, повноваження якого повинні бути підтвержені документами, передбаченими статтею 50 цього КПК;

— керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами юридичної особи, повноваження яких повинні бути підтвержені копією установчих документів юридичної особи, а також працівник юридичної особи, повноваження якого повинні бути підтвержені довіреністю.

Для виконання своїх повноважень представник користується процесуальними правами цивільного позивача, цивільного відповідача, інтереси якого він представляє.

СТАТТЯ 64. ЗАКОННИЙ ПРЕДСТАВНИК ЦИВІЛЬНОГО ПОЗИВАЧА

1. Якщо цивільним позивачем є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієдатною чи обмежено дієдатною, її процесуальними правами користується законний представник.

2. Питання участі законного представника цивільного позивача у кримінальному провадженні регулюється згідно з положеннями статті 44 цього Кодексу.

До частин 1,2.

Коментована стаття визначає порядок участі законного представника цивільного позивача у кримінальному провадженні у разі, якщо цивільним позивачем є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною.

Порядок розгляду судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та визнання фізичної особи недієздатною врегульовано главою 2 Цивільного процесуального кодексу України.

Так, заява про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, у тому числі неповнолітньої особи, чи визнання фізичної особи недієздатною подається членами її сім'ї, органом опіки та піклування, наркологічним або психіатричним закладом, до суду за місцем проживання цієї особи, якщо вона перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, — за місцезнаходженням цього закладу.

Суд, ухвалюючи рішення про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи (у тому числі обмеження або позбавлення права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїми доходами) чи визнання фізичної особи недієздатною, встановлює над нею відповідно піклування або опіку і за поданням органу опіки та піклування призначає їй піклувальника чи опікуна.

Як законні представники цивільного позивача, який є неповнолітньою особою або особою, визнаною в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності — опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний, які в ході участі в якості законних представників користується її процесуальними правами.

Додатково дивись коментар до статті 44.

СТАТТЯ 64⁻¹. ПРЕДСТАВНИК ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПРОВАДЖЕННЯ

1. Представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, може бути: особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником; керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами; працівник юридичної особи.

2. Повноваження представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на участь у провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, якщо представником є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи, якщо представником є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю, якщо представником є працівник юридичної особи.

3. Протягом кримінального провадження представник юридичної особи має право:

1) знати, у зв'язку із вчиненням якого кримінального правопорушення здійснюється провадження щодо юридичної особи, та давати пояснення з цього приводу;

2) користуватися правовою допомогою;

3) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази;

4) брати участь у проведенні процесуальних дій;

5) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

6) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби під час проведення процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів під час проведення окремої процесуальної дії чи на певній стадії провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

7) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

8) заявляти відводи;

9) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
10) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;

11) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача.

4. Під час досудового розслідування представник юридичної особи має право:

1) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

2) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно із статтею 290 цього Кодексу.

5. Під час судового провадження представник юридичної особи має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь у судовому провадженні;

3) виступати в судових дебатах;

4) ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов'язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;

5) оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення.

6. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, має також інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

7. Представник юридичної особи зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття — завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

{Кодекс доповнено статтею 64¹ згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

До частин 1-7.

22 листопада 2010 року в м.Брюссель, Королівство Бельгія, на саміті Україна — Європейський Союз було схвалено:

— Безвізовий діалог між Україною та Європейським Союзом;

— План дій з лібералізації візового режиму.

Наряду з іншими складовими План дій передбачає:

2.3 Блок 3: Громадський порядок та безпека

2.3.1 Попередження та боротьба з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією

1-й етап (законодавчі та політичні засади):

— Схвалення всеохоплюючої стратегії боротьби з організованою злочинністю разом з Планом дій, що міститиме часові рамки, конкретні цілі, заходи, результати, показники виконання та достатні людські і фінансові ресурси.

— Схвалення Закону «Про протидію торгівлі людьми», Плану дій з метою ефективної імплементації Державної програми протидії торгівлі людьми, що міститиме часові рамки, конкретні цілі, заходи, результати, показники виконання та достатні людські і фінансові ресурси.

— Ухвалення законодавства про запобігання і боротьбу з корупцією, створення єдиного та незалежного антикорупційного органу; посилення координації та обміну інформацією між органами державної влади, відповідальними за боротьбу з корупцією.

— Схвалення національної стратегії протидії та боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму; прийняття закону про запобігання фінансуванню тероризму.

— Схвалення нової Національної стратегічної програми щодо боротьби з наркотиками та відповідного Плану дій, ратифікація Меморандуму про взаєморозуміння з EMCDDA.

— Схвалення відповідних Конвенцій ООН та Ради Європи у сферах, зазначених вище, а також про боротьбу з тероризмом.

2-й етап (критерії ефективної імплементації):

— Імплементація Стратегії та Плану дій щодо боротьби з організованою злочинністю, включаючи ефективну координацію між відповідними органами влади.

— Імплементація Державної програми боротьби з торгівлею людьми, включаючи ефективну координацію між державними органами та ефективний захист жертв торгівлі людьми, включаючи дітей.

— Імплементація законодавства про запобігання та боротьбу з корупцією, що забезпечить ефективне функціонування незалежного антикорупційного органу; розробка кодексів етики та навчання з питань боротьби з корупцією, особливо для посадових осіб, задіяних до правоохоронної та судової діяльності.

— Імплементація Стратегії та Плану дій щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, виконання закону про запобігання фінансуванню тероризму, імплементація відповідного законодавства про конфіскацію активів, отриманих злочинним шляхом (включаючи положення, що стосуються прикордонних аспектів).

— Імплементація Національної стратегічної програми щодо боротьби з наркотиками та відповідного Плану дій, створення можливостей доступу у пунктах пропуску на кордоні до інформації про вилучення наркотиків та пов'язаних з цим осіб; подальший розвиток співробітництва та обмін інформацією з компетентними міжнародними органами у сфері боротьби з наркотиками.

— Імплементація відповідних Конвенцій ООН та Ради Європи, а також GRECO у зазначених вище сферах.

2.3.2. Судове співробітництво у кримінальних справах

1-й етап (законодавчі та політичні засади):

— Ухвалення законодавчої бази щодо взаємної правової допомоги.

— Ратифікація Другого протоколу до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу.

— Укладення Угоди з Євроюстом.

2-й етап (критерії ефективної імплементації):

— Імплементація міжнародних конвенцій про судове співробітництво у кримінальних справах (зокрема, Конвенцій Ради Європи).

— Високий рівень ефективності судового співробітництва суддів та прокурорів з державами-членами ЄС у кримінальних справах.

2.3.3. Правоохоронне співробітництво

1-й етап (законодавчі та політичні засади):

— Створення належного координаційного механізму між відповідними національними органами та спільної бази даних, що гарантує прямий доступ на всій території України.

— Укладення Угоди про оперативне співробітництво з Європолем з окремим наголосом на положеннях про захист даних.

2-й етап (критерії ефективної імплементації):

— Високий рівень оперативної та спеціальної слідчої спроможності правоохоронних органів та її послідовне і ефективне використання у боротьбі з прикордонною злочинністю.

— Високий рівень ефективності правоохоронного співробітництва між відповідними національними органами, особливо прикордонниками, митниками, міліцією, а також співпраці з судовими органами.

— Посилена регіональна співпраця у правоохоронній сфері, двосторонні та багатосторонні угоди про оперативне співробітництво, включаючи вчасний обмін відповідною інформацією з компетентними правоохоронними органами держав-членів ЄС.

Законом України № 314-VII від 23 травня 2013 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», який набрав чинності 09 травня 2014 року, введено юридичне поняття «юридична особа, щодо якої здійснюється провадження» та «представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження», та внесені відповідні зміни в цей КПК, в Кримінальний кодекс України, а також в закони України № 3782-XII від 23 грудня 1993 року «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та № 3206-VI від 07 квітня 2011 року «Про засади запобігання і протидії корупції»

Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

— вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першої і другій статті 368-3, частинах першої і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 Кримінального кодексу України;

— незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першої і другій статті 368-3, частинах першої і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 Кримінального кодексу України;

— вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 258 — 258-5 цього Кодексу;

— вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 109,110,113,146,147,160,260,262,436,437,438,442,444, 447 Кримінального кодексу України.

Законодавець визначив, що під уповноваженими особами юридичної особи слід розуміти службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Злочини, передбачені статтями 109,110,113,146,147,160,209,260,262,306, частинами першою і другою статті 368-3, частинами першою і другою статті 368-4, статтями 369, 369-2,436,437,438,442,444,447 Кримінального кодексу України, визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності.

Заходи кримінально-правового характеру, у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 96-3 Кримінального кодексу України, можуть бути застосовані судом до підприємства, установи чи організації, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій.

Заходи кримінально-правового характеру, у випадках, передбачених пунктами 3 і 4 частини першої статті 96-3 Кримінального кодексу України, можуть бути застосовані судом до суб'єктів приватного та публічного права резидентів та нерезидентів України, включаючи підприємства, установи чи організації, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, фонди, а також міжнародні організації, інші юридичні особи, що створені у відповідності до вимог національного чи міжнародного права.

При цьому, якщо держава або суб'єкт державної власності володіє часткою більше 25 відсотків в юридичній особі або юридична особа знаходиться під ефективним контролем держави чи суб'єкта державної власності, то дана юридична особа несе цивільну відповідальність у повному обсязі за неправомірно отриману вигоду та шкоду, заподіяну злочинном, що вчинений державою, суб'єктами державної власності або державного управління.

Юридична особа звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого злочину, зазначеного у статті 96-3 Кримінального кодексу України, і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки: три роки — у разі вчинення злочину невеликої тяжкості; п'ять років — у разі вчинення злочину середньої тяжкості; десять років — у разі вчинення тяжкого злочину; п'ятнадцять років — у разі вчинення особливо тяжкого злочину. Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру зупиняється, якщо її уповноважена особа, яка вчинила будь-який злочин, зазначений у статті 96-3 Кримінального кодексу України, переходується від органів досудового слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та її місцезнаходження невідоме. У таких випадках перебіг давності відновлюється з дня встановлення місцезнаходження цієї уповноваженої особи. Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру переривається, якщо до закінчення передбачених у частинах першій та другій статті 96-5 Кримінального кодексу України строків її уповноважена особа повторно вчинила будь-який злочин, зазначений у статті 96-3 Кримінального кодексу України. Обчислення давності в цьому разі починається з дня вчинення уповноваженою особою юридичної особи будь-якого злочину, зазначеного у статті 96-3 Кримінального кодексу України. При цьому строки давності обчислюються окремо за кожний злочин.

До юридичних осіб судом можуть бути застосовані такі заходи кримінально-правового характеру: штраф; конфіскація майна; ліквідація. При цьому, до юридичних осіб штраф та ліквідація можуть застосовуватися лише як основні заходи кримінально-правового характеру, а конфіскація майна — лише як додатковий. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою.

СТАТТЯ 65. СВДОК

1. Свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

2. Не можуть бути допитані як свідки:

1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;

{Пункт 1 частини другої статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2) адвокати — про відомості, які становлять адвокатську таємницю;

3) нотаріуси — про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;

4) медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи — про відомості, які становлять лікарську таємницю;

5) священнослужителі — про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

6) журналісти — про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

7) професійні судді, народні засідателі та присяжні — про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали;

8) особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення;

9) особи, до яких застосовані заходи безпеки, — щодо дійсних даних про їх особи;

10) особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, — щодо цих даних.

3. Особи, передбачені пунктами 1-5 частини другої цієї статті, з приводу зазначених довірених відомостей можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі. Таке звільнення здійснюється у письмовій формі за підписом особи, що довірила зазначені відомості.

4. Не можуть без їх згоди бути допитані як свідки особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв — без згоди представника дипломатичної установи.

Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд перед допитом осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, зобов'язані роз'яснити їм право відмовитися давати показання.

До частин 1-4.

На відміну від колишнього КПК, цей КПК визначає свідка як фізичну особу і учасника кримінального провадження, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

При цьому, законодавець встановив обмеження щодо кола осіб, які не можуть бути допитані в якості свідків по певним обставинам та відносно певних відомостей, зазначених в цьому КПК. Це викликано тим, що ці особи, до яких відносяться: захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні; адвокати, нотаріуси, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи, священнослужителі, журналісти, професійні судді, народні засідателі та присяжні, особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, особи, до яких застосовані заходи безпеки, особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, — або є учасниками кримінального провадження, а тому не можуть бути допитані по обставинам виконання своїх функцій у цьому провадженні, або є суб'єктами (носіями) адвокатської, нотаріальної, лікарської таємниці, яка охороняється законом, або особами, які виконавцями або об'єктами застосування заходів безпеки, які не підлягають розголошенню.

Так, адвокат не може бути допитаний про відомості, що становлять адвокатську таємницю. Відповідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатською таєм-

мницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст по-рад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Нотаріуси не можуть бути допитані як свідки про відомості, що становлять нотаріальну таємницю, якою, відповідно до статті 8 Закону України № 3425-ХІІ від 02 вересня 1993 року «Про нотаріат» є сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо.

Основи законодавства України про охорону здоров'я № 2801-ХІІ від 19 листопада 1992 року (стаття 78) зобов'язують медичних працівників зберігати лікарську таємницю, до якої відноситься інформація про стан здоров'я, хворобу та діагноз, огляд та його результати, методи лікування, інтимну і сімейну сторони життя пацієнта, інші відомості, одержані при медичному обстеженні пацієнта, яка стала відома про пацієнта лікарю (лікуючому персоналу), обслуговуючому персоналу, посадовим особам та службовому персоналу медичної установи при здійсненні ними своїх професійних обов'язків.

Відповідно до статей 6,25 Закону України № 3782-ХІІ від 23 грудня 1993 року «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом, а тому розголошення відомостей про заходи безпеки особами, які прийняли рішення про ці заходи, або особами, які їх здійснюють, тягне за собою дисциплінарну відповідальність, а у випадках, коли розголошення таких відомостей спричинило тяжкі наслідки, — кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством.

Законодавець також визначив, що: захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні; адвокати, нотаріуси, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи; священнослужителі, з приводу зазначених довірених відомостей — можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі. При цьому, таке звільнення здійснюється у письмовій формі за підписом особи, що довірила зазначені відомості.

Щодо осіб, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівників дипломатичних представництв, частиною четвертою коментованої статті передбачено положення, згідно якого особи, які мають право дипломатичної недоторканності не можуть бути допитані як свідки без їх згоди, а працівники дипломатичних представництв — без згоди представника дипломатичної установи. Для реалізації цих прав зазначеними особами, законодавець зобов'язав слідчого, прокурора, слідчого суддю та суд перед допитом роз'яснити цим особам їм право відмовитися давати показання.

СТАТТЯ 66. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СВИДКА

1. Свідок має право:

- 1) знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;*
- 2) користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті 50 цього Кодексу;*
- 3) відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями статті 65 цього Кодексу не підлягають розголошенню;*
- 4) давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;*
- 5) користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті;*
- 6) на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань;*
- 7) ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;*

8) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

9) заявляти відвід перекладачу.

2. Свідок зобов'язаний:

1) *прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;*

2) *давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;*

3) *не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.*

3. *Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.*

До частин 1-3.

Права та обов'язки свідка, зазначені в даній статті, практично ідентичні правам та обов'язкам свідка, які були визначені в статтях 69-1,70 колишнього КПК, є досить деталізовані і не потребують додаткового коментування.

СТАТТЯ 67. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СВИДКА

1. *За завідомо неправдиві показання слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду або за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом, свідок несе кримінальну відповідальність.*

2. *За злісне ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе відповідальність, встановлену законом.*

До частини 1.

Кримінальним кодексом України передбачена відповідальність свідка за завідомо неправдиве показання (стаття 384), а також за відмову свідка від давання показань (стаття 385). При цьому, свідок не підлягає кримінальній відповідальності за відмову давати показання слідчому, прокурору, судді чи суду під час кримінального провадження щодо себе, а також членів його сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено пунктом 1 частини 1 статті 3 цього КПК.

До частини 2.

Згідно статті 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення за неповагу до суду, що виразилась у злісному ухиленні свідка від явки в суд, передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до статті 185-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення за злісне ухилення свідка від явки до органів досудового розслідування чи прокурора передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 185-3,185-4 Кодексу про адміністративні правопорушення України, відповідно до статті 221 цього Кодексу віднесено до компетенції судів.

СТАТТЯ 68. ПЕРЕКЛАДАЧ

1. *У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).*

2. *Перекладач має право:*

1) *ставити запитання з метою уточнень для правильного перекладу;*

2) *знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;*

3) *одержати винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;*

4) *заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.*

3. *Перекладач зобов'язаний:*

1) *прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;*

- 2) *заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом;*
- 3) *здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом;*
- 4) *не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі перекладачу у зв'язку з виконанням його обов'язків.*
4. *Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача, з'ясовують його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснюють його права і обов'язки.*
5. *За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе відповідальність, встановлену законом.*

До частин 1-5.

Права та обов'язки перекладача, зазначені в даній статті, є досить деталізовані. Є необхідність в коментуванні лише окремих положень статті.

Так, перекладач, наряду з іншими правами, має право одержати винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 710 від 01 липня 1996 року «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів» винагорода за виконану роботу перекладачам сплачується, якщо така робота не є їх службовим обов'язком. Розмір винагороди перекладача, якщо виконана робота не є їх службовим обов'язком, обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи, розрахованої відповідно до абзацу третього пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 100 від 08 лютого 1995 року. Загальний розмір виплати не може перевищувати суми, розрахованої за відповідний час виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати.

За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе відповідальність, встановлену законом. Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність перекладача за завідомо неправильний переклад), зроблений перекладачем (стаття 384), а також за відмову перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового розслідування (стаття 385).

СТАТТЯ 69. ЕКСПЕРТ

1. *Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.*
2. *Не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.*
3. *Експерт має право:*
  - 1) *знайомитися з матеріалами кримінального провадження, що стосуються предмета дослідження;*
  - 2) *заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи;*
  - 3) *бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предметів та об'єктів дослідження;*
  - 4) *викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання;*
  - 5) *ставити запитання, що стосуються предмета та об'єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні;*

б) одержати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і викликом для надання пояснень чи показань, у разі, якщо проведення експертизи не є службовим обов'язком особи, яка залучена як експерт;

7) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

8) користуватися іншими правами, передбаченими Законом України «Про судову експертизу».

4. Експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Експерт може відмовитися від давання висновку, якщо поданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову має бути амотивованою.

5. Експерт зобов'язаний:

1) особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності — роз'яснити його;

2) прибути до слідчого, прокурора, суду і дати відповіді на запитання під час допиту;

3) забезпечити збереження об'єкта експертизи. Якщо дослідження пов'язане з повним або частковим знищенням об'єкта експертизи або зміною його властивостей, експерт повинен одержати на це дозвіл від особи, яка залучила експерта;

4) не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків, або не повідомляти будь-кому, крім особи, яка його залучила, чи суду про хід проведення експертизи та її результати;

5) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

6. Експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

7. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомляє про неможливість проведення експертизи за поставленим запитанням або без залучення інших осіб.

До частини 1.

Частиною першою коментованої статті визначено поняття «експерта у кримінальному провадженні», яким є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України № 4038-ХІІ від 25 лютого 1994 року «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Законом № 4038-ХІІ визначено, що судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. До проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому Законом України «Про судову експертизу».

Відповідно до вимог статей 16, 17 Закону № 4038-ХІІ з метою посилення контролю за якістю підготовки та атестації судових експертів з числа фахівців науково-дослідних інститутів судових експертиз і фахівців, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, Міністерство юстиції України своїм наказом № 86/5 від 09 серпня 2005 року затвердило Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів

Атестовані судові експерти включаються до Державного реєстру атестованих судових експертів відповідно до Порядку ведення Державного реєстру атестованих судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 492/5 від 23 березня 2012 року (раніше діючий наказ Міністерства юстиції України № 149/7 від 15 квітня 1997 року «Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів» втратив чинність згідно зазначеного наказу № 492/5). Реєстр складається з відомостей про атестованих судових експертів Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Адміністрації Державної прикордонної служби України. Держателем Реєстру є Міністерство юстиції України, що здійснює його ведення.

Судові експерти державних спеціалізованих установ включаються до Реєстру за поданням керівників цих установ. Подання складається на кожного судового експерта окремо. Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, включаються до Реєстру на підставі заяви судового експерта. Метою створення Державного реєстру атестованих судових експертів є здійснення обліку атестованих судових експертів, які одержали в установленому порядку дозвіл на провадження конкретного виду судової експертизи за відповідною експертною діяльністю, а також забезпечення в установленому порядку органів дізнання, попереднього слідства й судів, інших зацікавлених юридичних та фізичних осіб необхідною інформацією з фонду Реєстру. Адміністратором Державного реєстру атестованих судових експертів є Державне підприємство «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України.

До частини 2.

Не може залучатися до виконання обов'язків судового експерта особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною, а також та, яка має не зняту або не погашену судимість, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення або дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення кваліфікації судового експерта.

Інші обставини, що забороняють участь особи як експерта в судочинстві, передбачені цим КПК, відповідно до якого не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.

До частини 3.

Частиною третьою цієї статті деталізовано визначені права експерта, які гарантують незалежність судового експерта та правильність його висновку і забезпечуються:

- процесуальним порядком призначення судового експерта;
- заборонаю під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в провадження судової експертизи;
- існуванням установ судових експертів, незалежних від органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду;
- створенням необхідних умов для діяльності судового експерта, його матеріальним і соціальним забезпеченням;
- кримінальною відповідальністю судового експерта за дачу свідомо неправдивого висновку та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків;
- можливістю призначення повторної судової експертизи;
- присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи.

Право експерта на одержання винагороди за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і викликом для надання пояснень чи показань, у разі, якщо проведення експертизи не є службовим обов'язком особи, яка залучена як експерт, крім цього КПК також врегульовано постановою Кабінету Міністрів України № 710 від 01 липня 1996 року «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів». Згідно зазначеної постанови № 710 розмір винагороди експерта, якщо виконана робота не є їх службовим обов'язком, обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи, розрахованої відповідно до абзацу третього пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 100 від 08 лютого 1995 року. Загальний розмір виплати не може перевищувати суми, розрахованої за відповідний час виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати.

До частини 4.

Законодавець ввів заборону експерту за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи, оскільки цей обов'язок покладено на осіб, які залучають експерта для проведення експертизи. При недостатності поданих експерту матеріалів для надання обґрунтованого та об'єктивного письмового висновку на поставлені йому запитання (ця умова визначена цим КПК) та при невиконанні його клопотань щодо надання додаткових матеріалів (ця умова визначена пунктом 1.13. Інструкції про призначення та проведення судових експертів та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертів та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 08 жовтня 1998 року), експерт може відмовитися від давання висновку. Заява про відмову має бути вмотивованою.

До частини 5.

Крім обов'язків експерта, зазначених в частині п'ятій коментованої статті, експерту забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

До частини 6.

Проведення експертизи та надання висновку на поставлені запитання передбачає наявність у експерта необхідних знань. Крім того, в деяких випадках, проведення експертизи неможливо без залучення інших експертів. Наприклад, комплексна експертиза має проводитися із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах. Не врахування зазначених обставин може привести до надання необґрунтованого та необ'єктивного висновку. Для унеможливлення таких випадків законодавець надав право експерту, який залучений для проведення експертизи, невідкладно повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

До частини 7.

Відповідно до пункту 2.2. зазначеної Інструкції про призначення та проведення судових експертиз у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення, невідкладне заявлення клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення, або направлення повідомлення про неможливість проведення експертизи за поставленими запитаннями чи без залучення інших осіб, є обов'язком експерта

СТАТТЯ 70. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТА

1. За завідомо неправдивий висновок, відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді, невиконання інших обов'язків експерт несе відповідальність, встановлену законом.

До частини 1.

За надання завідомо неправдивого висновку експерт може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за статтею 384 Кримінального кодексу України.

Відмова експерта без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді або під час провадження досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність за статтею 385 Кримінального кодексу України.

Згідно статті 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення за неповагу до суду, що виразилась у злісному ухиленні експерта від явки в суд, передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до статті 185-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення за злісне ухилення експерта від явки до органів досудового розслідування чи прокурора передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 185-3, 185-4 Кодексу про адміністративні правопорушення України, відповідно до статті 221 цього Кодексу віднесено до компетенції судів.

СТАТТЯ 71. СПЕЦІАЛІСТ

1. Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи

тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

3. Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

4. Спеціаліст має право:

1) ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;

2) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;

3) звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;

4) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

5) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;

6) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

5. Спеціаліст зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади;

2) виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань;

3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків;

4) заявляти самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

До частин 1-5.

Для надання консультацій з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок та безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду може залучатися спеціаліст, який володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів.

Зокрема, відповідно до частини 3 статті 237 цього КПК слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціаліста. Прибувши для участі в огляді, спеціаліст отримує від слідчого, прокурора необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників огляду, здійснені до його прибуття, завдання, які необхідно вирішити, та надалі виконує доручення слідчого, прокурора, які стосуються використання його спеціальних знань. На початку огляду спеціаліст спільно зі слідчим, прокурором визначає межі та порядок проведення огляду, а також здійснює фотографування місця огляду. Після отримання доручення слідчого, прокурора на проведення динамічної стадії огляду та завдання на виявлення слідової інформації спеціаліст визначає алгоритм пошуку доказів (слідів, речей, документів) і методи їх виявлення та приступає до проведення огляду. Дії спеціаліста, які безпосередньо пов'язані з виявленням, закріпленням та вилученням слідів і речових доказів, здійснюються відповідно до тактики огляду місця події та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Перед переміщенням об'єкта (з метою огляду та виявлення слідової інформації) спеціалістом здійснюється його вузлова фотозйомка. Під час проведення пошуку та виявлення слідів спеціаліст застосовує наявні технічні засоби та використовує насамперед неруйнуючі методи їх виявлення, а в разі недосягнення позитивного результату — також і руйнуючі методи виявлення слідової інформації. Перед використанням руйнуючих методів пошуку слідів спеціаліст повинен отримати від слідчого, прокурора згоду на їх застосування та визначитися з пріоритетом слідової інформації, яка підлягає виявленню, з метою подальшого проведення експертних досліджень у лабораторних умовах. Про вжиті заходи та факти виявлення слідової інформації спеціаліст інформує слідчого, прокурора. Під час огляду здійснюються фотографування та вилучення виявлених об'єктів, фіксуються методи їх виявлення із зазначенням про це у протоколі. Під час фіксації виявленої слідової інформації в протоколі спеціаліст надає допомогу слідчому, прокурору в описі специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, спосіб виявлення). За можливості сліди вилучаються разом з об'єктами-носіями. У разі неможливості вилучення слідової інформації з об'єктом-носієм спеціалістом здійснюється їх фотографування за правилами масштабної фотозйомки та виготовлення копій (відбитків та зліпків) цих слідів.

Слідчі (розшукові) дії, пов'язані з пошуком, оглядом, розрядженням, транспортуванням та знешкодженням вибухових пристроїв і вибухових речовин, а також огляд місця вчинення вибуху проводяться разом із запрошеними слідчим, прокурором спеціалістами-вибухотехніками.

Відповідно до вимог статті 240 цього КПК з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, проводиться слідчий експеримент, під час якого спеціалістом можуть здійснюватися вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу.

Порядок залучення спеціалістів під час судового розгляду, їх обов'язки та повноваження викладені в статтях 71, 327, 360 цього КПК. Під час дослідження доказів спеціаліст надає суду усні консультації та/або письмові роз'яснення, що надаються на підставі його спеціалістних знань. Під час судового засідання спеціалісту можуть бути поставлені питання щодо суті наданих усних консультацій чи письмових роз'яснень.

Як правило, слідчі підрозділи органів внутрішніх справ залучають до участі у кримінальному провадженні як спеціалістів, працівників Експертної служби МВС України.

З метою вдосконалення техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень наказом Міністерства внутрішніх справ України № 962 від 26 жовтня 2012 року затверджена Інструкція про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів, яка визначає порядок залучення працівників Експертної служби МВС України на стадії досудового розслідування та під час судового розгляду, а також їх обов'язки та повноваження як спеціалістів під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Наказом Генерального прокурора України № 64 від 05 грудня 2008 року затверджене Положення про прокурорів-криміналістів органів прокуратури України, завданнями яких є практичне забезпечення оперативності та якості досудового слідства, впровадження у слідчу практику сучасних наукових рекомендацій та передового досвіду в розкритті та розслідуванні злочинів, підвищення професійних знань і ділової кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників. На прокурорів-криміналістів, крім інших завдань, також безпосередньо покладається: упровадження у слідчу практику сучасних можливостей криміналістики, наукових методів і передового досвіду щодо організації, тактики і методики розкриття та розслідування злочинів; надання практичної допомоги слідчим органів прокуратури у якісному та всебічному проведенні оглядів місць подій, інших важливих слідчих дій, призначенні складних судових експертиз, забезпечення ефективної взаємодії слідчих органів прокуратури із судово-експертними та криміналістичними службами інших правоохоронних і державних органів, науково-дослідними інститутами з питань застосування сучасних можливостей експертних досліджень; контроль за використанням криміналістичної техніки та можливостей судових експертиз у розслідуванні та розкритті злочинів; розробка та реалізація спільно з іншими підрозділами організаційних та практичних заходів щодо підвищення ефективності цієї роботи; проведення цільових перевірок схоронності, використання та функціонування криміналістичної техніки та пересувних криміналістичних лабораторій; визначення й обґрунтування потреб підпорядкованих прокуратур у забезпеченні новою криміналістичною технікою та навчально-методичною літературою з питань прокурорсько-слідчої роботи.

На спеціалістів із застосування та впровадження у слідчу практику криміналістичної техніки, а за відсутності у штатному розписі посад спеціалістів — на одного з прокурорів-криміналістів покладається:

— застосування техніко-криміналістичних засобів при виконанні покладених на управління (відділи) криміналістики завдань і функцій, розкритті та розслідуванні злочинів, проведенні прокурорських перевірок тощо;

— виконання за дорученням керівництва фотозйомки та відеозапису (у тому числі при проведенні слідчих дій), комп'ютерної цифрової та аналогової обробки відзнятих матеріалів, виготовлення фототаблиць, відеофільмів тощо;

— належне зберігання та використання фото-, відеотехніки та інших науково-технічних засобів, постійне їх підтримання у робочому стані; вжиття заходів щодо своєчасного їх ремонту;

— облік техніко-криміналістичних засобів та витратних матеріалів, що рахуються за управліннями (відділами) криміналістики; своєчасне списання витратних матеріалів; внесення пропозицій щодо покращання техніко-криміналістичного забезпечення органів прокуратури;

— участь у проведенні навчально-методичних заходів з прокурорсько-слідчими працівниками з питань застосування техніко-криміналістичних засобів та інших організаційно-практичних заходів Генеральної прокуратури України та прокуратур обласного рівня;

— виконання окремих доручень і завдань керівництва управління і відділів.

СТАТТЯ 72. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛІСТА

1. У разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні.

До частини І.

Дана стаття передбачає покладення судом на спеціаліста всіх витрат, які пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні, у разі його неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття.

При цьому, законодавець, передбачивши відповідальність спеціаліста у разі неприбуття до суду саме без поважних причин, також поклав на спеціаліста відповідальність за неповідомлення про причини неприбуття незалежно від того, викликано таке неповідомлення поважними причинами чи ні.

Згідно загальних правил відповідальності, на особу може бути покладена відповідальність при наявності його вини, в даному випадку у разі його неприбуття до суду або неповідомлення про причини неприбуття без поважних причин.

Відповідно, положення цієї статті щодо неповідомлення спеціаліста про причини неприбуття до суду без зазначення того, що це неповідомлення було здійснене без поважних причин, є не коректним.

Так, статтею 138 цього КПК визначені поважні причини неприбуття особи на виклик, в тому числі і неприбуття спеціаліста на виклик суду. Серед цих причин, зокрема зазначено: затримання, тримання під вартою або відбування покарання, обставини непереборної сили тощо. Відповідно, особа під дією цих причин може бути позбавлена можливості повідомити суд, який її викликав, про причини свого неприбуття, що виключає його вину, а відповідно і відповідальність.

Таким чином, правомірним є покладення на спеціаліста всіх витрат, які пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні, у разі його неприбуття до суду або неповідомлення про причини неприбуття саме без поважних причин.

СТАТТЯ 73. СЕКРЕТАР СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Секретар судового засідання:

- 1) здійснює судові виклики і повідомлення;*
- 2) перевіряє наявність та з'ясовує причини відсутності осіб, яких було викликано до суду, і доповідає про це головному;*
- 3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами;*
- 4) веде журнал судового засідання;*
- 5) оформляє матеріали кримінального провадження в суді;*
- 6) виконує інші доручення головному в судовому засіданні.*

До частини І.

На секретаря судового засідання, як учасника кримінального провадження, покладено обов'язок організаційно-технічного забезпечення судового провадження.

Секретар судового засідання:

— є посадовою особою апарату місцевого загального суду, статус якої визначається Законом України № 3723-ХІІ від 16 грудня 1993 року «Про державну службу» (з набранням 01 січня 2015 року чинності Законом України № 4050-VI від 17 листопада 2011 року «Про державну службу», Закон № 3723-ХІІ втратить чинність);

— призначається на посаду та звільняється з посади наказом голови відповідного суду з дотриманням вимог трудового законодавства та законодавства про державну службу України;

— повинен мати вищу освіту за спеціальністю «правознавство» або «правоохоронна діяльність» з освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче молодшого спеціаліста, без вимог щодо стажу роботи;

— безпосередньо підпорядкований керівнику апарату суду та судді, з яким працює відповідно до внутрішнього розподілу обов'язків та координує свою діяльність з помічником судді.

Відповідно до цього КПК та Типової посадової інструкції секретаря судового засідання місцевого загального суду, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України № 86 від 20 липня 2005 року, секретар судового засідання:

— здійснює судові виклики та повідомлення в справах, які знаходяться у провадженні судді, оформлює заявки до органів внутрішніх справ, адміністрації місць попереднього ув'язнення про доставку до суду затриманих та підсудних осіб, готує копії відповідних судових рішень;

— здійснює оформлення та розміщення списків справ, призначених до розгляду;

— перевіряє наявність і з'ясовує причини відсутності осіб, яких викликано до суду, і доповідає про це головному судді;

— здійснює перевірку осіб, які викликані в судові засідання, та зазначає на повістках час перебування в суді;

— забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами згідно з інструкцією про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання), затвердженої наказом Державної судової адміністрації № 108 від 20 вересня 2012 року;

- веде журнал судового засідання, протокол судового засідання;
- виготовляє копії судових рішень у справах, які знаходяться в провадженні судді;
- здійснює заходи щодо вручення копії вироку засудженому або виправданому відповідно до вимог цього КПК;
- здійснює оформлення для направлення копій судових рішень сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі й фактично не були присутніми в судовому засіданні при розгляді справи;
- оформляє матеріали кримінального провадження в суді і здійснює їх передачу до канцелярії суду;
- виконує функції судового розпорядника у разі його відсутності в судовому засіданні;
- виконує інші доручення судді, керівника апарату суду, помічника судді, що стосуються організації розгляду судових справ.

СТАТТЯ 74. СУДОВИЙ РОЗПОРЯДНИК

1. До участі в кримінальному провадженні головуючим у судовому засіданні може залучатися судовий розпорядник.
2. Судовий розпорядник:
  - 1) забезпечує належний стан зали судового засідання і запрошує до неї учасників кримінального провадження;
  - 2) оголошує про вхід суду до зали судового засідання і вихід суду із неї;
  - 3) стежить за дотриманням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;
  - 4) приймає від учасників кримінального провадження та передає документи і матеріали суду під час судового засідання;
  - 5) виконує розпорядження головуючого про приведення до присяги свідка, експерта;
  - 6) виконує інші розпорядження головуючого, пов'язані із забезпеченням умов, необхідних для здійснення судового провадження.
3. Вимоги судового розпорядника, пов'язані із виконанням обов'язків, передбачених цією статтею, є обов'язковими для всіх осіб, присутніх у залі судового засідання.
4. У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання.

ДО ЧАСТИН 1-4

Згідно статті 153 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у кожному суді діє служба судових розпорядників, які забезпечують додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні.

Наказом Державної судової адміністрації України № 112 від 14 липня 2011 року, за погодженням з Радою суддів України (рішення № 32 від 24 червня 2011 року), затверджене Положення про службу судових розпорядників та організацію її діяльності.

Відповідно до цього КПК та зазначеного Положення судовий розпорядник у кримінальному провадженні:

- забезпечує додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, виконання учасниками судового процесу та особами, які присутні в залі судового засідання, розпоряджень судді або головуючого судді, а при необхідності — взаємодію зі спеціальними підрозділами органів Міністерства внутрішніх справ України, іншими правоохоронними органами;
- забезпечує належний стан залу судового засідання чи приміщення, в якому планується проведення в'їзного засідання, підготовку його до слухання справи і доповідати про готовність головуючому;
- визначає з урахуванням кількості місць конкретні місця розміщення та можливу кількість осіб, які можуть бути присутні в залі судового засідання;
- оголошує про вхід суду до залу судового засідання і вихід з нього та пропонувати всім присутнім встати;
- запрошує за розпорядженням головуючого до залу судового засідання свідків, експертів, перекладачів та інших учасників судового процесу, приводить їх до присяги;
- за розпорядженням головуючого приймає від учасників судового процесу документи, докази та інші матеріали, що стосуються розгляду справи, і передає їх;
- забезпечує дотримання вимог процесуального законодавства з метою обмеження спілкування свідків, які вже були допитані судом, із тими свідками, яких суд ще не допитав;
- забезпечує виконання вимог процесуального законодавства щодо проведення закритого судового засідання та вживати заходів до обмеження входу до залу судового засідання сторонніх осіб;
- забезпечує координацію діяльності щодо доставки в судові засідання підсудних, які тримаються під вартою;

— виконує інші розпорядження головуючого щодо забезпечення належних умов для проведення судового засідання.

Судові розпорядники мають право у кримінальному провадженні:

— за дорученням головуючого робити зауваження учасникам судового процесу та іншим особам, присутнім у залі судового засідання, в разі порушення ними встановлених правил або невиконання розпоряджень головуючого в судовому засіданні, вимагати від таких осіб додержання порядку та вживати відповідних заходів щодо усунення порушень;

— звертатися до працівників правоохоронних органів у випадках порушень громадського порядку у приміщенні суду та з метою затримання осіб, які чинять протиправні дії;

— видаляти з приміщення суду та зали судового засідання за розпорядженням голови суду, або головуючого судді осіб, які відмовляються виконувати їх законні вимоги, проявляють неповагу до суду, порушують громадський порядок у приміщенні суду та процесуальний порядок здійснення судочинства тощо;

— складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Вимоги судового розпорядника, пов'язані із виконанням обов'язків, передбачених цією статтею, є обов'язковими для всіх осіб, присутніх у залі судового засідання.

У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання.

Судові розпорядники не повинні допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити інтересам державної служби чи заподіяти шкоду підприємствам, установам, організаціям і громадянам.

Наказом Державної судової адміністрації України № 182/04 від 18 жовтня 2004 року затверджена Інструкція про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами

Методичні рекомендації щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення судовими розпорядниками, які регламентують порядок складання старшими судовими розпорядниками (судовими розпорядниками) протоколів про адміністративне правопорушення передбачене статтею 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (прояв неповаги до суду), а також роз'яснюють порядок обліку протоколів, затверджені наказом Державної судової адміністрації України № 113 від 18 липня 2011 року.

Коментар до § 6. Відводи.

В порівнянні з колишнім КПК, цей КПК по іншому регулює питання відводу слідчого судді, судді, прокурора, слідчого, захисника, представника, спеціаліста, перекладача, експерта, секретаря судового засідання.

Так, за колишнім КПК заява про відвід судді вирішувалася в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядав справу. Заява про відвід кільком суддям або всьому складу суду вирішувалася простою більшістю голосів. Питання про відвід прокурора на досудовому слідстві вирішував вищестоящий прокурор, а в суді — суд, який розглядав справу. Розгляд заяви про відвід або самовідвід слідчого і особи, яка проводить дізнання, було віднесено до відання прокурора.

В залежності від наявності обставин, передбачених пунктами 1,3,4,5 частини 1, частини 2 та 3 статті 61 колишнього КПК, усунення захисника від участі у справі здійснювала особа, яка провадить дізнання, слідчий шляхом винесення мотивованої постанови. На стадії дізнання та досудового слідства питання про усунення захисника від участі у справі з підстав, передбачених пунктом 2 частини 1 або частиною 4 статті 61 колишнього КПК, за поданням особи, яка провадить дізнання, слідчого вирішував суддя за місцем провадження розслідування.

Відвід, заявлений перекладачеві, експертові і спеціалістові під час провадження дізнання чи досудового слідства, вирішувався особою, яка провадить дізнання, слідчим або прокурором. Відвід, заявлений під час судового розгляду секретареві судового засідання, перекладачеві, експертові і спеціалістові, вирішувався судом або суддею, який одноособово розглядає справу.

Також колишній КПК передбачав усунення слідчим, прокурор або судом від участі у справі представника потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача, якщо вони брали участь у цій справі як слідчий або особа, що провадила дізнання, прокурор, громадський обвинувач, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, захисник, якщо вони є особами, які допитувались або підлягають допиту як свідок, а також є особами, що є родичем кого-небудь із складу суду або обвинувача.

Дієвість таких відводів була досить низька, оскільки, як правило, заява про відвід розглядалася особою, якій заявлений відвід.

Цей КПК докорінно змінив порядок розгляду питань про відводи зазначених осіб. Так, за цим КПК у разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього КПК. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду. Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження — суд, який його здійснює.

При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що розглядається судом колегіально, вирішується простою більшістю голосів.

Якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

§ 6. Відводи

СТАТТЯ 75. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ УЧАСТЬ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДДІ АБО ПРисяЖНОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні:

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;

4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;

5) у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 цього Кодексу порядку визначення слідчого судді, судді для розгляду справи.

2. У складі суду, що здійснює судове провадження, не можуть бути особи, які є родичами між собою.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 76. НЕДОПУСТІМІСТЬ ПОВТОРНОЇ УЧАСТІ СУДДІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами.

2. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді першої інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду першої інстанції.

3. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді апеляційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду апеляційної інстанції.

4. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді касаційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і апеляційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду касаційної інстанції.

5. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні при перегляді судових рішень Верховним Судом України, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої,

апеляційної і касаційної інстанції та при перегляді судових рішень за нововиявленими обставинами.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 77. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДВОДУ ПРОКУРОРА, СЛІДЧОГО

1. Прокурор, слідчий не має права брати участь у кримінальному провадженні:

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, членом сім'ї або близьким родичем сторони, заявника, потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому ж провадженні як слідчий суддя, суддя, захисник або представник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач;

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах кримінального провадження або існують інші обставини, які викликають обґрунтовані сумніви в його неупередженості.

2. Попередня участь прокурора у цьому ж кримінальному провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанції, у провадженні при перегляді судових рішень Верховним Судом України як прокурора не є підставою для його відводу.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 78. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДВОДУ ЗАХИСНИКА, ПРЕДСТАВНИКА

1. Захисником, представником не має права бути особа, яка брала участь у цьому ж кримінальному провадженні як слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, експерт, спеціаліст, перекладач.

2. Особа не має права брати участь у цьому ж кримінальному провадженні як захисник або представник також у випадках:

1) якщо вона у цьому провадженні надає або раніше надавала правову допомогу особі, інтереси якої суперечать інтересам особи, яка звернулася з проханням про надання правової допомоги;

2) зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю (зупинення дії свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю або його анулювання) в порядку, передбаченому законом;

3) якщо вона є близьким родичем або членом сім'ї слідчого, прокурора, потерпілого або будь-кого із складу суду.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 79. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДВОДУ СПЕЦІАЛІСТА, ПЕРЕКЛАДАЧА, ЕКСПЕРТА, СЕКРЕТАРЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Спеціаліст, перекладач, експерт, секретар судового засідання не мають права брати участі в кримінальному провадженні та відводяться за підставами, передбаченими частиною першою статті 77 цього Кодексу, з тим обмеженням, що їх попередня участь у цьому кримінальному провадженні як спеціаліста, перекладача, експерта і секретаря судового засідання не може бути підставою для відводу.

2. Спеціаліст, експерт, крім того, не має права брати участі в кримінальному провадженні, якщо він провів ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються у цьому провадженні.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 80. ЗАЯВА ПРО ВІДВІД

1. За наявності підстав, передбачених статтями 75-79 цього Кодексу, слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, захисник, представник, експерт, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання зобов'язані заявити самовідвід.

2. За цими ж підставами їм може бути заявлено відвід особами, які беруть участь у кримінальному провадженні.

3. Заяви про відвід можуть бути заявлені як під час досудового розслідування, так і під час судового провадження.

4. Заяви про відвід під час досудового розслідування подаються одразу після встановлення підстав для такого відводу. Заяви про відвід під час судового провадження подаються до початку судового розгляду. Подання заяви про відвід після початку судового розгляду допускається лише у випадках, якщо підстава для відводу стала відома після початку судового розгляду.

5. Відвід повинен бути вмотивованим.

До частин 1-5.

Зразок

До _____
(найменування суду)
Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,
номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською
діяльністю, адреса робочого місця, номер телефону)
в інтересах підзахисного — обвинуваченого _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

З А Я В А
про відвід судді
(в порядку ст.ст.75,80,81 КПК України)

В судовому провадженні судді _____,
(найменування суду, прізвище, ім'я та по батькові)
знаходиться кримінальне провадження № _____ відносно мого підзахисного _____

Я, адвокат _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)
являюсь захисником обвинуваченого _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)
(прізвище, ініціали)

Згідно ст.75 КПК України суддя не має права брати участь у кримінальному провадженні, якщо є близьким родичем слідчого.

Кримінальне провадження № _____ на стадії досудового розслідування відносно мого підзахисного проводилось слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я, по батькові)
який є близьким родичем (пасинком) судді _____
(прізвище, ініціали)

Разом з тим, достовірно знаючи про те, що він не має права участь у даному кримінальному провадженні, суддя не заявив самовідвід, як цього вимагає ст.80 КПК України.

Відповідно до ст.80 КПК України за наявності підстав, передбачених ст.75 КПК України, особи, які беруть участь в кримінальному провадженні, до яких відноситься і захисник, мають право подати заяву про відвід судді.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст. 75,80,81 КПК України,-

П Р О Ш У:

Задовольнити заяву захисника про відвід судді _____
(найменування суду, прізвище, ім'я та по батькові)
від участі у кримінальному провадженні № _____ на стадії судового провадження.

Додатки:

— копії заяви про відвід для особи, якій заявлено відвід та для осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні — 4 примірники;

— документи в підтвердження повноважень захисника обвинуваченого: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.

Заява про відвід судді складена « _____ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Судді _____

(найменування суду, прізвище, ініціали)

Захисника — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — обвинуваченого

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

З А Я В А

про відвід прокурора

(в порядку ст.ст.77,80,81 КПК України)

У Вас, в судовому провадженні, знаходиться кримінальне провадження № _____ відносно мого підзахисного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

Я, адвокат _____, являюсь

(прізвище, ім'я та по батькові)

захисником обвинуваченого _____

(прізвище, ініціали)

Державне обвинувачення в суді підтримує прокурор _____

(посада, найменування органу

прокуратури, класний чин, прізвище, ім'я та по батькові)

який, до переходу на роботу в органи прокуратури працював слідчим суддею і безпосередньо брав участь у цьому ж кримінальному провадженні № _____ як слідчий суддя. Зокрема, в рамках даного кримінального провадження ним, як слідчим суддею, були розглянуті наступні клопотання слідчого _____

_____ (азначити, коли, які саме клопотання були

розглянуті і які рішення були прийняті)

Згідно ст.77 КПК України прокурор не має права брати участь у кримінальному провадженні, якщо він брав участь у цьому ж провадженні як слідчий суддя.

Разом з тим, достовірно знаючи про те, що він не має права брати участь у даному кримінальному провадженні, прокурор не заявив самовідвід, як цього вимагає ст.80 КПК України.

Відповідно до ст.80 КПК України за наявності підстав, передбачених ст.77 КПК України, особи, які беруть участь в кримінальному провадженні, до яких відноситься і захисник, мають право подати заяву про відвід прокурора.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст. 77,80,81 КПК України,-

П Р О Ш У:

Задовольнити заяву захисника про відвід прокурора _____

(посада, найменування органу

прокуратури, класний чин, прізвище, ім'я та по батькові)
від участі у кримінальному провадженні № _____ на стадії судового провадження.

Додатки:

— копії заяви про відвід для особи, якій заявлено відвід та для осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні — 4 примірники;

— документи в підтвердження повноважень захисника обвинуваченого: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.

Заява про відвід прокурора складена « ___ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____

(найменування суду)

Захисника — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

ЗАЯВА
про відвід слідчого
(в порядку ст.ст.77,80,81 КПК України)

« ___ » _____ 20__ року _____

(посада (звання), найменування органу, прізвище, ім'я

та по батькові службової особи, яка прийняла заяву)

була прийнята та зареєстрована заява громадянина _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

про скоєне кримінальне правопорушення.

Відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань були внесені « ___ » _____ 20__ року.

Керівником органу досудового розслідування здійснення досудового розслідування по кримінальному провадженню № _____ доручено слідчому _____

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я, по батькові)

яким складено і « ___ » _____ 20__ року вручено підозрюваному _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ст. ___ КК України.

Я, адвокат _____, являюсь захисником

(прізвище, ім'я та по батькові)

підозрюваного _____ у кримінальному провадженні № _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

Як стало відомо стороні захисту, слідчий _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

який проводить досудове розслідування по даному кримінальному провадженню № _____, є близьким родичем (внуком) громадянина _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

заявника, який подав заяву про скоєне кримінальне правопорушення, на підставі якого було розпочато кримінальне провадження відносно мого підзахисного.

Згідно ст.77 КПК України слідчий не має права брати участь у кримінальному провадженні, якщо він є близьким родичем заявника.

Разом з тим, достовірно знаючи про те, що він не має права участь у даному кримінальному провадженні, слідчий не заявив самовідвід, як цього вимагає ст.80 КПК України.

Відповідно до ст.80 КПК України за наявності підстав, передбачених ст.77 КПК України, особи, які беруть участь в кримінальному провадженні, до яких відноситься і захисник, мають право подати заяву про відвід слідчого.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст. 77,80,81 КПК України,-

ПРОШУ:

Задовольнити заяву захисника про відвід слідчого _____
(найменування органу досудового
від участі у кримінальному
розслідування, звання, прізвище, ім'я, по батькові)
провадженні № _____ на стадії досудового розслідування.

Додатки:

— копії заяви про відвід для особи, якій заявлено відвід та для осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні — 4 примірники.

— документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.

Заява про відвід слідчого складена «__» _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Вих. № _____

«__» _____ 20__ року

Слідчому судді _____
(найменування суду)

ЗАЯВА

про відвід захисника
(в порядку ст.ст.78,80,81 КПК України)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище та ініціали)
здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ відносно підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Захисником підозрюваного _____ в даному кримінальному
(прізвище, ініціали)

провадженні є адвокат _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
який залучений до участі у кримінальному провадженні підозрюваним.

Як стало відомо органу досудового розслідування, захисник є близьким родичем (вітчимом) потерпілого _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Згідно ст.78 КПК України захисник не має права брати участь у кримінальному провадженні, якщо він є близьким родичем потерпілого.

Разом з тим, достовірно знаючи про те, що він не має права участь у даному кримінальному провадженні, захисник не заявив самовідвід, як цього вимагає ст.80 КПК України.

Відповідно до ст.80 КПК України за наявності підстав, передбачених ст.78 КПК України, особи, які беруть участь в кримінальному провадженні, до яких відноситься і слідчий, мають право подати заяву про відвід захисника.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст. 78,80,81 КПК України,-

ПРОШУ:

Задовольнити заяву слідчого про відвід захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

від участі у кримінальному провадженні № _____.

Додатки:

— копії заяви про відвід для особи, якій заявлено відвід та для осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні — 4 примірники.

Заява про відвід захисника складена « _____ » _____ 20 ____ року за адресою робочого місця слідчого: _____, м.Київ, вул. _____, буд. _____, каб. _____.

Слідчий _____

_____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 81. ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ВІДВІД

1. У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду.

2. Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження — суд, який його здійснює.

3. При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що розглядається судом колегіально, вирішується простою більшістю голосів.

4. Якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 6. ВІДВОДИ.

СТАТТЯ 82. НАСЛІДКИ ВІДВОДУ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДДІ

1. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді кримінальне провадження передається на розгляд іншому слідчому судді.

2. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) судді, який здійснює судове провадження одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею.

3. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) одного чи кількох суддів із складу суду або всього складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведених суддів із заміною останніх іншими суддями або іншим складом суддів.

4. Слідчий суддя, суддя (судді), на розгляд яких передається кримінальне провадження або справа, визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу.

5. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, то вирішується питання про передання кримінального провадження до іншого суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

СТАТТЯ 83. НАСЛІДКИ ВІДВОДУ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА, ЗАХИСНИКА, ПРЕДСТАВНИКА, ЕКСПЕРТА, СПЕЦІАЛІСТА, ПЕРЕКЛАДАЧА

1. У разі задоволення відводу слідчого, прокурора у кримінальному провадженні повинні бути невідкладно призначені відповідно інший слідчий — керівником органу досудового розслідування або інший прокурор — керівником органу прокуратури.

2. У разі задоволення відводу експерта, спеціаліста або перекладача до кримінального провадження повинні бути залучені інші учасники у строк, визначений слідчим суддею, судом.

3. У разі задоволення відводу захисника, представника слідчий суддя, суд роз'яснює підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу його право запросити іншого захисника, представника та надає йому для цього під час досудового розслідування не менше двадцяти чотирьох годин, а під час судового провадження — не менше сімдесяти двох годин. Якщо підозрюваний, обвинувачений у кримінальному провадженні, коли залучення захисника є обов'язковим, протягом цього часу не запросить іншого захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд самостійно залучають захисника в порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу.

Коментар до Глави 4. Докази і доказування.

В главі 4 досить деталізовано зазначені норми, які регулюють поняття доказів та доказування

Необхідність в коментарі викликають нововведення та положення, які дещо по іншому вирішують питання доказів та доказування в порівнянні з колишнім КПК.

Так, за колишнім КПК доказами в кримінальній справі визнавалися всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Таке формулювання заздалегідь передбачало наявність у діях особи суспільно небезпечного діяння. Цим КПК по іншому визначена ціль доказів, а саме їх використання, як фактичних даних, для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження. При цьому, законодавець в цьому КПК закріпив саме принцип доказування, на відміну від колишнього КПК, який лише регламентував встановлення та оцінку доказів.

Статтею 85 цього КПК введено поняття «належних доказів», під якими розуміються фактичні дані, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

Є позитивним закріплення в статтях 86,87 цього КПК понять «допустимість доказу» і «недопустимість доказу», а також конкретизоване зазначення діянь та доказів, які істотно порушують права людини і основоположні свободи або стосуються особи підозрюваного, обвинуваченого, які суд зобов'язаний визнавати недопустимими. що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате. При цьому, законодавець зробив виключення щодо визнання недопустимості відносно доказів, які стосуються судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального провадження, а також відомостей щодо характеру або окремих рис характеру підозрюваного, обвинуваченого на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Так, якщо сторони погоджуються, щоб ці докази були визнані допустимими, вони подаються для доказування того, що підозрюваний, обвинувачений діяв з певним умислом та мотивом або мав можливість, підготовку, обізнаність, потрібні для вчинення ним відповідного кримінального правопорушення, або не міг помилитися щодо обставин, за яких він вчинив відповідне кримінальне правопорушення, їх подає сам підозрюваний, обвинувачений або подібні докази використані підозрюваним, обвинуваченим для дискредитації свідка, такі докази та відомості можуть бути визнані допустимими. Крім того, докази щодо певної звички або звичайної ділової практики підозрюваного, обвинуваченого є допустимими для доведення того, що певне кримінальне правопорушення узгоджувалося із цією звичкою підозрюваного, обвинуваченого.

Згідно статті 17 Закону України № 3477-IV від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Відповідно, рішення національного суду або міжнародної судової установи, яке набрало законної сили і ним встановлено порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, має преюдиціальне значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів.

Доказування обставин, а саме: наявність події кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форми вини, мотиву і мети вчинення кримінального правопорушення; виду і розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розміру процесуальних витрат; обставин, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставин, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру — покладено на слідчого, прокурора. Такий обов'язок також лежить на потерпілому, якщо він самостійно підтримує обвинувачення у суді при відмові прокурора від підтримання обвинувачення.

Цим КПК більш детально регламентовано порядок збирання доказів стороною захисту та потерпілим, а саме: шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. Разом з тим, реалізувати стороні захисту та потерпілому на практиці таке право, як ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, може стати проблематичним. Справа в тому що ініціювання проведення таких дій має здійснюватися шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань. Як показує практика, в більшості такі клопотання не задовольняються, і не тому, що вони є безпідставні або не вмотивовані, а тому, що проведення цих дій займе певний час, а слідчий або обмежений терміном розслідування справи, або проведення цих дій не вигідно слідству. У таких випадках постановою слідчого, прокурора про відмову може бути оскаржена слідчому судді.

Лише ті докази, які будуть досліджені в суді, будуть покладені в основу судового рішення.

Чимало обговорень та запитань викликало нововведення, зазначене в статті 97 цього КПК щодо визнання допустимим доказом показання з чужих слів, під яким розуміється висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи. При цьому, законодавець визначив, що:

- визнання допустимим доказом показання з чужих слів здійснює суд;
  - суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо вони є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів;
  - суд може визнати доказами показання з чужих слів, якщо сторони погоджуються визнати їх доказами.
  - суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів, якщо підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана.
- Разом з тим, з урахуванням того, що:
- доказами мають бути лише фактичні дані, тобто дані, які є абсолютно достовірними і які можна перевірити на предмет достовірності;
  - суддя є арбітром, а тому його завданням є дослідження та оцінка саме достовірних доказів, а не доказів з чужих слів;
  - між сторонами може бути домовленість про визнання доказами показання з чужих слів,
  - говорити про достовірність показань з чужих слів немає підстав.

Відповідно до пункту 4 частини 6 статті 100 цього КПК речові докази, якщо вони належать до вилучених з обігу предметів чи товарів, передаються для їх технологічної переробки або знищуються за рішенням слідчого судді, суду. У цьому випадку речові докази фіксуються за допомогою фотографування або відеозапису та докладно описуються. У разі необхідності може бути збережений зразок речового доказу, достатній для його експертного дослідження або інших цілей кримінального провадження.

Глава 4. Докази і доказування

§ 1. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами

Стаття 84. Докази

1. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

2. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

До частин 1-2.

Застосоване законодавцем при наданні визначення поняття «докази» формулювання «фактичні дані, отримані у передбаченому КПК порядку» та положення частини 3 статті 17 КПК про те, що обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом, свідчать, що відомості, матеріали та інші фактичні дані, отримані органом досудового розслідування в передбаченому процесуальним законом порядку чи з його порушенням, є очевидно недопустимими, а це відповідно до частини 2 статті 89 КПК тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате. Зазначене правило застосовується і щодо доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (стаття 87 КПК) за умови підтвердження сторонами кримінального провадження їх очевидної недопустимості. В іншому випадку суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення.

Додатково дивись коментар до Глави 4. Докази і доказування.

Стаття 85. Належність доказів

1. Належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

Дивись коментар до Глави 4. Докази і доказування.

Стаття 86. Допустимість доказу

1. Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення.

Дивись коментар до Глави 4. Докази і доказування.

Стаття 87. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини

1. Недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

2. Суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння:

1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов;

2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження;

3) порушення права особи на захист;

4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права;

5) порушення права на перехресний допит;

6) отримання показань від свідка, який надалі буде визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні.

3. Докази, передбачені цією статтею, повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, якщо вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав та свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 88. НЕДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ ТА ВІДОМОСТЕЙ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ОСОБИ ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Докази, які стосуються судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального провадження, а також відомості щодо характеру або окремих рис характеру підозрюваного, обвинуваченого є недопустимими на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Докази та відомості, передбачені частиною першою цієї статті, можуть бути визнані допустимими, якщо:

1) сторони погоджуються, щоб ці докази були визнані допустимими;

2) вони подаються для доказування того, що підозрюваний, обвинувачений діяв з певним умислом та мотивом або мав можливість, підготовку, обізнаність, потрібні для вчинення ним відповідного кримінального правопорушення, або не міг помилитися щодо обставин, за яких він вчинив відповідне кримінальне правопорушення;

3) їх подає сам підозрюваний, обвинувачений;

4) підозрюваний, обвинувачений використав подібні докази для дискредитації свідка.

3. Докази щодо певної звички або звичайної ділової практики підозрюваного, обвинуваченого є допустимими для доведення того, що певне кримінальне правопорушення узгоджувалося із цією звичкою підозрюваного, обвинуваченого.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 89. ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ

1. Суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення.

2. У разі встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд визнає цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате.

3. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право під час судового розгляду подавати клопотання про визнання доказів недопустимими, а також наводити заперечення проти визнання доказів недопустимими.

{Частина третя статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 90. ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ ІНШИХ СУДІВ У ПИТАННЯХ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ

1. Рішення національного суду або міжнародної судової установи, яке набрало законної сили і ним встановлено порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, має преюдиціальне значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів.

До частини 1.

Відповідно до ч.5 ст. 124 Конституції України судові рішення є обов'язковими для виконання на всій її території усіма без винятку органами державної влади, установами, посадовими особами.

Аналогічне положення зазначене в пункті 23 постанови Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01 листопада 1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», згідно якої судові рішення, відповідно до ч.5 ст.124 Конституції України, ухвалюються іменем України і є обов'язковими до виконання на всій її території усіма без винятку органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, організаціями, установами, посадовими особами, а також окремими громадянами та їх об'єднаннями.

Відповідно до статті 46 «Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання» Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, 1950 рік, держави, які ратифікують цю Конвенцію, зобов'язані виконувати остаточне рішення Європейського суду з прав людини у будь-яких справах, в яких вони є сторонами.

Відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України, врегульовані Законом України № 3477-IV від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Відповідно до статті Закон № 3477-IV рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, 1950 рік.

З урахуванням вимог Конституції України, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, 1950 рік, Закону № 3477-IV законодавець в даній статті зазначив, що рішення національного суду або міжнародної судової установи, яке набрало законної сили і ним встановлено порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, має преюдиціальне значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів.

§ 2. Доказування

СТАТТЯ 91. ОБСТАВИНИ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. У кримінальному провадженні підлягають доказуванню:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);*
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;*
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;*
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які викликають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;*
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;*
- 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення*

кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

{Частина першу статті 91 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

{Частина першу статті 91 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 92. ОBOB'ЯЗОК ДОКАЗУВАННЯ

1. Обов'язок доказування обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, за винятком випадків, передбачених частиною другою цієї статті, покладається на слідчого, прокурора та, в установлених цим Кодексом випадках, — на потерпілого.

2. Обов'язок доказування належності та допустимості доказів, даних щодо розміру процесуальних витрат та обставин, які характеризують обвинуваченого, покладається на сторону, що їх подає.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 93. ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ

1. Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина перша статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом.

3. Сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснює збирання доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.

{Абзац перший частини третьої статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Ініціювання стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, які розглядаються в порядку, передбаченому статтею 220 цього Кодексу. Постанова слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій може бути оскаржена слідчому судді.

{Абзац другий частини третьої статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Докази можуть бути одержані на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 94. ОЦІНКА ДОКАЗІВ

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів — з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.
2. Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

§ 3. Показання

СТАТТЯ 95. ПОКАЗАННЯ

1. Показання — це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.
  2. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право давати показання під час досудового розслідування та судового розгляду.
  3. Свідок, експерт зобов'язані давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду в установленому цим Кодексом порядку.
  4. Суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання або отриманих у порядку, передбаченому статтею 225 цього Кодексу. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них.
  5. Особа дає показання лише щодо фактів, які вона сприймала особисто, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.
  6. Висновок або думка особи, яка дає показання, можуть визнаватися судом доказом, лише якщо такий висновок або думка корисні для ясного розуміння показань (їх частини) і ґрунтуються на спеціальних знаннях в розумінні статті 101 цього Кодексу.
  7. Якщо особа, яка дає показання, висловила думку або висновок, що ґрунтується на спеціальних знаннях у розумінні статті 101 цього Кодексу, а суд не визнав їх недопустимими доказами в порядку, передбаченому частиною другою статті 89 цього Кодексу, інша сторона має право допитати особу згідно з правилами допиту експерта.
  8. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів.
- {Частина восьма статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 96. З'ЯСУВАННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ПОКАЗАНЬ СВІДКА

1. Сторони кримінального провадження мають право ставити свідку запитання щодо його можливості сприймати факти, про які він дає показання, а також щодо інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка.
2. Для доведення недостовірності показань свідка сторона має право надати показання, документи, які підтверджують його репутацію, зокрема, щодо його засудження за завідомо неправдиві показання, обман, шахрайство або інші діяння, що підтверджують нечесність свідка.
3. Свідок зобов'язаний відповідати на запитання, спрямовані на з'ясування достовірності його показань.
4. Свідок може бути допитаний щодо попередніх показань, які не узгоджуються із його показаннями.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 97. ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ

1. Показаннями з чужих слів є висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи.

2. Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів.

При прийнятті цього рішення суд зобов'язаний враховувати:

- 1) значення пояснень і показань, у випадку їх правдивості, для з'ясування певної обставини і їх важливість для розуміння інших відомостей;
- 2) інші докази щодо питань, передбачених пунктом 1 цієї частини, які подавалися або можуть бути подані;
- 3) обставини надання первинних пояснень, які викликають довіру щодо їх достовірності;
- 4) переконливість відомостей щодо факту надання первинних пояснень;
- 5) складність спростування пояснень, показань з чужих слів для сторони, проти якої вони спрямовані;
- 6) співвідношення показань з чужих слів з інтересами особи, яка надала ці показання;
- 7) можливість допиту особи, яка надала первинні пояснення, або причини неможливості такого допиту.

3. Суд має право визнати неможливим допит особи, якщо вона:

- 1) відсутня під час судового засідання внаслідок смерті або через тяжку фізичну чи психічну хворобу;
  - 2) відмовляється давати показання в судовому засіданні, не підкоряючись вимозі суду дати показання;
  - 3) не прибуває на виклик до суду, а її місцезнаходження не було встановлено шляхом проведення необхідних заходів розшуку;
  - 4) перебуває за кордоном та відмовляється давати показання.
4. Суд може визнати доказами показання з чужих слів, якщо сторони погоджуються визнати їх доказами.

5. Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів, якщо підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана.

6. Показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами, відмінними від положень частини другої цієї статті.

7. У будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, прокурором, співробітником оперативного підрозділу або іншою особою стосовно пояснень осіб, наданих слідчому, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

§ 4. Речові докази і документи

СТАТТЯ 98. РЕЧОВІ ДОКАЗИ

1. Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

¹ Частина перша статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Документи є речовими доказами, якщо вони містять ознаки, зазначені в частині першій цієї статті.

ДО ЧАСТИНИ 1-2.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року затверджений Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження.

ДОДАТКОВО ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 99. ДОКУМЕНТИ

1. Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

2. До документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні);

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок.

Матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази.

3. Сторона кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зобов'язані надати суду оригінал документа. Оригіналом документа є сам документ, а оригіналом електронного документа — його відображення, якому надається таке ж значення, як документу.

{Частина третя статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Дублікат документа (документ, виготовлений таким же способом, як і його оригінал) може бути визнаний судом як оригінал документа.

5. Для підтвердження змісту документа можуть бути визнані допустимими й інші відомості, якщо:

1) оригінал документа втрачений або знищений, крім випадків, якщо він втрачений або знищений з вини потерпілого або сторони, яка його надає;

2) оригінал документа не може бути отриманий за допомогою доступних правових процедур;

3) оригінал документа знаходиться у володінні однієї зі сторін кримінального провадження, а вона не надає його на запит іншої сторони.

6. Сторона кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право надати витяги, копії, узагальнення документів, які незручно повністю досліджувати в суді, а на вимогу суду — зобов'язані надати документи у повному обсязі.

{Частина шоста статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

7. Сторона зобов'язана надати іншій стороні можливість оглянути або скопіювати оригінали документів, зміст яких доводився у передбаченому цією статтею порядку.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

СТАТТЯ 100. ЗБЕРЕГАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ І ДОКУМЕНТІВ ТА ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО СПЕЦІАЛЬНУ КОНФІСКАЦІЮ

{Назва статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

1. Речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160-166, 170-174 цього Кодексу.

2. Речовий доказ або документ, наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається у сторони кримінального провадження, якій він наданий. Сторона кримінального провадження, якій наданий речовий доказ або документ, зобов'язана зберігати їх у стані, придатному для використання у кримінальному провадженні. Речові докази, які отримані або вилучені слідчим, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду. Зберігання речових доказів стороною обвинувачення здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Документ повинен зберігатися протягом усього часу кримінального провадження. За клопотанням володільця документа слідчий, прокурор, суд можуть видати копії цього документа, за необхідності — його оригінал, долучивши замість них до кримінального провадження завірені копії.

4. У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй речового доказу вона зобов'язана повернути володільцю таку саму річ або відшкодувати її вартість. У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй документа вона зобов'язана відшкодувати володільцю витрати, пов'язані з втратою чи знищенням документа та виготовленням його дубліката.

5. Речові докази та документи, надані суду, зберігаються в суді, за винятком випадків, передбачених частиною шостою цієї статті, а також речових доказів у вигляді громіздких або інших предметів, що вимагають спеціальних умов зберігання, які можуть знаходитися в іншому місці зберігання.

6. Речові докази, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речові докази у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню:

1) повертаються власнику (законному володільцю) або передаються йому на відповідальне зберігання, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

{Пункт 1 частини шостої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

2) передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності — за рішенням слідчого судді, суду для реалізації, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

3) знищуються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності — за рішенням слідчого судді, суду, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан;

4) передаються для їх технологічної переробки або знищуються за рішенням слідчого судді, суду, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечно для життя чи здоров'я людей або довкілля.

У випадках, передбачених цією частиною, речові докази фіксуються за допомогою фотографування або відеозапису та докладно описуються. У разі необхідності може бути збережений зразок речового доказу, достатній для його експертного дослідження або інших цілей кримінального провадження.

7. У випадках, передбачених пунктами 2-4 частини шостої цієї статті, слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, або до суду під час судового провадження, яке розглядається згідно зі статтями 171-173 цього Кодексу.

8. Реалізація, технологічна переробка або знищення речових доказів у випадках, передбачених цією статтею, здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

9. Питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів, які були надані суду, вирішується судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження. Такі докази і документи повинні зберігатися до набрання рішенням законної сили. У разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується ухвалою суду на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно із статтями 171-174 цього Кодексу. При цьому:

1) гроші, цінності та інше майно, які підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та/або зберегли на собі його сліди, конфіскуються, крім випадків, коли власник (законний володільець) не знав і не міг знати про їх незаконне використання. У такому разі зазначені гроші, цінності та інше майно повертаються власнику (законному володільцю);

2) гроші, цінності та інше майно, які призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення, конфіскуються;

3) майно, що було предметом кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом, та/або вилучене з обігу, передається відповідним установам або знищується;

4) майно, яке не має ніякої цінності і не може бути використане, знищується, а у разі необхідності — передається до криміналістичних колекцій експертних установ або заінтересованим особам на їх прохання;

5) гроші, цінності та інше майно, що були предметом кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, конфіскуються, крім тих, які повертаються власнику (законному володільцю), а якщо його не встановлено — переходять у власність держави в установленому Кабінетом Міністрів України порядку;

б) гроші, цінності та інше майно, які одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від нього, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено, конфіскуються;

б) гроші, цінності та інше майно, що одержані фізичною або юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від нього, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено, конфіскуються;

{Пункт 6 частини дев'ятої статті 100 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013}

7) документи, що є речовими доказами, залишаються в матеріалах кримінального провадження протягом усього часу їх зберігання.

{Частина дев'ята статті 100 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

10. Під час вирішення питання щодо спеціальної конфіскації насамперед має бути вирішене питання про повернення грошей, цінностей та іншого майна власнику (законному володільцю) та/або про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Застосування спеціальної конфіскації здійснюється тільки після доведення в судовому порядку стороною обвинувачення, що власник (законний володільць) грошей, цінностей та іншого майна знав про їх незаконне походження та/або використання. У разі відсутності у винної особи майна, на яке може бути звернене стягнення, крім майна, яке підлягає спеціальній конфіскації, збитки, завдані потерпілому, цивільному позивачу, відшкодовуються за рахунок коштів від реалізації конфіскованого майна, а частина, що залишилася, переходить у власність держави.

{Статтю 100 доповнено новою частиною згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

11. У разі якщо власник (законний володільць) грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у пункті 1 частини дев'ятої цієї статті, був встановлений після застосування спеціальної конфіскації та не знав і не міг знати про їх незаконне використання, він має право вимагати повернення належного йому майна або коштів з державного бюджету, отриманих від реалізації такого майна.

{Статтю 100 доповнено новою частиною згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

12. Спір про належність речей, що підлягають поверненню, вирішується у порядку цивільного судочинства. У такому випадку річ зберігається до набрання рішенням суду законної сили.

ДО ЧАСТИН 1-12.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року «Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України» затверджені Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження та Порядок передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом.

Зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу, які є речовими доказами, здійснюється відповідно до Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 422 від 07 травня 2008 року.

Зберігання речових доказів у вигляді спирту етилового, алкогольних напоїв та потіюнових виробів здійснюється у місцях зберігання, відомості про місцезнаходження яких внесені до Єдиного державного реєстру місць зберігання та з дотриманням вимог Порядку обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1340 від 25 серпня 1998 року.

Зберігання вилученої (отриманої) під час кримінального провадження вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів здійснюється в господарчих підрозділах МВС, Головних управлінь МВС, управлінь МВС, СБУ, Головних управлінь та управлінь СБУ після їх перевірки та дослідження державною спеціалізованою установою, що здійснює судово-експертну діяльність. У разі необхідності

поміщення зразків боеприпасів, вогнепальної або холодної зброї до натурно-довідкових колекцій такі зразки за узгодженням з прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у відповідному кримінальному провадженні, можуть зберігатися у державній спеціалізованій установі, що здійснює судово-експертну діяльність. У разі вилучення (отримання) зброї, бойових припасів, військового спорядження, що закріплені за військовими частинами, органами та підрозділами Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, інших державних органів, військовослужбовці та співробітники яких мають право на носіння табельної зброї та боеприпасів до неї, такі зброя, бойові припаси, військове спорядження підлягають здачі на зберігання за належністю, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження.

Речові докази у вигляді вибухових речовин передаються для зберігання на склади (арсенали, бази) Збройних Сил або відповідних державних підприємств, а отруйні речовини — на склади суб'єктів господарювання, які мають дозвіл на це, отриманий відповідно до Порядку одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 440 від 20 червня 1995 року, та належні спеціальні умови для зберігання, за узгодженням з їх командирами (начальниками) та керівниками.

Зберігання речових доказів у вигляді автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, здійснюється на спеціальних майданчиках і стоянках Державтоінспекції МВС для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів.

Речові докази у вигляді готівки у національній валюті України або іноземній валюті передаються для зберігання уповноваженому банку, що обслуговує орган, у складі якого функціонує слідчий підрозділ. У разі коли готівка у національній валюті України чи іноземній валюті не містить слідів кримінального правопорушення, валютні кошти зараховуються на спеціально визначені для цієї мети депозитні рахунки уповноваженого банку.

Речові докази у вигляді цінних паперів у документарній формі передаються для зберігання уповноваженому банку.

Речові докази у вигляді дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення або напівдорогоцінного каміння або у вигляді речей, що їх містять, крім тих, що мають ознаки, які свідчать про їх історичну, музейну, наукову, художню або іншу культурну цінність, передаються для зберігання Державному сховищу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння або уповноваженому банку.

Речові докази у вигляді предметів релігійного культу, крім тих, що мають ознаки, які свідчать про їх історичну, музейну, наукову, художню або іншу культурну цінність, можуть бути передані на зберігання релігійним організаціям.

Речові докази у вигляді речей і документів, які мають культурну цінність, передаються для зберігання Мінкультури або Укрдержархіву відповідно до їх компетенції.

Зберігання речових доказів у вигляді об'єктів біологічного походження, які потребують спеціальних умов зберігання, забезпечується державною спеціалізованою установою, що здійснює судово-експертну діяльність, за узгодженням з її керівництвом.

Під спеціальною конфіскацією розуміється примусове вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна за умови вчинення злочину у випадках, передбачених в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

- одержані внаслідок вчинення злочину та/або є доходами від такого майна;
- призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення злочину, фінансування та/або матеріального забезпечення злочину або винагороди за його вчинення;
- були предметом злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, — переходять у власність держави;
- були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

У разі якщо зазначені гроші, цінності та інше майно були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або частково перетворене майно. Якщо конфіскація грошей, цінностей та іншого майна на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна.

Гроші, цінності та інше майно, передані особою, яка вчинила злочин, іншій фізичній або юридичній особі, підлягають спеціальній конфіскації, якщо особа, яка прийняла майно, знала або повинна була знати, що таке майно одержано внаслідок вчинення злочину.

Спеціальна конфіскація не застосовується до грошей, цінностей та іншого майна, які згідно із законом підлягають поверненню власнику (законному володільцю) або призначені для відшкодування шкоди, завданої злочинцем.

Обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Додатково дивись коментар до статті 98 та Глави 4. ДОКАЗИ ДОКАЗУВАННЯ.

§ 5. Висновок експерта

СТАТТЯ 101. ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА

1. Висновок експерта — це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

2. Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях.

3. Висновок повинен ґрунтуватися на відомостях, які експерт сприймав безпосередньо або вони стали йому відомі під час дослідження матеріалів, що були надані для проведення дослідження. Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність.

4. Запитання, які ставляться експертові, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

5. Висновок експерта не може ґрунтуватися на доказах, які визнані судом недопустимими.

6. Експерт, який дає висновок щодо психічного стану підозрюваного, обвинуваченого, не має права стверджувати у висновку, чи мав підозрюваний, обвинувачений такий психічний стан, який становить елемент кримінального правопорушення або елемент, що виключає відповідальність за кримінальне правопорушення.

7. Висновок експерта надається в письмовій формі, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку.

8. Якщо для проведення експертизи залучається кілька експертів, експерти мають право скласти один висновок або окремі висновки.

9. Висновок передається експертом стороні, за клопотанням якої здійснювалася експертиза.

10. Висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі.

До частин 1-10.

Висновок експерта, відповідно до коментованої статті, представляю собою докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Не може розглядатись як висновок експерта дане вченими тлумачення законодавчих актів, пов'язане з наявністю у цих актах неясностей, неузгодженостей, суперечностей чи інших недоліків. Документ, виданий за результатами тлумачення вченими правової норми, доказового значення не має і посилатись на нього в обґрунтування рішення не можна.

Так само не може вважатись висновком експерта — висновок спеціаліста, наданий заявникові (юридичній чи фізичній особі) на підставі його заяви, навіть якщо відповідний документ має назву «висновок експерта» або подібну до неї, оскільки особа набуває прав та несе обов'язки експерта тільки після одержання нею постанови слідчого, прокурора про залучення експерта для проведення

експертизи (ухвали слідчого судді, суду про доручення проведення експертизи; клопотання сторони захисту про залучення експерта для проведення експертизи).

СТАТТЯ 102. ЗМІСТ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА

1. У висновку експерта повинно бути зазначено:

- 1) коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта) та на якій підставі була проведена експертиза;*
- 2) місце і час проведення експертизи;*
- 3) хто був присутній при проведенні експертизи;*
- 4) перелік питань, що були поставлені експертові;*
- 5) опис отриманих експертом матеріалів та які матеріали були використані експертом;*
- 6) докладний опис проведених досліджень, у тому числі методи, застосовані у дослідженні, отримані результати та їх експертна оцінка;*
- 7) обґрунтовані відповіді на кожне поставлене питання.*

2. У висновку експерта обов'язково повинно бути зазначено, що його попереджено про відповідальність за завідомо неправдивий висновок та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

3. Якщо при проведенні експертизи будуть виявлені відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких не ставилися питання, експерт має право зазначити про них у своєму висновку. Висновок підписується експертом.

До частин 1-3.

Висновок експерта (повідомлення про неможливість надання висновку) розглядається керівником підрозділу та керівником експертної установи (або його заступником) і направляється органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта). Якщо при ознайомленні з висновком експерта буде встановлено, що дослідження проведені з недотриманням чи відхиленням від методики дослідження, керівник експертної установи може передоручити проведення судової експертизи комісії експертів, до якої включається також експерт, який проводив попереднє дослідження.

Висновок експерта, який дається поза експертною установою (у судовому засіданні, на місці події), розглядається керівником експертної установи після надходження матеріалів експертизи до експертної установи. Про зауваження, які виникли в керівника експертної установи після ознайомлення з висновком експерта, він може повідомити органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта).

Висновок експерта складається з обов'язковим зазначенням його реквізитів (найменування документа, дати та номера складання висновку, категорії експертизи (додаткова, повторна, комісійна, комплексна), виду експертизи (за галуззю знань) та трьох частин: вступної (Вступ), дослідницької (Дослідження) та заключної (Висновки).

У вступній частині висновку експерта зазначаються:

- дата надходження документа про призначення експертизи (залучення експерта);
- найменування експертної установи та/або ім'я, прізвище, по батькові експерта;
- документ про призначення експертизи (залучення експерта), його найменування і дата складання, найменування органу та/або посада і прізвище особи, який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта);
- номер кримінального провадження;
- перелік об'єктів, що підлягають дослідженню, та зразків (у разі надходження);
- відомості про надані матеріали справи (у тому числі вид (назва) матеріалів (документів) та кількість аркушів);
- спосіб доставки та вид упаковки досліджуваних об'єктів із зазначенням у необхідних випадках відомостей про те, чи впливав спосіб упаковки на їх збереженість;
- запис про відповідність матеріалів та об'єктів, що надійшли до експертної установи (експерта), матеріалам, зазначеним у документі про призначення експертизи (залучення експерта);
- дослідно перелік питань дослідно у формулюванні документа про призначення експертизи (залучення експерта), які поставлено на вирішення експертизи (якщо питання сформульовано неясно або його редакція не відповідає рекомендаціям, але зміст завдання експертові зрозумілий, то після наведення питання в редакції документа про призначення експертизи (залучення експерта) він може дати відповідні роз'яснення і викласти питання в редакції, що відповідає зазначеним рекомендаціям; якщо поставлено декілька питань, експерт має право згрупувати їх і викласти в послідовно-

сті, яка забезпечує найдоцільніший порядок дослідження; якщо деякі питання, що містяться у документі про призначення експертизи (залучення експерта), вирішувались при проведенні експертиз різних видів, — відомості (експертна установа, номер та дата висновку) про ці експертизи; якщо питання, які поставлені на вирішення експертизи, доцільно вирішувати в іншому порядку, ніж той, що визначений у документі про призначення експертизи (залучення експерта), — зазначається, у якому порядку вирішуватимуться ці питання);

— питання, які вирішуються експертом у порядку експертної ініціативи;

— дані про експерта (експертів): прізвище, ім'я та по батькові, посада, клас судового експерта, науковий ступінь та вчене звання, освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень, експертна спеціальність, стаж експертної роботи, дата та номер видачі свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта, ким видано та строк дії;

— попередження експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку за статтею 384 Кримінального кодексу України або за відмову від надання висновку за статтею 385 Кримінального кодексу України;

— дата направлення клопотання експерта про надання додаткових матеріалів, дата надходження додаткових матеріалів або відомостей про наслідки розгляду клопотання; обставини справи, які мають значення для надання висновку, з обов'язковим зазначенням джерела їх отримання;

— при проведенні додаткових або повторних експертиз зазначаються відомості про первинну (попередні) експертизу (експертизи) (прізвище експерта, назва експертної установи чи місце роботи експерта, номер і дата висновку експертизи, зміст заключних висновків первинної (попередніх) експертизи (експертиз); зміст питань, які були поставлені перед експертом на додаткове або повторне вирішення, а також мотиви призначення додаткової або повторної експертизи, які зазначені у документі про призначення експертизи (залучення експерта), якщо у ньому такі мотиви відсутні, про це робиться відповідний запис;

— відомості про процесуальні підстави та осіб, які були присутні під час проведення досліджень (прізвище, ініціали, процесуальний статус);

— нормативні акти, методики, рекомендована науково-технічна та довідкова література з Переліку рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 1722/5 від 30 липня 2010 року, інші інформаційні джерела, які використовувались експертом при вирішенні поставлених питань, за правилами бібліографічного опису, із зазначенням реєстраційних кодів методик проведення судових експертиз з Реєстру методик проведення судових експертиз, який ведеться відповідно до Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 1666/5 від 02 жовтня 2008 року, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2008 року за № 924/15615.

У дослідницькій частині висновку експерта описуються процес дослідження та його результати, а також дається обґрунтування висновків з поставлених питань. Дослідницька частина повинна включати:

— відомості про стан об'єктів дослідження, застосовані методи (методики) дослідження, умови їх застосовування;

— посилання на ілюстрації, додатки та необхідні роз'яснення до них;

— експертну оцінку результатів дослідження.

Опис процесу застосовування інструментальних методів дослідження та проведення експертних експериментів можуть обмежуватись викладенням кінцевих результатів. У зазначених випадках графіки, діаграми, таблиці, матеріали експертних експериментів мають зберігатись у наглядних експертних провадженнях і на вимогу органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), можуть надаватись їм для ознайомлення.

За наявності в документі про призначення експертизи (залучення експерта) питань, які не належать до предмета експертизи або не входять до компетенції експерта, указуються причини, з яких ці питання не можуть бути вирішені.

Узагальнення та оцінка результатів окремих досліджень, які є підставою для формулювання висновків, можуть викладатись у синтезуючому розділі дослідницької частини висновку експерта.

У дослідницькій частині висновку експерта при проведенні повторної експертизи вказуються причини розбіжностей з висновками попередніх експертиз, якщо такі розбіжності мали місце.

Заключна частина містить висновки за результатами дослідження у вигляді відповіді на поставлені питання в послідовності, що визначена у вступній частині.

На кожне з поставлених питань має бути дано відповідь по суті або вказано, з яких причин неможливо його вирішити. Якщо заключний висновок не може бути сформульований у стислій формі, допускається посилання на результати досліджень, викладені у дослідницькій частині.

Висновок експерта (експертів) оформлюється на бланку експертної установи і підписується експертом (експертами), який (які) проводив(ли) дослідження. Підписи у заключній частині засвідчуються відбитком печатки експертної установи на кожній сторінці тексту заключних висновків. Якщо до висновку експерта додаються фототаблиці, креслення, схеми, діаграми тощо, вони також підписуються експертом (експертами); підписи засвідчуються відбитком печатки експертної установи.

Якщо експерт не є працівником державної спеціалізованої установи і працює на професійній основі самостійно, він засвідчує наданий ним висновок своїм підписом і печаткою із зазначенням реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків).

Висновок експертів при проведенні комісійної або комплексної експертизи складається за загальними правилами з урахуванням таких особливостей:

— у вступній частині додатково зазначаються дані про голову комісії експертів та відомості про експертизу, результати яких задані органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), як вихідні дані;

— дослідження, які проводились окремими експертами, описуються у відповідних розділах дослідницької частини, що підписуються цими експертами із зазначенням їх прізвищ;

— узагальнення та оцінка результатів досліджень фіксуються у синтезуючому розділі дослідницької частини висновку експертів.

При проведенні первинної експертизи співробітниками однієї експертної установи висновок експерта (експертів) та додатки до нього складаються у двох примірниках, один з яких направляється органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), а другий оформлюється як наглядове провадження і зберігається в архіві експертної установи.

При проведенні повторної експертизи співробітниками однієї експертної установи висновок і додатки до нього складаються:

— у двох примірниках — у разі якщо висновки повторної експертизи повністю підтверджують висновки первинної (попередньої) експертизи. Перший примірник направляється органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), другий оформлюється як наглядове провадження і залишається в архіві експертної установи, що проводила повторну експертизу;

— у чотирьох примірниках — у випадку непідтвердження (повністю або частково) повторною експертизою висновків первинної (попередньої) експертизи.

Перший примірник направляється органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), другий оформлюється як наглядове провадження і залишається в архіві експертної установи, що проводила повторну експертизу, третій направляється до експертної установи, яка проводила первинну (попередню) експертизу, четвертий направляється до Міністерства юстиції України.

На повторні експертизи складаються контрольні картки затвердженої форми, які надсилаються у термін до 5 днів експертній установі (експертові), у якій виконувалась первинна (попередня) експертиза, та до Міністерства юстиції України. Один примірник картки залишається в експертній установі, що проводила повторну експертизу.

При проведенні експертиз експертами декількох експертних установ наглядові провадження оформлюються у кількості, яка відповідає кількості експертних установ, що були зайняті в її проведенні.

Висновки експерта (експертів) з додатками направляються органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), керівником експертної установи (керівником провідної експертної установи).

Висновок експерта при проведенні експертизи під час судового розгляду складається за загальними правилами з урахуванням такого винятку: якщо з питань, які вирішувались під час судового розгляду, експертом проводилась експертиза на попередніх стадіях процесу, він має право послатися на її результати. Другий примірник висновку експерта при проведенні експертизи під час судового розгляду і копія документа про призначення експертизи (залучення експерта) подаються експертом до експертної установи.

Коментар до глави 5. Фіксування кримінального провадження. **Процесуальні рішення.**

Для закріплення процесуальних дій, які проводяться під час кримінального провадження, здійснюються їх фіксування у протоколі, на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії, у журналі судового засідання.

Фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді під час судового провадження, яке є обов'язковим. У разі неприбуття в судове засідання всіх осіб, які беруть участь у

судовому провадженні, чи в разі, якщо відповідно до положень цього КПК судове провадження здійснюється судом за відсутності осіб, коли фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді не здійснюється,

Єдиний порядок роботи зі звукозаписувальними технічними засобами фіксування судового засідання при судовому провадженні, зберігання, копіювання, дублювання та використання інформації, яка відображає хід судового засідання в судах загальної юрисдикції визначений Інструкцією про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового засідання, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України № 108 від 20 вересня 2012 року.

Фіксування судового засідання за допомогою технічних засобів в суді під час судового провадження — це технічний запис судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу, що включає в себе створення фонограми судового провадження.

Звукозаписувальний технічний засіб включає в себе сукупність програмно-апаратних засобів та приладів, що забезпечують належне фіксування, зберігання, копіювання (дублювання) і використання інформації, яка відображає хід судового засідання.

Фонограма судового засідання — це звуковий запис, який утворюється в процесі безпосереднього фіксування судового засідання в ході судового провадження за допомогою комплексу звукозапису та перетворений у форму електронних даних. Фонограма містить обов'язкові реквізити: дату, час, місце створення запису, номер кримінального провадження та використовується для створення архівної та робочої копій.

Під архівною копією фонограми розуміється запис копії фонограми з вбудованого носія комплексу звукозапису на диск для лазерних систем зчитування (носій інформації), що має статус оригіналу та призначений для довготривалого зберігання в архіві.

Робоча копія фонограми представляє собою запис копії фонограми з вбудованого комплексу звукозапису на диск для лазерних систем зчитування (носій інформації), який використовується для відтворення або виготовлення копій технічного запису судового засідання та прослуховування судами і сторонами (учасниками) судового провадження тощо.

Одночасно з фіксуванням судового засідання технічними засобами ведеться журнал судового засідання — документ, що ведеться в суді у порядку здійснення цивільного, кримінального та адміністративного судочинства, кримінального провадження.

Безпосереднє фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання, який є працівником апарату суду. У випадку відсутності секретаря його обов'язки, за розпорядженням головуючого, виконує інший працівник апарату суду, який відповідно до своїх обов'язків, визначених посадовою інструкцією, може здійснювати фіксування судового засідання технічними засобами.

Налагодження комплексу звукозапису здійснює адміністратор (системний адміністратор), інженер, головний спеціаліст з інформаційних технологій. Обов'язки адміністратора можуть покладатися на секретаря.

Після закінчення судового засідання секретар або інший працівник апарату суду: зберігає, роздруковує, підписує Журнал судового засідання та приєднує до матеріалів кримінального провадження); створює архівну та робочу копії фонограми; перевіряє якість запису архівної копії фонограми; долучає архівну та робочу копії фонограми до матеріалів кримінального провадження.

У суді організується робоче місце для прослуховування фонограм судових засідань особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, яке обладнується комп'ютером із акустичною системою, головними телефонами, пристроєм CD/DVD-RW, блоком безперебійного живлення, принтером. Для ознайомлення осіб, які беруть участь у справі, з технічним записом судового засідання використовується робоча копія фонограми. На клопотання особи, яка бере участь у кримінальному провадженні, за розпорядженням головуючого може бути здійснено повне або часткове роздрукування технічного запису судового засідання за плату, встановлену Законом України № 3674-VI від 08 липня 2011 року «Про судовий збір».

Відповідно до частини 3 статті 105 цього КПК додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків. Для прикладу можна навести порядок відбору та упаковки зразків рослин за фактом виявлення незаконного посіву снодійного маку чи конопель на відкритій земельній ділянці. Так, спеціаліст, залучений до відбору зразків за фактом виявлення незаконного посіву снодійного маку чи конопель на відкритій земельній ділянці, має зафіксувати розміщення земельної ділянки відносно стійких орієнтирів, загальний вигляд посіву та зовнішній вигляд рослин із застосуванням фото- та/або відео зйомки, відібрати не менше ніж із п'яти місць посіву по 20-25 рослин снодійного маку або по 5-10 рослин конопелі з чотирьох протилежних сторін та з центру земельної ділянки, з відібраних як зразки рослин механічно відділити верхні частини (довжиною не більше 30-40 см), помістити верхні ча-

стини зразків рослин до упаковки та оформити упаковку відповідно до вимог частини 3 статті 105 цього КПК.

Згідно пункту 6 Інструкції про порядок проведення процесуальних дій під час кримінального провадження на морському чи річковому судні України, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, затвердженої наказом Генерального прокурора України № 112 від 14 листопада 2012 року процесуальні дії під час кримінального провадження, які проводяться капітаном судна (уповноваженою особою), підлягають докладному описуванню у відповідних процесуальних документах (протоколах), а також фіксуванню за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, коли таке фіксування неможливе з технічних причин (стаття 103 цього КПК).

Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим або прокурором, надсилається до суду разом з обвинувальним актом, та повинен містити: номер та найменування процесуальної дії, проведеної під час досудового розслідування, а також час її проведення; реквізити процесуальних рішень, прийнятих під час досудового розслідування; вид заходу забезпечення кримінального провадження, дату і строк його застосування.

Процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду, до яких відносяться:

— судове рішення — ухвала або вирок, які мають відповідати вимогам, передбаченим статтями 369,371-374 цього КПК;

— рішення слідчого, прокурора — постанови;

— рішення, яким прокурор висуває обвинувачення — обвинувальний акт.

Глава 5. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення

СТАТТЯ 103. ФОРМИ ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Процесуальні дії під час кримінального провадження можуть фіксуватися:

1) у протоколі;

2) на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії;

3) у журналі судового засідання.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 104. ПРОТОКОЛ

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі.

2. У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі.

Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього.

3. Протокол складається з:

1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:

місце, час проведення та назву процесуальної дії;

особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада);

всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дата народження, місце проживання);

інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання;

2) описової частини, яка повинна містити відомості про:

послідовність дій;

отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи;

3) заключної частини, яка повинна містити відомості про: вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

4. Перед підписанням протоколу учасникам процесуальної дії надається можливість ознайомитися із текстом протоколу.

5. Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами. Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії. Якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

6. Якщо особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особою щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності — понятих.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 105. ДОДАТКИ ДО ПРОТОКОЛІВ

1. Особою, яка проводила процесуальну дію, до протоколу долучаються додатки.

2. Додатками до протоколу можуть бути:

1) спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів;

2) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії;

3) стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії;

4) фототаблиці, схеми, з'явки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

3. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 106. ПІДГОТОВКА ПРОТОКОЛУ ТА ДОДАТКА

1. Протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення.

2. До складу слідчої (розшукової) дії входять також дії щодо належного упакування речей і документів та інші дії, що мають значення для перевірки результатів процесуальної дії.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 107. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування, в тому числі під час розгляду питань слідчим суддею, приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію. За клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим.

2. Про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії заздалегідь повідомляються особи, які беруть участь у процесуальній дії.

3. У матеріалах кримінального провадження зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо.

4. Фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді під час судового провадження є обов'язковим. У разі неприбуття в судові засідання всіх осіб, які беруть участь у судовому провадженні, чи в разі, якщо відповідно до положень цього Кодексу судові провадження здійснюється судом за відсутності осіб, фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді не здійснюється.

5. Учасники судового провадження мають право отримати копію запису судового засідання, зробленого за допомогою технічного засобу.

6. Незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 108. ЖУРНАЛ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Під час судового засідання ведеться журнал судового засідання, в якому зазначаються такі відомості:

- 1) найменування та склад суду (слідчий суддя);
  - 2) реквізити кримінального провадження та відомості щодо його учасників;
  - 3) дата і час початку та закінчення судового засідання;
  - 4) час, номер та найменування процесуальної дії, що проводиться під час судового засідання, а також передані суду під час процесуальної дії речі, документи, протоколи слідчих (розшукових) дій і додатки до них;
  - 5) ухвали, постановлені судом (слідчим суддею) без виходу до нарадчої кімнати;
  - 6) інші відомості у випадках, передбачених цим Кодексом.
2. Журнал судового засідання ведеться та підписується секретарем судового засідання.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Секретар судового засідання після відкриття засідання головуєчим повідомляє присутніх про здійснення повного фіксування судового провадження, а також про умови його фіксування. Слід зазначити, що згідно з ч.1 ст.103 КПК України формами фіксування кримінального провадження є: протокол; носій інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; журнал судового засідання.

При цьому під час судового провадження відповідно до ч.5 ст.27 КПК України забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу (у випадку неприбуття учасників судового провадження або якщо судове провадження здійснюється судом за відсутності осіб, згідно з ч.4 ст.107 КПК України таке фіксування не здійснюється) та ведеться журнал судового засідання.

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 109. РЕЄСТР МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим або прокурором і надсилається до суду разом з обвинувальним актом.

2. Реєстр матеріалів досудового розслідування повинен містити:

- 1) номер та найменування процесуальної дії, проведеної під час досудового розслідування, а також час її проведення;
- 2) реквізити процесуальних рішень, прийнятих під час досудового розслідування;
- 3) вид заходу забезпечення кримінального провадження, дату і строк його застосування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 110. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ

1. Процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду.

2. Судове рішення приймається у формі ухвали або вироку, які мають відповідати вимогам, передбачених статтями 369, 371-374 цього Кодексу.

3. Рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідним.

4. Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам, передбаченим у статті 291 цього Кодексу.

5. Постанова слідчого, прокурора складається з:

1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:

місце і час прийняття постанови;

прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову;

2) мотивувальної частини, яка повинна містити відомості про:

зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови;

мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилання на положення цього Кодексу;

3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про:

зміст прийнятого процесуального рішення;

місце та час (строки) його виконання;

особу, якій належить виконати постанову;

можливість та порядок оскарження постанови.

6. Постанова слідчого, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення.

7. Постанова слідчого, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується.

Дивись коментар до глави 5. ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ.

Глава 6. Повідомлення

Стаття 111. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні

1. Повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію.

2. Повідомлення учасників кримінального провадження з приводу вчинення процесуальних дій здійснюється у випадку, якщо участь цих осіб у таких діях не є обов'язковою.

3. Повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках, передбачених цим Кодексом, у порядку, передбаченому главою 11 цього Кодексу, за винятком положень щодо змісту повідомлення та наслідків неприбуття особи.

До частин 1-3.

Коментована стаття містить загальні вимоги щодо повідомлень, як процесуальної дії, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію. Здійснення повідомлення проводиться в тому ж порядку, який визначений главою 11 цього КПК для виклику осіб до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а саме, шляхом вручення повідомлення, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

Згідно з наказом Державної судової адміністрації України № 119 від 20 вересня 2013 року «Про реалізацію проекту щодо надсилання судами SMS-повідомлень учасникам судового процесу (кримінального провадження) у місцевих та апеляційних загальних судах» з 01 жовтня 2013 року у всіх місцевих та апеляційних загальних судах запроваджено порядок щодо надсилання судами учасникам судового процесу та кримінального провадження текстів судових повісток у вигляді SMS-повідомлень. До 01 жовтня 2013 року вказаний проект був запроваджений у 15 судах.

Для отримання тексту судової повістки в електронній формі за допомогою SMS-повідомлення учаснику судового процесу потрібно подати до суду заявку про отримання судової повістки в електронній формі за допомогою SMS-повідомлення у відповідній справі.

Судова повістка в електронному вигляді буде надсилатися учаснику судового процесу, який подав відповідну заявку до суду, на його номер мобільного телефону, вказаний в такій заявці. SMS-повідомлення від суду будуть надходити до абонентів мобільних операторів (Київстар, МТС, Life) під коротким альфанумеричним ім'ям SUDPOVISTKA (замість номера телефону відправника). Для абонентів CDMA операторів (PEOPLEnet та Інтертелеком) SMS-повідомлення від суду надходять під коротким номером 4116.

Крім того, згідно з наказом Державної судової адміністрації України № 72 від 31 травня 2013 року «Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу», зі змінами внесеними наказом Державної судової адміністрації України № 81 від 14 червня 2013 року, з 17 червня 2013 року у всіх місцевих та апеляційних судах загальної юрисдикції запроваджено обмін електронними документами між судом та учасниками судового процесу (кримінального провадження) із застосуванням автоматизованої системи документообігу суду відповідно до Тимчасового регламенту обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу, затвердженого наказом Державної судової адміністрації України № 105 від 07 вересня 2012 року, за виключенням положень стосовно надсилання до суду електронних документів учасниками судового процесу (кримінального провадження).

Для отримання процесуальних документів в електронному вигляді потрібно:

1. Зареєструватися в системі обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу (завести поштову скриньку електронного суду), розміщеної на офіційному веб-порталі судової влади України за адресою: mail.gov.ua.

2. Подати до суду заявку про отримання процесуальних документів в електронному вигляді, яку необхідно роздрукувати на офіційному веб-порталі судової влади України у вищевказаному розділі. Процесуальні документи у відповідній справі, що видані після дати подання вказаної Заявки до суду, будуть надходити в електронному вигляді на зареєстровану електронну адресу учасника судового процесу в домені mail.gov.ua, зазначену в заявці.

СТАТТЯ 112. ЗМІСТ ПОВІДОМЛЕННЯ

1. У повідомленні повинно бути зазначено:

1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, найменування суду, який здійснює повідомлення;

2) адреса установи, яка здійснює повідомлення, номер телефону чи інших засобів зв'язку;

3) ім'я (найменування) особи, яка повідомляється, та її адреса;

4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється повідомлення;

5) процесуальний статус, в якому перебуває особа, що повідомляється;

6) дата, час та місце проведення процесуальної дії, про яку повідомляється особа;

7) інформація про процесуальну дію (дії), яка буде проведена, або про здійснену процесуальну дію чи прийняте процесуальне рішення, про які повідомляється особа;

8) вказівка щодо обов'язковості участі в процесуальній дії та її проведення без участі особи, яка повідомляється, в разі її неприбуття;

9) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.

До частини 1.

Копію КПК не містив положень, які б визначали зміст повідомлень. Як правило, зміст повідомлень, які направлялися слідчим, прокурором чи судом учасникам процесу про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії, про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію, визначалися відомчими документами, які не містили повної інформації. Цей КПК вирішив цю проблему і чітко визначив, які обов'язкові положення повинно містити повідомлення.

Коментар до Глави 7. Процесуальні строки.

В главі 7 досить деталізовано визначення поняття процесуальних строків, їх встановлення, обчислення та поновлення, що не потребує більш детального коментування. Є необхідність лише у викладенні положень про вихідні і святкові дні, які мають значення при обчисленні процесуальних строків.

Так, відповідно до статті 67 Кодексу законів про працю України при п'ятиденному робочому тижні працівникам надаються два вихідних дні на тиждень, а при шестиденному робочому тижні — один вихідний день. Загальним вихідним днем є неділя. Другий вихідний день при п'ятиденному робочому тижні, якщо він не визначений законодавством, визначається графіком роботи підприємства, установи, організації, погодженим з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації, і, як правило, має надаватися підряд з загальним вихідним днем. У випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем, вихідний день переноситься на наступний після святкового або неробочого.

Відповідно до статті 73 Кодексу законів про працю України в Україні встановлені наступні святкові і неробочі дні:

- 1 січня — Новий рік;
  - 7 січня — Різдво Христове;
  - 8 березня — Міжнародний жіночий день;
  - 1 і 2 травня — День міжнародної солідарності трудящих;
  - 9 травня — День Перемоги;
  - 28 червня — День Конституції України;
  - 24 серпня — День незалежності України.
- Робота також не провадиться в дні релігійних свят:
- 7 січня — Різдво Христове
  - один день (неділя) — Пасха (Великдень)
  - один день (неділя) — Трійця.

Глава 7. Процесуальні строки

СТАТТЯ 113. ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ

1. *Процесуальні строки — це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії.*
2. *Будь-яка процесуальна дія або сукупність дій під час кримінального провадження мають бути виконані без невиправданої затримки і в будь-якому разі не пізніше граничного строку, визначеного відповідним положенням цього Кодексу.*

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.

СТАТТЯ 114. ВСТАНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ПРОКУРОРОМ, СЛІДЧИМ СУДДЕЮ, СУДОМ

1. *Для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого цим Кодексом, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження.*
2. *Будь-які строки, що встановлюються прокурором, слідчим суддею або судом, не можуть перевищувати меж граничного строку, передбаченого цим Кодексом, та мають бути такими, що дають достатньо часу для вчинення відповідних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень та не перешкоджають реалізації права на захист.*
3. *Судові справи щодо спорів, що випливають з факту окупації чи правопорушень, пов'язаних з окупацією, відносяться до окремої категорії справ, які розглядаються за відповідними процесуальними нормами з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».*

Справа визнається такою, що пов'язана з окупацією, вмотивованою ухвалою судді.

У разі участі в справі іноземного елемента судові доручення, повістки та інші судові документи вручаються не пізніше ніж за 15 діб до початку процесуальної дії.

Якщо в справах, пов'язаних з окупацією, стороною кримінального провадження або цивільним відповідачем є іноземний суб'єкт державної власності, включаючи його органи, установи чи організації, або іноземна юридична особа, передбачена частиною другою статті 96-1 Кримінального кодексу України, зносини здійснюються через посольство або постійне представництво.

{Статтю 114 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

ДО ЧАСТИН 1-3.

Статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, встановлення особливого правового режиму на цій території, визначення особливостей діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, визначений Законом України Законом України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який набрав чинності 09 травня 2014 року.

Окупованою територією, відповідно до Закону № 1207-VII, є:

— сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій;

— внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилегло до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України;

— повітряний простір над зазначеними територіями.

Тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

Передбачений Законом № 1207-VII правовий режим діє до повного відновлення конституційного ладу України на тимчасово окупованій території.

Статтею 12 Закону № 1207-VII «Заходи правового реагування на тимчасово окупованій території» у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя судами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на тимчасово окупованих територіях, законодавець зобов'язав змінити територіальну підсудність судових справ, підсудних розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя судам, та забезпечити розгляд:

— цивільних справ, підсудних місцевим загальним судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — місцевими загальними судами міста Києва, що визнаються Апеляційним судом міста Києва;

— адміністративних справ, підсудних місцевим загальним судам як адміністративним судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — місцевими загальними судами міста Києва, що визначаються Київським апеляційним адміністративним судом;

— цивільних справ, підсудних загальним апеляційним судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — Апеляційним судом міста Києва;

— адміністративних справ Окружного адміністративного суду Автономної Республіки Крим — Київським окружним адміністративним судом, адміністративних справ Окружного адміністративного суду міста Севастополя — Окружним адміністративним судом міста Києва; Севастопольського апеляційного адміністративного суду — Київським апеляційним адміністративним судом;

— господарських справ Господарського суду Автономної Республіки Крим — Господарським судом Київської області, а господарських справ Господарського суду міста Севастополя — Господарським судом міста Києва, господарських справ Севастопольського апеляційного господарського суду — Київським апеляційним господарським судом;

— кримінальних проваджень, підсудних місцевим (районним, міським, районним у містах, міськрайонним судам), розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — одним з районних судів міста Києва, визначеним Апеляційним судом міста Києва;

— кримінальних проваджень, підсудних Апеляційному суду Автономної Республіки Крим та Апеляційному суду міста Севастополя, — Апеляційним судом міста Києва.

Питання, що відносяться до повноважень слідчого судді, у кримінальних провадженнях, що перебувають на стадії досудового розслідування і здійснюються на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, розглядаються слідчими суддями районних судів міста Києва, визначеними Апеляційним судом міста Києва.

Справи, що перебувають у провадженні судів, розташованих на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, та розгляд яких не закінчено, передаються судам відповідно до встановленої цим Законом підсудності, протягом десяти робочих днів з дня набрання ним чинності або з дня встановлення такої підсудності.

У разі нанесення шкоди суб'єктами іноземної держави нерезидентами підсудність встановлюється за місцем нанесення шкоди з урахуванням правил підсудності, встановленої Законом № 1207-VII

Підслідність кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованій території, визначається Генеральною прокуратурою України. Матеріали досудового розслідування щодо злочинів, кримінальні провадження щодо яких знаходяться на стадії досудового слідства, повинні бути передані органам досудового слідства, визначеним Генеральною прокуратурою України.

Справа визнається такою, що пов'язана з окупацією, вмотивованою ухвалою судді.

У разі участі в справі іноземного елемента судові доручення, повістки та інші судові документи вручаються не пізніше ніж за 15 діб до початку процесуальної дії.

Якщо в справах, пов'язаних з окупацією, стороною кримінального провадження або цивільним відповідачем є іноземний суб'єкт державної власності, включаючи його органи, установи чи організації, або іноземна юридична особа, передбачена частиною другою статті 96-4 Кримінального кодексу України, зносини здійснюються через посольство або постійне представництво.

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.

СТАТТЯ 115. ОБЧИСЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ

1. Строки, встановлені цим Кодексом, обчислюються годинами, днями і місяцями. Строки можуть визначатися вказівкою на подію.

2. При обчисленні строку годинами строк закінчується в останню хвилину останньої години.

3. При обчисленні строку днями строк закінчується о двадцять четвертій годині останнього дня строку.

4. При обчисленні строків місяцями строк закінчується у відповідне число останнього місяця. Якщо закінчення строку, який обчислюється місяцями, припадає на той місяць, який не має відповідного числа, то строк закінчується в останній день цього місяця.

5. При обчисленні строків днями та місяцями не береться до уваги той день, від якого починається строк, за винятком строків тримання під вартою, проведення стаціонарної психіатричної експертизи, до яких зараховується неробочий час та які обчислюються з моменту фактичного затримання, взяття під варту чи поміщення до відповідного медичного закладу.

6. Якщо відповідну дію належить вчинити в суді або в органах досудового розслідування, то строк закінчується у встановлений час закінчення робочого дня в цих установах.

7. При обчисленні процесуального строку в нього включаються вихідні і святкові дні, а при обчисленні строку годинами — і неробочий час. Якщо закінчення строку, який обчислюється днями або місяцями, припадає на неробочий день, останнім днем цього строку вважається наступний за ним робочий день, за винятком обчислення строків тримання під вартою та перебування в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.

СТАТТЯ 116. ДОДЕРЖАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ

1. Процесуальні дії мають виконуватися у встановлені цим Кодексом строки. Строк не вважається пропущеним, якщо скаргу або інший документ здано до закінчення строку на пошту або передано особі, уповноваженій їх прийняти, а для осіб, які тримаються під вартою або перебувають у медичному чи психіатричному стаціонарі, спеціальній навчально-виховній установі, — якщо скаргу або інший документ подано службовій особі відповідної установи до закінчення строку.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.

СТАТТЯ 117. ПОНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТРОКУ

1. Пропущений із поважних причин строк повинен бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді, суду.

2. Ухвала слідчого судді, суду про поновлення чи відмову в поновленні процесуального строку може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Подання клопотання заінтересованою особою про поновлення пропущеного строку не припиняє виконання рішення, оскарженого з пропусшенням строку.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ.

Коментар до Глави 8. Процесуальні витрати.

Постановою Кабінету Міністрів України № 710 від 01 липня 1996 року затверджена Інструкція про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів.

Відповідно до статей 121, 122 цього КПК за свідками, потерпілими, законними представниками потерпілих, цивільними позивачами, представниками цивільних позивачів, а також експертами, спеціалістами і перекладачами зберігається середня заробітна плата за весь час, затрачений ними у зв'язку з явкою та викликом до органів досудового розслідування, прокуратури, суду. Особам, які

не є працівниками підприємств, установ чи організацій, виплачується компенсація (здійснюється відшкодування) за відрив від звичайних занять. Крім того, зазначеним особам, якщо виконання їх процесуальних функцій пов'язане з перебуванням за межами населеного пункту постійного проживання, компенсуються (відшкодовуються) такі витрати: вартість проїзду до місця виклику і назад; витрати, пов'язані з найманням жилого приміщення; добові. При цьому, такі витрати не можуть перевищувати встановлені законодавством норми відшкодування витрат на відрядження.

Сума компенсації (відшкодування) за втрачений заробіток обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи, розрахованої відповідно до абзацу третього пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 100 від 08 лютого 1995 року. При цьому, загальний розмір виплати не може перевищувати суму, розраховану за відповідний час виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати.

Сума компенсації (відшкодування) за відрив від звичайних занять обчислюється пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати особи, встановленої законом на 01 січня календарного року, в якому приймається процесуальне рішення або здійснюється процесуальна дія, і не може перевищувати її розміру, обчисленого за фактичні години відриву від звичайних занять.

Винагорода за виконану роботу експертам, спеціалістам, перекладачам сплачується, якщо така робота не є їх службовим обов'язком. Розмір винагороди експерта, якщо виконана робота не є його службовим обов'язком, не може перевищувати нормативну вартість проведення відповідних видів судової експертизи у науково-дослідних установах Міністерства юстиції України.

Розмір винагороди спеціаліста або перекладача, якщо виконана робота не є їх службовим обов'язком, обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи, розрахованої відповідно до абзацу третього пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 100 від 08 лютого 1995 року. При цьому, загальний розмір виплати не може перевищувати суми, розрахованої за відповідний час виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати.

Виплати компенсації (відшкодування) особі за відрив від звичайних занять і за проведену роботу провадяться за постановою (ухвалою) органу, який зробив виклик. У постанові (ухвалі) зазначаються вихідні дані для визначення суми винагороди (конкретний розмір винагороди у межах зазначених норм, та час, затрачений нею у зв'язку з якою за викликом і на виконання даного їй завдання).

Компенсація (відшкодування) витрат (вартість проїзду до місця виклику і назад, витрати, пов'язані з найманням жилого приміщення, добові) військовослужбовцям, які викликаються до органу досудового розслідування, прокуратури, суду як свідки, потерпілі, законні представники потерпілих, цивільні позивачі, представники цивільних позивачів, експерти, спеціалісти, перекладачі, провадиться на вимогу військових частин за встановленими нормами. Особисто військовослужбовцям ніякі витрати не відшкодовуються.

Державні спеціалізовані установи судової експертизи проводять судову експертизу у кримінальних провадженнях за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік на проведення судових експертиз. Вартість проведення експертиз, що призначаються у кримінальних провадженнях, та досліджень за матеріалами кримінальних проваджень, що призначаються органами досудового розслідування, прокуратури та суду, визначається відповідно до нормативної вартості однієї експертгодини у державних спеціалізованих установах судової експертизи. У разі виклику працівника державної спеціалізованої установи судової експертизи органами досудового розслідування, прокуратури чи суду для виконання функцій, передбачених статтями 71 цього КПК, заробітна плата за час виконання зазначених функцій і витрати на відрядження відшкодовуються за рахунок державного бюджету в межах коштів, передбачених на проведення судових експертиз.

Згідно наказу Міністерства юстиції України № 325/5 від 12 лютого 2014 року «Про встановлення нормативної вартості однієї експертгодини у 2014 році», з урахуванням індексу споживчих цін за 2013 рік нормативна вартість однієї експертгодини в науково-дослідних установах судових експертиз у 2014 році становить: експертиза проста — 49,2 грн.; експертиза середньої складності — 61,5 грн.; експертиза особливої складності — 74,0 грн.

Постановою Кабінету Міністрів України № 305 від 18 квітня 2012 року затверджений Порядок оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Зазначений Порядок регламентує порядок та механізм обчислення розміру винагороди та її виплати, відшкодування витрат, пов'язаних з наданням безоплатної вторинної правової допомоги, адвокатам, які надають безоплатну вторинну правову допомогу особам, які: затримані за підозрою у вчиненні злочину; до яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою; стосовно яких порушено кримінальне провадження відповідно до положень цього КПК, згідно з якими захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або для проведення окремої процесуальної дії.

Оплата послуг адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється один раз на місяць не пізніше останнього робочого дня цього місяця виходячи з розміру оплати за годину роботи захисника відповідно до Методики обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу у кримінальних провадженнях, на підставі доручення центру та акта наданих послуг, розрахунку розміру винагороди адвоката за надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному провадженні та витрат, пов'язаних з наданням безоплатної вторинної правової допомоги, підтвердженого копіями відповідних процесуальних документів, який є невід'ємною частиною акта та оформляється згідно з додатком до зазначеної Методики, — за кожною завершеною стадією провадження, на якій адвокат здійснює або здійснював захист.

Відповідальність за достовірність інформації, зазначеної у довідці про виконання окремих дій з надання безоплатної вторинної правової допомоги, та вихідних даних для обчислення розміру винагороди адвоката за надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному провадженні та витрат, пов'язаних з наданням безоплатної вторинної правової допомоги, несе адвокат згідно із законом.

Розмір оплати за годину роботи адвоката з надання безоплатної вторинної правової допомоги становить 2,5 відсотка мінімальної заробітної плати, визначеної законом на час надання послуг адвокатом. Робота адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні оплачується у подвійному розмірі за годину роботи. У разі прибуття адвоката до затриманої особи пізніше встановленого законодавством строку без поважних причин розмір оплати послуг адвоката, наданих цій особі, зменшується вдвічі.

За наявності підтверджених документів адвокатам відшкодовуються витрати, пов'язані з наданням безоплатної вторинної правової допомоги: на проїзд транспортом загального користування (крім авіаційного); на пально-мастильні матеріали відповідно до нормативів, визначених для бюджетних установ. — у разі використання власного транспортного засобу через об'єктивну неможливість (нічний час, відсутність транспортного сполучення) прибути у визначений час до місця конфіденційного побачення із затриманою особою за допомогою транспорту загального користування. Відшкодування таких витрат здійснюється один раз на місяць не пізніше останнього робочого дня цього місяця.

Додаток
до Порядку оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів,
які надають безоплатну вторинну правову допомогу

ДОВІДКА
про виконання окремих дій з надання
безоплатної вторинної правової допомоги

Адвокат _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Доручення № _____

Дата та час видання доручення _____

Дата та час виконання доручення _____

Місце надання безоплатної вторинної правової допомоги _____

Загальний час, витрачений на надання безоплатної вторинної правової допомоги _____ в тому числі:
(годин)

ознайомлення з матеріалами кримінального провадження _____
(годин)

побачення із затриманою, підозрюваною, обвинуваченою, засудженою або підданою адміністративному арешту особою _____
(годин)

підготовка до захисту _____
(годин)

участь у слідчих/процесуальних діях _____
(найменування дій, годин)

складення документів захисту _____
(годин)

проїзд в обидві сторони _____
(годин) (дата)

Обчислення розміру винагороди _____
Витрати на проїзд до місця виконання окремих дій _____
Маршрут(и) проїзду:
від _____
до _____
для участі в _____
(найменування дії)
Відстань _____ (зазначається у разі використання власного транспортного засобу).
(кілометрів)
Розмір витрат на проїзд _____
(гривень)
Документи, що підтверджують витрати на проїзд та/або пально-мастильні матеріали, _____ (додаються)
Адвокат _____
(підпис)

Механізм обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом або на тимчасовій основі на підставі договору у кримінальних провадженнях, виходячи з установленого розміру оплати за годину роботи адвоката, розрахункового часу, що витрачається адвокатом на надання безоплатної вторинної правової допомоги в одному кримінальному провадженні, з урахуванням особливостей стадій кримінального провадження, протягом яких адвокат здійснював захист, повноти участі адвоката у відповідних процесуальних діях, а також ступеня складності кримінального провадження визначається згідно Методики обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу у кримінальних провадженнях, затвердженої зазначеною постановою Кабінету Міністрів України № 305 від 18 квітня 2012 року. (назва Методики в редакції постанови Кабінету Міністрів України № 1215 від 19 грудня 2012 року).

Компенсація судових витрат особам, які їх понесли, здійснюється шляхом перерахування коштів на їх поточні рахунки, відкриті в банківських установах. Підставою для компенсації судових витрат є судові рішення.

Фінансування витрат, пов'язаних із зберіганням чи пересиланням речових доказів, згідно постанови Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року «Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України», здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для утримання органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ, який здійснив пересилання речових доказів або їх передачу на зберігання. Граничний розмір таких витрат не може перевищувати суми, обчисленої на підставі первинних документів, які підтверджують витрати.

При ухваленні обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь потерпілого всі здійснені ним документально підтвержені процесуальні витрати. При цьому, за відсутності в обвинуваченого коштів, достатніх для відшкодування зазначених витрат, вони компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Також у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтвержені витрати на залучення експерта. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, Верховний Суд України, не приймаючи рішення про новий судовий розгляд, змінить судові рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл процесуальних витрат.

З урахуванням майнового стану особи (обвинуваченого, потерпілого), суд за власною ініціативою або за її клопотанням має право своєю ухвалою зменшити розмір належних до оплати процесуальних витрат чи звільнити від їх оплати повністю або частково, чи відстрочити або розстрочити сплату процесуальних витрат на визначений строк. Якщо оплату процесуальних витрат відстрочено або розстрочено до ухвалення судового рішення, витрати розподіляються відповідно до судового рішення. У разі зменшення розміру належних до оплати процесуальних витрат чи звільнення від їх оплати повністю або частково відповідні витрати компенсуються за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року «Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України». Компенсація процесуальних витрат у цьому випадку здійснюється за рахунок держави Державною судовою адміністрацією у фактичному розмірі процесуальних витрат, але не більше:

— у разі компенсації витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження та із залученням свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів — розмірів ком-

пенсації, встановлених в Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України № 710 від 01 липня 1996 року;

— у разі компенсації витрат на правову допомогу — розміру оплати праці адвокатів, встановленого згідно із Порядком оплати послуг адвокатів, які надають вторинну правову допомогу особам, затриманим в адміністративному або кримінальному процесуальному порядку, а також у кримінальних провадженнях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 305 від 18 квітня 2012 року.

Глава 8. Процесуальні витрати

СТАТТЯ 118. ВИДИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ

1. Процесуальні витрати складаються із:

- 1) витрат на правову допомогу;*
- 2) витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження;*
- 3) витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів;*
- 4) витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів.*

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 119. ЗМЕНШЕННЯ РОЗМІРУ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ АБО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ЇХ ОПЛАТИ, ВІДСТРОЧЕННЯ ТА РОЗСТРОЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ

1. Суд, враховуючи майновий стан особи (обвинуваченого, потерпілого), за власною ініціативою або за її клопотанням має право своєю ухвалою зменшити розмір належних до оплати процесуальних витрат чи звільнити від їх оплати повністю або частково, чи відстрочити або розстрочити сплату процесуальних витрат на визначений строк.

2. Якщо оплату процесуальних витрат відстрочено або розстрочено до ухвалення судового рішення, витрати розподіляються відповідно до судового рішення.

3. У разі зменшення розміру належних до оплати процесуальних витрат чи звільнення від їх оплати повністю або частково відповідні витрати компенсуються за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 120. ВИТРАТИ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

1. Витрати, пов'язані з оплатою допомоги захисника, несе підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Витрати, пов'язані з оплатою допомоги представника потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які надають правову допомогу за договором, несе відповідно потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, юридична особа, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина друга статті 120 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013}

3. Допомога захисника, залученого для здійснення захисту за призначенням у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, надається за рахунок коштів Державного бюджету України і є безоплатною для підозрюваного, обвинуваченого. Граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу встановлюється законодавством.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 121. ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ПРИБУТТЯМ ДО МІСЦЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ АБО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. *Витрати, пов'язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження, — це витрати обвинуваченого, підозрюваного, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, його захисника, представника потерпілого, пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту, найманням житла, виплатою добових (у разі переїзду до іншого населеного пункту), а також втрачений заробіток чи витрати у зв'язку із відривом від звичайних занять.*

Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять — пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

2. *Витрати, пов'язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження підозрюваного, обвинуваченого, він несе самостійно.*

3. *Витрати, пов'язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження захисника, несе підозрюваний, обвинувачений.*

4. *Витрати, пов'язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження представника, несе особа, яку він представляє.*

5. *Граничний розмір компенсації за судовим рішенням витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження, встановлюється Кабінетом Міністрів України.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 122. ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ПОТЕРПІЛИХ, СВІДКІВ, СПЕЦІАЛІСТІВ, ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА ЕКСПЕРТІВ

1. *Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів, несе сторона кримінального провадження, яка заявила клопотання про виклик свідків, залучила спеціаліста, перекладача чи експерта, крім випадків, встановлених цим Кодексом.*

2. *Витрати, пов'язані із участю потерпілих у кримінальному провадженні, залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України. Залучення стороною обвинувачення експертів спеціалізованих державних установ, а також проведення експертизи за дорученням слідчого судді або суду здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим установам з Державного бюджету України.*

{Частина друга статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. *Потерпілим, цивільним позивачам, свідкам оплачуються проїзд, наймання житла та добові (у разі переїзду до іншого населеного пункту), а також компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять.*

Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять — пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

4. *Експертам, спеціалістам, перекладачам оплачуються проїзд, а також добові в разі переїзду до іншого населеного пункту. Експертам, спеціалістам і перекладачам повинна бути сплачена винагорода за виконану роботу, якщо це не є їх службовим обов'язком.*

5. *Граничний розмір компенсації витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів та експертів, встановлюється Кабінетом Міністрів України.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 123. ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗБЕРІГАННЯМ І ПЕРЕСИЛАННЯМ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. *Витрати, пов'язані із зберіганням і пересиланням речей і документів, здійснюються за рахунок Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.*

2. Граничний розмір витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 124. РОЗПОДІЛ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ

1. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь потерпілого всі здійснені ним документально підтверджені процесуальні витрати. За відсутності в обвинуваченого коштів, достатніх для відшкодування зазначених витрат, вони компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, заваної кримінальним правопорушенням.

2. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта.

3. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, Верховний Суд України, не приймаючи рішення про новий судовий розгляд, змінить судове рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл процесуальних витрат.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 125. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ

1. Суд за клопотанням осіб має право визначити грошовий розмір процесуальних витрат, які повинні бути їм компенсовані.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

СТАТТЯ 126. РІШЕННЯ ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ

1. Суд вирішує питання щодо процесуальних витрат у вирокі суду або ухвалою.

2. Сторони кримінального провадження, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі мають право оскаржити судові рішення щодо процесуальних витрат, якщо це стосується їхніх інтересів.

Дивись коментар до Глави 8. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ.

Глава 9. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов

СТАТТЯ 127. ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ ПОТЕРПІЛОМУ

1. Підозрюваний, обвинувачений, а також за його згодою будь-яка інша фізична чи юридична особа має право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення.

2. Шкода, завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

3. Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

До частини 1.

Частина перша коментованої статті містить норму про добровільне відшкодування шкоди. При цьому, законодавець:

— надав право на добровільне відшкодування шкоди не лише підозрюваному, обвинуваченому, діями яких потерпілому, територіальній громаді або державі внаслідок кримінального правопорушення заподіяна шкода, але й будь-якій іншій фізичній чи юридичній особі, які можуть відшкодувати шкоду за згодою підозрюваного, обвинуваченого;

— передбачив, що добровільне відшкодування шкоди можливе на будь-якій стадії кримінального провадження.

Принцип добровільного відшкодування шкоди має важливе значення для призначення міри покарання або звільнення від кримінальної відповідальності.

Так, відповідно до статті 45 Кримінального кодексу України особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину широко покаялася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Згідно статті 46 Кримінального кодексу України особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

В інших випадках наявність чи відсутність факту відшкодування підозрюваним, обвинуваченим завданої шкоди враховується судом при обранні міри покарання.

Розмір шкоди, заподіяної розкраданням, нестачею, умисним знищенням, умисним псуванням матеріальних цінностей, визначається відповідно до Закону України № 217/95-ВР від 06 червня 1995 року «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), нестачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей», Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 116 від 22 січня 1996 року, а також відповідно до інших нормативно-правових актів щодо цін і ціноутворення.)

При визначенні розміру шкоди беруться ціни на майно, що діють у даній місцевості на час розгляду справи, із застосуванням встановлених нормативно-правовими актами для даних випадків кратності, коефіцієнтів, індексів, податку на добавлену вартість, акцизного збору тощо.

На підприємствах громадського харчування (на виробництві і в буфетах) і в комісійній торгівлі розмір шкоди, заподіяної розкраданням або нестачею продукції і товарів, визначається за цінами, встановленими для продажу (реалізації) цієї продукції і товарів.

У передбачених статтею 135 Кодексу законів про працю України випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує номінальний, може бути встановлено особливий порядок визначення шкоди, в тому числі у кратному обчисленні, заподіяної підприємству, установі, організації розкраданням, нестачею або втратою окремих видів майна та інших цінностей.

Розмір шкоди, заподіяної робітниками і службовцями знищенням або псуванням державного і громадського майна внаслідок необережних дій (бездіяльності), визначається за фактичними втратами на підставі даних бухгалтерського обліку, виходячи з балансової вартості (собівартості) матеріальних цінностей за вирахуванням зносу за встановленими нормами

Стосовно до статті 453 Цивільного кодексу України при визначенні розміру шкоди необхідно застосовувати ціни (роздрібні, оптові, закупівельні, ціни реалізації та ін.) і відповідні коефіцієнти (поправочні, кратності), чинні на момент прийняття рішення про відшкодування шкоди.

Солідарну відповідальність по відшкодуванню шкоди несуть особи, діяння яких були об'єднані спільним злочинним наміром, а заподіяна ними шкода стала наслідком їх спільних дій.

При вчиненні кримінального правопорушення кількома особами, вони несуть солідарну відповідальність за заподіяну шкоду по епізодах кримінального правопорушення, в яких встановлено їх спільну участь. Разом з тим, солідарна відповідальність не покладається на осіб, яких хоча й притягнуто до кримінальної відповідальності в одному кримінальному провадженні, але за самостійні кримінальні правопорушення, не пов'язані спільним наміром, а так само на осіб, коли одних з них засуджено за корисливі злочини, наприклад, за розкрадання, а других — за халатність, незважаючи на те, що дії останніх об'єктивно сприяли першим у вчиненні кримінального правопорушення.

У разі заподіяння шкоди підприємству, установі, організації з вини кількох працівників або працівника та інших осіб, що не перебували у трудових відносинах з цим підприємством, установою, організацією, суд вправі покласти на підсудних солідарну відповідальність, якщо буде встановлено, що шкоду заподіяно їх спільними умисними злочинними діями.

З метою забезпечення конституційних і процесуальних гарантій прав потерпілих у кримінальному судочинстві та у зв'язку з питаннями, які виникли у судовій практиці, Пленумом Верховного Суду України були прийняті:

— постанова № 3 від 31 березня 1989 року «Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочинно, і стягнення безпідставно нажитого майна» (в даний час діє редакція постанови від 03 грудня 1997 року);

— постанова № 4 від 31 березня 1995 року «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди»;

- постанова № 13 від 02 липня 2004 року «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів»;
- постанова № 2 від 07 лютого 2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи»;
- постанова № 10 від 06 листопада 2009 року «Про судову практику у справах про злочини проти власності»;
- постанова № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх».

До частини 2.

У разі, якщо підозрюваний, обвинувачений не скористався наданим їм правом на добровільне відшкодування шкоди, ця шкода може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

До частини 3.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 4. ПОТЕРПІЛІЙ І ЙОГО ПРЕДСТАВНИКІВ.

СТАТТЯ 128. ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

2. На захист інтересів неповнолітніх осіб та осіб, визнаних у встановленому законом порядку недієздатними чи обмежено дієздатними, цивільний позов може бути пред'явлений їхніми законними представниками.

3. Цивільний позов в інтересах держави пред'являється прокурором. Цивільний позов може бути поданий прокурором у випадках, встановлених законом, також в інтересах громадян, які через фізичний чи матеріальний стан, неповноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права.

4. Форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам, встановленим до позовів, які пред'являються у порядку цивільного судочинства.

5. Цивільний позов у кримінальному провадженні розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом. Якщо процесуальні відносини, що виникли у зв'язку з цивільним позовом, цим Кодексом не врегульовані, до них застосовуються норми Цивільного процесуального кодексу України за умови, що вони не суперечать засадам кримінального судочинства.

6. Відмова у позові в порядку цивільного, господарського або адміністративного судочинства позбавляє цивільного позивача права пред'являти той же позов у кримінальному провадженні.

7. Особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальному провадженні, а також особа, цивільний позов якої залишено без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

До частин 1-7.

За цим КПК особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження, але до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння. У разі, якщо потерпілим є неповнолітня особа або особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, цивільний позов на захист інтересів даної особи може бути пред'явлений їхніми законними представниками, до яких відносяться: батьки (усиновлювачі), інші близькі члени сім'ї чи родичі, опікуни чи піклувальники, представники органу опіки і піклування, представники закладу, під опікою чи піклуванням якого перебуває неповнолітній потерпілий, який недієздатний чи обмежено дієздатний.

Форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам, встановленим до позовів, які пред'являються у порядку цивільного судочинства.

Законодавець також визначив, що:

— відмова у позові в порядку цивільного, господарського або адміністративного судочинства позбавляє цивільного позивача права пред'являти той же позов у кримінальному провадженні.

— особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальному провадженні, а також особа, цивільний позов якої залишено без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

Відповідно до цього КПК та статті 36-1 Закону України «Про прокуратуру» прокурор наділений повноваженнями пред'являти цивільний позов в інтересах держави, у випадках, встановлених законом, коли є наявність порушень або загрози порушень інтересів держави, а також має право подати цивільний позовний в інтересах громадян, які через фізичний чи матеріальний стан, неповноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права.

До таких позовів можна віднести, зокрема, позов прокурора про відшкодування витрат на стаціонарне лікування особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення. Так, відповідальність за відшкодування витрат на стаціонарне лікування особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення, може покладатися на засуджених при заподіянні шкоди як умисними, так і необережними діями. Такі витрати не підлягають стягненню лише при вчиненні кримінальних правопорушень у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства чи тяжкої образи з боку потерпілого, або при перевищенні меж необхідної оборони. Позов про стягнення таких витрат може бути пред'явлений, крім закладу охорони здоров'я або органу Державного казначейства України, також прокурором. Порядок обчислення та розмір таких витрат визначається відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 545 від 16 липня 1993 року «Про затвердження Порядку обчислення розміру фактичних витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння та зарахування стягнених з винних осіб коштів до відповідного бюджету і їх використання»

Узагальнення судової практики з цих питань викладене в постанові Пленуму Верховного Суду України № 11 від 07 липня 1995 року «Про відшкодування витрат на стаціонарне лікування особи, яка потерпіла від злочину, та судових витрат».

Зразок

До _____
(найменування суду, який буде
здійснювати судове провадження)
через
_____ (найменування органу, який
здійснює досудове розслідування)

Цивільний позивач: І _____ Г _____ І _____,
потерпілий у кримінальному провадженні,
який мешкає: _____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____

Цивільний відповідач: П _____ І _____ І _____,
підозрюваний у кримінальному
провадженні, до якого застосований
запобіжний захід — застава,
який мешкає: _____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____

**Про стягнення матеріальної та
моральної шкоди**

Ціна позову:
— матеріальна шкода — 20500,00 грн.
— моральна шкода — 150000,00 грн.

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ

«_____» _____ 20__ року, близько __ год. __ хв. ранку, я переходив по пішохідному переходу на зелений сигнал світлофору проїзду частину дороги в районі електричної опори № ____ по вул. _____ в м.Києві. В цей час по вул. _____ зі сторони вул. _____ в напрямку пр. _____ рухався легковий автомобіль «_____», державний номер _____, під управлінням громадянина П _____ І _____ І _____.

Згідно п.18.2. Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1306 від 10 жовтня 2001 року, на регульованих пішохідних переходах і перехрестях при сигналі світлофора чи регулювальника, що дозволяє рух транспортним засобам, водій повинен дати дорогу пішоходам, які закінчують перехід проїзної частини відповідного напрямку руху і для яких може бути створена перешкода чи небезпека.

Порушивши вимоги п.18.2. Правил дорожнього руху П _____ І.І. здійснив автомобілем, яким він управляв, наїзд на мене. внаслідок чого я одержав забій голови, струс мозку, а також тілесні ушкодження у вигляді чотирьох закритих переломів рук та ніг.

В період з «_____» _____ 20__ року по «_____» _____ 20__ року я знаходився на стаціонарному лікуванні в міській клінічній лікарні № ____ м.Києва, де мені провели чотири операції. Після виписки з лікарні, «_____» _____ 20__ року з'явилася біль в нижніх кінцівках рук та ніг, які зазнали переломів, в зв'язку з чим я вимушений був знову звернутися за медичною допомогою в лікарню. З «_____» _____ 20__ року по даний час я знаходжуся на стаціонарному лікуванні в міській клінічній лікарні № ____ м.Києва.

Згідно висновку експерта нанесені мені тілесні ушкодження за своїм характером відносяться до тяжких тілесних ушкоджень

«_____» _____ 20__ року мною подана заява про вчинення П _____ І _____ І _____ відносно мене кримінального правопорушення.

«_____» _____ 20__ року слідчим _____

(найменування органу досудового слідства,

звання, прізвище, ініціали)

відкрито кримінальне провадження № _____ та розпочате досудовозрозслідування.

«_____» _____ 20__ року П _____ І _____ І _____ слідчим вручено повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.286 КК України.

«_____» _____ 20__ року слідчим винесена постанова про визнання мене потерпілим.

Внаслідок винних дій П _____ І.І. на дату подання даного цивільного позову мені завдана матеріальна шкода в розмірі 20500,00 грн.

Розрахунок матеріальної шкоди:

(вказуються коли і на яку суму потерпілою були придбані ліки та оплачені платні консультації

в лікарів, коли і ким (лікарем чи комісією) було призначено додаткове харчування, коли і на яку

суму було закуплено додаткове харчування і т.п.)

Після виписки з лікарні, де я в даний час проходжу повторне стаціонарне лікування, мною будуть подані доповнення до цивільного позову про збільшення суми завданої мені матеріальної шкоди, оскільки я поніс додаткові витрати.

Крім матеріальної шкоди, винними діями П _____ І.І. мені завдана фізична та моральна шкода, яка виразилась в фізичних і душевних стражданнях в зв'язку з ушкодженням здоров'я, порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків із знайомими і близькими мені людьми, відмовою П _____ І.І. компенсувати завдану мені шкоду, а саме:

1. Внаслідок раптового наїзду на мене легкового автомобіля, яким керував П _____ І.І., мені була завдана велика фізична біль, яка спричинила мені великі фізичні та душевні страждання. Наслідки нанесених мені тілесних пошкоджень я відчуваю до даного часу.

2. Нанесені мені тілесні ушкодження за своїм характером відносяться до тяжких тілесних ушкоджень. Постійна біль, яка супроводжувала мене на протязі першого стаціонарного лікування, а також дає знати і в даний час, постійно причиняє мені фізичні і душевні страждання.

3. Після дорожньо-транспортної пригоди у мене з'явилося почуття страху при переході проїздної частини дороги, де рухаються автомобілі. Дане почуття страху причиняє мені душевні страждання.

4. Внаслідок винних дій П _____ І.І. порушився мій устрій життя та виробничі стосунки. Я вимушений докладати більше зусиль для організації свого життя. Я втратив душевний спокій, оскільки вимушений багато часу витратити на лікування та оформлення необхідних документів. Порушені мої стосунки із близькими та знайомими мені людьми. Дані обставини також причиняють мені душевні страждання.

5. Я живу один. Крім заробітної плати, яку я одержував, інших джерел для свого існування у мене немає. Внаслідок нанесених мені тілесних ушкоджень я тривалий не працюю. Для відновлення фізичного стану мені необхідні додаткові продукти харчування, для купівлі яких я, в зв'язку з відсутністю коштів, вимушений був запозичити гроші у близьких і знайомих мені людей. Дані обставини також причинили мені душевні страждання.

6. Наслідки нанесених мені тілесних ушкоджень турбують мене і в даний час. Невідомість того, який ще період часу займе відновлення мого фізичного стану, і чи не приведуть нанесені мені внаслідок винних дій П _____ І.І. тілесні ушкодження до більш тяжких наслідків, постійно причиняють мені великі душевні страждання.

7. Мої душевні страждання посилились відмовою П _____ І.І. компенсувати завдані мені фізичні і душевні страждання, оскільки, відвідавши мене в лікарні, П _____ І.І. заявив, що у нього немає грошових коштів.

З урахуванням характеру, обсягу і тривалості завданих мені фізичних і душевних страждань, тяжкості вимушених змін у моїх життєвих і виробничих стосунках, завдану мені моральну шкоду я оцінюю в 150000,00 (сто п'ятдесят тисяч) гривень.

На підставі викладеного, керуючись ст.ст.61,62,127,128,129 КПК України, Постановою Верховного суду України № 4 від 31 березня 1995 року (з послідовними змінами і доповненнями) «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди»,-

ПРОШУ:

1. Розглянути мій цивільний позов одночасно з судовим розглядом кримінального провадження № _____ відносно П _____ І _____ І.

2. Стягнути з П _____ І _____ І _____ на мою користь завдану мені матеріальну шкоду в розмірі 20500,00 гривень.

3. Стягнути з П _____ І _____ І _____ на мою користь завдану мені моральну шкоду в розмірі 150000,00 гривень.

4. Судові витрати, пов'язані з розглядом цивільного позову, покласти на П _____ І _____ І _____.

Додатки:

— копії документів, підтверджуючих обґрунтування матеріальної шкоди на _____ арк.;

— копія цивільного позову та додані до нього документи для цивільного відповідача на _____ арк.

Цивільний позов складений « _____ » _____ 20 _____ року в _____
(зазначається місце складання)

цивільного позову)

Цивільний позивач _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 129. ВІРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПОЗОВУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Ухвалюючи обвинувальний вирок, постановляючи ухвалу про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, суд залежно від доведеної підстав і розміру позову задовольняє цивільний позов повністю або частково чи відмовляє в ньому.

2. У разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення суд відмовляє в позові.

3. У разі виправдання обвинуваченого за відсутності в його діях складу кримінального правопорушення або його непричетності до вчинення кримінального правопорушення, а також у випадках, передбачених частиною статті 326 цього Кодексу, суд залишає позов без розгляду.

До частини 1-3.

Коментована стаття містить норми, а також зазначення обставин, від яких залежить результат вирішення цивільного позову у кримінальному провадженні на стадії судового провадження.

Так, ухвалюючи обвинувальний вирок чи постановляючи ухвалу про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, суд може залежно від доведеності підстав і розміру позову задовольнити його повністю або частково чи відмовити в ньому, а саме:

— підставами для повного задоволення позову є загальне правило, згідно якого шкода, заподіяна кримінальним правопорушенням, підлягає відшкодуванню в повному обсязі, доведеність всіх обставин та сум, зазначених в позові, а також відсутність законних підстав для зменшення судом розміру шкоди, зазначеної в позові:

— часткове задоволення судом позову може мати місце у разі недоведеності певних обставин та сум, зазначених в позові, а також з підстав, передбачених законодавством, зокрема статтею 1193 Цивільного кодексу України.

— суд відмовляє в позові у разі недоведеності підстав і розміру позову, а також у разі відмови потерпілому в цьому ж позові у порядку цивільного, господарського або адміністративного судочинства.

Підставою для відмови в позові також може бути встановлення судом відсутності події кримінального правопорушення, виправдання обвинуваченого за відсутності в його діях складу кримінального правопорушення або його непричетності до вчинення кримінального правопорушення, а також у випадках, передбачених частиною першою статті 326 цього КПК.

СТАТТЯ 130. ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ РІШЕННЯМИ, ДІЯМИ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ

1. Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

До частини 1.

Згідно коментованої статті та статті 1176 Цивільного кодексу України шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, а саме: завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

Із зазначеної норми законодавець зробив виключення. Так, якщо фізична особа у процесі досудового розслідування або судового провадження шляхом самообмови перешкождала з'ясуванню істини і цим сприяла незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню запобіжного заходу, незаконному затриманню, вона не має права на відшкодування шкоди.

Порядок відшкодування зазначеної шкоди визначається відповідно до Закону України № 266/94-ВР від 01 грудня 1994 року «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду».

Шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах.

Під шкодою, завданою громадянину внаслідок зазначених незаконних рішень, дій або бездіяльності, розуміються:

— заробіток та інші грошові доходи, які вона втратила внаслідок незаконних дій;

— майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки по них, цінні папери та відсотки по них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, який він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), конфісковане або звернене в дохід держави судом, видане органами досудового розслідування, органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майно, на яке накладено арешт;

— штрафи, стягнуті на виконання вироку суду, судові витрати та інші витрати, сплачені громадянином;

— суми, сплачені громадянином у зв'язку з поданням йому юридичної допомоги;

- моральна шкода.
- Право на відшкодування шкоди виникає у випадках:
  - постановлення виправдувального вироку суду;
  - встановлення в обвинувальному вироку суду чи іншому рішенні суду (крім ухвали суду про призначення нового розгляду) факту незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів;
  - закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення, відсутністю у діянні складу кримінального правопорушення або невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпанням можливостей їх отримати;
- Право на відшкодування шкоди, завданої незаконним проведенням оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та іншими актами законодавства, виникає у випадках:
  - встановлення в обвинувальному вироку суду чи іншому рішенні суду (крім ухвали суду про призначення нового розгляду) факту незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів;
  - за умови, що протягом шести місяців після проведення таких заходів не було розпочате кримінальне провадження за результатами цих заходів.

Розділ II ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 10. Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування

СТАТТЯ 131. ВИДИ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. *Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються з метою досягнення дієвості цього провадження.*
2. *Заходами забезпечення кримінального провадження є:*
  - 1) *виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привіє;*
  - 2) *накладення грошового стягнення;*
  - 3) *тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;*
  - 4) *відсторонення від посади;*
  - 5) *тимчасовий доступ до речей і документів;*
  - 6) *тимчасове вилучення майна;*
  - 7) *арешт майна;*
  - 8) *затримання особи;*
  - 9) *запобіжні заходи.*

До частин 1, 2.

Дана стаття є загальною, оскільки в ній лише зазначені види заходів кримінального провадження. Детальне регламентування кожного із зазначених в даній статті заходів кримінального провадження визначено окремими главами та статтями цього КПК.

СТАТТЯ 132. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. *Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.*
2. *Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.*

3. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що:

1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора;

3) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням.

4. Для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні.

5. Під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються.

6. До клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

До частин 1-2.

Зазначені в даній статті загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження передбачають:

— їх застосування на підставі ухвали слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених цим КПК (для прикладу — затримання особи);

— територіальну юрисдикцію судів, згідно якої клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження подається до місцевого суду, в межах якого знаходиться орган досудового розслідування;

— застосування заходів забезпечення кримінального провадження лише у випадках, коли слідчий, прокурор доведе, що існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; що потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора, що може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням;

— врахування можливості без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні;

— подання сторонами кримінального провадження слідчому судді або суду доказів обставин, на які вони посилаються, а слідчим, прокурором, крім того, витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання;

Вирішуючи питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, у кожному випадку розгляду відповідних клопотань слідчі судді зобов'язані:

— перевіряти наявність об'єктивної необхідності та виправданість такого втручання у права і свободи особи, з'ясувати можливість досягнення мети, на яку посилається автор клопотання, без застосування цих заходів;

— зважати, що незалежно від визначеного процесуальним законом суб'єкта ініціювання застосування заходів забезпечення обов'язок довести наявність трьох необхідних складових для їх застосування покладається на слідчого та/або прокурора;

— враховувати, що докази на підтвердження обставин, викладених у клопотанні про застосування заходів забезпечення, подаються особою, яка заявляє таке клопотання;

— пам'ятати, що суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участь у цьому ж провадженні в суді як першої, так і апеляційної та касаційної інстанцій, а також при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами.

Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. При цьому, у випадку проведення досудового розслідування слідчою групою клопотання щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження також розглядаються слідчим суддею місцевого суду, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що здійснює відповідне розслідування.

Підставою для визначення територіальної юрисдикції суду першої інстанції при розгляді клопотань щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження є постановою керівника відповідного органу досудового розслідування про створення слідчої групи, в якій визначено місце провадження досудового розслідування. Беручи до уваги, що законодавець у більшості випадків прямо зазначає, що судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час досудового розслідування здійснюється слідчим суддею суду першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, правильним є застосування зазначеного правила й до розгляду клопотань, територіальна підсудність щодо яких прямо не визначена процесуальним законом (наприклад, частина 1 статті 306, частина 3 статті 234 КПК України тощо). В таких випадках не можна керуватися положенням частини 1 статті 32 КПК України, яке, з огляду на зміст цієї статті та її місце у структурі КПК України, стосується лише суду, який здійснює кримінальне провадження як орган, що розглядає справу по суті (пункти 20-22 частини 1 статті 3, стаття 30, стаття 31 КПК України), і не регламентує діяльність слідчого судді.

Коментар до Глави 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід.

Глава 11 досить деталізовано:

— регламентує порядок виклику слідчим, прокурором під час досудового розслідування підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим КПК випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії;

— регламентує порядок виклику слідчим суддею під час досудового розслідування чи судом під час судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, потерпілого, його представника певної особи, якщо слідчий суддя чи суд встановить наявність достатніх підстав вважати, що така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою. -

— визначає обставини, які є належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик; — регламентує положення, які в обов'язковому порядку мають бути зазначені в повістці про виклик;

— встановлює перелік поважних причин неприбуття особи на виклик,-

— визначає наслідки неприбуття на виклик,-

а тому не потребує додаткового коментування.

Є необхідність лише в коментарі щодо прийняття рішення про привід та порядку його виконання.

Так, за колишнім КПК привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків, потерпілих, які ухилялися без поважних причин від добровільної явки у призначений час за викликом прокурора, слідчого, органу дізнання, суду або судді, здійснювався органами внутрішніх справ на підставі постанови слідчого чи органу дізнання, постанови прокурора, постанови судді, ухвали суду. Привід обвинуваченого, який був військовослужбовцем або працівником Збройних Сил України, здійснювався Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України.

Наказом Міністерства внутрішніх справ № 864 від 28 грудня 1995 року була затверджена Інструкція про порядок виконання постанов прокурорів, суддів, слідчих, органів дізнання і ухвал судів про привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих (даний наказ втратив чинність відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ № 337 05 серпня 2009 року).

За цим КПК привід, який полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час, приймається: під час досудового розслідування — слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження — судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали. Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. При цьому, привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які згідно із цим КПК не можуть бути допитані як свідки.

Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

Виконання ухвали про здійснення приводу за цим КПК може бути доручено підрозділам органів внутрішніх справ, органів Служби безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства або органів державного бюро розслідувань.

Глава 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід

СТАТТЯ 133. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ

1. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

2. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 134. СУДОВИЙ ВИКЛИК

1. Слідчий суддя під час досудового розслідування чи суд під час судового провадження має право за власною ініціативою або за клопотанням слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, потерпілого, його представника здійснити судовий виклик певної особи, якщо слідчий суддя чи суд встановить достатніх підстав вважати, що така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

2. Суд здійснює судовий виклик учасників кримінального провадження, участь яких у судовому провадженні є обов'язковою.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 135. ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛИКУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

2. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи.

3. Особа, що перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця ув'язнення.

4. Повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику. Інший порядок вручення повістки допускається лише у випадку, якщо це обумовлюється обставинами кримінального провадження.

5. Повістка про виклик обмежено дієздатної особи вручається її піклувальнику.

6. Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

7. Повістка про виклик особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором про правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого — за допомогою дипломатичного (консульського) представництва.

8. Особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прийти за викликом. У випадку встановлення цим Кодексом строків здійснення процесуальних дій, які не дозволяють здійснити виклик у зазначений строк, особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом якнайшвидше, але в будь-якому разі з наданням їй необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом.

{Частина восьма статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Дивись КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 111 ТА ГЛАВИ 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

**СТАТТЯ 136. ПІДТВЕРДЖЕННЯ ОТРИМАННЯ ОСОБОЮ ПОВІСТКИ ПРО ВИКЛИК АБО
ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ЇЇ ЗМІСТОМ ІНШИМ ШЛЯХОМ**

1. Належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштово-повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом.

2. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, судді, який здійснює виклик, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 137. ЗМІСТ ПОВІСТКИ ПРО ВИКЛИК

1. У повістці про виклик повинно бути зазначено:

- 1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснює виклик;*
- 2) найменування та адреса суду або іншої установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку;*
- 3) ім'я (найменування) особи, яка викликається, та її адреса;*
- 4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик;*
- 5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа;*
- 6) час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаного особи;*
- 7) процесуальна дія (дії), для участі в якій викликається особа;*
- 8) наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу;*
- 9) передбачені цим Кодексом поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздальгідь повідомити про неможливість з'явлення;*
- 10) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.*

ДО ЧАСТИНИ 1.

Бланк повістки про виклик до слідчого (прокурора)

<p>КОРИНЕЦЬ ПОВІСТКИ ПРО ВИКЛИК</p> <p>Повістка на ім'я гр-на (ки) _____</p> <p>про явку «__» _____ 20__ року о «__» год. до _____</p> <p>за адресою: _____</p> <p>для забезпечення участі у допиті у кримінальному провадженні № _____</p> <p>ОТРИМАВ(ЛА)</p> <p>Зі змістом ст.ст. 138 та 139 КПК України ознайомлений(на)</p> <p>_____ (підпис)</p>	<p>ПОВІСТКА ПРО ВИКЛИК</p> <p>Гр-н (ка) _____, що мешкає за адресою: _____</p> <p>відповідно до вимог ст.ст.133,135 КПК України Вам необхідно з'явитися «__» _____ 20__ року о «__» год. до _____</p> <p>за адресою: _____</p> <p>для участі у допиті в статусі свідка у кримінальному провадженні № _____.</p> <p align="center"><u>Кримінальний процесуальний кодекс України</u> Стаття 138. Поважні причини неприбуття особи на виклик</p> <p>1. Поважними причинами неприбуття особи на виклик є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання; 2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; 3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);
---	---

	4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;
	5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;
	6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;
	7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;
	8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.
<p>(зазначаються інші дані, які підтверджують факт вручення або ознайомлення)</p> <p>Повістку про виклик вручив _____</p> <p>_____</p> <p>(зазначаються дані та підпис особи, яка вручила повістку про виклик)</p> <p>« ____ » _____ 20__ року</p>	<p>Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик</p> <p>1. Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, який був у встановленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі: — від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати — у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора; — від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати — у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.</p> <p>2. У випадку, встановленому частиною першою цієї статті, до підозрюваного, обвинуваченого, свідка, може бути застосовано привід.</p> <p>3. За злісне ухилення від явки свідок, потерпілий несуть відповідальність, встановлену законом.</p> <p>_____ (підпис) М.П. « ____ » _____ 20__ року</p>

Наказом Державної судової адміністрації України № 173 від 17 грудня 2013 року затверджена Інструкція з діловодства в місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, Апеляційному суді Автономної Республіки Крим та Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Відповідно до зазначеної Інструкції повідомлення про виклик до суду надсилаються поштою, електронною поштою, факсом, телеграфом, телефонограмою, смс-повідомленням у вигляді судової повістки, зміст якої повинен відповідати вимогам, встановленим КПК України.

Особа, яка перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця ув'язнення.

У разі постановлення ухвали про проведення підготовчого судового засідання за участю обвинуваченого в режимі відеоконференції за клопотанням обвинуваченого, який тримається під вартою, копія ухвали направляється в установу місця ув'язнення.

Особі, щодо якої застосовано заходи безпеки, надсилається повістка про виклик до суду виключно через керівника органу досудового розслідування або прокурора, який прийняв рішення про застосування таких заходів, із дотриманням установлених вимог щодо забезпечення захисту інформації.

Повістка про виклик до суду особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором України про правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого — за допомогою дипломатичного (консульського) представництва.

Повістка про виклик до суду вручається особі секретарем судового засідання, якщо це відбувається у приміщенні суду.

На поштовій кореспонденції з повісткою про виклик до суду або судовим повідомленням проставляються відповідні відмітки зі штампом суду «Повістка про виклик» або «Судове повідомлення».

СТАТТЯ 138. ПОВАЖНІ ПРИЧИНИ НЕПРИБУТТЯ ОСОБИ НА ВИКЛИК

1. *Поважними причинами неприбуття особи на виклик є:*

- 1) *затримання, тримання під вартою або відбування покарання;*
- 2) *обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;*
- 3) *обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);*
- 4) *відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;*
- 5) *тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;*
- 6) *смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;*
- 7) *несвоєчасне одержання повістки про виклик;*
- 8) *інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.*

Дивись коментар до Глави 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 139. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ НА ВИКЛИК

1. *Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був у встановленому цим Кодексом порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі:*

{Абзац перший частини першої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати — у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;

від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати — у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.

2. *У випадку, встановленому частиною першою цієї статті, до підозрюваного, обвинуваченого, свідка може бути застосовано привід.*

3. *За злісне ухилення від явки свідок, потерпілий несе відповідальність, встановлену законом.*

{Частину четверту статті 139 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Дивись коментар до Глави 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 140. ПРИВІД

1. *Привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час.*

2. *Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування — слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження — судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.*

{Частина друга статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. *Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які згідно із цим Кодексом не можуть бути допитані як свідки. Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.*

Дивись коментар до Глави 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

СТАТТЯ 141. КЛОПОТАННЯ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВОДУ

1. У клопотанні про здійснення приводу під час досудового розслідування зазначаються:
    - 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
    - 2) процесуальний статус особи, про здійснення приводу якої заявлено клопотання, її прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання;
    - 3) процесуальна дія, учасником якої повинна бути особа, про здійснення приводу якої заявлено клопотання;
    - 4) положення цього Кодексу, яким встановлено обов'язок особи з'явитися за викликом, та обставини невиконання особою цього обов'язку;
    - 5) відомості, які підтверджують факти здійснення виклику особи у встановленому цим Кодексом порядку та отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом;
    - 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора;
    - 7) дата та місце складення клопотання.
- До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.

До частини 1.

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

КЛОПОТАННЯ про здійснення приводу свідка

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)
здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного _____.

(прізвище, ім'я та по батькові)
Громадянин _____ був викликаний до слідчого

(прізвище, ім'я та по батькові)
на « _____ » год. « _____ » хв. « _____ » _____ 20__ року для проведення процесуальної дії — допиту його в якості свідка, шляхом вручення йому повістки про виклик.

Належним підтвердженням отримання _____
(прізвище, ініціали)

повістки про виклик є його особистий розпис про отримання повістки.

Разом з тим, _____ не з'явився на виклик слідчого
(прізвище, ініціали)

без поважних причин, як і не повідомив слідчого про причини свого неприбуття.

Згідно ст.66 КПК України свідок зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду.

Відповідно до ст.139 КПК України на свідка, який був у встановленому цим Кодексом порядку викликаний і є наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик, не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення та може бути застосовано привід.

Наслідки неприбуття свідка за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, достовірно відомі _____,
(прізвище, ініціали)

оскільки ці наслідки, з посиланням на відповідні статті закону, зазначені в повістці на виклик, яку він особисто отримав.

Таким чином, приймаючи до уваги, що _____ ухиляється від
(прізвище, ініціали)

ухиляється від виклику до слідчого, виникла необхідність у його приводі для проведення процесуальної дії — допиту його в якості свідка.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132,139,140,141 КПК України,-

ПРОШУ:

Внести ухвалу про здійснення приводу свідка _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)
який мешкає _____
(місце проживання)
на « _____ » год. « _____ » кв. « _____ » _____ 20__ року до слідчого _____
(найменування органу досудового слідства,
звання, прізвище, ім'я та по батькові, адреса, номер телефону)

Додатки:

- копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « _____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Стаття 142. Розгляд клопотання про здійснення приводу

1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду. У разі необхідності слідчий суддя може заслухати доводи особи, яка подала клопотання.

2. Під час судового провадження клопотання про здійснення приводу розглядається негайно після його ініціювання.

3. Слідчий суддя або суд, встановивши, що особа, яка зобов'язана з'явитися на виклик слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, була викликана у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання нею повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), та не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такої особи.

4. Копія ухвали про здійснення приводу, завірена печаткою суду, негайно надсилається органу, на який покладено її виконання.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 11. ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВИЙ ВИКЛИК І ПРИВІД.

Стаття 143. Виконання ухвали про здійснення приводу

1. Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства або органів державного бюро розслідувань.

2. Ухвала про здійснення приводу оголошується особі, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу.

3. Особа, рішення про здійснення приводу якої прийнято слідчим суддею, судом, зобов'язана прийти до місця виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час у супроводі особи, яка виконує ухвалу.

У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи

до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

4. У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

До частин 1-4.

Відповідно до положень статті 136 КПК 1960 року привід обвинуваченого здійснювався органами внутрішніх справ за мотивованою постановою слідчого.

Цим КПК передбачено, що рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування — слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження — судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

Цим КПК також чітко визначений перелік тих осіб із числа свідків, до яких не може бути застосований привід.

Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручено не тільки відповідним підрозділам органів внутрішніх справ, а й органів Служби безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства або органів державного бюро розслідувань.

Додатково дивись коментар до Глави 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід.

Коментар до Глави 12. Накладення грошового стягнення.

Накладення грошового стягнення може бути застосоване:

— згідно статті 139 цього КПК до підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, цивільного відповідача, які були у встановленому цим КПК порядку викликані, не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття;

— згідно статті 179 цього КПК до підозрюваного, обвинуваченого у разі невиконання покладених на нього обов'язків;

— згідно статті 180 цього КПК до поручителя у разі невиконання ним взятих на себе зобов'язань;

— згідно статті 323 цього КПК до обвинуваченого, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, у разі його не прибуття за викликом у судове засідання;

— згідно статті 493 цього КПК до батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, яким неповнолітні підозрювані чи обвинувачені передані під нагляд, у разі невиконання ними взятото на себе письмового зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а також його належну поведінку.

Накладення грошового стягнення здійснюється під час досудового розслідування — ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, прокурора чи за власною ініціативою, а під час судового провадження — ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою. При цьому, особа, на яку було накладено грошове стягнення та яка не була присутня під час розгляду цього питання слідчим суддею, судом, має право подати слідчому судді, суду, який виніс ухвалу про накладення грошового стягнення, клопотання про скасування ухвали про накладення на неї грошового стягнення. При наявності обставин, які свідчать про безпідставність накладення грошового стягнення слідчий суддя, суд скасовує ухвалу про накладення на особу грошового стягнення, а в іншому випадку — відмовляє у задоволенні клопотання. При цьому, ухвала слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення оскарженню не підлягає.

Глава 12. Накладення грошового стягнення.

Стаття 144. Загальні положення накладення грошового стягнення

1. Грошове стягнення може бути накладено на учасників кримінального провадження у випадках та розмірах, передбачених цим Кодексом, за невиконання процесуальних обов'язків.

2. Грошове стягнення накладається: під час досудового розслідування — ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, прокурора чи за власною ініціативою, а під час судового провадження — ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою.

Дивись коментар до Глави 12. Накладення грошового стягнення.

СТАТТЯ 145. КЛОПОТАННЯ ПРО НАКЛАДЕННЯ ГРОШОВОГО СТЯГНЕННЯ

1. У клопотанні про накладення грошового стягнення на особу під час досудового розслідування зазначаються:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) процесуальний статус особи, про накладення грошового стягнення на яку заявлено клопотання, її прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання;
- 3) обов'язок, який покладено на особу цим Кодексом чи ухвалою слідчого судді;
- 4) обставини, за яких особа не виконала обов'язок;
- 5) відомості, які підтверджують невиконання особою обов'язку;
- 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора;
- 7) дата та місце складення клопотання.

До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.

До частини 1.

Зразок
Слідчому судді _____
(найменування суду)

КЛОПОТАННЯ про накладення грошового стягнення

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, висесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань «__» _____ 20__ року, відносно підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

Громадянин _____ був викликаний до слідчого _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

на «__» год. «__» хв. «__» _____ 20__ року як свідок, для проведення процесуальної дії — допиту його в якості свідка, шляхом вручення йому повістки про виклик.

Належним підтвердженням отримання _____ повістки _____ (прізвище, ініціали)

про виклик є його особистий розпис про отримання повістки.

Разом з тим, _____ не з'явився на виклик слідчого _____ (прізвище, ініціали)

без поважних причин, як і не повідомив слідчого про причини свого неприбуття.

Згідно ст.66 КПК України свідок зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду.

Відповідно до ст.139 КПК України на свідка, який був у встановленому цим Кодексом порядку викликаний і є наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик, не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення.

Наслідки неприбуття свідка за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування грошового стягнення, достовірно відомі _____ (прізвище, ініціали)

оскільки ці наслідки, з посиланням на відповідні статті закону, зазначені в повістці на виклик.

Таким чином, приймаючи до уваги, що _____ ухилився _____ (прізвище, ініціали)

від виклику до слідчого та не виконав покладений на нього обов'язок, на нього має бути накладене грошове стягнення.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132,139,144,145 КПК України,-

ПРОШУ:

Накласти на свідка _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

який мешкає _____ (місце проживання) грошове стягнення — 0,5 розміру

мінімальної заробітної плати.

Додатки:

— копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання;
— витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.
Клопотання складене « ___ » _____ 20__ року в _____

(вказується місце складання клопотання)

Слідчий _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 146. РОЗГЛЯД ПИТАННЯ ПРО НАКЛАДЕННЯ ГРОШОВОГО СТЯГНЕННЯ НА ОСОБУ

1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення на особу розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду.

Про час та місце розгляду клопотання повідомляється службова особа, яка його внесла, та особа, на яку може бути накладено грошове стягнення, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

2. Під час судового провадження питання про накладення грошового стягнення на особу розглядається негайно після його ініціювання.

3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що особа не виконала покладених на неї процесуальних обов'язок без поважних причин, накладає на неї грошове стягнення. Копія відповідної ухвали не пізніше наступного робочого дня після її постановлення надсилається особі, на яку було накладено грошове стягнення.

Дивись коментар до Глави 12. Накладення грошового стягнення.

СТАТТЯ 147. СКАСУВАННЯ УХВАЛИ ПРО НАКЛАДЕННЯ ГРОШОВОГО СТЯГНЕННЯ

1. Особа, на яку було накладено грошове стягнення та яка не була присутня під час розгляду цього питання слідчим суддею, судом, має право подати клопотання про скасування ухвали про накладення на неї грошового стягнення. Клопотання подається слідчому судді, суду, який виніс ухвалу про накладення грошового стягнення.

2. Слідчий суддя, суд, визнавши доводи особи обґрунтованими, може самостійно скасувати ухвалу про накладення грошового стягнення, а в іншому випадку — призначає судові засідання для розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Особа, яка подала клопотання, а також слідчий, прокурор, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду.

3. Слідчий суддя, суд скасовує ухвалу про накладення на особу грошового стягнення за результатами його розгляду в судовому засіданні, якщо буде встановлено, що стягнення накладено безпідставно, а в іншому випадку — відмовляє у задоволенні клопотання.

4. Ухвала слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення оскарженню не підлягає.

До частин 1-4.

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду, прізвище, ініціали)

Підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

місце проживання, номер телефону)

КЛОПОТАННЯ
про скасування ухвали про накладення грошового стягнення
(в порядку ст.147 КПК України)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, відносно мене за підозрою у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

« ____ » _____ 20__ року Вами, як слідчим суддею, за результатами розгляду клопотання слідчого _____ була винесена ухвала про накладення на мене

(прізвище, ініціали)

грошового стягнення — 0,5 розміру мінімальної заробітної плати за ухилення від виклику до слідчого та не виконання покладеного на мене обов'язку.

Зазначена ухвала підлягає скасуванню з наступних підстав:

1. Згідно ст.146 КПК України про час та місце розгляду клопотання повідомляється службова особа, яка його внесла, та особа, на яку може бути накладено грошове стягнення. Разом з тим, про час та місце розгляду слідчим суддею клопотання слідчого про накладення на мене грошового стягнення я повідомлений не був. Про накладення на мене грошового стягнення мені стало відомо лише « ____ » _____ 20__ року, коли я одержав по пошті ухвалу слідчого судді. Таким чином, при розгляді клопотання слідчого та винесенні ухвали про накладення на мене грошового стягнення були вирішені питання про мої права та обов'язки без моєї участі і я був позбавлений можливості дати свої заперечення, та захистити свої законні права та інтереси.

2. Як зазначено в ухвалі слідчого судді, підставою для накладення на мене грошового стягнення стала та обставина, що « ____ » _____ 20__ року я викликався слідчим на « ____ » год. « ____ » хв. « ____ » _____ 20__ року для проведення процесуальної дії — допиту в якості підозрюваного, шляхом надіслання повістки про виклик поштою, але я ухилився від виклику до слідчого, чим не виконав покладений на мене обов'язок. Зазначена в ухвалі підстава для накладення на мене грошового стягнення є безпідставною і не відповідає фактичним обставинам. Так, згідно поданої мною заяви поштове відділення № _____, в зоні обслуговування якої знаходиться будинок, де я мешкаю, надало мені довідку про те, що в період з « ____ » _____ 20__ року по « ____ » _____ 20__ року на мою адресу і на моє ім'я будь-яка поштова кореспонденція (листи, телеграми тощо) не надходила.

З урахуванням викладеного я заявляю клопотання і керуючись ст.147 КПК України,-

ПРОШУ:

Скасувати, як безпідставну, ухвалу від « ____ » _____ 20__ року, винесену слідчим суддею

(найменування суду, прізвище, ініціали)

про накладення на мене, підозрюваного _____,

(прізвище, ім'я та по батькові)

грошового стягнення — 0,5 розміру мінімальної заробітної плати.

Додатки:

- копія ухвали слідчого судді на ____ арк.;
- копія поштового конверту на ____ арк.;
- довідка поштового відділення № ____ на ____ арк.;
- копія клопотання з доданими документами для слідчого та прокурора — 2 (два) примірники.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____

(зазначається місце складання клопотання)

Підозрюваний _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Коментар до Глави 13. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.

Передбачене даною главою тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом передбачає:

— Право слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи тимчасово вилучити документи у законно затриманої ними особи в порядку, передбаченому статтею 208 цього КПК, які посвідчують користування спеціальним правом, а саме право керування транспортним засобом або

судном, право полювання, право на здійснення підприємницької діяльності. Таке тимчасове вилучення документів

може здійснюватися у разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом.

— Винесення слідчим суддею під час досудового розслідування ухвали про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом на строк не більше двох місяців за результатами клопотання прокурора або слідчого за погодженням з прокурором. При цьому, у випадку тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді із відповідним клопотанням не пізніше двох днів з моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів.

Строк тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом може бути продовженим слідчим суддею за результатами розгляду клопотання прокурора у разі продовження існування обставин, які стали підставою для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, а також коли сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було обмежено користування спеціальним правом, іншими способами протягом дії попередньої ухвали.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року затверджений Порядок передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, який визначає механізм передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом щодо керування транспортним засобом або судном, полювання, здійснення підприємницької діяльності. Документи передаються на зберігання у разі, коли про факт їх вилучення підтверджений складеним протоколом з дотриманням вимог цього КПК.

Вилучені документи зберігаються разом з матеріалами кримінального провадження в індивідуальному сейфі (металевій шафі) слідчого, який здійснює таке провадження, до постановлення слідчим суддею відповідної ухвали за результатами розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. У разі відмови в задоволенні клопотання вилучені документи підлягають поверненню володільцю не пізніше наступного робочого дня після отримання слідчим, прокурором відповідної ухвали слідчого судді. У разі задоволення клопотання документи не пізніше наступного робочого дня після отримання слідчим, прокурором відповідної ухвали слідчого судді надсилаються разом з копією такої ухвали рекомендованим листом на зберігання центральному органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у відповідній сфері. При продовженні в установленому порядку строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом копія відповідної ухвали слідчого судді надсилається у такий самий строк центральному органу виконавчої влади, якому для зберігання надіслано документи. В останній день строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом центральний орган виконавчої влади надсилає документи рекомендованим листом слідчому, прокурору, від якого вони надійшли, для вирішення питання про повернення таких документів володільцю. Документ, що підтверджує повернення документа володільцю або надіслання його на зберігання центральному органу виконавчої влади, долучається до матеріалів кримінального провадження.

Глава 13. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

Стаття 148. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом

1. У разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ними особи в порядку, передбаченому статтею 208 цього Кодексу.

Тимчасово вилученими можуть бути документи, які посвідчують користування таким спеціальним правом:

- 1) право керування транспортним засобом або судном;
  - 2) право полювання;
  - 3) право на здійснення підприємницької діяльності.
2. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може бути здійснене на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування на строк не більше двох місяців.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 13. ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ.

СТАТТЯ 149. НАСЛІДКИ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПОСВІДЧУЮТЬ КОРИСТУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

1. Особа, яка здійснила затримання у передбаченому статтею 208 цього Кодексу порядку, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до уповноваженої службової особи (особи, якій законом надано право здійснювати тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом) передати їй тимчасово вилучені документи, які посвідчують користування спеціальним правом, якщо такі документи було вилучено. Факт передавання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом, засвідчується протоколом, складеним в порядку, передбаченому цим Кодексом.
2. Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час законного затримання та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол у порядку, визначеному цим Кодексом.
3. Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа зобов'язана передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 13. ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ.

СТАТТЯ 150. КЛОПОТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором під час досудового розслідування має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. У випадку тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді із відповідним клопотанням не пізніше двох днів з моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів.
  2. У клопотанні зазначаються:
    - 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
    - 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення за законом України про кримінальну відповідальність;
    - 3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;
    - 4) причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;
    - 5) вид спеціального права, яке підлягає тимчасовому обмеженню;
    - 6) строк, на який користування спеціальним правом підлягає тимчасовому обмеженню;
    - 7) перелік свідків, яких прокурор, слідчий вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.
- До клопотання також додаються:
- 1) копії матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
  - 2) документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

Слідчому судді _____

(найменування суду)

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____

(посада, найменування органу прокуратури,

класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

Слідчим _____

(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного

(прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначаються короткий виклад обставин кримінального правопорушення,

у зв'язку з яким подається клопотання).

Підозрюється у вчиненні фінансової операції з коштами, одержаними

(прізвище, ініціали)

внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання походження таких коштів у великих розмірах, тобто підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.209 КК України.

(зазначаються обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального

правопорушення, і посилання на обставини)

(зазначаються причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити тимчасове обмеження у

користуванні спеціальним правом, якими є припинення кримінального правопорушення чи

запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного

щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди,

завданої кримінальним правопорушенням)

Таким чином, у досудового слідства виникла необхідність у тимчасовому, на строк два місяці, обмеженні підозрюваного у користуванні спеціальним правом на здійснення підприємницької діяльності, та тимчасовому, на строк два місяці, вилученні документів, які посвідчують користування цим спеціальним правом.

Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відповідно до вимог ст.150 КПК України, погоджено з прокурором.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132,148,150 КПК України,-

П Р О Ш У:

Застосувати до підозрюваного _____ тимчасово, на строк два

(прізвище, ім'я та по батькові)

місяці, обмеження у користуванні спеціальним правом на здійснення підприємницької діяльності, та тимчасове вилучення, на строк два місяці, документів, які посвідчують користування цим спеціальним правом, а саме:

(таким документом може бути, наприклад, свідоцтво про державну

реєстрацію фізичної особи-підприємця).

Додатки:

- копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання;
- документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання;
- перелік свідків, яких необхідно допитати під час розгляду клопотання;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 151. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

1. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника.
2. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо документи, які посвідчують користування спеціальним правом, не були тимчасово вилучені, може розглядатися лише за участю підозрюваного, його захисника.
3. Слідчий суддя, встановивши, що клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом подано без додержання вимог статті 150 цього Кодексу, повертає його прокурору, про що постановляє ухвалу.
4. Під час розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 13. ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ.

СТАТТЯ 152. ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.
2. При вирішенні питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя зобов'язаний врахувати такі обставини:
  - 1) правову підставу для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;
  - 2) достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;
  - 3) наслідки тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом для інших осіб.
3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає:

- 1) *мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;*
  - 2) *перелік документів, які посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають поверненню особі або вилученню на час тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;*
  - 3) *строк тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, який не може становити більше двох місяців;*
  - 4) *порядок виконання ухвали.*
4. *Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень.*

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 13. ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ.

СТАТТЯ 153. ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТИМЧАСОВОГО ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

1. *Прокурор має право звернутися із клопотанням про продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, яке розглядається у порядку, передбаченому статтею 151 цього Кодексу.*
2. *Слідчий суддя, суд відмовляє у продовженні строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо прокурор не доведе, що:*
  - 1) *обставини, які стали підставою для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, продовжують існувати;*
  - 2) *сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було обмежено користування спеціальним правом, іншими способами протягом дії попередньої ухвали.*

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 13. ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ.

Коментар до Глави 14. Відсторонення від посади.

Відсторонення від посади може бути здійснено:

— щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину — щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу;

— при наявності обставин, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення або при наявності обставин, що дають підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ в своєму листі № 223-558/0/4-13 від 05 квітня 2013 року «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» зазначив наступне: «Відсторонення від посади як захід забезпечення кримінального провадження здійснюється: з метою: припинення кримінального правопорушення; припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного/обвинуваченого, який, перебуваючи на посаді, може знищити чи підробити речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливати на свідків та інших учасників кримінального провадження (наприклад, притягнути до дисциплінарної відповідальності свідка, який є підлеглим обвинуваченого/підозрюваного) або протиправно перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином. При цьому доведення необхідності застосування цього засобу забезпечення перед слідчим суддею, судом, іншою уповноваженою особою покладено на прокурора. Відсторонення від посади може бути здійснене лише щодо особи, яка: підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину. З наведеного зрозуміло, що відсторонення від посади не може застосовуватись до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину невеликої тяжкості чи у вчиненні кримінального проступку; є службовою особою правоохоронного органу — незалежно від тяжкості злочину. З ви-

користаного законодавцем формулювання «незалежно від тяжкості злочину» можна зробити висновок, що на кримінальні проступки це положення закону не поширюється, а отже, вчинення службовою особою правоохоронного органу кримінального проступку не може бути підставою для відсторонення її від посади. З використаного законодавцем формулювання «незалежно від тяжкості злочину» можна зробити висновок, що на кримінальні проступки це положення закону не поширюється, а отже, вчинення службовою особою правоохоронного органу кримінального проступку не може бути підставою для відсторонення її від посади».

Відсторонення від посади здійснюється на підставі ухвали слідчого судді під час досудового розслідування чи ухвали суду під час судового провадження за результатами розгляду клопотання прокурора або слідчого за погодженням з прокурором, на строк не більше двох місяців. Строк відсторонення від посади може бути продовжено відповідно до вимог статті 158 цього КПК. При цьому, відносно певного кола осіб встановлений спеціальний порядок відсторонення від посади. Так, питання про відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України, вирішується Президентом України на підставі клопотання прокурора, шляхом видання відповідного Указу. Відсторонення судді від посади здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України, шляхом прийняття рішення про відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності.

Згідно статті 17 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ, затвердженого Законом України № 3460-IV від 22 лютого 2006 року, особа рядового або начальницького складу, стосовно якої винесено постанову про притягнення її як обвинуваченої у вчиненні злочину у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та/або пов'язаної із зловживанням своїм службовим становищем, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом, до розгляду справи судом.

Відповідно до статті 12 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого постановою Верховної Ради України № 1796-XII від 06 листопада 1991 року, прокурор або слідчий, стосовно якого винесено постанову про притягнення його як обвинуваченого у вчиненні злочину у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та/або пов'язаної із зловживанням своїм службовим становищем, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом, до розгляду справи судом.

Глава 14. Відсторонення від посади

СТАТТЯ 154. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

1. Відсторонення від посади може бути здійснено щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину — щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу.

2. Відсторонення від посади здійснюється на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження на строк не більше двох місяців. Строк відсторонення від посади може бути продовжено відповідно до вимог статті 158 цього Кодексу.

3. Питання про відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України, вирішується Президентом України на підставі клопотання прокурора в порядку, встановленому законодавством. Відсторонення судді від посади здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України в порядку, встановленому законодавством.

Дивись коментар до Глави 14. ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ.

СТАТТЯ 155. КЛОПОТАННЯ ПРО ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження із клопотанням про відсторонення особи від посади. Із клопотанням про відсторонення особи від посади до органів державної влади, зазначених у частині третій статті 154 цього Кодексу, має право звернутися прокурор.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;

4) посада, яку обіймає особа;

5) виклад обставин, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення;

6) виклад обставин, що дають підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином;

7) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

До клопотання також додаються:

1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;

2) документи, які підтверджують надання підозрюваному, обвинуваченому копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

До частин 1, 2.

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,

класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про відсторонення від посади

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначаються короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання).

_____ підозрюється у зловживанні службовим становищем, тобто в умисному, з (прізвище, ініціали)

корисливих мотивів використанні службовою особою службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюванім законом правам, свободам та інтересам окремих громадян та спричинило тяжкі наслідки, а саме, підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.364 КК України.

Підозрюваний _____ займає посаду _____
(прізвище, ініціали) (найменування посади,

назва установи)

(зазначаються обставини, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного

сприяло вчиненню кримінального правопорушення)

(зазначаються обставини, що дають підстави вважати, що підозрюваний, перебуваючи на посаді,

знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування,

незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або

протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином)

Таким чином, у досудового слідства виникла необхідність у тимчасовому, на строк два місяці, відстороненні підозрюваного від посади.

Клопотання про відсторонення від посади, відповідно до вимог ст.155 КПК України, погоджено з прокурором.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132,154,155 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Застосувати до підозрюваного _____ тимчасово, на строк два місяці.
(прізвище, ім'я та по батькові)
відсторонення його від посади _____
(зазначити посаду та найменування установи)

Додатки:

- копії матеріалів, які обгрунтовують клопотання;
- документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обгрунтовують клопотання;
- перелік свідків, яких необхідно допитати під час розгляду клопотання;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 156. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

1. Клопотання про відсторонення особи від посади розглядається слідчим суддею, судом не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю слідчого та/або прокурора та підозрюваного чи обвинуваченого, його захисника.

2. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 155 цього Кодексу, повертає його прокурору, про що постановляє ухвалу.

3. Під час розгляду клопотання слідчий суддя, суд має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про відсторонення від посади.

Дивись коментар до Глави 14. Відсторонення від посади.

СТАТТЯ 157. ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

1. Слідчий суддя, суд відмовляє у задоволенні клопотання про відсторонення від посади, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного чи обвинуваченого, який, перебуваючи на посаді, може знищити чи підробити речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливати на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином.

2. При вирішенні питання про відсторонення від посади слідчий суддя, суд зобов'язаний врахувати такі обставини:

- 1) правову підставу для відсторонення від посади;
  - 2) достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;
  - 3) наслідки відсторонення від посади для інших осіб.
3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя, суд постановляє ухвалу, в якій зазначає:
- 1) мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про відсторонення від посади;
  - 2) перелік документів, які посвідчують обіймання особою посади та які підлягають поверненню особі або вилученню на час відсторонення від посади;
  - 3) строк відсторонення від посади, який не може становити більше двох місяців;
  - 4) порядок виконання ухвали.
4. Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному чи обвинуваченому, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень.

Дивись коментар до Глави 14. Відсторонення від посади.

СТАТТЯ 158. ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ ТА ЙОГО СКАСУВАННЯ

1. Прокурор має право звернутися з клопотанням про продовження строку відсторонення від посади, яке розглядається в порядку, передбаченому статтею 156 цього Кодексу.

2. Слідчий суддя, суд відмовляє у продовженні строку відсторонення від посади, якщо прокурор не доведе, що:

- 1) обставини, які стали підставою для відсторонення від посади, продовжують існувати;
- 2) сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було здійснено відсторонення від посади, іншими способами протягом дії попередньої ухвали.

3. Відсторонення від посади може бути скасовано ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження за клопотанням прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого, якого було відсторонено від посади, якщо в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба. Розгляд клопотання про скасування відсторонення від посади здійснюється за правилами розгляду клопотання про застосування цього заходу.

Дивись коментар до Глави 14. Відсторонення від посади.

Коментар до Глави 15. Тимчасовий доступ до речей і документів.

Під тимчасовим доступом до речей і документів розуміється надання особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості стороні кримінального провадження ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх (здійснити їх виймку).

Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотанням сторони кримінального провадження. При цьому, клопотання слідчого про тимчасовий доступ до речей та документів має бути погоджено з прокурором.

Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів має бути мотивованим і містити:

— зазначення переліку конкретних речей і документів, тимчасовий доступ до яких планується отримати;

— значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні;

— виклад достатніх підстав вважати, що ці речі або документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

— обґрунтування того, що речі і документи самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні, не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю;

— обґрунтування необхідності вилучення речей і документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження.

При цьому, законодавець в статті 161 цього КПК передбачив норму, якою заборонив доступ до речей і документів, які стосуються листування або інших форм обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги, а також об'єктів, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією.

У разі подання клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, вичерпний перелік яких визначений статтею 162 цього КПК, клопотання, крім зазначених обов'язкових положень, також має містити обґрунтування можливості використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливості іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів.

Порядок доступу особи до речей і документів визначається ухвалою слідчого судді, суду, а щодо речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, з урахуванням порядку, визначеному законом. При цьому, доступ до речей і документів, що містять відомості, які становлять державну таємницю, не може надаватися особі, що не має до неї допуску відповідно до вимог закону.

Ухвала слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів є обов'язковою для виконання особами, яких вона стосується. У разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями КПК України з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів. При цьому, якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, прокурору або органу внутрішніх справ за місцем проведення цих дій за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення.

Відповідно до Закону України № 3855-ХІІ від 21 січня 1994 року «Про державну таємницю», який регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України, під державною таємницею, розуміється вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою;

До державної таємниці відноситься інформація:

а) у сфері оборони:

— про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань;

— про напрями розвитку окремих видів озброєння, військової і спеціальної техніки, їх кількість, тактико-технічні характеристики, організацію і технологію виробництва, наукові, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, пов'язані з розробленням нових зразків озброєння, військової і спеціальної техніки або їх модернізацією, а також про інші роботи, що плануються або здійснюються в інтересах оборони країни;

— про дислокацію, характеристики пунктів управління, зміст заходів загальнодержавного та регіонального, у разі необхідності міського і районного рівня, щодо приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій до виконання завдань в особливий період та про організацію системи зв'язку (оповіщення) в особливий період, можливості населених пунктів, регіонів і окремих об'єктів щодо евакуації, розосередження населення і забезпечення його життєдіяльності; забезпечення виробничої діяльності об'єктів національної економіки у воєнний час;

— про геодезичні, гравіметричні, картографічні та гідрометеорологічні дані і характеристики, які мають значення для оборони країни;

б) у сфері економіки, науки і техніки:

— про зміст мобілізаційних планів державних органів та органів місцевого самоврядування, мобілізаційні потужності, заходи мобілізаційної підготовки і мобілізації та обсяги їх фінансування, запаси та обсяги постачання стратегічних видів сировини і матеріалів, а також зведені відомості про номенклатуру та рівні накопичення, загальні обсяги поставок, відпуску, закладення, освіження, розміщення і фактичні запаси державного матеріального резерву;

— про використання транспорту, зв'язку, потужностей інших галузей та об'єктів інфраструктури держави в інтересах забезпечення її безпеки;

— про плани, зміст, обсяг, фінансування та виконання державного оборонного замовлення;

— про плани, обсяги та інші найважливіші характеристики добування, виробництва та реалізації окремих стратегічних видів сировини і продукції;

— про державні запаси дорогоцінних металів монетарної групи, коштовного каміння, валюти та інших цінностей, операції, пов'язані з виготовленням грошових знаків і цінних паперів, їх зберіганням, охороною і захистом від підроблення, обігом, обміном або вилученням з обігу, а також про інші особливі заходи фінансової діяльності держави;

— про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, на базі яких можуть бути створені прогресивні технології, нові види виробництва, продукції та технологічних процесів, що мають важливе оборонне чи економічне значення або суттєво впливають на зовнішньоекономічну діяльність та національну безпеку України;

в) у сфері зовнішніх відносин:

— про директиви, плани, вказівки делегаціям і посадовим особам з питань зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України, спрямовані на забезпечення її національних інтересів і безпеки;

— про військове, науково-технічне та інше співробітництво України з іноземними державами, якщо розголошення відомостей про це завдаватиме шкоди національній безпеці України;

— про експорт та імпорт озброєння, військової і спеціальної техніки, окремих стратегічних видів сировини і продукції;

г) у сфері державної безпеки та охорони правопорядку:

— про особовий склад органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність або розвідувальну чи контррозвідувальну;

— про засоби, зміст, плани, організацію, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, форми, методи і результати оперативно-розшукової, розвідувальної і контррозвідувальної діяльності; про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі з органами, що проводять таку діяльність; про склад і конкретних осіб, що є негласними штатними працівниками органів, які здійснюють оперативно-розшукову, розвідувальну і контррозвідувальну діяльність;

— про організацію та порядок здійснення охорони адміністративних будинків та інших державних об'єктів, посадових та інших осіб, охорона яких здійснюється відповідно до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»;

— про систему урядового та спеціального зв'язку;

— про організацію, зміст, стан і плани розвитку криптографічного захисту секретної інформації, зміст і результати наукових досліджень у сфері криптографії;

— про системи та засоби криптографічного захисту секретної інформації, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання;

— про державні шифри, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання;

— про організацію режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, державні програми, плани та інші заходи у сфері охорони державної таємниці;

— про організацію, зміст, стан і плани розвитку технічного захисту секретної інформації;

— про результати перевірок, здійснюваних згідно з законом прокурором у порядку відповідного нагляду за додержанням законів, та про зміст матеріалів оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та судочинства; із питань, зазначених у статті 8 Закону України «Про державну таємницю» сфер:

Законодавець також встановив, що до державної таємниці не відноситься інформація:

— про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту;

— про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;

— про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;

— про факти порушень прав і свобод людини і громадянина;

— про незаконні дії державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; - інша інформація, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути засекречена.

Доступ до державної таємниці здійснюється:

— для уповноважених працівників органів прокуратури, представників контрольно-ревізійних та інших державних органів при виконанні ними своїх повноважень у порядку, визначеному нормативно-правовими актами, виданими відповідно до вимог статті 34 Закону України «Про державну таємницю»;

— для співробітників-військовослужбовців, працівників, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, та іншим громадян відповідно до Положення про порядок надання доступу до державної таємниці у Центральному управлінні Служби безпеки України, затвердженого наказом Служби безпеки України № 251 від 21 червня 2012 року;

— для осіб, залучених Службою безпеки України до конфіденційного співробітництва у порядку, визначеному статтею 27 Закону України «Про державну таємницю» та іншими нормативно-правовими актами;

— для осіб, залучених до конфіденційного співробітництва з оперативними підрозділами правоохоронних та інших спеціально уповноважених органів, які проводять оперативно-розшукову, розвідувальну або контррозвідувальну діяльність, у порядку, визначеному керівниками зазначених органів за погодженням із Службою безпеки України, а у Службі безпеки України — у порядку, визначеному Головою Служби безпеки України;

— для іноземців та осіб без громадянства, які не є офіційними представниками іноземної держави чи міжнародної організації, відповідно до міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або вмотивованого розпорядження Президента України, у порядку, визначеному Положенням про порядок підготовки документів щодо надання доступу до державної таємниці, затвердженого Указом Президента України № 621/2006 від 17 липня 2006 року.

Статтею 328 Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність осіб за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, яким ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства.

Глава 15. Тимчасовий доступ до речей і документів

СТАТТЯ 159. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. Тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх (здійснити їх виїмку).

2. Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду.

ЛИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 15. ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ.

СТАТТЯ 160. КЛОПОТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, за винятком зазначених у статті 161 цього Кодексу. Слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати;

4) підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

5) значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні;

6) можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю;

7) обґрунтування необхідності вилучення речей і документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження.

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____ класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

**КЛОПОТАННЯ
про тимчасовий доступ до речей та документів**

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного

(прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначаються короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання) підозрюється у зловживанні службовим становищем,

(прізвище, ініціали)

тобто в умисному, з корисливих мотивів використанні службовою особою службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян та спричинило тяжкі наслідки, а саме, підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.364 КК України.

Підозрюваний _____ до відсторонення від посади, займав посаду
(прізвище, ініціали)

(найменування посади, назва установи)

В ході досудового розслідування виникла необхідність в тимчасовому доступі до речей:

(зазначаються назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі, до яких повинен бути

наданий тимчасовий доступ)

та документів: _____,
(зазначаються назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити документи,

до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ)

та їх вилученні.

(зазначається обґрунтування того, яке значення мають ці речі та документи для встановлення обставин у

кримінальному провадженні)

Зазначені речі та документи перебувають у володінні юридичної особи _____
(назва установи)

Обов'язки начальника _____ тимчасово виконує _____
(назва установи) (прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається обґрунтування необхідності вилучення речей і документів, якими можуть бути наступні

обставини: самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, речі

та документи мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні;

існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів)

Речі та документи, які зазначені в даному клопотанні, не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Клопотання про тимчасовий доступ до речей та їх вилучення, відповідно до вимог ст.160 КПК України, погоджено з прокурором.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132, 159,160 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Надати слідчому _____

(найменування органу досудового слідства,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

тимчасовий доступ до речей: :

(зазначаються назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі, до яких повинен бути

наданий тимчасовий доступ)

та документів: _____,

(зазначаються назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити документи,

до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ)

які перебувають у володінні юридичної особи — _____.

(назва установи)

2. З урахуванням існуючої реальної загрози зміни або знищення зазначених речей та документів дати розпорядження про надання слідчому _____

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)

можливості вилучення зазначених речей і документів в юридичної особи — _____

(назва установи)

Додаток:

— витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____

(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 161. РЕЧІ І ДОКУМЕНТИ, ДО ЯКИХ ЗАБОРОНЕНО ДОСТУП

1. Речами і документами, до яких заборонено доступ, є:

1) листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги;

2) об'єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією.

ЦИВІЛЬСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 15. ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ.

СТАТТЯ 162. РЕЧІ І ДОКУМЕНТИ, ЯКІ МІСТЯТЬ ОХОРОНЮВАНУ ЗАКОНОМ ТАЄМНИЦЮ

1. До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать:

1) інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

2) відомості, які можуть становити лікарську таємницю;

- 3) відомості, які можуть становити таємницю вчинення нотаріальних дій;
- 4) конфіденційна інформація, в тому числі така, що містить комерційну таємницю;
- 5) відомості, які можуть становити банківську таємницю;
- 6) особисте листування особи та інші записи особистого характеру;
- 7) інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо;
- 8) персональні дані особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персональних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних;
- 9) державна таємниця.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 15. ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ.

СТАТТЯ 163. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку, встановленого частиною другою цієї статті.

2. Якщо сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться.

3. У повістці про судовий виклик, що слідчий суддя, суд надсилає особі, у володінні якої знаходяться речі і документи, зазначається про обов'язок збереження речей і документів у тому вигляді, який вони мають на момент отримання судового виклику.

4. Слідчий суддя, суд розглядає клопотання за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання, та особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. Неприбуття за судовим викликом особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, без поважних причин або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання.

5. Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи:

- 1) перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;
- 2) самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні;
- 3) не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

6. Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження, крім обставин, передбачених частиною п'ятою цієї статті, доведе можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів.

Доступ особи до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, здійснюється в порядку, визначеному законом. Доступ до речей і документів, що містять відомості, які становлять державну таємницю, не може надаватися особі, що не має до неї допуску відповідно до вимог закону.

7. Слідчий суддя, суд в ухвалі про надання тимчасового доступу до речей і документів може дати розпорядження про надання можливості вилучення речей і документів, якщо сторона кримінального провадження доведе наявність достатніх підстав вважати, що без такого вилучення існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, або таке вилучення необхідне для досягнення мети отримання доступу до речей і документів.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 15. ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ.

СТАТТЯ 164. УХВАЛА ПРО ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. В ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів має бути зазначено:

- 1) прізвище, ім'я та по батькові особи, якій надається право тимчасового доступу до речей і документів;*
- 2) дата постановлення ухвали;*
- 3) положення закону, на підставі якого постановлено ухвалу;*
- 4) прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів;*
- 5) назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі і документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ;*
- 6) розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначеній в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі і документи, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом;*
- 7) строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;*
- 8) положення закону, які передбачають наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду.*

Дивись коментар до Глави 15. Тимчасовий доступ до речей і документів.

СТАТТЯ 165. ВИКОНАННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ ПРО ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. Особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володільець речей або документів, зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду.

2. Зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володільець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію.

3. Особа, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, зобов'язана залишити володільцю речей і документів опис речей і документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду.

4. На вимогу володільця особою, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, має бути залишено копію вилучених документів. Копії вилучених документів виготовляються за використанням копіювальної техніки, електронних засобів володільця (за його згодою) або копіювальної техніки, електронних засобів особи, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів.

Дивись коментар до Глави 15. Тимчасовий доступ до речей і документів.

СТАТТЯ 166. НАСЛІДКИ НЕВИКОНАННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ ПРО ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

1. У разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів.

2. У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, прокурору або органу внутрішніх справ за місцем проведення цих дій. Проведення обшуку здійснюється за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення, згідно з положеннями цього Кодексу.

Дивись коментар до Глави 15. Тимчасовий доступ до речей і документів.

Коментар до Глави 16. Тимчасове вилучення майна.

Під тимчасовим вилученням майна розуміється фактичне позбавлення підозрюваного можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним його майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення.

Тимчасове вилучення майна може мати місце при затриманні особи в порядку, передбаченому статтями 207, 208 цього КПК, а також під час обшуку чи огляду. При цьому, особою, яка здійснила затримання (обшук, огляд), під час здійснення процесуальної дії або негайно після їх здійснення складається протокол про тимчасове вилучення майна, до якого відносяться речі, документи, гроші тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

— підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;

— призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

— є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

— одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено.

Схоронність тимчасово вилученого майна здійснюється відповідно до Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року.

У разі визнання прокурором безпідставності тимчасового вилучення майна, яке оформляється його постановою, при відмові слідчого судді, суду у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна, яке оформляється ухвалою слідчого судді, суду, у випадку порушення слідчим, прокурором вимог частини 5 статті 171 цього КПК щодо подання клопотання про арешт тимчасово вилученого майна не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, у випадку не винесення слідчим суддею, судом, відповідно до частини 6 статті 173 цього КПК, ухвали про арешт тимчасово вилученого майна на протязі сімдесяти двох годин із дня надходження до суду клопотання, а також у разі скасування арешту, тимчасово вилучене майно повертається особі, у якій воно було вилучено.

Глава 16. Тимчасове вилучення майна

Стаття 167. Підстави тимчасового вилучення майна

1. Тимчасовим вилученням майна є фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває зазначене у частині другій цієї статті майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення.

{Частина перша статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

2. Тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

1) підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;

2) призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

{Пункт 2 частини другої статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

{Пункт 3 частини другої статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

4) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено.

{Пункт 4 частини другої статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 16. ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА.

Стаття 168. Порядок тимчасового вилучення майна

1. Тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208 цього Кодексу. Кожна особа, яка здійснила законне затри-

мання, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.

2. Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду.

3. Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час затримання або обшуку і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол.

4. Після тимчасового вилучення майна уповноважена службова особа зобов'язана забезпечити схоронність такого майна в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 16. ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА.

СТАТТЯ 169. ПРИПІНЕННЯ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА

1. Тимчасово вилучене майно повертається особі, у якої воно було вилучено:

1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення майна безпідставним;

2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна;

3) у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 171, частиною шостою статті 173 цього Кодексу;

4) у разі скасування арешту.

{Частина першу статті 169 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 16. ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА.

Коментар до Глави 17. Арешт майна.

Арешт майна передбачає:

а) тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у разі якщо до такої юридичної особи може бути застосовано захід кримінально-правового характеру у вигляді конфіскації майна, можливості відчужувати певне його майно за ухвалою слідчого судді або суду до скасування арешту майна у встановленому цим КПК порядку;

б) заборону для особи, на майно якої накладено арешт, іншої особи, у володінні якої перебуває майно, розпоряджатися будь-яким чином таким майном та використовувати його;

в) накладення арешту або заборони на майно у вигляді речей, а саме:

— на нерухоме майно до якого, відповідно до статті 181 Цивільного кодексу України, відносяться земельні ділянки, об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення, а також повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, інші речі, права на які підлягають державній реєстрації, на які законом може бути поширений режим нерухомої речі;

— на рухоме майно до якого, відповідно до статті 181 Цивільного кодексу України, відноситься майно (речі), яке можна вільно переміщувати у просторі;

— майнові права інтелектуальної власності до яких, відповідно до статті 424 Цивільного кодексу України, відноситься: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом; вклад до статутного капіталу юридичної особи та предмет договору застави та інших зобов'язань відповідно до закону;

— на грошові кошти у будь-якій валюті готівкою або у безготівковому вигляді;

— на цінні папери до яких, відповідно до статті 194 Цивільного кодексу України, відносяться документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошове або інше майнове право і визначають взаємовідносини між особою, яка їх розмістила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають з цих документів, іншим особам;

— на корпоративні права, до яких, відповідно до статті 167 Господарського кодексу України, відносяться права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської орга-

нізації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

При цьому, у випадку задоволення цивільного позову суд за клопотанням прокурора, цивільного позивача може вирішити питання про накладення арешту на майно для забезпечення цивільного позову до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.

Заборона використання житлового приміщення, в якому на законних підставах проживають будь-які особи, не допускається.

Накладення арешту на майно здійснюється слідчим суддею або судом під час судового провадження шляхом винесення ухвали за результатами розгляду клопотання прокурора, слідчого за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову — також цивільного позивача.

При цьому, ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна слідчий суддя, суд постановляє не пізніше сімдесяти двох годин із дня знаходження до суду клопотання, інакше таке майно повертається особі, у якій його було вилучено.

За колишнім КПК вирішення питання про зняття арешту майна було досить тривалим і проблематичним. Як правило, вирішенні цього питання розпочиналося шляхом подачі заяву слідчому щодо зняття арешту або виключення з опису певного майна. Таку заяву могли подати:

— підозрюваний, обвинувачений, якщо вони вважали що арешт накладений необґрунтовано або на майно, яке їм не належить;

— будь-яка інша особа, яка не несла цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, і яка вважала, що арешт накладений на її майно, а не на майно підозрюваного, обвинуваченого.

У разі відмови слідчого в задоволенні такої заяви, зазначені особи могли подати скаргу прокурору на незаконні дії слідчого. У разі відмови прокурора в задоволенні скарги, особа мала право звернутися в суд з позовною заявою про виключення майна з опису. Разом з тим, посилаючись на пункт 4-І постанови Пленуму Верховного Суду України № 6 від 27 серпня 1976 року «Про судову практику в справах про виключення майна з опису» суди, як правило, визнавали неможливим розглянути такий позов до вирішення кримінальної справи, по якій був накладений арешт на майно, а відповідно зупиняли провадження у справі.

Цей КПК докорінно змінив порядок вирішення цього питання. Так, відповідно до статті 174 цього КПК заявити клопотання про скасування арешту майна повністю або частково може підозрюваний, обвинувачений, їх захисник, законний представник, інший власник або володілець майна, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які не були присутні при розгляді питання про арешт майна. Таке клопотання під час досудового розслідування розглядається слідчим суддею, а під час судового провадження — судом. Розгляд клопотання про скасування арешту майна здійснюється слідчим суддею, судом на протязі трьох днів після його надходження до суду.

Крім того, арешт майна також може бути скасований:

— повністю чи частково ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого, їх захисника чи законного представника, іншого власника або володільца майна, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо вони доведуть, що в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба або арешт накладено необґрунтовано;

— повністю прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження, якщо майно не підлягає спеціальній конфіскації;

— повністю судом одночасно з ухваленням судового рішення, яким закінчується судовий розгляд, у випадку виправдання обвинуваченого, закриття кримінального провадження судом, непризначення судом покарання у виді конфіскації майна та/або незастосування спеціальної конфіскації, залишення цивільного позову без розгляду або відмови в цивільному позові.

Глава 17. Арешт майна

Стаття 170. Підстави для арешту майна

1. Арештом майна є тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у разі якщо до такої юридичної особи може бути застосовано захід кримінально-правового характеру у вигляді конфіскації майна, можливості відчужувати певне його майно за ухвалою слідчого судді або суду до скасування

арешту майна у встановленому цим Кодексом порядку. Відповідно до вимог цього Кодексу арешт майна може також передбачати заборону для особи, на майно якої накладено арешт, іншої особи, у володінні якої перебуває майно, розпоряджатися будь-яким чином таким майном та використовувати його.

{Частина перша статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Слідчий суддя або суд під час судового провадження накладає арешт на майно, якщо є достатні підстави вважати, що вони відповідають критеріям, зазначеним у частині другій статті 167 цього Кодексу. Крім того, у випадку задоволення цивільного позову суд за клопотанням прокурора, цивільного позивача може вирішити питання про накладення арешту на майно для забезпечення цивільного позову до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.

{Частина друга статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

3. Арешт може бути накладено на нерухоме і рухоме майно, майнові права інтелектуальної власності, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковому вигляді, цінні папери, корпоративні права, які перебувають у власності у підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, і перебувають у нього або в інших фізичних, або юридичних осіб, а також які перебувають у власності юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, з метою забезпечення можливої конфіскації майна, спеціальної конфіскації або цивільного позову.

{Частина третя статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 314-VII від 23.05.2013}

4. Заборона на використання майна, а також заборона розпоряджатися таким майном можуть бути застосовані лише у випадках, коли їх незастосування може призвести до знищення, втрати або пошкодження відповідного майна або настання інших наслідків, які можуть перешистити кримінальному провадженню.

5. Заборона використання житлового приміщення, в якому на законних підставах проживають будь-які особи, не допускається.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 17. АРЕШТ МАЙНА.

СТАТТЯ 171. КЛОПОТАННЯ ПРО АРЕШТ МАЙНА

1. З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову — також цивільний позивач.

2. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено:

1) підстави, у зв'язку з якими потрібно здійснити арешт майна;

2) перелік і види майна, що належить арештувати;

3) документи, що підтверджують право власності на майно, що належить арештувати.

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання.

3. У клопотанні цивільного позивача, слідчого, прокурора про арешт майна підозрюваного, обвинуваченого, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, іншої особи для забезпечення цивільного позову повинно бути зазначено:

{Дваці перший частини третьої статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

2) докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди.

4. Вартість майна, яке належить арештувати з метою забезпечення цивільного позову, повинна бути співмірною із розміром шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

5. Клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

Слідчому судді _____ Зразок.
(найменування суду)

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____ класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про арешт майна

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

_____ звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ № _____, внесено-
му до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно підозрюва-
ного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання)

_____ підозрюється у зловживанні службовим становищем, тобто в умисному,
(прізвище, ініціали)

з корисливих мотивів використанні службовою особою службового становища всупереч інтересам служ-
би, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих
громадян та спричинило тяжкі наслідки, а саме, підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення,
передбаченого ч.2 ст.364 КК України.

(зазначаються підстави, у зв'язку з якими потрібно здійснити арешт майна, перелік і види майна, що

належить арештувати, документи, що підтверджують право власності на майно, що належить арештувати)

Клопотання про арешт майна, відповідно до вимог ст.171 КПК України, погоджено з прокурором.
З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.131,132, 159,170,171 КПК України,-

П Р О Ш У:

Накласти арешт на майно підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається перелік і види майна, що належить арештувати)

та на документи, які підтверджують право власності на це майно:

(зазначаються документи, що належить арештувати)

Додатки:

- оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « _____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____
_____
_____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Зразок.

Слідчому судді _____
(найменування суду)

І _____ Г _____ Г _____
цивільного позивача,
який мешкає: _____, м. Київ, вул. _____,
буд. _____, кв. _____
Тел. _____

К Л О П О Т А Н Н Я
про арешт майна для забезпечення цивільного позову
(в порядку ст.ст.170-173 КПК України)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я, по батькові)
проводиться досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, по підозрі у скоєнні П _____ І _____ І _____ кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.286 КК України.

Відносно П _____ І.І., який мешкає за адресою : _____, м.Київ, вул. _____, буд. _____, кв. _____

застосований запобіжний захід — застава.

« _____ » _____ 20__ року слідчим винесена постанова про визнання мене потерпілим.

« _____ » _____ 20__ року на стадії досудового розслідування мною поданий цивільний позов до цивільного відповідача — П _____ І _____ І _____ про відшкодування завданої мені матеріальної шкоди в розмірі 20500,00 грн. та моральної шкоди в розмірі 150000,00 грн.

Розрахунок матеріальної шкоди:

(азначаються докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди, якими можуть бути: висновки експерта

про завдані тілесні ушкодження та їх тяжкість, лікарняні листки, квитанції про придбання ліків, про оплату

консультацій лікарів, про купівлю додаткового харчування, призначеного лікарем (комісією) і т.п.)

П _____ І.І. відмовляється в добровільному порядку відшкодувати завдану мені матеріальну та моральну шкоду, мотивуючи свою відмову відсутністю у нього грошових коштів.

Згідно письмової довідки Державного реєстратора прав на нерухоме майно, виданої на адвокатський запит мого представника, в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно право власності П _____ І.І. на об'єкти нерухомого майна: житловий будинок, будівлю, споруду, квартиру, земельну ділянку тощо, не зареєстроване.

Таким чином, єдиним майном, за рахунок якого можна відшкодувати завдану мені шкоду при задоволенні мого цивільного позову, є легковий автомобіль « _____ », державний номер _____, який належить П _____ І.І. на праві приватної власності, що підтверджується письмовою довідкою Управління ДАІ ГУ МВС у м.Києві.

Разом з тим, П _____ І.І. в даний час намагається реалізувати належний йому автомобіль, виставивши його на продаж на торговій площадці _____, яка займається

(назва організації)

комісійним продажем автотранспорту.

Враховуючи небажання П _____ І.І. відшкодувати завдану шкоду, відчуження належного йому автомобіля зробити неможливим виконання вироку суду в частині цивільного позову в разі його задоволення.

На підставі викладеного, керуючись ст.ст.170-173 КПК України,-

П Р О Ш У:

1. Для забезпечення поданого мною цивільного позову накладити арешт на легковий автомобіль « _____ », державний номер _____, який належить на праві приватної власності П _____ І _____ І _____.

2. З метою забезпечення арешту майна розглянути моє клопотання без повідомлення підозрюваного П _____ І _____ І _____.

Додатки:

- копії документів, підтверджуючих розрахунок матеріальної шкоди на ___ арк.;
- копія довідки Державного реєстратора прав на нерухоме майно на ___ арк.;
- копія довідки управління ДАІ на ___ арк.;
- копія постанови про визнання потерпілим на ___ арк.;
- копія цивільного позову на ___ арк.;
- копії світлин, які підтверджують знаходження автомобіля П _____ І.І. на торговій площадці.

Клопотання складене « ___ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Цивільний позивач _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 172. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО АРЕШТ МАЙНА

1. Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності — також захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Неприбуття цих осіб у судове засідання не перешкоджає розгляду клопотання.

{Частина перша статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Клопотання слідчого, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, яке не було тимчасово вилучене, може розглядатися без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна.

{Частина друга статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання про арешт майна подано без додержання вимог статті 171 цього Кодексу, повертає його прокурору, цивільному позивачу та встановлює строк в сімдесят дві години для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. У такому разі тимчасово вилучене в особи майно підлягає негайному поверненню після спливу встановленого суддею строку, а у разі звернення в межах встановленого суддею строку з клопотанням після усунення недоліків — після розгляду клопотання та відмови в його задоволенні.

{Частина третя статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

4. Під час розгляду клопотання про арешт майна слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про арешт майна.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 17. АРЕШТ МАЙНА.

СТАТТЯ 173. ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ МАЙНА

1. Слідчий суддя, суд відмовляють у задоволенні клопотання про арешт майна, якщо особа, що його подала, не доведе необхідність такого арешту.

2. При вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати:

- 1) правову підставу для арешту майна;*
- 2) достатність доказів, що вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;*
- 3) розмір можливої конфіскації майна, можливий розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та цивільного позову;*
- 4) наслідки арешту майна для інших осіб;*
- 5) розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження.*

3. Відмова у задоволенні або часткове задоволення клопотання про арешт майна тягне за собою негайне повернення особі відповідно всього або частини тимчасово вилученого майна.

4. У разі задоволення клопотання слідчий суддя, суд застосовує найменш обтяжливий спосіб арешту майна. Слідчий суддя, суд зобов'язаний застосувати такий спосіб арешту майна, який не призведе до зупинення або надмірного обмеження правомірної підприємницької діяльності особи, або інших наслідків, які суттєво позначаються на інтересах інших осіб.

5. У разі задоволення клопотання слідчий суддя, суд постановляє ухвалу, в якій зазначає:

1) перелік майна, яке підлягає арешту;

2) підстави застосування арешту майна;

3) перелік тимчасово вилученого майна, яке підлягає поверненню особі;

4) заборону розпоряджатися або користуватися майном у разі її передбачення та вказівку на таке майно;

5) порядок виконання ухвали.

6. Ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна слідчий суддя, суд постановляє не пізніше сімдесяти двох годин із дня знаходження до суду клопотання, інакше таке майно повертається особі, у якій його було вилучено.

7. Копія ухвали надсилається слідчому, прокурору, підозрюваному, обвинуваченому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, іншим заінтересованим особам не пізніше наступного робочого дня після її постановлення.

{Частина сьома статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 17. АРЕШТ МАЙНА.

СТАТТЯ 174. СКАСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА

1. Підозрюваний, обвинувачений, їх захисник, законний представник, інший власник або володільця майна, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які не були присутні при розгляді питання про арешт майна, мають право заявити клопотання про скасування арешту майна повністю або частково. Таке клопотання під час досудового розслідування розглядається слідчим суддею, а під час судового провадження — судом.

{Абзац перший частини першої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Арешт майна також може бути скасовано повністю чи частково ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого, їх захисника чи законного представника, іншого власника або володільця майна, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо вони доведуть, що в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба або арешт накладено необґрунтовано.

{Абзац другий частини першої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}.

2. Клопотання про скасування арешту майна розглядає слідчий суддя, суд не пізніше трьох днів після його надходження до суду. Про час та місце розгляду повідомляється особа, яка заявила клопотання, та особа, за клопотанням якої було арештовано майно.

3. Прокурор одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасовує арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації.

{Частина третя статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

4. Суд одночасно з ухваленням судового рішення, яким закінчується судовий розгляд, вирішує питання про скасування арешту майна. Суд скасовує арешт майна, зокрема, у випадку виправдання обвинуваченого, закриття кримінального провадження судом, якщо майно не підлягає спеціальній конфіскації, непризначення судом покарання у виді конфіскації майна та/або незастосування спеціальної конфіскації, залишення цивільного позову без розгляду або відмови в цивільному позові.

{Частина четверта статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 17. АРЕШТ МАЙНА.

СТАТТЯ 175. ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ПРО АРЕШТ МАЙНА

1. Ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, прокурором.

До частини I.

Ухвала слідчого судді, суду про арешт майна виконується негайно слідчим, прокурором в порядку, визначеному в ухвалі.

Умови виконання ухвал слідчих суддів та судів про арешт майна, в тому числі і щодо заборон (обтяжень) розпоряджатися будь-яким чином таким майном та використовувати його, в залежності від виду майна, визначені діючим законодавством, а саме:

1. Законом України № 606-XIV від 21 квітня 1999 року «Про виконавче провадження». Згідно частини 2 статті 17 цього Закону державна виконавча служба виконує ухвали судів у кримінальних справах. Відповідно до частини 8 статті 57 зазначеного Закону арешт на цінні папери накладається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Постановою Кабінету Міністрів України № 1744 від 22 вересня 1999 року затверджений Порядок накладення арешту на цінні папери. Згідно пункту 3 цього Порядку арешт на цінні папери застосовується для забезпечення збереження майна боржника у вигляді цінних паперів, яке підлягає наступній передачі стягувачу або реалізації, на виконання рішення суду про конфіскацію майна боржника, на виконання ухвали суду про накладення арешту на майно, що належить відповідачу.

2. Законом України № 1952-IV від 01 липня 2004 року «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який набрав чинності з 01 січня 2013 року. Згідно статті 2 цього Закону під обтяженням розуміється заборона розпоряджатися та/або користуватися нерухомим майном, яка встановлена або законом, або актами уповноважених на це органів державної влади. Їх посадових осіб або яка виникає на підставі договорів. Відповідно до пункту 8 статті 16 та пункту 3 частини 2 статті 19 зазначеного Закону державна реєстрація обтяжень здійснюється на підставі рішень судів, що набрали законної сили, постанов органів досудового слідства відповідно до поданої заяви органом або посадовою особою, якими встановлено обтяження.

3. Законом України № 2121-III від 07 грудня 2000 року «Про банки і банківську діяльність». Відповідно до статті 59 цього Закону арешт на майно або кошти банку, що знаходяться на його рахунках, арешт на кошти та інші цінності юридичних або фізичних осіб, що знаходяться в банку, здійснюються виключно за рішенням суду чи постановою державного виконавця про накладення арешту в порядку, встановленому законом.

Статтею 388 Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність за розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення майна або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, із заставленим майном або майном, яке описано, чи порушення обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, здійснене особою, якій це майно ввірено, а також здійснення представником банку або іншої фінансової установи банківських операцій з коштами, на які накладено арешт.

Глава 18. Запобіжні заходи, затримання особи

Коментар до § 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду.

На відміну від колишнього КПК, цим КПК поряд з іншими запобіжними заходами введено новий запобіжний захід — домашній арешт, суть якого полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому, який підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, залишати житло цілодобово або у певний період доби. При цьому, сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців. По закінченню цього строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим. Працівники органу внутрішніх справ з метою контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань.

Що ж стосується такого запобіжного заходу, як особисте зобов'язання, зазначеного в цьому КПК, то подібне, також було передбачено і колишнім КПК, зокрема ст.149-1 (обов'язки, що можуть бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, та ст.151 (підписка про невийзд). Різниця полягає лише в тому, що за цим КПК особисте зобов'язання визначено як один із видів запобіжних заходів, тоді як за колишнім КПК обов'язки (один або декілька), які могли бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, які практично повторюють особисте зобов'язання, застосовувалися додатково до обраного запобіжного заходу.

Нововведенням є застосування електронних засобів контролю, передбачене статтею 195 цього КПК, яке полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. При цьому, такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та сигналізувати про спроби особи здійснити такі дії, не порушувати нормальний уклад життя особи, не спричиняти значні незручності у їх носінні і не становити небезпеку для життя та здоров'я особи, яка їх використовує.

Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:

— слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок:

— працівниками органу внутрішніх справ на підставі ухвали слідчого судді, суду, якою щодо підозрюваного, обвинуваченого обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09 серпня 2012 року було затверджене Положення про порядок застосування електронних засобів контролю. Даний наказ набрав чинності одночасно з набранням чинності цим КПК.

Зовсім по іншому, ніж колишній КПК, цей КПК визначає підстави для обрання такого виняткового запобіжного заходу, як тримання під вартою. Так, за цим КПК тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього КПК. При цьому, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім як:

— до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян,

— виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього КПК, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений не виконав обов'язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

— до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього КПК, буде доведено, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

— до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, — виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього КПК, буде доведено, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

— до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років;

— до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки;

— до особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених розділом IX цього КПК або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

В порівнянні з колишнім КПК, цим КПК зменшений сукупний строк тримання під вартою. Так, за колишнім КПК строк тримання під вартою під час досудового розслідування міг бути продовженим до вісімнадцяти місяців. За цим КПК строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою не може перевищувати шістьдесяті днів. Строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому цим Кодексом. Сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати:

— шести місяців — у кримінальному провадженні щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості;

— дванадцяти місяців — у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Установи для попереднього ув'язнення, забезпечення порядку тримання під вартою у місцях попереднього ув'язнення, правове становище осіб, які перебувають у місцях попереднього ув'язнення та режим у місцях попереднього ув'язнення визначається Законом України від 30 червня 1993 року № 3352-XII «Про попереднє ув'язнення».

Позитивним шагом для обрання запобіжних заходів, не пов'язаних з триманням під вартою, стало прийняття 15 листопада 2011 року Закону України № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», який набрав чинності 17 січня 2012 року. Відповідно до цього Закону значно зменшився склад злочинів у розділі «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України, які містили санкції у вигляді позбавлення волі або арешту. Відповідно, застава як запобіжний захід, стала, головним і основним видом запобіжного заходу за скоєння злочинів у сфері господарської діяльності.

Постановою Кабінету Міністрів України № 15 від 11 січня 2012 року затверджений Порядок внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, який визначає механізм внесення, повернення та звернення у дохід держави коштів у разі застосування запобіжного заходу у вигляді застави.

Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи. Якщо прокурором, слідчим за погодженням з прокурором подано клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором мають право звернутися до суду з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Це клопотання може бути подане: одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою; після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику; після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

Слідчий суддя, суд відмовляє у наданні дозволу на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, якщо прокурор не доведе, що зазначені у клопотанні про застосування запобіжного заходу обставини вказують на наявність підстав для тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого, а також є достатні підстави вважати, що: підозрюваний, обвинувачений переховується від органів досудового розслідування чи суду; одержавши відомості про звернення слідчого, прокурора до суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, обвинувачений до початку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу вчинить дії, які є підставою для застосування запобіжного заходу і зазначені у статті 177 цього КПК.

При наявності підстав, передбачених цим КПК, слідчий суддя, суд постановляють ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу. Дана ухвала втрачає законну силу з моменту: приводу підозрюваного, обвинуваченого до суду; закінчення строку дії ухвали, зазначеного в ній, або закінчення шести місяців із дати постановлення ухвали, у якій не зазначено строку її дії; відкликання ухвали прокурором.

Уповноважена службова особа (особа, якій законом надане право здійснювати затримання), яка затримала особу на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання або у якій під вартою тримається особа, щодо якої діє ухвала про дозвіл на затримання, негайно повідомляє про це слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі. При цьому, затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків і пов'язані з цим особистий обшук та огляд його речей здійснюються тільки в присутності офіційних представників цього розвідувального органу.

Законодавець, як виняток із загального правила, передбачив можливість затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання. Підставою такого затримання є досить обґрунтована підозра у вчиненні даною особою кримінального правопорушення. Факт затримання оформляється протоколом затримання підозрюваного. При цьому, законодавець поклав на прокурора, слідчого за погодженням з прокурором обов'язок не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання особи звернутися до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, із клопотанням про застосування запобіжного заходу, а якщо це неможливо у зазначений строк — то до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана.

§ 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду

СТАТТЯ 176. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ

1. Запобіжними заходами є:

- 1) особисте зобов'язання;*
- 2) особиста порука;*
- 3) застава;*
- 4) домашній арешт;*
- 5) тримання під вартою.*

2. Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першою цієї статті, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим — тримання під вартою.

4. Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування — слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження — судом за клопотанням прокурора.

До частин 1-4.

Дана стаття є загальною і визначає види запобіжних заходів та тимчасовий запобіжний захід. Більш детально правові аспекти запобіжних заходів та їх застосування наведені в окремих статтях цього КПК.

Додатково дивись коментар до § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 177. МЕТА І ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

1. Метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних зобов'язань, а також запобігання спробам:

- 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;*
- 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення;*
- 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;*
- 4) перешкодити кримінальному провадженню іншим чином;*
- 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.*

2. Підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом.

До частин 1-2.

Запобіжні заходи, затримання у кримінальному провадженні застосовуються тільки з метою та за наявності підстав, визначених цією статтею.

Слідчий суддя, суд мають враховувати, що рішення про застосування одного із видів запобіжних заходів, який обмежує права і свободи підозрюваного, обвинуваченого, має відповідати характеру певного суспільного інтересу (визначеному у КПК конкретним підставам і меті), що, незважаючи на презумпцію невинуватості, превалює над принципом поваги до свободи особистості.

СТАТТЯ 178. ОБСТАВИНИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. При вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини, у тому числі:

- 1) вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;
- 2) тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується;
- 3) вік та стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого;
- 4) міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців;
- 5) наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання;
- 6) репутацію підозрюваного, обвинуваченого;
- 7) майновий стан підозрюваного, обвинуваченого;
- 8) наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого;
- 9) дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше;
- 10) наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення;
- 11) розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

До частини 1.

Вирішуючи питання про застосування, продовження, зміну або скасування запобіжного заходу при розгляді відповідних клопотань, слідчий суддя, суд зобов'язаний:

— здійснювати повноваження із судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час досудового розслідування і судового розгляду, діяти відповідно до вимог кримінального процесуального закону;

— пам'ятати, що критерії для обрання того чи іншого запобіжного заходу передбачені у частині 1 статті 194 КПК, а тому слідчий суддя, суд вирішує питання про застосування запобіжного заходу, якщо за результатами розгляду клопотання встановить:

а) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;

б) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених статтею 177 КПК, і на які вказує слідчий, прокурор;

б) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні;

— перевіряти наявність підстав і мети застосування запобіжного заходу у кримінальному провадженні, встановлювати обґрунтованість таких підстав з огляду на фактичні дані, установлені конкретні обставини кримінального провадження;

— враховувати, що запобіжні заходи у кримінальному провадженні обмежують права особи на свободу та особисту недоторканність, гарантовані статтею 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, а тому можуть бути застосовані тільки за наявності законної мети та підстав, визначених КПК, з урахуванням відповідної практики Європейського суду з прав людини;

— зважати, що тримання під вартою є винятковим видом запобіжного заходу та застосовується лише у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе відвернути ризику, зазначені у статті 177 КПК;

— мати на увазі, що до підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або тримання під вартою у випадках та в порядку, передбачених главою 18 КПК (частина 7 статті 194 КПК);

— ретельно перевіряти дотримання уповноваженими органами вимог статей 207 — 213 КПК у випадках затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.

Крім того, при розгляді клопотання про обрання або ж продовження застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчий суддя, суд обов'язково має розглянути можливість

застосування інших (альтернативних) запобіжних заходів. Так, на етапі розгляду питання щодо взяття заявника під варту аргументами на користь такого рішення можуть стати серйозність звинувачень, пред'явлених заявникові, та ризик його втечі. В подальшому прокурор має навести підстави для продовження тримання заявника під вартою, оскільки згідно з пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод зі спливом певного часу лише наявність обґрунтованої підозри перестає бути підставою для позбавлення свободи, і судові органи мають навести інші аргументи для продовження тримання під вартою.

У кожному випадку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд, вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, зазначених у статті 177 КПК, на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини, у тому числі відповідно до цієї статті:

1. Вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. У такий спосіб встановленню підлягає обґрунтованість підозри органу досудового розслідування про вчинення кримінального правопорушення підозрюваним, обвинуваченим. При цьому слідчий суддя, суд мають враховувати те, що відповідно до положень статті 198 КПК висловлені в хвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження;

2. Тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується;

3. Вік (неповнолітня особа, особа похилого віку) та стан здоров'я (наявність тяжких хвороб, інвалідності, нездатність самотійно пересуватися) підозрюваного, обвинуваченого;

4. Міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого у місці його постійного проживання, в тому числі наявність у нього родини й утриманців. Обов'язковому з'ясуванню підлягають сімейний стан цієї особи, стан здоров'я членів його сім'ї, кількість та вік дітей, строк фактичного проживання у цій місцевості тощо;

5. Наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання;

6. Репутацію підозрюваного, обвинуваченого. При врахуванні цієї обставини слідчий суддя, суд зобов'язаний проаналізувати матеріали сторін кримінального провадження, об'єктивно оцінити надані характеристики підозрюваному, обвинуваченому з місця роботи, навчання, проживання; дані, що свідчать про перебування підозрюваного, обвинуваченого на обліку у наркологічному, психоневрологічному диспансері, тощо;

7. Майновий стан підозрюваного, обвинуваченого. Встановленню підлягає наявність належного цій особі нерухомого майна у місцевості проживання та інших місцевостях, транспортних засобів, грошових банківських вкладів, їх розмір (за наявності відомостей, наданих стороною захисту);

8. Наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого;

9. Дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше. У клопотанні про застосування запобіжного заходу слідчий, прокурор, крім підстав, зазначених у статті 177 КПК, зобов'язаний надати інформацію про застосування до підозрюваного, обвинуваченого інших запобіжних заходів як у цьому кримінальному провадженні, так і в інших кримінальних провадженнях (за наявності відомостей про їх застосування). Відповідні дані можуть бути надані стороною захисту та підлягають обов'язковому врахуванню при вирішенні поданого клопотання, оскільки впливають на достовірність підстав (ризиків) для застосування того чи іншого виду запобіжного заходу.

10. Наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення;

11. Розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

Ретельному аналізу підлягають обставини наявності підстав застосування запобіжного заходу у разі виконання ухвали слідчого судді, суду щодо застосування до підозрюваного, обвинуваченого на час розгляду відповідного клопотання запобіжного заходу в іншому кримінальному провадженні. Така обставина має бути оцінена при розгляді відповідного клопотання для забезпечення можливості встановлення достатнього ступеня суворості запобіжного заходу до підозрюваного, обвинуваченого за правилами статті 194 КПК. Ненадання такої інформації за її наявності унеможливить прийняття законного рішення слідчим суддею, судом.

Повне фіксування судового розгляду клопотання щодо застосування запобіжного заходу (за допомогою звукозаписувального технічного засобу) здійснюється у разі наявності клопотання про таке фіксування. За відсутності відповідного клопотання фіксування судового розгляду за допомогою

технічних засобів не здійснюється, що не позбавляє секретаря судового засідання обов'язку вести журнал судового засідання.

Перелік обставин, які слід враховувати слідчому судді, суду при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу, не є вичерпним та підлягає розширеному тлумаченню з огляду на фактичні обставини, встановлені у кримінальному провадженні.

СТАТТЯ 179. ОСОБИСТЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

1. Особисте зобов'язання полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого зобов'язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов'язки, передбачені статтею 194 цього Кодексу.

2. Підозрюваному, обвинуваченому письмово під розпис повідомляються покладені на нього обов'язки та роз'яснюється, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і на нього може бути накладено грошове стягнення в розмірі від 0,25 розміру мінімальної заробітної плати до 2 розмірів мінімальної заробітної плати.

3. Контроль за виконанням особистого зобов'язання здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, — прокурор.

До частин 1-3.

Особисте зобов'язання як найбільш м'який вид запобіжного заходу полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого зобов'язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов'язки, вичерпний перелік яких наведено у статті 194 КПК.

Невиконання обов'язків, що встановлені для виконання підозрюваному, обвинуваченому в ухвалі слідчого судді, суду, тягне за собою можливість: 1) застосування більш жорсткого запобіжного заходу на підставі ухвали слідчого судді, суду; 2) накладення грошового стягнення у розмірі від 0.25 розміру мінімальної заробітної плати до 2 розмірів мінімальної заробітної плати.

Контроль за виконанням відповідних обов'язків під час досудового розслідування належить до повноважень слідчого, а під час судового розгляду — до повноважень прокурора.

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 180. ОСОБИСТА ПОРУКА

1. Особиста порука полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків відповідно до статті 194 цього Кодексу і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

2. Кількість поручителів визначає слідчий суддя, суд, який обирає запобіжний захід. Наявність одного поручителя може бути визнано достатньою лише в тому разі, коли ним є особа, яка заслуговує на особливу довіру.

3. Поручителю роз'яснюється у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється або обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, обов'язки поручителя та наслідки їх невиконання, право на відмову від прийнятих на себе зобов'язань та порядок реалізації такого права.

4. Поручитель може відмовитись від взятих на себе зобов'язань до виникнення підстав, які тягнуть за собою його відповідальність. У такому разі він забезпечує явку підозрюваного, обвинуваченого до органу досудового розслідування чи суду для вирішення питання про заміну йому запобіжного заходу на інший.

5. У разі невиконання поручителем взятих на себе зобов'язань на нього накладається грошове стягнення в розмірі:

1) у провадженні щодо кримінального правопорушення, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше трьох років, або інше, більш м'яке покарання, — від двох до п'яти розмірів мінімальної заробітної плати;

2) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років, — від п'яти до десяти розмірів мінімальної заробітної плати;

3) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років, — від десяти до двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати;

4) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк понад десять років, — від двадцяти до п'ятдесяти розмірів мінімальної заробітної плати.

6. Контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, — прокурор.

До частин 1-6.

Особиста порука як вид запобіжного заходу полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього зобов'язків відповідно до статті 194 КПК і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи суду на першу вимогу.

При обранні такого запобіжного заходу слідчий суддя, суд має враховувати, що наявність одного поручителя може бути визнана достатньою лише в тому разі, коли ним є особа, яка заслуговує на особливу довіру (народний депутат України, депутат місцевої ради, особа, яка відзначена державними нагородами тощо).

Поручителю обов'язково мають бути роз'яснені та зрозумілі для нього: ступінь тяжкості кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа; зобов'язки, що покладаються на нього ухвалою слідчого судді, суду, та наслідки їх невиконання (розміри грошового стягнення відповідно до пунктів 1 — 4 частини 5 цієї статті; право на відмову від прийнятих на себе зобов'язань і порядок реалізації такого права (забезпечення явки підозрюваного до органу досудового розслідування чи суду для вирішення питання про заміну йому запобіжного заходу на інший у зв'язку із відмовою від особистої поруки).

СТАТТЯ 181. ДОМАШНІЙ АРЕШТ

1. Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби.

2. Домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі.

3. Ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту передається для виконання органу внутрішніх справ за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого.

4. Орган внутрішніх справ повинен негайно поставити на облік особу, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, і повідомити про це слідчому або суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження.

5. Працівники органу внутрішніх справ з метою контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю.

6. Строк дії ухвали слідчого судді про тримання особи під домашнім арештом не може перевищувати двох місяців. У разі необхідності строк тримання особи під домашнім арештом може бути продовжений за клопотанням прокурора в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. Сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців. По закінченню цього строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим.

До частин 1-6.

Домашній арешт як вид запобіжного заходу може бути застосований до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, та полягає у забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби на підставі ухвали слідчого судді, суду.

Під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту суд має з'ясувати місце проживання підозрюваного, обвинуваченого.

Слідчому судді, суду при обранні запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту слід звертати увагу, що вжите законодавцем у частині 5 цієї статті словосполучення «житло цієї особи» охоп-

лює випадки, коли підозрюваний, обвинувачений є: власником (співвласником) такого житла; зареєстрований у такому житлі; постійно або тимчасово проживає у такому житлі без реєстрації тощо. Відповідно, правильною слід вважати практику тих слідчих суддів, які застосовують цей запобіжний захід у згаданих випадках, з'ясувавши при цьому думку власника житла (якщо він відомий) та оцінивши усі обставини в сукупності, у тому числі: міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання; наявність у нього родини й утриманців (місце їх фактичного проживання); достатність застосування такого запобіжного заходу для запобігання ризикам, визначеним у статті 177 КПК, зокрема спробам підозрюваного, обвинуваченого переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду тощо.

При виконанні ухвали про застосування домашнього арешту у судовому провадженні, орган внутрішніх справ зобов'язаний негайно повідомити суд про взяття на облік особи, стосовно якої застосовано домашній арешт.

Електронний облік підозрюваних, обвинувачених, щодо яких застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, ведеться у складі Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України. До зазначеного обліку забезпечується цілодобовий доступ оперативного чергового чергової частини та працівників структурних підрозділів органу внутрішніх справ, якими здійснюється контроль за поведінкою осіб, які перебувають під домашнім арештом.

До запровадження електронного обліку підозрювані, обвинувачені ставляться на облік у Журналі обліку підозрюваних, обвинувачених, щодо яких застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, який зберігається в черговій частині органу внутрішніх справ і має бути пронумерований, прошнурований, зареєстрований у підрозділі документального забезпечення та скріплений печаткою органу внутрішніх справ.

Матеріали відносно неповнолітнього, який перебуває під домашнім арештом, накопичуються в обліково-профілактичній справі підрозділу кримінальної міліції у справах дітей, яка заводиться відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1176 від 19 грудня 2012 року.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 845 від 31 серпня 2013 року затверджена Інструкція про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Додаток 1

до Інструкції про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту

ЖУРНАЛ обліку підозрюваних, обвинувачених, щодо яких застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту

№ з/п	Час постановлення на облік (дата, година, хвилини)	П. І. Б., дата, місце народження, громадянство, документ, що посвідчує особу (серія, номер), місце проживання або перебування	Житло, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати, номер телефону	Найменування суду, П. І. Б. судді, слідчого судді, яким постановлено ухвалу, дата, номер ухвали	Найменування органу досудового розслідування (суду), П. І. Б., номер телефону слідчого або судді, яким здійснюється судове провадження	Номер кримінального провадження за ЄРДР, стаття КК України, коротка фабула справи
1	2	3	4	5	6	7

Умови перебування під домашнім арештом, зміст покладених обов'язків	Відмітка про застосування електронних засобів контролю (дата закріплення)	Дата закінчення строку дії ухвали. Відомості про продовження, зміну, скасування запобіжного заходу	Посада, П. І. Б., підпис працівника органу внутрішніх справ, яким здійснюється контроль	Виявлені порушення, ужиті заходи реагування	Відмітка про зняття з обліку (П. І. Б., підпис, дата)
8	9	10	11	12	13

Додаток 2
до Інструкції про порядок виконання
органами внутрішніх справ України
ухвал слідчого судді, суду
про обрання запобіжного заходу
у вигляді домашнього арешту
та про зміну раніше обраного
запобіжного заходу на запобіжний
захід у вигляді домашнього арешту

АНКЕТНИЙ ЛИСТ
на підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом

*Фото
(анфас)*

*розмір фотографії —
4 x 6 см*

1. Прізвище, ім'я _____
по батькові _____
2. Дата, місце народження _____
3. Громадянство _____
4. Документ, що посвідчує особу _____
5. Місце проживання або перебування _____
6. Житло, яке забороняється залишати, номер телефону _____
7. Місце роботи, навчання _____
8. Особливі прикмети _____
9. Хибні нахили (наркоманія, алкоголізм, симуляція, статеві розбещення, бродяжництво) _____
10. Найменування суду, П. І. Б. судді, слідчого судді, яким постановлено ухвалу, дата, номер ухвали _____
11. Найменування органу досудового розслідування (суду), П. І. Б., номер телефону слідчого або судді, яким здійснюється судове провадження _____
12. Номер кримінального провадження за ЄРДР, стаття КК України, коротка фабула справи _____
13. Умови перебування під домашнім арештом, зміст покладених обов'язків _____
14. Час поставлення на облік _____
15. Дата закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу _____
Строк продовжено до _____, підстава _____
16. Зміна умов перебування під домашнім арештом, покладених обов'язків _____
17. Дата, підстава зняття з обліку _____

Лист заповнив

_____ р.

_____ (підпис)

_____ (П. І. Б.)

Додаток 3
до Інструкції про порядок виконання
органами внутрішніх справ України
ухвал слідчого судді, суду про обрання
запобіжного заходу у вигляді
домашнього арешту та про зміну
раніше обраного запобіжного заходу
на запобіжний захід у вигляді
домашнього арешту

ВІДОМОСТІ
про здійснення контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого,
який перебуває під домашнім арештом

Прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного, обвинуваченого _____

Житло, яке забороняється залишати _____

Дата	П. І. Б. посадової особи, вжиті заходи з перевірки поведінки підозрюваного, обвинуваченого, підпис	Виявлені порушення та вжиті за ними заходи	Підпис підозрюваного, обвинуваченого (при особистому спілкуванні)
1	2	3	4

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 182. ЗАСТАВА

1. Застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, під умовою звернення внесених коштів у доход держави в разі невиконання цих обов'язків. Можливість застосування застави щодо особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, може бути визначена в ухвалі слідчого судді, суду у випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу.

2. Застава може бути внесена як самим підозрюваним, обвинуваченим, так і іншою фізичною або юридичною особою (заставаодавцем). Заставаодавцем не може бути юридична особа державної або комунальної власності або така, що фінансується з місцевого, державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або у статутному капіталі якої є частка державної, комунальної власності, або яка належить суб'єкту господарювання, що є у державній або комунальній власності.

3. При застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави підозрюваному, обвинуваченому роз'яснюються його обов'язки і наслідки їх невиконання, а заставаодавцю — у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється чи обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, обов'язки із забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого та його явки за викликом, а також наслідки невиконання цих обов'язків.

У разі внесення застави згідно з ухвалою слідчого судді, суду щодо особи, стосовно якої раніше було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, передбачені цією частиною роз'яснення здійснюються уповноваженою службовою особою місця ув'язнення.

4. Розмір застави визначається слідчим суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших

даних про його особу та ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу. Розмір застави повинен достатньою мірою гарантувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків та не може бути завідомо непомірним для нього.

5. Розмір застави визначається у таких межах:

1) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, — від одного до двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати;

2) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні тяжкого злочину, — від двадцяти до вісімдесяти розмірів мінімальної заробітної плати;

3) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні особливо тяжкого злочину, — від вісімдесяти до трьохсот розмірів мінімальної заробітної плати.

У виключних випадках, якщо слідчий суддя, суд встановить, що застава у зазначених межах не здатна забезпечити виконання особою, що підозрюється, обвинувачується у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, покладених на неї обов'язків, застава може бути призначена у розмірі, який перевищує вісімдесят чи триста розмірів мінімальної заробітної плати відповідно.

6. Підозруваний, обвинувачений, який не тримається під вартою, не пізніше п'яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави зобов'язаний внести кошти на відповідний рахунок або забезпечити їх внесення заставодавцем та надати документ, що це підтверджує, слідчому, прокурору, суду. Зазначені дії можуть бути здійснені пізніше п'яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави, якщо на момент їх здійснення не буде прийнято рішення про зміну запобіжного заходу. З моменту обрання запобіжного заходу у вигляді застави щодо особи, яка не тримається під вартою, в тому числі до фактичного внесення коштів на відповідний рахунок, а також з моменту звільнення підозрюваного, обвинуваченого з-під варти внаслідок внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, підозруваний, обвинувачений, заставодавець зобов'язані виконувати покладені на них обов'язки, пов'язані із застосуванням запобіжного заходу у вигляді застави.

7. У випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу, підозруваний, обвинувачений або заставодавець мають право у будь-який момент внести заставу у розмірі, визначеному в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

8. У разі невиконання обов'язків заставодавцем, а також, якщо підозруваний, обвинувачений, будучи належним чином повідомлений, не з'явився за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи не повідомив про причини своєї неявки, або якщо порушив інші покладені на нього при застосуванні запобіжного заходу обов'язки, застава звертається в дохід держави та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України й використовується у порядку, встановленому законом для використання коштів судового збору.

9. Питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора або за власною ініціативою суду в судовому засіданні за участю підозруваного, обвинуваченого, заставодавця, в порядку, передбаченому для розгляду клопотань про обрання запобіжного заходу. Неприбуття в судове засідання зазначених осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду питання, не перешкоджає проведенню судового засідання.

10. У разі звернення застави в дохід держави слідчий суддя, суд вирішує питання про застосування до підозруваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу з урахуванням положень частини сьомої статті 194 цього Кодексу.

11. Застава, що не була звернена в дохід держави, повертається підозруваному, обвинуваченому, заставодавцю після припинення дії цього запобіжного заходу. При цьому застава, внесена підозруваним, обвинуваченим, може бути повністю або частково звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень. Застава, внесена заставодавцем, може бути звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень тільки за його згодою.

До частин 1-11.

Механізм внесення, повернення та звернення у дохід держави коштів у разі застосування запобіжного заходу у вигляді застави, який обраний з метою забезпечення належної поведінки особи, щодо якої застосовано запобіжний захід, її явки за викликом до слідчого, прокурора або суду, а також виконання інших покладених на неї обов'язків, передбачених положеннями цього КПК, визна-

чений Порядком внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 15 від 11 січня 2012 року.

Застава вноситься у національній грошовій одиниці на спеціальний депозитний рахунок суду, який обрав такий запобіжний захід, відкритий в органах Казначейства в установленому законодавством порядку.

Застава може бути внесена підозрюваним, обвинуваченим або іншою особою, яка діє від його імені, заставодавцем — іншою фізичною чи юридичною особою, яка вносить кошти від свого імені. При цьому, застава не може бути внесена юридичними особами державної або комунальної власності або такими, що фінансуються з місцевого, державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або у статутному капіталі яких є частка державної, комунальної власності або яка належить суб'єкту господарювання, що є у державній або комунальній власності.

Розмір застави визначається в ухвалі слідчого судді, суду про обрання стосовно особи запобіжного заходу у вигляді застави.

Внесення коштів на депозитний рахунок суду здійснюється на підставі платіжного доручення особи чи заставодавця не пізніше п'яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави. Підтвердженням внесення коштів на депозитний рахунок суду є платіжний документ з відміткою банку про виконання, який надається слідчому, прокурору або суду, який здійснює кримінальне провадження.

Застава повертається особі або заставодавцю повністю або частково у випадках, передбачених цим КПК у безготівковій формі на зазначений ними банківський рахунок, а у разі відсутності такого рахунка — готівкою через банки або підприємства поштового зв'язку. Для повернення коштів, внесених як застава, особа чи заставодавець подає до органу Казначейства, в якому відкрито депозитний рахунок суду, на який було внесено заставу, такі документи: заяву особи чи заставодавця, в якій обов'язково зазначаються реквізити банківського рахунка, на який зараховуватимуться кошти, що підлягають поверненню, а у разі відсутності банківського рахунка — відомості про банк чи підприємство поштового зв'язку; засвідчену судом копію ухвали слідчого судді, суду, вироку суду, в якому міститься рішення про повернення застави; копію платіжного або іншого документа, що підтверджує факт внесення коштів як застави. Повернення коштів, внесених як застава, здійснюється протягом п'яти робочих днів з дня надходження зазначених документів до органу Казначейства.

Звернення застави у дохід держави здійснюється на підставі копії ухвали слідчого судді, суду, вироку суду, в яких міститься рішення про звернення застави в дохід держави, прийняте у випадках, передбачених цим КПК. Копія ухвали слідчого судді, суду, вироку суду протягом п'яти днів з дня набрання ними законної сили надсилається слідчим суддею (судом), який їх постановив чи ухвалив, органу Казначейства, в якому відкрито депозитний рахунок суду, на який було внесено заставу.

Визначені у частині 5 цієї статті чіткі розміри застави дають можливість досягти мети запобіжного заходу без обмеження права на свободу та особисту недоторканність. При цьому застава, внесена підозрюваним, обвинуваченим, може бути повністю або частково звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень, що сприяє виконанню завдань кримінального провадження.

Слідчому судді необхідно враховувати майновий стан підозрюваного, обвинуваченого та не допускати встановлення такого розміру застави як альтернативи триманню під вартою, що є завідомо непропорційним для цієї особи та призводить до неможливості виконання застави.

Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатній для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків.

Виключно у випадках, перелік яких встановлено в частині 4 статті 183 КПК, слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою має право не визначити розмір застави. При цьому, слідчий суддя, суд зобов'язаний обґрунтувати у рішенні незастосування застави.

ДОДАТКОВО ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1 ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 183. ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу.

2. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім як:

1) до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, — виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений не виконав обов'язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

2) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

3) до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, — виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

4) до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років;

5) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки;

6) до особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених розділом IX цього Кодексу або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

3. Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених цим Кодексом, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

В ухвалі слідчого судді, суду зазначаються, які обов'язки з передбачених статтею 194 цього Кодексу будуть покладені на підозрюваного, обвинуваченого у разі внесення застави, наслідки їх невиконання, обґрунтовується обраний розмір застави, а також можливість її застосування, якщо таке рішення прийнято у кримінальному провадженні, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

4. Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, має право не визначити розмір застави у кримінальному провадженні:

1) щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування;

2) щодо злочину, який спричинив загибель людини;

3) щодо особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею.

До частин 1-4.

Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується лише у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 КПК.

Вичерпний перелік підстав застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою визначено у частині 2 цієї статті та розширеному тлумаченню не підлягає.

Строки застосування такого запобіжного заходу передбачено у статті 197 КПК.

Слідчому судді, суду необхідно враховувати вимоги дотримання розумного строку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, продовження строку тримання під вартою. Загальні положення щодо розумних строків у кримінальному провадженні встановлено у статті 28 КПК та конкретизовано у статті 197 КПК.

Строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку цього запобіжного заходу не може перевищувати шістдесяті днів. Слідчий суддя, суд зобов'язаний визначити в ухвалі про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою дату закінчення її дії (частина 4 статті 196 КПК).

Якщо триманню під вартою передувало затримання підозрюваного, обвинуваченого, строк тримання під вартою обчислюється з моменту затримання. Час перебування особи в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи включається до строку тримання під вартою.

У випадку продовження застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчий суддя, суд зобов'язані враховувати, що сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати: шести місяців — у кримінальному провадженні щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості; дванадцяти місяців — у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Загальне положення щодо розумних строків у таких випадках викладено в пункті 79 рішення Європейського суду з прав людини у справі «Харченко проти України». згідно з якою «Розумність строку тримання під вартою не може оцінюватися абстрактно. Вона має оцінюватися в кожному окремому випадку залежно від особливостей конкретної справи, причин, про які йдеться у рішеннях національних судів, переконливості аргументів заявника, викладених у його клопотанні про звільнення. Продовження тримання під вартою може бути виправдано тільки за наявності конкретного суспільного інтересу, який, незважаючи на презумпцію невинуватості, превалює над принципом поваги до свободи особистості».

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДЯ СУДУ.

СТАТТЯ 184. КЛОПОТАННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, і повинно містити:

- 1) короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, в якому підозрюється або обвинувачується особа;*
- 2) правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;*
- 3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати, обвинувачувати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;*
- 4) посилання на один або кілька ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу;*
- 5) виклад обставин, на підставі яких слідчий, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;*
- 6) обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів;*
- 7) обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного, обвинуваченого конкретних обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу.*

2. Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

3. До клопотання додаються:

- 1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;*
  - 2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;*
  - 3) підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.*
- 4. Застосування запобіжного заходу до кожної особи потребує внесення окремого клопотання.*

До частин 1-4.

Розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів, передбачених главою 18 цього КПК, під час досудового розслідування згідно зі статті 184 КПК здійснюється слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого провадиться досудове розслідування. У разі здійснення досудового розслідування слідчою групою клопотання про застосування запобіжного заходу також розглядається слідчим суддею суду першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що здійснює відповідне розслідування. Підставою для визначення територіальної юрисдикції суду першої інстанції при розгляді клопотань щодо за-

стосування запобіжних заходів є постанова керівника відповідного органу досудового розслідування про створення слідчої групи, в якій визначено місце проведення досудового розслідування.

Клопотання про застосування запобіжного заходу подає орган досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на місце вчинення кримінального правопорушення. За правилами частини 3 статті 218 КПК, якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

Як виняток, розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування до особи, яку затримано без ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, може здійснюватися слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана. Такий розгляд можливий тільки за умови, що затримана без ухвали слідчого судді, суду особа з об'єктивних причин не могла бути доставлена у строк не пізніше шістдесяти годин із моменту затримання до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування (частина 1 статті 192 КПК).

Визначення слідчого судді для розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідного клопотання за принципом вірогідності, який враховує кількість проваджень, що знаходяться на розгляді у суддів, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрадженні та закінчення терміну їх повноважень. Після визначення слідчого судді не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду, крім випадків, установлених законом.

Розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів, передбачених главою 18 цього КПК, під час судового провадження здійснюється судом за клопотанням прокурора.

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____)
класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

КЛОПОТАННЯ
про застосування запобіжного заходу — особисте зобов'язання

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

_____)
звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного

_____)
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____)
(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

_____)
кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

_____)
кримінальну відповідальність)

_____)
(зазначається виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні

_____)
кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини)

(зазначається посилання на один або кілька ризиків, зазначених у статті 177 КПК України,

виклад обставин, на підставі яких слідчий дійшов висновку про наявність

одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що

підтверджують ці обставини)

(зазначається обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у

клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів)

(зазначається обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного конкретних обов'язків,

передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК України)

Приймаючи до уваги, що підозрюваний _____

(прізвище, ініціали)

може здійснити _____

(зазначається дія або дії, передбачені ст.177 КПК України)

керуючись ст.ст.131,132, 176-179,184,194 КПК України,-

ПРОШУ:

1.Застосувати до підозрюваного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

запобіжний захід — особисте зобов'язання.

2. Покласти на підозрюваного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

наступні обов'язки:

— прибувати до слідчого _____ за адресою _____ з періодичністю 2 рази на тиждень, в понеділок та п'ятницю о ____ год.;

— не відлучатися за межі м. _____ без письмового дозволу слідчого на стадії досудового розслідування і без письмового дозволу суду на стадії судового провадження;

— повідомляти слідчого (суд) про зміну свого місця проживання;

Додатки:

— копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;

— перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;

— документи в підтвердження надання підозрюваному копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу;

— витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене «__» _____ 20__ року в _____

(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____
класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про застосування запобіжного заходу — особиста порука

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

_____
звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

_____ кримінальну відповідальність)

(зазначається виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні

кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини)

(зазначається посилання на один або кілька ризиків, зазначених у статті 177 КПК України,

_____ виклад обставин, на підставі яких слідчий дійшов висновку про наявність

_____ одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що

_____ підтверджують ці обставини)

(зазначається обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у

_____ клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів)

(зазначається обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного конкретних обов'язків,

_____ передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК України)

До органу досудового розслідування звернулися громадяни _____,
(прізвища, ім'я та по батькові)

що вони готові надати письмові зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

Приймаючи до уваги, що підозрюваний _____
(прізвище, ініціали)

може здійснити _____
(зазначається дія або дії, передбачені ст.177 КПК України)
керуючись ст.ст.131,132, 176-178,180,184,194 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Застосувати до підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
запобіжний захід — особисту поруку.
2. Призначити _____ поручителями підозрюваного та відібрати у них
(прізвища, ім'я та по батькові)
письмові зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним покладених на нього
обов'язків відповідно до ст.194 КПК України і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу
досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.
3. Покласти на підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
наступні обов'язки _____
(зазначається перелік обов'язків, які необхідно покласти на підозрюваного)

Додатки:

- копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
- перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;
- документи в підтвердження надання підозрюваному копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____ в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____
_____
_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____ класний чин, прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ року

КЛОПОТАННЯ про застосування запобіжного заходу — домашній арешт

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,
_____ звання, прізвище, ініціали)
здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ № _____, внесеному
до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, відносно підозрюваного
_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність)

(зазначається виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини)

(зазначається посилання на один або кілька ризиків, зазначених у статті 177 КПК України, виклад обставин, на підставі яких слідчий дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини)

(зазначається обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів)

(зазначається обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного конкретних обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК України)

Приймаючи до уваги, що підозрюваний _____ (прізвище, ініціали) може здійснити _____ (зазначається дія або дії, передбачені ст.177 КПК України) керуючись ст.ст.131,132, 176-178,181,184,194 КПК України,-

ПРОШУ:

- 1.Застосувати до підозрюваного _____ (прізвище, ім'я та по батькові) запобіжний захід у вигляді домашнього арешту за адресою: _____
2. Покласти на підозрюваного _____ (прізвище, ім'я та по батькові) обов'язок не залишати житло цілодобово.

Додатки:

- копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
- перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;
- документи в підтвердження надання підозрюваному копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____ (зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____
_____
_____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,
_____)
класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про застосування запобіжного заходу — застави

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,
_____)

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, за ознаками злочину, передбаченого ч.3 ст.185 КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, що « _____ » _____ 20__ року, в період з _____ до _____ години громадянин Павлов Степан Вікторович, з метою крадіжки чужого майна через відчинене вікно проник до належної на праві приватної власності громадянину Вікторову Івану Федоровичу квартири № 14, розміщеної на першому поверсі будинку № 33 по вул. _____ в м.Києві, звідки таємно викрав грошові кошти в сумі _____ гривень.

« _____ » _____ 20__ року громадянину Павлову С.В. слідчим вручено повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.185 КК України.

Допитаний в якості підозрюваного Павлов С.В. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.185 КК України, визнав себе винним повністю і показав, що « _____ » _____ 20__ року, в _____ годин він перебував біля будинку № 33 по вул. _____ в м.Києві, де побачив, що вікно однієї із квартир цього будинку, яка розташована на першому поверсі не зачинене. Пересвідчившись, що в квартирі нікого немає, з метою крадіжки, він проник в квартиру, звідки викрав грошові в сумі _____ гривень.

У вчиненні кримінального правопорушення підозрюється Павлов Степан Вікторович, _____ року народження, громадянин України, освіта середня, працюючий _____ в _____, не судимий, одружений, на утриманні неповнолітніх дітей не має, мешкає за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, кв. _____.

Вина Павлова С.В. повністю підтверджується зібраними по кримінальному провадженню доказами: висновком дактилоскопічної експертизи, згідно з яким один зі слідів пальців рук, вилучених під час огляду квартири потерпілого, залишений підозрюваним; показаннями громадянки Кольцової А.Г., яка бачила підозрюваного, коли він через вікно залишав квартиру потерпілого; протоколом пред'явлення особи для впізнання громадянці Кольцовій А.Г.

У діях Павлова С.В. вбачаються ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.185 КК України, яке є тяжким злочином, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі від 3 до 6 років.

Приймаючи до уваги, що підозрюваний Павлов С.В. може переховуватися від органів досудового розслідування, оскільки ним вчинено тяжке кримінальне правопорушення, за яке передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, характеристику на Павлова С.В. з місяця роботи, що також свідчить про неможливість запобігання цим ризикам шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів, керуючись ст.ст.40,131,132,176-178,182,184,194 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Застосувати щодо підозрюваного Павлова Степана Вікторовича, ____ року народження, запобіжний захід у вигляді застави.

2. Покласти на підозрюваного Павлова Степана Вікторовича наступні обов'язки:

— прибувати до слідчого _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)

за адресою: _____ за першою вимогою;

— не відлучатися за межі м. Києва без письмового дозволу слідчого на стадії досудового розслідування і без письмового дозволу суду на стадії судового провадження.

Додатки:

— копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;

— перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу.

— витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

— підтвердження того, що підозрюваному надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____
(ззначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,

_____ класний чин, прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ року

К Л О П О Т А Н Н Я
про застосування запобіжного заходу — тримання під вартою

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

_____ звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст.187 КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, що « ____ » _____ 20__ року, о 21 годині, біля кафе «Зустріч, розміщеному на вул. _____ в м. Києві, громадянин Іванов Сергій Іванович за попередньою змовою з громадянином Сидоровим Павлом Петровичем, спрямованою на вчинення розбійного нападу з метою заволодіння чужим майном із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я, заволоділи майном громадянина Петрова Миколи Степановича, спричинивши йому майнову шкоду на загальну суму _____ гривень.

« ____ » _____ 20__ року громадянину Іванову С.І. слідчим вручено повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України.

Допитаний в якості підозрюваного Іванов С.І. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України, визнав себе винним повністю і показав, що о 21 годині він знаходився біля кафе «Зустріч, розміщеному на вул. _____ в м.Києві, зі своїм знайомим Сидоровим П.П.. В цей час із кафе вийшов незнайомий їм чоловік. Як потім йому стало відомо це був Петров М.С. Коли Петров М.С. зайшов в арку будинку № 23, Сидоров П.П. запропонував йому пограбувати Петрова М.С.. на що він погодився. Вони наздогнали Петрова М.С., і Сидоров П.П., погрожуючи ножем, почав вимагати у Петрова М.С. мобільний телефон. Петров М.С. намагався втекти від них, але вони його наздогнали, і поваливши на землю, стали бити його ногами по голові та тулубу. Коли Петров М.С. перестав чинити їм опір, Сидоров П.П. забрав у нього з кишені мобільний телефон SAMSUNG DOUS _____.

У вчиненні зазначеного кримінального правопорушення підозрюється Сидоров Павло Петрович. _____ року народження, уродженець м. Києва, громадянин України, освіта середня, не працюючий, раніше судимий за ч. ____ ст. ____ КК України, мешкає за адресою: м.Київ, вул. _____ буд. _____, кв. _____.

Вина Сидорова П.П. повністю підтверджується зібраними в кримінальному провадженні доказами, а саме: показами потерпілого Петрова М.С. та підозрюваного Іванова С.І.

У діях Сидорова П.П. вбачаються ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України, яке є тяжким злочином і карається позбавленням волі на строк від 7 до 10 років із конфіскацією майна.

Слідством під час досудового розслідування встановлено наявність ризику, передбаченого п.1 ч.1 ст.177 КПК України, і в обґрунтування застосування запобіжного заходу щодо Сидорова П.П. покладатись на необхідність запобігання подальшим спробам переховуватися від органів досудового розслідування та суду.

Як встановлено в ході досудового розслідування Сидоров П.П. покинув місце проживання відразу після скоєння кримінального правопорушення, що підтверджується показами матері підозрюваного — Сидорової Анастасії Григорівни.

На дату подання цього клопотання місце проживання і знаходження Сидорова П.П. слідству невідоме.

Приймаючи до уваги, що підозрюваний Сидоров П.П. з метою уникнення притягнення до кримінальної відповідальності переховується від органів досудового розслідування, що свідчить про неможливість запобігання вищезазначеного ризику застосуванням більш м'яких запобіжних заходів, керуючись вимогами ст.ст. 40, 131, 132, 176-178, п.5 ч.1 ст.183, 184, 194 КПК України, -

ПРОШУ:

Застосувати до підозрюваного Сидорова Павла Петровича, ____ року народження, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Додатки:

- копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
- перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу.
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « ____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 185. ВІДКЛИКАННЯ, ЗМІНА АБО ДОПОВНЕННЯ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу прокурору стали відомі обставини, що виключають обґрунтовану підозру у вчиненні особою кримінального правопорушення, він зобов'язаний відкликати клопотання про застосування запобіжного заходу та відкликати дозвіл на затримання, якщо такий дозвіл був отриманий.

2. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу слідчому, прокурору стали відомі інші обставини, що можуть вплинути на вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу, він зобов'язаний доповнити або змінити клопотання, або замінити його новим клопотанням.

До частин 1-2.

З метою недопущення неоднакового та/або неправильного тлумачення норм права, зокрема при застосуванні запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ направив судам інформаційний лист № 511-550/0/4-13 від 04 квітня 2013 року «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України», в якому зазначив наступне: «Змінити або доповнити подане до слідчого судді, суду клопотання про застосування запобіжного заходу вправі лише прокурор».

Право підозрюваного, обвинуваченого на розгляд клопотання про зміну, скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою не може бути обмежено. Слідчий суддя, суд зобов'язаний розглянути відповідне клопотання підозрюваного, обвинуваченого протягом трьох днів із дня його одержання згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.

Відмова у розгляді з підстав неодноразового звернення з таким клопотанням у кримінальному провадженні не допускається та є порушенням пункту 4 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Слідчий суддя, суд вправі залишити без розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу у випадку, коли таке клопотання подано раніше ніж за тридцять днів із дня постановлення попередньої ухвали про застосування, зміну або відмову у зміні запобіжного заходу. Якщо ж у відповідному клопотанні, поданому у межах тридцяти днів із дня постановлення попередньої ухвали про застосування, зміну або відмову у зміні запобіжного заходу, викладено нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею, судом, розгляд клопотання має бути здійснено у строки, передбачені частиною 4 статті 201 КПК.

Клопотання про продовження строку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу не можуть розглядатися слідчим суддею суду першої інстанції в одному провадженні, оскільки такий порядок не передбачено КПК. Клопотання про продовження строку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою подається у визначені КПК строки та розглядається слідчим суддею суду першої інстанції, який визначається відповідно до положень частини 3 статті 35 КПК. Такий же порядок застосовується і для вирішення питання про визначення слідчого судді для розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу.

СТАТТЯ 186. СТРОКИ РОЗГЛЯДУ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Клопотання про застосування або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого або з моменту надходження до суду клопотання, якщо підозрюваний, обвинувачений перебуває на свободі, чи з моменту подання підозрюваним, обвинуваченим, його захисником до суду відповідного клопотання.

До частини 1.

Розгляд слідчим суддею, судом клопотання про застосування, зміну запобіжного заходу здійснюється невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин із моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого (момент фактичного затримання фіксується у протоколі затримання) або з моменту надходження до суду клопотання, якщо підозрюваний, обвинувачений перебуває на свободі (у такому випадку слідчий суддя, суд призначає дату судового засідання і здійснює судовий

виклик). Також невідкладно (з моменту подання клопотання підозрюваним, обвинуваченим, його захисником до суду) здійснюється розгляд слідчим суддею, судом клопотання про зміну запобіжного заходу.

У випадку, коли судовий розгляд щодо затриманого підозрюваного, обвинуваченого у визначений КПК строк (сімдесят дві години із моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого, що зафіксований у протоколі затримання) не проведено, слідчий суддя зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу на підставі частини 3 статті 206 КПК із одночасним здійсненням судового виклику на судовий розгляд щодо застосування запобіжного заходу.

СТАТТЯ 187. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТТЯ ОСОБИ ДЛЯ РОЗГЛЯДУ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Слідчий суддя, суд після одержання клопотання про застосування запобіжного заходу до підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває на свободі, призначає дату судового засідання і здійснює судовий виклик.

2. Якщо слідчий, прокурор подав разом із клопотанням про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, слідчий суддя, суд приймає рішення згідно зі статтею 189 цього Кодексу.

3. У разі неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю, слідчий суддя, суд має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, обвинуваченого, якщо він не з'явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, або ухвали про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана.

До частин 1-3.

Слідчий суддя, суд після одержання клопотання про застосування запобіжного заходу до підозрюваного, обвинуваченого для забезпечення розгляду має здійснити:

— заходи щодо забезпечення прибуття підозрюваного, обвинуваченого для судового розгляду, зокрема: здійснити судовий виклик підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває на свободі; здійснити судовий виклик підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;

— заходи для забезпечення захисником підозрюваного, обвинуваченого у випадках, коли: підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника; якщо участь захисника є обов'язковою; якщо слідчий суддя, суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника;

— повідомлення / судовий виклик свідків, яких слідчий, прокурор або підозрюваний, обвинувачений вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо застосування запобіжного заходу.

Клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу розглядається слідчим суддею, судом негайно після його одержання у порядку статті 189 КПК. Ухвала про дозвіл на затримання оскарженню не підлягає.

При цьому ухвалу слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного, обвинуваченого має бути виконано у строк, встановлений у цій ухвалі. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу втрачає законну силу з моменту закінчення строку дії ухвали, зазначеного в ній, або закінчення шести місяців із дати постановлення ухвали, у якій не зазначено строку її дії (частина 3 статті 190 КПК). У зв'язку з цим клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміну іншого запобіжного заходу на тримання під вартою слідчий суддя залишає без розгляду.

Слідчий суддя, суд наділений правом розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого лише у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК, буде доведено, що такого підозрюваного, обвинуваченого оголошено у міжнародний розшук (частина 6 статті 193 КПК). Обов'язок доведення факту перебування підозрюваного, обвинуваченого у міжнародному розшуку покладається на слідчого, прокурора, який подав клопотання про застосування запобіжного заходу, та підтверджується відповідними відомостями (довідка, витяг із бази даних Інтерполу тощо). При цьому після затримання особи, яка перебувала у міжнародному розшуку, слідчий суддя, суд не пізніше як через сорок вісім годин з часу доставки такої особи до органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на місце вчинення кримінального пра-

випорушення, зобов'язаний розглянути питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м'який запобіжний захід за обов'язкової присутності такого підозрюваного, обвинуваченого.

СТАТТЯ 188. КЛОПОТАННЯ ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ З МЕТОЮ ПРИВОДУ

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

2. Це клопотання може бути подане:

1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою;

2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику;

3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

3. Прокурор додає до клопотання документи, які підтверджують зазначені у пунктах 1, 2 частини четвертої статті 189 цього Кодексу обставини.

ЛІВІВСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 189. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ З МЕТОЮ ПРИВОДУ

1. Слідчий суддя, суд не має права відмовити в розгляді клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного, обвинуваченого, навіть якщо існують підстави для затримання без ухвали суду про затримання з метою приводу.

2. Клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу розглядається слідчим суддею, судом негайно після одержання цього клопотання.

3. Розгляд клопотання здійснюється в закритому судовому засіданні за участю прокурора.

4. Слідчий суддя, суд відмовляє у наданні дозволу на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, якщо прокурор не доведе, що зазначені у клопотанні про застосування запобіжного заходу обставини вказують на наявність підстав для тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого, а також є достатні підстави вважати, що:

1) підозрюваний, обвинувачений переховується від органів досудового розслідування чи суду;

2) одержавши відомості про звернення слідчого, прокурора до суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, обвинувачений до початку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу вчинить дії, які є підставою для застосування запобіжного заходу і зазначені у статті 177 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5076-VI від 05.07.2012}

ЛІВІВСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 190. УХВАЛА ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ З МЕТОЮ ПРИВОДУ

1. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу повинна містити:

1) найменування суду, прізвище та ініціали слідчого судді, судді (суддів);

2) прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного, обвинуваченого, для затримання якого постановляється ухвала, відомі на момент постановлення ухвали, а якщо прізвище, ім'я, по батькові не відомі, — докладний опис такої особи;

3) короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, і його правову кваліфікацію за законом України про кримінальну відповідальність;

4) посилання на обставини, які дають підстави для:

обґрунтованої підозри про вчинення особою кримінального правопорушення;

висновку про існування ризику, зазначеного у клопотанні про застосування запобіжного заходу;

висновку щодо існування обставин, зазначених у пунктах 1 або 2 частини четвертої статті 189 цього Кодексу, для прийняття рішення про надання дозволу на затримання;

- 5) дату постановлення ухвали;
  - 6) дату втрати законної сили ухвалою;
  - 7) підпис слідчого судді, судді (суддів), який постановив ухвалу.
2. В ухвалі про дозвіл на затримання з метою приводу вказуються прізвище, ім'я, по батькові, адреса і телефон прокурора або слідчого, за клопотанням якого постановлена ухвала.
3. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу втрачає законну силу з моменту:
- 1) приводу підозрюваного, обвинуваченого до суду;
  - 2) закінчення строку дії ухвали, зазначеного в ній, або закінчення шести місяців із дати постановлення ухвали, у якій не зазначено строку її дії;
  - 3) відкликання ухвали прокурором.
4. Слідчий суддя, суд за клопотанням прокурора має право вирішити питання про повторне затримання з метою приводу в порядку, передбаченому цим Кодексом. Повторне звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання однієї і тієї ж особи по тому самому кримінальному провадженню після винесення слідчим суддею, судом ухвали про відмову у задоволенні такого клопотання можливе лише при виникненні нових обставин, які підтверджують необхідність тримання особи під вартою.
5. Ухвала про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом. Ухвала про дозвіл на затримання оскарженню не підлягає.

Дивись коментар до § 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду.

СТАТТЯ 191. ДІЇ УПОВНОВАЖЕНИХ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ПІСЛЯ ЗАТРИМАННЯ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ

1. Затримана на підставі ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше тридцяти шести годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду, який постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу.
2. У разі затримання на транспорті місцем затримання вважається територія району, на якій особа затримана.
3. У разі затримання особи на громадському транспорті, незапланована зупинка якого неможлива без зайвих труднощів, місцем затримання вважається територія району, на якій розташована найближча попутна зупинка громадського транспорту.
4. У разі затримання особи на авіаційному або морському транспорті під час здійснення рейсу за межі державного кордону України місцем затримання вважається порт у межах державного кордону України, в якому почався цей рейс.
5. Службова особа, яка на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання затримала особу, зобов'язана негайно вручити їй копію зазначеної ухвали.
6. Уповноважена службова особа (особа, якій законом надане право здійснювати затримання), яка затримала особу на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання або у якій під вартою тримається особа, щодо якої діє ухвала про дозвіл на затримання, негайно повідомляє про це слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі.
7. Якщо після затримання підозрюваного, обвинуваченого з'ясується, що він був затриманий на підставі ухвали про дозвіл на затримання, яка відкликана прокурором, підозрюваний, обвинувачений має бути негайно звільнений уповноваженою службовою особою, під вартою якої він тримається, якщо немає інших законних підстав для його подальшого затримання.
8. Службова особа здійснює затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків і пов'язаних з цим особистий обшук та огляд його речей тільки в присутності офіційних представників цього розвідувального органу.

Дивись коментар до § 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду.

СТАТТЯ 192. ПОДАННЯ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ПІСЛЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про застосування запобіжного заходу до особи, яку затримано без ухвали про дозвіл на за-

тримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а якщо це неможливо у строк, передбачений частиною другою статті 211 цього Кодексу, — до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана.

2. Клопотання про застосування запобіжного заходу до особи, яку затримано без ухвали про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, має відповідати вимогам, зазначеним у статті 184 цього Кодексу. До клопотання має бути доданий протокол тримання підозрюваного.

ЛІВІНСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДЯ, СУДУ.

СТАТТЯ 193. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті.

2. Слідчий суддя, суд, до якого прибув або доставлений підозрюваний, обвинувачений для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу, зобов'язаний роз'яснити його права:

- 1) мати захисника;
- 2) знати суть та підстави підозри або обвинувачення;
- 3) знати підстави його затримання;
- 4) відмовитися давати пояснення, показання з приводу підозри або обвинувачення;
- 5) давати пояснення щодо будь-яких обставин його затримання та тримання під вартою;
- 6) досліджувати речові докази, документи, показання, на які посилається прокурор, та надавати речі, документи, показання інших осіб на спростування доводів прокурора;
- 7) заявляти клопотання про виклик і допит свідків, показання яких можуть мати значення для вирішення питань цього розгляду.

3. Слідчий суддя, суд зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення захисником підозрюваного, обвинуваченого, якщо останній заявив клопотання про залучення захисника, якщо участь захисника є обов'язковою або якщо слідчий суддя, суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника.

4. За клопотанням сторін або за власною ініціативою слідчий суддя, суд має право заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу.

5. Будь-які твердження чи заяви підозрюваного, обвинуваченого, зроблені під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не можуть бути використані на доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується, або у будь-якому іншому правопорушенні.

6. Слідчий суддя, суд може розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого, лише у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений оголошений у міжнародний розшук. У такому разі після затримання особи і не пізніше як через сорок вісім годин з часу її доставки до місця кримінального провадження слідчий суддя, суд за участю підозрюваного, обвинуваченого розглядає питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м'який запобіжний захід, про що постановляє ухвалу.

До частин 1-6.

Слідчий суддя, суд має ретельно перевіряти відповідність поданого клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу вимогам статті 184 КПК, а також своєчасність надання підозрюваному, обвинуваченому копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу (не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання). У випадку недотримання слідчим, прокурором вимог статті 184 КПК слідчий суддя розглядає відповідне клопотання та відмовляє у його задоволенні. Слід мати на увазі, що змінити або доповнити подане до слідчого судді, суду клопотання про застосування запобіжного заходу вправі лише прокурор.

Слідчий суддя, суд повинні вимагати від слідчого, прокурора виконання вимог КПК стосовно подання клопотання про застосування запобіжного заходу щодо кожного підозрюваного, обвинуваченого окремо.

Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника.

З метою забезпечення розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, обвинуваченого, якщо він не з'явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою за судовим викликом (ч. 3 ст. 187 КПК). Якщо ж ухвалу про привід не було виконано, слідчий суддя, суд має право постановити ухвалу про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу. Ухвалу про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу може бути оскаржено до суду апеляційної інстанції.

Повторне звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання однієї і тієї ж особи по тому самому кримінальному провадженню після винесення слідчим суддею, судом ухвали про відмову у задоволенні такого клопотання можливе лише при виникненні нових обставин, які підтверджують необхідність тримання особи під вартою та обґрунтовані у клопотанні.

Слідчому судді, суду слід враховувати, що відповідно до ст.188 КПК прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, наділені правом одночасно подати клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміну іншого запобіжного заходу на тримання під вартою та клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу.

СТАТТЯ 194. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд зобов'язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать про:

1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінально-го правопорушення;

2) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу, і на які вказує слідчий, прокурор;

3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні.

2. Слідчий суддя, суд зобов'язаний постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу, якщо під час розгляду клопотання прокурор не доведе наявність всіх обставин, передбачених частиною першою цієї статті.

3. Слідчий суддя, суд має право зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом, якщо прокурор доведе обставини, передбачені пунктом 1 частини першої цієї статті, але не доведе обставини, передбачені пунктами 2 та 3 частини першої цієї статті.

4. Якщо при розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу прокурор доведе обставини, передбачені пунктами 1 та 2 частини першої цієї статті, але не доведе обставини, передбачені пунктом 3 частини першої цієї статті, слідчий суддя, суд має право застосувати більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні, а також покласти на підозрюваного, обвинуваченого обов'язки, передбачені частиною п'ятою цієї статті, необхідність покладення яких встановлена з наведеного прокурором обґрунтування клопотання.

5. Якщо під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, прокурор доведе наявність всіх обставин, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, а також виконувати один або кілька обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором, а саме:

1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю;

2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду;

3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;

4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом;

5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом;

- б) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності;
  - 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання;
  - 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну;
  - 9) носити електронний засіб контролю.
6. Обов'язки, передбачені частиною п'ятою цієї статті, можуть бути покладені на підозрюваного, обвинуваченого на строк не більше двох місяців. У разі необхідності цей строк може бути продовжений за клопотанням прокурора в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. Після закінчення строку, в тому числі продовженого, на який на підозрюваного, обвинуваченого були покладені відповідні обов'язки, ухвала про застосування запобіжного заходу в цій частині припиняє свою дію і обов'язки скасовуються.
7. До підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або тримання під вартою у випадках та в порядку, передбачених цією главою.

До частин 1-7.

Запобіжні заходи застосовуються тільки з метою та за наявності підстав, визначених статтею 177 КПК України.

Слідчий суддя, суд мають враховувати, що рішення про застосування одного із видів запобіжних заходів, який обмежує права і свободи підозрюваного, обвинуваченого, має відповідати характеру певного суспільного інтересу (визначеним у КПК України конкретним підставам і меті), що, незважаючи на презумпцію невинуватості, превалює над принципом поваги до свободи особистості.

Вирішуючи питання про застосування, продовження, зміну або скасування запобіжного заходу при розгляді відповідних клопотань, слідчий суддя, суд зобов'язаний:

— здійснювати повноваження із судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час досудового розслідування і судового розгляду, діяти відповідно до вимог кримінального процесуального закону;

— пам'ятати, що критерії для обрання того чи іншого запобіжного заходу передбачені у частині 1 статті 194 КПК України, а тому слідчий суддя, суд вирішує питання про застосування запобіжного заходу, якщо за результатами розгляду клопотання встановить:

а) наявність обгрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;

б) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених статтею 177 КПК України, і на які вказує слідчий, прокурор;

б) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні;

— перевіряти наявність підстав і мети застосування запобіжного заходу у кримінальному провадженні, встановлювати обгрунтованість таких підстав з огляду на фактичні дані, установлені конкретні обставини кримінального провадження;

— враховувати, що запобіжні заходи у кримінальному провадженні обмежують права особи на свободу та особисту недоторканність, гарантовані статтею 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, а тому можуть бути застосовані тільки за наявності законної мети та підстав, визначених КПК України, з урахуванням відповідної практики Європейського суду з прав людини;

— вважати, що тримання під вартою є винятковим видом запобіжного заходу та застосовується лише у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе відвернути ризики, зазначені у статті 177 КПК України;

— мати на увазі, що до підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або тримання під вартою у випадках та в порядку, передбачених главою 18 КПК України (частина 7 статті 194 КПК України);

— ретельно перевіряти дотримання уповноваженими органами вимог статей 207-213 КПК України у випадках затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.

Крім того, при розгляді клопотання про обрання або ж продовження застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчий суддя, суд обов'язково має розглянути можливість застосування інших (альтернативних) запобіжних заходів. Так, на етапі розгляду питання щодо взяття заявника під варту аргументами на користь такого рішення можуть стати серйозність звинувачень, пред'явлених заявникові, та ризик його втечі. В подальшому прокурор має навести підстави для продовження тримання заявника під вартою, оскільки згідно з пунктом 3 статті 5 Конвенції про

захист прав людини і основоположних свобод зі спливом певного часу лише наявність обґрунтованої підозри перестає бути підставою для позбавлення свободи, і судові органи мають навести інші аргументи для продовження тримання під вартою.

У кожному випадку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд, вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, зазначених у статті 177 КПК України, на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини, у тому числі відповідно до цієї статті:

1. Вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. У такий спосіб встановленню підлягає обґрунтованість підозри органу досудового розслідування про вчинення кримінального правопорушення підозрюваним, обвинуваченим. При цьому, слідчий суддя, суд мають враховувати те, що відповідно до положень статті 198 КПК України висловлені в хвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження;

2. Тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується;

3. Вік (неповнолітня особа, особа похилого віку) та стан здоров'я (наявність тяжких хвороб, інвалідності, нездатність самостійно пересуватися) підозрюваного, обвинуваченого;

4. Міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого у місці його постійного проживання, в тому числі наявність у нього родини й утриманців. Обов'язковому з'ясуванню підлягають сімейний стан цієї особи, стан здоров'я членів його сім'ї, кількість та вік дітей, строк фактичного проживання у цій місцевості тощо;

5. Наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання;

6. Репутацію підозрюваного, обвинуваченого. При врахуванні цієї обставини слідчий суддя, суд зобов'язаний проаналізувати матеріали сторін кримінального провадження, об'єктивно оцінити надані характеристики підозрюваному, обвинуваченому з місця роботи, навчання, проживання; дані, що свідчать про перебування підозрюваного, обвинуваченого на обліку у наркологічному, психоневрологічному диспансері, тощо;

7. Майновий стан підозрюваного, обвинуваченого. Встановленню підлягає наявність належного цій особі нерухомого майна у місцевості проживання та інших місцевостях, транспортних засобів, грошових банківських вкладів, їх розмір (за наявності відомостей, наданих стороною захисту);

8. Наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого;

9. Дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше.

У клопотанні про застосування запобіжного заходу слідчий, прокурор, крім підстав, зазначених у статті 177 КПК України, зобов'язаний надати інформацію про застосування до підозрюваного, обвинуваченого інших запобіжних заходів як у цьому кримінальному провадженні, так і в інших кримінальних провадженнях (за наявності відомостей про їх застосування). Відповідні дані можуть бути надані стороною захисту та підлягають обов'язковому врахуванню при вирішенні поданого клопотання, оскільки впливають на достовірність підстав (ризиків) для застосування того чи іншого виду запобіжного заходу.

10. Наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення;

11. Розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

Ретельному аналізу підлягають обставини наявності підстав застосування запобіжного заходу у разі виконання ухвали слідчого судді, суду щодо застосування до підозрюваного, обвинуваченого на час розгляду відповідного клопотання запобіжного заходу в іншому кримінальному провадженні. Така обставина має бути оцінена при розгляді відповідного клопотання для забезпечення можливості встановлення достатнього ступеня суворості запобіжного заходу до підозрюваного, обвинуваченого за правилами статті 194 КПК України. Ненадання такої інформації за її наявності унеможливить прийняття законного рішення слідчим суддею, судом.

Повне фіксування судового розгляду клопотання щодо застосування запобіжного заходу (за допомогою звукозаписувального технічного засобу) здійснюється у разі наявності клопотання про таке фіксування. За відсутності відповідного клопотання фіксування судового розгляду за допомогою технічних засобів не здійснюється, що не позбавляє секретаря судового засідання обов'язку вести журнал судового засідання.

Перелік обставин, які слід враховувати слідчому судді, суду при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу, не є вичерпним та підлягає розширеному тлумаченню з огляду на фактичні обставини, встановлені у кримінальному провадженні.

Розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів, передбачених главою 18 КПК України, під час досудового розслідування згідно зі статті 184 КПК України здійснюється слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого провадиться досудове розслідування. У разі здійснення досудового розслідування слідчою групою клопотання про застосування запобіжного заходу також розглядається слідчим суддею суду першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що здійснює відповідне розслідування. Підставою для визначення територіальної юрисдикції суду першої інстанції при розгляді клопотань щодо застосування запобіжних заходів є постанова керівника відповідного органу досудового розслідування про створення слідчої групи, в якій визначено місце проведення досудового розслідування.

Клопотання про застосування запобіжного заходу подає орган досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на місце вчинення кримінального правопорушення. За правилами частини 3 статті 218 КПК України, якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

Як виняток, розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування до особи, яку затримано без ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, може здійснюватися слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана. Такий розгляд можливий тільки за умови, що затримана без ухвали слідчого судді, суду особа з об'єктивних причин не могла бути доставлена у строк не пізніше шістдесяти годин із моменту затримання до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування (частина 1 статті 192 КПК України).

Визначення слідчого судді для розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідного клопотання за принципом вірогідності, який враховує кількість проваджень, що знаходяться на розгляді у суддів, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрядженні та закінчення терміну їх повноважень. Після визначення слідчого судді не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду, крім випадків, установлених законом.

Розгляд клопотання про застосування запобіжних заходів, передбачених главою 18 КПК України, під час судового провадження здійснюється судом за клопотанням прокурора.

З метою недопущення неоднакового та/або неправильного тлумачення норм права, зокрема при застосуванні запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ направив судам інформаційний лист № 511-550/0/4-13 від 04 квітня 2013 року «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України», в якому зазначив наступне: «Змінити або доповнити подане до слідчого судді, суду клопотання про застосування запобіжного заходу вправі лише прокурор».

СТАТТЯ 195. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ

1. Застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та сигналізувати про спроби особи здійснити такі дії.

2. Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:

1) слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок;

2) працівниками органу внутрішніх справ на підставі ухвали слідчого судді, суду, якою щодо підозрюваного, обвинуваченого обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

3. Електронні засоби контролю застосовуються в порядку, встановленому Міністерством внутрішніх справ України.

4. Не допускається застосування електронних засобів контролю, які суттєво порушують нормальний уклад життя особи, спричиняють значні незручності у їх носінні або можуть становити небезпеку для життя та здоров'я особи, яка їх використовує.

5. Слідчий, працівник органу внутрішніх справ перед застосуванням електронного засобу контролю зобов'язаний під розпис роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю.

6. Відмова від носіння засобу електронного контролю, умисне зняття, пошкодження або інші втручання в його роботу з метою ухилення від контролю, а рівно намагання вчинити зазначені дії є невиконанням обов'язків, покладених судом на підозрюваного, обвинуваченого при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі або у вигляді домашнього арешту.

До частин 1-6.

Застосування електронних засобів контролю є нововведенням за цим КПК, і полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого електронного браслету — електронного пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження.

Електронний браслет представляє собою електронний пристрій, виконаний у вигляді браслета, що закріплюється на тілі підозрюваного або обвинуваченого з метою його дистанційної ідентифікації та відстеження місцезнаходження, який призначений для носіння на тілі і захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та має сигналізувати про спробу особи здійснити такі дії.

При цьому, електронний браслет не повинен порушувати нормальний уклад життя особи, не спричиняти значні незручності у їх носінні і не становити небезпеку для життя та здоров'я особи, яка їх використовує.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09 серпня 2012 року затверджене Положення про порядок застосування електронних засобів контролю. Даний наказ набрав чинності одночасно з набранням чинності цим КПК.

У разі застосування електронного засобу контролю слідчий діє на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного (обвинуваченого) запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на підозрюваного (обвинуваченого) покладено зобов'язання носити цей засіб. Працівник органу внутрішніх справ при застосуванні електронного засобу контролю діє на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного (обвинуваченого) запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, яка передана для виконання органу внутрішніх справ за місцем проживання підозрюваного (обвинуваченого).

Отримавши ухвалу слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на підозрюваного (обвинуваченого) покладено зобов'язання носити електронного засобу контролю, слідчий або співробітник оперативного підрозділу за його дорученням зобов'язаний негайно передати таку ухвалу для виконання до уповноваженого підрозділу за місцем реєстрації або проживання підозрюваного (обвинуваченого). Представник уповноваженого підрозділу повинен зареєструвати таку ухвалу, про що письмово повідомити слідчого суддю, суд, що її виніс. На письмову вимогу уповноваженого підрозділу слідчий або співробітник оперативного підрозділу за його дорученням зобов'язаний забезпечити явку підозрюваного (обвинуваченого) до уповноваженого підрозділу у призначений день та час.

У призначений час слідчий або співробітник оперативного підрозділу за його дорученням зобов'язаний прибути до уповноваженого підрозділу, де за участю представника органу внутрішніх справ під підпис оголошує підозрюваному (обвинуваченому) ухвалу слідчого судді, суду, а також про застосування електронного засобу контролю, правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю, що оформлюється протоколом про оголошення підозрюваному (обвинуваченому) ухвали слідчого судді, суду щодо застосування запобіжного заходу та вручення її копії та протоколу про роз'яснення підозрюваному (обвинуваченому) правил користування електронними засобами контролю.

Про встановлення електронного засобу контролю уповноважений підрозділ негайно письмово повідомляє слідчого суддю або суд, що виніс ухвалу про застосування запобіжного заходу.

Працівники органу внутрішніх справ при отриманні ухвали слідчого судді, суду про обрання підозрюваному (обвинуваченому) запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та поставленні на облік такої особи з метою здійснення контролю за її поведінкою застосовують електронний засіб контролю, якщо такий обов'язок було покладено на підозрюваного (обвинуваченого) відповідною ухвалою, а також повідомляють про це слідчого або суд, якщо запобіжний захід застосовано під час

судового провадження. При цьому, на виконання ухвали слідчого судді, суду працівник органу внутрішніх справ:

— негайно знайомить підозрюваного (обвинуваченого) з ухвалою слідчого судді, суду та вручає йому копію ухвали про застосування стосовно нього запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту;

— роз'яснює підозрюваному (обвинуваченому) сутність запобіжного заходу, обмеження, які визначені в ухвалі;

— складає протокол оголошення підозрюваному (обвинуваченому) ухвали слідчого судді, суду щодо застосування запобіжного заходу та вручення її копії;

— роз'яснює підозрюваному (обвинуваченому) вимоги, які пов'язані із застосуванням електронного засобу контролю, що визначені в ухвалі слідчого судді, суду;

— роз'яснює підозрюваному (обвинуваченому), що його відмова від носіння засобу, умисне зняття, пошкодження або інше втручання в роботу електронного засобу контролю з метою ухилення від контролю є невиконанням обов'язків, покладених на нього судом при обранні запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, тягне за собою наслідки, передбачені статтею 179 КПК України;

— складає протокол про роз'яснення підозрюваному (обвинуваченому) обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК;

— за участю представника уповноваженого підрозділу, якому працівник органу внутрішніх справ вручає копію ухвали слідчого судді, суду, роз'яснює підозрюваному (обвинуваченому) правила користування електронним засобом контролю, техніку безпеки поводження з ним;

— складає протокол про роз'яснення підозрюваному (обвинуваченому) правил користування електронним засобом контролю.

Представник уповноваженого підрозділу після отримання копії ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного (обвинуваченого) запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, або у вигляді домашнього арешту, якою на підозрюваного (обвинуваченого) покладено зобов'язання носити електронний засіб контролю:

— реєструє особу, яка зобов'язана носити електронний засіб контролю, шляхом внесення відомостей до журналу обліку осіб, до яких застосовують електронний засіб контролю;

— закріплює на тілі підозрюваного або обвинуваченого електронний браслет або персональний трекер та перевіряє його функціональну справність;

— налаштовує електронний браслет з використанням мобільного пульта моніторингу;

— відповідно до виду та змісту зобов'язань, покладених на особу ухвалою, встановлює: стаціонарний пульт моніторингу, ретранслятор чи мобільний контрольний пристрій або персональний трекер, який дозволяє відстеження її місцезнаходження за допомогою глобальних навігаційних супутникових систем GPS/ГЛОНАСС;

— інструктує підозрюваного (обвинуваченого) щодо користування окремими елементами електронного засобу контролю;

— вручає під особистий підпис підозрюваному (обвинуваченому) пам'ятку з експлуатації електронного засобу контролю;

— після закріплення на тілі підозрюваного (обвинуваченого) електронного браслета або персонального трекера та встановлення необхідного обладнання пересвідчується, що його застосування не порушуватиме нормального укладу життя особи, не спричинятиме значних незручностей при його носінні, не становитиме небезпеку для її життя та здоров'я;

— складає довідку-реєстратор, у якій обов'язково вказуються: номер кримінального провадження; серійний номер пристрою, модель; особу, до якої застосовано електронний засіб контролю (підозрюваний, обвинувачений); прізвище, ім'я, по батькові представника, що встановив засіб; місце проживання підозрюваного (обвинуваченого) (місцезнаходження роботи, навчання).

Додаток 1
до Положення про порядок
застосування електронних засобів контролю

ПРОТОКОЛ
оголошення підозрюваному (обвинуваченому) ухвали слідчого судді,
суду щодо застосування запобіжного заходу та вручення її копії

Місто (село) _____

«__» _____ 20__ року

_____ ,
(посада особи, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)

розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ від «___» _____ 20__ року, за ознаками _____

_____ ,
(значити (частину) статтю Кримінального кодексу України)
відповідно до вимог частин четвертої — шостої статті 194, частини п'ятої статті 196 Кримінального процесуального кодексу України склав цей протокол про те, що о «___» год. «___» хв. підозрюваному (обвинуваченому),

_____ ,
(прізвище, ім'я, по батькові)
о «___» год. «___» хв. його захиснику, _____ ,
(прізвище, ім'я, по батькові)
оголошено ухвалу слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу у вигляді _____

_____ .
(назва запобіжного заходу)
Сутність запобіжного заходу, передбаченого ухвалою слідчого судді, суду, мені зрозуміла. Копію ухвали слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу отримав.

Підозрюваний (обвинувачений) _____
(дата, підпис) _____ (прізвище, ініціали)

З протоколом ознайомлені: _____
(спосіб ознайомлення, зауваження і доповнення учасників

_____ .
проектуючої дії, прізвища, ініціали, підписи)

Протокол склав:

_____ .
(слідчий, співробітник оперативного підрозділу, працівник органу внутрішніх справ, найменування органу внутрішніх справ, підпис, прізвище, ініціали)

Додаток 2
до Положення про порядок
застосування електронних засобів контролю

ПРОТОКОЛ
про роз'яснення підозрюваному (обвинуваченому) правил користування
електронними засобами контролю

Місто (село) _____ «___» _____ 20__ року

_____ .
(посада особи, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)
за участю представника уповноваженого підрозділу

_____ .
(працівник органу внутрішніх справ, посада, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)
у приміщенні _____
на виконання ухвали від «___» _____ 20__ року слідчого судді, суду _____

_____ .
(найменування суду, прізвище слідчого судді)
в присутності осіб:

_____ ,
(їх прізвища, імена, по батькові, дати народження та місця проживання)
захисника, _____ ,
(прізвище, ім'я, по батькові)

яким заздалегідь повідомлено про застосування електронних засобів контролю, умови та порядок їх використання: _____

_____ .
(характеристики електронних засобів контролю, які застосовуються)
_____ .
при проведенні процесуальної дії, підписи осіб)

відповідно до пункту 9 частини п'ятої статті 194, статті 195 Кримінального процесуального кодексу України склав цей протокол про те, що в період з «___» год. «___» хв. до «___» год. «___» хв. підозрюваному (обвинуваченому),

_____ ,
(прізвище, ім'я, по батькові)

роз'яснено правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю. Крім цього, роз'яснено вимоги, передбачені статтею 195 Кримінального процесуального кодексу України, а саме:

— застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на його тілі пристрою, який дозволяє відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Обов'язок носити електронний засіб контролю покладається на строк не більше двох місяців. За клопотанням прокурора відповідно до статті 199 Кримінального процесуального кодексу України строк може бути продовжений;

— відмова від носіння засобу електронного контролю, умисне зняття, пошкодження або інше втручання в його роботу з метою ухилення від контролю є невиконанням обов'язків, покладених слідчим суддею, судом на підозрюваного (обвинуваченого).

Отримавши від слідчого або співробітника оперативного підрозділу, представника уповноваженого підрозділу необхідні роз'яснення, підозрюваний (обвинувачений) заявив:

_____ ,
(правила мені роз'яснено, суть зрозуміла)

З протоколом ознайомлені: _____

_____ ,
(особи, що були присутні, їх зауваження чи доповнення)

Підозрюваний (обвинувачений) _____

_____ ,
(підпис)

_____ ,
(прізвище, ініціали)

Захисник _____

_____ ,
(підпис)

_____ ,
(прізвище, ініціали)

_____ ,
(представник уповноваженого підрозділу, посада, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)

Протокол склав _____

_____ ,
(слідчий, співробітник оперативного підрозділу, посада, найменування органу внутрішніх справ, підпис, прізвище, ініціали)

Копію протоколу отримав: «___» _____ 20__ року
представник уповноваженого підрозділу

_____ ,
(працівник органу внутрішніх справ, посада, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)

Додаток 3
до Положення про порядок застосування електронних засобів контролю

ПРОТОКОЛ
роз'яснення підозрюваному (обвинуваченому) обов'язків,
передбачених частиною п'ятою статті 194 Кримінального процесуального кодексу України

Місто (село) _____

«___» _____ 20__ року

_____ ,
(посада особи, найменування органу внутрішніх справ, ініціали, прізвище)

розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ від « ____ » _____ 20__ року, за ознаками _____,

(вказати (частину) статтю Кримінального кодексу України)

згідно зі статтями 103, 104, частиною п'ятою статті 194 Кримінального процесуального кодексу України склав цей протокол про те, що о « ____ » год. « ____ » хв. підозрюваному (обвинуваченому),

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

о « ____ » год. « ____ » хв. його захиснику, _____,

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

оголосив ухвалу слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та роз'яснив обов'язки, зазначені в ухвалі слідчого судді, суду:

1. _____;
2. _____;
3. _____;
4. _____.

(перелік обов'язків)

Суть обов'язків, передбачених ухвалою слідчого судді, суду, та строки їх застосування мені зрозумілі.

Підозрюваний (обвинувачений) _____

_____ (дата, підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

З протоколом ознайомлені: _____

_____ (спосіб ознайомлення, зауваження і доповнення учасників процесуальної дії,

_____ прізвища, ініціали, підписи)

Протокол склав:

_____ (працівник органу внутрішніх справ, найменування органу внутрішніх справ, підпис, прізвище, ініціали)

Додаток 5
до Положення про порядок
застосування електронних
засобів контролю

ПАМ'ЯТКА **з експлуатації електронних засобів контролю**

Підозрюваному (обвинуваченому), _____

_____ (П.І.Б.)

встановлено електронний засіб контролю _____

_____ (вказується вид електронного засобу контролю, модель та номер)

на період _____

Роз'яснено порядок експлуатації _____

_____ (радіус дії, періодичність заміни елементів

_____ живлення, інші характеристики)

Ознайомив _____ « ____ » _____ 20__ р.

Пам'ятку отримав _____ « ____ » _____ 20__ р.

Стаття 196. Ухвала про застосування запобіжних заходів

1. В ухвалі про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд вказує відомості про:
1) кримінальне правопорушення (його суть і правову кваліфікацію із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність), у якому підозрюється, обвинувачується особа;
- 2) обставини, які свідчать про існування ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу;

3) обставини, які свідчать про недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу;

4) посилання на докази, які обґрунтовують ці обставини;

5) запобіжний захід, який застосовується.

2. В ухвалі про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, зазначаються конкретні обов'язки, передбачені частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу, що покладаються на підозрюваного, обвинуваченого, та у випадках, встановлених цим Кодексом, строк, на який їх покладено.

3. В ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту зазначається точна адреса житла, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати.

4. Слідчий суддя, суд зобов'язаний визначити в ухвалі про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту дату закінчення її дії у межах строку, передбаченого цим Кодексом.

5. Копія ухвали про застосування запобіжного заходу вручається підозрюваному, обвинуваченому негайно після її оголошення.

До частин 1-5.

Зразок

Справа № _____

У Х В А Л А ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту

м.Київ «___» _____ 20__ року
_____ районний суд м.Києва у складі: головуючого слідчого судді _____,
при секретарі _____,
за участі прокурора — _____,
підозрюваного — _____,
захисника — _____
розглянув у відкритому судовому засіданні справу за клопотанням слідчого _____
про стосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту відносно
_____, _____ року народження, уродження _____, який мешкає:
_____, підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. _____ ст. _____ КК України,

В С Т А Н О В И В:

«___» _____ 20__ року слідчий _____ звернувся до суду із клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту до підозрюваного _____.

Клопотання погоджено з прокурором.

Клопотання мотивовано тим, що _____ підозрюється в тому, що «___» _____ 20__ року, о ___ год. ___ хв., на вул. _____ в м. Києві, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, відкрито, із застосуванням до громадянина _____ фізичного насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, заволодів його майном на загальну суму _____ гривень.

«___» _____ 20__ року о ___ год. ___ хв. _____ був затриманий і «___» _____ 20__ року йому було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. _____ ст. _____ КК України.

В клопотанні ставиться питання про застосування запобіжного заходу щодо _____ у вигляді домашнього арешту, оскільки підозрюваний вчинив тяжкий злочин, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі.

Досудовим слідством встановлено наявність ризику, передбаченого пунктами 1,3,5 частини 1 статті 177 КПК України, а саме, те що підозрюваний _____ може переховуватися від органів досудового розслідування або суду, незаконно впливати на потерпілого, вчинити інше кримінальне правопорушення. З метою забезпечення дієвості даного кримінального провадження слідчий вважає доцільним застосувати вищевказаний запобіжний захід.

Дослідивши матеріали кримінального провадження, заслухавши думку прокурора, який підтримав клопотання, підозрюваного та його захисника, які не заперечували проти задоволення клопотання, суд вважає, що клопотання є обґрунтованим та таким, що підлягає задоволенню.

Як слідує із наданих суду матеріалів кримінального провадження підозрюваний _____ обґрунтовано підозрюється у скоєнні вищезазначеного злочину.

Враховуючи, що _____ підозрюється у скоєнні тяжкого кримінального правопорушення, за яке передбачено покарання у вигляді позбавлення волі, не працює, двічі не явився на виклик слідчого, є наявність існування ризиків передбачених пунктами 1,3,5 статті 177 КПК України.

При цьому підозрюваний _____ позитивно характеризується, має родину, місце постійного проживання, квартиру на праві власності, відшкодував завдану шкоду.

На підставі викладеного, суд вважає за необхідне застосувати щодо підозрюваного _____ запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, оскільки жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти вищезазначеним ризикам.

Керуючись ст.ст. 181,193-196,369-372 КПК України, -

УХВАЛИВ:

Клопотання задовольнити.

Застосувати щодо підозрюваного _____, _____ року народження, запобіжний захід у вигляді домашнього арешту за адресою: _____ строком на два місяці.

Заборонити підозрюваному _____ залишати житло цілодобово.

Копію ухвали направити до _____ РВ ГУМВС України в м.Києві для контролю за поведінкою підозрюваного _____.

Ухвала може бути оскаржена в апеляційному порядку протягом п'яти днів з моменту її проголошення.

Слідчий суддя _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 197. СТРОК ДІЇ УХВАЛИ ПРО ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ, ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. Строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою не може перевищувати шістдесяті днів.

2. Строк тримання під вартою обчислюється з моменту взяття під варту, а якщо взяттю під варту передувало затримання підозрюваного, обвинуваченого, — з моменту затримання. У строк тримання під вартою включається час перебування особи в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи. У разі повторного взяття під варту особи в тому ж самому кримінальному провадженні строк тримання під вартою обчислюється з урахуванням часу тримання під вартою раніше.

3. Строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому цим Кодексом. Сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати:

1) шести місяців — у кримінальному провадженні щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості;

2) дванадцяти місяців — у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Дивись коментар до § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 198. ЗНАЧЕННЯ ВИСНОВКІВ, ЩО МІСТЯТЬСЯ В УХВАЛІ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

1. Висловлені в ухвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження.

До частини 1.

Законодавець в даній статті зазначив на особливості урахування висновків, які були висловлені під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, відповідно до яких ці висновки не мають наперед встановленої юридичної сили відносно дослідження та оцінки певних фактів у конкретному кримінальному провадженні чи в іншому провадженні. Дані особливості щодо дослідження будь-яких обставин суті підозри, обвинувачення стосуються лише висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів.

СТАТТЯ 199. ПОРЯДОК ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. Клопотання про продовження строку тримання під вартою має право подати прокурор, слідчий за погодженням з прокурором не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою.

2. Клопотання про продовження строку тримання під вартою подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування.

3. Клопотання про продовження строку тримання під вартою, крім відомостей, зазначених у статті 184 цього Кодексу, повинно містити:

1) виклад обставин, які свідчать про те, що заявлений ризик не зменшився або з'явилися нові ризики, які виправдовують тримання особи під вартою;

2) виклад обставин, які перешкоджають завершенню досудового розслідування до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою.

4. Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про продовження строку тримання під вартою до закінчення строку дії попередньої ухвали згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.

5. Слідчий суддя зобов'язаний відмовити у продовженні строку тримання під вартою, якщо прокурор, слідчий не доведе, що обставини, зазначені у частині третій цієї статті, виправдовують подальше тримання підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 200. КЛОПОТАННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ЗМІНУ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання.

2. У клопотанні про зміну запобіжного заходу обов'язково зазначаються обставини, які:

1) виникли після прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу;

2) існували під час прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу, але про які слідчий, прокурор на той час не знав і не міг знати.

3. Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність зміни запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

4. До клопотання додаються:

1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;

2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;

3) підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надіслана копія клопотання та копії матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

5. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором також має право подати клопотання про дозвіл на затримання особи, яке розглядається слідчим суддею, судом згідно з правилами, передбаченими статтею 189 цього Кодексу.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 201. КЛОПОТАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО ПРО ЗМІНУ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Підозрюваний, обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід, його захисник, має право подати до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється

досудове розслідування, клопотання про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування чи зміну додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу та покладених на нього слідчим суддею, судом, чи про зміну способу їх виконання.

2. Копія клопотання та матеріалів, якими воно обґрунтовується, надається прокурору не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

3. До клопотання мають бути додані:

1) копії матеріалів, якими підозрюваний, обвинувачений обґрунтовує доводи клопотання;

2) перелік свідків, яких підозрюваний, обвинувачений вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;

3) підтвердження того, що прокурору надіслана копія клопотання та копії матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

4. Слідчий суддя, суд зобов'язаний розглянути клопотання підозрюваного, обвинуваченого протягом трьох днів з дня його одержання згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.

5. Слідчий суддя, суд має право залишити без розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, подане раніше тридцяти днів з дня постановлення попередньої ухвали про застосування, зміну або відмову у зміні запобіжного заходу, якщо у ньому не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею, судом.

До частин 1-5.

Зразок

До _____
(найменування суду)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською

діяльністю, адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

КЛОПОТАННЯ

про зміну запобіжного заходу та скасування додаткового обов'язку
(в порядку ст.201 КПК України)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року відносно підозрюваного _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

кримінальну відповідальність)

Я, адвокат _____ являюся захисником

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

підозрюваного _____
(прізвище, ініціали)

Відповідно до ухвали слідчого судді _____
(найменування суду, прізвище, ініціали)

від «___» _____ 20__ року до мого підзахисного застосовано запобіжний захід — домашній арешт та покладені наступні обов'язки:

— не відлучатися із населеного пункту, в якому він проживає, без дозволу слідчого;

— утримуватися від спілкування з _____;
(прізвище, ім'я та по батькові осіб, визначеною слідчим суддею)

— здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну;

— носити електронний засіб контролю.

Відповідно до зазначеної ухвали слідчого судді моєму підзахисному заборонено залишати житло цілодобово.

Разом з тим, мій підзахисний є інвалідом 3-ої групи і кожний рік має проходити медичне обстеження. Таке медичне обстеження згідно повідомлення обласної експертної комісії мій підзахисний має пройти в період з «___» _____ 20__ року по «___» _____ 20__ року в обласній клінічній лікарні, що передбачає залишення житла. Крім того, відповідно до зазначеного повідомлення, медичне обстеження в обов'язковому порядку передбачає здійснення рентгену грудної клітки, ультразвукового дослідження, зняття кардіограми роботи серця.

Згідно довідки завідуючого кардіологічним відділенням обласної клінічної лікарні зняття достовірної кардіограми роботи серця неможливе при наявності на тілі мого підзахисного електронного засобу контролю.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.201 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Змінити підозрюваному _____ запобіжний захід — домашній арешт на запобіжний захід — особисте зобов'язання.
(прізвище, ім'я та по батькові)

2. Скасувати покладений на підозрюваного _____ додатковий обов'язок — носіння електронного засобу контролю.
(прізвище, ім'я та по батькові)

Додатки:

— копія ухвали слідчого судді на ___ арк.;

— копія повідомлення обласної експертної комісії на ___ арк.;

— копія довідки завідуючого кардіологічним відділенням обласної клінічної лікарні на ___ арк.;

— перелік свідків, яких захисник вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;

— документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.

— документи в підтвердження надіслання прокурору копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність зміни запобіжного заходу та скасування додаткового обов'язку.

Клопотання про зміну запобіжного заходу та про скасування додаткового обов'язку складено «___» _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Стаття 202. ПОРЯДОК ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ З-ПІД ВАРТИ

1. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий, звільняється з-під варті негайно.

2. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий, звільняється з-під варті негайно після надання його поручителями визначеного зобов'язання.

3. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий:

1) негайно доставляється до місця проживання і звільняється з-під варті, якщо згідно з умовами обраного запобіжного заходу йому заборонено залишати житло цілодобово;

2) негайно звільняється з-під варти та зобов'язується невідкладно прибути до місця свого проживання, якщо згідно з умовами обраного запобіжного заходу йому заборонено залишати житло в певний період доби.

4. Підозрюваний, обвинувачений звільняється з-під варти після внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, якщо в уповноваженій службовій особі місця ув'язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутні інші судові рішення, що набрали законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

Після отримання та перевірки документа, що підтверджує внесення застави, уповноважена службова особа місця ув'язнення, під вартою в якому знаходиться підозрюваний, обвинувачений, негайно здійснює розпорядження про його звільнення з-під варти та повідомляє про це усно і письмово слідчого, прокурора та слідчого суддю, а якщо застава внесена під час судового провадження, — прокурора та суд. Перевірка документа, що підтверджує внесення застави, не може тривати більше одного робочого дня.

З моменту звільнення з-під варти у зв'язку з внесенням застави підозрюваний, обвинувачений вважається таким, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді застави.

5. У разі постановлення слідчим суддею, судом ухвали про відмову у продовженні строку тримання під вартою, про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на інший запобіжний захід, про звільнення особи з-під варти у випадку, передбаченому частиною третьою статті 206 цього Кодексу, або у випадку закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою підозрюваний, обвинувачений повинен бути негайно звільнений, якщо в уповноваженій службовій особі місця ув'язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутні інші судові рішення, що набрали законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 203. НЕГАЙНЕ ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

1. Ухвала про застосування запобіжного заходу припиняє свою дію після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження в порядку, передбаченому цим Кодексом.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Дія ухвали про застосування запобіжного заходу припиняється після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження.

У випадку коли слідчий суддя суду першої інстанції відмовляє у продовженні строку тримання під вартою, він має право за правилами частини 4 статті 194 КПК застосувати до підозрюваного, обвинуваченого інший, більш м'який, запобіжний захід. При цьому необхідно враховувати, що застосування такого запобіжного заходу є можливим лише після закінчення строку дії попередньої ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Підозрюваний, обвинувачений підлягає негайному звільненню у разі спливу строку тримання під вартою на досудовому розслідуванні або під час судового провадження. Виконання обов'язку щодо негайного звільнення покладається на уповноважену службову особу місця ув'язнення, під вартою в якому перебуває підозрюваний, обвинувачений.

СТАТТЯ 204. ЗАБОРОНА ЗАТРИМАННЯ БЕЗ ДОЗВОЛУ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ

1. Якщо до підозрюваного, обвинуваченого застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, він не може бути затриманий без дозволу слідчого судді, суду у зв'язку з підозрою або обвинуваченням у тому ж кримінальному правопорушенні.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 205. ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ЩОДО ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Ухвала слідчого судді, суду щодо застосування запобіжного заходу підлягає негайному виконанню після її оголошення.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

1. Кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи.

2. Якщо слідчий суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому цим Кодексом порядку, він зобов'язаний постановити ухвалу, якою має зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу, під вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з'ясування підстав позбавлення свободи.

3. Слідчий суддя зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судове рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявність інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

4. Якщо до доставлення такої особи до слідчого судді прокурор, слідчий звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний забезпечити проведення у найкоротший строк розгляду цього клопотання.

5. Незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе:

1) існування передбачених законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду;

2) неперевищення граничного строку тримання під вартою;

3) відсутність зволікання у доставленні особи до суду.

6. Якщо під час будь-якого судового засідання особа заявляє про застосування до неї насильства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі (орган державної влади, державна установа, яким законом надано право здійснювати тримання під вартою осіб), слідчий суддя зобов'язаний зафіксувати таку заяву або прийняти від особи письмову заяву та:

1) забезпечити невідкладне проведення судово-медичного обстеження особи;

2) доручити відповідному органу досудового розслідування провести дослідження фактів, викладених в заяві особи;

3) вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із законодавством.

7. Слідчий суддя зобов'язаний діяти в порядку, передбаченому частиною шостою цієї статті, незалежно від наявності заяви особи, якщо її зовнішній вигляд, стан чи інші відомі слідчому судді обставини дають підстави для обґрунтованої підозри порушення вимог законодавства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі.

8. Слідчий суддя має право не вживати дій, зазначених у частині шостій цієї статті, якщо прокурор доведе, що ці дії вже здійснені або здійснюються.

9. Слідчий суддя зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення особи, яка позбавлена свободи, захисником і відкласти будь-який розгляд, у якому бере участь така особа, на необхідний для забезпечення особи захисником час, якщо вона бажає залучити захисника або якщо слідчий суддя вирішить, що обставини, встановлені під час кримінального провадження, вимагають участі захисника.

До частин 1-9.

Слідчий суддя при здійсненні загальних обов'язків судді щодо захисту прав людини зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судове рішення, що набрало законної сили, або не доведе наявність інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

Коментар до § 2. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.

В статтях 207-213 цього КПК досить деталізовано врегульовано порядок затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Є необхідність лише в зазначенні нормативно-правових та відомчих актів, які регламентують окремі питання, пов'язані із затриманням осіб, їх триманням, наданням правової допомоги тощо.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ № 181 від 28 квітня 2009 року «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань» крім інших завдань, до основних завдань чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України також належить:

— приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них;

— організація роботи з особами, доставленими до чергової частини забезпечення їх конституційних прав і свобод;

— поміщення (звільнення) доставлених осіб у кімнати для затриманих та доставлених до чергових частин, забезпечення нагляду за їх поведінкою;

— контроль за додержанням порядку тримання й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, поміщенням їх до ізоляторів тимчасового тримання.

Згідно наказу Міністерства внутрішніх справ № 638 від 02 грудня 2008 року «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України» ізолятор тимчасового тримання є спеціальними установами міліції для роздільного тримання осіб: затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення; осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу; осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватись в ізоляторі тимчасового тримання не більше 10 діб; засуджених, які прибули із слідчого ізолятора та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій; адміністративно арештованих — за відсутності спеціального приймачника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Наказом Міністерства внутрішніх справ № 686 від 09 серпня 2012 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України», яким затверджене Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, врегульовано порядок визначення службових осіб, відповідальних за перебування затриманих осіб, якими є особи рядового або молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ, основним завданням яких є здійснення контролю за дотриманням іншими службовими особами прав затриманого, а також безпосереднє забезпечення цих прав. Кількість службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, підрозділу органу досудового розслідування визначається начальниками ГУМВС, УМВС України з урахуванням вимог законодавства, яким регламентовано діяльність ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, але не менше чотирьох працівників у одному ізоляторі тимчасового тримання. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, у своїй діяльності безпосередньо підпорядковується та підзвітна начальнику органу досудового розслідування, в якому територіально знаходиться ізолятор тимчасового тримання. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, крім обов'язків, передбачених статтями 212, 213 цього КПК, повинна:

— вести обліки затриманих слідчими осіб, які підозрюються в учиненні кримінального правопорушення, а також підозрюваних, яким обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;

— щоденно письмово доповідати керівнику органу досудового розслідування про стан дотримання прав осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення;

— при реєстрації затриманого перевіряти наявність видимих тілесних ушкоджень на його тілі і за наявності підстав, забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію тілесних ушкоджень медичним працівником;

— у разі звернення до неї затриманого про застосування насильства під час затримання зафіксувати його заяву та прийняти її в письмовому вигляді;

— завчасно, але не пізніше трьох годин до завершення: 24-годинного строку з моменту затримання інформувати керівника органу досудового розслідування про необхідність звільнення затриманого в разі невручення йому повідомлення про підозру; 60-годинного строку з моменту затримання інформувати керівника органу досудового розслідування про необхідність звільнення затриманого в разі недоставляння його до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно нього запобіжного заходу.

— не допускати до затриманих працівників оперативних підрозділів, інших службових осіб органів внутрішніх справ без письмового дозволу слідчого, який розслідує кримінальне провадження, або прокурора, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1363 від 28 грудня 2011 року затверджений Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб. Відповідно до зазначеного Порядку уповноважена службова особа суб'єкта подання інформації

ції, яка здійснила затримання, негайно після фактичного затримання особи повідомляє за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги відповідному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги такі відомості: прізвище, ім'я, по батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі); час та підстави затримання особи; точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою; найменування суб'єкта подання інформації. Його поштова адреса, номери телефону та адреса електронної пошти; прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, що передала повідомлення. Протягом години з моменту реєстрації повідомлення про затримання особи уповноважена службова особа центру з надання допомоги в установленому порядку призначає адвоката та видає доручення для підтвердження його повноважень для надання такій особі безоплатної вторинної правової допомоги, копія якого із зазначенням реєстраційного номера повідомлення за допомогою факсимільного зв'язку, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги передається суб'єкту подання інформації та реєструється ним. Призначений центром з надання допомоги адвокат повинен прибути протягом години з моменту видання йому доручення, а у виняткових випадках — не пізніше ніж протягом шести годин з моменту видання йому доручення до затриманої особи для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

§ 2. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду

СТАТТЯ 207. ЗАКОННЕ ЗАТРИМАННЯ

1. Ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статті 482 цього Кодексу:

1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;

2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

3. Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Дивись КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 208. ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 цього Кодексу.

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати меди-

чну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього Кодексу, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

5. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

6. Затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків і пов'язані з цим особистий обшук та огляд його речей застосовуються тільки в присутності офіційних представників цього органу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 209. МОМЕНТ ЗАТРИМАННЯ

1. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишитися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 210. ДОСТАВЛЕННЯ ДО ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Уповноважена службова особа зобов'язана доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством.

2. Про кожне затримання уповноважена службова особа одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування.

3. У разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 211. СТРОК ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ

1. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати сімдесяти двох годин з моменту затримання, який визначається згідно з вимогами статті 209 цього Кодексу.

2. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 212. ОСОБА, ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ПЕРЕБУВАННЯ ЗАТРИМАНІХ

1. У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих.

2. Відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі.

3. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, зобов'язана:

1) негайно зареєструвати затриманого;

2) роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки;

3) звільнити затриманого негайно після зникнення підстави для затримання або спливу строку для затримання, передбаченого статтею 211 цього Кодексу;

4) забезпечити належне поводження із затриманим та дотримання його прав, передбачених Конституцією України, цим Кодексом та іншими законами України;

5) забезпечити запис усіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій;

6) забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого. До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням може бути допущена конкретна особа, що має право на зайняття медичною діяльністю.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

СТАТТЯ 213. ПОВІДОМЛЕННЯ ІНШИХ ОСІБ ПРО ЗАТРИМАННЯ

1. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Якщо уповноважена службова особа, що здійснила затримання, має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності.

2. У разі затримання неповнолітньої особи уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це його батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування.

3. У разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це відповідний розвідувальний орган.

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. У разі неприбуття в установлений законодавством строк захисника, призначеного органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, уповноважена службова особа негайно повідомляє про це відповідний орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги.

5. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, зобов'язана перевірити дотримання вимог цієї статті, а в разі нездійснення повідомлення про затримання — здійснити передбачені цією статтею дії самостійно.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 2. ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ.

Розділ III ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

Глава 19. Загальні положення досудового розслідування

СТАТТЯ 214. ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування.

2. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за пого-

дженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства.

3. Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду. У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

4. Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

5. До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:

1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;

3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;

5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

6) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;

7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань.

У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

6. Слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною п'ятою цієї статті.

7. Якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

8. Відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306, частинами першою і другою статті 368⁻³, частинами першою і другою статті 368⁻¹, статтями 369, 369⁻², 436, 437, 438, 442, 444, 447 Кримінального кодексу України, або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258-258⁻² Кримінального кодексу України. Про внесення відомостей слідчий або прокурор не пізніше наступного робочого дня письмово повідомляє юридичну особу. Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі повідомлено про підозру.

(Статтю 214 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 314-ІІІ від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-ІІІ від 15.04.2014)

До частин 1-8

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування.

Наказом Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 року «Про створення Єдиного реєстру досудових розслідувань» затверджене Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, яке визначає порядок формування та ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також надання відомостей з нього.

Під Єдиним реєстром досудових розслідувань розуміється створена за допомогою автоматизованої системи електронна база даних, відповідно до якої здійснюється збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних, які вносяться в зазначений Реєстр, і які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру.

Метою створення Реєстру є забезпечення єдиного обліку кримінальних правопорушень та прийняття під час досудового розслідування рішень, осіб, які їх учинили, результатів судового провадження, оперативного контролю за додержанням законів під час проведення досудового розслідування та аналізу стану та структури кримінальних правопорушень, вчинених у державі.

Держатель Реєстру є Генеральна прокуратура України, яка здійснює розробку засобів організаційного, методологічного та програмно-технічного ведення Реєстру, виконання функцій адміністратора електронної бази даних (накопичення, їх зберігання, захист, контроль права доступу тощо), організацію взаємодії з базами даних Міністерства внутрішніх справ України та Державної судової адміністрації України, розробку нормативних документів щодо створення, ведення та користування даними Реєстру.

Виконання функцій адміністратора Реєстру покладається на Генеральну прокуратуру України та прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (далі — Адміністратор).

Реєстраторами Реєстру є прокурори, слідчі — органів прокуратури, внутрішніх справ, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та органів державного бюро розслідувань (з моменту створення).

Користувачами Реєстру є керівники прокуратур та органів досудового розслідування, прокурори, слідчі та інші уповноважені особи органів внутрішніх справ, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та Державного бюро розслідувань, які виконують функції з інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів та ведення спеціальних обліків (оперативних, оперативно-облікових, дактилоскопічних тощо) відповідно до чинного законодавства.

До Реєстру вносяться відомості про:

- час та дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;
- інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;
- попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- передачу матеріалів та відомостей іншому органу досудового розслідування або за місцем проведення досудового розслідування (частина 5 статті 36, частина 7 статті 214, стаття 216, стаття 218 цього КПК);
- прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора, який вніс відомості до Реєстру та/або розпочав досудове розслідування;
- дату затримання особи;
- обрання, зміну та скасування запобіжного заходу (статті 178, 200, 202 цього КПК);
- час та дату повідомлення про підозру, відомості про особу, яку повідомлено про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- зупинення та відновлення досудового розслідування;
- оголошення розшуку підозрюваного;
- об'єднання та виділення досудових розслідувань;
- продовження строків досудового розслідування та тримання під вартою;
- встановлені, відшкодовані матеріальні збитки, суми пред'явлених позовів у кримінальному провадженні, вартість арештованого майна;
- закінчення досудового розслідування.

Відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209,

260, 262, 306, частинами першою і другою статті 368-³, частинами першою і другою статті 368-⁴, статтями 369, 369-², 436, 437, 438, 442, 444, 447 Кримінального кодексу України, або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258-258-⁵ Кримінального кодексу України. Про внесення відомостей слідчий або прокурор не пізніше наступного робочого дня письмово повідомляє юридичну особу. Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі повідомлено про підозру.

До Реєстру також можуть вноситися інші відомості, передбачені первинними обліковими документами, та результати судового провадження.

Внесення відомостей здійснюється шляхом занесення реєстратором інформації до Реєстру та вибору даних у довідниках для заповнення документів первинного обліку про: кримінальне правопорушення (додаток 1); наслідки досудового розслідування кримінального правопорушення (додаток 2); заподіяні збитки, результати їх відшкодування та вилучення предметів злочинної діяльності (додаток 3); особу, яка вчинила кримінальне правопорушення та яка підозрюється у їх вчиненні (додаток 4); рух кримінального провадження (додаток 5).

Унесення відомостей до Реєстру здійснюється з дотриманням таких строків:

— про заяву, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення — у термін, визначений частині 1 статті 214 цього КПК;

— про дату складання повідомлення про підозру, дату і час вручення повідомлення про підозру, зміну раніше повідомленої підозри — невідкладно;

— про передачу матеріалів та відомостей (частина 5 статті 36, частина 7 статті 214, стаття 216, частина 4 статті 218 цього КПК), зупинення та відновлення досудового розслідування (частина 4 статті 280, частина 2 статті 281, частина 3 статті 282 цього КПК), об'єднання, виділення матеріалів досудового розслідування (стаття 217 цього КПК), закінчення досудового розслідування (частина 3 статті 283 цього КПК) — протягом 24 годин з моменту прийняття процесуальних рішень;

— про продовження строків розслідування (статті 219, 294, 296 цього КПК) — протягом 24 годин з моменту задоволення прокурором клопотання з цих питань;

— про оголошення розшуку (стаття 281 цього КПК) — протягом 24 годин з моменту винесення прокурором або слідчим відповідної постанови;

— про вжиті заходи забезпечення кримінального провадження (стаття 131 цього КПК), відкриття матеріалів досудового розслідування іншої сторони (стаття 290 цього КПК) — протягом 24 годин з моменту вчинення процесуальної дії;

— про повернення судом кримінального провадження, обвинувального акту, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру у порядку частини 3 статті 314, частина 4 статті 288, частина 2 статті 407 цього КПК — упродовж 24 годин з моменту надходження з суду матеріалів до прокурора;

— інші відомості, передбачені первинними обліковими документами, — упродовж 24 годин з моменту прийняття процесуального рішення.

Відомості з Реєстру надаються у вигляді витягу в порядку, встановленому цим КПК. Витяг з Реєстру представляє собою документ про внесення певних відомостей про кримінальне правопорушення до Реєстру або про відсутність таких у Реєстрі, отриманих за параметрами пошуку.

До витягу з Реєстру включається інформація про: номер кримінального провадження; дату надходження заяви, повідомлення та дату внесення відомостей про заяву, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до Реєстру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення; прізвище, ім'я, по батькові потерпілого, заявника (найменування юридичної особи та ідентифікаційний код ЄДРПОУ); короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; прізвище, ім'я, по батькові та дату народження особи, яку повідомлено про підозру; орган досудового розслідування; прізвище, ім'я, по батькові слідчого, який здійснює досудове розслідування або прокурора, який здійснює процесуальне керівництво.

Формування Реєстру розпочинається із внесення до нього слідчим, прокурором відповідних відомостей про кримінальне правопорушення, зазначених в заяві чи повідомленні про його вчинення або виявлених ними самостійно з будь-якого джерела. Усні заяви заносяться слідчим або прокурором до протоколу, який підписується заявником.

У разі виявлення правопорушення на морському, річковому судні чи військовому кораблі, а також у миротворчому контингенті та персоналі, що перебуває за межами України, під час виконання міжнародних миротворчих місій поза межами України досудове розслідування розпочинається негайно, відомості про нього вносяться до Реєстру при першій можливості.

Номер кримінального провадження складається з таких реквізитів: код органу, який розпочав досудове розслідування, рік, код відомства та територіального органу, номер кримінального провадження. Реквізити номера кримінального провадження зберігаються на всіх стадіях досудового розслідування. Код регіону, району (залізниці), на території яких учинено кримінальне правопорушен-

ня, слідчий або прокурор після внесення відомостей до Реєстру про кримінальне правопорушення визначає згідно із довідником регіонів (залізниць). Кодування регіонів, районів (залізниць) єдині для всіх органів досудового розслідування.

До Реєстру також вносяться відомості про кримінальне правопорушення у випадках: проведення кримінального провадження, що надійшло в установленому законом порядку з органів досудового розслідування іноземних держав за місцем учинення кримінального правопорушення, якщо відомості про це кримінальне правопорушення раніше не було внесено до Реєстру; проведення кримінального провадження стосовно громадянина України, що надійшло в установленому законом порядку з іноземної держави для проведення досудового розслідування, якщо відомості про це кримінальне правопорушення раніше не було внесено до Реєстру; виділення досудового розслідування в окреме провадження.

Право доступу до відомостей, які внесені до Реєстру, мають:

— Держатель — у повному обсязі з урахуванням повноважень, якими наділені прокурори та керівники підрозділів Генеральної прокуратури України;

— прокурори та керівники прокуратур Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, спеціалізованих (на правах обласних), міських, міських з районним поділом, районних, міжрайонних та прирівняних до них прокуратур — у межах кримінальних правопорушень, щодо яких слідчими прокуратури та слідчими піднаглядних їм органів провадиться досудове розслідування;

— слідчі та керівники органів досудового розслідування — органів прокуратури, внутрішніх справ, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та органів державного бюро розслідувань (з моменту створення) — у межах кримінальних правопорушень, щодо яких цими органами провадиться досудове розслідування та здійснюється контроль за додержанням вимог кримінального процесуального законодавства;

— користувачі — у межах наданих адміністратором прав доступу для отримання інформації про розпочаті досудові розслідування та прийняті під час досудового розслідування рішення, забезпечення ведення спеціальних обліків, проведення аналізу результатів діяльності правоохоронних органів.

З метою забезпечення належної взаємодії Генеральної прокуратури України та Державної судової адміністрації України, на виконання вимог пункту 2.8 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань та підпункту 6 пункту 9 Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 740 від 25 травня 2006 року, спільним наказом Генерального прокурора України та Голови Державної судової адміністрації України № 91/114 від 27 вересня 2012 року затверджений Порядок надсилання інформації про осіб у кримінальних провадженнях та електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення.

На виконання вимог пункту 2.7, розділу I Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, з метою забезпечення належної взаємодії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України спільним наказом Генерального прокурора України та Міністра внутрішніх справ України № 115/1046 від 17 листопада 2012 року затверджений Порядок взаємодії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України щодо обміну інформацією з Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційних систем органів внутрішніх справ.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 686 від 09 вересня 2012 року, яким затверджена Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, встановлений Перелік нарядів, обов'язкових для ведення в слідчих управліннях, відділах, відділеннях, а саме:

1. Журнал-реєстр кримінальних проваджень, в якому відмічаються наявність і рух кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, в яких здійснюється досудове розслідування слідчими, дата і час внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

2. Журнал-наряд заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, в якому ведеться облік заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення або матеріалів самостійного виявлення органом внутрішніх справ з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, розподілу їх між слідчими, зазначаються дата внесення відомостей про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та присвоєні ним номери кримінальних проваджень. До журналу-наряду долучаються висновки службових розслідувань за фактами приховування кримінальних правопорушень від обліку, невнесення або несвоєчасного внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, прийняття слідчими неправомірних рішень про закриття кримінальних проваджень, а також скасування постанов слідчих про закриття кримінальних проваджень прокурорами чи слідчими судьями, копії документів реагування на порушення законності слідчими при розгляді заяв і повідомлень про злочини та при прийнятті рішень про закриття кримінальних проваджень.

3. Журнал-наряд обліку виїздів слідчих на місця подій та застосування криміналістичної техніки, в якому, крім обліку виїздів слідчих на місця подій та застосування слідчими криміналістичної техніки, також накопичуються відомості про виїзди керівника органу досудового розслідування на місця оглядів умисних убивств, інших особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, які викликали значний суспільний резонанс.

4. Наряд організації роботи і планування, який містить плани роботи органу досудового розслідування (витяги з планів роботи органу внутрішніх справ, що стосуються діяльності органів досудового розслідування), а також документи, що свідчать про виконання планових завдань.

5. Наряд обліку стану законності, якому накопичуються звітність, яка характеризує стан законності в органі досудового розслідування: матеріали щодо результатів перевірок територіальних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України з цих питань; копії протоколів розгляду на оперативних нарадах, а також колегіях ГУМВС, УМВС питань забезпечення законності при розслідуванні кримінальних правопорушень, затриманні осіб, які підозрюються в учиненні злочину, повідомленні про підозру в учиненні кримінального правопорушення; копії висновків службових розслідувань, проведених за фактами порушень слідчими кримінального процесуального законодавства; документи реагування на порушення законності та копії надісланих до слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС документів, надання яких передбачено нормативно-правовими актами МВС України.

6. Наряд загального контролю, у якому формуються контрольно-наглядові справи в кримінальних провадженнях з порушеними строками досудового розслідування, у яких зупинено досудове розслідування, а також тих, що потребують особливого контролю у зв'язку зі складністю, актуальністю тощо. Крім того, до наряду долучаються копії документів, надісланих до слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС з приводу досудового розслідування вказаних кримінальних проваджень.

7. Наряд статистики, у якому зберігаються копії звітів про результати роботи органу досудового розслідування за звітний період і кожного слідчого, у тому числі копії супровідних листів про направлення статистичних звітів до слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС.

8. Директивний наряд, у якому накопичуються нормативно-правові акти, матеріали перевірок органу досудового розслідування.

9. Наряд обліку індивідуально-виховної роботи, заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки, у якому накопичуються копії документів про вжиття заходів організаційного та практичного характеру щодо комплектування органу досудового розслідування, виховання і професійної підготовки слідчих та підвищення їх кваліфікації, матеріально-технічного забезпечення слідчих. До зазначеного наряду долучаються копії документів щодо виконання вимог нормативно-правових актів МВС України з питань дотримання дисципліни і законності серед особового складу, копії висновків службових розслідувань за всіма фактами надзвичайних подій, пов'язаних з особовим складом органу досудового розслідування, інформація про проведення «днів дисципліни», застосування порушників дисципліни, доведення до особового складу інформації про надзвичайні події, основні причини і умови, що призводять до їх скоєння, та заходи реагування.

Зразок

ВІТЯГ З ЄДИНОГО РЕЕСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

1.	Номер кримінального провадження	
2.	Дата надходження заяви (повідомлення) та дата внесення відомостей про заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного Реєстру досудових розслідувань	
3.	Правова кваліфікація кримінального правопорушення	
4.	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, заявника (найменування юридичної особи та код ЄДРПОУ)	
5.	Короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення	
6.	Прізвище, ім'я, по батькові особи та дата народження особи, яку повідомлено про підозру	
7.	Орган досудового розслідування	
8.	Прізвище, ім'я та по батькові слідчого, який здійснює досудове розслідування або прокурора, який здійснює процесуальне керівництво.	

Реєстратор

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 215. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ І КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків — у формі дізнання в порядку, передбаченому цим Кодексом.

До частини 1.

Терміни «досудове слідство» та «дізнання» визначені в статті 3 цього КПК, відповідно до якої досудовим слідством є форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів, а дізнанням — форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків.

Особливості досудового розслідування кримінальних проступків визначено главою 25 цього Кодексу, яка набере чинності одночасно з набранням чинності Законом України «Про кримінальні проступки».

Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків був внесений у Верховну Раду України 02 березня 2012 року і відкликаний 12 грудня 2012 року. В послідуючому, аналогічний проект був внесений у Верховну Раду України 17 жовтня 2013 року.

СТАТТЯ 216. ПІДСЛІДНІСТЬ

1. Слідчі органів внутрішніх справ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

2. Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 109, 110, 111, 112, 113, 114, 201, 258, 258⁻¹, 258⁻², 258⁻³, 258⁻⁴, 258⁻⁵, 261, 265⁻¹, 305, 328, 329, 330, 332, 332⁻¹, 333, 334, 359, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України.

{Абзац перший частини другої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

Якщо під час розслідування злочинів, передбачених статтями 328, 329, 422 Кримінального кодексу України, будуть встановлені злочини, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 425, 426 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів безпеки.

{Абзац другий частини другої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 746-VII від 21.02.2014}

{Частина друга статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

3. Слідчі органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 204, 209, 212, 212⁻¹, 216, 219 Кримінального кодексу України.

Якщо під час розслідування зазначених злочинів будуть встановлені злочини, передбачені статтями 192, 200, 205, 222, 222⁻¹, 358 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

4. Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених:

1) особами, зазначеними у пунктах 1, 2 та 3 частини другої статті 2 Закону України «Про державну службу», Головою Національного банку України, його першим заступником чи заступником, членом Ради національної безпеки і оборони України;

2) суддею чи працівником правоохоронного органу;

3) службовими особами, посади яких згідно із статтею 6 Закону України «Про державну службу» віднесені до посад державної служби підгруп I-1, I-2, I-3, I-4, II-1, II-2, III-1, IV-1;

4) особами, посади яких згідно із статтею 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої та другої категорії посад в органах місцевого самоврядування.

{Частина четверта статті 216 в редакції Закону № 5288-VI від 18.09.2012}

5. У кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 209-^і, 384, 385, 386, 387, 388, 396 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, до підслідності якого відноситься злочин, у зв'язку з яким почато досудове розслідування.

Якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, то у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, своєю постановою визначає підслідність всіх цих злочинів.

До частин 1-5.

Дана стаття регламентує підслідність, тобто розмежовує компетенцію органів досудового розслідування кримінальних правопорушень в залежності від характеру та кваліфікації кримінальних правопорушень.

В порівнянні з колишнім КПК, у цьому КПК відсутня норма про те, що досудове розслідування провадиться тим органом досудового розслідування, який виявив кримінальне правопорушення.

Законом України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який набрав чинності 09 травня 2014 року, у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя судами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на тимчасово окупованих територіях, Верховна Рада України змінила територіальну підсудність судових справ, підсудних розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя судам, та постановила забезпечити розгляд:

— кримінальних проваджень, підсудних місцевим (районним, міським, районним у містах, міськрайонним судам), розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, — одним з районних судів міста Києва, визначеним Апеляційним судом міста Києва;

— кримінальних проваджень, підсудних Апеляційному суду Автономної Республіки Крим та Апеляційному суду міста Севастополя, — Апеляційним судом міста Києва.

Питання, що відносяться до повноважень слідчого судді, у кримінальних провадженнях, що перебувають на стадії досудового розслідування і здійснюються на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, розглядаються слідчими судьями районних судів міста Києва, визначеними Апеляційним судом міста Києва.

Справи, що перебувають у провадженні судів, розташованих на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, та розгляд яких не закінчено, передаються судам відповідно до встановленої Законом № 1207-VII підсудності, протягом десяти робочих днів з дня набрання ним чинності або з дня встановлення такої підсудності.

У разі нанесення шкоди суб'єктами іноземної держави нерезидентами підсудність встановлюється за місцем нанесення шкоди з урахуванням правил підсудності, встановленої Законом № 1207-VII.

Підслідність кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованій території, визначається Генеральною прокуратурою України. При цьому, матеріали досудового розслідування щодо злочинів, кримінальні провадження щодо яких знаходяться на стадії досудового слідства, повинні бути передані органам досудового слідства, визначеним Генеральною прокуратурою України.

Законом України № 1632-VII від 12 серпня 2014 року «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції», який набрав чинності 20 серпня 2014 року, врегульовані заходи правового реагування в районі проведення антитерористичної операції, які передбачають:

— особливості визначення територіальної підсудності в районі проведення антитерористичної операції;

— визначення підслідності кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції

— визначення територіальної підсудності в разі зміни меж району або завершення антитерористичної операції;

— визначення підслідності кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції, в разі зміни меж району або завершення антитерористичної операції.

СТАТТЯ 217. ОБ'ЄДНАННЯ І ВИДІЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. У разі необхідності в одному провадженні можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, а

також матеріали досудових розслідувань, по яких не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами).

2. Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину.

3. У разі необхідності матеріали досудового розслідування щодо одного або кількох кримінальних правопорушень можуть бути виділені в окреме провадження, якщо одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень.

4. Матеріали досудового розслідування не можуть бути виділені в окреме провадження, якщо це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

5. Рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування приймається прокурором.

6. Рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування не може бути оскаржене.

До частин 1-6.

Прокурор, при прийнятті рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування, має враховувати наступні обставини:

— в одному провадженні, при необхідності, можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, а також матеріали досудових розслідувань, по яких не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами);

— не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину;

— матеріали досудового розслідування щодо одного або кількох кримінальних правопорушень, при необхідності, можуть бути виділені в окреме провадження, якщо одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень, але при умові, що якщо це не зможе негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

При цьому, законодавець встановив норму, згідно якої рішення прокурора про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування не підлягає оскарженню.

Стаття 218. Місце проведення досудового розслідування

1. Досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.

2. Якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він проводить розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.

3. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме або його вчинено за межами України, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

4. На початку розслідування слідчий перевіряє наявність вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення.

У разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим органу досудового розслідування або слідчим іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий передає слідчому, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та відомості, повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

5. Спори про підслідність вирішує керівник органу прокуратури вищого рівня.

6. Слідчий, прокурор має право провадити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов'язаний її виконати.

До частин 1-6.

Дана стаття містить загальну норму, відповідно до якої досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення. При цьому законодавець зробив ряд виключень із зазначеного правила, а саме:

— якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він проводить розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність;

— у разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим органу досудового розслідування або слідчим іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий передає слідчому, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та відомості, повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

У разі якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме або його вчинено за межами України, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

Спори про підслідність вирішує керівник органу прокуратури вишого рівня.

Законодавець надав право слідчому, прокурору під час проведення досудового розслідування провадити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов'язаний її виконати.

СТАТТЯ 219. СТРОКИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Досудове розслідування повинно бути закінчено:

1) протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину.

2. Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості;

3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

3. Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строки, передбачені цією статтею.

До частин 1-3.

Цей КПК розмежовує строки досудового розслідування злочинів і кримінальних проступків, та встановлює для кримінальних проступків значно менші строки досудового розслідування з урахуванням їх меншої суспільної небезпеки, а відповідно і меншого затрату часу для проведення досудового розслідування.

При цьому, встановивши норму, відповідно до якої досудове розслідування повинно бути закінчено протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку та протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, законодавець з урахуванням можливих складнощів, які можуть виникнути при досудовому розслідуванні злочинів та кримінальних проступків, передбачив можливість продовження зазначених загальних строків та їх загальний строк з урахуванням продовження, який не може перевищувати: двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості; дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Оскільки, з дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження і до дня її скасування чи відновлення кримінального провадження слідчі та інші дії за цим кримінальним провадженням не проводяться, строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального прова-

дження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строки, передбачені цією статтею.

СТАТТЯ 220. РОЗГЛЯД КЛОПОТАНЬ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, про виконання будь-яких процесуальних дій слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

{Частина перша статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься вмотивована постановова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин — надсилається їй.

До частин 1-2.

Цей КПК дещо по іншому регламентує порядок оформлення розгляду слідчим, прокурором клопотань сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника про виконання будь-яких процесуальних дій. Так, за колишнім КПК задоволення клопотання або його повна чи часткова відмова оформлялася відповідною постановою. За цим КПК передбачено винесення постанови лише у разі повної чи часткової відмови в задоволенні клопотання.

СТАТТЯ 221. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДО ЙОГО ЗАВЕРШЕННЯ

1. Слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. Відмова у наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходиться в матеріалах досудового розслідування, не допускається.

{Частина перша статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Під час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування особа, що його здійснює, має право робити необхідні виписки та копії.

До частин 1-2.

Коментована стаття визначає порядок ознайомлення сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, з матеріалами досудового розслідування до його завершення.

Особа, яка набула статус підозрюваного (підозрюваним є особа, якій повідомлено про підозру або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення) має право відповідно до пункту 14 частини 3 статті 42 цього КПК ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому цією статтею, а також робити необхідні виписки та копії. Аналогічне право виникає і в захисника з моменту надання слідчому, прокурору документів, передбачених статтею 50 цього КПК, оскільки захисник користується процесуальними правами підозрюваного.

Права потерпілого виникають в особі з моменту подання заяви про вчинене відносно неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого. Відповідно, особа, яка набула статусу потерпілого, має право, відповідно до пункту 11 частини 1 статті 56 цього КПК, знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, до його завершення, а також робити необхідні виписки та копії.

Реалізація права сторони захисту, потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення здійснюється шляхом подання відповідного клопотання слідчому, прокурору.

Обов'язок слідчого, прокурора щодо надання сторони захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, для ознайомлення матеріалів досудового розслідування не поширюється на матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть

участь у кримінальному судочинстві, а також на ті матеріали, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. При цьому, якщо не надання для ознайомлення матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, викликане саме заходами безпеки цих осіб і є об'єктивним, то не надання матеріалів, які можуть зашкодити досудовому розслідуванню, є досить протирічним. Так, слідчий, прокурор, сторона захисту, потерпілий та представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, є рівноправними учасниками кримінального провадження. Метою здійснення кримінального провадження є підтвердження скоєння певною особою кримінального правопорушення або його заперечення. Відповідно, якщо законодавець надав слідчому, прокурору право не надавати стороні захисту, потерпілому та представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, матеріали, які можуть зашкодити досудовому розслідуванню, то цим самим він поставив слідчого та прокурора в привілейоване положення, а сторону захисту, потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, позбавив можливості встановити фактичні обставини кримінального провадження ще на стадії досудового розслідування.

СТАТТЯ 222. НЕДОПУСТИМІСТЬ РОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

2. У необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.

ДО ЧАСТИН 1.2.

Зразок

ПРОТОКОЛ

попередження про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування

м. _____ « ____ » _____ 20__ року

Слідчий _____
(найменування органу досудового розслідування, звання,

прізвище, ім'я та по батькові)

в присутності свідка _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

в порядку ст.222 КПК України, склав протокол про наступне:

1. В кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, правова кваліфікація кримінального правопорушення — ч. __ ст. __ Кримінального кодексу України, допитаний в якості свідка громадянин _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

дата народження, місце проживання)

2. Свідку _____ слідчим роз'яснений зміст статті 22 Кримінального процесуального кодексу України і він попереджений про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування, які стали їй відомі у зв'язку з його допитом.

Свідок _____
(дата) (підпис) (прізвище, ініціали)

3. Свідку _____ слідчим роз'яснений зміст статті 387 Кримінального кодексу України і він попереджений про кримінальну відповідальність за розголошення відомостей досудового розслідування в кримінальному провадженні № _____ без дозволу слідчого або прокурора.

Свідок _____
(дата) (підпис) (прізвище, ініціали)

4. Ознайомившись з протоколом, свідок _____ заявив: зміст статті 222
(прізвище, ініціали)

Кримінального процесуального кодексу України та 387 Кримінального кодексу України мені роз'яснений слідчим та зрозумілий. Протокол прочитаний мною особисто, зауважень та доповнень до протоколу не маю.

Свідок _____
(дата) (підпис) (прізвище, ініціали)

Протокол складений в кабінеті № _____
(найменування органу досудового розслідування, адреса)

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Коментар до Глави 20. Слідчі (розшукові) дії.

Глава 20 регламентує порядок проведення слідчих (розшукових) дій та обов'язкові вимоги, які повинні бути дотримані під час їх проведення, а саме:

1. Слідчі (розшукові) дії мають бути спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

2. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

3. Під час проведення слідчої (розшукової) дії має бути присутня особа, чії права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені.

4. Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

5. Слідча (розшукова) дія, що здійснюється за клопотанням сторони захисту, потерпілого, проводиться за участю особи, яка її ініціювала, та (або) її захисника чи представника, крім випадків, коли через специфіку слідчої (розшукової) дії це неможливо або така особа письмово відмовилася від участі в ній.

5. У разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, прокурор зобов'язаний провести відповідну слідчу (розшукову) дію в повному обсязі, долучити складені процесуальні документи до матеріалів досудового розслідування та надати їх суду у випадку звернення з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

6. При проведенні слідчих дій: пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідчування особи повинні бути присутні не менше двох незаінтересованих осіб (понятих), якими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження. При застосуванні безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії присутність понятих не є обов'язковою, за виключенням проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи та обшуку особи, коли участь не менше двох понятих є обов'язковою незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії.

7. Слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках, передбачених частиною третьою статті 333 цього КПК. При порушенні зазначених вимог, будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази — недопустимими.

Прокурор, а також слідчий, самостійно та без будь-яких погоджень, за виключенням випадку, передбаченого частиною 5 статті 240 цього КПК, мають право проводити наступні слідчі (розшукові) дії:

1. Допит особи.

При цьому, допит має проводитися з дотриманням таких вимог:

— допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому — понад вісім годин на день;

— у разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання, слідчий зобов'язаний зупинити допит одразу після отримання такої заяви;

— допитувана особа має право використовувати під час допиту власні документи і нотатки, якщо її показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті, а також викласти свої показання власноручно;

— особа, яка допитується, має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування;

— одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб може проводитися лише для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях, за виключенням одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування;

— особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту;

— допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності — лікаря, та не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом — понад дві години на день.

У виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань свідка чи потерпілого під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я свідка чи потерпілого, їх тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження має право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такого свідка чи потерпілого в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит свідка чи потерпілого здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворого свідка, потерпілого в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду.

Проведення допиту у режимі відеоконференції під час досудового розслідування, яке є нововведенням за цим КПК, може бути здійснене у випадках: неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; необхідності забезпечення безпеки осіб; проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування; наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього КПК — слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує. Хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

2. Пред'явлення особи для впізнання.

За необхідності пред'явлення особи для впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису, за голосом або ходюю.

При пред'явленні особи для впізнання мають бути додержані наступні вимоги:

— перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол;

— забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи;

— особа, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими особами тієї ж статі, яких має бути не менше трьох і які не мають різних відмінностей у віці, зовнішності та одязі;

— з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання може проводитися в умовах, коли особа, яку пред'являють для впізнання, не бачить і не чує особи, яка впізнає, тобто поза її візуальним та аудіо спостереженням;

— при пред'явленні особи для впізнання особі, щодо якої згідно з цим КПК вжито заходів безпеки, відомості про особу, взятую під захист, до протоколу не вносяться і зберігаються окремо;

— проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису виключає можливість у подальшому пред'явленні особи для впізнання;

— фотознімок з особою, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками (не менше трьох), які не повинні мати різних відмінностей між собою за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення, а особи на цих фотознімках повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різних відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню;

— матеріали відеозапису з зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред'явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різних відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

— впізнання за голосом повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред'явлені для впізнання;

— пред'явлення особи для впізнання оформляється протоколом.

Нововведенням за цим КПК є також проведення впізнавання особи у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

3. Пред'явлення речей для впізнання.

При пред'явленні речей для впізнавання повинні бути додержані наступні вимоги:

— до пред'явлення речей для впізнавання особа, яка впізнає, повинна бути опитана, чи може вона впізнати цю річ, про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол;

— забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети., опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол.

— річ, що підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, в числі інших однорідних речей одного виду, якості і без різних відмінностей у зовнішньому вигляді, у кількості не менше трьох, а якщо інших однорідних речей не існує, особі, яка впізнає, пропонується пояснити, за якими ознаками вона впізнала річ, яка їй пред'являється в одному екземплярі;

— пред'явлення речей для впізнання оформляється протоколом.

Нововведенням за цим КПК є також проведення впізнавання речей у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

4. Пред'явлення трупа для впізнання.

Пред'явлення трупа для впізнавання здійснюється з додержанням вимог, передбачених частинами першою і восьмою статті 228 цього КПК. Про проведення пред'явлення трупа для впізнання складається протокол.

5. Проведення огляду місцевості, приміщення, речей та документів.

Проведення огляду здійснюється з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення з додержанням наступних правил:

— огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами цього КПК, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи;

— для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник, інші учасники кримінального провадження, а також спеціалісти для надання слідчому, прокурору допомоги з питань, що потребують спеціальних знань;

— при проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу, які підлягають негайному огляду і опечатуванню із завірненням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду, а у разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування;

— проведення огляду оформляється протоколом.

6. Проведення слідчого експерименту.

Проведення слідчого експерименту здійснюється з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань. До участі в

слідчому експерименті можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник, а також спеціаліст.

Проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода;

Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.

Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол.

7. Проведення огляду трупа.

Огляд трупа:

— проводиться за обов'язковою участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта.

— може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з дотриманням правил цього КПК про огляд житла чи іншого володіння особи.

— передбачає обов'язкове направлення трупа, після його огляду, для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті та його послідуочу видачу лише з письмового дозволу прокурора, за виключення випадку, коли людина померла власною смертю.

За постановою прокурора, слідчим та прокурором здійснюються наступні слідчі дії:

1. Проведення освідування особи.

Освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого здійснюється для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. При цьому, законодавець встановив вимоги, які повинні виконуватися при проведенні освідування, а саме:

— особі, яка підлягає освідуванню, пред'являється постанова прокурора і їй пропонується добровільно пройти освідування, а в разі її відмови освідування проводиться примусово;

— за необхідності освідування здійснюється за участі судово-медичного експерта або лікаря;

— освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується;

— слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати, особу, що підлягає освідуванню;

— при освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я;

— при фіксуванні наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів, зафіксовані зображені, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду;

— про проведення освідування складається протокол.

2. Проведення огляду трупа пов'язаний з ексгумацією.

Ексгумація трупа, як правило, проводиться:

— при похованні трупа з ознаками насильницької смерті або невпізаного без судово-медичного дослідження;

— коли в ході кримінального провадження або судово-медичного розгляду будуть виявлені дефекти експертних висновків;

— у зв'язку з нововиявленими важливими обставинами, які були невідомі при первинному дослідженні трупа.

— при виявленні похованого трупа з ціллю його скрити.

Огляд трупа при його ексгумації здійснюється за присутності судово-медичного експерта. При необхідності, в ході ексгумації трупа можуть бути вилучені речі з поховання, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, а також зразки тканин і органів або частин трупа, необхідні для проведення експертних досліджень.

Про проведену ексгумацію трупа, його огляд та вилучені речі, зразки тканин і органів або частин трупа складається протокол.

На підставі ухвали слідчого судді, за винятком невідкладних випадків, передбачених цим КПК, слідчим, прокурором здійснюються наступні слідчі дії:

1. Проникнення до житла чи іншого володіння особи.

За загальним правилом ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якої метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі

ухвали слідчого судді. Виключенням з даного правила є невідкладні випадки, пов'язані із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, при настанні яких слідчий, прокурор мають право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи. При цьому, законодавець зобов'язав прокурора, слідчого за погодженням із прокурором невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді. У разі, якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 цього КПК.

2. Проведення обшуку.

Метою проведення обшуку, який проводиться на підставі ухвали слідчого судді за результатами розгляду обґрунтованого клопотання слідчого за погодженням з прокурором або прокурора, є виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, який. При цьому:

— ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз.

— строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;

— для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник, інші учасники кримінального провадження, а також спеціаліст для надання слідчому, прокурору допомоги з питань, що потребують спеціальних знань;

— слідчий, прокурор зобов'язані вжити належні заходи для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чії права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені.

— обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли завдається найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважатиме, що виконання такої умови може суттєво зашкодити меті обшуку;

— перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності — іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія, а у разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи, забезпечена схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.

— за рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження.

При проведенні обшуку складається протокол.

Шкода, завдана громадянинуві внаслідок незаконного проведення обшуку в ході кримінального провадження, підлягає відшкодуванню у порядку, визначеному Законом України № 266/94-ВР від 01 грудня 1994 року «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду».

Глава 20. Слідчі (розшукові) дії

Стаття 223. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій

1. Слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

2. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

3. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чії права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, передбачені цим Кодексом, а також відповідальність, встановлена законом.

4. Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

5. У разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, прокурор зобов'язаний провести відповідну слідчу (розшукову) дію в повному обсязі, долучити складені процесуальні документи до матеріалів досудового розслідування та надати їх суду у випадку звернення з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

6. Слідча (розшукова) дія, що здійснюється за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проводиться за участю особи, яка її ініціювала, та (або) її захисника чи представника, крім випадків, коли через специфіку слідчої (розшукової) дії це неможливо або така особа письмово відмовилася від участі в ній.

{Абзац перший частини шостої статті 223 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Під час проведення такої слідчої (розшукової) дії присутні особи, що її ініціювали, мають право ставити питання, висловлювати свої пропозиції, зауваження та заперечення щодо порядку проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, які заносяться до протоколу.

7. Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незайнтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідчення особи. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважає це за доцільне.

Обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії.

Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження.

Зазначені особи можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

8. Слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках, передбачених частиною третьою статті 333 цього Кодексу. Будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази — недопустимими.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 224. ДОПИТ

1. Допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків.

2. Допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому — понад вісім годин на день.

3. Перед допитом встановлюється особа, роз'яснюються її права, а також порядок проведення допиту. У разі допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілий — за давання завідомо неправдивих показань. За необхідності до участі в допиті залучається перекладач.

4. У разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов'язана його зупинити одразу після отримання такої заяви.

5. Під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис.

6. Допитувана особа має право використовувати під час допиту власні документи і нотатки, якщо її показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті.

7. За бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

8. Особа має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування.

9. Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. На початку такого допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках вони перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілі — за давання завідомо неправдивих показань.

Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.

Оголошення показань, наданих учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань.

У кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним.

До частин 1-9.

Бланк протоколу допиту підозрюваного

ПРОТОКОЛ допиту підозрюваного

м. _____ «___» _____ 20__ року

Допит розпочато о «___» год. «___» хв.

Допит закінчено о «___» год. «___» хв.

Слідчий _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

у кримінальному провадженні № _____, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року, в приміщенні _____

в присутності осіб, яким роз'яснені вимоги ч.3 ст.66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

без застосування технічних засобів фіксації на носії інформації, за участі захисника

з дотриманням вимог статей 42,95,104,106,223, 224 КПК України, допитав як підозрюваного:

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____

2. Дата та місце народження _____

3. Національність _____
4. Громадянство _____
5. Освіта _____
6. Місце роботи (навчання) _____
7. Рід заняття та посада _____
8. Місце проживання (реєстрації) _____
9. Судимість _____
10. Чи являється депутатом (якої Ради) _____
11. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу _____

Підозрюваному _____ роз'яснено, що його викликано для дачі показань у кримінальному провадженні № _____ у зв'язку із вчиненням ним кримінального правопорушення

Підозрюваний _____
(підпис)

Підозрюваному _____ роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

Підозрюваний _____
(підпис)

Підозрюваному _____ роз'яснено зміст ст.18 КПК України про свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів чи членів сім'ї, а також ст. 20 КПК України про право на захист.

Підозрюваний _____
(підпис)

Підозрюваному _____ роз'яснено порядок проведення допиту, його права та обов'язки, передбачені ст.42 КПК України, а також вручена Пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки.

Підозрюваний _____
(підпис)

Права та обов'язки, а також порядок проведення допиту мені роз'яснені та зрозумілі. Пам'ятка про процесуальні права та обов'язки підозрюваного вручена мені «__» ____ 20__ року.

Підозрюваний _____
(підпис)

Ознайомившись із своїми правами, підозрюваний заявив, що давати показання та відповідати на показання він _____

Під час проведення допиту _____ бажання на участь захисника _____
Показання бажає давати _____ мовою та викладати їх _____
Послуг перекладача _____

Підозрюваний _____
(підпис)

На пропозицію дати показання з приводу підозри _____ дав наступні показання:

_____
_____
_____
_____

Зауваження та доповнення _____
_____
_____
(підписи осіб, які зробили зауваження та доповнення)

З протоколом допиту _____
ознайомлений (ні) _____
(зазначається спосіб ознайомлення з протоколом допиту)
_____
(підписи осіб, які ознайомилися з протоколом допиту)

Показання з моїх слів записані вірно.

Підозрюваний _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Захисник _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Допитав:

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Бланк протоколу одночасного допиту

**ПРОТОКОЛ
одночасного допиту**

м. _____ « ____ » _____ 20__ року

Допит розпочато о « ____ » год. « ____ » хв.

Допит закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

Слідчий _____,
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)
у кримінальному провадженні № _____, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, в приміщенні _____

в присутності осіб, яким роз'яснені вимоги ч.3 ст.66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

без застосування технічних засобів фіксації на носії інформації, за участі захисника підозрюваного _____ з дотриманням вимог статей 104,106,223,224 КПК України, провів одночасний допит між:

1. Підозрюваним _____

2. Потерпілим _____

Учасникам слідчої дії роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

Підозрюваний _____
(підпис)

Потерпілий _____
(підпис)

Про кримінальну відповідальність, передбачену ст.384 КК України (Завідомо неправдиве показання), попереджений.

Потерпілий _____
(підпис)

Особам, викликаним на одночасний допит, роз'яснено їхнє право після її закінчення, з дозволу слідчого, ставити один одному запитання та вимагати доповнення протоколу і внесення до нього поправок.

Підозрюваний _____
(підпис)

Потерпілий _____
(підпис)

При одночасному допиті показали:

Питання до потерпілого: _____

Відповідь потерпілого _____

Питання до підозрюваного _____

Відповідь підозрюваного _____

Зауваження та доповнення _____

_____
(підписи осіб, які зробили зауваження та доповнення)

З протоколом допиту _____
ознайомлений (ні) _____
(зазначається спосіб ознайомлення з протоколом допиту)

_____
(підписи осіб, які ознайомилися з протоколом допиту)

Показання з моїх слів записані вірно.

Підозрюваний _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Показання з моїх слів записані вірно.

Потерпілий _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Захисник _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Одночасний допит провів:

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 225. ДОПИТ СВІДКА, ПОТЕРПІЛОГО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ

1. У виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань свідка чи потерпілого під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я свідка чи потерпілого, їх тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такого свідка чи потерпілого в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит свідка чи потерпілого здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворого свідка, потерпілого в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду.

Неприсутність сторони, що була належним чином повідомлена про місце та час проведення судового засідання, для участі в допиті особи за клопотанням протилежної сторони не перешкоджає проведенню такого допиту в судовому засіданні.

Допит особи згідно з положеннями цієї статті може бути також проведений за відсутності сторони захисту, якщо на момент його проведення жодній особі не повідомлено про підозру у цьому кримінальному провадженні.

{Частина перша статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Для допиту тяжко хворого свідка, потерпілого під час досудового розслідування може бути проведено виїзне судове засідання.

3. При ухваленні судового рішення за результатами судового розгляду кримінального провадження суд може не врахувати докази, отримані в порядку, передбаченому цією статтею, лише навівши мотиви такого рішення.

4. Суд під час судового розгляду має право допитати свідка, потерпілого, який допитувався відповідно до правил цієї статті, зокрема у випадках, якщо такий допит проведений за відсутності сторони захисту або якщо є необхідність уточнення показань чи отримання показань щодо обставин, які не були з'ясовані в результаті допиту під час досудового розслідування.

5. З метою перевірки правдивості показань свідка, потерпілого та з'ясування розбіжностей з показаннями, наданими в порядку, передбаченому цією статтею, вони можуть бути оголошені при його допиті під час судового розгляду.

До частин 1-5.

Бланк протоколу допиту свідка

**ПРОТОКОЛ
допиту свідка**

м. _____

« ____ » _____ 20__ року

Допит розпочато о « ____ » год. « ____ » хв.

Допит закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

Слідчий _____,
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

у кримінальному провадженні № _____, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, в приміщенні _____

в присутності осіб, яким роз'яснені вимоги ч.3 ст.66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

_____
(підпис)

_____

(підпис)

без застосування технічних засобів фіксації на носії інформації, за участі адвоката

з дотриманням вимог статей 65,66,95,104,106,223,224 КПК України, допитав як свідка:

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____
2. Дата та місце народження _____
3. Національність _____
4. Громадянство _____
5. Освіта _____
6. Місце роботи (навчання) _____
7. Рід заняття та посада _____
8. Місце проживання (реєстрації) _____
9. Судимість _____
10. Чи являється депутатом (якої Ради) _____
11. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу _____

Свідку _____ роз'яснено, що його викликано для дачі показань у кримінальному провадженні № _____ за фактом _____

Свідок _____

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом

Свідок _____

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено зміст ст.18 КПК України про свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів чи членів сім'ї.

Свідок _____

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено порядок проведення допиту та його права і обов'язки, передбачені ст.66 КПК України, згідно якої:

1. Свідок має право:

1) знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;

2) користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст.50 КПК України (а саме: свідомством про право на зайняття адвокатською діяльністю; ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги;

3) відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями ст.65 КПК України не підлягають розголошенню (Не можуть бути допитані як свідки: захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; адвокати – про відомості, які становлять адвокатську таємницю; нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю; медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи – про відомості, які становлять лікарську таємницю; священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації; професійні судді, народні засідателі та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосуд-

ного вироку, ухвали; особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення; особи, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо дійсних даних про їх особи; особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо цих даних. Не можуть без їх згоди бути допитані як свідки (та мають право відмовитися давати показання) особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв – без згоди представника дипломатичної установи);

4) давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача.

5) користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті;

6) на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань;

7) ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;

8) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

9) заявляти відвід перекладачу.

2. Свідок зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;

2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

3. Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

4. Згідно ч.7 ст.224 КПК України за бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

Свідок _____
(підпис)

Свідка _____ відповідно до ст.67 КПК України попереджено про кримінальну відповідальність, передбачену ст.384 КК України (Завідомо неправдиве показання) та ст.385 КК України (Відмова свідка від давання показань).

Свідок _____
(підпис)

Ознайомившись із своїми правами, свідок заявив, що бажає давати показання _____, послуг перекладача _____, бажає користуватися правовою допомогою адвоката _____.

Свідок _____
(підпис)

По суті заданих запитань свідок _____ дав наступні показання:

_____
_____

Зауваження та доповнення _____

_____
_____

(підписи осіб, які зробили зауваження та доповнення)

З протоколом допиту _____
ознайомлений (ні) _____

(зазначається спосіб ознайомлення з протоколом допиту)

_____
(підписи осіб, які ознайомилися з протоколом допиту)

Показання з моїх слів записані вірно.

Свідок

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Адвокат

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Допитав:

Слідчий _____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Бланк протоколу допиту потерпілого

**ПРОТОКОЛ
допиту потерпілого**

м. _____

« ____ » _____ 20__ року

Допит розпочато о « ____ » год. « ____ » хв.

Допит закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

Слідчий _____

(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

у кримінальному провадженні № _____, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, в приміщенні _____

в присутності осіб, яким роз'яснені вимоги ч.3 ст.66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

без застосування технічних засобів фіксації на носії інформації, з дотриманням вимог статей 65,66,95,104,106,223,224 КПК України, допитав як потерпілого:

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____
2. Дата та місце народження _____
3. Національність _____
4. Громадянство _____
5. Освіта _____
6. Місце роботи (навчання) _____
7. Рід заняття та посада _____
8. Місце проживання (реєстрації) _____
9. Судимість _____
10. Чи являється депутатом (якої Ради) _____
11. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу _____

Потерпілому _____ роз'яснено, що його викликано для дачі показань у кримінальному провадженні № _____ за фактом _____

Потерпілий _____

(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

Потерпілий _____
(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено зміст ст.18 КПК України про свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів чи членів сім'ї.

Потерпілий _____
(підпис)

Потерпілий _____ попереджений про кримінальну відповідальність, передбачену ст.384 КК України (Завідомо неправдиве показання).

Потерпілий _____
(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено порядок проведення допиту, його права, передбачені ст.56 КПК України, та обов'язки, передбачені ст.57 КПК України, згідно яких:

1. Потерпілий має право:
  - 1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені КПК України;
  - 2) знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;
  - 3) подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;
  - 4) заявляти відводи та клопотання;
  - 5) за наявності відповідних підстав — на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;
  - 6) давати пояснення, показання або відмовитися їх давати;
  - 7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому КПК України;
  - 8) мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг;
  - 9) давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження;
  - 10) на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом;
  - 11) знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому КПК України, у тому числі після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 КПК України, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;
  - 12) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь (слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що вноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала));
  - 13) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених КПК України;
  - 14) користуватися іншими правами, передбаченими КПК України.
2. Під час досудового розслідування потерпілий має право:
  - 1) на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення, визнання його потерпілим;
  - 2) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
  - 3) подавати докази на підтвердження своєї заяви;
  - 4) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

5) отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.

3. Під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь у судовому провадженні;

3) брати участь у безпосередній перевірці доказів;

4) підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;

5) висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

6) знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;

7) оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому КПК України.

4. На всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження.

5. Потерпілий зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття — завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Потерпілий _____

(підпис)

Крім того, згідно ч.7 ст.224 КПК України за бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

Потерпілий _____

(підпис)

Ознайомившись із своїми правами, потерпілий заявив, що бажає давати показання _____, послуг перекладача _____.

Потерпілий _____

(підпис)

По суті заданих запитань потерпілий _____ дав наступні показання:

_____
_____
_____

Заяви, зауваження та доповнення _____

_____

Потерпілий _____

(підпис)

З протоколом допиту _____

ознайомлений (ні) _____

(вказується спосіб ознайомлення з протоколом допиту)

Потерпілий _____

(підпис)

Показання з моїх слів записані вірно.

Потерпілий _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Допитав:

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 226. ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

1. Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності — лікаря.
2. Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом — понад дві години на день.
3. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.
4. До початку допиту особам, зазначеним у частині першій цієї статті, роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання.

ДО ЧАСТИН 1-4.

Бланк протоколу допиту неповнолітнього свідка

ПРОТОКОЛ допиту неповнолітнього свідка

М. _____ « ____ » _____ 20__ року

Допит розпочато о « ____ » год. « ____ » хв.

Допит закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

Слідчий _____,
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

у кримінальному провадженні № _____, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, в приміщенні _____

в присутності осіб, яким роз'яснені вимоги ч.3 ст.66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

без застосування технічних засобів фіксації на носії інформації, за участі матері неповнолітнього свідка _____ та педагога _____

з дотриманням вимог статей 104,106,223,224,226 КПК України, допитав неповнолітнього свідка:

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____
2. Дата та місце народження _____
3. Національність _____
4. Громадянство _____

5. Місце проживання _____
6. З ким проживає: _____
7. Вид занять батьків або особи, з яким проживає свідок: _____
8. Де навчається або навчався : _____
9. Де і ким працює або працював : _____
10. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу _____

Перед початком допиту присутнім: матері неповнолітнього свідка _____
та педагогу _____
роз'яснено їхні права і обов'язки, передбачені ч.4 ст.226 та ч.2 ст.227 КПК України.

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Неповнолітньому свідку роз'яснено, що його викликано для дачі показань у кримінальному провадженні № _____ за фактом _____

Неповнолітній свідок _____
(підпис)

Неповнолітньому свідку _____ роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

Неповнолітній свідок _____
(підпис)

Неповнолітньому свідку _____ роз'яснено зміст ст.18 КПК України про свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів чи членів сім'ї.

Неповнолітній свідок _____
(підпис)

Неповнолітньому свідку _____ роз'яснено порядок проведення допиту та його права та обов'язки, передбачені ст.66 КПК України, згідно якої:

1. Свідок має право:

1) знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;

2) користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст.50 КПК України, а саме: свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю; ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги;

3) відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями ч. 2 ст. 65 КПК України не підлягають розголошенню (а саме — не можуть бути допитані як свідки: захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; адвокати — про відомості, які становлять адвокатську таємницю; нотаріуси — про відомості, які становлять нотаріальну таємницю; медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи — про відомості, які становлять лікарську таємницю; священнослужителі — про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; журналісти — про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації; професійні судді, народні засідателі та присяжні — про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали, особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, — про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та ви-

конанні угоди про примирення; особи, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо дійсних даних про їх особи; особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо цих даних; особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв – без згоди представника дипломатичної установи;

4) давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

5) користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті;

6) на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань;

7) ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;

8) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

9) заявляти відвід перекладачу.

2. Свідок зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;

2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

3. Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

Крім того, згідно ч.7 ст.224 КПК України за бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

Права та обов'язки, а також порядок проведення допиту мені роз'яснені.

Неповнолітній свідок _____

(підпис)

Згідно з ч.3 ст.226 КПК України свідку, який не досяг 16-річного віку, роз'яснено його обов'язок говорити тільки правду.

Неповнолітній свідок _____

(підпис)

Крім того, свідка _____, який досяг 16-річного віку попереджено про кримінальну відповідальність за ст.385 КК України про відмову від дачі показань та за ст.384 КК України про завідомо неправдиве показання.

Ознайомившись із своїми правами, неповнолітній свідок _____ заявив, що

бажає давати показання _____ мовою та викладати їх _____.

Послуг перекладача _____.

На пропозицію дати показання про усі відомі йому обставини у справі неповнолітній свідок _____ показав: _____

_____

_____

_____

Зауваження та доповнення: _____

_____

_____

(підписи осіб, які зробили зауваження та доповнення)

З протоколом допиту _____
ознайомлений (ні) _____
(зазначається спосіб ознайомлення з протоколом допиту)

_____ (підписи осіб, які ознайомилися з протоколом допиту)

Показання з моїх слів записані вірно.

Неповнолітній свідок _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Учасники: _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Допитав:

Слідчий _____
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 227. УЧАСТЬ ЗАКОННОГО ПРЕДСТАВНИКА, ПЕДАГОГА, ПСИХОЛОГА АБО ЛІКАРЯ У СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЯХ ЗА УЧАСТЮ МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

1. При проведенні слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а за необхідності — лікаря.

2. До початку слідчої (розшукової) дії законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право за дозволом ставити уточнюючі запитання малолітній або неповнолітній особі.

3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 228. ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

1. Перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи.

2. Особа, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими особами тієї ж статі, яких має бути не менше трьох і які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі. Перед тим як пред'явити особу для впізнання, їй пропонується у відсутності особи, яка впізнає, зайняти будь-яке місце серед інших осіб, які пред'являються.

3. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на особу, яку вона має впізнати, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

4. З метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання може проводитися в умовах, коли особа, яку пред'являють для впізнання, не бачить і не чує особи, яка впізнає, тобто поза її візуальним та аудіоспостереженням. Про умови проведення такого впізнання та його результати зазначається в протоколі. Про результати впізнання повідомляється особа, яка пред'являлася для впізнання.

5. При пред'явленні особи для впізнання особі, щодо якої згідно з цим Кодексом вжито заходів безпеки, відомості про особу, взяту під захист, до протоколу не вносяться і зберігаються окремо.

6. За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису з додержанням вимог, зазначених у частинах першій і другій цієї статті. Проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису виключає можливість у подальшому пред'явленні особи для впізнання.

7. Фотознімок з особою, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками, яких повинно бути не менше трьох. Фотознімки, що пред'являються, не повинні мати різких відмінностей між собою за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

Матеріали відеозапису з зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред'явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

8. При пред'явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти для фіксування впізнання технічними засобами, психологи, педагоги та інші спеціалісти.

9. За правилами цієї статті може здійснюватися пред'явлення особи для впізнання за голосом або ходом, при цьому впізнання за голосом повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред'явлені для впізнання.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 229. ПРЕД'ЯВЛЕННЯ РЕЧЕЙ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

1. Перед тим, як пред'явити для впізнання річ, слідчий, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати ознаки, за якими впізнає річ, проте може впізнати її за сукупністю ознак, особа, яка проводить процесуальну дію, зазначає це у протоколі. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети.

2. Річ, що підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, в числі інших однорідних речей одного виду, якості і без різких відмінностей у зовнішньому вигляді, у кількості не менше трьох. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на річ, яку вона впізнає, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

3. Якщо інших однорідних речей не існує, особі, яка впізнає, пропонується пояснити, за якими ознаками вона впізнала річ, яка їй пред'являється в одному екземплярі.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 230. ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ТРУПА ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

1. Пред'явлення трупа для впізнання здійснюється з додержанням вимог, передбачених частинами першою і восьмою статті 228 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 231. ПРОТОКОЛ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

1. Про проведення пред'явлення для впізнання складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу, у якому докладно зазначаються ознаки, за якими особа впізнала особу, річ чи труп, або зазначається, за сукупністю яких саме ознак особа впізнала особу, річ чи труп.

2. У разі проведення пред'явлення для впізнання згідно з правилами, передбаченими частинами п'ятою і шостою статті 228 цього Кодексу, у протоколі, крім відомостей, передбачених цією статтею, обов'язково зазначається, що пред'явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яка пред'явлена для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, а також вказуються всі обставини і умови проведення такого пред'явлення для впізнання. У такому разі анкети дані особи, яка впізнає, до протоколу не вносяться і не додчуються до матеріалів досудового розслідування.

3. Якщо проводилося фіксування ходу слідчої (розшукової) дії технічними засобами, до протоколу додаються фотографії осіб, речей чи трупа, що пред'являлися для впізнання, матеріали відеозапису. У разі якщо пред'явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яку пред'явили для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, всі фотографії, матеріали відеозаписів, за якими може бути встановлена особа, яка впізнавала, зберігаються окремо від матеріалів досудового розслідування.

ДІЯВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

СТАТТЯ 232. ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ, ВПІЗНАННЯ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

{Назва статті 232 в редакції Закону № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; в редакції Закону № 767-VII від 23.02.2014}

1. Допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважених причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

{Частина перша статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

2. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу — слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує.

3. Використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасником слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії дистанційно, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені цим Кодексом.

4. Допит особи у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 225-227 цього Кодексу.

Впізнання осіб чи речей у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 228 та 229 цього Кодексу.

5. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований, службова особа цього органу досудового розслідування зобов'язана вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії.

6. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований, слідчий, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, на території юрисдикції якого перебуває така особа, здійснити дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті. Копія постанови може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язана в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення.

7. Проведення дистанційного досудового розслідування за рішенням слідчого судді здійснюється згідно з положеннями цієї статті та частинами четвертою та п'ятою статті 336-ого Кодексу.

8. Якщо особа, яка буде брати участь у досудовому розслідуванні дистанційно, утримується в установі попереднього ув'язнення або установі виконання покарань, дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи.

9. Хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

10. Особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо було б упізнати.

11. Слідчий, прокурор з метою забезпечення оперативності кримінального провадження має право провести у режимі відео- або телефонної конференції опитування особи, яка через знаходження у віддаленому від місця проведення досудового розслідування місці, хворобу, зайнятість або з інших причин не може без зайвих труднощів вчасно прибути до слідчого, прокурора.

За результатами опитування, проведеного у режимі відео- або телефонної конференції, слідчий, прокурор складає рапорт, у якому зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені. За необхідності опитування фіксується за допомогою технічних засобів аудіо- чи відеозапису.

Слідчий, прокурор зобов'язаний вжити заходів з метою встановлення особи опитуваного у режимі відео- або телефонної конференції та зазначити в рапорті, яким чином була підтверджена особа опитуваного.

У разі необхідності отримання показань від опитаних осіб слідчий, прокурор проводить їх допит.

До частин 1-11.

Законодавством окремих зарубіжних держав, таких як Сполучені Штати Америки, Канада, Австралія, Сінгапур, Велика Британія, передбачено ведення електронних кримінальних справ, а також відправлення правосуддя на основі телекомунікаційних технологій. Відносно держав, що входять до складу Співдружності Незалежних Держав, то, зокрема, в Російській Федерації запровадження судового розгляду справ у режимі відеоконференції було розпочато ще у 1999 році, а вже у квітні 2000 року було проведено перше слухання кримінальних справ Верховним Судом Російської Федерації у режимі дистанційного провадження.

Можливість застосування режиму відеоконференцій правоохоронними органами та судами передбачена рядом міжнародно-правових документів, зокрема, Європейською конвенцією про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та двома Додатковими протоколами до неї (1978 року та 2001 року), Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року, Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 2002 року.

Відповідно до цієї статті допит осіб, впізнання під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) лише у деяких випадках, а саме:

- неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- необхідності забезпечення безпеки осіб;
- проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом достатніми.

У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення.

В 2013 року народним депутатом Москаль Г.Г. до Верховної Ради України був внесений проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій». В обґрунтування необхідності прийняття законопроекту були наведені наступні підстави:

— недостатній для нормального спілкування рівень технічного зв'язку між судом та установою виконання покарань (попереднього ув'язнення), в тому числі періодичне зникнення звуку і зображення під час відеоконференції, перешкодження шумів та відлуння для повного розуміння висловлених учасниками процесу фраз;

— неможливість подання на розгляд суду письмових клопотань, доказів та інших процесуальних документів, які є на руках у учасника процесу, що перебуває в установі виконання покарань;

— неможливість для учасника процесу, що перебуває в установі виконання покарань, конфіденційно порадитись зі своїм захисником (адвокатом), який перебуває у залі суду територіально в іншому місці;

— застосування режиму відеоконференцій суттєво порушує конституційні права на захист, що може бути причиною для майбутнього скасування постановленого вироку у апеляційній, касаційній інстанції або Європейським судом з прав людини, адже ставить у неоріднакові умови учасників процесу.

Комітет з питань верховенства права та правосуддя рекомендував Верховній Раді України направити на доопрацювання зазначений законопроект.

СТАТТЯ 233. ПРОНИКНЕННЯ ДО ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ

1. Ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якої метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених частиною третьою цієї статті.

2. Під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення. Не є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом. Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи.

3. Слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. У такому випадку прокурор, слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 234 цього Кодексу, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

СТАТТЯ 234. ОБШУК

1. Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

2. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді.

3. У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання;
- 3) правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 4) підстави для обшуку;
- 5) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується проведення обшуку;
- 6) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться;
- 7) речі, документи або осіб, яких планується відшукати.

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

4. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора.

5. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

- 1) було вчинено кримінальне правопорушення;
- 2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування;
- 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду;
- 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи.

ДО ЧАСТИН 1-5.

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,

класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

**КЛОПОТАННЯ
про проведення обшуку житла**

Слідчим _____,
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст.187 КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, що « _____ » _____ 20__ року, о 21 годині, біля кафе «Зустріч, розміщеному на вул. _____ в м. Києві, двоє осіб за попередньою змовою, спрямованою на вчинення розбійного нападу з метою заволодіння чужим майном із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я, заволоділи мобільним телефоном SAMSUNG DOUS _____ громадянина Петрова Миколи Степановича, спричинивши йому майнову шкоду на загальну суму _____ гривень.

В ході проведеної негласної слідчої (розшукової) дії зі встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу було встановлено, що викрадений у Петрова М.С. мобільний телефон знаходиться в Іванова Сергія Івановича.

Потерпілий Петров М.С. впізнав Іванова С.І. як одного з нападників, які вчинили на нього розбійний напад та із застосуванням насильства заволоділи його мобільним телефоном.

« _____ » _____ 20__ року громадянину Іванову С.І. слідчим вручено повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України.

Допитаний в якості підозрюваного Іванов С.І. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України, визнав себе винним повністю і показав, що о 21 годині він знаходився біля кафе «Зустріч», розміщеному на вул. _____ в м.Києві, зі своїм знайомим Сидоровим П.П.. В цей час із кафе вийшов незнайомий їм чоловік. Як потім йому стало відомо це був Петров М.С. Коли Петров М.С. зайшов в арку будинку № 23, Сидоров П.П. запропонував йому пограбувати Петрова М.С., на що він погодився. Вони наздогнали Петрова М.С., і Сидоров П.П., погрожуючи ножем, почав вимагати у Петрова М.С. мобільний телефон. Петров М.С. намагався втекти від них, але вони його наздогнали, і поваливши на землю, стали бити його ногами по голові та тулубу. Коли Петров М.С. перестав чинити їм опір, Сидоров П.П. забрав у нього з кишені мобільний телефон SAMSUNG DOUS _____. Оскільки мобільний телефон не вдалося продати, Сидоров П.П. віддав телефон йому. В даний час цей мобільний телефон знаходиться у нього дома за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, кв. _____.

Слідством встановлено, що зазначена підозрюваним квартира, де зберігається мобільний телефон потерпілого, належить на праві власності підозрюваному Іванову С.І.

На підставі викладеного, приймаючи до уваги, що мобільний телефон потерпілого може знаходитися в квартирі підозрюваного, з метою його відшукування, керуючись ст.ст. 110, 234 КПК України, —

ПРОШУ:

Надати дозвіл на проведення обшуку житла підозрюваного Іванова Сергія Івановича за адресою: м.Київ, вул. _____, буд. _____, кв. _____ з метою відшукування і вилучення мобільного телефону SAMSUNG DOUS _____, IMEI _____.

Додатки:

- копії матеріалів, якими слідчий обґрунтовує доводи клопотання;
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № _____, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання складене « _____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання клопотання)

Слідчий _____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Додатково дивись коментар до Глави 20. Слідчі (розшукові) дії.

СТАТТЯ 235. УХВАЛА ПРО ДОЗВІЛ НА ОБШУК ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ

1. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз.

2. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

- 1) строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;*
  - 2) прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук;*
  - 3) положення закону, на підставі якого постановляється ухвала;*
  - 4) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, які мають бути піддані обшуку;*
  - 5) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться;*
  - 6) речі, документи або осіб, для виявлення яких проводиться обшук.*
- 3. Виготовляються дві копії ухвали, які чітко позначаються як копії.*

Дивись коментар до Глави 20. Слідчі (розшукові) дії.

СТАТТЯ 236. ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ПРО ДОЗВІЛ НА ОБШУК ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО
ВОЛОДІННЯ ОСОБИ

1. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. Для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені.

2. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли завдається найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважатиме, що виконання такої умови може суттєво зашкодити меті обшуку.

3. Перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності — іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

4. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, прокурор зобов'язаний забезпечити схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.

5. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі.

6. Слідчий, прокурор під час проведення обшуку має право відкривати закриті приміщення, сховища, речі, якщо особа, присутня при обшуку, відмовляється їх відкрити або обшук здійснюється за відсутності осіб, зазначених у частині третій цієї статті.

7. При обшуку слідчий, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

8. Особи, у присутності яких здійснюється обшук, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу обшуку.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО Г. ЛАВН 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 237. ОГЛЯД

1. З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

2. Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами цього Кодексу, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

3. Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

4. Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду.

5. При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і доку-

менти підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

6. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

7. При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

До частин 1-7.

Зразок

ПРОТОКОЛ
огляду місця події

м. _____

« ____ » _____ 20__ року

Огляд почато о " ____ " год. " ____ " хв.

Огляд закінчено о " ____ " год. " ____ " хв.

Слідчий _____,

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ініціали)

на підставі _____

(зазначається ухвала слідчого судді, якщо проводиться огляд житла чи іншого володіння особи)

у відповідності до ст.ст. 104, 105, 106, 234, 237, 223 КПК України,

в присутності понять:

1. _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання)

2. _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання)

яким у відповідності до ст.ст. 11, 13, 15, 223 КПК України роз'яснені їхні права і обов'язки,
за участю потерпілого:

_____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання)

якому у відповідності до частин 1, 2 ст. 56, ст. 57 КПК України роз'яснені його права і обов'язки,
за участю представника потерпілого:

_____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання)

якому у відповідності до частини 5 ст. 44, частини 4 ст. 58, частини 2 ст. 59 КПК України роз'яснені його
права і обов'язки,
за участю підозрюваного:

_____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання)

якому у відповідності до частин 3, 5, 6, 7 ст. 42 КПК України роз'яснені його права і обов'язки,
за участю захисника:

_____

(прізвище, ім'я, по батькові, робоче місце адвоката)

якому у відповідності до ст.ст. 46, 47 КПК України роз'яснені його права і обов'язки,
за участю спеціаліста:

_____

(найменування установи, прізвище, ім'я та по батькові)

якому у відповідності до частин 4, 5 ст. 71 КПК України роз'яснені його права і обов'язки,

за участю власника (користувача) приміщення чи іншого володіння _____

(прізвище ім'я та по батькові, місце проживання)

провів огляд місця події, яким є _____

Перед початком огляду особам, які присутні при огляді, та є його учасниками роз'яснено їхнє право бути присутніми при всіх діях, які проводяться в процесі огляду, робити заяви, зауваження та заперечення, що підлягають занесенню до протоколу.

Особам, які беруть участь у проведенні огляду, а також понятим роз'яснено вимоги частини 3 ст.66 та ст.222 КПК України про їх обов'язок не розголошувати без дозволу слідчого відомості щодо проведеної процесуальної дії.

_____ (підписи учасників огляду та понятих)

Проведеним оглядом встановлено:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Під час огляду виявлено _____

(зазначаються сліди, речі, виявлені під час огляду)

_____
_____
_____
_____

Виявлені під час огляду сліди (речі) вилучено: _____

(зазначається які саме сліди та речі вилучені та яким чином опечатані)

_____
_____
_____

В ході огляду місця події застосовані: _____

(зазначається застосування фотозйомки, відеозйомки, інших технічних та спеціальних засобів, їх технічні параметри)

_____
_____
_____

Огляд проводився: _____

(зазначаються погодні умови, освітлення, температура повітря, інші необхідні дані)

_____
_____
_____

Протокол прочитаний, записано _____

(зазначаються заяви, зауваження та заперечення учасників огляду,

якщо вони заявлені)

Учасники:

1.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
2.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
3.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
4.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
5.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
6.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)

Поняті:

1.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)
2.	_____	_____
	(прізвище, ім'я та по батькові)	(підпис)

Огляд провів:

Слідчий _____
_____
_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

СТАТТЯ 238. ОГЛЯД ГРУПА

- 1. Огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта.*
- 2. Огляд трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з дотриманням правил цього Кодексу про огляд житла чи іншого володіння особи.*
- 3. Після огляду труп підлягає обов'язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті.*
- 4. Труп підлягає видачі лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті.*

До частин 1-4.

Передбачена частиною четвертою цієї статті норма про те, що труп підлягає видачі родичам для поховання лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті, стосується лише смерті людини з ознаками насильницької смерті.

Так, згідно спільного наказу Міністерства внутрішніх справ, Міністерства охорони здоров'я та Генеральної прокуратури України № 1095/955/119 від 28 листопада 2012 року «Про затвердження Порядку взаємодії між органами внутрішніх справ, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини» у разі смерті людини за місцем її проживання без ознак насильницької смерті або підозри на таку на місце події обов'язково виїжджає лікар, а у випадках, передбачених наказом Міністерства охорони здоров'я України № 545 від 08 серпня 2006 року, фельдшер закладу охорони здоров'я, який констатує факт смерті, проводить зовнішній огляд трупа, за результатами якого інформує орган внутрішніх справ і адміністрацію цього закладу охорони здоров'я про можливість встановлення причини смерті без патологоанатомічного розтину та видачі лікарського свідоцтва про смерть (фельдшерської довідки про смерть). У таких випадках працівником органу внутрішніх справ складається висновок щодо ненасильницької смерті людини за місцем проживання за формою згідно з додатком до цього Порядку.

Додаток
до Порядку взаємодії між органами внутрішніх справ,
закладами охорони здоров'я та прокуратури України
при встановленні факту смерті людини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник _____
(назва органу внутрішніх справ)

_____ (спеціальне звання, прізвище, ініціали)
_____

« ___ » _____ 20__ року

ВИСНОВОК
щодо ненасильницької смерті людини за місцем проживання

місто (село) _____ « ___ » _____ 20__ р.

Час складання з « ___ » год. « ___ » хв. до « ___ » год. « ___ » хв.

_____ (П.І.Б., посада працівника органу внутрішніх справ, який склав висновок)
за участю _____

_____ (П.І.Б., посада лікаря (фельдшера), який констатував смерть)
склали цей висновок про те, що « ___ » _____ 20__ р. до _____
(до якого органу, від кого, яким чином)

надійшло повідомлення про виявлення трупа _____
(П.І.Б., дата народження, місце проживання)

Документ, який підтверджує особу трупа _____
(вид документа, серія, номер, дата і ким виданий)

Висновок складено _____
(в ясну, сонячну, хмарну погоду,

_____ при штучному/природному освітленні, без опадів, дощ, снігопад)
при температурі повітря _____ °С із застосуванням фотографування _____

Відомості про отримання дозволу на вхід до житла _____
(П.І.Б. особи, з дозволу якої здійснено вхід до житла

_____ для зовнішнього огляду трупа)

_____ (підпис)

ВСТАНОВЛЕНО:

Місце виявлення трупа знаходиться _____
(адреса: назва вулиці, № будинку, квартири)

Обстановка на місці виявлення трупа _____
(не порушена/порушена і в чому це полягає)

Поза трупа і його положення на місці події _____
(лежачи на спині, на животі, на боці, сидячи тощо)

Ложе трупа (ділянка підлоги або ґрунту під трупом, його покриття) _____
На трупі одягнуто: _____

(перелік одягу, взуття, правильність одягнення, зовнішній стан, наявність пошкоджень,

_____ сторонніх накладень тощо)

Опис трупних явищ _____
(ступінь заляккості, трупні плями, гнилісне розкладання тощо)

Наявність на місці виявлення трупа, його тілі чи одязі слідів біологічного походження (кров, сперма, слина тощо), документів _____

Тілесні ушкодження на трупі (вид, характер, локалізація) _____

Наявність виділень з природних отворів тіла _____

Відомості про особу, яка виявила труп, та її пояснення про обставини смерті: _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

дата народження, місце проживання)
Відомості про близьких осіб та їх пояснення про обставини смерті: _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

дата народження, місце проживання)
Відомості щодо диспансерного спостереження за хворим, дата його останнього огляду лікарем, наявність захворювань: _____

Причина смерті, встановлена лікарем (фельдшером) _____

(підпис лікаря (фельдшера))
Відомості про видачу лікарем лікарського свідоцтва про смерть (фельдшером фельдшерської довідки про смерть) _____
(№, дата видачі)

До висновку додаються фотознімки трупа та місця його виявлення.
Висновок прочитаний _____, записано все вірно.
(кнм)

Заяви та зауваження осіб, присутніх при складанні висновку

Підписи присутніх _____
(підпис, прізвище, ініціали)

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

Лікар (фельдшер) _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Особа, яка склала висновок: _____
(посада, підпис, прізвище, ініціали)

ПОГОДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

Начальник слідчого підрозділу
органу внутрішніх справ

Начальник відділу (відділення, сектору)
органу внутрішніх справ

ДОДАТКОВОГО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 239. ОГЛЯД ТРУПА, ПОВ'ЯЗАНИЙ З ЕКСГУМАЦІЄЮ

1. Ексгумація трупа здійснюється за постановою прокурора. Виконання постанови покладається на службових осіб органів місцевого самоврядування.

2. Труп виймається з місця поховання за присутності судово-медичного експерта та оглядається з дотриманням правил статті 238 цього Кодексу. Після проведення ексгумації і необхідних досліджень поховання здійснюється в тому самому місці з приведенням могили в попередній стан.

3. Під час ексгумації судово-медичним експертом можуть бути виділені зразки тканини і органів або частини трупа, необхідні для проведення експертних досліджень.

4. У разі необхідності труп може бути доставлений до відповідного експертного закладу для проведення експертизи.

5. Під час ексгумації трупа з поховання можуть бути вилучені речі, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.

6. Про проведену слідчу (розшукову) дію складається протокол, у якому зазначається все, що було виявлено, у тій послідовності, в якій це відбувалося, і в тому вигляді, у якому спостерігалось під час проведення слідчої (розшукової) дії. Якщо при ексгумації вилучалися речі та об'єкти для досліджень, про це зазначається в протоколі. До протоколу додаються матеріали вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапису, плани і схеми, графічні зображення, відбитки та зліпки.

ДО ЧАСТИН 1-6.

Зразок

ПОСТАНОВА
про проведення ексгумації трупа

м. Київ

« ___ » _____ 20__ р.

Прокурор _____,
(найменування органу прокуратури, класний чин, прізвище, ім'я та по батькові)

розглянувши матеріали кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ___ » _____ 20__ року, за ознаками злочину, передбаченого ч. ___ ст. ___ КК України.

ВСТАНОВИВ:

« ___ » _____ 20__ року, о ___ год. ___ хв., на пішохідному переході на вул. _____ у м. Києві легковим автомобілем « _____ », державний номерний знак _____, під керуванням водія _____ було вчинено наїзд на громадянина _____.

Громадянин _____ каретою швидкої допомоги був доставлений в клінічну лікарню № _____, де не приходячи до пам'яті, помер від одержаних унаслідок дорожньо-транспортної пригоди тілесних ушкоджень.

« ___ » _____ 20__ року громадянин _____ був захоронений на _____ кладовищі м. Києва (алея « ___ », місце захоронення № _____).

« ___ » _____ 20__ року _____ повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. ___ ст. ___ КК України.

Допитаний в якості підозрюваного _____ пояснив, що « ___ » _____ 20__ року, о ___ год. ___ хв., він їхав на власному легковому автомобілі по вул. _____ у м. Києві. Коли легковий автомобіль під'їжджав до пішохідного переходу, з правої сторони на пішохідний перехід зненацька вискочив незнайомий йому чоловік, якого він збив автомобілем. Карета швидкої допомоги, яку він викликав, доставила потерпілого в клінічну лікарню № _____, де той помер.

Показання, аналогічні показанням підозрюваного, надали свідки _____, які в той знаходилися біля пішохідного переходу.

Згідно висновку експерта № _____ від « ___ » _____ 20__ року смерть громадянина _____ настала внаслідок травм, одержаних під час дорожньо-транспортної пригоди. При розтині трупа у громадянина _____, крім інших ушкоджень, був установлений також перелом гомілки лівої ноги, що підтверджує покази підозрюваного та свідків _____. Разом з тим, допитаний в якості свідка _____ показав, що потерпілий перебував вул. _____ саме зліва направо і в момент наїзду автомобіль ударив його саме в правий бік.

Таким чином, показання свідка _____ суперечать показам свідків _____ та підозрюваного _____.

Оскільки, судово-медична експертиза не встановила конкретне місце прикладання травмуючої сили, в даному кримінальному провадженні виникла необхідність у проведенні комісійної судово-медичної експертизи трупа, для чого труп _____ необхідно доставити з _____ кладовища для дослідження в _____ бюро судово-медичних експертиз.

На підставі викладеного, керуючись ст. 239 КПК України,

ПОСТАНОВИВ:

1. Здійснити ексгумацію трупа громадянина _____, захороненого на _____ кладовищі м. Києва (алея « ___ », місце захоронення № _____) і доставити труп в _____ бюро судово-медичних експертиз.

2. Виконання постанови покласти на слідчого _____
та _____
(зазначається службова особа органу місцевого самоврядування)
яким направити копії цієї постанови.

Прокурор _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 240. СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

1. З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

2. За необхідності слідчий експеримент може проводитися за участю спеціаліста. Під час проведення слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу.

3. До участі в слідчому експерименті можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник.

4. Проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода.

5. Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.

6. Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол згідно з вимогами цього Кодексу. Крім того, у протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

СТАТТЯ 241. ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ

1. Слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

2. Освідування здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря. Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується. Слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідуванню.

3. Перед початком освідування особі, яка підлягає освідуванню, пред'являється постанови прокурора. Після цього особі пропонується добровільно пройти освідування, а в разі її відмови освідування проводиться примусово.

4. При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я. За необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду.

5. Про проведення освідування складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу. Особі, освідування якої проводилося примусово, надається копія протоколу освідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 20. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

СТАТТЯ 242. ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

1. *Експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права.*

2. *Слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо:*

1) *встановлення причин смерті;*

2) *встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;*

3) *визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;*

4) *встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;*

5) *встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтею 155 Кримінального кодексу України.*

6) *визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням.*

{Частина другу статті 242 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1261-VII від 13.05.2014}

3. *Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється за ухвалою слідчого судді, суду.*

До частин 1-3.

Судова експертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

На відміну від колишнього КПК, який передбачав проведення експертизи лише на підставі постанови слідчого чи ухвали суду, цей КПК передбачив самостійне право на залучення експерта для проведення експертизи сторони захисту, а також слідчому судді за клопотанням сторони захисту у випадках та в порядку, передбачених статтею 244 цього КПК.

Правові підстави проведення експертизи, крім цього КПК, також визначаються Законом України № 4038-XII від 25 лютого 1994 року «Про судову експертизу», іншими законодавчими актами, у тому числі міжнародними договорами та угодами про взаємну правову допомогу і співробітництво, що регулюють правовідносини у сфері судово-експертної діяльності, Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 08 жовтня 1998 року.

Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень визначено орієнтовний перелік питань, які можуть ставитись на вирішення судових експертиз та експертних досліджень.

Наказом Міністерства юстиції України № 1722/5 від 30 липня 2010 року затверджені переліки рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз.

Судова експертиза призначається лише у разі дійсної потреби у спеціальних знаннях для встановлення фактичних даних, що входять до предмета доказування, тобто у разі, коли висновок експерта не можуть замінити інші засоби доказування. Якщо наявні у кримінальному провадженні докази є взаємно суперечливими, їх оцінку в разі необхідності може бути здійснено шляхом призначення відповідної судової експертизи. Слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо: встановлення причин смерті; встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень; визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності; встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості; встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтею 155 Кримінального кодексу України, визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням. При цьому, примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється за ухвалою слідчого судді, суду.

Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права, а відповідно, не може розглядатись як судова експертиза, дане вченими тлумачення законодавчих актів, пов'язане з наявніс-

тю у цих актах неясностей, неузгодженостей, суперечностей чи інших недоліків. Документ, виданий за результатами глумачення вченими правової норми, доказового значення не має і посилатись на нього в обґрунтування судового рішення не можна. Так само не може вважатися актом судової експертизи висновок спеціаліста, наданий заявникові (юридичній чи фізичній особі) на підставі його заяви, — навіть якщо відповідний документ має назву «висновок судового експерта» або подібну до неї.

При вирішенні питання про залучення експерта для проведення експертизи слід:

— визначитися з конкретною установою або конкретним експертом, якими проводитиметься експертиза;

— визначити об'єкти, що підлягають експертному дослідженню;

— максимально конкретно визначити питання, які мають бути роз'яснені судовим експертом, та сформулювати їх у логічній послідовності;

— за необхідності визначити вид (підвид) судової експертизи, до компетенції якої відноситься роз'яснення відповідних питань, а у разі, якщо визначення такого виду (підвиду) саме по собі потребує спеціальних знань, його слід віднести на розсуд експертної установи (експерта);

— визначити обсяг необхідних та достатніх для експертного дослідження матеріалів;

— здійснити перевірку (огляд) матеріалів, які підлягають направленню на експертизу, з точки зору їх повноти та придатності для проведення експертизи, в тому числі з урахуванням належного відображення ознак об'єктів і зразків, а за невідповідності матеріалів цим критеріям — вжити заходів до усунення недоліків матеріалів шляхом витребування додаткових документів і матеріалів у сторін та інших осіб;

— у разі потреби забезпечити відібрання зразків, у тому числі за необхідності — з участю спеціаліста;

— у необхідних випадках розглянути можливість виклику судового експерта для уточнення питань, які ним мають бути роз'яснені, а також для перевірки матеріалів з точки зору їх повноти, достатності та придатності для проведення експертизи;

— з'ясувати усі інші обставини, пов'язані з проведенням судової експертизи.

Визначення способу проведення експертизи (вибір певних методик, методів дослідження) належить до компетенції експерта.

Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених цим Законом, судові експерти, які не є працівниками зазначених установ. До державних спеціалізованих установ належать: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень визначено Перелік регіональних зон обслуговування науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України, а саме:

— Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз — Дніпропетровська і Запорізька області;

— Донецький науково-дослідний інститут судових експертиз — Донецька і Луганська області;

— Київський науково-дослідний інститут судових експертиз — м. Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська і Чернігівська області;

— Кримський науково-дослідний інститут судових експертиз — Автономна Республіка Крим;

— Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз — Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська і Чернівецька області;

— Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз — Кіровоградська, Миколаївська, Одеська і Херсонська області;

— Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса — Полтавська, Сумська, Харківська області та м. Севастополь;

— Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності — зона обслуговування поширюється на всі регіони.

Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз.

Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта.

За загальним правилом доручати проведення судової експертизи можливо лише тим особам, яких атестовано відповідно до Закону України «Про судову експертизу» і включено до Державного реєстру атестованих судових експертів, ведення якого покладено на Міністерство юстиції України.

При цьому, для проведення деяких видів експертиз, які не здійснюються виключно державними спеціалізованими установами, суд може доручити проведення судової експертизи іншим, крім атестованих судових експертів, фахівцям з відповідних галузей знань, але з обов'язковим дотриманням вимог законодавства щодо призначення судової експертизи.

Основними видами (підвидами) експертизи є:

1. Криміналістична: почеркознавча та авторознавча; технічна експертиза документів; балістична; трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); фототехнічна, портретна; експертиза голограм; відео-, звукозапису; вибухотехнічна; матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртovмісних сумішей; ґрунтів; металів і сплавів; наявності шкідливих речовин у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництва та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин); біологічна.

2. Інженерно-технічна: інженерно-транспортна (автотехнічна, транспортно-трасологічна, залізнично-транспортна); дорожньо-технічна; будівельно-технічна (оціночно-будівельна); земельно-технічна (оціночно-земельна); пожежно-технічна; безпеки життєдіяльності; гірничотехнічна; інженерно-екологічна; електротехнічна; комп'ютерно-технічна; телекомунікаційна.

Поряд із вказаними видами інженерно-технічних експертиз експертними установами можуть проводитися також інші їх види (підвиди) та комплексні технічні дослідження із залученням відповідних фахівців у певних галузях знань, у тому числі авіаційного та водного транспорту.

3. Економічна: бухгалтерського та податкового обліку; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій.

4. Товарознавча: машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання; автотоварознавча; транспортно-товарознавча.

5. Експертиза у сфері інтелектуальної власності: літературних та художніх творів; фонограм, відеограм, програм (передач) організації мовлення; винаходів і корисних моделей; промислових зразків; сортів рослин і порід тварин; комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних позначень; топографій інтегральних мікросхем; комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій; економічна у сфері інтелектуальної власності.

6. Психологічна.

7. Мистецтвознавча.

8. Екологічна.

З метою більш повного задоволення потреб слідчої та судової практики експертними установами проводяться первинні, додаткові, повторні, комісійні та комплексні експертизи.

Первинною є експертиза, коли об'єкт досліджується вперше.

Додатковою є експертиза, якщо для вирішення питань щодо об'єкта, який досліджувався під час проведення первинної експертизи, необхідно провести додаткові дослідження або дослідити додаткові матеріали (зразки для порівняльного дослідження, вихідні дані тощо), які не були надані експертіві під час проведення первинної експертизи.

Повторною є експертиза, під час проведення якої досліджуються ті самі об'єкти і вирішуються ті самі питання, що й при проведенні первинної (попередніх) експертизи (експертиз).

Комісійною є експертиза, яка проводиться двома чи більшою кількістю експертів, що мають кваліфікацію судового експерта за однією експертною спеціалізацією (фахівцями в одній галузі знань). Комісія експертів може утворюватися органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), або керівником експертної установи.

Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах.

СТАТТЯ 243. ПОРЯДОК ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА

1. Сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого.

2. Сторона захисту має право самостійно залучити експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової.

3. Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та в порядку, передбачених статтею 244 цього Кодексу.

До частин 1-3.

Відповідно до коментованої статті сторона обвинувачення може залучити експерта як за своєю ініціативою, так і за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Залучення експерта стороною обвинувачення здійснюється шляхом винесення відповідної постанови.

Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової. Як правило, самостійне залучення стороною захисту експерта здійснюється у тому випадку, коли сторона захисту може самостійно, без допомоги слідчого, прокурора надати експерту відповідні документи або речі для експертного дослідження. Залучення експерта стороною захисту здійснюється шляхом подання відповідного клопотання.

Слідчий суддя може доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, шляхом винесення відповідної ухвали, за результатами розгляду клопотанням сторони захисту у разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні їх клопотання про залучення експерта.

Зразок

Керівнику Київського науково-дослідного інституту судових експертиз

_____ (прізвище, ініціали)

Захисника — адвоката _____

_____ (прізвище, ім'я та по

_____ батькові, номер свідоцтва про право зайняття

_____ адвокатською діяльністю, адреса робочого місця,

_____ номер телефону)

КЛОПОТАННЯ

про залучення експерта для проведення експертизи об'єктів авторського права (в порядку ст.243 КПК України)

м.Київ

« ____ » _____ 20__ року

« ____ » _____ 20__ року до _____

(найменування органу, службова особа якого

_____ уповноважена на прийняття заяви про кримінальне правопорушення)

звернувся громадян М _____ П _____ К _____ із заявою про кримінальне правопорушення, в якій він зазначив, що в 2012 році громадянин С _____ Г _____ І _____ незаконно відтворив Коментар до Цивільного процесуального кодексу України, автором якого з 2010 року він є, після чого передав зазначений Коментар для тиражування і розповсюдження видавництву _____, в зв'язку з чим були порушені його авторські права і

_____ (найменування видавництва)

завдана матеріальна шкода у великому розмірі.

Після внесення відповідних відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань слідчим _____

_____ (найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ініціали)

розпочато досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ і « ____ » _____ 20__ року С _____ Г _____ І _____ вручено повідомлення про підозру у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.176 КК України.

Я, адвокат _____, являюся захисником підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

С _____ Г _____ І _____ у даному кримінальному провадженні № _____.

Підставою для висунення моєму підзахисному підозри за зазначеною статтею КК України є висновок, зроблений доцентом кафедри цивільного права _____,

(найменування університету, наукова ступінь, прізвище, ім'я та по батькові)

згідно якого Коментар до Цивільного процесуального кодексу України, який був наданий моїм підзахисним в 2012 році для тиражування видавництву, є плагіатом і практично повністю відтворює Коментар до Цивільного процесуального кодексу України, автором якого з 2010 року є громадянин М _____ П _____ К _____.

Мій підзахисний, і я, як його захисник, маємо всі підстави не довіряти даному висновку, оскільки, особа, яка його склала, не тільки не є атестованим експертом, але й не має свідоцтва (сертифіката) на проведення досліджень та надання висновків. По-суті, зазначений висновок, є нічим іншим, як особиста думка особи, яка його склала. Крім того, в Коментарі до Цивільного процесуального кодексу України, автором якого зазначає себе М _____ П _____ К _____, в якості упорядника цього Коментаря зазначена саме особа, яка і надала зазначений висновок, що дає підстави для сумніву в його неупередженості щодо мого підзахисного.

Таким чином у сторони захисту виникла необхідність в експертному дослідженні зазначених об'єктів авторського права.

З урахуванням викладеного, приймаючи до уваги, що для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, керуючись ст.243 КПК України, ст.15 Закону України «Про судову експертизу»,-

ПРОШУ:

1. Керівника Київського науково-дослідного інституту судових експертиз залучити на договірній основі експертів для проведення експертизи об'єктів авторського права.

2. На вирішення експертизи поставити наступні питання:

— Чи має місце використання фрагментів Коментаря Цивільного процесуального кодексу України, 2010 року видання, автором якого в цьому Коментарі зазначений громадянин М _____ П _____ К _____ (далі Коментар № 1), при складенні Коментаря Цивільного процесуального кодексу України, 2012 року видання, автором якого в цьому Коментарі зазначений С _____ Г _____ І _____ (далі Коментар № 2), у тому числі використання фрагментів із мовною або іншою обробкою (зокрема, незначні за змістом, але фактичні зміни та доповнення) і якщо так, то які саме фрагменти були використані і якій обробці вони піддавались?

— Чи використовувався при складенні Коментаря № 2 як основа та першоджерело Коментар № 1, зокрема шляхом запозичення ідеї, структури, системи і якщо так, то саме яким чином використано запозичене з Коментаря № 1 при складенні Коментаря № 2?

— Чи містить Коментар № 1 у собі ознаки об'єкта авторського права і якщо так, то які саме ознаки і якому саме виду об'єктів авторського права ці ознаки притаманні?

— Чи відповідає умовам оригінальності наданий на дослідження Коментар № 1, чи має він ознаки творчого характеру і якщо та, то яким умовам він відповідає і які ознаки творчого характеру він має?

Для проведення експертного дослідження надати експертам Коментар № 1 та Коментар № 2.

Оплату за проведення експертизи об'єктів авторського права та надання експертного висновку гарантую.

Клопотання про залучення експерта для проведення експертизи об'єктів авторського права складено « _____ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Додатки:

— Коментар № 1 та Коментар № 2;

— документи в підтвердження повноважень захисника в кримінальному провадженні: завірені копії свідоцтва про право зайняття адвокатською діяльністю, договору про надання правової допомоги, ордер.

Захисник-адвокат _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 244. РОЗГЛЯД СЛІДЧИМ СУДДЕЮ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА

1. У разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта особа, що заявила відповідне клопотання, має право звернутися з клопотанням про залучення експерта до слідчого судді.

2. У клопотанні зазначається:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання;

4) експерт, якого необхідно залучити, або експертна установа, якій необхідно доручити проведення експертизи;

5) вид експертного дослідження, що необхідно провести, та перелік запитань, які необхідно поставити перед експертом.

До клопотання також додаються:

1) копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання;

2) копії документів, які підтверджують неможливість самостійного залучення експерта стороною захисту.

3. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду. Особа, яка подала клопотання, повідомляється про місце та час його розгляду, проте її неприбуття не перешкоджає розгляду клопотання, крім випадків, коли її участь визнана слідчим суддею обов'язковою.

4. Слідчий суддя, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог частини другої цієї статті, повертає його особі, яка його подала, про що постановляє ухвалу.

5. Під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення клопотання.

6. Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, якщо особа, що звернулася з клопотанням, доведе, що:

1) для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його або на вирішення залученого стороною обвинувачення експерта були поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи, або існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок;

2) вона не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів чи з інших об'єктивних причин.

7. До ухвали слідчого судді про доручення проведення експертизи включаються запитання, поставлені перед експертом особою, яка звернулася з відповідним клопотанням. Слідчий суддя має право не включити до ухвали запитання, поставлені особою, що звернулася з відповідним клопотанням, якщо відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, обґрунтувавши таке рішення в ухвалі.

8. При задоволенні клопотання про залучення експерта слідчий суддя у разі необхідності має право за клопотанням особи, що звернулася з клопотанням про залучення експерта, вирішити питання про отримання зразків для експертизи відповідно положень статті 245 цього Кодексу.

9. Висновок експерта, залученого слідчим суддею, надається особі, за клопотанням якої він був залучений.

ДО ЧАСТИН 1-9.

Коментована стаття визначає умови та порядок залучення експерта слідчим суддею за результатами розгляду клопотання сторони захисту у разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта.

Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, якщо особа, що звернулася з клопотанням:

— підтвердить факт відмови слідчого, прокурора в задоволенні його клопотання про залучення експерта;

— зазначить в клопотанні обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання, та інші обов'язкові положення, визначені частиною другою цієї статті;

— доведе, що для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його або на вирішення залученого стороною обвинувачення експерта були поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи, або існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок;

— доведе та підтвердить відповідними документами, що вона не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів чи з інших об'єктивних причин.

У разі задоволення клопотання про залучення експерта слідчий суддя у разі необхідності має право за клопотанням особи, що звернулася з клопотанням про залучення експерта, вирішити питання про отримання зразків для експертизи.

Висновок експерта, залученого слідчим суддею, надається особі, за клопотанням якої він був залучений.

Зразок

Слідчому _____
(найменування органу досудового
розслідування, звання, прізвище, ініціали)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,
номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською
діяльністю, адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

КЛОПОТАННЯ про залучення експерта для проведення експертизи (в порядку ст.243 КПК України)

Вами здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____ відносно _____ (прізвище, ім'я та по батькові) за підозрою у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого ч. ___ ст. ___ КК України.

Я, адвокат _____ (прізвище, ім'я та по батькові) являюсь захисником підозрюваного _____ (прізвище, ініціали). Документи в підтвердження повноважень захисника в кримінальному провадженні знаходяться в матеріалах кримінального провадження.

Ухвалою слідчого судді _____ від « ___ » _____ 20__ року було надано дозвіл (найменування суду) на втручання в приватне життя мого підзахисного шляхом здійснення аудіоконтролю його розмов.

Для підтвердження факту здійснення розмов, зафіксованих в результаті здійснення аудіоконтролю, саме підозрюваним _____ (прізвище, ініціали), слідством був залучений фахівець в галузі звукозапису, який за результатами дослідження надав акт дослідження.

Відповідно до ст.242 КПК України у разі, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, у кримінальному провадженні проводиться експертиза, а не дослідження, і саме експертом, а не спеціалістом. Крім того, відповідно до ст.101 КПК України суду надається саме висновок експерта, а не акт дослідження спеціаліста.

Разом з тим, дослідження було проведено не експертом, а спеціалістом. На вирішення спеціаліста були поставлені не всі необхідні питання, які могли б ототожнити за фізичними параметрами голосу факт здійснення розмов, зафіксованих в результаті здійснення аудіоконтролю, саме моїм підзахисним, а також встановити технічні умови та технологію отримання аудіозвукозапису.

Самостійно залучити експерта для проведення зазначеної експертизи сторона захисту не має можливості, оскільки експертам необхідно надати оригінальні фонограми із записами розмов підозрюваного в ході проведення аудіоконтролю та з порівняльними зразками його голосу, оригінальний пристрій, яким була зафіксована фонограма та додаткове обладнання, яке використовувалось для запису фонограми (мікрофон, джерело живлення, прилади керування), які знаходяться у слідства і не можуть бути видані стороні захисту.

З урахуванням викладеного, приймаючи до уваги, що дослідження було проведено не експертом, а спеціалістом, що проведене спеціалістом дослідження не відповіло на всі необхідні питання, що для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, керуючись ст.243 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Залучити експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз для проведення у кримінальному провадженні № _____ криміналістичної експертизи звукозапису, який проводився шляхом здійснення аудіоконтролю розмов підозрюваного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

2. На вирішення експертизи поставити наступні питання:

— Чи на даному технічному пристрої, який наданий на експертизу, зафіксована звукозапис розмов?

— За допомогою одного чи декількох технічних пристроїв зафіксовані конкретні фрагменти звукозапису розмов?

— Чи є наданий звукозапис (фонограма) оригіналом або копією?

— Чи проводився звукозапис розмов безперервно?

— Чи зазнавала змін надана фонограма?

— Чи брав підозрюваний _____ участь у зафіксованій на фонограмі

(прізвище, ім'я та по батькові)

розмові та які конкретно слова та фрази ними промовлені?

— Скільки осіб брало участь у зафіксованій на фонограмі розмові?

3. Для проведення експертного дослідження надати експертам:

— оригінальні фонограми із записами розмов підозрюваного в ході проведення аудіоконтролю та з порівняльними зразками його голосу у формі бесіди;

— оригінальний пристрій, яким фонограма зафіксована;

— додаткове обладнання, яке використовувалось для запису фонограми: мікрофон, джерело живлення, прилади керування;

— повні відомості про внесення конструктивних змін в пристрій запису та додаткове обладнання з зазначенням хронології таких змін;

— протокол прослуховування фонограм з роздрукованим текстом розмов.

Клопотання про залучення експерта для проведення експертизи складено « _____ » _____ 20 _____ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською

_____ (діяльністю, адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

К Л О П О Т А Н Н Я
про залучення експерта для проведення експертизи
(в порядку ст.244 КПК України)

Слідчим _____ (найменування органу досудового розслідування, звання,
_____ здійснюється досудове розслідування у кримінальному
прізвище, ім'я, по батькові)
провадженні № _____ відносно _____ за підозрою у скоєнні ним
(прізвище, ім'я та по батькові)
кримінального правопорушення, передбаченого ч. _____ ст. _____ КК України.

_____ (ззначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення)
Я, адвокат _____ являюсь захисником
(прізвище, ім'я та по батькові)
підозрюваного _____

Ухвалою слідчого судді _____ (прізвище, ініціали)
від « _____ » _____ 20__ року було надано дозвіл на
(найменування суду)
втручання в приватне життя мого підзахисного шляхом здійснення аудіоконтролю його розмов.

Для підтвердження факту здійснення розмов, зафіксованих в результаті здійснення аудіоконтролю, саме підозрюванім _____, слідчим _____ (прізвище, ініціали)

був залучений фахівець в галузі звукозапису, який за результатами дослідження надав акт дослідження.

Разом з тим, крім того, що слідчим був залучений не експерт, а спеціаліст, не для проведення експертизи, а для проведення лише дослідження, слідчим на вирішення спеціаліста не було поставлено ряд питань, які мають важливе значення для кримінального провадження і які необхідні для повного та об'єктивного висновку. Зокрема, не були поставлені наступні питання:

— За допомогою одного чи декількох технічних пристроїв зафіксовані конкретні фрагменти звукозапису розмов?

— Чи є наданий звукозапис (фонограма) оригіналом або копією?

— Чи проводився звукозапис розмов безперервно?

— Чи зазнавала змін надана фонограма?

Оскільки, дослідження було проведено не експертом, а спеціалістом, на вирішення спеціаліста слідчим були поставлені не всі необхідні питання, які могли б ототожнити за фізичними параметрами голосу факт здійснення розмов, зафіксованих в результаті здійснення аудіоконтролю, саме моїм підзахисним, а також встановити технічні умови та технологію отримання аудіозвукозапису, мною, захисником, « _____ » _____ 20__ року було заявлено слідчому клопотання про залучення експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз для проведення по даному кримінальному провадженню № _____ криміналістичної експертизи звукозапису.

Постановою від « _____ » _____ 20__ року слідчий _____ (прізвище, ініціали)

відмовив мені, захиснику, в задоволенні заявленого мною клопотання про залучення експерта для проведення криміналістичної експертизи звукозапису на тій підставі, що досудове слідство повністю довіряє дослідженню, проведеному спеціалістом, а тому не бачить потреби в проведенні експертизи.

Дана постанова слідчого є незаконною, оскільки відповідно до ст.242 КПК України у разі, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, у кримінальному провадженні проводиться експертиза, а не дослідження, і саме експертом, а не спеціалістом. Крім того, відповідно до ст.101 КПК України суду надається саме висновок експерта, а не акт дослідження.

Самостійно залучити експерта для проведення зазначеної експертизи сторона я, як захисник, не маю можливості, оскільки експертам необхідно надати оригінальні фонограми із записами розмов підозрюваного в ході проведення аудіоконтролю та з порівняльними зразками його голосу, оригінальний пристрій, яким була зафіксована фонограма та додаткове обладнання, яке використовувалося для запису фонограми (мікрофон, джерело живлення, прилади керування), які знаходяться у слідчого і не можуть бути видані стороні захисту.

З урахуванням викладеного, приймаючи до уваги, що стороною обвинувачення не був залучений експерт для проведення експертизи, що перед спеціалістом не було поставлено ряд важливих питань, які необхідні для повного та об'єктивного висновку, що сторона захисту не має можливості самостійно залучити експерта для проведення експертизи, що винесена слідчим постановою про відмову в задоволенні клопотання захисника є незаконною і невмотивованою, що для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, керуючись ст.244 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Задовольнити клопотання захисника про залучення експерта та винести ухвалу, якою доручити експертам Київського науково-дослідного інституту судових експертиз проведення у кримінальному провадженні № _____ криміналістичної експертизи звукозапису, який проводився шляхом здійснення аудіоконтроля розмов підозрюваного _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

2. На вирішення експертизи поставити наступні питання:

— Чи на даному технічному пристрої, який наданий на експертизу, зафіксована звукозапис розмов?
— За допомогою одного чи декількох технічних пристроїв зафіксовані конкретні фрагменти звукозапису розмов?

— Чи є наданий звукозапис (фонограма) оригіналом або копією?

— Чи проводився звукозапис розмов безперервно?

— Чи зазнавала змін надана фонограма?

— Чи брав підозрюваний _____ участь у зафіксованій на фонограмі розмові

(прізвище, ім'я та по батькові)

та які конкретно слова та фрази ними промовлені?

— Скільки осіб брало участь у зафіксованій на фонограмі розмові?

3. Зобов'язати слідчого _____

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я, по батькові)

для проведення експертного дослідження надати експертам:

— оригінальні фонограми із записами розмов підозрюваного в ході проведення аудіоконтролю та з порівняльними зразками його голосу у формі бесіди;

— оригінальний пристрій, яким фонограма зафіксована;

— додаткове обладнання, яке використовувалося для запису фонограми: мікрофон, джерело живлення, прилади керування;

— повні відомості про внесення конструктивних змін в пристрій запису та додаткове обладнання з зазначенням хронології таких змін;

— протокол прослуховування фонограм з роздрукованим текстом розмов.

Додатки:

— копія клопотання захисника слідчому на ___ арк.;

— копія постанови слідчого про відмову в задоволенні клопотання захисника на ___ арк.;

— документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.;

Клопотання про залучення експерта для проведення експертизи складено « _____ » _____ 20 _____ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 245. ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ

1. У разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи

пертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом.

2. Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (статті 160-166 цього Кодексу).

3. Відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими статтею 241 цього Кодексу. У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому статтями 160-166 цього Кодексу, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

До частин 1-3.

Експертиза проводиться експертом після подання органом (особою), який (яка) її призначив(ла) або залучив(ла) експерта, матеріалів, оформлених згідно з вимогами процесуального законодавства. До експертної установи (експерту) надаються: документ про призначення експертизи (залучення експерта), об'єкти, зразки для порівняльного дослідження та, за клопотанням експерта, — матеріали справи (протоколи оглядів з додатками, протоколи вилучення речових доказів тощо).

Відповідно, у слідчих, прокурорів при залученні експертів для проведення експертиз виникає необхідність у отриманні зразків для експертизи та направлення їх до експертної установи.

Зразки для експертизи відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів, визначеними статтями 160-166 цього КПК, на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження. При цьому біологічні зразки у особи відбираються за правилами проведення освідчення особи, визначеними статтею 241 цього КПК, на підставі вмотивованої постанови прокурора. У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки, слідчий суддя або суд за клопотанням сторони кримінального провадження, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подане стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Зразок

УХВАЛА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

м. _____ « _____ » _____ 20__ року.

Слідчий суддя _____, за участю прокурора _____, слідчого _____, підозрюваного _____, захисника підозрюваного — адвоката _____ розглянув винесене в кримінальному провадженні № _____ слідчим _____ і погоджене прокурором _____ клопотання про примусове відбирання біологічних зразків (крові) у _____, підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України, та додані до клопотання матеріали, -

ВСТАНОВИВ:

На підставі заяви громадянина _____ « _____ » _____ 2013 року до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ були внесені дані про вчинення кримінального правопорушення за ч.2 ст.187 КК України.

« _____ » _____ 20__ року _____ слідчим вручене повідомлення про підозру у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.187 КК України.

Підозрюваному _____ « _____ » _____ 20__ року обраний запобіжний захід — тримання під вартою.

« _____ » _____ 20__ року слідчий _____ звернувся до суду із клопотання про примусове відбирання біологічних зразків (крові) у підозрюваного _____.

В судовому засіданні прокурор та слідчий клопотання підтримали, просили задовольнити.

Підозрюваний в судовому засіданні заперечив проти задоволення клопотання.

Захисник підозрюваного просив суд відмовити у задоволенні клопотання про примусове відбирання біологічних зразків (крові) у зв'язку з його безпідставністю.

Заслухавши пояснення учасників кримінального провадження, вивчивши матеріали кримінального провадження, суд вважає клопотання обгрунтованим та таким, що підлягає задоволенню з наступних підстав.

В ході досудового розслідування встановлено, що «   »   20   року, близько   годин   хвилин, у дворі будинку №   по вул.   в м.   підозрюваний   , за попередньою змовою з   , спрямованою на вчинення розбійного нападу з метою заволодіння чужим майном із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я   , 19   року народження, заволоділи його майном, спричинивши цим самим майнову шкоду на загальну суму   грн.

Допитаний в якості потерпілого   показав, що в ході нападу на нього, обороняючись, він наніс одному із нападників удар кулаком в область обличчя, від чого у нападника відкрилася кровотеча з носу та сліди його крові потрапили на його сорочку.

Сорочка потерпілого з п'ятнами крові була долучена потерпілим до його заяви про скоєння відносно нього кримінального правопорушення.

В ході досудового розслідування з сорочки були вилучені фрагменти з п'ятнами крові для послідуячого проведення експертного дослідження.

У зв'язку з необхідністю проведення у кримінальному провадженні судово-імунологічної експертизи, прокурором   «   »   20   року винесена постанова про відібрання біологічних зразків у підозрюваного   , копія якої у той же день була вручена підозрюваному   та його захиснику   .

«   »   20   року підозрюваному   слідчим була оголошена постанова про призначення судово-імунологічної експертизи. Ознайомившись з постановою підозрюваний   відмовився надати зразки крові, про що слідчим   складений протокол про відмову підозрюваного в добровільному наданні біологічних зразків (крові).

Приймаючи до уваги, що проведення судово-імунологічної експертизи має важливе значення для встановлення фактичних обставин у кримінальному провадженні, що відмова підозрюваного в добровільному наданні біологічних зразків (крові) позбавляє орган досудового розслідування провести необхідне експертне дослідження на предмет їх ідентифікації із зразками крові, що вилучені з сорочки потерпілого   , керуючись ст.ст. 40,110,160-166,241,242,245,309 КПК України, -

УХВАЛИВ:

Клопотання слідчого   про примусове відібрання біологічних зразків (крові) у підозрюваного   задовольнити.

Примусово відібрати у підозрюваного   , 19   року народження, біологічні зразки (крові) для проведення експертного дослідження.

Копію ухвали вручити учасникам кримінального провадження.

Ухвала оскарженню не підлягає і заперечення проти неї можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

Слідчий суддя
(підпис) (прізвище, ініціали)

Коментар до Глави 21. Негласні слідчі (розшукові) дії.

Негласні слідчі (розшукові) дії — це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених статтею 246 цього КПК.

Правову основу проведення негласних слідчих (розшукових) дій, захисту інформації при проведенні цих слідчих дій становлять Конституція України, цей КПК, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність», Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 1561-12 від 02 жовтня 2003 року, Звід відомостей, що становлять державну таємницю, затверджений наказом Служби безпеки України від № 440 12 серпня 2005 року та інші нормативно-правові акти.

Під методами проведення негласних слідчих (розшукових) дій розуміється сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють у

порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, без її відома.

Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням — уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

Негласні слідчі (розшукові) дії, залежно від їх виду і конкретної мети, проводяться щодо підозрюваного чи іншої особи, якщо лише в результаті їх проведення є можливість отримати відомості про злочин і особу, яка його вчинила, чи обставини, що мають значення для досудового розслідування (про події, речі і документи, які мають істотне значення для досудового розслідування). Для проведення зазначених дій, слідчому судді необхідно надати відомості, залежно від виду негласної слідчої (розшукової) дії, отримані в ході досудового розслідування, що підтверджують неможливість одержання відомостей про злочин чи особу, яка його вчинила, в інший спосіб.

Види негласних (розшукових) дій:

1. Негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів:

а). Аудіо-, відеоконтроль особи, який полягає в тому, що в негласній (без відома особи) фіксації та обробці із використанням технічних засобів розмови цієї особи або інших звуків, рухів, дій, пов'язаних з її діяльністю або місцем перебування тощо.

б). Накладення арешту на кореспонденцію, яке передбачає заборону установам зв'язку та фінансовим установам вручення кореспонденції адресату без відповідної вказівки слідчого, прокурора.

в). Огляд і виїмка кореспонденції, яка полягає в негласному відкритті й огляді затриманої кореспонденції, на яку накладено арешт, її виїмки або знятті копії чи отриманні зразків, нанесенні на виявлені речі і документи спеціальних позначок, обладнанні їх технічними засобами контролю, заміні речей і речовин, що становлять загрозу для оточуючих чи заборонені у вільному обігу, на їх безпечні аналоги.

г). Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку (знаки, сигнали, письмовий текст, зображення, звуки, повідомлення будь-якого виду). При цьому, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж поділяється на:

— контроль за телефонними розмовами, що полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо), які передаються телефонним каналом зв'язку, що контролюється;

— зняття інформації з каналів зв'язку, що полягає в негласному одержанні, перетворенні і фіксації із застосуванням технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, у відповідній формі різних видів сигналів, які передаються каналами зв'язку мережі Інтернет, інших мереж передачі даних, що контролюються.

г). Зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця або утримувача, яке полягає в одержанні інформації, у тому числі із застосуванням технічного обладнання, яка міститься в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютер), автоматичних системах, комп'ютерній мережі.

д). Обстеження публічно не доступних місць, житла чи іншого володіння особи, яке передбачає таємне проникнення слідчого чи уповноваженої особи без відома власника чи володільця, приховано, під псевдонімом або із застосуванням технічних засобів у приміщення та інше володіння для встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи або безпосередньо з метою виявлення і фіксації слідів злочину, проведення огляду, виявлення документів, речей, що мають значення для досудового розслідування, виготовлення копій чи їх зразків, виявлення осіб, які розшукуються, або з іншою метою для досягнення цілей кримінального провадження.

е). Спостереження за особою в публічно доступних місцях, яке полягає у візуальному спостереженні за особою слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її пересування, контактів, поведінки, перебування в певному, публічно доступному місці тощо або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

е). Аудіо-, відеоконтроль місця, яке передбачає застосування технічного обладнання у публічно доступному місці з метою фіксації відомостей (розмов, поведінки осіб, інших подій), які мають значення для кримінального провадження, без відома присутніх у ньому осіб.

ж). Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження, яке полягає в діях слідчого чи уповноваженої особи, які дозволяють без відома власника чи володільця отримати зразки матеріалів, сировини, виробів тощо, у тому числі в публічно не доступних місцях.

з). Спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях, яке передбачає візуальне спостереження за певною річчю або певним місцем слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її переміщення, контактів з нею певних осіб, подій у певному місці для перевірки відомостей під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

и). Контроль за вчиненням злочину, який поділяється на:

— контрольовану поставку, яка полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України;

— контрольовану закупку, суть якої полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, який перебуває у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила;

— оперативну закупку, яка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила;

— спеціальний слідчий експеримент, суть якого полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину;

— імітування обстановки злочину, яке полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють у оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення.

і). Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, яке полягає в організації слідчим і оперативним підрозділом введення уповноваженої ними особи, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, в організовану групу чи злочинну організацію під легендою прикриття для отримання речей і документів, відомостей про її структуру, способи і методи злочинної діяльності, які мають значення для розслідування злочину або злочинів, які вчиняються цими групами. Виконання такого завдання здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора зі збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу і не потребує дозволу слідчого судді.

2. Негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться незалежно від тяжкості злочину:

а). Зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем чи не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту, яке полягає в одержанні інформації із електронних інформаційних систем, що містять відповідну інформацію, у тому числі із застосуванням технічного обладнання.

б). Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, яке передбачає застосування технічного обладнання для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, у тому числі мобільного терміналу, систем зв'язку та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 268 цього КПК (установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу) та статтею 269 цього КПК (спостереження за особою, річчю або місцем) у виняткових невідкладних випадках, визначених статтею 250 цього КПК, дозволяється проводити до постановлення ухвали слідчого судді.

Порядок, тактика та методика проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, взаємодія уповноважених оперативних підрозділів, які виконують доручення слідчого, прокурора на їх проведення, з особами (підрозділами), що залучаються до проведення таких дій, регулюються окремим нормативно-правовим актом органів, у складі яких перебувають уповноважені оперативні підрозділи.

Рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий, прокурор викладає в постанові, яка має відповідати вимогам статей 246, 251 цього КПК, якщо ця дія проводиться без дозволу слідчого судді, або в невідкладних випадках, передбачених статтею 250 цього КПК.

Клопотання слідчого, прокурора слідчому судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинне відповідати вимогам, зазначеним у статті 248 КПК України, та матеріалам кримінального провадження, які надаються лише на вимогу слідчого судді для підтвердження необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії. У клопотанні слідчого, прокурора, ухвалі слідчого судді не зазначається уповноважений оперативний підрозділ, який має виконувати негласну слідчу (розшукову) дію.

Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину.

У разі прийняття рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії, у ході якої необхідно провести іншу негласну слідчу (розшукову) дію, яка вимагає постановлення ухвали слідчого судді, слідчий, прокурор звертається до нього з клопотанням у порядку, передбаченому статтею 248 цього КПК. Розгляд та погодження прокурором клопотання слідчого про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії здійснюється невідкладно з моменту надходження. Прокурором вивчаються матеріали кримінального провадження, які є підставою для прийняття рішення про погодження клопотання. Відмова в погодженні клопотання приймається у формі постанови і не виключає повторного звернення слідчого після отримання додаткових доказів або усунення недоліків, вказаних прокурором у рішенні. У випадку відмови прокурора в погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання, за необхідності, ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє в його погодженні (ст.40 цього КПК).

У постанові про прийняття рішення щодо проведення негласної слідчої (розшукової) дії та у клопотанні до слідчого судді про дозвіл на проведення такої слідчої дії зазначається строк її проведення. Строк визначається залежно від виду конкретної дії, необхідності отримання відомостей одноразово чи протягом певного часу, у межах, визначених статтями 246,249 цього КПК. При цьому, строк проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути продовжений у встановленому порядку особами, визначеними статтями 246,249 цього КПК. При розгляді клопотання щодо продовження строку проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчому судді крім відомостей, вказаних у статті 248 цього КПК, надаються додаткові відомості, одержані в ході досудового розслідування, які дають підстави для продовження слідчої (розшукової) дії.

Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, який віднесений до повноважень слідчого судді, здійснюється головою чи за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, у межах територіальної юрисдикції якого перебуває орган досудового розслідування (стаття 247 цього КПК).

Ухвала слідчого судді щодо відмови в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не підлягає оскарженню. При цьому, постановлення слідчим суддею такої ухвали не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу після усунення недоліків чи порушень, зазначених слідчим суддею в ухвалі.

Слідчий може проводити негласні слідчі (розшукові) дії самостійно, спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам. Слідчий, прокурор надсилає доручення керівнику органу, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення і у складі якого знаходяться орган розслідування та/або оперативні підрозділи, уповноважені на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Залежно від злочину, який розслідується, та статусу особи, щодо якої проводиться негласна слідча (розшукова) дія, інших чинників слідчий, за погодженням з керівником органу досудового розслідування відповідного рівня, може доручати проведення негласної слідчої (розшукової) дії керівнику іншого правоохоронного органу, у тому числі того, під юрисдикцією якого не знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, з обґрунтуванням такої необхідності. У випадку, коли матеріали оперативно-розшукової діяльності були використані як приводи та підстави для початку досудового розслідування, доручення на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, як правило, надається оперативному підрозділу, який виявив злочин, але враховуються його повноваження. До доручення слідчого, прокурора додається ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії чи постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Доручення складається у двох примірниках на офіційному бланку органу досудового розслідування чи прокуратури відповідного рівня, повинно бути мотивованим та містити інформацію, яка необхідна для його виконання, чітко поставлене завдання, що підлягає вирішенню, строки його виконання, визначати конкретного прокурора, якому слід направляти матеріали в порядку, передбаченому статтею 252 цього КПК. У дорученні також може визначатись порядок взаємодії між слідчим, прокурором і уповноваженим оперативним під-

розділом, а також терміни складання протоколів про хід і результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії або її проміжного етапу. Оперативний підрозділ не має права передоручати виконання доручення іншим оперативним підрозділам. Керівник органу відповідно до відомчих нормативно-правових актів визначає виконавця — оперативний підрозділ (оперативні підрозділи).

Проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доручається лише відповідним підрозділам органів внутрішніх справ та Служби безпеки України.

Прокурор має право заборонити проведення ще не розпочатої негласної слідчої (розшукової) дії, оформивши своє рішення вмотивованою постановою, а також зобов'язаний припинити подальше проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо в цьому відпала необхідність, та з інших підстав, викладених ним у постанові, яка негайно надається керівнику органу, який проводить негласну слідчу (розшукову) дію за дорученням слідчого, прокурора, або слідчому, який проводить зазначені дії безпосередньо.

Уповноважений оперативний підрозділ для виконання доручення слідчого, прокурора з урахуванням необхідності забезпечення умов для проведення негласних слідчих (розшукових) дій залучає на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи. Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий, уповноважений оперативний підрозділ, який виконує доручення слідчого, прокурора, має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим КПК. При цьому, використання такої інформації здійснюється за умови гарантування безпеки особі, яка надає таку інформацію.

Уповноважені оперативні підрозділи не мають права виходити за межі доручень слідчого, прокурора, зобов'язані повідомляти їх про виявлення обставин, які мають значення для кримінального провадження або вимагають нових процесуальних рішень слідчого, прокурора. Керівник органу, якому доручено виконання негласної слідчої (розшукової) дії, повинен негайно повідомити прокурора та слідчого про неможливість виконання доручення, його затримку з обґрунтуванням причини і повідомленням про вжиття заходів до подолання перешкод у виконанні доручення. Контроль за дотриманням строків і повноти виконання доручення слідчого, прокурора здійснюється начальником уповноваженого оперативного підрозділу. За результатами виконання доручення оперативний співробітник (працівник) складає рапорт із зазначенням результатів виконаного доручення, залучених при цьому сил і засобів, а також їх результатів. Начальник уповноваженого оперативного підрозділу приймає рішення шляхом накладення резолюції на рапорті стосовно можливості направлення протоколу та додатків до нього прокурору чи вжиття заходів до належного виконання доручення. Протокол та додатки до нього не пізніше 24 годин після складання надаються прокурору, зазначеному в дорученні. Матеріали, що можуть розшифрувати конфіденційних осіб отримання інформації, не надаються.

При проведенні негласної слідчої (розшукової) дії (або її етапів) за безпосередньої участі слідчого, ним складається протокол, в інших випадках — уповноваженим працівником оперативного підрозділу і повинен відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження. Періодичність складання протоколів залежить від виду негласної слідчої (розшукової) дії, терміну її проведення (одномоментно чи упродовж часу), від доручення слідчого, прокурора, але в будь-якому випадку безпосередньо після отримання фактичних даних, які можуть використовуватись як докази для встановлення місця перебування особи, що розшукується, про кожний випадок огляду, виїмки, дослідження матеріалів про результати негласної слідчої дії тощо. Кожний протокол про результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії з додатками не пізніше 24 годин після його складання передається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Якщо в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується в даному кримінальному провадженні, слідчим або уповноваженим оперативним підрозділом невідкладно складається протокол, який не пізніше 24 годин з моменту виявлення ознак зазначеного кримінального правопорушення надається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Прокурор досліджує отриману інформацію і в разі підтвердження даних про виявлення ознак кримінального правопорушення, яке не розслідується в даному кримінальному провадженні, після узгодження цього питання з керівником прокуратури, складає відповідне клопотання і вносить його на розгляд слідчому судді.

Прокурор, який здійснює процесуальне керівництво, за необхідності дає вказівку режимно-секретному органу ознайомити слідчого з протоколом та додатками про результати негласної слідчої (розшукової) дії.

Конкретний виконавець щодо складання протоколу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії визначається керівником уповноваженого оперативного підрозділу, який проводив такі дії на

підставі доручення слідчого, прокурора. У разі залучення до проведення негласної слідчої (розшукової) дії декількох оперативних підрозділів складання протоколу покладається на підрозділ, визначений керівником органу як основний. До протоколу долучаються додатки, якими можуть бути: спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів, письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної дії, стенограма, аудіо-, відеозаписи, фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу. Додатки до протоколу мають бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами осіб, які виконували негласну слідчу (розшукову) дію.

Фіксація результатів негласної слідчої (розшукової) дії повинна здійснюватись таким чином, щоб завжди була можливість експертним шляхом встановити достовірність цих результатів. Співробітники (працівники) оперативних підрозділів — виконавці негласних слідчих (розшукових) дій зобов'язані вжити необхідні заходи щодо забезпечення збереження і цілісності одержаних матеріалів (захист від несанкціонованого втручання, деформації, розмагнічування, знебарвлення, стирання тощо) у період до передачі їх прокурору. У разі здійснення заходів безпеки щодо співробітників оперативних підрозділів, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або залучались до їх проведення, відомості про цих осіб у протоколі зазначаються із забезпеченням конфіденційності в порядку, визначеному законодавством. Прокурор або слідчий за його вказівкою досліджує отриману в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій інформацію. При необхідності, зазначеними особами залучається спеціаліст. Як спеціаліст може бути запрошений співробітник органу, якому слідчим доручено проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що володіє спеціальними знаннями та навиками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації слідчому, прокурору в ході дослідження матеріалів про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії. При цьому, спеціаліст, який бере участь у дослідженні матеріалів про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії і, таким чином, отримує доступ до державної таємниці, повинен мати допуск до державної таємниці відповідної форми. При виявленні відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, слідчий негайно складає протокол, у якому відтворює відповідну частину інформації. Слідчий також складає протокол у разі відсутності відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду.

Постанова слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії та додатки до нього, протокол про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості про факт та методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а також відомості, що дають змогу ідентифікувати особу, місце або річ, щодо якої проводиться або планується проведення такої дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам та безпеці, підлягають засекречуванню слідчим, прокурором, співробітником уповноваженого оперативного підрозділу, слідчим суддею шляхом надання на підставі Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (Розгорнутих переліків відомостей, що становлять державну таємницю) відповідному документу грифа секретності.

Матеріальні носії інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій повинні містити такі реквізити: гриф секретності; номер примірника; статтю Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (пункт Розгорнутого переліку відомостей, що становлять державну таємницю), на підставі якої здійснюється засекречування матеріального носія секретної інформації; дату засекречування; підпис, його розшифрування та посаду особи, яка надала гриф секретності. У разі виготовлення секретних документів з використанням засобів обчислювальної техніки мають бути забезпечені вимоги законодавства у сфері технічного захисту інформації. Матеріальні носії інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості, що становлять державну таємницю, підлягають реєстрації в режимно-секретному підрозділі у встановленому чинним законодавством порядку без розкриття відомостей про особу, стосовно якої заплановано проведення негласної слідчої (розшукової) дії, та виду цієї слідчої дії. Матеріальні носії інформації щодо організації негласних слідчих (розшукових) дій (постанови, клопотання, ухвали, доручення), результати проведення цих дій (протоколи та додатки до них), а також відповідна службове листування (листи, доповідні, рапорти тощо) зберігаються в окремих номенклатурних справах «Документи (постанови, клопотання, ухвали, доручення, листи, доповідні, рапорти тощо) щодо організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій», що проводиться співробітниками (працівниками), які мають безпосередній стосунок до організації та проведення цих заходів.

Ведення та зберігання номенклатурних справ з організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється з дотриманням вимог законодавства у сфері охорони державної таємниці щодо секретного діловодства. Забезпечення охорони державної таємниці та дотримання інших вимог законодавства про державну таємницю при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій покладається на слідчих, прокурорів, слідчих суддів та співробітників уповноважених оперативних

підрозділів, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії. За порушення законодавства про державну таємницю зазначені особи несуть дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із Законом України «Про державну таємницю».

Після завершення проведення негласних слідчих (розшукових) дій грифи секретності матеріальних носіїв інформації щодо їх проведення підлягають розсекреченню на підставі постанови прокурора, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, з урахуванням обставин кримінального провадження та необхідності використання матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій як доказів після проведення таких дій, у випадку, якщо витік зазначених відомостей не завдасть шкоди національній безпеці України. Дана постанова прокурора підлягає погодженню керівником прокуратури.

Для розсекречення конкретних матеріальних носіїв інформації щодо проведення негласної слідчої (розшукової) дії керівник органу прокуратури надсилає керівнику органу, де засекречено матеріальний носій інформації, клопотання, у якому зазначаються підстави для скасування грифа секретності, обліковий номер та назва матеріального носія інформації. До клопотання долучаються матеріальні носії інформації, грифи секретності яких пропонується скасувати. Після отримання клопотання про необхідність скасування грифів секретності матеріальних носіїв інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій та відповідних документів керівником органу, де здійснювалося їх засекречування, створюється експертна комісія з питань таємниць, якій доручається підготовка рішень про скасування грифів секретності цих матеріальних носіїв інформації. Експертна комісія створюється у складі не менше трьох осіб, зокрема фахівців, які мають відповідний рівень знань та досвід роботи у сфері охорони державної таємниці (залежно від органу: слідчий суддя, слідчий, прокурор у конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва, керівник слідчого чи оперативного підрозділу), працівники режимно-секретних підрозділів, які мають допуск до державної таємниці відповідної форми. Персональний склад експертних комісій визначається посадовою особою, яка їх створила. Голова експертної комісії організовує її роботу та забезпечує необхідні умови для її виконання. Секретар експертної комісії є правомочним, якщо забезпечує скликання засідання комісії, складає протокол, акт експертної комісії, а також готує проект рішення. Основною формою роботи експертної комісії щодо скасування грифів секретності є засідання, необхідність проведення якого та перелік питань для розгляду визначає голова комісії. Він завчасно призначає доповідача зі складу комісії та забезпечує можливість висловити свою думку всім присутнім на засіданні членам комісії. Засідання експертної комісії є правомочним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини її членів (але не менше трьох осіб). Рішення приймається простою більшістю голосів, а в разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос голови комісії. Експертна комісія має право одержувати в установленому порядку від прокурора необхідні для виконання покладених на неї завдань інформацію та матеріали, а також готувати з цієї метою відповідні запити до інших підприємств, установ, організацій та громадян. Результати засідання експертної комісії фіксуються у протоколі, у якому відображаються питання для обговорення та їх результати, запитання, зауваження та пропозиції членів комісії. До протоколу може бути внесена інша інформація, необхідна для розгляду питання по суті. Кожен член комісії має право внести до протоколу свою особисту думку щодо скасування грифу секретності, який розглядався на засіданні. Протокол підписується головою та присутніми на засіданні членами експертної комісії. Рішення комісії оформляється актом скасування грифів секретності матеріальних носіїв секретної інформації, який затверджується керівником органу і має містити: назву матеріального носія інформації, документа або стислий зміст відомостей, що у ньому містяться, обліковий номер і дата реєстрації; гриф секретності, статтю Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, на підставі якої матеріальному носію секретної інформації надано гриф секретності; посаду, прізвище та ініціали посадової особи, яка надала гриф секретності; місцезнаходження матеріального носія інформації (номер справи, том, розрахунок розсилки тощо); підставу для скасування грифа секретності; реквізит, який наданий матеріальному носію секретної інформації.

В органах прокуратури скасування грифів секретності матеріальних носіїв інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється в тій прокуратурі, де засекречено такий матеріальний носій інформації.

Скасування грифів секретності здійснюється шляхом закреслення однією тонкою лінією попереднього грифа секретності та написання знизу або поруч позначки «Не таємно».

Матеріальні носії інформації мають бути розсекречені в максимально стислий строк, але не більше 10 діб з моменту отримання клопотання, після чого повинно бути прийняте рішення про їх зняття з обліку та долучення до матеріалів кримінального провадження у встановленому цим КПК порядку.

Про розсекречення матеріальних носіїв інформації службова особа, яка його здійснила, зобов'язана письмово повідомити прокурора, якому такі носії секретної інформації або документи бу-

ли передані. У письмовому повідомленні зазначається підстава (реєстраційний номер та дата затвердження акта експертної комісії) для скасування грифа секретності, обліковий номер та назва матеріального носія секретної інформації, документа, попередній гриф секретності та наданий після перегляду реквізит. Розсекречені матеріальні носії інформації, які прокурор має намір використати як докази під час судового розгляду, зберігаються на розсуд прокурора в його службовому сейфі чи в сейфі слідчого за вказівкою прокурора. До розсекречених матеріалів доступ надається разом з іншими матеріалами досудового розслідування в порядку, визначеному статтею 290 цього КПК. У разі наявності в матеріалах щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій відомостей, що становлять державну таємницю, досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні проводяться з дотриманням вимог режиму секретності та в порядку, передбаченому главою 40 цього КПК.

Відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути негайно знищені на підставі його постанови. Знищенню також підлягає інформація, отримана в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді, якщо він постановив ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримані слідчим чи оперативним підрозділом відомості, речі і документи внаслідок такої дії підлягають передачі прокурору, як тільки слідчий суддя відмовить у наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, для розгляду питання щодо повернення власнику речей, документів чи прийняття рішення про їх знищення. У постанові щодо рішення прокурора про знищення відомостей, речей та документів зазначаються відомості щодо кримінального провадження, його реєстраційний номер, короткий виклад обставин злочину, правова кваліфікація злочину, відомості про проведення негласної слідчої (розшукової) дії (щодо ухвали слідчого судді чи постанови слідчого, прокурора, одержані матеріали), які матеріали використано як докази, які підлягають знищенню, підстави, передбачені цим КПК, співробітник, якому доручається знищення, повний перелік матеріалів, які підлягають знищенню, їхні реквізити, назви, ознаки тощо, а також відомості про те, що власник документів і речей не зацікавлений в їх поверненні, якщо на це є його відповідна заява. Знищення інформації, відомостей, речей і документів здійснюється під контролем прокурора (за його присутності) та у спосіб, що унеможливає їх відтворення, у спеціально обладнаному режимному приміщенні, яке визначено наказом керівника органу, у складі якого діє слідчий підрозділ, керівника Генеральної прокуратури України, прокуратури області, прирівняної до неї. Доступ сторонніх осіб до визначеного приміщення під час знищення секретних документів та речей забороняється. Про факт знищення комісією складається акт, у якому зазначаються реквізити речей чи документів, орган, який надав гриф секретності, спосіб знищення. Складений акт підписують члени комісії та прокурор, який прийняв рішення про знищення і контролював його виконання. Знищення інформації, відомостей, речей та документів до затвердження акта не допускається.

Особа, конституційні права якої були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. У повідомленні зазначається вид негласної слідчої (розшукової) дії, а також подальше використання отриманих матеріалів у кримінальному провадженні або їх знищення. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

У разі використання для доказування результатів негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути допитані особи, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії. Такі особи повідомляються про проведення негласних слідчих (розшукових) дій тільки щодо них у такий самий строк, і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси.

У разі вилучення речей чи документів прокурор при направленні повідомлення повинен з'ясувати, чи бажає власник їх повернути. При цьому враховується необхідність забезпечення прав та законних інтересів особи, а також запобігання завданню шкоди кримінальному провадженню (коли речі чи документи є речовим доказом у кримінальному провадженні, у разі виявлення предметів, заборонених до обігу).

Для урегулювання загальних процедур організації проведення негласних слідчих дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, забезпечення додержання конституційних прав та законних інтересів учасників досудового розслідування, швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів

України, Адміністрації Державної прикордонної служби України № 114/1042/516/1199.936/1687/5/ від 16 листопада 2012 року затверджена Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні».

На виконання Указу Президента України № 1556/2005 від 07 листопада 2005 року «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» постановою Кабінету Міністрів України № 1169 від 26 вересня 2007 року затверджений Порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації, який визначає процедуру отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, зокрема на негласне обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, застосування аудіо-, відеоконтролю особи чи місця, здійснення спостереження за особою, застосування технічних засобів для зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж, а також використання інформації, добутої під час здійснення цих заходів. Заходи, які тимчасово обмежують права людини, можуть здійснювати тільки ті підрозділи, яким відповідно до закону надано право на провадження оперативно-розшукової діяльності.

За результатами здійснення заходу складається протокол з відповідними додатками, у якому зазначаються дата його складення, посада, прізвище та ініціали особи, у провадженні якої перебуває справа, номер справи, за якою здійснювався захід, номер ухвали, дата її прийняття та найменування суду, яким видано дозвіл на здійснення заходу, вид заходу та строки його здійснення, найменування підрозділу, працівники якого залучалися до здійснення заходу, дані про особу, стосовно якої здійснювався захід, результати здійснення заходу, відомості про матеріальні носії інформації (матеріали аудіо- чи відеозапису, фото- і кінозйомки, магнітні накопичувачі тощо) та місце їх зберігання. Протокол підписує працівник оперативного підрозділу, у провадженні якого перебуває справа. Протокол додається до справи. Матеріальні носії інформації зберігаються в підрозділі, працівники якого залучалися до здійснення заходу. При цьому, забороняється зазначати в протоколі та зберігати в будь-якій іншій формі відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини, крім інформації про вчинення заборонених законом дій.

Інформація використовується виключно для запобігання скоєнню злочину чи встановлення істини під час здійснення досудового розслідування злочинів, запобігання, своєчасного виявлення і припинення розвідувальних, терористичних та інших посягань на національну безпеку, в інтересах контррозвідки, для забезпечення безпеки під час здійснення розвідувальних заходів, захисту сил, засобів та інформаційних систем і облікових даних розвідувальних органів та джерел розвідувальної інформації, а також з метою її доведення до підрозділів, правоохоронних органів, органів державної влади та інших заінтересованих органів у випадках, передбачених законом.

У разі коли запобігання скоєнню чи припинення злочину та/або затримання особи, яка перебуває в розшуку, потребує здійснення невідкладних заходів, інформація може негайно передаватися засобами зв'язку з дотриманням правил конспірації.

З метою однакового застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм кримінального процесуального законодавства, уникнення неоднозначного його тлумачення під час здійснення повноважень слідчим суддею суду першої інстанції Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму інформаційному листі № 223-558/04-13 від 05 квітня 2013 року «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» зазначив наступне: «Під час здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та законних інтересів осіб у кримінальному провадженні слідчим суддям необхідно враховувати, що у КПК передбачено декілька процесуальних дій, які мають певну схожість. Зокрема, у статті 159 та пункті 7 частини 1 статті 162 КПК передбачено такий захід забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до документів, які знаходяться в операторів та провайдерів телекомунікацій та містять інформацію про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалість, зміст (вихідні чи вхідні з'єднання, SMS, MMS тощо), маршрути передавання, а статтями 263 та 268 КПК передбачено такі негласні слідчі (розшукові) дії, як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу відповідно. Зазначені процесуальні дії слід відмежовувати таким чином:

— дії, передбачені статтями 263 та 268 КПК, є негласними слідчими (розшуковими) діями, дозвіл на проведення яких надає слідчий суддя суду апеляційної інстанції. Інформація щодо цих дій, згідно із Законом України «Про державну таємницю» та пунктами 4.12.4. і 4.12.5 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Служби безпеки України від 12 серпня 2005 року № 440, містить відомості, що становлять державну таємницю. Водночас дії, передбачені статтею 159, пунктом 7 частини 1 статті 162 КПК, є заходами забезпечення кримінального провадження, дозвіл на застосування яких надає слідчий суддя суду першої інстанції, при цьому відомості щодо таких дій не становлять державної таємниці;

— тимчасовий доступ надається до документів, які містять інформацію про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалість, зміст (вихідні чи вхідні з'єднання, SMS, MMS тощо), маршрути передавання тощо і не дають можливості втрутитися у приватне спілкування, тобто отримати доступ до змісту інформації, що передається. А зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (стаття 263 КПК) є різновидом втручання у приватне спілкування, оскільки здійснюється доступ до змісту повідомлень будь-якого виду та інформації, що передається особою під час зв'язку;

— у статтях 159, 162 КПК передбачено отримання слідчим (прокурором) інформації про зв'язок, що відбувся в минулому (постфактум), у тому числі про місцезнаходження радіоелектронного засобу у певний день та час, водночас визначена у статті 268 КПК негласна слідча (розшукова) дія — установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу — передбачає локалізацію (моніторинг) місцезнаходження радіоелектронного засобу в режимі реального часу (тобто дає змогу отримати інформацію про те, де перебуває відповідний засіб на момент спостереження за ним, визначити маршрут його перебування)».

Глава 21. Негласні слідчі (розшукові) дії

§ 1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії

Стаття 246. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій

1. Негласні слідчі (розшукові) дії — це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 270, 271, 272, 274 цього Кодексу, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

3. Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, — слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати. Прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

4. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину.

5. У рішенні про проведення негласної слідчої (розшукової) дії зазначається строк її проведення. Строк проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути продовжений: прокурором, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням, — до вісімнадцяти місяців;

керівником органу досудового розслідування, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його або слідчого рішенням, — до шести місяців;

начальником головного, самостійного управління Міністерства внутрішніх справ України, Центрального управління Служби безпеки України, головного управління, управління Міністерства внутрішніх справ України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, регіонального органу Служби безпеки України в межах компетенції, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, — до дванадцяти місяців;

Міністром внутрішніх справ України, Головою Служби безпеки України, керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, головою державного бюро розслідувань, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, — до вісімнадцяти місяців;

{Абзац п'ятий частини п'ятої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

слідчим суддею, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням у порядку, передбаченому статтею 249 цього Кодексу.

6. Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням — уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

{Частина шоста статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 247. СЛІДЧИЙ СУДДЯ, ЯКИЙ ЗДІЙСНЮЄ РОЗГЛЯД КЛОПОТАНЬ ЩОДО НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1. Розгляд клопотань, який віднесений згідно з положеннями цієї глави до повноважень слідчого судді, здійснюється головою чи за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 248. РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ДОЗВІЛ НА ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ

1. Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання.

2. У клопотанні зазначаються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання;

3) правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;

4) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;

5) обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину;

6) вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення;

7) обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;

8) відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо;

9) обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

3. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

1) вчинений злочин відповідної тяжкості;

2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин.

4. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням;

2) злочин, у зв'язку із досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала;

3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;

4) вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо;

5) строк дії ухвали.

5. Постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу.

До частин 1-5.

Зразок.

Голові апеляційного суду
_____ області

(прізвище, ініціали)

«П О Г О Д Ж Е Н О»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,

_____ класний чин, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

КЛОПОТАННЯ

про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії —
встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу

м. _____

« _____ » _____ 20__ року

Слідчий _____
(найменування органу досудового розслідування,

_____ звання, прізвище, ініціали)

розглянувши матеріали кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року,-

ВСТАНОВИВ:

« _____ » _____ 20__ року, о _____ годині, в районі кафе «Зустріч», розміщеному на вул. _____ в м.Києві, не встановлена слідством особа із застосуванням насильства, небезпечного для здоров'я громадянина _____, _____ року народження, заволоділа його майном на загальну суму _____ гривень.

За даним фактом « _____ » _____ 20__ року розпочато розслідування за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. _____ ст. _____ КК України.

Серед викрадених у громадянина _____ речей був його мобільний телефон SAMSUNG DUOS _____, IMEI _____.

Встановлення місцезнаходження викраденого мобільного телефону має істотне значення для цього кримінального провадження, оскільки особа, яка користується цим телефоном може бути причетною до вчинення цього кримінального правопорушення, або володіти потрібною для розслідування інформацією про обставини його вчинення.

Крім того, встановлення місцезнаходження викраденого телефону дасть можливість його вилучити, отримавши тим самим важливий речовий доказ, а також забезпечить часткове відшкодування потерпілому завданої йому кримінальним правопорушенням матеріальної шкоди.

На підставі викладеного, приймаючи до уваги, що місцезнаходження викраденого мобільного телефону може бути оперативним встановлене за допомогою негласної слідчої (розшукової) дії, керуючись вимогами ст.ст. 40,246, 248 КПК України, -

ПРОШУ:

Винести ухвалу, якою надати дозвіл, строком на _____ днів, на проведення встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу — мобільного телефону SAMSUNG DUOS _____, IMEI _____.

Додатки:

- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання;
- копії матеріалів кримінального провадження.

Слідчий _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 249. СТРОК ДІЇ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ДОЗВІЛ НА ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ

1. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці.
2. Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.
3. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії.
4. Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені статтею 219 цього Кодексу. У разі якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та озолочена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи.
5. Прокурор зобов'язаний прийняти рішення про припинення подальшого проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо в цьому відпала необхідність.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 250. ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ ДО ПОСТАНОВЛЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ

1. У виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді.
2. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.
3. Виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 251. ВИМОГИ ДО ПОСТАНОВИ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1. Постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна містити:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;*
- 2) правову кваліфікацію злочину із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;*
- 3) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких проводиться негласна слідча (розшукова) дія;*
- 4) початок, тривалість і мету негласної слідчої (розшукової) дії;*
- 5) відомості про особу (осіб), яка буде проводити негласну слідчу (розшукову) дію;*
- 6) обґрунтування прийнятої постанови, у тому числі обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;*
- 7) вказівку на вид негласної слідчої (розшукової) дії, що проводиться.*

Дивись коментар до Глави 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 252. ФІКСАЦІЯ ХОДУ І РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим цих Кодексом. За результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності додчуються додатки. Відомості про осіб, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, у разі здійснення щодо них заходів безпеки можуть зазначатися із забезпеченням конфіденційності даних про таких осіб у порядку, визначеному законодавством.

2. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій може фіксуватися за допомогою технічних та інших засобів.

3. Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору.

4. Прокурор вживає заходів щодо збереження отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій речей і документів, які планує використовувати у кримінальному провадженні.

Дивись коментар до Глави 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 253. ПОВІДОМЛЕННЯ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ПРОВІДИЛИСЯ НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

1. Особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження.

2. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

Дивись коментар до Глави 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 254. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1. Відомості про факт та методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, осіб, які їх проводять, а також інформація, отримана в результаті їх проведення, не підлягають розголошенню особами, яким це стало відомо в результаті ознайомлення з матеріалами в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу.

2. Якщо протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій містять інформацію щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколами, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб.

3. Виготовлення копій протоколів про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та додатків до них не допускається.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 255. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА НЕ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені на підставі його рішення, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті та статтею 256 цього Кодексу.

2. Забороняється використання зазначених у частині першій цієї статті матеріалів для цілей, не пов'язаних з кримінальним провадженням, або ознайомлення з ними учасників кримінального провадження чи будь-яких інших осіб.

3. У разі якщо власник речей або документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, може бути зацікавлений у їх поверненні, прокурор зобов'язаний повідомити його про наявність таких речей або документів у розпорядженні прокурора та з'ясувати, чи бажає він їх повернути. Допустимість дій, передбачених цією частиною, та час їх вчинення визначаються прокурором з урахуванням необхідності забезпечення прав та законних інтересів осіб, а також запобігання завданню шкоди для кримінального провадження.

4. Знищення відомостей, речей та документів здійснюється під контролем прокурора.

5. Знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не звільняє прокурора від обов'язку здійснення повідомлення згідно з вимогами статті 253 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 256. ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В ДОКАЗУВАННІ

1. Протоколи щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування.

2. Особи, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, можуть бути допитані як свідки. Допит цих осіб може відбуватися із збереженням у таємниці відомостей про цих осіб та із застосуванням щодо них відповідних заходів безпеки, передбачених законом.

3. У разі використання для доказування результатів негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути допитані особи, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії. Такі особи повідомляються про проведення негласних слідчих (розшукових) дій тільки щодо них у строк, передбачений статтею 253 цього Кодексу, і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 257. ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В ІНШИХ ЦІЛЯХ АБО ПЕРЕДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

1. Якщо в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у даному кримінальному провадженні, то отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні тільки на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

Слідчий суддя розглядає клопотання згідно з вимогами статей 247 та 248 цього Кодексу і відмовляє у його задоволенні, якщо прокурор, крім іншого, не доведе законність отримання інформації та наявність достатніх підстав вважати, що вона свідчить про виявлення ознак кримінального правопорушення.

2. Передання інформації, одержаної внаслідок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, здійснюється тільки через прокурора.

§ 2. Втручання у приватне спілкування

СТАТТЯ 258. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ

1. Ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування без ухвали слідчого судді.

2. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання у приватне спілкування в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу, якщо будь-яка слідча (розшукова) дія включатиме таке втручання.

3. Спілкуванням є передавання інформації у будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв'язку будь-якого типу. Спілкування є приватним, якщо інформація передається та зберігається за таких фізичних чи юридичних умов, при яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб.

4. Втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування за умов, якщо учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Різновидами втручання в приватне спілкування є:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи;
- 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

5. Втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим заборонене.

До частин 1-5.

12 березня 2013 року у Верховній Раді України зареєстрований проект Закону України «Про доповнення Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо використання поліграфа (детектора брехні)», внесений народним депутатом України Москалем Г. Г.

Зазначеним законопроектом пропонується доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України такими положеннями:

1) частину четверту статті 258 доповнити новим реченням такого змісту: «Особливим різновидом втручання у приватне спілкування (життя) є перевірка правдивості показів особи на поліграфі (детекторі брехні) відповідно до статті 264-1 цього Кодексу»;

2) доповнити Кодекс новою статтею 264-1 такого змісту:

«Стаття 264-1. Перевірка правдивості показів особи на поліграфі (детекторі брехні)

1. Перевірка правдивості показів особи на поліграфі (детекторі брехні) є психофізіологічною експертизою, яка проводиться експертами відповідної кваліфікації за науково — обґрунтованими методиками.

2. У кримінальному провадженні використовуються результати перевірок на поліграфі (детекторі брехні), проведені на принципах неупередженості, об'єктивності, професійності відповідними судовими експертами державних спеціалізованих установ.

3. Застосування поліграфа (детектору брехні) не може суперечити основним правам, свободам та законним інтересам людини, її честі та гідності.

4. Результати перевірок на поліграфі (детекторі брехні) мають орієнтовне значення в процесі доказування.

5. Перевірка на поліграфі (детекторі брехні) проводиться за добровільною згодою особи з обов'язковою відеофіксацією, за якою до кадру має потрапляти як особа, яку перевіряють, так і показники графіків фізіологічних реакцій на екрані поліграфа.

6. Відмова від проходження перевірки на поліграфі (детекторі брехні) не є підставою для визнання особи винною у вчиненні суспільно-небезпечного діяння, але ця відомість заноситься до протоколу слідчої (розшукової) дії.

7. Застосування поліграфу (детектора брехні) не допускається у випадках, якщо особа страждає на порушення серцево-судинної діяльності або дихальних шляхів та/або знаходиться у стані психічного або фізичного виснаження та/або регулярно вживає наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори чи інші лікарські засоби, що їх містять.

8. Перевірка на поліграфі (детекторі брехні) проводиться у найбільш сприятливий для організму людини час — з 10 до 18 години».

ДОДАТКОВО ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 259. ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

1. Якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ інформацію, отриману внаслідок втручання у приватне спілкування, або певний її фрагмент, він зобов'язаний забезпечити збереження всієї інформації або доручити слідчому забезпечити збереження.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 260. АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЬ ОСОБИ

1. Аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 261. НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ НА КОРЕСПОНДЕНЦІЮ

1. Накладення арешту на кореспонденцію особи без її відома проводиться у виняткових випадках на підставі ухвали слідчого судді.

2. Арешт на кореспонденцію накладається, якщо під час досудового розслідування є достатні підстави вважати, що поштово-телеграфна кореспонденція певної особи іншим особам або іншим осіб їй може містити відомості про обставини, які мають значення для досудового розслідування, або речі і документи, що мають істотне значення для досудового розслідування.

3. Накладення арешту на кореспонденцію надає право слідчому здійснювати огляд і виїмку цієї кореспонденції.

4. Кореспонденцією, передбаченою цією статтею, є листи усіх видів, бандеролі, посылки, поштові контейнери, перекази, телеграми, інші матеріальні носії передавання інформації між особами.

5. Після закінчення строку, визначеного в ухвалі слідчого судді, накладений на кореспонденцію арешт вважається скасованим.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 262. ОГЛЯД І ВИІМКА КОРЕСПОНДЕНЦІЇ

1. Огляд затриманої кореспонденції проводиться в установі зв'язку, якій доручено здійснювати контроль і затримувати цю кореспонденцію, за участю представника цієї установи, а за необхідності — за участю спеціаліста. У присутності зазначених осіб слідчий вирішує питання про відкриття і оглядає затриману кореспонденцію.

2. При виявленні в кореспонденції речей (у тому числі речовин), документів, що мають значення для певного досудового розслідування, слідчий у межах, визначених ухвалою слідчого судді, здійснює виїмку відповідної кореспонденції або обмежується зняттям копій чи отриманням зразків з відповідних відправлень. Зняття копій чи отримання зразків здійснюється з метою збереження конфіденційності накладення арешту на кореспонденцію. У разі необхідності особою, яка проводить огляд поштово-телеграфної кореспонденції, може бути прийняте рішення про нанесення на виявлені речі і документи спеціальних позначок, обладнання їх

технічними засобами контролю, заміну речей і речовин, що становлять загрозу для оточуючих чи заборонені у вільному обігу, на їх безпечні аналоги.

3. У разі відсутності речей чи документів, які мають значення для досудового розслідування, слідчий дає вказівку про вручення оглянутої кореспонденції адресату.

4. Про кожен випадок проведення огляду, виїмки або затримання кореспонденції складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу. У протоколі обов'язково зазначається, які саме відправлення були оглянуті, що з них вилучено і що має бути доставлено адресату або тимчасово затримано, з яких відправлень знято копії чи отримано зразки, а також про проведення інших дій, передбачених частиною другою цієї статті.

5. Керівники та працівники установ зв'язку зобов'язані сприяти проведенню негласної слідчої (розшукової) дії і не розголошувати факт її проведення чи отриману інформацію.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 263. ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

1. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без відома осіб, які використовують засоби телекомунікації для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

2. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на втручання у приватне спілкування в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, транспортну телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання, на якому може здійснюватися втручання у приватне спілкування.

3. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає у проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку.

4. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж покладається на уповноважені підрозділи органів внутрішніх справ та органів безпеки. Керівники та працівники операторів телекомунікаційного зв'язку зобов'язані сприяти виконанню дій із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 264. ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

1. Пошук, виявлення і фіксація відомостей, що містяться в електронній інформаційній системі або її частин, доступ до електронної інформаційної системи або її частини, а також отримання таких відомостей без відома її власника, володільця або утримувача може здійснюватися на підставі ухвали слідчого судді, якщо є відомості про наявність інформації в електронній інформаційній системі або її частині, що має значення для певного досудового розслідування.

2. Не потребує дозволу слідчого судді здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

3. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на втручання у приватне спілкування в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки електронної інформаційної системи, в якій може здійснюватися втручання у приватне спілкування.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

**СТАТТЯ 265. ФІКСАЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ З
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА В РЕЗУЛЬТАТІ
ЗНЯТТЯ ВІДОМОСТЕЙ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ**

1. Зміст інформації, що передається особами через транспортні телекомунікаційні мережі, з яких здійснюється зняття інформації, зазначається у протоколі про проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій. При виявленні в інформації відомостей, що мають значення для конкретного досудового розслідування, в протоколі відтворюється відповідна частина такої інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження знятої інформації.

2. Зміст інформації, одержаної внаслідок здійснення зняття відомостей з електронних інформаційних систем або їх частин, фіксується на відповідному носіїві особою, яка здійснювала зняття та зобов'язана забезпечити обробку, збереження або передавання інформації.

Дивись коментар до Глави 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

**СТАТТЯ 266. ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ТЕХНІЧНИХ
ЗАСОБІВ**

1. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Слідчий вивчає зміст отриманої інформації, про що складається протокол. При виявленні відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, в протоколі відтворюється відповідна частина інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження отриманої інформації.

2. Технічні засоби, що застосовувалися під час проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій, а також первинні носії отриманої інформації повинні зберігатися до набрання законної сили вироком суду.

3. Носії інформації та технічні засоби, за допомогою яких отримано інформацію, можуть бути предметом дослідження відповідних спеціалістів або експертів у порядку, передбаченому цим Кодексом.

§ 3. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій

**СТАТТЯ 267. ОБСТЕЖЕННЯ ПУБЛІЧНО НЕДОСТУПНИХ МІСЦЬ, ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО
ВОЛОДІННЯ ОСОБИ**

1. Слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою:

- 1) виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування;*
- 2) виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів;*
- 3) виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину;*
- 4) виявлення осіб, які розшукуються;*
- 5) встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи.*

2. Публічно недоступним є місце, до якого неможливо увійти або в якому неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб.

3. Приміщення, які спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону (приміщення з примусового утримання осіб у зв'язку відбуттям покарання, затримання, взяттям під варту тощо), мають статус публічно доступних.

4. Обстеження шляхом таємного проникнення до публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи з метою, передбаченою в частині першій цієї статті, проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

Дивись коментар до Глави 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 268. УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ

1. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу є негласною слідчою (розшуковою) дією, яка полягає в застосуванні технічних засобів для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, у тому числі мобільного терміналу систем зв'язку, та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

2. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248-250 цього Кодексу.

3. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, транспортну телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання.

4. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу до постановлення ухвали слідчого судді може бути розпочато на підставі постанови слідчого, прокурора лише у випадку, передбаченому частиною першою статті 250 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 269. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ОСОБОЮ, РІЧЧЮ АБО МІСЦЕМ

1. Для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях може проводитися візуальне спостереження за зазначеними об'єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження.

За результатами спостереження складається протокол, до якого долучаються отримані фотографії та/або відеозапис.

2. Спостереження за особою згідно з частиною першою цієї статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248-250 цього Кодексу.

3. Спостереження за особою до постановлення ухвали слідчого судді може бути розпочато на підставі постанови слідчого, прокурора лише у випадку, передбаченому частиною першою статті 250 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 270. АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЬ МІСЦЯ

1. Аудіо-, відеоконтроль місця може здійснюватися під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину і полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження.

2. Аудіо-, відеоконтроль місця згідно з частиною першою цієї статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 271. КОНТРОЛЬ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ

1. Контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та проводиться в таких формах:

1) контрольована поставка;

- 2) контрольована та оперативна закупка;
- 3) спеціальний слідчий експеримент;
- 4) імітування обстановки злочину.

2. Контроль за вчиненням злочину не проводиться, якщо внаслідок таких дій неможливо повністю запобігти:

- 1) посягання на життя або заповідання особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень;
- 2) поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей;
- 3) втечі осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини;
- 4) екологічній або техногенній катастрофі.

3. Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би слідчий цього му не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

4. Про результати контролю за вчиненням злочину складається протокол, до якого додаються речі і документи, отримані під час проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії. Якщо контроль за вчиненням злочину закінчується відкритим фіксуванням, про це складається протокол у присутності такої особи.

5. Порядок і тактика проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину визначається законодавством.

6. Контроль за вчиненням злочину щодо незаконного переміщення через територію України транзитом, везення до України або вивезення за межі України речей, вилучених з вільного обігу, або інших речей чи документів може бути проведений у порядку, передбаченому законодавством, за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України.

7. Прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину, крім відомостей, передбачених статтею 251 цього Кодексу, зобов'язаний:

- 1) викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину;
- 2) зазначити про застосування спеціальних імітаційних засобів.

8. Якщо при проведенні контролю за вчиненням злочину виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має здійснюватися в межах, які допускаються Конституцією України, на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами цього Кодексу.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 272. ВИКОНАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ З РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ ЧИ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

2. Виконання зазначеними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу.

3. У постанові, крім відомостей, передбачених статтею 251 цього Кодексу, зазначається:
  - 1) обґрунтування меж спеціального завдання;
  - 2) використання спеціальних несправжніх (імітаційних) засобів.

4. Виконання спеціального завдання не може перевищувати шість місяців, а в разі необхідності строк його виконання продовжується слідчим за погодженням з керівником органу досудового розслідування або прокурором на строк, який не перевищує строку досудового розслідування.

ДО ЧАСТИН 1-4.

Згідно Закону України № 3341-ХІІ від 30 червня 1993 року «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» під організованою злочинністю розуміється сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань.

При здійсненні боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України мають право, якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, використовувати штатних і нештатних негласних співробітників, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання. Введення негласного співробітника в організовані злочинні угруповання здійснюється за наявності відомостей про організовану злочинну діяльність та на підставі письмового доручення. Для виконання доручення негласний співробітник вправі під легендою прикриття вступати в трудові, цивільно-правові та інші відносини. Шкода або збитки, завдані діями негласного співробітника під час виконання доручення, відшкодовуються за рахунок державного бюджету. Негласний співробітник не несе відповідальності за завдані ним шкоду або збитки, якщо його дії були необхідними для виконання доручення. Питання діяльності негласних співробітників, соціальні та інші гарантії для них регулюються Положенням про негласного співробітника спеціального підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Для здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю учасники організованих злочинних угруповань також можуть залучатися до співробітництва в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та цим КПК. При цьому, учасник організованого злочинного угруповання може бути частково або повністю звільнений від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених цим КПК, якщо він у процесі оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування чи судового провадження сприяє викриттю організованих злочинних угруповань та вчинених ними злочинів, притягненню винних до відповідальності, відшкодуванню шкоди фізичним чи юридичним особам або державі.

Відповідно до статті 43 Кримінального кодексу України (виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації) не є злочином вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності.

З метою забезпечення належної організації нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю Генеральним прокурором України 21 березня 2013 року виданий наказ № 4/2гн «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю».

ДОДАТКОВО ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 273. ЗАСОБИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1. За рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Використання заздалегідь ідентифікованих або несправжніх (імітаційних) засобів з іншою метою забороняється.

2. Виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих дій оформлюється відповідним протоколом.

3. У разі необхідності розкриття до завершення досудового розслідування справжніх відомостей щодо спеціально утворених суб'єктів господарювання або щодо особи, яка діє без розкриття достовірних відомостей про неї, про це повідомляється орган, співробітником якого є особа, яка таким способом здійснює негласні слідчі (розшукові) дії, та керівник органу досудового розслідування, прокурор, який приймає рішення про використання таких засобів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Рішення про розкриття справжніх відомостей про зазначену особу, обставини виготовлення речей чи документів або спеціального утворення підприємства, установ, організації приймається керівником органу досудового розслідування, прокурором. У разі необхідності щодо особи, відомості про яку підлягають розкриттю, вживаються заходи забезпечення безпеки, передбачені законом.

4. Несправжні (імітаційні) засоби, застосовані під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії, використовуються у процесі доказування у вигляді первинних засобів чи знарядь вчинення злочину, крім випадків, якщо суд встановить порушення вимог цього Кодексу під час проведення відповідної негласної слідчої (розшукової) дії.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 274. НЕГЛАСНЕ ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження може бути здійснене лише у випадку, якщо їх отримання відповідно до статті 245 цього Кодексу неможливе без завдання значної шкоди для кримінального провадження.

2. Негласне отримання зразків здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора, або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, у порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

3. У клопотанні слідчого, прокурора про надання дозволу на негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження, та в ухвалі слідчого судді додатково зазначаються відомості про конкретні зразки, які планується отримати.

4. Повторне отримання зразків здійснюється відкрито згідно з правилами цього Кодексу, якщо втрачається необхідність зберігати таємницю щодо факту дослідження попередніх зразків, отриманих негласно.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

СТАТТЯ 275. ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1. Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 21. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

Глава 22. Повідомлення про підозру

СТАТТЯ 276. ВИПАДКИ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

1. Повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, у випадках:

- 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення;*
- 2) обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів;*
- 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення.*

Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені статтею 42 цього Кодексу.

3. Після повідомлення про права слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа на прохання підозрюваного зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав.

До частин 1-3.

Коментована стаття визначає вичерпний перелік підстав, при яких в обов'язковому порядку здійснюється повідомлення про підозру.

Законодавець також визначив осіб, яким надано право вручати особі повідомлення про підозру, до яких відносяться слідчий чи прокурор.

Цей КПК містить особливості повідомлення про підозру окремих категорій осіб, а саме:

— повідомлення про підозру адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові здійснюється Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва або Севастополя в межах його повноважень;

— повідомлення про підозру народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові Рахункової палати, його першому заступнику, заступнику, головному контролеру, секретарю Рахункової палати, заступникам Генерального прокурора України здійснюється Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України);

— повідомлення про підозру судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю на час здійснення ними правосуддя здійснюється Генеральним прокурором України або його заступником;

— повідомлення про підозру Генеральному прокурору України здійснюється заступником Генерального прокурора України.

Законодавець також поклав на слідчого, прокурора або уповноважену особу, якій законом надано право здійснювати затримання, обов'язок невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені статтею 42 цього КПК, а у разі, якщо підозрюваному не зрозумілі окремі положення цих прав чи всі права в цілому — на його прохання детально роз'яснити кожне із зазначених прав.

Стаття 277. Зміст письмового повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором.

Повідомлення має містити такі відомості:

- 1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення;*
- 2) анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру;*
- 3) найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення;*
- 4) зміст підозри;*
- 5) правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;*
- 6) стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру;*
- 7) права підозрюваного;*
- 8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.*

До частини 1.

Повідомлення про підозру має в обов'язковому порядку містити положення, зазначені в цій статті, оскільки особа, якій вручається повідомлення має право знати: у межах якого найменування кримінального провадження, здійснюється повідомлення; зміст підозри, яка йому висунута; правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого він підозрюється, із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України; стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого він підозрюється, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру; його права, зазначення особи, яка вручила йому повідомлення про підозру.

Необхідність зазначених положень викликана необхідністю забезпечення прав особи, якій вручається повідомлення про підозру, оскільки ця особа, з урахуванням змісту повідомлення про підозру, буде мати більше можливостей для надання показів та своїх заперечень, якщо буде вважати, що повідомлення про підозру відносно нього висунене безпідставно.

**ПОВІДОМЛЕННЯ
про підозру**

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____
(посада, найменування прокуратури, класний чин)

_____ (дата) _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Слідчий _____
(найменування органу досудового розслідування, звання прізвище, ім'я та по батькові)

в рамках кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року, при наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення, у відповідності до статей 276, 277, 278 КПК України повідомив: громадянина _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство особи.

_____ яка повідомляється про підозру;

про те, що він підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. ___ ст. ___ Кримінального кодексу України., а саме _____
(зазначається стислий виклад фактичних обставин кримінального

_____ правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення.

_____ а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру)

Одночасно, підозрюваному _____ (прізвище, ініціали) повідомлено про його права, передбачені статтею 42 Кримінального процесуального кодексу України.

На прохання підозрюваного _____ (прізвище, ініціали) слідчим детально роз'яснене кожне із прав підозрюваного, передбачене статтею 42 Кримінального процесуального кодексу України.

Повідомлення про підозру складено слідчим «___» _____ 2013 року о «___» годині «___» хвилин в кабінеті № _____

_____ (зазначається найменування та адреса органу, де було складено повідомлення про підозру)

Слідчий _____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Повідомлення про підозру мені вручене «___» _____ 20__ року «___» годині «___» хвилин. повідомлені права підозрюваного, передбачені статтею 42 Кримінального процесуального кодексу України, а також на моє прохання слідчим детально роз'яснене кожне із зазначених прав.

Підозрюваний _____
(підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Стаття 278. Вручення письмового повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення — у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

2. *Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання.*
3. *У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню.*
4. *Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.*

До частин 1-4.

Письмове повідомлення про підозру, як правило, вручається слідчим або прокурором безпосередньо зазначеній в повідомленні особі в день його складення. При цьому, у випадку неможливості такого

вручення, повідомлення про підозру має бути вручене у спосіб, передбачений статтями 135-136 цього КПК для вручення повідомлень. Така необхідність, зокрема може бути викликана відсутністю особи, яка зазначена в повідомленні за місцем проживання

Особі, яка затримана, письмове повідомлення про підозру має бути вручене не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. При невиконанні цієї вимоги, затримана особа підлягає негайному звільненню.

Оскільки складання повідомлення про підозру та її вручення є процесуальною дією, дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України підлягають невідкладному внесенню слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

СТАТТЯ 279. ЗМІНА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

1. *У випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри слідчий, прокурор зобов'язаний виконати дії, передбачені статтею 278 цього Кодексу. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право виключно прокурор.*

До частини 1.

Слідчий, прокурор в ході досудового розслідування можуть отримати дані, які в достатній мірі підтверджують:

- відсутність в діях особи, якій раніше вручене повідомлення про підозру, окремих епізодів чи кваліфікуючих ознак;
- факти вчинення особою, якій раніше вручене повідомлення про підозру, інших кримінальних правопорушень.

В цих випадках слідчий, прокурор зобов'язані вручити цій особі повідомлення про нову підозру або повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри. При цьому, якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право виключно прокурор.

Глава 23. Зупинення досудового розслідування

СТАТТЯ 280. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. *Досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо:*
  - 1) *підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;*
  - 2) *підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме;*
  - 3) *наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.*
2. *До зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для встановлення місцезнаходження особи, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, передбаченими пунктом 2 частини першої цієї статті.*

3. Якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування і зупинити його стосовно окремих підозрюваних.

4. Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді.

{Частина четверта статті 280 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

5. Після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного.

До частин 1-5.

Перелік підстав для зупинення досудового розслідування, визначений в коментованій статті, є вичерпний.

При цьому, рішення про зупинення досудового розслідування може мати місце, крім наявних підстав, також і наявності наступних умов:

— досудове розслідування може бути зупинене лише після повідомлення особі про підозру;

— до зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для встановлення місцезнаходження особи, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з переходуванням підозрюваного від органів слідства та суду.

— якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування і зупинити його стосовно окремих підозрюваних.

Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді. При цьому, після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного.

Відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ № 700 від 14 серпня 2012 року, при зупиненні досудового розслідування у зв'язку із захворюванням підозрюваного на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі в кримінальному провадженні, медичний висновок про підтвердження діагнозу захворювання та неможливість участі підозрюваного в кримінальному провадженні має поновлюватися слідчим не рідше одного разу на місяць.

Видача з архіву слідчого підрозділу зупинених на підставі пункту 2 частини 1 цієї статті кримінальних проваджень, згідно наказу Міністерства внутрішніх справ № 681 від 06 серпня 2012 року «Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень», здійснюється особою, відповідальною за їх зберігання, за вказівкою начальника слідчого підрозділу (особи, яка виконує його обов'язки) у таких випадках:

— витребування кримінальних проваджень прокурором або керівництвом вищих органів досудового розслідування для вивчення в порядку прокурорського нагляду чи відомчого процесуального контролю;

— витребування кримінальних проваджень слідчим суддею, судом;

— перевірка службової діяльності слідчого підрозділу уповноваженими на те особами;

— необхідність відновлення досудового розслідування;

— проведення інвентаризації кримінальних проваджень.

Після отримання вказівки про видачу кримінального провадження особа, відповідальна за його зберігання, робить у журналі обліку кримінальних проваджень, переданих до архіву на зберігання, відмітку про вилучення кримінального провадження з архіву і передає їх під підпис: начальникові слідчого підрозділу (його заступнику); прокурору; особі, що здійснює перевірку; слідчому.

Кримінальні провадження за межі слідчого підрозділу направляються із супровідним листом, який підписується начальником (його заступником) та реєструється в канцелярії цього підрозділу (у разі її відсутності у канцелярії органу внутрішніх справ), відповідно до вимог Інструкції про організацію діловодства в системі МВС України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1440 від 24 листопада 2003 року. Копії супровідних листів поміщаються до відповідного наряду.

Після повернення кримінальних проваджень до архіву особа, відповідальна за їх зберігання, перевіряє повноту кримінальних проваджень згідно з внутрішнім описом, проставляє в журналі обліку кримінальних проваджень, переданих до архіву на зберігання, дату здачі кримінальних проваджень та ставить свій підпис.

СТАТТЯ 281. РОЗШУК ПІДОЗРЮВАНОГО

1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, то слідчий, прокурор оголошує його розшук.

2. Про оголошення розшуку вноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо таке рішення приймається, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

3. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам.

До частин 1-3.

У разі якщо підозрюваний переховується від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження не відоме, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, вносить постанову про зупинення досудового розслідування. Якщо досудове розслідування не зупиняється, слідчим вноситься окрема постанова про оголошення розшуку підозрюваного.

Відомості про зупинення досудового розслідування та про оголошення розшуку із зазначенням органу, якому доручено здійснити розшук підозрюваного, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

У день прийняття такого процесуального рішення слідчий доповідає матеріали про розшук підозрюваного начальнику слідчого підрозділу для погодження та подальшого направлення начальнику територіального органу внутрішніх справ для організації розшуку підозрюваного. Зазначені матеріали в обов'язковому порядку повинні містити витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань, копії письмового повідомлення про підозру, постанови про оголошення розшуку підозрюваного або постанови про зупинення досудового розслідування, ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу.

У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, слідчим в обов'язковому порядку вносяться за погодженням з прокурором клопотання до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою приводу та застосування відносно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Організація розшукової роботи покладається на керівників оперативних підрозділів.

Після зупинення досудового розслідування в разі переховування підозрюваного від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності оперативний підрозділ щомісяця письмово інформує слідчого про заходи, ужиті для встановлення його місцезнаходження. У разі необхідності начальнику слідчого підрозділу, а також слідчому надається можливість ознайомлення з матеріалами оперативно-розшукової справи з додержанням режиму таємності.

Начальник оперативного підрозділу погоджує зняття особи з розшуку з начальником слідчого підрозділу шляхом візування ним відповідної облікової картки, забезпечує закриття оперативно-розшукової справи лише за наявності копії постанови слідчого про відновлення досудового розслідування у зв'язку з встановленням місцезнаходження підозрюваного, а у випадках, коли особа підлягає видачі іншою державою, після завершення проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва погоджує з начальником слідчого підрозділу оголошення підозрюваного в міждержавний або міжнародний розшук.

Начальник територіального органу внутрішніх справ координує оперативно-розшукову діяльність підпорядкованих органів та підрозділів внутрішніх справ під час розшуку підозрюваних та щоквартально проводить оперативні наради з питань організації цієї роботи.

Начальник територіального органу внутрішніх справ спільно з начальником слідчого підрозділу щомісяця із залученням представників підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення проводять взаємозв'язки між кількістю підозрюваних, оголошених у розшук, та заведеними оперативно-розшуковими справами, за результатами якого складається акт, який підписується керівниками оперативних підрозділів та інформаційно-аналітичного забезпечення і затверджується начальниками територіального органу внутрішніх справ та слідчого підрозділу.

При виявленні розбіжностей між кількістю підозрюваних, оголошених у розшук, та заведеними оперативно-розшуковими справами зазначені особи уживають заходів до їх усунення та реагування до винних у цьому службових осіб.

СТАТТЯ 282. ВІДНОВЛЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, прокурора, якщо підстави для його зупинення перестали існувати (підозрюваний видужав, його місцезнаходження встановлено, завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва), а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій. Копія постанови про відновлення досудового розслідування надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Зупинене досудове розслідування також відновлюється у разі скасування слідчим суддею постанови про зупинення досудового розслідування.

3. Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

До частин 1-3.

Відновлення зупиненого досудового розслідування здійснюється:

— на підставі постанови слідчого, прокурора, якщо підозрюваний видужав, його місцезнаходження встановлено, завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій.

— слідчим суддею на підставі його ухвали про скасування постанови про зупинення досудового розслідування.

Копія постанови слідчого, прокурора про відновлення досудового розслідування підлягає обов'язковому надсиланню стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Оскільки, однією із цілей створення Єдиного реєстру досудових розслідувань є аналіз стану та структури кримінальних правопорушень, вчинених в державі, відомості про зупинення та відновлення досудового розслідування підлягають обов'язковому внесенню слідчим, прокурором до зазначеного реєстру протягом 24 годин з моменту прийняття відповідних постанов.

Глава 24. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

§ 1. Форми закінчення досудового розслідування

СТАТТЯ 283. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Особа має право на розгляд обвинувачення проти неї в суді в найкоротший строк або на його припинення шляхом закриття провадження.

2. Прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій:

1) закрити кримінальне провадження;

2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

3. Відомості про закінчення досудового розслідування вносяться прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

До частин 1-3.

Досудове розслідування закінчується у разі закриття кримінального провадження або у разі звільнення прокурора в суд з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, або з обвинувальним актом, або з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

В усіх зазначених випадках закінчення досудового розслідування на прокурора покладено обов'язок внести відомості про закінчення досудового розслідування до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

**СТАТТЯ 284. ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО
ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ**

{Назва статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

1. Кримінальне провадження закривається в разі, якщо:

- 1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;**
- 2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;**
- 3) не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати;**
- 4) набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою;**
- 5) помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;**
- 6) існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;**
- 7) потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення;**
- 8) стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу.**

2. Кримінальне провадження закривається судом:

- 1) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;**
- 2) якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.**

3. Провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю у разі встановлення відсутності підстав для застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи.

Про закриття провадження щодо юридичної особи прокурор приймає постанову, а суд значає про це у виправдувальному вирокі або постановляє ухвалу. Рішення про закриття провадження щодо юридичної особи може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Статтю 284 доповнено новою частиною згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

4. Про закриття кримінального провадження слідчий, прокурор приймає постанову, яку може бути оскаржено у порядку, встановленому цим Кодексом.

Слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4 частини першої цієї статті, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

Прокурор приймає постанову про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного з підстав, передбачених частиною першою цієї статті.

5. Рішення прокурора про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного не є перешкодою для продовження досудового розслідування щодо відповідного кримінального правопорушення.

6. Копія постанови слідчого про закриття кримінального провадження надсилається заявнику, потерпілому, прокурору. Прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії постанови має право її скасувати у зв'язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Постанова слідчого про закриття кримінального провадження також може бути скасована прокурором за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови.

Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи надсилається заявнику, потерпілому, його представнику, підозрюваному, захиснику, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Абзац другий частини шостої статті 284 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

7. Якщо обставини, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, виявляються під час судового розгляду, суд зобов'язаний ухвалити виправдувальний вирок.

Якщо обставини, передбачені пунктами 5, 6, 7, 8 частини першої цієї статті, виявляються під час судового провадження, а також у випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої цієї статті, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження.

8. Закриття кримінального провадження або ухвалення вироку з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої цієї статті, не допускається, якщо підозрюваний, обвинувачений проти цього заперечує. В цьому разі кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом.

9. Ухвала суду про закриття кримінального провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку.

До частин 1-9.

Коментована стаття визначає підстави, по яким кримінальне провадження та провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю. Перелік цих підстав є вичерпним.

Рішення про закриття кримінального провадження мають право приймати:

1. Слідчий, шляхом винесення постанови у разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення, встановленні відсутності в діяній складу кримінального правопорушення, а також у разі набрання чинності закону, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою. При цьому, слідчий має право закрити кримінальне провадження із зазначених підстав при умові, що в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

2. Прокурор, шляхом винесення постанови у разі: встановлення відсутності події кримінального правопорушення; встановлення відсутності в діяній складу кримінального правопорушення; коли не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати; коли набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; у разі смерті підозрюваного, обвинуваченого, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого; коли існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню; коли потерпілий, а у випадках, передбачених цим КПК, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; коли не отримано згоди держави, яка видала особу. При цьому, прокурор має право винести постанову про закриття кримінального провадження лише щодо підозрюваного.

3. Суд, шляхом винесення ухвали, у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності, а також якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим КПК. Крім того, якщо обставини, передбачені пунктами 5,6,7,8 частини першої коментованої статті, виявляються під час судового провадження, а також у випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої цієї статті, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження. При цьому, якщо суд під час судового розгляду встановить відсутність події кримінального правопорушення, або відсутність в діяній складу кримінального правопорушення, він зобов'язаний ухвалити виправдувальний вирок.

Провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю, якщо буде встановлена відсутність підстав для застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, у разі закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи. Про закриття провадження щодо юридичної особи прокурор приймає постанову, а суд зазначає про це у виправдувальному вирокі або постановляє ухвалу. Рішення про закриття провадження щодо юридичної особи може бути оскаржено в порядку, встановленому цим КПК.

Копія постанови слідчого про закриття кримінального провадження підлягає обов'язковому надсиланню заявнику, потерпілому, прокурору. При цьому, прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії постанови має право її скасувати у зв'язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Постанова слідчого про закриття кримінального провадження також може бути скасована прокурором за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови. Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження надсилається заявнику, потерпілому, його представнику, підозрюваному, захиснику. Зазначені постанови слідчого, прокурора, а також ухвала суду про закриття кримінального провадження можуть бути оскаржені в порядку, встановленому цим КПК.

Законодавець визначив, що закриття кримінального провадження або ухвалення вироку у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності не допускається, якщо підозрюваний, обвинувачений проти цього заперечує. В цьому разі кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому цим КПК.

§ 2. Звільнення особи від кримінальної відповідальності

СТАТТЯ 285. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. *Особа звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.*

2. *Особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності у разі здійснення передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз'яснюється право на таке звільнення.*

3. *Підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку.*

До частин 1-3.

Звільнення від кримінальної відповідальності — це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила кримінальне правопорушення, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, та у порядку, встановленому цим КПК.

Звільнення особи від кримінальної відповідальності можливе лише в разі вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого Кримінальним кодексом України, та за наявності визначених у законі правових підстав, а саме: у зв'язку з дійовим каяттям (стаття 45); у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (стаття 46); з передачею особи на поруки (стаття 47); у зв'язку зі зміною обстановки (стаття 48); у зв'язку із закінченням строків давності (стаття 49); на підставі закону України про амністію (стаття 86).

Підставою такого звільнення може бути або певна поведінка особи після вчинення кримінального правопорушення, яку держава заохочує (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, припинення злочинної діяльності та добровільне повідомлення про вчинене тощо), або настання певної події (наприклад, зміна обстановки, закінчення строків давності).

Підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку.

СТАТТЯ 286. ПОРЯДОК ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. *Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом.*

2. *Встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду.*

3. *Перед направленням клопотання до суду прокурор зобов'язаний ознайомити з ним потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності.*

4. *Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, сторона кримінального провадження звернеться до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, суд має невідкладно розглянути таке клопотання.*

До частин 1-4.

Звільнення особи від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, здійснює виключно суд у порядку встановленому цим КПК.

У разі встановлення прокурором на стадії досудового розслідування підстав для звільнення від кримінальної відповідальності, при наявності згоди підозрюваного на таке звільнення, прокурор зобов'язаний скласти клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, ознайомити з ним потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності, після чого без проведення досудового розслідування у повному обсязі надіслати його до суду.

Якщо кримінальне провадження надійшло до суду з обвинувальним актом, сторона кримінального провадження в ході судового провадження має право звернутися до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, яке суд має невідкладно розглянути.

СТАТТЯ 287. КЛОПОТАННЯ ПРОКУРОРА ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

- 1. У клопотанні прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності вказуються:*
    - 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;*
    - 2) анкетні відомості підозрюваного (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);*
    - 3) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада прокурора;*
    - 4) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання підозри;*
    - 5) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та відомості про її відшкодування;*
    - 6) докази, які підтверджують факт вчинення особою кримінального правопорушення;*
    - 7) наявність обставин, які свідчать, що особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності, та відповідна правова підстава;*
    - 8) відомості про ознайомлення з клопотанням потерпілого та його думка щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності;*
    - 9) дата та місце складення клопотання.*
- До клопотання прокурора повинна бути додана письмова згода особи на звільнення від кримінальної відповідальності.*

До частини 1.

Коментована стаття містить загальні вимоги щодо змісту клопотання прокурора про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Клопотання, при необхідності, може містити і інші відомості, але в обов'язковому порядку — відомості, які зазначені в цій статті.

До клопотання прокурора в обов'язковому порядку повинна бути додана письмова згода особи на звільнення від кримінальної відповідальності.

СТАТТЯ 288. РОЗГЛЯД ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

- 1. Розгляд клопотання прокурора здійснюється у присутності сторін кримінального провадження та потерпілого в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, із особливостями, встановленими цією статтею.*
- 2. Суд зобов'язаний з'ясувати думку потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності.*
- 3. Суд своєю ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності у випадку встановлення підстав, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.*
- 4. У разі встановлення судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності суд своєю ухвалою відмовляє у його задоволенні та повертає клопотання прокурору для здійснення кримінального провадження в загальному порядку або продовжує судове провадження в загальному порядку, якщо таке клопотання надійшло після направлення обвинувального акта до суду.*
- 5. Ухвала суду про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності може бути оскаржена в апеляційному порядку.*

До частин 1-5.

Суд розглядає клопотання прокурора у присутності сторін кримінального провадження та потерпілого.

Під час судового розгляду суд зобов'язаний з'ясувати думку потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності.

При встановлення підстав звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених Кримінальним кодексом України, суд має своєю ухвалою закрити кримінальне провадження та звільнити підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності. У разі встановлення судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності суд своєю ухвалою відмовляє у його задоволенні та повертає клопотання прокурору для здійснення кримінального провадження в загальному порядку. При цьому, якщо клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності надійшло до суду після направлення обвинувального акта до суду, суд продовжує судове провадження в загальному порядку.

Ухвала суду про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Стаття 289. Відновлення провадження при відмові від поручительства

1. Якщо протягом року з дня передачі особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації вона не виправдає довіру колективу, ухилятиметься від заходів виховного характеру та порушуватиме громадський порядок, загальні збори відповідного колективу можуть прийняти рішення про відмову від поручительства за взяту ними на поруки особу. Відповідне рішення направляється до суду, який прийняв рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

2. Суд, отримавши рішення загальних зборів колективу про відмову від поручительства, розглядає питання притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення в порядку, передбаченому статтею 288 цього Кодексу.

3. Переконалившись у порушенні особою умов передачі на поруки, суд своєю ухвалою скасовує ухвалу про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею її на поруки та направляє матеріали провадження для проведення досудового розслідування в загальному порядку чи здійснює судове провадження в загальному порядку, якщо питання про звільнення від кримінальної відповідальності було прийняте після направлення обвинувального акта до суду.

До частини 1-3.

Особу можна звільнити від кримінальної відповідальності з передачею на поруки (стаття 47 Кримінального кодексу України за умови, що вона вперше вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості). Підставою такого звільнення є шире розкаяння особи, яке свідчить про її бажання спокутувати провину перед колективом підприємства, установи чи організації та виправити свою поведінку. Особу, яка не визнала себе винною у вчиненні злочину, передавати на поруки не можна.

Звільнення від кримінальної відповідальності з передачею на поруки можливе лише за клопотанням колективу підприємства, установи чи організації, членом якого є особа, про передачу її на поруки. Звернення з клопотанням крім колективу можуть ініціювати сам обвинувачений (підсудний) або його родичі, потерпілий, а також прокурор, слідчий

Клопотання має бути оформлене протоколом загальних зборів колективу, який долучається до справи.

Звільнення особи від кримінальної відповідальності з передачею на поруки має умовний характер, а саме: ця особа протягом року з дня передачі на поруки повинна виправдати довіру колективу, не ухилитися від заходів виховного характеру та не порушувати громадський порядок.

Кримінально-правовим наслідком виконання особою умов передачі на поруки є остаточне звільнення її від кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення після закінчення зазначеного строку (без ухвалення судового рішення), а наслідком недодержання нею хоча б однієї з наведених умов — притягнення до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Про те, що особа не виправдала довіру колективу, свідчать: систематичне або грубе порушення нею правил внутрішнього трудового розпорядку на підприємстві, в установі чи організації; невиконання зобов'язань щодо своєї поведінки, взятих на загальних зборах колективу; вчинення нового кримінального правопорушення чи іншого правопорушення.

Ухилення особи від заходів виховного характеру полягає в її намаганні unikнути виховного впливу колективу, залишенні з цією метою місця роботи або навчання.

Порушення громадського порядку — це вчинення особою адміністративного правопорушення, за яке на неї накладено адміністративне стягнення.

Якщо протягом року з дня передачі особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації вона не виправдає довіру колективу, ухилитиметься від заходів виховного характеру та порушуватиме громадський порядок, загальні збори відповідного колективу можуть прийняти рішення про відмову від поручительства за взяту ними на поруки особу. Відповідне рішення направляється до суду, який прийняв рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Суд, отримавши рішення загальних зборів колективу про відмову від поручительства, розглядає питання притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення в порядку, передбаченому коментованою статтею.

Переконавшись у порушенні особою умов передачі на поруки, суд своєю ухвалою скасовує ухвалу про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею її на поруки та направляє матеріали провадження для проведення досудового розслідування в загальному порядку чи здійснює судове провадження в загальному порядку, якщо питання про звільнення від кримінальної відповідальності було прийняте після направлення обвинувального акта до суду.

§ 3. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

СТАТТЯ 290. ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ

1. Визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

2. Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання.

3. Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді.

4. Надання доступу до матеріалів включає в себе можливість робити копії або відображення матеріалів.

5. У документах, які надаються для ознайомлення, можуть бути видалені відомості, які не будуть розголошені під час судового розгляду. Видалення повинно бути чітко позначено. За клопотанням сторони кримінального провадження суд має право дозволити доступ до відомостей, які були видалені.

6. Сторона захисту за запитом прокурора зобов'язана надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді.

Сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення і, як наслідок, прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до таких матеріалів, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування.

7. Про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, після чого останній має право ознайомитися з ними за правилами, викладеними в цій статті.

{Частина сьома статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

8. Про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів повідомляються цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, після чого ці особи мають право ознайомитися з ними в тій частині, яка стосується цивільного позову, за правилами, викладеними в цій статті.

9. Сторони кримінального провадження зобов'язані письмово підтвердити протилежній стороні, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження — прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів.

[Частина дев'ята статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013, № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014]

10. Сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється розгляд справи, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів з дня його надходження до суду з повідомленням сторін кримінального провадження. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час проведення судового засідання, не перешкоджає розглядові клопотання.

[Частина десята статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013]

11. Сторони кримінального провадження зобов'язані здійснювати відкриття одне одній додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду.

12. Якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази.

До частин 1-12.

Матеріали кримінального провадження — це документи, інші матеріали, надані суду під час судового провадження його учасниками, судові рішення та інші документи і матеріали, що мають значення для цього кримінального провадження, і долучаються до обвинувального акта (клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності).

Коментована стаття визначається процесуальний порядок відкриття матеріалів кримінального провадження, яке здійснюється з урахуванням наступних умов:

— прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання;

— прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді;

— сторона захисту за запитом прокурора зобов'язана надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді;

— сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення;

— вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення і, як наслідок, прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до таких матеріалів, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування.

— сторони кримінального провадження зобов'язані письмово підтвердити протилежній стороні, а потерпілій — прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів;

— сторонам, потерпілому має бути наданий достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ;

— у разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, суддя за клопотанням сторони з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона або потерпілій вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів;

— розгляд клопотання про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами здійснюється суддею не пізніше п'яти днів з дня надходження клопотання до суду;

— якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази;

— матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не надаються;

— у документах, які надаються для ознайомлення, можуть бути видалені відомості, які не будуть розголошені під час судового розгляду, які мають бути чітко позначені;

— за клопотанням сторони суд має право дозволити доступ до відомостей, які були видалені.

СТАТТЯ 291. ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ І РЕЄСТР МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. *Обвинувальний акт складається слідчим, після чого затверджується прокурором. Обвинувальний акт може бути складений прокурором, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, що був складений слідчим.*

2. *Обвинувальний акт має містити такі відомості:*

- 1) *найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;*
- 2) *анкетні відомості кожного обвинуваченого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);*
- 3) *анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);*
- 4) *прізвище, ім'я, по батькові та займана посада слідчого, прокурора;*
- 5) *виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення;*
- 6) *обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання;*
- 7) *розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;*
- 7-) *підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, які прокурор вважає встановленими;*

{Частина другу статті 291 доповнено пунктом 7-¹ згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

8) *розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування);*

9) *дату та місце його складення та затвердження.*

3. *Обвинувальний акт підписується слідчим та прокурором, який його затвердив, або лише прокурором, якщо він склав його самостійно.*

4. *До обвинувального акта додається:*

- 1) *реєстр матеріалів досудового розслідування;*
- 2) *цивільний позов, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування;*
- 3) *розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування, і реєстру матеріалів досудового розслідування;*

{Пункт 3 частини четвертої статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

4) *розписка або інший документ, що підтверджує отримання цивільним відповідачем копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування не до підозрюваного.*

5) довідка про юридичну особу, щодо якої здійснюється провадження, у якій зазначаються: найменування юридичної особи, її юридична адреса, розрахунковий рахунок, ідентифікаційний код, дата і місце державної реєстрації.

{Частина четверту статті 291 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Надання суду інших документів до початку судового розгляду забороняється.

До частин 1-4.

Зразок

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Прокурор _____
(посада, найменування органу прокуратури,

класний чин, прізвище, ініціали)

_____ (зазначається дата та місце затвердження обвинувального акту)

ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ

Обвинувальний акт складений слідчим _____
(найменування органу досудового

розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)

у зв'язку із закінченням досудового розслідування у кримінальному провадженні № ____, відомості про яке « ____ » _____ 20__ року внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Обвинуваченим у кримінальному провадженні є _____
(зазначаються анкетні відомості

обвинуваченого: прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство)

Потерпілим у кримінальному провадженні є: _____
(зазначаються анкетні відомості потерпілого:

прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство)

_____ (зазначається виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає

встановленими, правова кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і

статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення)

Обставин, які обтяжують покарання обвинуваченого в ході досудового розслідування не встановлено.

Обставин, пом'якшують покарання обвинуваченого в ході досудового розслідування не встановлено.

Діями обвинуваченому потерпілій у кримінальному провадженні завдана матеріальна та моральна шкода, в зв'язку з чим потерпілою заявлено цивільний а позов про стягнення з обвинуваченого (цивільного відповідача) матеріальної шкоди в розмірі 25650,00 грн. та моральної шкоди в розмірі 100000,00 грн.

Розмір витрат на залучення експерта при проведенні судово-медичної експертизи на предмет встановлення тяжкості завданих потерпілій тілесних ушкоджень під час досудового розслідування складає 4350,00 грн.

Обвинувальний акт складено « ____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання обвинувального акту)

До обвинувального акта додається:

— реєстр матеріалів досудового розслідування на ____ арк.;

— цивільний позов на ____ арк.;

— розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову і реєстру матеріалів досудового розслідування на ____ арк.

Слідчий _____

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

СТАТТЯ 292. КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО АБО ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру має відповідати вимогам статті 291 цього Кодексу, а також містити інформацію про захід виховного характеру, який пропонується застосувати.

2. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру має відповідати вимогам статті 291 цього Кодексу, а також містити інформацію про примусовий захід медичного характеру, який пропонується застосувати, та позицію щодо можливості забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я.

До частин 1,2.

Крім вимог, передбачених статтею 291 цього КПК, клопотання прокурора про застосування примусових заходів виховного характеру в обов'язковому порядку повинно містити інформацію про захід виховного характеру, який пропонується застосувати.

Клопотання прокурора про застосування примусових заходів медичного характеру крім вимог, передбачених статтею 291 цього КПК, в обов'язковому порядку повинно містити інформацію про примусовий захід медичного характеру, який пропонується застосувати, та позицію щодо можливості забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я.

СТАТТЯ 293. НАДАННЯ КОПІЇ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА, КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО АБО ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ТА РЕЄСТРУ МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Одночасно з передавання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до суду прокурор зобов'язаний під розписку надати їх копію та копію реєстру матеріалів досудового розслідування підозрюваному, його захиснику, законному представнику, захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо провадження здійснюється щодо юридичної особи, копії обвинувального акта та реєстру матеріалів досудового розслідування надаються також представнику такої юридичної особи.

{Частина перша статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

До частини 1.

Законодавець зобов'язав прокурора одночасно з передаванням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до суду під розписку надати їх копію та копію реєстру матеріалів досудового розслідування підозрюваному, його захиснику, законному представнику, захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо провадження здійснюється щодо юридичної особи, копії обвинувального акта та реєстру матеріалів досудового розслідування надаються також представнику такої юридичної особи.

При цьому, якщо до обвинувального акта в обов'язковому порядку має бути додана розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування, і реєстру матеріалів досудового розслідування, то до клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру має бути в обов'язковому порядку додані розписки підозрюваного, стосовно якого передбачається застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, та його захисника про отримання копій цього клопотання.

§ 4. Продовження строку досудового розслідування

СТАТТЯ 294. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Якщо внаслідок складності провадження неможливо закінчити досудове розслідування кримінального проступку (дізнання) у строк, зазначений у пункті 1 частини першої статті 219 цього Кодексу, він може бути продовжений в межах строку, встановленого пунктом 1

частини другої статті 219 цього Кодексу, районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором.

2. Якщо досудове розслідування злочину (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у пункті 2 частини першої статті 219 цього Кодексу, він може бути продовжений в межах строків, встановлених пунктами 2 та 3 частини другої статті 219 цього Кодексу:

- 1) до трьох місяців — районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором;
  - 2) до шести місяців — прокурором Автономної Республіки Крим, прокурором області, міст Києва і Севастополя чи прирівняним до них прокурором або їх заступниками;
  - 3) до дванадцяти місяців — Генеральним прокурором України чи його заступниками.
- 3) Строк досудового розслідування злочину може бути продовжений до трьох місяців, якщо його неможливо закінчити внаслідок складності провадження, до шести місяців — внаслідок особливої складності провадження, до дванадцяти місяців — внаслідок виняткової складності провадження.

До частин 1-3.

Коментована стаття визначає загальні положення продовження строків досудового розслідування як кримінального проступку, так і злочину, максимальний строк досудового розслідування, а також в залежності від строків продовження досудового розслідування визначає особу органу прокуратури, яка приймає рішення про продовження строку досудового розслідування.

Згідно наказу Генерального прокурора України № 4гн від 19 грудня 2012 року «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» клопотання про продовження строку досудового розслідування прокурора або слідчого Генеральної прокуратури України має надаватися Генеральному прокурору України чи його заступнику за десять діб до закінчення відповідних строків.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ № 686 від 09 серпня 2012 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» Головне слідче управління МВС України крім інших покладених на нього завдань, також здійснює підготовку матеріалів для внесення в установленому порядку на розгляд Генеральному прокурору України і його заступникам клопотань про продовження строків досудового розслідування кримінальних правопорушень, забезпечує подальший процесуальний контроль за якісним розслідуванням цих правопорушень у встановлені при продовженні строки, надає допомогу в їх розслідуванні, а також аналізує причини тривалого розслідування кримінальних правопорушень, надає рекомендації щодо скорочення строків досудового розслідування.

Стаття 295. ПОРЯДОК ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Продовження строку досудового розслідування кримінального правопорушення здійснюється за клопотанням слідчого або прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування.

2. У клопотанні про продовження строку досудового розслідування зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного;
- 2) найменування (номер) кримінального провадження;
- 3) суть повідомленої підозри і правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, у вчиненні якого підозрюється особа;

4) посилання на докази, якими обґрунтовується підозра;

5) процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу;

6) значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду;

7) строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;

8) обставини, що перешкоджали здійснити ці процесуальні дії раніше.

3. Копія клопотання вручається слідчим або прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п'ять днів до дня подання клопотання прокурору, що уповноважений на розгляд питання про продовження строку досудового розслідування.

Підозрюваний, його захисник мають право до подання клопотання про продовження строку досудового розслідування подати слідчому або прокурору, який ініціює це питання, письмові заперечення, які обов'язково долучаються до клопотання і разом з ним подаються прокурору, уповноваженому на його розгляд.

4. Прокурор, уповноважений розглядати питання продовження строку досудового розслідування, зобов'язаний розглянути клопотання не пізніше трьох днів з дня його отримання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування.

5. Рішення прокурора про продовження строку досудового розслідування або про відмову у такому продовженні приймається у формі постанови.

До частин 1-5.

Продовження строку досудового розслідування кримінального правопорушення є процесуальною дією і здійснюється за клопотанням слідчого або прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування.

Коментована стаття визначає обов'язкові положення, які повинні містити клопотання про продовження строку досудового розслідування кримінального правопорушення. Визначними положеннями клопотання є: процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу; значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду; строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій; обставини, що перешкоджали здійснити ці процесуальні дії раніше.

Копія клопотання вручається слідчим або прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п'ять днів до дня подання клопотання прокурору, що уповноважений на розгляд питання про продовження строку досудового розслідування.

Законодавець також надав право підозрюваному, його захиснику подати слідчому або прокурору який ініціює це питання, письмові заперечення, які обов'язково долучаються до клопотання і разом з ним подаються прокурору, уповноваженому на його розгляд. При цьому, такі письмові заперечення підозрюваний, його захисник мають подати до подання клопотання про продовження строку досудового розслідування.

Клопотання про продовження строку досудового розслідування підлягає розгляду прокурором, уповноваженим розглядати дане питання, не пізніше трьох днів з дня його отримання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування. Результати розгляду зазначеного клопотання, а саме задоволення чи відмова в задоволенні клопотання, оформляються прокурором відповідною постановою.

Стаття 296. Задоволення клопотання про продовження строку досудового розслідування

1. Прокурор задовольняє клопотання та продовжує строк досудового розслідування, якщо переконається, що додатковий строк необхідний для отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду, або для проведення чи завершення проведення експертизи, за умови що ці дії не могли бути здійснені чи завершені раніше з об'єктивних причин.

2. Якщо прокурор задовольняє клопотання слідчого, прокурора, він визначає новий строк досудового розслідування. Прокурор зобов'язаний визначити найкоротший строк, достатній для потреб досудового розслідування.

3. У разі необхідності прокурор перед спливом продовженого строку може повторно звернутися з клопотанням про продовження строку досудового розслідування в порядку, визначеному цим параграфом, у межах строків, встановлених частиною другою статті 219 цього Кодексу.

До частин 1-3.

Підставами для задоволення прокурором клопотання про продовження строку досудового розслідування є необхідність в отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду або для проведення чи завершення проведення експертизи. При цьому, прокурор має упевнитись, що ці дії не могли бути здійснені чи завершені раніше з об'єктивних причин.

Незважаючи на те, що клопотання слідчого або прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, має містити зазначення строку, який необхідний для проведення або завершення процесуальних дій, прокурор при задоволенні клопотання слідчого, прокурора, має право визначити новий найкоротший строк, достатній для потреб досудового розслідування.

У разі необхідності прокурор перед спливом продовженого строку може повторно звернутися з клопотанням про продовження строку досудового розслідування в порядку, визначеному цим параграфом, у межах строків, встановлених частиною другою статті 219 цього Кодексу.

Відповідно до наказу Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 року, яким затверджене Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, до зазначеного Реєстру в обов'язковому порядку вносяться відомості про продовження строків досудового розслідування.

СТАТТЯ 297. ВІДМОВА У ЗАДОВОЛЕННІ КЛОПОТАННЯ ПРО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Прокурор відмовляє у задоволенні клопотання та продовженні строку досудового розслідування у разі, якщо слідчий, прокурор, який звернувся з клопотанням, не доведе наявність підстав, передбачених частиною першою статті 296 цього Кодексу, а також, якщо досліджені під час вирішення цього питання обставини свідчать про відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення.

2. У разі відмови у продовженні строку досудового розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення цього досудового розслідування, зобов'язаний протягом п'яти днів здійснити одну з дій, передбачених частиною другою статті 283 цього Кодексу.

До частин 1, 2.

Підставами для відмови прокурора у задоволенні клопотання та продовженні строку досудового розслідування є: не доведеність слідчим, прокурором, який звернувся з клопотанням, наявності підстав, передбачених частиною першою статті 296 цього КПК; відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення.

При відмові у продовженні строку досудового розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення цього досудового розслідування, зобов'язаний протягом п'яти днів здійснити одну з дій, передбачених частиною другою статті 283 цього КПК, а саме:

- закрити кримінальне провадження;
- звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- внести відомості про закінчення досудового розслідування до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Глава 25. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків

СТАТТЯ 298. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання) здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

До частини 1.

Під кримінальним проступком буде розумітися передбачене законом України про кримінальні проступки діяння (дія або бездіяльність), що не містить великої суспільної небезпеки, вчинене особою, яка досягла на момент вчинення проступку шістнадцятирічного віку, та за яке не передбачене покарання у вигляді позбавлення волі.

Відповідно до статті 215 цього КПК дізнання є формою досудового розслідування, в якій розслідуються кримінальні проступки.

Згідно статті 38 цього КПК дізнання здійснюють органи досудового розслідування, до яких відносяться слідчі органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

Частиною 1 розділу X «Прикінцеві положення» цього КПК передбачено, що положення, які стосуються кримінального провадження щодо кримінальних проступків, вводяться в дію одночасно з

набранням чинності законом України про кримінальні проступки, в якому мають бути зазначено визначення та зміст кримінальних проступків.

02 березня 2012 року народним депутатом України Швецем В.Д. був внесений у Верховну Раду України проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків».

Разом з тим, Комітет з питань верховенства права та правосуддя не підтримав зміни до Кримінального кодексу України, якими передбачалося впровадити інститут кримінальних проступків. Як зазначалося на засіданні Комітету, основними новелами проекту є такі:

— зміна назви чинного Кримінального кодексу на «Карний кодекс України»;

— запровадження поняття «кримінальні правопорушення», яке охоплює усі кримінально-карні діяння (ці діяння поділяються на злочини та кримінальні проступки, кожна з цих категорій діянь описується в окремій «книзі» Особливої частини проекту Карного кодексу України);

— низка діянь, які сьогодні визнаються адміністративними правопорушеннями та містяться у Кодексі України про адміністративні правопорушення, «переносяться» до проекту Карного кодексу України та отримують «статус» кримінальних проступків (порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням ЗМІ тощо).

Члени Комітету, підтримуючи в цілому намагання створити в Україні дієвий механізм інституту кримінальних проступків, висловили певні зауваження до проекту:

Зокрема, парламентарії звернули увагу на те, що деякі положення законопроекту суперечать усталеним положенням національної кримінально-правової доктрини. Передусім, це стосується такого специфічного правового наслідку, як судимість. Саме за цією ознакою кримінальна відповідальність відрізняється від інших видів юридичної відповідальності (адміністративної, дисциплінарної тощо). Проте, зі змісту статей 88-91 проекту Карного кодексу України випливає, що набрання законної сили обвинувальним вироком у справі про кримінальний проступок не тягне за собою визнання засудженої особи такою, що має судимість. У такому випадку, наголошували народні депутати, логічно виникає питання: який сенс у притягненні особи за вчинення діянь, що відносяться проектом Карного кодексу України до кримінальних проступків, саме до кримінальної відповідальності, адже види, розміри та наслідки кримінальних покарань за них майже нічим не відрізняються від адміністративних стягнень, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення?

На засіданні Комітету також зазначалося про те, що із тексту законопроекту неясно, чи створить множинність вчинення злочину і проступку (наприклад, особа спочатку вчиняє крадіжку, передбачену частиною першою статті 185 законопроекту (злочин), а потім — дрібне викрадення чужого майна, передбачене статтею 481 (кримінальний проступок), і яким чином це позначається на кваліфікації вчинених діянь і розмірі остаточного покарання.

За результатом розгляду члени Комітету також вказували, що проект Карного кодексу України містить й інші недоліки, що вносять додаткові суперечності у кримінально законодавство України та можуть ускладнити його практичну реалізацію.

Відповідний проект закону № 3438 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» 17 жовтня 2013 року зареєстрував у ВР народний депутат Володимир Малишев.

СТАТТЯ 299. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Главою 30 цього КПК визначено, що відносно кримінальних проступків здійснюється спрощене провадження в суді першої інстанції.

Відповідно, положення коментованої статті про те, що під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою, прямо випливає з Рекомендації № 6 R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам — членам від 17 вересня 1987 року «Щодо спрощення кримінального правосуддя», згідно яких під час спрощеного провадження не слід видавати накази про фізичну міру примушування, особливо про попереднє ув'язнення.

СТАТТЯ 300. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені цим Кодексом, окрім негласних слідчих (розшукових) дій.

До частини 1.

Відповідно до положень статті 246 цього КПК проведення негласних слідчих (розшукових) дій можливе лише при досудовому розслідуванні тяжких або особливо тяжких злочинів.

Що ж стосується досудового розслідування кримінальних проступків, то законодавець заборонив проводити слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків, рівно як і при досудовому розслідуванні злочинів невеликої та середньої тяжкості.

Заборона проводити слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків викликана насамперед конституційними нормами щодо свободи та особисту недоторканності громадянина, недоторканності його житла, таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. З урахуванням того, що кримінальні проступки не містять великої суспільної небезпеки

СТАТТЯ 301. ОСОБЛИВОСТІ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Закінчення досудового розслідування кримінальних проступків здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

2. Слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один із зазначених процесуальних документів:

- 1) проект рішення про закриття кримінального провадження;*
- 2) проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;*
- 3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;*
- 4) клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом.*

У разі необхідності прокурор має право самостійно оформити процесуальні документи, передбачені частиною другою цієї статті.

3. Прокурор зобов'язаний до спливу тридцятиденного терміну після повідомлення особі про підозру здійснити одну із зазначених дій:

- 1) прийняти рішення про закриття кримінального провадження;*
- 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;*
- 3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;*
- 4) подати клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом.*

4. Відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні здійснюється слідчим у порядку, передбаченому цим Кодексом.

До частин 1-4.

Коментована стаття визначає обов'язки слідчого та прокурора, які вони мають в обов'язковому порядку виконати у встановлені цією статтею строки після повідомлення особі про підозру.

Для слідчого законодавець встановив обов'язок подати на затвердження прокурору один із зазначених процесуальних документів, до яких відносяться: проект рішення про закриття кримінального провадження; проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим КПК. — у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру. При цьому, прокурору надано право, при необхідності, самостійно оформити зазначені процесуальні документи.

Для прокурора законодавець встановив обов'язок до спливу тридцятиденного терміну після повідомлення особі про підозру здійснити одну із зазначених дій, а саме: прийняти рішення про закриття кримінального провадження; звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від

кримінальної відповідальності; звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; подати клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом.

Відкриття матеріалів досудового розслідування іншої сторони здійснюється слідчим у порядку, передбаченому статтею 290 цього КПК.

СТАТТЯ 302. КЛОПОТАННЯ ПРОКУРОРА ПРО РОЗГЛЯД ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА У СПРОЩЕНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Встановивши під час досудового розслідування, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти такого розгляду, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні.

{Частина перша статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Слідчий, прокурор зобов'язаний роз'яснити підозрюваному, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зміст встановлених досудовим розслідуванням обставин, а також те, що у разі надання згоди на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку вони будуть позбавлені права оскаржувати вирок в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недодержання доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини. Крім того, слідчий, прокурор зобов'язаний впевнитися у добровільності згоди підозрюваного, потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.

{Частина друга статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. До обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні повинні бути додані:

1) письмова заява підозрюваного, складена в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

2) письмова заява потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, щодо згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

{Пункт 2 частини третьої статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3) матеріали досудового розслідування, у тому числі документи, які засвідчують беззаперечне визнання підозрюваним своєї винуватості.

До частин 1-3.

Підставами для заявлення прокурором клопотання про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні є:

- беззаперечне визнання підозрюваним своєї винуватості, причому в повному обсязі;
- не оспорювання підозрюваним встановлених досудовим розслідуванням обставин кримінального проступку;
- згода підозрюваного з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні за його відсутності,
- надання підозрюваному слідчому, прокурору письмової заяви, складеної в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;
- відсутність заперечень потерпілого проти розгляду обвинувального акта в спрощеному провадженні.

— надання потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, письмової заяви щодо згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні.

При надходженні до суду клопотання прокурора щодо розгляду обвинувального акта про вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні та за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений, інтереси якого були представлені захисником, беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти цього, суд відповідно до частини 1 статті 382 цього КПК у п'ятиденний строк із дня отримання таких документів вивчає їх та додані до обвинувального акта матеріали і ухвалює вирок.

Глава 26. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

Коментар до § 1. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування

Главою 26 цього КПК визначено порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування. Частиною 1 статті 303 цього КПК передбачено, які рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора підлягають оскарженню під час досудового провадження та ким (заявником, потерпілим, підозрюваним, володільцем майна тощо) такі рішення, дії або бездіяльність можуть бути оскаржені. Зазначений перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування є вичерпним. Тому скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді за правилами статей 314 — 316 цього КПК.

На досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора:

1. Бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим КПК.
2. Рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування.
3. Рішення слідчого про закриття кримінального провадження.
4. Рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи.
5. Рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим.
6. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки.
7. Рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій.
8. Рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього КПК.

Відповідно до вимог частини 1 статті 214 цього КПК бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, означає невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань впродовж 24 годин після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. Відповідно до пункту 1.4. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 року, цей строк обчислюється наступним чином:

— заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення вважаються поданими з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність (за винятком випадків, коли таке попередження неможливо зробити з об'єктивних причин: надходження заяви, повідомлення поштою, іншим засобом зв'язку, неприйнятний стан заявника, відрядження тощо);

— у випадку надходження заяви, повідомлення поштою, іншим засобом зв'язку, строк обчислюється з моменту надходження заяви слідчому, прокурору.

Згідно пункту 6 частини 1 статті 303 цього КПК допускається оскарження дій слідчого або прокурора лише при застосуванні заходів безпеки. Тобто тільки ті їх дії, які полягають у застосуванні заходів безпеки, можуть бути оскаржені під час досудового розслідування.

В усіх інших випадках звернення зі скаргою можливе за наявності відповідних рішень слідчого або прокурора, визначених у пунктах 2-8 частини 1 статті 303 цього КПК, викладених у відповідних процесуальних документах.

Рішення, дії, бездіяльність, перелік яких визначено у частині 1 статті 303 цього КПК, можуть бути оскаржені на стадії досудового розслідування, але не можуть бути предметом оскарження на стадії підготовчого судового засідання. Водночас рішення, дії, бездіяльність слідчого чи прокурора, які не визначені у частині 1 статті 303 КПК, можуть бути оскаржені під час підготовчого судового засідання.

Як під час досудового розслідування, так і під час підготовчого судового засідання можуть бути оскаржені лише рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим та рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки.

Частиною 1 статті 304 цього КПК встановлено десятиденний строк, упродовж якого особа має право звернутися зі скаргою на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора. Цей строк обчислюється з моменту прийняття рішення, вчинення відповідної дії. При оскарженні бездіяльності обчислення строку оскарження починається із дня, що настає після останнього дня, який відведено КПК для вчинення слідчим або прокурором відповідної дії. Зазначена норма визначає особливий порядок обчислення строку оскарження рішення слідчого чи прокурора, яке оформлюється постановою. В такому випадку строк обчислюється з моменту отримання особою копії оскаржуваної постанови. Разом із цим слід враховувати загальні вимоги щодо додержання процесуальних строків, встановлених у статті 116 цього КПК, згідно з якою строк подання скарги на стадії досудового провадження не вважається пропущеним, якщо скаргу або інший документ здано до його закінчення на пошту або передано особі, уповноваженій її прийняти, а для осіб, які тримаються під вартою або перебувають у медичному чи психіатричному стаціонарі, спеціальній навчально-науковій установі, — якщо скаргу або інший документ подано службовій особі відповідної установи до закінчення відповідного строку.

У випадку пропуску строку, встановленого для подання скарги, скарга повертається особі, якщо при її поданні особа не порушила питання про поновлення цього строку. Слідчий суддя, за наявності відповідної заяви, може поновити строк, якщо його було порушено з поважних причин (хвороба, відрадженьня, стихійне лихо, хвороба близьких родичів тощо). Підставою для поновлення строків також може бути визнано й об'єктивні причини, внаслідок яких особа не змогла вчасно реалізувати своє право на подання скарги.

У випадку якщо скарга не відповідає вимогам закону, слідчий суддя вносить ухвалу про повернення скарги. Скарга не відповідає вимогам закону, якщо:

— її подала особа, яка не має права подавати скаргу (за винятком випадків, коли скарга підписана на уповноваженим представником);

— вона не підлягає розгляду в цьому суді, тобто подана з порушенням правил підсудності, встановлених статтею 218 цього КПК;

— її подано після закінчення строку, передбаченого частиною 1 статті 304 цього КПК, і особа не заявила клопотання про його поновлення або слідчий суддя не знайшов підстав для його поновлення.

Ухвала про відмову у відкритті провадження за скаргою постановляється у тому випадку, якщо скаргу подано на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора, що не підлягає оскарженню.

У зазначених вище випадках суд зобов'язаний невідкладно надіслати ухвалу про повернення скарги або про відмову у відкритті провадження за скаргою з усіма доданими матеріалами особі, яка подала таку скаргу.

Згідно з частиною 7 статті 304 цього КПК повернення скарги не позбавляє права повторного звернення до слідчого судді, суду. Однак це правило не стосується випадків повторного подання скарги, яку було повернуто у зв'язку із пропуском встановленого процесуального строку.

Якщо скарга відповідає вимогам закону, суддя відкриває провадження та постановляє ухвалу про призначення скарги до розгляду. При цьому, відповідно до частини 2 статті 306 цього КПК скарга має бути розглянута не пізніше 72 годин з моменту її надходження до суду (за винятком скарги на рішення про закриття кримінального провадження). Для розгляду скарги на рішення про закриття кримінального провадження законом встановлено п'ятиденний строк.

Подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування згідно з частиною 1 статті 305 КПК не зупиняє виконання рішення чи дії слідчого, прокурора. Водночас відповідно до зазначеної норми слідчий чи прокурор має право самостійно реагувати та усувати допущені порушення без рішення слідчого судді по суті скарги. Самостійне скасування зазначеними особами рішення повинно відбуватись таким же чином, яким його було ухвалено (наприклад, постановою скасовується постановою). Підтвердженням реагування на протиправну бездіяльність є вчинення відповідних дій або винесення рішення, яке слідчий чи прокурор не вчинили/не ухвалили, але зобов'язані були це зробити.

Право самостійно скасовувати рішення або припиняти дію чи бездіяльність може бути реалізовано слідчим чи прокурором виключно у випадках, коли оскаржується:

— бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповищенні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим КПК строк;

- рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування;
- рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим;
- рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки.

У разі самотійного скасування слідчим чи прокурором рішення, припинення оскаржуваної дії чи бездіяльності слідчий суддя закриває провадження за скаргою шляхом постановлення відповідної ухвали.

Розгляд скарги не може відбуватись за відсутності особи, яка подала скаргу, або її захисника, представника. Наслідки неприбуття сторін для участі у розгляді скарги встановлено у статтях 323-327 цього КПК. Висловлення позиції слідчого, прокурора є важливим для прийняття законного та обгрунтованого рішення за скаргою, але встановлення у ст.306 КПК обов'язкової участі останніх при розгляді скарги не є перешкодою для розгляду скарги по суті за їх відсутності. Вказівка про обов'язковість участі слідчого, прокурора не суперечить положенню, згідно з яким скаргу може бути розглянуто і за їх відсутності.

За результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора постановляється ухвала. У цьому КПК визначено вичерпний перелік рішень, які може бути прийнято за результатами розгляду скарги:

- про скасування рішення слідчого чи прокурора у випадку визнання його незаконним;
- про зобов'язання припинити дію у випадку визнання її незаконною;
- про зобов'язання вчинити певну дію у випадку визнання бездіяльності незаконною.

Ухвала за результатами розгляду скарги постановляється у нарадчій кімнаті та викладається окремим процесуальним документом із дотриманням вимог статті 372 цього КПК.

Якщо підстави для задоволення скарги відсутні, слідчий суддя постановляє ухвалу про відмову у задоволенні скарги, яка не підлягає оскарженню. Водночас закон передбачає винятки із цього правила, зокрема ухвала про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження підлягає оскарженню в апеляційному порядку. Крім того, згідно з частиною 6 статті 304 цього КПК ухвала слідчого судді про повернення скарги або відмову у відкритті провадження також може бути оскаржена в апеляційному порядку. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена протягом 5 днів із дня її оголошення безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

У статті 308 цього КПК встановлено особливий порядок оскарження недотримання розумних строків, відповідно до якого, на відміну від інших скарг, що можуть бути подані на стадії досудового провадження, скарга на недотримання розумних строків подається прокурору вищого рівня, уповноваженому реагувати на недотримання розумних строків під час досудового розслідування. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим КПК строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень. У зазначеній статті імперативно встановлено триденний строк для розгляду скарги, за результатом якого може бути прийнято одне із таких рішень:

1. Про задоволення скарги та надання відповідному слідчому, прокурору обов'язкових для виконання вказівок щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. У цьому випадку прокурор вищого рівня у відповідному рішенні повинен: зазначити, які процесуальні дії або які процесуальні рішення має вчинити слідчий чи прокурор; встановити конкретні строки, в межах яких слідчий чи прокурор зобов'язаний вчинити ці дії або прийняти відповідне рішення;
2. Про відмову в задоволенні скарги, якщо прокурором вищого рівня буде встановлено, що розумні строки не було порушено.

§ 1. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування

СТАТТЯ 303. РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО АБО ПРОКУРОРА, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ОСКАРЖЕНІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ТА ПРАВО НА ОСКАРЖЕННЯ

1. На досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора:

1) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повід-

омлення про кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна;

{Пункт 1 частини першої статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування — потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

{Пункт 2 частини першої статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником;

4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи — заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

{Пункт 4 частини першої статті 303 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013}

5) рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим — особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою;

6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки — особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом;

7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій — особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником;

8) рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу, — підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником.

{Пункт 9 частини першої статті 303 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

2. Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314-316 цього Кодексу.

3. Під час підготовчого судового засідання можуть бути оскаржені рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, передбачені пунктами 5 та 6 частини першої цієї статті.

До частин 1-3.

Зразок

Слідчому судді _____

(найменування суду)

Представника потерпілого — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття

адвокатською діяльністю, адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах потерпілого _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

СКАРГА

на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (в порядку ст.ст.303,304 КПК України)

« _____ » 20__ року слідчим _____

(найменування органу досудового

_____ була прийнята заява
розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)
громадянина _____ про скоєне відносно нього громадянином
(прізвище, ім'я та по батькові)
_____ кримінальне правопорушення, внаслідок чого йому була
(прізвище, ім'я та по батькові)
завдана матеріальна та моральна шкода.

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення)

Відповідно до ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди. Права і обов'язки потерпілого виникають в особі з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

« _____ » _____ 20 _____ року я, адвокат _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
уклав з потерпілим _____ договір про надання правової допомоги,
(прізвище, ініціали)

відповідно до якого я являюсь представником потерпілого.

Згідно ст.214 КПК України слідчий зобов'язаний невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Разом з тим, з дати подання потерпілим заяви про скоєне відносно нього кримінальне правопорушення минуло п'ять днів, але слідчим не внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань наступні відомості:

- час та дата надходження заяви потерпілого про кримінальне правопорушення;
- прізвище, ім'я, по батькові потерпілого;
- короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим;
- попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, який вніс відомості до Реєстру та/або розпочав досудове розслідування,

як це передбачено ст.214 КПК України та Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України № 69 від 17серпня 2012 року за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України та Державною податковою службою України.

Згідно ст.303 КПК України потерпілий, його представник можуть оскаржити бездіяльність слідчого, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

З урахуванням викладеного, керуючись Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України № 69 від 17серпня 2012 року за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України та Державною податковою службою України, ст.ст.214, 303,304 КПК України, _____

П Р О Ш У :

1. Відкрити провадження за поданою скаргою представника потерпілого — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
2. Зобов'язати слідчого _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)
невідкладно внести до Єдиного реєстру досудових розслідувань наступні відомості:
  - час та дату надходження заяви потерпілого _____ про кримінальне правопорушення;
(прізвище, ім'я та по батькові)
  - прізвище, ім'я, по батькові потерпілого;
  - короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим;

— попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

— прізвище, ім'я, по батькові та посаду слідчого, який вніс відомості до Реєстру та/або розпочав досудове розслідування.

Додатки:

— копія заяви потерпілого на ___ арк.;

— копія документа, що підтверджує прийняття заяви потерпілого уповноваженим органом на ___ арк.;

— документи в підтвердження повноважень представника потерпілого: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.;

— копія скарги та доданих до неї документів для особи, бездіяльність якої оскаржується — 1 (один) примірник на ___ арк.

Скарга на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань складена «___» _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м. Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Представник потерпілого — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

СКАРГА

**на бездіяльність слідчого щодо повернення тимчасово вилученого майна
(в порядку ст.ст.303,304 КПК України)**

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____,
прізвище, ім'я та по батькові)

внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року, відносно
_____ за підозрою у скоєнні ним кримінального правопорушення.

(прізвище, ім'я та по батькові)
передбаченого ч. ___ ст. ___ КК України.

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення)

Я, адвокат _____ являюся захисником підозрюваного
(прізвище, ім'я та по батькові)

підозрюваного _____
(прізвище, ініціали)

«___» _____ 20__ року в ході затримання мого підзахисного, слідчим _____ були
(прізвище, ініціали)

тимчасово вилучені у нього грошові кошти у сумі _____ гривень.

Відповідно до ст.169, ч.5 ст.171 КПК України тимчасово вилучене майно повертається особі, у якій воно було вилучено, якщо клопотання слідчого про арешт тимчасово вилученого майна не подано на наступний робочий день після вилучення майна.

Разом з тим, незважаючи на те, що з моменту вилучення грошових коштів минуло шість днів, слідчий з клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна до слідчого судді не звертався, як і не повернув моєму підзахисному тимчасово вилучені грошові кошти.

Згідно ст.303 КПК України підозрюваний, його захисник можуть оскаржити бездіяльність слідчого, яка полягає у не поверненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 КПК України.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.169, ч.5 ст.171, ст.ст.303,304 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Відкрити провадження за поданою скаргою захисника підозрюваного — адвоката

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

2. Зобов'язати слідчого _____

(найменування органу досудового розслідування, звання,

_____ прізвище, ім'я та по батькові)

невідкладно повернути підозрюваному _____ тимчасово вилучені у нього

(прізвище, ім'я та по батькові)

« _____ » _____ 20__ року гроші в сумі _____ гривень

Додатки:

— копія протоколу затримання на _____ арк.;

— документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на _____ арк.;

— копія скарги та доданих до неї документів для особи, бездіяльність якої оскаржується — 1 (один) примірник на _____ арк.

Скарга на бездіяльність слідчого щодо не повернення тимчасово вилученого майна складена « _____ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____

(найменування суду)

Захисника — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

_____ номер свідцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

_____ адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

СКАРГА

на постанову слідчого про зупинення досудового розслідування
(в порядку ст.ст.303,304 КПК України)

Слідчим _____

(найменування органу досудового розслідування, звання

_____ прізвище, ім'я та по батькові)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____,

внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « _____ » _____ 20__ року, відносно

_____ за підозрою у скоєнні ним кримінального правопорушення,

(прізвище, ім'я та по батькові)

передбаченого ч. ___ ст. ___ КК України.

(значається короткий виклад обставин кримінального правопорушення)

Повідомлення про підозру вручене _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

слідчим « ___ » _____ 20__ року.

Я, адвокат _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

являюсь захисником

підозрюваного _____

(прізвище, ініціали)

« ___ » _____ 20__ року слідчим _____

(прізвище, ініціали)

була винесена постанова про зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні № _____ з тих підстав, що підозрюваний _____

переховується

(прізвище, ініціали)

від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме.

Копія постанови слідчого про зупинення досудового розслідування отримана моїм підзахисним по пошті « ___ » _____ 20__ року, що підтверджується поштовим штепелем із зазначенням дати на конверті.

Зазначена постанова слідчого є незаконною, оскільки зазначені в ній підстави для зупинення досудового розслідування є надуманими і не відповідають дійсності.

Крім того, що розшук мого підзахисного слідчим не оголошувався, що підтверджує надуманість підстав для зупинення досудового розслідування, надуманість постанови про зупинення досудового розслідування також підтверджується наступними обставинами.

Так, після затримання мого підзахисного, слідчим, за погодженням з прокурором, було заявлене клопотання слідчому судді про обрання відносно мого підзахисного запобіжного заходу — тримання під вартою. Разом з тим, оскільки слідчий в клопотанні, а прокурор при розгляді клопотання в суді не довели, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти зазначеним в клопотанні ризикам, суд відмовив в задоволенні клопотання слідчого і обрав для мого підзахисного запобіжний захід — особисте зобов'язання. При цьому, суд зобов'язав мого підзахисного:

— прибувати до _____;

(найменування органу та прізвище, ім'я та по батькові службової особи)

два рази на тиждень, в понеділок та п'ятницю;

— не відлучатися із населеного пункту, в якому він проживає, без дозволу слідчого;

— повідомляти слідчого про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;

З дати обрання відносно мого підзахисного запобіжного заходу — особисте зобов'язання і до сьогоднішнього дня мій підзахисний не відлучався із населеного пункту, в якому він проживає, не змінював місце проживання та/або місця роботи, а також регулярно, в дні встановлені судом, прибував до визначеної судом посадової особи.

Зазначене підтверджується довідкою, виданою визначеною судом службовою особою на адвокатський запит захисника.

Вважаю, що підстава для зупинення кримінального провадження, яка вказана в постанові, зазначена лише з однією метою, а саме, для штучного створення обставин, які б дали слідчому можливість заявити клопотання про заміну моему підзахисному запобіжного заходу — особисте зобов'язання на тримання під вартою.

Згідно ст.303 КПК України підозрюваний, його захисник можуть оскаржити рішення слідчого про зупинення досудового розслідування.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.303,304 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Відкрити провадження за поданою скаргою захисника підозрюваного — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

2. Скасувати, як незаконну, постанову слідчого _____

(найменування органу досудового

_____ від « ____ » _____ 20__ року про зупинення
розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)
досудового розслідування у кримінальному провадженні № _____.

Додатки:

- копія постанови слідчого на ____ арк.;
- копія поштового конверту на ____ арк.;
- довідка службової особи на ____ арк.;
- документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ____ арк.;
- копія скарги та доданих до неї документів для особи, постанова якої оскаржується — 1 (один) примірник на ____ арк.

Скарга на постанову слідчого про зупинення досудового розслідування складена « ____ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер телефону)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

СКАРГА

**на постанову прокурора про закриття кримінального провадження
(в порядку ст.ст.303,304 КПК України)**

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання
_____ здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____,
прізвище, ім'я та по батькові)
внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, відносно
_____ за підозрою у скоєнні ним кримінального правопорушення,
(прізвище, ім'я та по батькові)
передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України.

_____ (значається короткий виклад обставин кримінального правопорушення)

Повідомлення про підозру вручене _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
слідчим « ____ » _____ 20__ року.

Я, адвокат _____, являюсь захисником підозрюваного
(прізвище, ім'я та по батькові)
_____
(прізвище, ініціали)

« ___ » _____ 20__ року прокурором _____
(посада, найменування органу прокуратури.)

була винесена постанова про закриття кримінального провадження № _____
класний чин, прізвище, ініціали)
з тих підстав, що не встановлені достатні докази для доведення винуватості _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

в суді і вичерпані можливості їх отримати.

Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження № _____ отримана підозрюваним по пошті « ___ » _____ 20__ року, що підтверджується поштовим штемпелем із зазначенням дати на конверті.

Зазначена постанова прокурора є незаконною, оскільки мій підзахисний заперечував проти її винесення із зазначених підстав, оскільки вважає, що:

— він не скоював кримінальне правопорушення, відносно якого йому вручене повідомлення про підозру;

— зазначена підстава для закриття кримінального провадження, на його думку, не знімає з нього підозру в суспільній думці;

— він готовий довести свою невинуватість в ході судового провадження.

Згідно ст.303 КПК України підозрюваний, його захисник можуть оскаржити рішення прокурора про закриття кримінального провадження.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.303,304 КПК України,-

П Р О Ш У:

1. Відкрити провадження за поданою скаргою захисника підозрюваного — адвоката _____.

(прізвище, ім'я та по батькові)

2. Скасувати, як незаконну, постанову прокурора _____

(посада, найменування органу прокуратури.)

від « ___ » _____ 20__ року про закриття кримінального
класний чин, прізвище, ім'я, по батькові)
провадження № _____.

Додатки:

— письмові заперечення підозрюваного проти закриття кримінального провадження на ___ арк.;

— копія постанови прокурора на ___ арк.;

— копія поштового конверту на ___ арк.;

— документи в підтвердження повноважень захисника підозрюваного: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.;

— копія скарги та доданих до неї документів для особи, постанова якої оскаржується — 1 (один) примірник на ___ арк.

Скарга на постанову прокурора про закриття кримінального провадження складена « ___ » _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Зразок

Слідчому судді _____
(найменування суду)

_____

_____

(прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання, номер телефону особи, якій відмовлено у визнанні потерпілою)

С К А Р Г А
на постанову слідчого про відмову у визнанні потерпілим
(в порядку ст.ст.303,304 КПК України)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування, звання)
_____ здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____
прізвище, ім'я та по батькові)
внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року, відносно
_____ за підозрою у скоєнні ним кримінального правопорушення, передбаченого
(прізвище, ім'я та по батькові)
ч. ___ ст. ___ КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, що П _____ І _____ І _____, керуючи належним йому легковим автомобілем «_____», державний номер _____, на пішохідному переході по вул. _____ в м.Києві «___» _____ 20__ року здійснив наїзд на громадянина І _____ Г _____ І _____, який одержав значні ушкодження у вигляді переломів рук та ніг.

І _____ Г.І. є потерпілим у кримінальному провадженні № _____, оскільки ним подана заява до уповноваженого органу про скоєне П _____ І.І. відносно нього кримінальне правопорушення, на підставі якої було і розпочате досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____.

В момент наїзду легкового автомобіля П _____ І.І. на І _____ Г.І. я також знаходилася на пішохідному переході поряд з І _____ І.І. Внаслідок побаченого я отримала шок і нервові потрясіння, він яких не можу відійти до даного часу. Усвідомлення того, що на місці І _____ І.І. могла опинитися я, постійно мене турбує і причиняє мені великі душевні страждання. В лікарню я не зверталася, оскільки мені була надана медична допомога лікарями швидкої допомоги, які були викликані на місце дорожньо-транспортної пригоди. До даного часу я постійно приймаю заспокійливі ліки.

Вважаю, що діями П _____ І.І., який не пропустив пішоходів і виїхав на пішохідний перехід, внаслідок чого я отримала шок і нервові потрясіння, мені завдана моральна шкода.

«___» _____ 20__ року я подала заяву про залучення мене до провадження як потерпілої.

«___» _____ 20__ року я одержала по пошті постанову слідчого від «___» _____ 20__ року про відмову у визнанні мене потерпілою у кримінальному провадженні № _____. Підставою для відмови у визнанні мене потерпілою, як зазначено у постанові, є та обставина, що згідно матеріалів по оформленню дорожньо-транспортної пригоди, які надійшли слідчому з управління ДАІ ГУ МВС у м.Києві, я не значусь серед очевидців та потерпілих.

Дана постанова є незаконною, оскільки в своїй заяві я вказала осіб та їх місце проживання, які були очевидцями цієї дорожньо-транспортної пригоди і можуть підтвердити мої пояснення.

Згідно ст.303 КПК України особа, якій відмовлено у визнанні потерпілою може оскаржити рішення слідчого про відмову у визнанні потерпілим.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.303,304 КПК України,-

П Р О Ш У:

1. Відкрити провадження за поданою скаргою.
2. Скасувати, як незаконну, постанову слідчого _____
(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові) від «___» _____ 20__ року про відмову у визнанні мене, _____, потерпілою у кримінальному провадженні № _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Додатки:

- копія постанови слідчого на ___ арк.;
- копія поштового конверту на ___ арк.;
- перелік свідків, яких необхідно допитати під час розгляду клопотання;
- копія скарги та доданих до неї документів для особи, постанова якої оскаржується — 1 (один) примірник на ___ арк.

Скарга на постанову слідчого про відмову у визнанні потерпілим складена
« _____ » _____ 20__ року в _____
(зазначається місце складання скарги)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали особи, яка подає скаргу)

ДОДАТКОВО ДИВИТЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

СТАТТЯ 304. СТРОК ПОДАННЯ СКАРГИ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО ЧИ ПРОКУРОРА, ЇЇ ПОВЕРНЕННЯ АБО ВІДМОВА ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ

1. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, передбачені частиною першою статті 303 цього Кодексу, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Якщо рішення слідчого чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії.

2. Скарга повертається, якщо:

- 1) скаргу подала особа, яка не має права подавати скаргу;
- 2) скарга не підлягає розгляду в цьому суді;
- 3) скарга подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

3. Копія ухвали про повернення скарги невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

4. Слідчий суддя, суд відмовляє у відкритті провадження лише у разі, якщо скарга подана на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора, що не підлягає оскарженню.

5. Копія ухвали про відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала скаргу, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

6. Ухвала про повернення скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку.

7. Повернення скарги не позбавляє права повторного звернення до слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

ДИВИТЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

СТАТТЯ 305. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОДАННЯ СКАРГИ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування не зупиняє виконання рішення чи дію слідчого, прокурора.

2. Слідчий чи прокурор можуть самостійно скасувати рішення, передбачені пунктами 1, 2, 5 і 6 частини першої статті 303 цього Кодексу, припинити дію чи бездіяльність, які оскаржуються, що тягне за собою закриття провадження за скаргою.

Прокурор може самостійно скасувати рішення, що передбачене пунктом 3 частини першої статті 303 цього Кодексу і оскаржується в порядку, передбаченому частиною шостою статті 284 цього Кодексу, що тягне за собою закриття провадження за скаргою.

{Абзац другої частини другої статті 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

ДИВИТЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

СТАТТЯ 306. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СКАРГ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень цієї глави.

2. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги.

3. Розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування здійснюється за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника та слідчого чи прокурора, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржується. Відсутність слідчого чи прокурора не є перешкодою для розгляду скарги.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

СТАТТЯ 307. РІШЕННЯ СЛІДЧОГО СУДДІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ СКАРГ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. За результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора постановляється ухвала згідно з правилами цього Кодексу.

2. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування може бути про:

- 1) скасування рішення слідчого чи прокурора;
- 2) зобов'язання припинити дію;
- 3) зобов'язання вчинити певну дію;
- 4) відмову у задоволенні скарги.

3. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

СТАТТЯ 308. ОСКАРЖЕННЯ НЕДОТРИМАННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ

1. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування.

2. Прокурор вищого рівня зобов'язаний розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання і в разі наявності підстав для її задоволення надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. Особа, яка подала скаргу, невідкладно письмово повідомляється про результати її розгляду.

3. Службові особи, винні в недотриманні розумних строків, можуть бути притягнуті до відповідальності, встановленої законом.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

Коментар до § 2. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування.

У параграфі 2 глави 26 цього КПК визначено порядок оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування. Частинами 1,2 статті 309 цього КПК передбачено перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути предметом оскарження в апеляційному порядку на стадії досудового розслідування. Крім цього переліку, в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді, постановлені у порядку: частини 2 статті 117; частини 7 статті 583; частини 9 статті 584; частини 6 статті 591 цього КПК.

Сторона кримінального провадження має право висловити свою незгоду з ухвалою, можливість оскарження якої не передбачено в цьому КПК, шляхом подання під час підготовчого провадження у суді заперечень проти неї. Таким чином, в апеляційному порядку можуть бути оскаржені: ухвали слідчого судді, постановлені за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора; ухвали слідчого судді, постановлені в порядку судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

ДОДАТКОВО ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ V СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

§ 2. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

СТАТТЯ 309. УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ОСКАРЖЕННЮ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про:
  - 1) відмову у наданні дозволу на затримання;
  - 2) застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні;
  - 3) продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні;
  - 4) застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні;
  - 5) продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні;
  - 6) поміщення особи в приймальник-розподільник для дітей або відмову в такому поміщенні;
  - 7) продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні;
  - 8) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні;
  - 9) арешт майна або відмову у ньому;
  - 10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа — підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність;
  - 11) відсторонення від посади або відмову у ньому.
2. Під час досудового розслідування також можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній.
3. Скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 2. ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛ СЛІДЧОГО СУДДІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ДОДАТКОВО — КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ V СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 310. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛ СЛІДЧОГО СУДДІ

1. Оскарження ухвал слідчого судді здійснюється в апеляційному порядку.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 2. ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛ СЛІДЧОГО СУДДІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ДОДАТКОВО — КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ V СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

§ 3. Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора

СТАТТЯ 311. РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА, ЯКІ МОЖУТЬ ОСКАРЖУВАТИСЯ СЛІДЧИМ

1. Під час досудового розслідування слідчий, який здійснює розслідування певного кримінального правопорушення, має право оскаржувати будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, прийняті або вчинені у відповідному досудовому провадженні, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Діяльність прокурора в кримінальному провадженні вимагає процесуального контролю зі сторони вищестоящего прокурора та суду, зокрема, під час розгляду та вирішення скарг на дії, рішення та бездіяльність прокурора. Метою цього контролю є забезпечення безумовного дотримання принципу верховенства права, надійного захисту прав і свобод людини та громадянина, належного здійснення прокурором своїх професійних обов'язків.

Відповідно до коментованої статті слідчий, який здійснює досудове розслідування певного кримінального правопорушення, має право оскаржувати будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, прийняті (вчинені) у відповідному досудовому провадженні, крім випадків, передбачених цим КПК. Зокрема, не підлягають оскарженню слідчим рішення прокурора: про об'єднання чи виділення матеріалів кримінального провадження відповідно до статті 217 цього КПК; про зупинення прокурором досудового розслідування, відповідно до статті 280 цього КПК.

СТАТТЯ 312. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА

- 1. Скарга слідчого на рішення, дію чи бездіяльність прокурора повинна подаватися в письмовій формі не пізніше трьох днів з моменту прийняття або вчинення оскаржуваних рішення, дії чи бездіяльності.*
- 2. Скарга слідчого подається до прокуратури вищого рівня щодо прокуратури, в якій обіймає посаду прокурор, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується.*
- 3. Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання.*

До частин 1-2.

Слідчий має право подати письмову скаргу на рішення, дію чи бездіяльність прокурора не пізніше трьох днів з моменту прийняття (вчинення) оскаржуваних рішення, дії чи бездіяльності.

Суб'єктом розгляду скарги слідчого є прокуратура вищого рівня стосовно прокуратури, в якій обіймає посаду прокурор, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується. При цьому, оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання.

Службова особа органу прокуратури вищого рівня, до якої надійшла скарга на рішення, дію чи бездіяльність прокурора, зобов'язана вирішити цю скаргу протягом *трьох днів* з моменту її надходження і надіслати своє рішення слідчому та прокурору, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржувалася.

Правовими наслідками розгляду скарги є рішення про:

- 1) залишення рішення чинним (визнання законними вчинених дії чи бездіяльності);
- 2) зміну рішення в частині;
- 3) скасування рішення і прийняття нового рішення (визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності і зобов'язання вчинити нову дію).

Якщо матиме місце скасування рішення (визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності), то службова особа органу прокуратури вищого рівня має право здійснити заміну одного прокурора на іншого з числа службових осіб органів прокуратури того самого рівня в досудовому провадженні, де було прийняте (вчинене) незаконне рішення, дія чи бездіяльність.

Рішення службової особи органу прокуратури вищого рівня є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб.

СТАТТЯ 313. ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СКАРГИ НА РІШЕННЯ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА

- 1. Службова особа органу прокуратури вищого рівня, до якої надійшла скарга на рішення, дію чи бездіяльність прокурора, зобов'язана розглянути цю скаргу протягом трьох днів з моменту її надходження і надіслати своє рішення слідчому та прокурору, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржувалася.*
- 2. За наслідками розгляду скарги можуть бути прийняті рішення про:*
  - 1) залишення рішення чинним, визнання законними вчинених дії чи бездіяльності;*
  - 2) зміну рішення в частині;*
  - 3) скасування рішення і прийняття нового рішення, визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності і зобов'язання вчинити нову дію.*
- 3. У разі скасування рішення або визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності службова особа органу прокуратури вищого рівня має право здійснити заміну одного прокурора на іншого з числа службових осіб органів прокуратури того самого рівня в досудовому провадженні, де було прийняте або вчинене незаконне рішення, дія чи бездіяльність.*
- 4. Рішення службової особи органу прокуратури вищого рівня є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб.*

До частин 1-4.

Службовій особі органу прокуратури вищого рівня, до якої надійшла скарга на рішення, дію чи бездіяльність прокурора, надається трьохденний термін для її розгляду і прийняття відповідного рі-

шення. За результатами розгляду скарги зазначена службова особа зобов'язана надіслати своє рішення слідчому та прокурору, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується.

Правовими наслідками розгляду скарги є рішення про:

- залишення рішення чинним (визнання законними вчинених дії чи бездіяльності);
- зміну рішення в частині;
- скасування рішення і прийняття нового рішення, визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності і зобов'язання вчинити нову дію.

При цьому, якщо службова особа органу прокуратури вищого рівня прийме рішення про скасування рішення прокурора або визнання незаконними вчинених ним дії чи його бездіяльності, вона має право здійснити заміну одного прокурора на іншого з числа службових осіб органів прокуратури того самого рівня в досудовому провадженні, де було прийняте (вчинене) незаконне рішення, дія чи бездіяльність.

Рішення службової особи органу прокуратури вищого рівня є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб.

Розділ IV СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

Коментар до Глави 27 Підготовче провадження.

В залежності від особливостей порядку судового провадження усі питання, пов'язані з провадженням підготовчого провадження, суддею одноособово або колегіально.

Визначення судді (колегії суддів) здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів кримінального провадження з обов'язковим врахуванням положень статей 75,76 цього КПК щодо обставин, що виключають участь судді в кримінальному провадженні.

Головуючий (професійний суддя, який головує під час колегіального судового розгляду або здійснює його одноособово) отримує обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, про що робиться запис у контрольному журналі судових справ та інших матеріалів, переданих для розгляду судді. Не пізніше п'яти днів із дня надходження у провадження конкретного судді обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд постановляє ухвалу про призначення підготовчого судового засідання, в якій визначає дату, час та місце його проведення. Одночасно з прийняттям цього рішення суд, що здійснюватиме судове провадження, у разі необхідності вправі згідно з частиною 1 статті 320 цього КПК прийняти рішення (постановити ухвалу) про призначення запасного судді, про що робиться відмітка у журналі судового засідання.

Про день, час і місце проведення підготовчого судового засідання сторони та інші учасники судового провадження, перелік яких наведено у частині 2 статті 314 цього КПК, за розпорядженням головуючого повідомляються секретарем судового засідання. Повідомлення про виклик до суду надсилаються поштою, факсом, телеграфом, телефонограмою чи іншими засобами зв'язку не пізніше ніж за п'ять днів до дати призначення підготовчого судового засідання, що має забезпечити своєчасність отримання повідомлень та право сторін на участь. Відповідно до статті 134 цього КПК суд здійснює судовий виклик лише тих учасників кримінального провадження, участь яких у судовому провадженні є обов'язковою. Повідомлення учасників кримінального провадження згідно частини 2 статті 111 цього КПК здійснюється у випадку, якщо участь цих осіб у процесуальних діях не є обов'язковою. При цьому, в повідомленні, крім іншого, має міститися вказівка про обов'язковість їх участі в проведенні процесуальної дії чи прийнятті рішення.

Судове провадження не може бути розпочато раніше ніж через п'ять днів із дня вручення (отримання) обвинуваченому копії обвинувального акта. Якщо від обвинуваченого, який тримається під вартою, надходить клопотання про бажання взяти участь у підготовчому судовому засіданні, суд вживає заходів для доставки обвинуваченого в судове засідання. У разі, якщо обвинувачений, який тримається під вартою, заявив клопотання про його участь у підготовчому судовому засіданні дистанційно, суд постановляє ухвалу про задоволення клопотання, копія якої направляється в установу попереднього ув'язнення для належної підготовки проведення дистанційного судового провадження. Клопотання про здійснення судового провадження дистанційно від інших учасників судового провадження, розглядається судом в порядку, передбаченому статтею 336 цього КПК.

При надходженні до суду клопотання прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, щодо розгляду обвинувального акта про вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні та за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений, інтереси якого були представлені захисником, беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти цього, суд відповідно до частини 1 статті 382 цього КПК у п'ятиденний строк із дня отримання таких документів вивчає їх та додані до обвинувального акта матеріали і ухвалює вирок. При цьому, згода обвинуваченого на розгляд судом обвинувального акта за його відсутності, а також відсутність заперечень у потерпілого проти розгляду у спрощеному провадженні мають бути підтверджені письмово. Таке підтвердження (згода) може бути відображено як у самому клопотанні прокурора або слідчого, погодженому з прокурором, так і міститись в окремих клопотаннях обвинуваченого, погоджених із захисником, та потерпілого.

Суд може визнати необхідним проведення судового розгляду обвинувального акта, який надійшов із клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні. У цьому разі суд призначає розгляд та викликає у підготовчє судове засідання для участі в ньому учасників кримінального провадження. Необхідність у такому проведенні судового розгляду обвинувального акта може виникнути, якщо: відсутні фактичні підстави для визнання винуватості; існують обґрунтовані підстави вважати, що особа не добровільно визнала свою винуватість та з тих чи інших причин не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини; проведення розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні порушує права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб тощо.

У призначений для проведення підготовчого судового засідання час головуючий відкриває підготовчє судове засідання і оголошує про його початок. Секретар судового засідання відповідно до статей 342-345 цього КПК доповідає суду, хто з учасників судового провадження, викликаних та повідомлених осіб з'явився у підготовчє судове засідання, встановлює їх особи, перевіряє повноваження захисників і представників, з'ясовує, чи вручено судові виклики та повідомлення тим, хто не прибув, і повідомляє причини їх неприбуття, якщо вони відомі. Неприбуття для участі у підготовчєму судовому засіданні учасників судового провадження (крім прокурора, за винятком випадків, коли кримінальне провадження здійснюється у формі приватного обвинувачення в порядку частини 4 статті 26 цього КПК), які належним чином повідомлені про дату, час і місце проведення такого засідання (при цьому суд повинен переконатися, що таке повідомлення мало місце), не перешкоджає його проведенню, крім випадків, визначених законом, зокрема:

- якщо обвинувачений, потерпілий звернувся з клопотанням (виявив бажання) бути присутнім під час підготовчого судового засідання, але з невідомих причин не з'явився до суду у визначений час, суд вправі відкласти судове засідання;

- якщо відсутність учасника підготовчого судового засідання зумовлена поважними причинами, суд може прийняти рішення про відкладення судового засідання;

- у разі відсутності обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, для можливості реалізації останнім права, передбаченого статтею 384 цього КПК, щодо розгляду кримінального провадження судом присяжних, суд зобов'язаний відкласти судове засідання;

- якщо обвинувальний акт надійшов до суду з підписаною між сторонами угодою, участь сторін такої угоди відповідно до частини 2 статті 474 цього КПК є обов'язковою, то відкладення судового засідання також є обов'язковим;

- якщо одна зі сторін заперечує проти проведення підготовчого судового засідання за відсутності учасника судового провадження, який не з'явився, суд вправі відкласти судове засідання;

- якщо до суду надійшло клопотання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, участь сторін кримінального провадження та потерпілого згідно з частиною 1 статті 288 цього КПК є обов'язковою, а тому суд зобов'язаний відкласти судове засідання.

Секретар судового засідання також має повідомити про здійснення повного фіксування судового провадження, а також про умови його фіксування, під яким розуміється фіксування його за допомогою звукозаписувального технічного засобу. При цьому, у разі неприбуття учасників судового провадження, як це передбачено частиною 4 статті 107 цього КПК, фіксування кримінального провадження за допомогою технічних засобів не здійснюється, що не позбавляє секретаря судового засідання обов'язку вести журнал судового засідання.

Головуючий має оголосити склад суду, прізвище запасного судді (у разі його призначення), прізвища прокурора, потерпілого, цивільного позивача, обвинуваченого, захисника, цивільного відповідача, представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання. Судовий розпорядник роздає особам, які беруть участь у підготовчєму провадженні, пам'ятку про їхні права та обов'язки, передбачені цим КПК. Після ознайомлення обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у підготовчєму про-

вадженні, з пам'яткою головуючий з'ясовує, чи ознайомились вони зі змістом пам'ятки, чи зрозумілі їм їхні права та обов'язки, у разі необхідності додатково роз'яснює їх. Крім того, головуючий роз'яснює учасникам підготовчого провадження право відводу і з'ясовує, чи заявляють вони кому-небудь відвід. Питання про відвід вирішується судом згідно зі статтями 75-81 цього КПК.

Після виконання зазначених вище дій суд з'ясовує думку учасників судового провадження щодо можливості призначення судового розгляду та вирішує клопотання, заявлені ними. Першим думку щодо такої можливості та наявності/відсутності підстав для прийняття рішення, передбаченого частиною 3 статті 314 та частини 2 статті 315 цього КПК, висловлює прокурор, а потім — захисник та інші учасники судового провадження.

У підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти одне із таких рішень:

1. Затвердити угоду про визнання винуватості чи про примирення або відмовити у затвердженні угоди в разі встановлення підстав, передбачених частиною 7 статті 474 цього КПК, та повернути кримінальне провадження прокурору (якщо угоду досягнуто під час досудового розслідування) для його продовження, або призначити судовий розгляд для проведення судового провадження в загальному порядку. Перед затвердженням угоди про визнання винуватості чи про примирення суд згідно з вимогами частин 4-6 статті 474 цього КПК зобов'язаний з'ясувати, чи розуміє обвинувачений права, надані йому законом, наслідки укладення та затвердження угод, характер кожного обвинувачення, вид покарання й інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом, а також зобов'язаний переконатися, що укладення угоди є добровільним. У разі необхідності (якщо суд має сумніви щодо відповідності угоди вимогам закону) затвердження угоди може бути перенесено на іншу дату. Якщо ж суд переконається, що угода може бути затверджена, він відповідно до статті 475 цього КПК ухвалює вирок, яким затверджує угоду, і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Такий вирок має відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків із урахуванням особливостей, передбачених статтею 475 цього КПК.

2. Закрити провадження у випадку встановлення таких підстав: набрання чинності законом, яким скасовано кримінальну відповідальність за діяння, вчинене особою; у разі смерті обвинуваченого (за винятком випадків, коли провадження є необхідним для реабілітації померлого); існування вироку за тим же обвинуваченням, який набрав законної сили, або постановлення ухвали суду про закриття кримінального провадження за тим же обвинуваченням; при відмові потерпілого чи його представника від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності; при відмові прокурора від підтримання обвинувачення та відмові потерпілого чи його представника або законного представника підтримувати обвинувачення самостійно. Наявність інших підстав (відсутність події або складу кримінального правопорушення тощо) має бути доведена під час судового розгляду, за результатами якого може бути постановлено виправдувальний вирок. При встановленні судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності або ж коли обвинувачений заперечує проти цього, суд своєю ухвалою відмовляє у задоволенні клопотання прокурора та повертає його останньому для продовження розслідування, якщо підстави для такого звільнення було встановлено на стадії досудового розслідування, або призначає судовий розгляд для проведення судового провадження в загальному порядку, якщо таке клопотання надійшло після направлення обвинувального акта до суду:

3. Повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам статей 291,292 цього КПК, зокрема: якщо ці документи містять положення, що суперечать одне одному; у документах наведено недопустиму натуралізацію опису злочину; вони не підписані слідчим (крім випадків, коли прокурор склав їх самостійно) чи не затверджені прокурором; до них не долучено передбачені законом додатки. Про повернення матеріалів кримінального провадження (обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру) прокурору суд постановляє відповідну ухвалу. Такою ухвалою суд зобов'язує прокурора усунути виявлені недоліки протягом визначеного ним розумного строку, який має бути достатнім для виправлення допущених недоліків. Ухвала негайно направляється прокурору для усунення зазначених у ній недоліків обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або для долучення необхідних додатків тощо. Проведення будь-яких слідчих або інших процесуальних дій, окрім тих, що зазначені в ухвалі про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, в кримінальному провадженні не допускається. Докази, отримані при проведенні процесуальних дій, не визначених у ухвалі про повернення зазначених матеріалів кримінального провадження, згідно з частиною 8 статті 223 КПК є недопустимими.

4. Направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення невідповідності кримінального провадження.

5. Призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру. При цьому, якщо під час підготовчого судового засідання не буде встановлено підстав для прийняття рішень, передбачених пунктами 1-4 частини 3 статті 314 цього КПК, суд, заслухавши думку прокурора, пояснення учасників підготовчого судового засідання, переходить до вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду.

Суд відповідно до статті 335 цього КПК вправі зупинити підготовче провадження, якщо обвинувачений ухилився від явки до суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, до його розшуку або видужання. Якщо обвинувачених декілька — суд зупиняє підготовче провадження лише щодо такого обвинуваченого і продовжує підготовче провадження стосовно інших обвинувачених. Розшук обвинуваченого, який ухилився від явки до суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та /або прокурору.

У разі якщо під час підготовчого судового засідання не буде встановлено підстав для прийняття рішень, передбачених пунктами 1-4 частини 3 статті 314 цього КПК, суд переходить до вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду, зокрема:

1. Визначає дату та місце проведення судового розгляду, враховуючи складність кримінального провадження, обсяг необхідних підготовчих дій для його проведення, можливості вирішення клопотань, заявлених учасникам судового провадження, тощо.

2. Визначає порядок розгляду кримінального провадження, зокрема з'ясовує, чи є підстави для здійснення судового розгляду кримінального провадження в закритому судовому засіданні та чи приймав слідчий суддя рішення (постановляв ухвалу) під час досудового розслідування про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні. Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито, крім деяких випадків, коли суд може (тобто має право, а не зобов'язаний) прийняти рішення про розгляд справи в закритому засіданні. До таких випадків закон відносить: розгляд справи, в якій обвинуваченим є неповнолітній, або справи про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи; необхідність забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, або запобігання розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставини, які принижують гідність особи; якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом. При цьому, якщо слідчий суддя під час досудового розслідування постановив ухвалу про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження — судове провадження проводиться у закритому судовому засіданні, якщо впродовж окремої частини судового провадження — суд, перевіривши наявність підстав для здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні, приймає відповідне рішення. Якщо ж питання проведення кримінального провадження у такому засіданні не було предметом розгляду слідчого судді, суд, перевіривши наявність підстав, передбачених у частині 2 статті 27 цього КПК, може прийняти рішення про здійснення судового розгляду в закритому судовому засіданні. Порядок розгляду кримінального провадження (здійснення кримінального провадження у відкритому чи закритому судовому засіданні) може бути змінено ухвалою суду під час судового провадження за клопотанням однієї із сторін.

3. З'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у судовому розгляді. При цьому, з урахуванням матеріалів кримінального провадження та беручи до уваги клопотання, заявлені учасниками кримінального провадження (наприклад, про визнання цивільним позивачем), особу обвинуваченого, суд визначає коло учасників судового провадження і за необхідності залучає відповідного перекладача (сурдоперекладача).

4. Розглядає клопотання учасників судового провадження про:

— здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту, зокрема свідків обвинувачення та захисту, експерта, законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності — лікаря;

— витребування певних речей чи документів, якщо у сторін при отриманні певних речей чи матеріалів (доказів) виникають труднощі.

Відхилення судом клопотань учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або вчинення інших процесуальних дій на підтвердження чи спростування обставин, з'ясування яких могло мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, згідно з вимогами пункту 1 частини 1 статті 410 цього КПК визнається неповнотою судового розгляду та є підставою для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді апеляційної інстанції.

5. Вчиняє інші дії, необхідні для підготовки до судового розгляду, до яких відносяться:

— забезпечення участі захисника для здійснення захисту за призначенням у випадках та у порядку, передбаченому статтею 49 цього КПК.

Про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням суд постановляє ухвалу:

- визнання особи законним представником обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача або представником потерпілого, цивільного позивача і відповідача, якщо рішення про це не було прийнято під час досудового розслідування;
- визнання потерпілого цивільним позивачем, якщо позов останнім не був заявлений під час досудового розслідування;

За клопотанням цивільного позивача для забезпечення цивільного позову до набрання судовим рішенням законної сили може відповідно до частини 2 статті 170 цього КПК вирішити питання про накладення арешту на майно, якщо таких заходів не було вжито раніше. Про задоволення клопотання суд у порядку, визначеному статтями 172, 173 цього КПК, постановляє ухвалу. В такому ж порядку розглядається клопотання прокурора про накладення арешту на майно з метою забезпечення можливої конфіскації майна.

— у разі подання клопотання обвинуваченим у чиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних, суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних;

Таким же чином вирішуються питання у кримінальному провадженні стосовно кількох обвинувачених — судове провадження проводиться судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд. У випадку заявлення клопотання про розгляд кримінального провадження судом присяжних другим професійний суддя, окрім головуючого, згідно з частиною 6 статті 9 цього КПК визначається автоматизованою системою документообігу суду зі складу колегії суддів, яка здійснювала підготовче провадження. Присяжні в кількості семи осіб відповідно до частини 1 статті 385 цього КПК також визначаються автоматизованою системою документообігу суду.

— формування списку осіб, які підлягають виклику в судове засідання, тощо.

При надходженні від учасників судового провадження клопотань про обрання, зміну чи скасування заходів забезпечення кримінального провадження, перелік яких визначено частиною 2 статті 131 цього КПК, суд розглядає їх відповідно до правил, передбачених статтями 131-213 цього КПК, з урахуванням положень пунктів 3, 4 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

Під час підготовчого судового засідання суд за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити чи скасувати запобіжний захід, обраний обвинуваченому. При цьому, при вирішенні питання про обрання обвинуваченому запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, заміну менш суворого запобіжного заходу на взяття під варту чи зміну запобіжного заходу на інший менш суворий запобіжний захід явка обвинуваченого та його захисника у підготовче судове засідання визнається обов'язковою. Суд із урахуванням думки інших присутніх учасників підготовчого судового засідання вирішує питання про обрання, доцільність зміни чи скасування заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжного заходу, обраного обвинуваченому з урахуванням ризиків, визначених статтею 177 цього КПК, та обставин кримінального провадження. За відсутності зазначених клопотань від сторін кримінального провадження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, обраних під час досудового розслідування, вважається продовженням та відповідно обраний запобіжний захід щодо обвинуваченої особи незмінним, за винятком випадків, передбачених процесуальним законом, наприклад, закінчення строку, визначеного в ухвалі слідчого судді/суду:

— про відсторонення особи від посади, що тягне за собою припинення дії цього заходу забезпечення кримінального провадження;

— про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, що за відсутності клопотання прокурора про його продовження або відмови слідчого судді/суду від продовження строку такого заходу забезпечення кримінального провадження тягне за собою його припинення та необхідність повернення тимчасово вилучених документів.

Після виконання усіх необхідних дій за результатами проведення підготовки до судового розгляду кримінального провадження (кримінальної справи), визначених в ухвалі про проведення підготовки до судового розгляду, суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду.

В ухвалі про призначення судового розгляду зазначається:

1. У вступній частині — дата і місце її постановлення, найменування суду, прізвища та ініціали судді (суддів), секретаря судового засідання та інших учасників судового провадження, найменування (номер) кримінального провадження, від кого і коли надійшов обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, запобіжний

замід, застосований до обвинуваченого (вид, та дата його обрання), інші заходи забезпечення кримінального провадження, дата ухвалення рішення про призначення підготовчого судового засідання;

2. У мотивувальній частині — короткий зміст результатів проведення підготовчого судового засідання, зокрема щодо відсутності перешкод призначення судового розгляду (підстави для прийняття рішення, передбаченого пунктами 1-4 частини 3 статті 314 цього КПК відсутні), узагальнений виклад позицій учасників судового провадження щодо можливості його призначення, заявлених під час підготовчого судового засідання клопотань та результатів їх розгляду, визначення порядку судового розгляду (відкрита чи закрита форма засідання), мотиви, з яких виходив суд при постановленні ухвали, і положення закону, якими він керувався;

3. У резолютивній частині — рішення про призначення судового розгляду, дата, час та місце його проведення, склад суду (проведення судового розгляду кримінального провадження суддею одноособово, колегіально або судом присяжних), який здійснюватиме судовий розгляд, у відкритому чи закритому судовому засіданні він здійснюватиметься; про виклик у судове засідання осіб, які братимуть участь у судовому розгляді.

Копія ухвали надсилається учасникам судового провадження не пізніше ніж за п'ять днів до початку судового розгляду.

Після призначення судового розгляду головуючий надає розпорядження секретарю судового засідання про виклик (повідомлення) учасників судового провадження та інших осіб, перелічених в ухвалі, а також у разі подання клопотання обвинуваченим у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних — присяжних у кількості семи осіб, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних. Письмовий виклик має бути вручено присяжному під розписку не пізніше ніж за п'ять днів до дати судового засідання. В цей же строк здійснюється виклик учасників судового провадження та інших осіб, які мають бути присутніми при судовому розгляді, шляхом вручення їм повістки про виклик (повідомлення), надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою в порядку, визначеному статтями 135-139 цього КПК.

Судовий розгляд призначається в термін, що не перевищує десяти днів з дня постановлення ухвали про його призначення. Якщо десятий день припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, засідання призначається на перший після десятого робочий день.

Письмові документи, в тому числі перелік яких наведено у статті 99 цього КПК, а також інші матеріали, надані суду учасниками підготовчого судового засідання під час його проведення, а також отримані (виребувані судом) за результатами виконання необхідних дій під час підготовки кримінального провадження до судового розгляду, що мають значення для його розгляду, долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності.

У разі подання письмового клопотання учасниками судового провадження щодо ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою) після призначення його до судового розгляду, головуючий повинен забезпечити можливість ознайомитися з ними.

З метою однакового застосування всіма судами загальної юрисдикції кримінального процесуального законодавства на уникнення неоднозначного тлумачення норм права Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ направив судам інформаційний лист № 223-1430/04-12 від 03 жовтня 2012 року «Про порядок здійснення підготовчого провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України».

Глава 27. Підготовче провадження

Стаття 314. Підготовче судове засідання

1. Після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.

2. Підготовче судове засідання відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для судового розгляду. Після виконання вимог, передбачених

статтями 342-345 цього Кодексу, головуючий з'ясовує в учасників судового провадження їх думку щодо можливості призначення судового розгляду.

{Частина друга статті 314 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. У підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти такі рішення:

1) затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468-475 цього Кодексу;

2) закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4-8 частини першої або частиною другою статті 284 цього Кодексу;

3) повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу;

4) направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення невідсудності кримінального провадження;

5) призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

4. Ухвала про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Дивись коментар до Глави 27. Підготовче провадження.

СТАТТЯ 315. ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПІДГОТОВКОЮ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Якщо під час підготовчого судового засідання не будуть встановлені підстави для прийняття рішень, передбачених пунктами 1-4 частини третьої статті 314 цього Кодексу, суд проводить підготовку до судового розгляду.

2. З метою підготовки до судового розгляду суд:

1) визначає дату та місце проведення судового розгляду;

2) з'ясовує, у відкритому чи закритому судовому засіданні необхідно здійснювати судовий розгляд;

3) з'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у судовому розгляді;

4) розглядає клопотання учасників судового провадження про:

здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту;

витребування певних речей чи документів;

5) вчиняє інші дії, необхідні для підготовки до судового розгляду.

3. Під час підготовчого судового засідання суд за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити чи скасувати заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжний захід, обраний щодо обвинуваченого. При розгляді таких клопотань суд додержується правил, передбачених розділом II цього Кодексу. За відсутності зазначених клопотань сторін кримінального провадження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, обраних під час досудового розслідування, вважається продовженим.

Дивись коментар до Глави 27. Підготовче провадження.

СТАТТЯ 316. ЗАКІНЧЕННЯ ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Після завершення підготовки до судового розгляду суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду.

2. Судовий розгляд має бути призначений не пізніше десяти днів після постановлення ухвали про його призначення.

Дивись коментар до Глави 27. Підготовче провадження.

СТАТТЯ 317. МАТЕРІАЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ (КРИМІНАЛЬНА СПРАВА) ТА ПРАВО НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НИМИ

1. Документи, інші матеріали, надані суду під час судового провадження його учасниками, судові рішення та інші документи і матеріали, що мають значення для цього кримінального

провадження, долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності і є матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою).

2. Після призначення справи до судового розгляду головуючий повинен забезпечити учасникам судового провадження можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, якщо вони про це заявлять клопотання. Під час ознайомлення учасники судового провадження мають право робити з матеріалів необхідні виписки та копії.

3. Матеріали про застосування заходів безпеки стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не надаються.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 27. ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ.

Глава 28. Судовий розгляд

Коментар до § 1. Загальні положення судового розгляду.

У призначений для судового розгляду час судовий розпорядник, а у разі його відсутності — секретар судового засідання запрошує учасників кримінального провадження до зали судового засідання, оголошує про вхід суду до зали судового засідання та пропонує всім присутнім встати. Після цього головуючий відкриває судове засідання та оголошує присутнім про розгляд відповідного кримінального провадження, повідомляє найменування (номер) кримінального провадження, а також правову кваліфікацію кримінального правопорушення (злочину чи кримінального проступку), у вчиненні якого обвинувачується особа, із зазначенням статті (частини статті) відповідного закону про кримінальну відповідальність.

Головуючий має пересвідчитись, чи отримав обвинувачений копію обвинувального акта або клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. У разі неотримання обвинуваченим зазначених документів, для забезпечення обвинуваченому його права на захист, суд відкладає судове засідання.

Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників судового провадження, викликаних та повідомлених осіб прибув у судове засідання (зазначає прізвище, ім'я, по батькові, місце та дату народження, процесуальний статус особи).

Суд встановлює:

— особи учасників судового провадження (перевіряє документи, що посвідчують їх особи, а також факт наявності родинних зв'язків з обвинуваченим — для законних представників, компетентність — для перекладача);

При цьому, дійсні дані осіб, щодо яких застосовано заходи безпеки, відповідно до положень Закону України від 11 червня 2009 року «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» у судовому засіданні не проголошуються.

— перевіряє повноваження захисників і представників.

Повноваження захисників, кількість яких не може перевищувати п'яти осіб для одного обвинуваченого, та представників (якщо представником є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні) підтверджуються свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю в Україні та ордером установленого зразка, дорученням центру з надання безоплатної правової допомоги чи договором із підозрюваним, обвинуваченим, особою, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, особою, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а відповідно до статті 51 цього КПК — з іншими особами, які діють в їх інтересах за їх клопотанням або за їх наступною згодою. Якщо потерпілим, цивільним позивачем або цивільним відповідачем є юридична особа, повноваження представника у кримінальному провадженні підтверджуються: копією установчих документів юридичної особи — якщо представником потерпілого, цивільного позивача чи цивільного відповідача є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа; довіреністю — якщо представником потерпілого, цивільного позивача чи цивільного відповідача є працівник юридичної особи, яка є потерпілою, цивільним позивачем чи цивільним відповідачем.

Суд має переконатися в отриманні учасниками кримінального провадження, які не прибули в судове засідання, судового виклику та повідомлення, а тому судовий розпорядник повинен перевірити наявність підтвердження отримання особою повістки про виклик (повідомлення) або ознайомлення з її (його) змістом іншим шляхом. Належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик (повідомлення) або ознайомлення з її (його) змістом іншим шляхом відповідно до час-

тини 3 статті 111, статті 136 цього КПК є розпис особи про отримання повістки (повідомлення), у тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки (повідомлення), будь-які інші дані, що підтверджують факт вручення особі повістки про виклик (повідомлення) або ознайомлення з її (його) змістом, у тому числі підтвердження їх отримання особою відповідним листом електронної пошти, якщо повістка (повідомлення) була надіслана на адресу електронної пошти учасника. Якщо ж від учасника кримінального провадження надійшло повідомлення про неможливість прибути за викликом до суду у призначений час, секретар судового засідання повідомляє про це суду та зазначає про причини неявки учасника, якщо вони були відомі. Поважними причинами відсутності учасника кримінального провадження в судовому засіданні (перелік поважних причин, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення зазначається, крім іншого, у тексті повістки про виклик) відповідно до статті 138 цього КПК є неможливість такої особи прибути у судове засідання у зв'язку із затриманням, триманням під вартою або відбуванням покарання; обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійне лихо тощо); відсутність особи за місцем проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо; тяжка хвороба або перебування у закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю (за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад); смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю; несвочасне одержання повідомлення про виклик та інше.

Якщо за судовим викликом у судове засідання не прибув обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою, суд відповідно до статті 323 цього КПК має відкласти судовий розгляд, призначити дату нового засідання і вжити заходів до забезпечення прибуття цієї особи до суду. Крім того, якщо обвинувачений (підозрюваний, свідок), який був своєчасно повідомлений про судовий виклик (у суду є підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, суд вправі згідно зі статтею 139 цього КПК накладати на нього грошове стягнення у розмірі від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати та/або застосувати до нього привід (з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження). Рішення про здійснення приводу суд приймає у формі ухвали.

У випадку неприбуття в судове засідання прокурора або захисника, участь якого відповідно до положень цього КПК чи за рішенням суду є обов'язковою, суд також має відкласти судовий розгляд, визначивши дату, час та місце проведення наступного засідання. Якщо ж причина неприбуття цих осіб не є поважною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або захисника, які не прибули, перед органами, уповноваженими притягати їх до дисциплінарної відповідальності (перед вищестоящим прокурором або кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатів). У разі неможливості подальшої участі: - прокурора в судовому провадженні внаслідок задоволення заяви про його відвід, тяжкої хвороби, звільнення з органу прокуратури або з іншої поважної причини — повноваження прокурора згідно з частиною 3 статті 37 цього КПК покладаються керівником відповідного органу прокуратури на іншого прокурора; — захисника — головуючий пропонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника та відкладає судовий розгляд на цей строк. Якщо судове засідання проводиться у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, а захисник, обраний обвинуваченим, протягом трьох днів не може з'явитися у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд на необхідний для прибуття захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням. Участь захисника для здійснення захисту за призначенням забезпечується судом у випадках та у порядку, передбаченому статтею 49 цього КПК. Суд має постановити ухвалу про відкладення судового розгляду у зв'язку із залученням захисника для здійснення захисту за призначенням та про залучення такого захисника. Прокурору та захисникові, які раніше не брали участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі в судовому засіданні.

У разі неприбуття до суду потерпілого, належним чином повідомленого про судовий розгляд (за наявності підтвердження отримання ним судового виклику), за відсутності поважних причин такої неявки та клопотання про відкладення судового розгляду у зв'язку з його неприбуттям, суд, заслухавши думку інших учасників судового провадження, відповідно до частини 1 статті 325 цього КПК вправі ухвалити рішення про проведення судового розгляду без потерпілого, за винятком випадків, передбачених цим КПК, зокрема, якщо кримінальне провадження здійснюється у формі приватного обвинувачення або у судовому провадженні розглядається угода про примирення потерпілого з підозрюваним, обвинуваченим чи ухвала про відмову у її затвердженні тощо. В інших випадках суд повинен прийняти рішення про відкладення судового розгляду та за відсутності поважних причин неприбуття такого потерпілого відповідно до статті 139 цього КПК вправі накладати на потерпілого

грошове стягнення. Привід до потерпілого не застосовується. Повторне неприбуття в судове засідання потерпілого, належним чином повідомленого про судовий розгляд (наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом у інший спосіб), без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття після відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення та висловлення потерпілим згоди на підтримання обвинувачення в суді (у такому випадку кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного) прирівнюється згідно з частиною 6 статті 340 цього КПК до його відмови від обвинувачення і має наслідком закриття кримінального провадження за відповідним обвинуваченням.

Наслідком неприбуття цивільного позивача у судове засідання є залишення цивільного позову без розгляду, за винятком випадків, коли: від цивільного позивача надійшло клопотання про розгляд цивільного позову за його відсутності; обвинувачений, цивільний відповідач повністю визнав пред'явлений позов. У таких випадках цивільний позов може бути розглянуто за відсутності цивільного позивача.

Якщо у судове засідання за викликом не прибув цивільний відповідач, який не є обвинуваченим, або його представник, суд, заслухавши думки учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за відсутності зазначених осіб з'ясувати обставини, що стосуються цивільного позову, вирішує питання про проведення судового розгляду без них або приймає рішення про відкладення судового розгляду та вправі відповідно до статті 139 цього КПК накласти на цивільного відповідача грошове стягнення у зв'язку з його неявкою до суду за судовим викликом. Привід до цивільного позивача та відповідача, якщо ним не є обвинувачений, не застосовується.

Якщо в судове засідання не прибув за викликом представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з'ясувати обставини, що стосуються застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, вирішує питання про проведення судового розгляду без нього або про відкладення судового розгляду. Суд має право накласти грошове стягнення на представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, в порядку, передбаченому главою 12 цього КПК.

У випадку неприбуття в судове засідання за судовим викликом перекладача суд, керуючись загальними засадами кримінального провадження, для реалізації обвинуваченим його права на захист, а також забезпечуючи рівність сторін кримінального провадження, відкладає судове засідання і вживає заходів для забезпечення його прибуття до суду (в разі неможливості сторони кримінального провадження залучити перекладача суд залучає його самостійно). Незабезпечення судом обвинуваченого, який не володіє мовою, якою здійснюється судочинство, перекладачем визнається відповідно до положень пункту 1.3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод порушенням права обвинуваченого на захист та підставою для скасування судового рішення, винесеного за наслідками такого розгляду.

Якщо за викликом суду в судове засідання не прибув свідок, спеціаліст або експерт, суд, заслухавши думки учасників судового провадження, призначає нове судове засідання, але лише після допиту інших присутніх свідків. У разі відсутності поважних причин неприбуття свідка в судове засідання суд відповідно до статті 139 цього КПК та з урахуванням положень статті 140 цього КПК вправі накласти на нього грошове стягнення та/або застосувати привід.

Під час постановлення судового рішення нарадою суду незалежно від його складу (колегія суддів чи суд присяжних) керує головуючий, який послідовно ставить на обговорення питання, передбачені частиною 1 статті 368 цього КПК, проводить відкрите голосування і веде підрахунок голосів. Усі питання ухвалюються простою більшістю голосів. Для збереження суддями або/та присяжними об'єктивності при прийнятті рішення з того чи іншого питання, а також для уникнення впливу, зокрема авторитету головуючого, на їх думку, головуючий голосує останнім. Ніхто зі складу суду не вправі утримуватися від голосування, крім випадку, коли вирішується питання про визначення міри покарання (вид і розмір основного чи, у передбачених законом випадках, — додаткового покарання), а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого. У такому разі при підрахунку голосів голос того, хто утримався, додається до голосів, поданих за рішення, найсприятливіше для обвинуваченого (пом'якшена міра покарання, призначення покарання із застосуванням статті 69 Кримінального кодексу України, звільнення обвинуваченого від покарання з випробуванням тощо). При виникненні розбіжностей в питанні яке рішення для обвинуваченого є більш сприятливим, це питання вирішують шляхом голосування, простою більшістю голосів.

Ухвалюючи вирок, суд на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, підтверджених доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього КПК, має вирішити питання, передбачені частиною 1 статті 368 цього КПК. Так, вирішуючи питання чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа, чи містить таке діяння склад кримінального правопорушення і якою статтею закону України про кримінальну відповідальність його передбаче-

но, а також чи винен обвинувачений у вчиненні цього кримінального правопорушення, суддя має взяти до уваги, що:

— обвинувальний вирок згідно з частиною 3 статті 373 цього КПК не може ґрунтуватись на припущеннях і ухвалюється лише за умови доведення у ході судового розгляду винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення;

— усі сумніви щодо доведеності вини особи відповідно до частини 4 статті 17 цього КПК тлумачаться на її користь;

— саме сторона обвинувачення має довести винуватість особи;

Суд має ухвалити виправдувальний вирок якщо стороною обвинувачення не доведено, що:

— вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується особа (вчинене ним діяння містить ознаки адміністративного правопорушення);

— кримінальне правопорушення вчинено обвинуваченим (доведено факт вчинення кримінального правопорушення, але не доведено вини обвинуваченого у його вчиненні);

— в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення (не доведено, що вчинене обвинуваченим діяння містить всі обов'язкові ознаки інкримінованого йому кримінального правопорушення).

Виправдувальний вирок також ухвалюється при встановленні відсутності події кримінального правопорушення або відсутності в діянні обвинуваченого складу кримінального правопорушення.

При вирішенні питання чи підлягає обвинувачений покаранню за вчинене ним кримінальне правопорушення суд має враховувати думку складу суду щодо попередніх питань, оскільки негативна відповідь суду хоча б на одне із таких питань тягне за собою постановлення виправдувального вироку, що, відповідно, виключає потребу вирішувати це питання. Крім того, суд має враховувати положення пунктів 4-8 частини 1 та частини 2 статті 284 цього КПК і у разі виявлення зазначених у них обставин постановляти ухвалу про закриття кримінального провадження, а також наявність підстав для застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

Досліджуючи наявність обставин, що обтяжують або пом'якшують покарання, суд має виходити з положень статей 66,67 Кримінального кодексу України, наявних у матеріалах кримінального провадження відомостей, належно перевірених та оцінених судом, та враховувати поведінку обвинуваченого під час судового провадження.

Одним із питань, що вирішується судом при постановленні вироку, є визначення міри покарання, що може бути призначене обвинуваченому, та потреби у його відбуванні. Суд, визначаючи міру покарання, має керуватись загальними засадами призначення покарання, призначаючи покарання конкретній особі за конкретне кримінальне правопорушення, максимально індивідуалізуючи покарання. Індивідуалізація покарання є важливою вимогою принципового характеру, якою передбачається, що кримінальна відповідальність персоналіфкована: вона настає лише щодо конкретної особи, яка вчинила злочин. Відповідно, призначення покарання з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання, повинно максимально сприяти досягненню мети покарання. З огляду на конкретні обставини кримінального провадження, зважаючи на необхідність та доцільність застосування покарання, враховуючи суспільну небезпечність обвинуваченого, суд може, а в деяких випадках, за наявності передбачених кримінальних законом обставин, зобов'язаний звільнити обвинуваченого від покарання та від його відбування. При прийнятті рішення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням відповідно до статей 75-79,104 Кримінального кодексу України суд має визначити тривалість іспитового строку, обов'язки, які покладаються на обвинуваченого, трудовий колектив або особу на яких за їхньою згодою або на їх прохання покладається обов'язок щодо нагляду за засудженим і проведення з ним виховної роботи.

Вирішуючи питання чи підлягає задоволенню пред'явлений цивільний позов і, якщо так, на чію користь, в якому розмірі та в якому порядку, суд має виходити із доведеності підстав і розміру позову, враховуючи, що в разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення суд згідно з частиною 2 статті 129 цього КПК має відмовити у позові, а у разі виправдання обвинуваченого за відсутності в його діях складу кримінального правопорушення, а також у випадках, передбачених частиною 1 статті 326 цього КПК, — залишити позов без розгляду. У разі задоволення цивільного позову суд згідно з частиною 2 статті 170 цього КПК за клопотанням прокурора, цивільного позивача може вирішити питання про накладення арешту на майно для забезпечення цивільного позову до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.

Після вирішення (послідовне голосування) викладених вище та інших питань, зазначених у частині 1 статті 368 цього КПК, суд шляхом відкритого голосування має ухвалити судові рішення в цілому. При цьому, кожен зі складу суду, якщо судові провадження здійснюється судом колегіально або судом присяжних, вправі викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення. Якщо серед бі-

льшості складу суду присяжних, яка ухвалила рішення, відсутні професійні судді, головуєчий згідно з частиною 5 статті 391 цього КПК зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення. Якщо особа обвинувачується у вчиненні декількох злочинів або декількох кримінальних проступків, суд зобов'язаний вирішувати питання, визначені у пунктах 1-8 частини 1 статті 368 цього КПК, окремо за кожним кримінальним правопорушенням. У разі коли обвинувачених декілька, суд зобов'язаний вирішити питання, передбачені пунктами 1-14 частини 1 статті 368 цього КПК, окремо щодо кожного з обвинувачених. Відповідно до положень частини 6 статті 9, статті 510, частини 3 статті 512 цього КПК у випадку коли щодо однієї особи кримінальне провадження здійснюється в загальному порядку, а стосовно іншої застосовуються примусові заходи медичного характеру, суд у нарадчій кімнаті стосовно першої вирішує питання, передбачені статтею 368 цього КПК, а щодо другої — визначені статтею 513 цього КПК, ухвалюючи вирок стосовно обвинуваченого та ухвалу про застосування примусових заходів медичного характеру щодо особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності.

Суд може застосувати до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності, тобто у стані, зумовленому наявнім у неї психічним розладом, через який особа під час вчинення кримінального правопорушення не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними, примусовий захід медичного характеру, передбачений частиною 1 статті 94 цього КПК, лише за наявності у матеріалах кримінального провадження акта психіатричної експертизи, проведеної на підставі постанови слідчого, прокурора або ухвали слідчого судді, суду та висновку лікувальної установи (висновок комісії лікарів-психіатрів, який обґрунтовує необхідність застосування примусового заходу). Крім того, що наявність акта психіатричної експертизи та висновку лікувальної установи є обов'язковими умовами для застосування судом примусового заходу медичного характеру; відсутність цих документів виключає застосування таких заходів; водночас їх наявність не зобов'язує суд застосувати такі заходи, оскільки визнання особи обмежено осудною відповідно до частини 1 статті 20 цього КК належить виключно до компетенції суду.

§ 1. Загальні положення судового розгляду

Стаття 318. СТРОКИ І ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку.
2. Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні з обов'язковою участю сторін кримінального провадження, крім випадків, передбачених цим Кодексом. У судове засідання викликаються потерпілий та інші учасники кримінального провадження.
3. Судове засідання відбувається у спеціально обладнаному приміщенні — залі судових засідань. У разі необхідності окремі процесуальні дії можуть вчинятися поза межами приміщення суду.

Дивись коментар до § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Стаття 319. НЕЗМІННІСТЬ СКЛАДУ СУДУ

1. Судовий розгляд у кримінальному провадженні повинен бути проведений в одному складі суддів. У разі якщо суддя позбавлений можливості брати участь у судовому засіданні, він має бути замінений іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. Після заміни судді судовий розгляд розпочинається спочатку, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті та статтею 320 цього Кодексу.

2. Суд вмотивованою ухвалою може прийняти рішення про відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд з початку та здійснювати повторно всі або частину процесуальних дій, які вже здійснювалися під час судового розгляду до заміни судді, якщо таке рішення не може негативно вплинути на судовий розгляд та за умови отримання таких вимог:

- 1) сторони кримінального провадження, потерпілий не наполягають на новому проведенні процесуальних дій, які вже були здійснені судом до заміни судді;
- 2) суддя, що замінив суддю, який вибув, ознайомився з ходом судового провадження та матеріалами кримінального провадження, наявними в розпорядженні суду, згоден з прийнятими судом процесуальними рішеннями і вважає недоцільним нове проведення процесуальних дій, що вже були проведені до заміни судді.

У випадку, передбаченому цією частиною, докази, що були дослідженні під час судового розгляду до заміни судді, зберігають доказове значення та можуть бути використані для обґрунтування судових рішень.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 320. ЗАПАСНИЙ СУДДЯ

1. У кримінальному провадженні, для проведення якого потрібен значний час, повинен бути призначений запасний суддя, який перебуває в залі судового засідання протягом судового розгляду. Рішення про необхідність призначення запасного судді приймає суд, що здійснюватиме судове провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання. Про призначення запасного судді робиться відмітка в журналі судового засідання.

2. Якщо під час судового засідання суддю замінює запасний суддя, судовий розгляд продовжується. Судовий розгляд у такому разі закінчує суд у воєному складі.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 321. ГОЛОВУЮЧИЙ У СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ

1. Головуючий у судовому засіданні керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження, усуваючи з судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження.

2. Головуючий у судовому засіданні вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 322. БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Судовий розгляд відбувається безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку.

2. Не вважаються порушеннями безперервності судового розгляду випадки відкладення судового засідання внаслідок:

- 1) неприбуття сторони або інших учасників кримінального провадження;*
- 2) складення та погодження прокурором процесуальних документів щодо відмови від підтримання державного обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення;*
- 3) підготовки захисту обвинуваченого від зміненого чи додаткового обвинувачення;*
- 4) підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення;*
- 5) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці;*
- 6) проведення експертизи у випадках та порядку, передбачених статтею 332 цього Кодексу;*
- 7) надання доступу до речей чи документів або доручення проведення слідчих (розшукових) дій у випадках та порядку, передбачених статтею 333 цього Кодексу.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 323. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду. Суд також має право постановити ухвалу про привід обвинуваченого та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення в порядку, передбаченому главами 11 та 12 цього Кодексу.

{Частина другу статті 323 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

До частини 1.

За загальним правилом, якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду. В залежності від обставин неприбуття обвинуваченого в судове засідання, неодноразовості ухилення обвинуваченого від явки в судове засідання, суд також має право постановити ухвалу про привід обвинуваченого та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення в порядку, передбаченому главами 11 та 12 КПК.

Обвинувачений вважається таким, що ухиляється від прибуття на виклик в судове засідання, якщо він, будучи належним чином повідомлений про дату, час і місце проведення судового засідання, повторно не прибув до суду без поважних причин або не повідомив про такі причини, або повідомлені ним причини визнані неповажними.

СТАТТЯ 324. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ ПРОКУРОРА І ЗАХИСНИКА

1. Якщо в судове засідання не прибув за повідомленням прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Одночасно, якщо причина неприбуття є неповажною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності.

2. У разі неможливості подальшої участі прокурора в судовому провадженні він замінюється іншим у порядку, передбаченому статтею 37 цього Кодексу.

3. Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуючий протонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника. Якщо в кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття в судове засідання захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, суд відкладає судовий розгляд на необхідний для з'явлення захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

4. Прокурору та захисникові, які раніше не брали участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі в судовому засіданні.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 325. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ ПОТЕРПІЛОГО

1. Якщо в судове засідання не прибув за викликом потерпілий, який належним чином повідомлений про дату, час і місце судового засідання, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з'ясувати всі обставини під час судового розгляду, вирішує питання про проведення судового розгляду без потерпілого або про відкладення судового розгляду. Суд має право накласти грошове стягнення на потерпілого у випадках та порядку, передбачених главою 12 цього Кодексу.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 326. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ ЦИВІЛЬНОГО ПОЗИВАЧА, ЦИВІЛЬНОГО ВІДПОВІДАЧА, ЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ, ПРЕДСТАВНИКА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПРОВАДЖЕННЯ

{Назва статті 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. Якщо в судове засідання не прибув цивільний позивач, його представник чи законний представник, суд залишає цивільний позов без розгляду, крім випадків, встановлених цією статтею.

Цивільний позов може бути розглянутий за відсутності цивільного позивача, його представника чи законного представника, якщо від нього надійшло клопотання про розгляд позову за його відсутності або якщо обвинувачений чи цивільний відповідач повністю визнав пред'явлений позов.

2. Якщо в судове засідання не прибув за викликом цивільний відповідач, який не є обвинуваченим, або його представник, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за відсутності зазначених осіб з'ясувати обставини, що стосуються цивільного позову, вирішує питання про проведення судового розгляду без них або про відкладення судового розгляду. Суд має право накладати грошове стягнення на цивільного відповідача в порядку, передбаченому главою 12 цього Кодексу.

3. Якщо в судове засідання не прибув за викликом представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з'ясувати обставини, що стосуються застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, вирішує питання про проведення судового розгляду без нього або про відкладення судового розгляду. Суд має право накладати грошове стягнення на представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, в порядку, передбаченому главою 12 цього Кодексу.

{Статтю 326 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 314-ІІІ від 23.05.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 327. НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ СВИДКА, СПЕЦІАЛІСТА, ПЕРЕКЛАДАЧА І ЕКСПЕРТА

1. Якщо в судове засідання не прибув за викликом свідок, спеціаліст, перекладач або експерт, заслухавши думку учасників судового провадження, суд після допиту інших присутніх свідків призначає нове судове засідання і вживає заходів для його прибуття. Суд також має право постановити ухвалу про привід свідка та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення у випадках та в порядку, передбачених главами 11 та 12 цього Кодексу.

2. Прибуття в суд перекладача (за винятком залучення його судом), свідка, спеціаліста або експерта забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання про його виклик. Суд сприяє сторонам кримінального провадження у забезпеченні явки зазначених осіб шляхом здійснення судового виклику.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 328. ПРАВО ПЕРЕБУВАТИ В ЗАЛІ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Кількість присутніх у залі судового засідання може бути обмежена головуючим лише у разі недостатності місць у залі судового засідання.

2. Близькі родичі та члени сім'ї обвинуваченого і потерпілого, а також представники засобів масової інформації мають пріоритетне право бути присутніми під час судового засідання.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 329. ОBOB'ЯЗКИ ПРИСУТНІХ У ЗАЛІ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Особи, присутні у залі судового засідання, при вході до нього суду та при виході суду повинні встати. Сторони кримінального провадження допитують свідків та заявляють клопотання, подають заперечення стоячи і лише після надання їм слова головуючим у судовому засіданні. Свідки, експерти, спеціалісти дають показання, стоячи на місці, призначеному для свідків. Особи, присутні в залі, заслуховують вирок суду стоячи. Відхилення від цих правил допускається з дозволу головуючого в судовому засіданні.

2. Сторони та учасники кримінального провадження, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися порядку в судовому засіданні і беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуючого у судовому засіданні.

3. Сторони та учасники кримінального провадження звертаються до суду «Ваша честь» або «Шановний суд».

4. Матеріали, речі і документи передаються головуючому в судовому засіданні через судового розпорядника.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 330. ЗАХОДИ ДО ПОРУШНИКІВ ПОРЯДКУ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Якщо обвинувачений порушує порядок у залі судового засідання або не підкоряється розпорядженням головуючого у судовому засіданні, останній попереджає обвинуваченого про те, що в разі повторення ним зазначених дій його буде видалено з зали судового засідання. При повторному порушенні обвинуваченим порядку судового засідання він може бути видалений за ухвалою суду з зали засідання тимчасово або на весь час судового розгляду. Якщо такий обвинувачений не представлений захисником, суд зобов'язаний залучити захисника для здійснення захисту за призначенням і відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для його підготовки до захисту.

Після повернення до зали засідання обвинуваченому надається можливість ознайомитися з доказами, які були досліджені, а також з рішеннями, які були ухвалені за його відсутності, та дати пояснення щодо них. У разі видалення обвинуваченого на весь час судового розгляду, судові рішення, яким закінчено провадження в суді, негайно оголошуються обвинуваченому після його ухвалення.

2. У разі невиконання розпорядження головуючого прокурором чи захисником головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх може бути притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

3. У разі невиконання розпорядження головуючого іншими особами, присутніми у судовому засіданні, головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх за ухвалою суду може бути видалено із зали судового засідання та притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

4. За неповагу до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва.

{Частина четверта статті 330 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

ДО ЧАСТИН 1-4.

За неповагу до суду, що виразилась в невідкоренні свідка, потерпілого, позивача, відповідача та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, передбачена відповідальність за статтею 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка передбачає накладення штрафу на винну особу в розмірі від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При цьому, вирішити питання про притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб може той же склад суду, причому, без складання протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі невиконання розпорядження головуючого прокурором чи захисником головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх може бути притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

Зокрема, при повторному порушенні прокурором чи захисником порядку у залі судового засідання суд може звернутися з інформацією про притягнення прокурора чи захисника до дисциплінарної відповідальності:

1. Відносно прокурора — до відповідної прокуратури, де працює прокурор. Згідно Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого постановою Верховної Ради України № 1796-XII від 06 листопада 1991 року, до прокурора можуть бути застосовані наступні дисциплінарні стягнення за вчинення дисциплінарного проступку: догана; пониження в класному чині; пониження в посаді; позбавлення нагрудного знаку «Почесний працівник прокуратури України»; звільнення; звільнення з позбавленням класного чину.

2. Відносно захисника — до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України. Згідно Закону України № 5076-VI від 05 липня 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; для адвокатів України — позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав — виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

СТАТТЯ 331. ОБРАННЯ, СКАСУВАННЯ АБО ЗМІНА ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В СУДІ

1. Під час судового розгляду суд за клопотанням сторони обвинувачення або захисту має право своєю ухвалою змінити, скасувати або обрати запобіжний захід щодо обвинуваченого.

2. Вирішення питання судом щодо запобіжного заходу відбувається в порядку, передбаченому главою 18 цього Кодексу.

3. Незалежно від наявності клопотань суд зобов'язаний розглянути питання доцільності продовження тримання обвинуваченого під вартою до спливу двомісячного строку з дня надходження до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру чи з дня застосування судом до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. За наслідками розгляду питання суд своєю вмотивованою ухвалою скасовує, змінює запобіжний захід у вигляді тримання під вартою або продовжує його дію на строк, що не може перевищувати двох місяців. Копія ухвали вручається обвинуваченому, прокурору та направляється уповноваженій службовій особі місця ув'язнення.

До спливу продовженого строку суд зобов'язаний повторно розглянути питання доцільності продовження тримання обвинуваченого під вартою, якщо судові провадження не було завершено до його спливу.

Під час здійснення судового провадження судом присяжних питання, передбачене цією частиною, вирішує головуючий.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 332. ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА УХВАЛОЮ СУДУ

1. Під час судового розгляду суд за клопотанням сторін кримінального провадження або потерпілого за наявності підстав, передбачених статтею 242 цього Кодексу, має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам.

2. Суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам незалежно від наявності клопотання, якщо:

1) суду надані кілька висновків експертів, які суперечать один одному, а допит експертів не дав змоги усунути виявлені суперечності;

2) під час судового розгляду виникли підстави, передбачені частиною другою статті 509 цього Кодексу.

3. До ухвали суду про доручення проведення експертизи у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, включаються питання, поставлені перед експертом учасниками судового провадження, судом. Суд має право не включати до ухвали питання, поставлені учасниками судового провадження, якщо відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, обґрунтувавши таке рішення в ухвалі.

4. Після постановлення судом ухвали про доручення проведення експертизи судовий розгляд продовжується, крім випадків, якщо таке продовження неможливе до отримання висновку експерта.

ДО ЧАСТИН 1-4

Судова експертиза як один із засобів доказування сприяє всебічному, повному й об'єктивному дослідженню обставин справ, постановленню законних і обґрунтованих судових рішень.

Є неприпустимим проведення експертизи за ухвалою суду у випадках, коли з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань, а також коли перед експертом порушуються правові питання, вирішення яких віднесено законом до компетенції суду, зокрема щодо вини особи.

Суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам незалежно від наявності клопотання, якщо:

1. Суду надані кілька висновків експертів, які суперечать один одному, а допит експертів не дав змоги усунути виявлені суперечності.

2. Під час судового розгляду виникли підстави, передбачені частиною 2 статті 509 КПК, а саме обставини, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Такими обставинами, зокрема, є: наявність згідно з медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання; поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

- Перед винесенням ухвали про доручення проведення експертизи суд має виконати такі дії:
- з'ясувати обставини, що мають значення для дачі експертного висновку;
  - запропонувати учасникам судового провадження письмово подати питання, які вони бажають порушити перед експертами;
  - оголосити ці питання, а також питання, запропоновані судом;
  - заслухати думки учасників судового провадження з приводу поданих питань;
  - у нарадчій кімнаті обміркувати всі питання, виключити ті з них, що виходять за межі компетенції експерта або не стосуються предмета доказування, сформулювати питання, які він порушує перед експертом з власної ініціативи, остаточно визначити коло питань, що виносяться на вирішення експертизи, і винести ухвалу про доручення проведення експертизи;
  - оголосити в судовому засіданні ухвалу про доручення проведення експертизи.

СТАТТЯ 333. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються під час судового провадження згідно з положеннями розділу II цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

2. Під час розгляду клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів суд також враховує причини, через які доступ не був здійснений під час досудового розслідування. Якщо судом під час судового провадження прийнято рішення про надання доступу до речей і документів, суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для здійснення такого заходу забезпечення кримінального провадження та ознайомлення учасників судового провадження з його результатами. Особа, яка під час судового провадження отримала речі і документи внаслідок здійснення тимчасового доступу до них, зобов'язана надати до них доступ у порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу.

3. У разі, якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, суд за клопотанням сторони кримінального провадження має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії. У разі прийняття такого рішення суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для проведення слідчої (розшукової) дії та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами.

4. Під час розгляду клопотання суд враховує значення обставин, про встановлення або перевірку яких просить особа, яка звернулася з ним, можливість їх встановлення або перевірки шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та причини, з яких не були здійснені належні дії для їх встановлення чи перевірки на стадії досудового розслідування. Суд відмовляє в задоволенні клопотання прокурора, якщо він не доведе, що слідчі (розшукові) дії, про проведення яких він просить, не могли бути проведені під час досудового розслідування через те, що не були і не могли бути відомі обставини, які свідчать про необхідність їх проведення.

5. В ухвалі суду про доручення проведення слідчої (розшукової) дії зазначається, для з'ясування або перевірки яких обставин і які саме слідчі (розшукові) дії необхідно провести, та встановлюється строк виконання доручення. Слідчі (розшукові) дії, що проводяться на виконання доручення суду, здійснюються в порядку, передбаченому главами 20 та 21 цього Кодексу.

6. Прокурор зобов'язаний надати доступ до матеріалів, отриманих внаслідок проведення слідчих (розшукових) дій за дорученням суду, учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, та надати їх суду у встановлений строк.

До частин 1-6

Під час судового провадження суд може вирішити питання про застосування заходів забезпечення кримінального, зокрема задовольнивши клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів, а також за клопотанням сторони кримінального провадження доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії. Виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом.

Так, підставою для заявлення клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів та їх вилучення, зокрема, може бути встановлення в ході досудового розслідування по виділеному кримінальному провадженню даних, які мають важливе значення для судового провадження і які

можуть бути використані як докази. Слідчий, який здійснює досудове розслідування по виділеному кримінальному провадженню, встановивши ці дані, повинен направити про це письмову інформацію прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Вих. № _____
Дата _____

Зразок

Прокурору _____
(найменування прокуратури, класний
чин, прізвище, ініціали)

Мною здійснюється досудове розслідування кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань «__» _____ 20__ року за № _____, відносно _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

за ч. __ ст. __ КК України.

Матеріали даного кримінального провадження були виділені з кримінального провадження внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ відносно:

— _____ щодо _____ за ст. _____ КК України;
— _____ щодо _____ за ст. _____ КК України.

По кримінальному провадженню № _____ районним судом м.Києва в даний час здійснюється судове провадження (склад суду: головуєчий суддя _____, судді — _____, номер справи — _____, номер провадження — _____). Державне обвинувачення в суді підтримує група прокурорів Генеральної прокуратури України — старший групи _____.

В ході досудового розслідування у кримінальному провадженні № _____ були встановлені фактичні дані, які мають також важливе значення для кримінального провадження № _____, щодо якого здійснюється судовий розгляд, і які можуть бути використані як докази. Так, зокрема:

— Якщо як докази зазначаються покази свідків, то необхідно вказати прізвище, ім'я та по батькові цих свідків, їх місце проживання та засоби зв'язку, коли вони були допитані (дата), короткий виклад обставин допиту, якщо здійснювалася відеозйомка допиту, то з допомогою якої відеокамери і на який носій;

— Якщо як докази зазначаються висновки експерта то необхідно вказати: на підставі чого проводилася експертиза (постанова слідчого, дата її винесення, ким винесена), номер та дату складання висновку експерта, вид експертизи, прізвище, ім'я та по батькові експерта, найменування експертної установи, де проводилася експертиза, короткий виклад висновку експерта. При цьому, якщо на експертизу слідчим надавалися речі, зразки, документи тощо, які в ході досудового розслідування оглядалися і вилучалися, необхідно чітко зазначити що це за зразки, речі або документи, коли, де, ким і на підставі яких процесуальних документів речі, зразки, документи були оглянуті і вилучені, якщо здійснювалася фотозйомка то з допомогою якого фотоапарата, якщо здійснювалася відеозйомка то з допомогою якої відеокамери і на який носій;

— Якщо як докази зазначаються речі, то необхідно зазначити їх повне найменування, характеристики та індивідуальні особливості цих речей. При цьому, якщо в ході досудового розслідування ці речі оглядалися і вилучалися, необхідно зазначити коли, де, ким і на підставі яких процесуальних документів речі були оглянуті і вилучені, якщо здійснювалася фотозйомка то з допомогою якого фотоапарата, якщо здійснювалася відеозйомка то з допомогою якої відеокамери і на який носій, якщо речі визнані речовими доказами, то зазначити ким і коли винесена про це постановою.

Документи та речі, на які йде посилання в даному повідомленні (протоколи допиту свідків, висновки експертів тощо), перебувають у моєму володінні, як слідчого у даному кримінальному провадженні, і зберігаються: документи — в сейфі мого службового кабінету за адресою: м.Київ, вул. _____, каб. ____; речі — в кімнаті речових доказів за адресою: м.Київ, вул. _____, кім. _____.

З урахуванням викладеного, направляю дану інформацію для прийняття відповідного рішення по ній.

Слідчий _____
_____

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Старший групи прокурорів по підтриманню державного обвинуваченню в суді на підставі інформації слідчого подає в суд клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів та їх вилучення. До клопотання має бути додано інформацію слідчого та витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань стосовно виділеного кримінального провадження, до документів і речей якого подається клопотання про тимчасовий доступ.

Зразок

В _____ районний суд м.Києва

Головуючий суддя _____,
судді — _____.

Номер провадження — _____
Номер справи — _____

Старшого прокурора 3-го відділу
процесуального керівництва досудовим
розслідуванням і підтримання державного
обвинувачення _____

КЛОПОТАННЯ
про тимчасовий доступ до речей та документів та їх вилучення
(в порядку ст.160,333 КПК України)

_____ районним судом м.Києва здійснюється судовий розгляд кримінального провадження внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ відносно:
— _____ щодо _____ за ст. _____ КК України;
— _____ щодо _____ за ст. _____ КК України.

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення

згідно обвинувального акту)

Підтримання державного обвинувачення в суді здійснює група прокурорів Генеральної Прокуратури України, старшим якої відповідно до постанови заступника Генерального прокурора України визначений я.

В ході досудового розслідування кримінального провадження № _____ в окреме провадження були виділені матеріали досудового розслідування відносно _____ за ч. _____ ст. _____ КК України. Відомості щодо виділеного кримінального провадження були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____.

Досудове розслідування кримінального провадження № _____ здійснює слідчий

(найменування органу досудового розслідування, звання,

прізвище, ім'я та по батькові)

« _____ » _____ 2013 року на ім'я прокурора _____ ,
(найменування прокуратури,

класний чин, прізвище, ім'я та по батькові)

який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням, від слідчого _____ надійшла письмова інформація про те, що в ході досудового розслідування кримінального провадження № _____ були встановлені фактичні дані, які мають важливе значення для кримінального провадження № _____, щодо якого здійснюється судовий розгляд, і які можуть бути використані як докази. Зокрема, в інформації слідчого зазначене наступне:

(зазначається інформація слідчого щодо встановлених даних)

Таким чином, в ході судового провадження виникла необхідність в тимчасовому доступі до речей та документів кримінального провадження № _____, а саме:

— до документів:

(зазначається назва, опис, інші відомості, які можуть визначити документи

до яких необхідний тимчасовий доступ)

— до речей:

(зазначається назва, опис, інші відомості, які можуть визначити речі

до яких необхідний тимчасовий доступ)

Обґрунтуванням необхідності тимчасового доступу до речей та документів, зазначених в клопотанні є:

— самі по собі та в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, ці речі та документи мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у судовому провадженні, а саме: доказують _____ (Значення документів і речей, щодо яких подається клопотання про доступ, має наводитися відповідно до відомостей, які містяться в інформації слідчого, зокрема в протоколах допиту, у висновках експерта тощо, і які, зокрема, доказують подію кримінального правопорушення, винуватість обвинувачених у кримінальному правопорушенні, форму вини, мотив і мету кримінального правопорушення, обставин, які впливають на ступінь тяжкості вини вчиненого кримінального правопорушення);

— відомості, які містяться в цих речах та документах, можуть бути використані стороною обвинувачення як докази в суді.

Підставою вважати, що речі і документи, відносно яких подається клопотання про тимчасовий допуск та вилучення, перебувають у володінні слідчого та зберігаються: документи — в сейфі його службового кабінету за адресою: м.Київ, вул. _____, каб. ____; речі — в кімнаті зберігання речових доказів за адресою: м.Київ, вул. _____, кім. ____, є зазначення цих даних в інформації слідчого.

Речі та документи, які зазначені в даному клопотанні, не становлять собою і не включають речей і документів, які містять охоронювану законом тасмницю.

Також є необхідність у вилученні документів та речей, відносно яких заявлено клопотання про тимчасовий доступ, оскільки з ними мають бути ознайомлені учасники кримінального провадження, а сторона обвинувачення має намір використати відомості, що містяться в них, як докази в суді.

Тимчасовий доступ до зазначених речей та документів на стадії досудового розслідування у кримінальному провадженні № _____ не був здійснений у зв'язку з тим, що слідству на той час не були відомі обставини, на підставі яких були процесуально оформлені зазначені документи та встановлені і вилучені зазначені речі. Ці обставини були виявлені і процесуально оформлені лише в ході досудового розслідування у виділеному кримінальному провадженні № _____.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.160,333 КПК України,-

ПРОШУ:

1. Надати старшому прокурору 3-го відділу процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення Генеральної прокуратури України старшому раднику юстиції _____ тимчасовий доступ до документів:

(зазначається назва, опис, інші відомості, які можуть визначити документи

до яких необхідний тимчасовий доступ)

та речей:

(зазначається назва, опис, інші відомості, які можуть визначити речі

до яких необхідний тимчасовий доступ)

які перебувають у володінні слідчого _____

(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ім'я та по батькові)

та зберігаються: документи — в сейфі службового кабінету слідчого за адресою: м.Київ, вул. _____, каб. ____; речі — в кімнаті зберігання речових доказів за адресою: м.Київ, вул. _____, кім. ____.

2. Надати старшому прокурору 3-го відділу процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення Генеральної прокуратури України старшому раднику юстиції _____ можливість вилучити зазначені документи та речі.

3. Розглянути клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів та їх вилучення без виклику слідчого _____, у володінні якого вони знаходяться, оскільки інформація про наявність зазначених документів та речей надійшла саме від слідчого, а обов'язок щодо збереження цих речей і до-

кументів у тому вигляді, в якому вони отримані, покладені на слідчого відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України.

Додатки:

- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження № ____ на ____ арк.;
- інформація слідчого на ____ арк.

Клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів та їх вилучення складено « ____ » _____ 20 ____ року в службовому кабінеті прокурора за адресою: м. Київ, вул. _____ буд. _____, каб. _____.

Старший прокурор 3-го відділу процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення старший радник юстиції

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Строк дії ухвали суду про тимчасовий доступ до речей та документів згідно статті 164 цього КПК не може перевищувати одного місяця. Якщо прокурор, який звертається із клопотанням, не обґрунтовує застосування максимального строку дії ухвали, суд може встановити строк дії ухвали на свій розсуд, що може бути недостатньо для виконання ухвали суду. Відповідно, прокурор має визначити, скільки йому необхідно часу для доступу до цих документів та речей, їх вилучення та для надання доступу для ознайомлення з ними учасникам судового провадження відповідно до вимог статті 333 цього КПК. Після оголошення клопотання в суді прокурор має в усній формі просити суд встановити той строк дії ухвали (в межах місячного строку), який буде необхідний йому для виконання ухвали.

Вилучення документів і речей оформляється описом вилучення документів і речей згідно статті 165 цього КПК. Ознайомлення учасників судового провадження з вилученими документами і речами, шляхом надання до них доступу, здійснюється відповідно до статті 290 цього КПК.

Після виконання ухвали суду про тимчасовий доступ до речей та документів і їх вилучення та після ознайомлення учасників судового провадження з вилученими документами і речами прокурор може заявити клопотання про зміну обсягу доказів, які будуть досліджуватися, та порядок їх дослідження, якщо в суді необхідно допитати свідків, до протоколів допиту яких був наданий тимчасовий доступ і які були вилучені, оскільки ці свідки раніше не зазначалися в клопотаннях про їх виклик в суд для допиту. Аналогічні клопотання мають бути подані щодо дослідження вилучених документів і речей у разі, якщо судом уже були досліджені документи і речі кримінального провадження.

СТАТТЯ 334. ОБ'ЄДНАННЯ І ВИДІЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Матеріали кримінального провадження можуть об'єднуватися в одне провадження або виділятися в окреме провадження ухвалою суду, на розгляді якого вони перебувають, згідно з правилами, передбаченими статтею 217 цього Кодексу.

2. У разі якщо на розгляд місцевого суду надійшли матеріали кримінального провадження щодо особи, стосовно якої цим судом вже здійснюється судове провадження, воно передається складу суду, що його здійснює, для вирішення питання про їх об'єднання.

Дивись КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 335. ЗУПИНЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. У разі якщо обвинувачений ухилився від суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, суд зупиняє судове провадження щодо цього обвинуваченого до його розшуку або вилучення і продовжує судове провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо декількох осіб. Розшук обвинуваченого, який ухилився від суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та/або прокурору.

{Частина перша статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Дивись КОМЕНТАР ДО § 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 336. ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судове провадження), у разі:

- 1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження;
- 5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

2. Суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. У разі якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього заперечує.

3. Застосовувані в дистанційному судовому провадженні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку. Учасникам кримінального провадження має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені цим Кодексом.

4. Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією суду, або на території міста, в якому розташований суд, судовий розпорядник або секретар судового засідання цього суду зобов'язаний вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, щоб посвідчувати особу, та перебувати поряд з нею до закінчення судового засідання.

5. Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією юрисдикції суду та поза територією міста, в якому розташований суд, суд своєю ухвалою може доручити суду, на території юрисдикції якого перебуває така особа, здійснити дії, передбачені частиною четвертою цієї статті. Копія ухвали може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Суд, що отримав доручення, за погодженням з судом, що надав доручення, зобов'язаний у визначений в ухвалі строк організувати виконання зазначеного доручення.

6. Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, тримається в установі попереднього ув'язнення або установі виконання покарань, дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи.

7. Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

8. Особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо впізнати.

9. Дистанційне судове провадження згідно з правилами цієї статті може здійснюватися в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, Верховному Суді України під час здійснення судового провадження з будь-яких питань, розгляд яких віднесено до компетенції суду.

До частин 1-9.

Під відеоконференцією в судовому провадженні розуміється телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією у реальному масштабі часу з урахуванням керуючих даних.

Проведення судових засідань в режимі відеоконференції надає можливість використання прогресивних норм кримінального процесуального законодавства.

Положеннями цієї статті встановлений чіткий порядок та зазначені основні умови проведення судових засідань в режимі відеоконференції. Так, судове провадження у режимі відеоконференції, так зване дистанційне судове провадження, може здійснюватися у разі:

— неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;

- необхідності забезпечення безпеки осіб;
- проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження;
- наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

При цьому, головною умовою проведення дистанційного судового провадження є згода обвинуваченої особи.

Дистанційне судове провадження може здійснюватися в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій. Верховному Суді України під час здійснення судового провадження з будь-яких питань, розгляд яких належить до компетенції суду. Рішення про здійснення дистанційного судового провадження ухвалює суд.

На виконання доручення Президента України № 1-1/940 від 27 квітня 2012 року щодо обладнання приміщень органів досудового слідства, установ попереднього ув'язнення, установ виконання покарань та залів судових засідань технічними засобами для участі осіб у здійсненні слідчих чи інших процесуальних дій шляхом проведення відеоконференції Державною пенітенціарною службою України за участю Державної судової адміністрації України організовано відповідну роботу.

Так, системи відеоконференцв'язку впроваджені в усіх апеляційних судах областей, міст Києва та Севастополя, апеляційному суді Автономної Республіки Крим. В установах Державної пенітенціарної служби України до кінця 2013 року планувалося встановити 150 таких систем.

Наказом Судової адміністрації України № 155 від 15 листопада 2012 року затверджена Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження).

Відповідно до зазначеної Інструкції обов'язок забезпечити проведення відеоконференції покладається на суд, який отримав судові рішення про проведення відеоконференції, незалежно від спеціалізації та інстанції суду, який прийняв таке рішення.

Порядок проведення процесуальної дії у режимі відеоконференції, за участю осіб, які тримаються в установах попереднього ув'язнення або установах виконання покарань, затверджується спільним наказом Державної судової адміністрації України та відповідного органу державної влади.

Особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо впізнати, за наявності технічної можливості. У такому випадку обмін аудіоінформацією в режимі відеоконференції не здійснюється. При цьому відбувається зміна аудіоінформації отриманої від допитуваної особи, за допомогою програмно-апаратних засобів.

Обов'язки щодо здійснення організаційних заходів, пов'язаних із функціонуванням системи відеоконференції у суді загальної юрисдикції покладаються на керівника апарату відповідного суду.

Секретар до початку судового засідання, під час якого проводиться процесуальні дії у режимі відеоконференції, зобов'язаний: активувати технічні засоби відеозапису, зареєструватися у системі; перевірити наявність вільного місця на внутрішньому носії відеозапису (не менше 10 Гб вільного місця) (тільки секретар суду, який розглядає судову справу); перевірити працездатність технічних засобів відеозапису, а також провести тестування пристроїв (мікрофони, камери тощо) та впевнитись, що вони працюють нормально, а відеоконференція і її запис здійснюється правильно. У разі виявлення ознак непрацездатності технічних засобів відеозапису, а також у випадку неможливості налагодження їх коректної роботи, секретар зобов'язаний терміново повідомити про такі обставини головуючого (слідчого суддю), адміністратора та керівника апарату суду. При цьому секретар складає акт за встановленою формою, який підписується керівником апарату суду, а також секретарем та адміністратором, та долучається до матеріалів справи (кримінального провадження).

Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються судом, який розглядає справу (матеріали кримінального провадження), за допомогою технічних засобів відеозапису. Здійснення фіксації забезпечується секретарем та починається з моменту оголошення головуючим (слідчим суддею) про початок її проведення.

Під час відеоконференції секретарем здійснюється поточний контроль якості звуку і відео та контроль працездатності технічних засобів відеозапису шляхом спостереження за їх роботою. У разі необхідності перевірки справності технічних засобів секретар залучає адміністратора.

Використовувані (застосовувані) в судовому засіданні (дистанційному судовому провадженні) технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку. Учасникам судового процесу (кримінального провадження) має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання (судового провадження), ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені процесуальним законодавством. Для якісної організації запису всі учасники судового засідання (судового провадження) повинні висловлюватися голосно і виразно. У разі необхідності секретар

звертається до головуючого (слідчого судді) з проханням звернутися до учасників відеоконференції говорити голосніше або змінити місце власного розташування, у разі нечіткого зображення.

При виявленні технічних неполадок, що перешкоджають проведенню процесуальної дії, в ході підготовки системи до та під час її проведення, секретар негайно інформує про це головуючого (слідчого суддю), а адміністратор — про терміни відновлення працездатності технічних засобів відеозапису. При цьому, адміністратор складає акт про виявлені технічні неполадки, які перешкоджають проведенню процесуальних дій, який підписується керівником апарату суду, а також секретарем та адміністратором, та долучається до матеріалів справи (кримінального провадження).

У разі неможливості проведення процесуальної дії в режимі відеоконференції у зв'язку з обставинами, які виключають можливість її проведення (тривала хвороба учасника судового процесу, наявність відповідного клопотання до суду тощо), а також у випадку наявності технічних неполадок, що перешкоджають проведенню процесуальної дії в режимі відеоконференції, суди повідомляють один одного про це засобами телефонного зв'язку, шляхом направлення телефонограми, яка складається секретарем та приєднується до матеріалів справи (кримінального провадження).

Після закінчення проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції секретар повинен: здійснити запис відеофонограми на носії відеозапису створивши архівну та робочу копії; перевірити якість запису архівної копії; архівну та робочу копії долучити до матеріалів справи (кримінального провадження); вилучити відеограму з технічного засобу відеозапису.

У випадку продовження процесуальних дій у режимі відеоконференції секретар повинен здійснити дозапис наступної процесуальної дії на робочу і архівну копії DVD-дисків з відеограмою. Архівна копія передається до архіву того суду, який проводив процесуальні дії у режимі відеоконференції, після закінчення судового розгляду справи (матеріалів кримінального провадження) в суді відповідної інстанції.

Шляхом перегляду відеофонограми секретар повинен впевнитись, що її запис здійснено коректно і вона придатна для подальшого використання. В разі виявлення порушень повинен негайно повідомити про недоліки некоректного запису головуючого (слідчого суддю), про що складається акт, який підписується керівником апарату суду, адміністратором, секретарем та долучається до матеріалів справи (кримінального провадження).

Секретар не повинен залишати без нагляду технічні засоби відеозапису, передавати іншим особам пароль та/або електронний ключ, допускати інших осіб до роботи з технічними засобами відеозапису, крім випадків передбачених процесуальним законодавством.

Після закінчення процесуальної дії у режимі відеоконференції секретар, зобов'язаний заблокувати технічні засоби відеозапису або вийти з відповідної програми.

Файл із записом відеоконференції зберігається тимчасово на технічному засобі відеозапису та не може бути видалений, до моменту створення архівної та робочої копії.

Примірники відеофонограми записуються у вигляді архівної та робочої копій на окремі DVD - диски для лазерних систем зчитування об'ємом 4,7 Гб. Для кожної судової справи (матеріалів кримінального провадження) виділяються два DVD-диски: один — для архівної копії, другий — для робочої копії. У разі, якщо відеофонограми не вміщуються на один DVD — диск, виділяються додаткові DVD - диски.

До початку судового засідання секретар повинен отримати нові компакт-диски для архівної та робочої копій, про що робиться запис у Журналі обліку видачі та повернення компакт-дисків.

Запис робочої та архівної копій здійснюється секретарем з технічного засобу відеозапису на компакт-диски.

Компакт-диски з робочою та архівною копіями пакуються в окремі конверти, які маркуються таким чином: архівна копія № ___ (робоча копія № ___); номер справи (матеріалів кримінального провадження); позначення — «відеофонограма»; дати проведення процесуальних дій; прізвище, ім'я, по-батькові головуючого; підпис секретаря; об'єм відеофонограм (Гб/Мб).

Архівна копія після завершення розгляду справи (матеріалів кримінального провадження) зберігається в архіві того суду, який створив відеофонограму разом з упаковкою, в якій вони надійшли. У разі виявлення під час перевірки зниження якості зчитування даних з архівної копії виготовляється її дублікат, який зберігається разом з архівною копією і замінює її лише під час виготовлення робочих копій. У разі зниження якості дублікатів архівної копії вони замінюються новими.

Архівні копії відеофонограми знищуються разом із судовою справою (матеріалами кримінального провадження) після закінчення терміну зберігання зазначеної судової справи (матеріалів кримінального провадження).

Робоча копія в окремому конверті додається до судової справи (матеріалів кримінального провадження).

Проведення судових засідань в режимі відеоконференції має позитивно вплинути на строки судового розгляду кримінальних справ, дотримання «розумних строків» судового розгляду у світлі

Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також забезпечити можливість повнофункціональної реалізації особою, яка тримається під вартою, права брати участь в судовому засіданні безпосередньо або викласти свою позицію шляхом використання системи відеоконференцв'язку.

**Органи та установи Державної пенітенціарної служби України,
в яких встановлено мобільні системи відеоконференцв'язку**

№ п/п	Назва слідчого ізолятора	Область	Адреса
1.	Сімферопольський слідчий ізолятор	АР Крим	95006, м. Сімферополь, бул. Леніна, 4
2.	Вінницька установа виконання покарань (№ 1)	Вінницька область	21100, м. Вінниця, вул. Островського, 2
3.	Луцький слідчий ізолятор	Волинська область	43001, м. Луцьк, вул. Нестера Бурчака, 3
	Дніпропетровський слідчий ізолятор	Дніпропетровська область	49006, м. Дніпропетровськ, вул. Чичеріна, 80
4.	Криворізький слідчий ізолятор	Дніпропетровська область	50483, м. Кривий Ріг, вул. Світла, 2
5.	Артемівський слідчий ізолятор	Донецька область	84500, м. Артемівськ, вул. Цюлковського, 4
6.	Донецький слідчий ізолятор	Донецька область	83036, м. Донецьк, вул. Кобозєва, 4
7.	Маріупольський слідчий ізолятор	Донецька область	87527, селище Каменськ, м. Маріуполь
8.	Житомирська установа виконання покарань (№ 8)	Житомирська область	10001, м. Житомир, вул. Ватутіна, 172
9.	Закарпатська установа виконання покарань (№ 9)	Закарпатська область	88000, м. Ужгород, вул. Довженка, 8а
10.	Запорізький слідчий ізолятор	Запорізька область	69057, м. Запоріжжя, вул. Червоногвардійська, 36
11.	Вільнянський слідчий ізолятор	Запорізька область	70050, смт Кам'яне Вільнянського району
12.	Івано-Франківський слідчий ізолятор	Івано-Франківська область	76000, м. Івано-Франківськ, вул. Коновальця, 70
13.	Київський слідчий ізолятор	Київська область	04050, м. Київ, вул. Дегтярівська, 13
14.	Кіровоградський слідчий ізолятор	Кіровоградська область	25001, м. Кіровоград, вул. Куроп'ятникова, 50
15.	Луганський слідчий ізолятор	Луганська область	91055, м. Луганськ, вул. 23 Лінія, 4
16.	Старобільський слідчий ізолятор	Луганська область	92700, м. Старобільськ, вул. Кірова, 65
17.	Львівський слідчий ізолятор	Львівська область	79007, м. Львів, вул. Городоцька, 20
18.	Миколаївський слідчий ізолятор	Миколаївська область	54030, м. Миколаїв, вул. Лагерне поле, 5
19.	Одеський слідчий ізолятор	Одеська область	65059, м. Одеса, вул. Люстдорфська дорога, 11
20.	Ізмаїльський слідчий ізолятор	Одеська область	68600, м. Ізмаїл, пр. Суворова, 70
21.	Полтавський слідчий ізолятор	Полтавська область	36000, м. Полтава, вул. Пушкіна, 91
22.	Рівненський слідчий ізолятор	Рівненська область	33001, м. Рівне, вул. Дворецька, 116
23.	Сумський слідчий ізолятор	Сумська область	40002, м. Суми, проїзд Гайовий, 19
24.	Чортківський слідчий ізолятор	Тернопільська область	48500, м. Чортків, вул. Лесі Українки, 3
25.	Харківський слідчий ізолятор	Харківська область	61093, м. Харків, вул. Полтавський шлях, 99
26.	Херсонський слідчий ізолятор	Херсонська область	73024, м. Херсон, вул. Перекопська, 10
27.	Хмельницький слідчий ізолятор	Хмельницької області	29013, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 39
28.	Черкаський слідчий ізолятор	Черкаська область	18015, м. Черкаси, вул. Благівісна, 234
29.	Чернівецький слідчий ізолятор	Чернівецька область	58000, м. Чернівці, площа Соборна, 6
30.	Чернігівський слідчий ізолятор	Чернігівська область	14000, м. Чернігів, вул. Комсомольська, 2

Установи виконання покарань управління Державної пенітенціарної служби України

№ п/п	Назва виправної колонії	Область	Адреса
1.	Сімферопольська виправна колонія (№ 102)	АР Крим	95040, м. Сімферополь, пров. Елеваторний, 4
2.	Вінницька виправна колонія (№ 86)	Вінницька область	21000, м. Вінниця, вул. Привокзальна, 26
3.	Ладжинська виправна колонія (№ 39)	Вінницька область	24324, с. Губник Тростянецького району
4.	Літинська виправна колонія (№ 123)	Вінницька область	22300, смт Літин
5.	Могілів-Подільська виправна колонія (№ 114)	Вінницька область	24043, с. Восводчинці Могілів-Подільського району
6.	Піщанська виправна колонія (№ 59)	Вінницька область	24703, с. Трудове Піщанського району
7.	Стрижавська виправна колонія (№ 81)	Вінницька область	23210, смт. Стрижавка Вінницького району
8.	Дніпропетровська виправна колонія (№ 89)	Дніпропетровська область	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Будьонного, 1
9.	Жовтоводська виправна колонія (№ 26)	Дніпропетровська область	52201, м. Жовті Воли, пров. Дальній, 11
10.	Солонянська виправна колонія (№ 21)	Дніпропетровська область	52406, с. Аполонівка Солонянського району
11.	Софіївська виправна колонія (№ 45)	Дніпропетровська область	53121, с. Макорти Софіївського району
12.	Синельниківська виправна колонія (№ 94)	Дніпропетровська область	52543, с. Шахтарське Синельниківського району
13.	Павлоградська виправна колонія (№ 142)	Дніпропетровська область	51412, м. Павлоград
14.	Дніпродзержинська виправна колонія (№ 34)	Дніпропетровська область	51912, вул. Димитрова, 214, м. Дніпродзержинськ
15.	Волноваська виправна колонія (№ 120)	Донецька область	85710, с. Молодіжне Волноваського району
16.	Жданівська виправна колонія (№ 3)	Донецька область	86396, м. Жданівка
17.	Калінінська виправна колонія (№ 27)	Донецька область	84647, м. Горлівка
18.	Кіровська виправна колонія (№ 33)	Донецька область	86300, м. Кіровське, вул. Дзержинського, 1
19.	Микитинська виправна колонія (№ 87)	Донецька область	84635, м. Горлівка, вул. Живописна, 1
20.	Мічуринська виправна колонія (№ 57)	Донецька область	84606, м. Горлівка, вул. Миру, 1
21.	Селидівська виправна колонія (№ 82)	Донецька область	85493, смт Гостре Селидівського району
22.	Сніжнянська виправна колонія (№ 127)	Донецька область	86560, смт Гіриньке, м. Сніжне, вул. Центральна, 10
23.	Торезька виправна колонія (№ 28)	Донецька область	86600, м. Торез, вул. Широка
24.	Бердичівська виправна колонія (№ 70)	Житомирська область	13306, м. Бердичів, вул. Низгірська, 1
25.	Житомирська виправна колонія (№ 4)	Житомирська область	10001, м. Житомир, вул. Ватутина, 172
26.	Коростенська виправна колонія	Житомирська область	11500, м. Коростень, Білорівницьке шосе, 4
27.	Райківська виправна колонія	Житомирська область	13333, с. Райки Бердичівського району
28.	Бердянська виправна колонія (№ 77)	Запорізька область	71100, м. Бердянськ, вул. Промислова, 1
29.	Біленьківська виправна колонія (№ 99)	Запорізька область	70441, с. Біленьке Запорізького району, вул. Запорізька, 32
30.	Вільнянська виправна колонія (№ 20)	Запорізька область	70000, м. Вільнянськ, вул. Дзержинського, 1
31.	Кам'янська виправна колонія (№ 101)	Запорізька область	70050, смт Кам'яне Вільнянського району
32.	Оріхівська виправна колонія (№ 88)	Запорізька область	70550, с. Мала Токмачка Оріхівського району
33.	Софіївська виправна колонія (№ 55)	Запорізька область	70000, м. Вільнянськ, вул. Металістів, 1

№ п/п	Назва виправної колонії	Область	Адреса
34.	Галицька виправна колонія (№ 128)	Івано-Франківська область	77181, с. Маріямпіль Галицького району
35.	Коломийська виправна колонія (№ 41)	Івано-Франківська область	78250, Коломийський район, с. Товмачик, вул. Привокзальна, 30
36.	Бориспільська виправна колонія (№ 119)	Київська область	08343, с. Мартусівка Бориспільського району, вул. Бориспільська, 1
37.	Березанська виправна колонія (№ 95)	Київська область	07540, м. Березань, вул. Поштова, 2
38.	Кіровоградська виправна колонія (№ 6)	Кіровоградська область	25001, м. Кіровоград, вул. Яновського, 50
39.	Петрівська виправна колонія (№ 49)	Кіровоградська область	28310, с. Новий Стародуб Петрівського району, вул. Польова, 1
40.	Алчевська виправна колонія (№ 13)	Луганська область	94203, м. Алчевськ, вул. Матросова, 23
41.	Комісарівська виправна колонія (№ 22)	Луганська область	94325, с. Комісарівка Перевальського району
42.	Краснолуцька виправна колонія (№ 19)	Луганська область	94562, м. Вахрушеве-2, м. Красний Луч, вул. Мира, 20
43.	Перевальська виправна колонія (№ 15)	Луганська область	94300, м. Перевальськ, вул. Тевелева, 1
44.	Петровська виправна колонія (№ 24)	Луганська область	94540, м. Петровське, вул. Мічуріна, 30
45.	Селезнівська виправна колонія (№ 143)	Луганська область	94331, смт Селезнівка Перевальського району, вул. Чкалова, 1
46.	Чорнухінська виправна колонія (№ 23)	Луганська область	94340, смт Чорнухине Перевальського району, пров. Студентський, 2
47.	Держівська виправна колонія (№ 110)	Львівська область	81645, с. Держів Миколаївського району Львівської області
48.	Миколаївська виправна колонія (№ 50)	Львівська область	81606, с. Заклад Миколаївського району Львівської області
49.	Арбузинська виправна колонія (№ 83)	Миколаївська область	55340, смт Костянтинівка Арбузинського району, вул. Держинського, 1
50.	Казанківська виправна колонія (№ 93)	Миколаївська область	56022, с. Новоданилівка Казанківського району
51.	Ольшанська виправна колонія (№ 53)	Миколаївська область	57113, смт. Ольшанське Миколаївського району, вул. Промислова, 1
52.	Снігурівська виправна колонія (№ 5)	Миколаївська область	57361, с. Центральне Снігурівського району, вул. Суворова, 1
53.	Божковська виправна колонія (№ 16)	Полтавська область	38741, с. Божківське Полтавського району
54.	Надержинщинська виправна колонія (№ 65)	Полтавська область	38741, с. Божківське Полтавського району
55.	Городищенська виправна колонія (№ 96)	Рівненська область	35341, с. Городище Рівненського району
56.	Дубенська виховна колонія	Рівненська область	35600, м. Дубно, вул. Садова, 7
57.	Катеринівська виправна колонія (№ 46)	Рівненська область	34541, с. Катеринівка Сарненського району
58.	Полицька виправна колонія (№ 76)	Рівненська область	34375, с. Іванчі Володимирецького району
59.	Роменська виправна колонія (№ 56)	Сумська область	42073, с. Перехрестівка Роменського району, вул. Чапаєва, 4
60.	Шосткинська виправна колонія (№ 66)	Сумська область	41132, с. Гамаліївка Шосткинського району, вул. Радянська, 57-а
61.	Збарзька виправна колонія (№ 63)	Тернопільська область	47341, Збарзького району, с. Доброводи
62.	Копичинська виправна колонія (№ 112)	Тернопільська область	48260, м. Копичинці Гусятинського району, вул. Шевченка, 9
63.	Диканівська виправна колонія (№ 12)	Харківська область	61030, м. Харків, вул. Лелюківська, 1

№ п/п	Назва виправної колонії	Область	Адреса
64.	Жовтневська виправна колонія (№ 17)	Харківська область	64266, с. Жовтнєве-1 Балаклійського району
65.	Качанівська виправна колонія (№ 54)	Харківська область	61124, м. Харків, пров. Вишневий, 16
66.	Первомайська виправна колонія (№ 117)	Харківська область	64107, м. Первомайський Харківської області
67.	Холодногірська виправна колонія (№ 18)	Харківська область	61052, м. Харків, вул. Рубанівська, 4
68.	Білозерська виправна колонія (№ 105)	Херсонська область	75032, с. Дар'ївка Білозерського району
69.	Голопристанська виправна колонія (№ 7)	Херсонська область	75630, с. Стара Збур'ївка Голопристанського району
70.	Дар'ївська виправна колонія (№ 10)	Херсонська область	75032, с. Дар'ївка Білозерського району
71.	Північна виправна колонія управління (№ 90)	Херсонська область	73032, м. Херсон, друге Північне селище, вул. Некрасова, 234
72.	Херсонська виправна колонія (№ 61)	Херсонська область	73000, м. Херсон, вул. Дружби, 4
73.	Ізяславська виправна колонія (№ 31)	Хмельницька область	30300, м. Ізяслав, вул. Гагаріна, 4
74.	Замкова виправна колонія (№ 58)	Хмельницька область	30300, м. Ізяслав, вул. Гагаріна, 2
75.	Райківецька виправна колонія (№ 78)	Хмельницька область	31356, с. Райківці Хмельницького району
76.	Шепетівська виправна колонія (№ 98)	Хмельницька область	30400, с. Климентовичі Шепетівського району
77.	Уманська виправна колонія (№ 129)	Черкаська область	20300, м. Умань, вул. Енергетична, 6
78.	Черкаська виправна колонія (№ 62)	Черкаська область	18027, м. Черкаси, вул. Сурикова, 30
79.	Чернігівська виправна колонія (№ 44)	Чернігівська область	14014, м. Чернігів, вул. Промислова, 38

§ 2. Межі судового розгляду

СТАТТЯ 337. ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта, крім випадків, передбачених цією статтею.

2. Під час судового розгляду прокурор може змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, відмовитися від підтримання державного обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи.

{Частина друга статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. З метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження.

ДО ЧАСТИН 1-3.

Законодавець встановив норму, відповідно до якої судовий розгляд має проводитися лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта. Виключенням з даного правила є досягнення судом мети щодо ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод. У цьому випадку суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження.

Законодавець надав прокурору під час судового розгляду право змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, відмовитися від підтримання державного обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи.

Так, згідно коментованої статті та наказу Генерального прокурора України № 4гн від 19 грудня 2012 року «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» за результатами судового розгляду прокурор має давати належну правову оцінку як тим обставинам, що викрива-

ють, так і тим, що виправдовують обвинуваченого. У разі встановлення за результатами судового розгляду підстав для відмови від підтримання державного обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення, прокурор має погоджувати відповідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, а в разі підтримання державного обвинувачення останнім — із прокурором вищого рівня. При зміні обвинувачення прокурор має погоджувати новий обвинувальний акт, при висуненні додаткового обвинувачення вмотивовано клопотати про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням, при відмові від обвинувачення виносити відповідну мотивовану постанову. У разі здійснення повноважень у судовому розгляді групою прокурорів зазначені вище процесуальні документи підлягають підписанню старшим прокурором такої групи. У разі підтримання державного обвинувачення групою прокурорів, до складу якої входять службові особи прокуратур різних рівнів, відповідні процесуальні документи підлягають погодженню керівником прокуратури вищого рівня.

У разі, якщо керівник органу прокуратури, прокурор вищого рівня відмовляє у погодженні обвинувального акта із зміненням обвинуваченням, клопотання про висунення додаткового обвинувачення або постанови про відмову від підтримання державного обвинувачення, він усуває від участі в судовому розгляді прокурора, який ініціював таке питання, та самостійно бере участь у ньому як прокурор або доручає участь іншому прокуророві. У такому разі судовий розгляд продовжується в загальному порядку.

СТАТТЯ 338. ЗМІНА ОБВИНУВАЧЕННЯ В СУДІ

1. З метою зміни правової кваліфікації та/або обсягу обвинувачення прокурор має право змінити обвинувачення, якщо під час судового розгляду встановлені нові фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа.

2. Дійшовши до переконання, що обвинувачення потрібно змінити, прокурор після виконання вимог статті 341 цього Кодексу складає обвинувальний акт, в якому формулює змінене обвинувачення та викладає обґрунтування прийнятого рішення. Копії обвинувального акта надаються обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Обвинувальний акт долучається до матеріалів кримінального провадження.

{Частина друга статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Якщо в обвинувальному акті зі зміненням обвинуваченням ставиться питання про застосування закону України про кримінальну відповідальність, який передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, чи про зменшення обсягу обвинувачення, головуючий зобов'язаний роз'яснити потерпілому його право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі.

4. Суд роз'яснює обвинуваченому, що він буде захищатися в судовому засіданні від нового обвинувачення, після чого відкладає розгляд не менше ніж на сім днів для надання обвинуваченому, його захиснику можливості підготуватися до захисту проти нового обвинувачення. За клопотанням сторони захисту цей строк може бути скорочений або продовжений. Після закінчення цього строку судовий розгляд продовжується.

До частин 1-4.

Розслідування кримінального правопорушення не закінчується стадією досудового розслідування, оскільки саме судове провадження має встановити істину. Саме тому, у разі встановлення під час судового розгляду нових фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа, законодавець надав право прокурору змінити обвинувачення. При цьому, зміна обвинувачення повинна стосуватися зміни правової кваліфікації та/або обсягу обвинувачення.

Зміна обвинувачення з обґрунтуванням прийнятого рішення здійснюється прокурором шляхом складання обвинувального акту, який долучається до матеріалів кримінального провадження, а його копії надаються обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. При цьому, якщо в обвинувальному акті зі зміненням обвинуваченням ставиться питання про застосування Кримінального кодексу України, який передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, чи про зменшення обсягу обвинувачення, головуючий зобов'язаний:

— роз'яснити потерпілому його право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі;

— роз'яснити обвинуваченому, що він буде захищатися в судовому засіданні від нового обвинувачення.

Для надання можливості обвинуваченому та його захиснику можливості підготуватися до захисту проти нового обвинувачення головуючий має відкласти розгляд не менше ніж на сім днів. При цьому, за клопотанням сторони захисту цей строк може бути скорочений або продовжений.

Після закінчення встановленого головуючим строку судовий розгляд продовжується.

СТАТТЯ 339. ВИСУНЕННЯ ДОДАТКОВОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ, ПОЧАТОК ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

{Назва статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. У разі отримання відомостей про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, щодо якого обвинувачення не висувалось і яке тісно зв'язане з первісним та їх окремих розгляд неможливий, а так само встановлення наявності підстав для застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи, прокурор після виконання вимог статті 341 цього Кодексу має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням та/або про початок провадження щодо юридичної особи.

{Частина перша статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. У разі задоволення такого клопотання прокурора, суд зобов'язаний відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення або підготовки представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, до судового розгляду та виконання прокурором вимог, передбачених статтями 276-278, 290-293 цього Кодексу, але не більше ніж на чотирнадцять днів. Строк відкладення судового розгляду може бути продовжений судом за клопотанням сторони захисту або представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у випадку, якщо обсяг або складність нового обвинувачення або провадження щодо юридичної особи вимагають більше часу для підготовки до захисту.

{Частина друга статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Після закінчення встановленого судом строку, судове провадження повинно бути розпочате з підготовчого судового засідання. Нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до висунення додаткового обвинувачення, здійснюється тільки у разі визнання судом такої необхідності.

Нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до початку провадження щодо юридичної особи, здійснюється за клопотанням представника такої юридичної особи тільки у разі визнання судом такої необхідності.

{Частина третю статті 339 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

До частин 1-3.

Висунення додаткового обвинувачення може мати місце лише:

— у разі отримання відомостей про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, щодо якого обвинувачення не висувалось;

— якщо інше кримінальне правопорушення тісно зв'язане з кримінальним правопорушенням, яке є предметом судового розгляду;

— якщо окремих розгляд іншого та первісного кримінального правопорушення неможливий.

Прокурор має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням після погодження цього питання відповідно до вимог статті 341 цього КПК.

При встановленні наявності підстав для застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи, прокурор після виконання вимог статті 341 цього КПК має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про початок провадження щодо юридичної особи.

Оскільки кримінальне правопорушення, відносно якого прокурор має право висунути додаткове обвинувачення, не було предметом досудового розслідування, у разі задоволення такого клопотання прокурора, суд зобов'язаний відкласти судовий розгляд. Відкладення судового розгляду необхідне як прокурору, для виконання вимог, передбачених статтями 276-278, 290-293 цього КПК, так і стороні захисту — для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення. Законодавець встановив максимальний термін відкладення судового розгляду, який не може перевищувати чотирнадцять днів. При цьому, з даного правила є виключення. У разі, якщо обсяг або складність нового обвинувачення вимагають більше часу для підготовки до захисту, строк відкладення судового розгляду може бути продовжений судом за клопотанням сторони захисту.

Так як додаткове обвинувачення не було предметом судового розгляду, після закінчення встановленого судом строку відкладення судового розгляду, судові провадження повинно бути розпочаті з підготовчого судового засідання. При цьому, нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до висунення додаткового обвинувачення, здійснюється тільки у разі визнання судом такої необхідності.

Нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до початку провадження щодо юридичної особи, здійснюється за клопотанням представника такої юридичної особи тільки у разі визнання судом такої необхідності.

СТАТТЯ 340. ВІДМОВА ВІД ПІДТРИМАННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

1. Якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він після виконання вимог статті 341 цього Кодексу повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження. Копія постанови надається обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. У разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді головуючий роз'яснює потерпілому його право підтримувати обвинувачення в суді.

3. Якщо потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді, головуючий надає йому час, необхідний для підготовки до судового розгляду.

4. Потерпілий, який погодився підтримувати обвинувачення в суді, користується всіма правами сторони обвинувачення під час судового розгляду.

5. У випадку, передбаченому частиною третьою цієї статті, кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення.

6. Повторне неприбуття в судові засідання потерпілого, який був викликаний у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом у інший спосіб), без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття після настання обставин, передбачених у частинах другій і третій цієї статті, прирівнюється до його відмови від обвинувачення і має наслідком закриття кримінального провадження за відповідним обвинуваченням.

До частин 1-6.

Мотиви відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення викладаються у постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження, а копія постанови надається обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

При цьому, прокурор має роз'яснити обвинуваченому норми законодавства стосовно поновлення його честі, гідності, трудових, житлових, пенсійних та інших прав. Також повинен висловити вимогу про скасування запобіжного заходу щодо обвинуваченого, якщо його було застосовано.

Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення надає право потерпілому самостійно підтримувати обвинувачення і якщо потерпілий бажає скористатися таким правом, головуючий має надати йому час, необхідний для підготовки до судового розгляду. При цьому, у разі повторного неприбуття в судові засідання потерпілого, який був викликаний у встановленому цим КПК порядку без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття після настання обставин, передбачених у частинах другій і третій цієї статті, суд розцінює це як його відмову від обвинувачення і закриває кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням.

СТАТТЯ 341. ПОГОДЖЕННЯ ЗМІНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ, ВИСУНЕННЯ НОВОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ, ВІДМОВИ ВІД ПІДТРИМАННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ ТА ПОЧАТКУ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

{Назва статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. Якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що необхідно відмовитися від підтримання державного обвинувачення, змінити його, висунути додаткове обвинувачення або розпочати провадження щодо юридичної особи, він повинен погодити від-

повідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, в якому він працює. Суд за клопотанням прокурора відкладає судове засідання та надає прокурору час для складення та погодження відповідних процесуальних документів.

У разі якщо в судовому засіданні брав участь керівник органу прокуратури, який дійшов одного з зазначених переконань, він повинен погодити відповідні процесуальні документи з прокурором вищого рівня.

{Частина перша статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо керівник органу прокуратури, прокурор вищого рівня відмовляє у погодженні обвинувального акта із зміненням обвинуваченням, клопотання про висунення додаткового обвинувачення чи початок провадження щодо юридичної особи або постанови про відмову від підтримання державного обвинувачення, він усуває від участі в судовому розгляді прокурора, який ініціював таке питання, та самостійно бере участь у ньому як прокурор або доручає участь іншому прокуророві. У такому разі судовий розгляд продовжується в загальному порядку.

{Частина друга статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 337 ЦЬОГО КПК.

Коментар до § 3. Процедура судового розгляду.

Секретар судового засідання після відкриття засідання головуєчим повідомляє присутніх про здійснення повного фіксування судового провадження, а також про умови його фіксування. Формами фіксування кримінального провадження є: протокол; носій інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; журнал судового засідання. При цьому, під час судового провадження відповідно до частини 5 статті 27 цього КПК забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу (у випадку неприбуття учасників судового провадження або якщо судове провадження здійснюється судом за відсутності осіб, згідно з частиною 4 статті 107 цього КПК таке фіксування не здійснюється) та відповідно до частини 1 статті 108 цього КПК ведеться журнал судового засідання.

Після проведення зазначених дій головуєчий: оголошує склад суду, прізвище запасного судді (у разі його призначення), прізвища прокурора, потерпілого, цивільного позивача, обвинуваченого (підозрюваного), захисника, цивільного відповідача, представників та законних представників, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання. Кримінальне провадження у суді першої інстанції відповідно до статті 31 цього КПК здійснюється професійним суддею одноособово або відповідно до частин 2,3,9 цієї ж статті колегіально (за винятком кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, коли судовий розгляд клопотання про застосування яких згідно зі статтею 512 цього КПК здійснюється лише одноособово). При цьому визначення судді (колегії суддів) відповідно до статті 35 цього КПК здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів кримінального провадження з обов'язковим урахуванням положень статей 75,76 цього КПК щодо обставин, що виключають участь судді в кримінальному провадженні). Запасний суддя за необхідності (зокрема, у випадку складності кримінального провадження, зумовленої багатоепізодністю, наявністю кількох обвинувачених чи потерпілих тощо) може призначатися судом, що здійснює судове провадження, одночасно з прийняттям рішення про призначення підготовчого судового засідання.

Якщо обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, на етапі підготовчого судового провадження скористався своїм правом, передбаченим статтею 384 цього КПК, щодо розгляду кримінального провадження судом присяжних, головуєчий оголошує присутнім про те, що у зв'язку із заявленням таким обвинуваченим клопотання про розгляд кримінального провадження судом присяжних, яке було задоволено ухвалою суду, судовий розгляд проводиться судом присяжних (двома професійними суддями та трьома присяжними). Після цього головуєчий: називає прізвища суддів, які входять до складу суду присяжних, та прізвища семи присяжних, визначених відповідно до частини 1 статті 385 цього КПК автоматизованою системою документообігу суду, з числа яких у порядку, передбаченому статтею 387 цього КПК, необхідно здійснити відбір трьох основних та двох запасних присяжних; роз'яснює учасникам судового провадження право відводу (заявлення самовідводу чи відводу судді, запасного судді, присяжного та запасного присяжного, прокурора, захисника, представника, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання за наявності підстав, передбачених статтями 75-79 цього КПК). При цьому, для реалізації учасниками свого права на відвід присяжних та присяжними на са-

мовідвід, у разі здійснення судового провадження судом присяжних, головуєчий повідомляє присяжним (із числа яких проводиться відбір), яке провадження підлягає розгляду, роз'яснює їм права та обов'язки, а також умови їх участі у судовому розгляді. Кожен із присяжних має право заявити самовідвід, вказавши причину неможливості його участі в судовому розгляді. Крім того, головуєчий з'ясовує, чи немає підстав, передбачених цим КПК чи законом, які перешкоджають залученню громадянина в якості присяжного або є підставою для звільнення окремих присяжних від виконання ними обов'язків або для звільнення присяжних від виконання ними обов'язків за їх усними чи письмовими заявами. Для з'ясування обставин, що можуть перешкоджати участі присяжного в судовому розгляді, з дозволу головуєчого прокурор, потерпілий, обвинувачений можуть ставити присяжним запитання. Головуючий має почергово з'ясовувати в учасників судового провадження, чи заявляють вони кому-небудь відвід. Якщо ж ніхто з учасників не заявив відводу, то головуєчий переходить до наступної процесуальної дії судового розгляду або, у випадку здійснення відбору присяжних (за відсутності відводів та самовідводів), надає розпорядження про визначення автоматизованою системою документообігу суду трьох основних та двох запасних присяжних із числа семи представлених на засіданні. У разі заявлення клопотання про відвід таке питання вирішується судом відповідно до положень цього КПК. За наявності підстав для відводу, передбачених статтями 75-79 цього КПК, відповідно до частини 1 статті 80 цього КПК слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, захисник, представник, експерт, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання, а також запасний суддя та запасний присяжний зобов'язані заявити самовідвід. Із цих же підстав їм може бути заявлено мотивований відвід особами, які беруть участь у кримінальному провадженні. Заяви про відвід під час судового провадження подаються до початку судового розгляду, після його початку заява про відвід також може бути подана, але лише у тому разі, якщо підстава для відводу стала відома після початку судового розгляду. У разі заявлення відводу судді, який здійснює судове провадження одноособово, розгляд такої заяви чи клопотання здійснює інший суддя цього суду, який згідно з частиною 3 статті 35 цього КПК визначається автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідної заяви чи клопотання. Якщо ж відвід заявлено одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду. Відвід присяжному, прокурору, слідчому, захиснику, представнику, експерту, спеціалісту, перекладачеві, секретарю судового засідання, а також запасному судді та запасному присяжному вирішує в нарадчій кімнаті суд, який здійснює судове провадження, заслухавши перед цим думку особи, якій заявлено відвід (якщо вона бажає дати пояснення), інших осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Відвід присяжному (запасному присяжному) на етапі їх відбору для здійснення судового розгляду судом присяжних, а також інші питання, пов'язані зі звільненням присяжних від участі у розгляді кримінального провадження та із самовідводом, згідно з частиною 5 статті 387 цього КПК вирішуються ухвалою суду у складі двох професійних суддів, що постановляється після проведення наради на місці без виходу до нарадчої кімнати, крім випадків, коли такий вихід судом буде визнано необхідним (наприклад, якщо підставою для відводу стала інформація, підкріплена фото, аудіо-, відеоматеріалами, про перебування присяжного із однією зі сторін кримінального провадження у близьких стосунках). У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід):

— судді, який здійснює судове провадження одноособово, — справа розглядається у тому ж самому суді іншим суддею;

— одного чи кількох суддів зі складу суду або всього складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, — справа розглядається у тому ж самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведених суддів із заміною останніх іншими суддями або іншим складом суддів, які визначаються у порядку, встановленому частиною 3 статті 35 цього КПК;

— прокурора — керівник органу прокуратури має призначити іншого прокурора;

— експерта, спеціаліста або перекладача — до кримінального провадження залучаються інші учасники у строк, визначений в ухвалі суду;

— захисника, представника — суд має роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому, цивільному позивачеві, цивільному відповідачеві їх право запросити іншого захисника, представника та надає їм для цього не менше сімдесят двох годин (під час судового провадження).

Якщо ж підозрюваним, обвинуваченим у кримінальному провадженні, в якому залучення захисника згідно з процесуальним законом чи за рішенням суду є обов'язковим, протягом цього часу не було запрошено іншого захисника, суд самостійно залучає захисника за призначенням.

— присяжного чи запасного присяжного на етапі відбору основного та запасного складу присяжних, якщо в результаті заявлених відводів (самовідводів) присяжних залишилося менше, ніж необхідно для участі у судовому розгляді, — головуєчий дає вказівку секретареві судового засідання про здійснення додаткового виклику присяжних (відбір присяжних згідно з ч. 8 ст. 387 КПК здійснюється почергово: спочатку основного, а потім запасного складу присяжних);

– присяжного під час судового розгляду — суд постановляє ухвалу про заміну відведеного присяжного запасним присяжним.

Після закінчення відбору присяжних вони за пропозицією головуючого відповідно до статті 388 цього КПК складають присягу.

Після вирішення питання відводу (самовідводу) учасників кримінального провадження судовий розпорядник, а за його відсутності — секретар судового засідання, роздає усім учасникам судового провадження пам'ятку про їхні права та обов'язки, яка у подальшому зберігається у цих осіб, а головуючий надає їм час для ознайомлення зі змістом пам'ятки. З урахуванням процесуального статусу учасників судового провадження пам'ятка має містити визначені цим КПК права та обов'язки цих осіб, які вони мають у кримінальному провадженні в суді першої інстанції. Насамперед розпорядник вручає пам'ятку обвинуваченому, а якщо їх декілька — то кожному обвинуваченому окремо, захиснику (захисникам), потім потерпілому, його представникові, цивільному позивачеві, цивільному відповідачеві, представникам цивільного позивача та цивільного відповідача, свідку (свідкам кожному окремо) і його адвокатів, а також перекладачеві, спеціалісту та експертові. Після спливу часу, відведеного головуючим для ознайомлення учасниками судового провадження із пам'яткою про їхні права та обов'язки, головуючий має запитати, чи зрозумілі сторонам та іншим учасникам судового провадження їхні права й обов'язки, та у разі необхідності, за наявності питань щодо змісту пам'ятки, надати додаткові роз'яснення.

Процесуальною дією, якою закінчується підготовча частина судового розгляду кримінального провадження, є видалення свідків із зали судового засідання, яке здійснюється судовим розпорядником за розпорядженням головуючого. Судовий розпорядник вживає всіх заходів, щоб свідки, які ще не були допитані, не спілкувалися з допитаними свідками, якщо перші після допиту залишили залу судового засідання. На вимогу суду відповідно до частини 15 статті 352 цього КПК допитаний свідок може бути залишений у залі судового засідання.

Після закінчення підготовчої частини судового розгляду головуючий оголошує присутнім про початок судового розгляду. Судовий розгляд розпочинається з оголошення прокурором обвинувального акта. Перед початком оголошення головуючий надає слово прокуророві, який зазначає, що ним буде проголошено короткий виклад обвинувального акта (виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які, на думку прокурора, є встановленими, правової кваліфікації кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) відповідного закону про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення, наявності обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання). Якщо ж хтось із учасників судового провадження заявить клопотання про оголошення обвинувального акта в повному обсязі, прокурор оголошує його повний текст. Після виступу прокурора головуючий, за умови, що в кримінальному провадженні заявлено цивільний позов, надає слово цивільному позивачеві (фізичній особі, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, а також юридичній особі, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та яка в порядку, встановленому цим КПК, пред'явила цивільний позов) або його представнику (за бажанням цивільного позивача або в разі його відсутності, чи якщо цивільним позивачем є юридична особа, яка делегувала представництво своїх інтересів представникові) чи законному представнику, якщо потерпілим (цивільним позивачем) є неповнолітня особа або особа, яка визнана у встановленому законом порядку недієздатною. У разі відсутності зазначених осіб головуючий у випадку, якщо: від цивільного позивача надійшло клопотання про розгляд цивільного позову за його відсутності, обвинувачений, цивільний відповідач повністю визнав пред'явлений позов, — вправі особисто оголосити цивільний позов та розглядати його без участі зазначених осіб. У разі якщо учасниками судового провадження було заявлено клопотання про виклад позовної заяви у повному обсязі, зміст позовної заяви оголошується повністю. За відсутності таких клопотань оголошується короткий виклад позовної заяви.

Після оголошення прокурором викладу (короткого чи повного) обвинувального акта, а також цивільного позову, якщо його було заявлено, головуючий встановлює особу обвинуваченого для того, щоб пересвідчитися, що в судове засідання з'явилась саме та особа, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення. Особа обвинуваченого встановлюється шляхом його опитування головуючим, зокрема, з'ясуванню підлягає його прізвище, ім'я та по батькові (у деяких випадках суд має встановлювати дані про різні прізвища, імена та по батькові обвинуваченого, які він мав із метою уникнення викриття у вчиненні кримінального правопорушення), рік, місяць і день його народження, громадянство, місце народження і місце проживання, заняття, освіта, сімейний стан тощо. Крім того, головуючий роз'яснює обвинуваченому суть обвинувачення (правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа, із зазначенням статті (частини статті) відповідного закону про кримінальну відповідальність) і запитує, чи зрозуміле йому обвинувачення, чи визнає він себе винним, якщо визнає частково, то в якій саме частині і

чи бажає давати показання. Суд, пропонуючи обвинуваченому дати пояснення щодо суті обвинувачення та відомих йому обставин справи, має одночасно роз'яснити цій особі зміст статті 63 Конституції України.

Роз'яснивши обвинуваченому суть обвинувачення, головуєчий має з'ясувати в учасників судового провадження думку про те:

- які докази необхідно дослідити;
- в якому порядку слід досліджувати докази.

Суд, враховуючи думку сторін кримінального провадження, має наперед визначити послідовність їх дослідження. Визначення порядку (послідовності) дослідження доказів необхідно для підготовки сторін до проведення певної процесуальної дії, а отже, сприяє повній реалізації ними прав та можливостей, наданих їм процесуальним законом щодо спростування чи доведення обвинувачення, з'ясування обставин, які пом'якшують, виключають або обтяжують кримінальну відповідальність обвинуваченого, тощо. Крім того, суд при визначенні порядку дослідження доказів залежно від їх виду має враховувати, що докази сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а сторони захисту — у другу. Обсяг доказів, які досліджуватимуться, та порядок їх дослідження (послідовність) визначаються ухвалою суду і за необхідності може бути змінено. Зокрема, необхідність зміни обсягу дослідження доказів може бути зумовлена визнанням доказу очевидно недопустимим, появою нових доказів (наприклад, коли при дослідженні обставин справи та перевірки їх доказами суд дійде висновку про необхідність проведення судової експертизи) тощо. Визначений в ухвалі порядок дослідження доказів може бути змінено у випадку, якщо після дослідження речових доказів, якому передувало допитування свідків, знову виникне необхідність їх допиту. В такому випадку суд має винести ухвалу, якою буде встановлено новий порядок дослідження доказів. Суд вправі, заслухавши думку учасників судового провадження, за відсутності заперечень та сумнівів у добровільності їх позиції, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується. Наприклад, якщо обвинувачений повністю визнає свою вину в інкримінованому йому органом досудового розслідування кримінальному правопорушенні, погоджується з кваліфікацією вчиненого ним діяння, а прокурор, потерпілий не висловлюють жодних заперечень щодо встановлених обставин. — суд вправі визнати недоцільним дослідження доказів, поданих на підтвердження події кримінального правопорушення, винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення тощо. При цьому суд зобов'язаний з'ясувати чи правильно розуміють зазначені особи зміст цих обставин, переконатися у добровільності їх позиції та роз'яснити цим особам, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку. Ці роз'яснення суду та пояснення обвинуваченого, потерпілого, прокурора та інших мають бути відображені в усіх засобах фіксування кримінального провадження. При цьому незалежно від обсягу доказів, які досліджуватимуться судом, зокрема, внаслідок визнання недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується, допит обвинуваченого здійснюється обов'язково, крім випадку, якщо ця особа відмовилася від давання показань або якщо суд розглядає обвинувальний акт щодо кримінальних проступків у спрощеному порядку, що згідно з частиною 1 статті 381 цього КПК здійснюється за відсутності учасників судового провадження.

Відповідно до встановленого ухвалою суду порядку дослідження обставин справи та перевірки їх доказами суд розпочинає дослідження доказів, передбачених статтями 351-361 цього КПК. Спочатку підлягає допиту обвинувачений, потерпілий, потім свідки, досліджується висновок експерта, речові докази тощо. Зазначені процесуальні дії проводяться в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законом з урахуванням всіх встановлених ним особливостей, зокрема після дослідження висновку експерта суд за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою вправі викликати експерта до суду для допиту з приводу роз'яснення (уточнення та доповнення) висновку. Допит експерта має на меті роз'яснення термінології, окремих формулювань, з'ясування методу дослідження, уточнення компетенції експерта, пояснення розбіжностей між обсягом поставлених запитань і висновками експерта, встановлення суперечностей між висновком експерта й іншими наявними у кримінальному провадженні доказами або між декількома висновками щодо одного й того ж предмета чи питання дослідження. Незважаючи на те, що висновок експерта (докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим, суддею чи судом, що доручив проведення експертизи) подається у письмовій формі, кожна сторона відповідно до частини 9 статті 101 цього КПК має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення наукового висновку.

Експерт згідно з частиною 3 статті 94 цього КПК зобов'язаний надати показання щодо проведеного ним дослідження, які у свою чергу відповідно до частин 1,3 статті 95 та частини 2 статті 84 цього КПК є процесуальними джерелами доказів кримінального провадження. Перед допитом экс-

перта головуєчий встановлює його особу (перевіряє документ, який посвідчує особу та його повноваження) та особисто або за його розпорядженням — судовий розпорядник) приводить експерта до присяги такого змісту: «Я, (прізвище, ім'я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов'язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості». Після цього головуєчий попереджає експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку. Згідно з частиною 1 статті 70 цього КПК експерт несе відповідальність не лише за завідомо неправдивий висновок, але й за відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді (з'являтися за судовим викликом до суду, давати показання щодо проведеного ним дослідження тощо), невиконання інших обов'язків (заявлення самовідводу за наявних на те підстав тощо). Головуючий, зачитавши висновок експерта (його резолютивну частину — відповіді на поставлені питання) та з'ясувавши питання, які виникли в суду щодо нього, надає право сторонам задати свої питання. Допит експерта, так само як і допит свідка, проводиться у два етапи — спочатку прямий допит, а потім перехресний. Першим експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони обвинувачення, допитує сторона обвинувачення, а експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони захисту, — сторона захисту. Після закінчення прямого допиту експерта головуєчий надає можливість задати питання протилежній стороні (перехресний допит). Після цього експерту можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представниками та законними представниками, а також головуєчим та судьями, а з дозволу головуєчого — присяжними. Для уточнення і доповнення відповідей експерта головуєчий має право ставити йому запитання протягом усього допиту. Для визначення достовірності висновку, показів експерта, наданих протягом допиту, учасники судового провадження можуть ставити експерту запитання щодо наявності у нього спеціальних знань та кваліфікації з досліджуваних питань (освіта, стаж роботи, науковий ступінь тощо), дотичних до предмета його експертизи: використаних методик і теоретичних розробок; достатності відомостей, на підставі яких готувався висновок; наукового обґрунтування та методів, за допомогою яких експерт дійшов певного висновку; можливості та правильності застосування принципів і методів до фактів кримінального провадження; інші запитання, що стосуються достовірності висновку. Визначати достовірність висновку (правильне відображення матеріальних і нематеріальних слідів) необхідно з урахуванням: оцінки надійності застосованої експертом методики; достатності представлених експерту матеріалів для дослідження; правильності представлених експерту вихідних даних; перевірки повноти проведеного експертом дослідження; правильності експертної інтерпретації встановлених експертом ознак та їх достатності для висновку. Якщо в кримінальному провадженні за зверненням сторін проводилося два і більше експертних дослідження щодо одного і того ж предмета чи питання, висновки яких повністю або частково різняться за своїм змістом (відповіді на поставлені питання містять розбіжності), суд для з'ясування причин розбіжностей таких висновків вправі призначити одночасний допит двох чи більше експертів. На початку такого допиту суд встановлює особи експертів (перевіряє документи, які посвідчують їх особи та повноваження), приводить до присяги, якщо допит експертів попередньо не проводився і вони не склали присягу перед судом, та попереджає експертів про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих висновків. Після цього в порядку черговості, визначеної судом, головуєчий, учасники судового провадження, судді, а з дозволу головуєчого — присяжні, задають експертам запитання. Якщо допит експертів не дав змоги усунути виявлені у висновках експертів суперечності, суд згідно з частиною 2 статті 332 цього КПК вправі самостійно чи за наявності клопотання сторін кримінального провадження або потерпілого своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі. До ухвали суду про доручення проведення експертизи включаються питання, поставлені перед експертом учасниками судового провадження та судом. Після постановлення цієї ухвали судовий розгляд продовжується, за винятком випадку, коли таке продовження неможливо без отримання висновку експерта.

У судовому засіданні досліджуються як речові докази, оглянуті під час проведення досудового розслідування, піддані експертному дослідженню, так і представлені в суді. Спершу речові докази в порядку їх послідовності досліджуються судом, а потім надаються для ознайомлення учасникам судового провадження. За необхідності, зокрема для отримання усних консультацій спеціаліста, висновку (фахової оцінки) експерта, свідчень свідка, речові докази подаються іншим учасникам кримінального провадження. Зазначені особи під час огляду можуть звернути увагу суду на обставини, пов'язані як із самою річчю (матеріал, форма, розміри, колір), так і з її оглядом (наявність пошкоджень, індивідуальні якості, особливості тощо), що, на їхню думку, заслуговують на увагу суду та мають значення для кримінального провадження. При огляді речових доказів у суді за клопотанням учасника судового провадження щодо визнання речового доказу недопустимим у зв'язку з отриманням його у порядку, не передбаченому процесуальним законом, можуть бути досліджені (оголошені й пред'явлені) протоколи їх огляду, отримані під час досудового розслідування, а також інші документи, долучені до кримінального провадження. Огляд речових доказів, які не можна достави-

ти в судові засідання, за необхідності проводиться за їх місцем знаходження. За місцем фактичного знаходження оглядаються речові докази, що мають значний об'єм або вагу, нерозривно пов'язані із землею, які вимагають особливих умов зберігання та інші. За місцем знаходження можуть бути піддані огляду в якості речових доказів деякі письмові документи, зокрема, у разі коли вони мають вкрай зношений стан та їх транспортування може призвести до пошкодження і втрати доказової інформації тощо. У таких випадках суд приймає рішення про виїзне судове засідання для огляду речових доказів на місці та за необхідності відкладає судові засідання, повідомляючи учасникам дату, час та місце проведення виїзного судового засідання. Проведення огляду речових доказів за їх місцезнаходженням і результати огляду зазначаються у протоколі огляду речових доказів та мають бути зафіксовані за допомогою технічних засобів. Незастосування таких засобів згідно з частиною 6 статті 107 цього КПК тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її проведення результатів.

Учасники судового провадження з дозволу головуючого мають право ставити по чергову, у порядку, визначеному останнім, запитання з приводу речових доказів свідкам, експертам, спеціалістам, які їх оглядали. Свідок та експерт, а також сторони кримінального провадження можуть заявити клопотання про проведення їх повторного допиту, якщо під час судового розгляду з'ясувалося, що вони можуть надати показання стосовно обставин, зокрема пов'язаних із речовими доказами, щодо яких цих осіб не допитували. Із цих підстав суд вправі з власної ініціативи прийняти рішення про проведення повторного допиту свідка чи експерта, а також опитування спеціаліста у порядку, визначеному частиною 2 статті 360 цього КПК. Для проведення повторного допиту свідка та експерта не вимагається повторне приведення його до присяги, але разом із тим головуючий має нагадати свідку про кримінальну відповідальність за відмову давати показання та за завідомо неправдиві показання, а експерту — за надання завідомо неправдивого висновку. Крім того, учасники судового провадження за наслідками огляду речових доказів або під час такого огляду можуть заявляти клопотання про визнання речового доказу недопустимим. У такому випадку суд, заслухавши інших учасників судового провадження, за необхідності думку експерта чи спеціаліста, встановивши очевидну недопустимість доказу, тобто отримання його у порядку, не встановленому КПК чи з його порушенням, визнає відповідно до частини 2 статті 89 КПК цього такий доказ недопустимим та припиняє його дослідження в судовому засіданні.

Якщо ж під час судового провадження буде встановлено обставини, які дають підстави вважати, що особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, перебувала чи перебуває в стані неосудності, зокрема: наявність у такої особи згідно з медичним документом розладу психічної діяльності або психічного захворювання; поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо), суд зобов'язаний залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи. У разі необхідності здійснення тривалого, на думку експерта (спеціаліста), спостереження та дослідження особи, таку особу за ухвалою суду згідно з частиною 2 статті 509 цього КПК може бути направлено до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи на строк не більше двох місяців. Одночасно з постановленням такої ухвали суд приймає рішення про відкладення судового розгляду до завершення проведення зазначеної експертизи. У зв'язку із цим суд має відкласти судовий розгляд на строк, достатній для проведення психіатричної експертизи та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами. Отримавши висновок експерта, яким підтверджується неосудність обвинуваченого (вчинення ним кримінального правопорушення у стані неосудності або осудності, але захворювання на психічну хворобу обвинуваченим до постановлення вироку), суд, заслухавши думку сторін, за необхідності допитавши з власної ініціативи або за клопотанням сторін кримінального провадження чи потерпілого експерта, який провів експертизу, постановляє ухвалу про зміну порядку судового розгляду, про що повідомляє присутніх. Після постановлення такої ухвали головуючий незалежно від складу суду, який попередньо здійснював судові провадження, продовжує судовий розгляд відповідно до статті 512 цього КПК одноособово в загальному порядку з урахуванням положень процесуального закону, зазначених у главі 39 цього КПК, за обов'язкової участі прокурора, законного представника та захисника. При цьому, участь особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, не є обов'язковою і може мати місце, якщо за висновком експерта цьому не перешкоджає характер розладу психічної діяльності чи психічного захворювання такої особи. Якщо законний представник та захисник не брали участі в судовому розгляді, яке здійснювалося в загальному порядку, у разі зміни порядку розгляду кримінального провадження з аналізованих підстав їх залучають обов'язково.

В одне провадження може бути об'єднано кримінальне провадження, яке здійснюється в загальному порядку, та кримінальне провадження щодо застосування заходів медичного характеру лише у випадку, якщо підставою для здійснення останнього стало встановлення факту (згідно з висновком

психіатричної експертизи) вчинення особою кримінального правопорушення у стані неосудності. У разі об'єднання зазначені провадження розглядаються в судовому засіданні в одному кримінальному провадженні в загальному порядку з постановленням за наслідками судового розгляду вироку щодо обвинуваченого та ухвали щодо застосування примусових заходів медичного характеру. При цьому, у разі встановлення другої підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування заходів медичного характеру, визначеної пунктом 2 частини 1 статті 503 цього КПК, не допускається об'єднання такого кримінального провадження з кримінальним провадженням, яке здійснюється в загальному порядку, оскільки останнє, з огляду на неосудність обвинуваченого під час здійснення судового провадження, також потребуватиме зміни порядку розгляду.

Після закінчення судових дебатів, проголошення обвинуваченим останнього слова, за відсутності обставин, передбачених статтею 341, частиною 4 статті 365, частиною 5 статті 469 цього КПК, суд невідкладно виходить до нарадчої кімнати — окремого приміщення суду, призначеного для обговорення судом наслідків розгляду кримінального провадження, вирішення питань фактичного і правового характеру, а також ухвалення судового рішення. Про вихід суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку всім присутнім у залі судового засідання оголошує головуючий.

§ 3. Процедура судового розгляду

Стаття 342. Відкриття судового засідання

- 1. У призначений для судового розгляду час головуючий відкриває судові засідання і оголошує про розгляд відповідного кримінального провадження.*
- 2. Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників судового провадження, викликаних та повідомлених осіб прибув у судові засідання, встановлює їх особи, перевіряє повноваження захисників і представників, з'ясовує, чи вручено судові виклики та повідомлення тим, хто не прибув, і повідомляє причини їх неприбуття, якщо вони відомі.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Стаття 343. Повідомлення про повне фіксування судового розгляду технічними засобами

- 1. Секретар судового засідання повідомляє про здійснення повного фіксування судового розгляду, а також про умови фіксування судового засідання.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Стаття 344. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу

- 1. Після виконання зазначених у статтях 342 та 343 цього Кодексу дій головуючий оголошує склад суду, прізвище запасного судді, якщо він призначений, прізвища прокурора, потерпілого, цивільного позивача, обвинуваченого, захисника, цивільного відповідача, представників та законних представників, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання, роз'яснює учасникам судового провадження право відводу і з'ясовує, чи заявляють вони кому-небудь відвід.*
- 2. Питання про відвід вирішується судом згідно зі статтями 75-81 цього Кодексу.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Стаття 345. Повідомлення про права і обов'язки

- 1. Судовий розпорядник роздає особам, які беруть участь у судовому розгляді, пам'ятку про їхні права та обов'язки, передбачені цим Кодексом.*
- 2. Після ознайомлення обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у судовому розгляді, з пам'яткою головуючий з'ясовує, чи зрозумілі їм їх права та обов'язки і у разі необхідності роз'яснює їх.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 346. ЗАБОРОНА ПРИСУТНОСТІ СВІДКІВ У ЗАЛІ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. *Перед початком судового розгляду головуючий дає розпорядження про видалення свідків із залу судового засідання.*
2. *Судовий розпорядник вживає заходів, щоб допитані і недопитані свідки не спілкувалися між собою.*

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 347. ПОЧАТОК СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. *Після закінчення підготовчих дій головуючий оголошує про початок судового розгляду.*
2. *Судовий розгляд починається з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, якщо учасники судового провадження не заявили клопотання про оголошення обвинувального акта в повному обсязі.*
3. *Якщо в кримінальному провадженні пред'явлено цивільний позов, цивільний позивач або його представник чи законний представник, а в разі їх відсутності — головуючий оголошує короткий виклад позовної заяви, якщо учасники судового провадження не заявили клопотання про її оголошення в повному обсязі.*

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 348. РОЗ'ЯСНЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНОМУ СУТІ ОБВИНУВАЧЕННЯ

1. *Після оголошення обвинувачення головуючий встановлює особу обвинуваченого, з'ясовуючи його прізвище, ім'я, по батькові, місце і дату народження, місце проживання, заняття та сімейний стан, роз'яснює йому суть обвинувачення і запитує, чи зрозуміле воно йому, чи визнає він себе винним і чи бажає давати показання.*
Якщо обвинувачених декілька, головуючий здійснює зазначені дії щодо кожного з них.
2. *Якщо у кримінальному провадженні пред'явлено цивільний позов, головуючий запитує обвинуваченого, цивільного відповідача, чи визнають вони позов.*

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 349. ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ДОКАЗІВ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДОСЛІДЖЕННЮ, ТА ПОРЯДКУ ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. *Після виконання дій, передбачених статтею 348 цього Кодексу, головуючий з'ясовує думку учасників судового провадження про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження.*
Докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а зі сторони захисту — у другу.
2. *Обсяг доказів, які будуть досліджуватися, та порядок їх дослідження визначаються ухвалою суду і в разі необхідності можуть бути змінені.*
3. *Суд має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорюються. При цьому суд з'ясовує, чи правильно розуміють зазначені особи зміст цих обставин, чи немає сумнівів у добровільності їх позицій, а також роз'яснює їм, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку.*
4. *Допит обвинуваченого здійснюється обов'язково, крім випадку, якщо він відмовився від давання показань, та випадку, передбаченого статтею 381 цього Кодексу.*

ДО ЧАСТИН 1-4.

Обсяг доказів, які досліджуватимуться, та порядок їх дослідження (послідовність) визначаються ухвалою суду і за необхідності може бути змінено. Зокрема, необхідність зміни обсягу дослідження доказів може бути зумовлена визнанням доказу очевидно недопустимим, появою нових доказів (наприклад, коли при дослідженні обставин справи та перевірки їх доказами суд дійде висновку про необхідність проведення судової експертизи) тощо. Визначений в ухвалі порядок дослідження доказів може бути змінено у випадку, якщо після дослідження речових доказів, якому передувало допи-

тування свідків, знову виникне необхідність їх допиту. В такому випадку суд має винести ухвалу, якою буде встановлено новий порядок дослідження доказів.

Суд вправі, заслухавши думку учасників судового провадження, за відсутності заперечень та сумнівів у добровільності їх позиції, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується. Наприклад, якщо обвинувачений повністю визнає свою вину в інкримінованому йому органом досудового розслідування кримінальному правопорушенні, погоджується з кваліфікацією вчиненого ним діяння, а прокурор, потерпілий не висловлюють жодних заперечень щодо встановлених обставин. — суд вправі визнати недоцільним дослідження доказів, поданих на підтвердження події кримінального правопорушення, винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення тощо. При цьому суд зобов'язаний з'ясувати чи правильно розуміють зазначені особи зміст цих обставин, переконатися у добровільності їх позиції та роз'яснити цим особам, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку. Ці роз'яснення суду та пояснення обвинуваченого, потерпілого, прокурора та інших мають бути відображені в усіх засобах фіксування кримінального провадження. При цьому, незалежно від обсягу доказів, які досліджуватимуться судом, зокрема, внаслідок визнання недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується, допит обвинуваченого здійснюється обов'язково, крім випадку, якщо ця особа відмовилася від давання показань або якщо суд розглядає обвинувальний акт щодо кримінальних проступків у спрощеному порядку, що згідно з частиною 1 статті 381 КПК здійснюється за відсутності учасників судового провадження.

З метою однакового застосування всіма судами загальної юрисдикції кримінального процесуального законодавства та уникнення неоднозначного тлумачення норм права під час здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ направив судам інформаційний лист № 223-1446/0/4-12 від 05 жовтня 2012 року «Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України». Зокрема, в даному літі ВССУ зазначив наступне: «Суд, враховуючи думку сторін кримінального провадження, має наперед визначити послідовність їх дослідження. Визначення порядку (послідовності) дослідження доказів необхідно для підготовки сторін до проведення певної процесуальної дії, а отже, сприяє повній реалізації ними прав та можливостей, наданих їм процесуальним законом щодо спростування чи доведення обвинувачення, з'ясування обставин, які пом'якшують, виключають або обтяжують кримінальну відповідальність обвинуваченого, тощо. Відповідно до встановленого ухвалою суду порядку дослідження обставин справи та перевірки їх доказами суд розпочинає дослідження доказів, передбачених статтями 351-361 КПК України. Спочатку підлягає допиту обвинувачений, потерпілий, потім свідки, досліджується висновок експерта, речові докази тощо».

Зразок

В _____ районний суд м.Кисва

Кримінальне провадження № _____

Головуючий суддя _____,
судді _____

Потерпілого _____

Адвоката _____
представника потерпілого _____

ДУМКА

про обсяг доказів, які потрібно дослідити в ході судового
провадження, та про порядок дослідження доказів
(в порядку ст.349 КПК України)

Потерпілий _____ та його представник — адвокат _____ висловлюють думку про обсяг доказів, які потрібно дослідити в ході судового провадження, та про порядок дослідження доказів і просять суд:

1. Дослідити докази в об'ємі згідно реєстру матеріалів досудового розслідування.
2. Дослідити докази в наступному порядку:

2.1. Допитати обвинувачених в наступній послідовності:

- обвинувачений _____;
- обвинувачений _____;

2.2. Допитати потерпілих в наступній послідовності:

- потерпілий _____;
- потерпілий _____;

2.3. Здійснити допит свідків в наступній послідовності:

- свідок _____;
- свідок _____;
- свідок _____;
- свідок _____;
- свідок _____;
- свідок _____;

2.4. Дослідити речові докази та документи в загальному порядку.

2.5. Допитати експертів.

Потерпілий _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

**Представник потерпілого -
адвокат**

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 20__ року

Разом з тим, як показує судова практика, суди встановлюють такий порядок дослідження, при якому обвинувачені підлягають допиту після допиту свідків, потерпілих, експертів та дослідження речових доказів та документів. Оскільки дослідження доказів в зазначеному порядку може призвести до порушення загальних засад здійснення судового провадження, обмежити свободу сторони судового провадження в поданні нею своїх доказів, в доведенні перед судом їх переконливості, в самостійному обстоюванні правових позицій та в реалізації процесуальних прав, прокурор або потерпілий (представник потерпілого) можуть заявити обґрунтоване клопотання про зміну порядку дослідження доказів.

Зразок

**В _____ районний суд м.Києва
Головуючий суддя _____,
судді — _____.
Номер провадження — _____
Номер справи — _____
Старшого прокурора 3-го відділу
процесуального керівництва досудовим
розслідуванням і підтримання державного
обвинувачення Генеральної прокуратури
України старшого радника юстиції**

**КЛОПОТАННЯ
про зміну порядку дослідження доказів
(в порядку ст.349 КПК України)**

В судовому засіданні _____ 20__ року, при вирішенні питання порядку дослідження доказів, головуєчим була з'ясована думка учасників судового провадження щодо порядку дослідження доказів.

Думка сторони обвинувачення щодо порядку дослідження доказів полягала в наступному: спочатку допитати обвинувачених, потім потерпілих, свідків, експертів, дослідити письмові та речові докази. Думку сторони обвинувачення підтримали потерпілі та їх представники.

Сторона захисту висловила думку, відповідно до якої допит обвинувачених має бути здійснений після допиту свідків, потерпілих, спеціаліста, експертів та дослідження письмових та речових доказів.

Після з'ясування думки учасників судового провадження суд ухвалив встановити наступний порядок дослідження доказів: допитати свідків, експерта, потерпілих, дослідити письмові та речові докази, допитати обвинувачених.

Сторона обвинувачення заявляє клопотання і просить суд змінити встановлений порядок дослідження доказів, оскільки дослідження доказів в зазначеному порядку може призвести до порушення загальних засад здійснення судового провадження, обмежити свободу сторони обвинувачення в поданні нею своїх доказів, в доведенні перед судом їх переконливості, в самостійному обстоюванні правових позицій та в реалізації процесуальних прав.

Так, сторона обвинувачення має намір після здійснення допиту ряду свідків просити суд призначити одночасний допит свідка та обвинуваченого. Враховуючи те, що згідно статті 352 КПК України одночасний допит двох або більше учасників судового провадження можливий лише щодо учасників які вже допитані, сторона обвинувачення буде позбавлена можливості реалізувати зазначене процесуальне право, оскільки обвинувачені на момент допиту свідків будуть не допитані.

Крім того, метою проведення одночасного допиту та оголошення попередніх показань учасників такого допиту є перевірка правдивості їх показань та з'ясування розбіжностей. Відповідно до статті 224 КПК України оголошення показань, наданих учасниками одночасного допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань. Оскільки, на момент проведення допиту свідків обвинувачені не будуть допитані, оголошення їх показань, які вона надали в ході досудового розслідування, в ході призначеного судом одночасного допиту свідка та обвинуваченого також є неможливим. Відповідно, сторона обвинувачення буде обмежена в свободі подання своїх доказів та в доведенні перед судом їх переконливості.

Згідно статті 358 КПК України до документів, які підлягають дослідженню, відносяться також протоколи слідчих (розшукових) дій, в тому числі і протоколи допитів, які повинні бути оголошені в судовому засіданні за ініціативою суду або за клопотанням учасників судового провадження та пред'явлені їм для ознайомлення. Оскільки, згідно затвердженого судом порядку, дослідження документів має бути здійснене перед допитом обвинувачених, реалізувати зазначене процесуальне право можливо лише відносно обвинуваченого _____, оскільки він відмовився давати показання. Відносно дослідження протоколів допитів щодо інших обвинувачених є проблематичним, оскільки вони бажають давати покази, але на момент дослідження документів є недопитаними. Крім того, в ході дослідження речових доказів та документів сторона обвинувачення планує задати питання обвинуваченим, які можуть відмовитися давати відповіді на поставлені питання в зв'язку з тим, що порядок їх допиту визначений саме після дослідження речових та письмових доказів.

Як наслідок, виникне ситуація, коли після допиту обвинувачених в порядку, визначеному судом, необхідно буде не частково, а практично повторно, в повному обсязі, здійснювати дослідження доказів шляхом виклику та допиту тих самих свідків, потерпілих, експертів, а також повторно досліджувати ті ж самі письмові та речові докази.

Саме з метою однакового застосування всіма судами загальної юрисдикції кримінального процесуального законодавства, уникнення неоднозначного тлумачення норм права під час здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції Вищій спеціалізованій суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ в п. 9 інформаційного листа № 223-1446/04-12 від 05 жовтня 2012 року «Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» зазначив наступне: «Відповідно до встановленого ухвалою суду порядку дослідження обставин справи та перевірки їх доказами суд розпочинає дослідження доказів, передбачених статтями 351–361 КПК України. Так, спочатку підлягає допиту обвинувачений, потерпілий, потім свідки, досліджується висновок експерта, речові докази тощо».

З урахуванням викладеного, керуючись ст.349 КПК України. —

ПРОШУ:

Змінити порядок дослідження доказів, визначений ухвалою _____ районного суду м.Києва від _____ 20__ року, та винести ухвалу, якою встановити наступний порядок дослідження доказів: допитати обвинувачених, потерпілих, свідків, експертів, дослідити письмові та речові докази.

Клопотання складено «_____» _____ 20__ року в службовому кабінеті прокурора за адресою: м.Київ, вул. _____ буд. _____, каб. _____.

Старший прокурор 3-го відділу процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення Генеральної прокуратури України старший радник юстиції

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВИТЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 350. РОЗГЛЯД СУДОМ КЛОПОТАНЬ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Клопотання учасників судового провадження розглядаються судом після того, як буде заслухана думка щодо них інших учасників судового провадження, про що постановляється ухвала. Відмова в задоволенні клопотання не перешкоджає його повторному заявленню з інших підстав.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 351. ДОПИТ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Допит обвинуваченого починається з пропозиції головуючого надати показання щодо кримінального провадження, після чого обвинуваченого першим допитує прокурор, а потім захисник. Після цього обвинуваченому можуть бути поставлені запитання потерпілим, іншими обвинуваченими, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим і суддями. Крім того, головуючий має право протягом всього допиту обвинуваченого ставити йому запитання для уточнення і доповнення його відповідей.

{Частина перша статті 351 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо обвинувачений висловлюється нечітко або з його слів не можна дійти висновку, чи визнає він обставини чи заперечує проти них, суд має право зажадати від нього конкретної відповіді — «так» чи «ні».

3. У разі здійснення судового розгляду стосовно декількох обвинувачених, якщо цього вимагають інтереси кримінального провадження або безпека обвинуваченого, допит одного з обвинувачених на підставі вмотивованої ухвали суду може здійснюватися з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення в порядку, передбаченому статтею 33б цього Кодексу.

4. У судовому засіданні обвинувачений має право користуватися нотатками.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 352. ДОПИТ СВІДКА

1. Перед допитом свідка головуючий встановлює відомості про його особу та з'ясовує стосунки свідка з обвинуваченим і потерпілим. Крім того, головуючий з'ясовує чи отримує свідок пам'ятку про права та обов'язки свідка, чи зрозумілі вони йому, і в разі необхідності роз'яснює їх, а також з'ясовує, чи не відмовляється він з підстав, встановлених цим Кодексом, від давання показань, і попереджає його про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та завідомо неправдиві показання.

2. Якщо перешкода для допиту свідка не встановлено, головуючий у судовому засіданні приносить його до присяги такого змісту:

«Я, (прізвище, ім'я, по батькові), присягаю говорити суду правду і лише правду».

Нічий свідок складає присягу в письмовій формі, підписуючи текст того самого змісту.

3. Суд зобов'язаний контролювати хід допиту свідків, щоб уникнути зайвого витрачання часу, захистити свідків від образи або не допустити порушення правил допиту.

4. Кожний свідок допитується окремо. Свідки, які ще не дали показань, не мають права перебувати в залі судового засідання під час судового розгляду.

5. За клопотанням сторони кримінального провадження або самого свідка свідок допитується за відсутності певного допитаного свідка.

6. Свідка обвинувачення першим допитує прокурор, а свідка захисту — захисник, якщо обвинувачений взяв захист на себе — обвинувачений (прямої допит). Під час прямого допиту не дозволяється ставити навідні запитання, тобто запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї.

7. Після прямого допиту протилежній стороні кримінального провадження надається можливість перехресного допиту свідка. Під час перехресного допиту дозволяється ставити навідні запитання.

8. Під час допиту свідка сторонами кримінального провадження головуючий за протестом сторони має право зняти питання, що не стосуються суті кримінального провадження.

9. У виняткових випадках для забезпечення безпеки свідка, який підлягає допиту, суд за власною ініціативою або за клопотанням сторін кримінального провадження чи самого свід-

ка постановляє вмотивовану ухвалу про проведення допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду, або в інший спосіб, що унеможлиблює його ідентифікацію та забезпечує сторонам кримінального провадження можливість ставити запитання і слухати відповіді на них. У разі якщо існує загроза ідентифікації голосу свідка, допит може супроводжуватися створенням акустичних перешкод. Перед постановленням відповідної ухвали суд зобов'язаний з'ясувати наявність заперечень сторін кримінального провадження проти проведення допиту свідка в умовах, що унеможлиблюють його ідентифікацію, і в разі їх обґрунтованості відмовити у проведенні допиту свідка в порядку, визначеному цією частиною.

10. Якщо свідок висловлюється нечітко або з його слів не можна дійти висновку про те, чи визнає він обставини чи заперечує проти них, суд має право зажадати від цього свідка конкретної відповіді — «так» чи «ні».

11. Після допиту свідка йому можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представниками та законними представниками, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим та суддями.

{Частина одинадцята статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

12. Свідок, даючи показання, має право користуватися нотатками, якщо його показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті.

13. Свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному судовому засіданні за його клопотанням, за клопотанням сторони кримінального провадження або за ініціативою суду, зокрема, якщо під час судового розгляду з'ясувалося, що свідок може надати показання стосовно обставин, щодо яких він не допитувався. Під час дослідження інших доказів свідкам можуть ставити запитання учасники судового провадження, експерт, а також суд.

14. Суд має право призначити одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, обвинувачених) для з'ясування причин розбіжності в їхніх показаннях, який проводиться з урахуванням правил, встановлених частиною дев'ятою статті 224 цього Кодексу.

15. Допитаний свідок може бути залишений у залі судового засідання на вимогу суду.

Дивись коментар до § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 353. ДОПИТ ПОТЕРПІЛОГО

1. Перед допитом потерпілого головуючий встановлює відомості про його особу та з'ясовує стосунки потерпілого з обвинуваченим. Крім того, головуючий з'ясовує, чи отримав потерпілий пам'ятку про права та обов'язки потерпілого, чи зрозумілі вони йому, і в разі необхідності роз'яснює їх, а також попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання.

2. Допит потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених частинами другою, третьою, п'ятою — чотирнадцятою статті 352 цього Кодексу.

Дивись коментар до § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 354. ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОГО АБО НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВІДКА ЧИ ПОТЕРПІЛОГО

1. Допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності — лікаря.

2. Свідку, який не досяг шістнадцятирічного віку, головуючий роз'яснює обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги.

3. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми під час допиту, а також право протестувати проти запитань та ставити запитання. Головуючий має право відвести поставлене питання.

4. У випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка, за ухвалою суду він може бути допитаний по-

на залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження).

5. Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених цією статтею.

ЦИВІЛЬСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 355. ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

1. Свідкові, потерпілому, обвинуваченому під час судового розгляду можуть бути пред'явлені для впізнання особа чи річ.

2. Пред'явлення для впізнання проводиться після того, як особа, яка впізнає, під час допиту вкаже на ознаки, за якими вона може впізнати особу чи річ.

3. Під час пред'явлення особи чи речі для впізнання особа, яка впізнає, повинна зазначити, чи впізнає вона особу або річ і за якими саме ознаками.

ЦИВІЛЬСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 356. ДОПИТ ЕКСПЕРТА В СУДІ

1. За клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою суд має право викликати експерта для допиту для роз'яснення висновку. Перед допитом експерта головуючий встановлює його особу та приводить до присяги такого змісту: «Я, (прізвище, ім'я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов'язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості».

Після цього головуючий попереджає експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку.

2. Експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони обвинувачення, першою допитусь сторона обвинувачення, а експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони захисту, — сторона захисту. Після цього експерту можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представниками та законними представниками, а також головуючим та суддями.

3. Експерту можуть бути поставлені запитання щодо наявності в експерта спеціальних знань та кваліфікації з досліджуваних питань (освіти, стажу роботи, наукового ступеня тощо), дотичних до предмета його експертизи; використаних методик та теоретичних розробок; достатності відомостей, на підставі яких готувався висновок; наукового обґрунтування та методів, за допомогою яких експерт дійшов висновку; застосовності та правильності застосування принципів та методів до фактів кримінального провадження; інші запитання, що стосуються достовірності висновку.

4. Суд має право призначити одночасний допит двох чи більше експертів для з'ясування причин розбіжності в їхніх висновках, що стосуються одного і того самого предмета чи питання дослідження.

5. Кожна сторона кримінального провадження для доведення або спростування достовірності висновку експерта має право надати відомості, які стосуються знань, вмінь, кваліфікації, освіти та підготовки експерта.

6. Експерт під час відповідей має право користуватися своїми письмовими та іншими матеріалами, які використовувалися під час експертного дослідження.

ЦИВІЛЬСЬКИЙ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 357. ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

1. Речові докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності — також іншим учасникам кримінального провадження. Особи, яким подані для ознайомлення речові докази, можуть звернути увагу суду на ті чи інші обставини, пов'язані з річчю та її оглядом.

2. Огляд речових доказів, які не можна доставити в судові засідання, за необхідності проводиться за їх місцезнаходженням.

3. Учасники судового провадження мають право ставити запитання з приводу речових доказів свідкам, експертам, спеціалістам, які їх оглядали.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 358. ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

1. Протоколи слідчих (розшукових) дій та інші долучені до матеріалів кримінального провадження документи, якщо в них викладені чи посвідчені відомості, що мають значення для встановлення фактів і обставин кримінального провадження, повинні бути оголошені в судовому засіданні за ініціативою суду або за клопотанням учасників судового провадження та пред'явлені для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності — також іншим учасникам кримінального провадження.

2. Учасники судового провадження мають право ставити запитання щодо документів свідкам, експертам, спеціалістам.

3. Якщо долучений до матеріалів кримінального провадження або наданий суду особою, яка бере участь у кримінальному провадженні, для ознайомлення документ викликає сумнів у його достовірності, учасники судового провадження мають право просити суд виключити його з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів або призначити відповідну експертизу цього документа.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 359. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКО- І ВІДЕОЗАПІСІВ

1. Відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в залі судового засідання або в іншому спеціально обладнаному для цього приміщенні з відображенням у журналі судового засідання основних технічних характеристик обладнання та носіїв інформації і зазначенням часу відтворення (демонстрації). Після цього суд заслуховує доводи учасників судового провадження.

2. У разі необхідності відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису можуть бути повторені повністю або в певній частині.

3. З метою з'ясування відомостей, що містяться у звуко- і відеозаписах, судом може бути залучено спеціаліста.

4. Заяву про підробку звуко- і відеозаписів суд розглядає в порядку, передбаченому для розгляду заяв про підробку документів.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 360. КОНСУЛЬТАЦІЇ ТА РОЗ'ЯСНЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА

1. Під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його спеціальних знань.

2. Спеціалісту можуть бути поставлені питання щодо суті наданих усних консультацій чи письмових роз'яснень. Першою ставить запитання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, а потім інші особи, які беруть участь у кримінальному провадженні. Головуючий у судовому засіданні має право ставити спеціалістові запитання в будь-який час дослідження доказів.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 361. ОГЛЯД НА МІСЦІ

1. У виняткових випадках суд, визнавши за необхідне оглянути певне місце, проводить огляд за участю учасників судового провадження, а якщо цього вимагають обставини, — за участю свідків, спеціалістів і експертів. Огляд на місці не може проводитися під час здійснення провадження судом присяжних.

2. Огляд на місці здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для огляду під час досудового розслідування.

3. На місці огляду учасникам кримінального провадження, які беруть у ньому участь, можуть бути поставлені запитання, пов'язані з проведенням огляду.

4. Учасники судового провадження при огляді мають право звертати увагу суду на те, що, на їхню думку, може мати доказове значення.

5. Проведення огляду і його результати відображаються у протоколі огляду місця та можуть фіксуватися технічними засобами.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 362. ДІЇ СУДУ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ НЕОСУДНОСТІ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Якщо під час судового розгляду будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про зміну порядку розгляду і продовжує судовий розгляд згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 363. ЗАКІНЧЕННЯ З'ЯСУВАННЯ ОБСТАВИН ТА ПЕРЕВІРКИ ЇХ ДОКАЗАМИ

1. Після з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами головуючий у судовому засіданні з'ясовує в учасників судового провадження, чи бажають вони доповнити судовий розгляд і чим саме.

2. У разі заявлення клопотань про доповнення судового розгляду суд розглядає їх, у зв'язку з чим має право ставити запитання сторонам чи іншим учасникам кримінального провадження.

3. За відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 364. СУДОВІ ДЕБАТИ

1. У судових дебатах виступають прокурор, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 364 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька прокурорів, у судових дебатах на їхній розсуд має право виступити один прокурор або кожен із них обґрунтовує у промові свою позицію у певній частині обвинувачення.

3. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька захисників обвинуваченого, порядок виступів у судових дебатах визначається ними за взаємною згодою. У разі відсутності згоди порядок їх виступів встановлює суд.

4. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька обвинувачених, захисників, представників, порядок їх виступів у судових дебатах встановлює суд.

5. Учасники судового провадження мають право в судових дебатах посилалися лише на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні. Якщо під час судових дебатів виникне потреба подати нові докази, суд відновлює з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами, після закінчення якого знову відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин.

6. Суд не має права обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий має право зупинити виступ учасника дебатів, якщо він після зауваження повторно вийшов за межі кримінального провадження, що здійснюється, чи повторно допустив висловлювання образливого або непристойного характеру, і надати слово іншому учаснику дебатів.

7. Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Право останньої репліки належить обвинуваченому або його захиснику.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 365. ОСТАННЄ СЛОВО ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Після оголошення судових дебатів закінченими суд надає обвинуваченому останнє слово.
2. Суд не має права обмежувати тривалість останнього слова обвинуваченого певним часом.
3. Ставити запитання обвинуваченому під час його останнього слова не дозволяється.
4. Якщо обвинувачений в останньому слові повідомить про нові обставини, які мають істотне значення для кримінального провадження, суд за своєю ініціативою або за клопотанням учасників судового провадження відновлює з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірку їх доказами, після завершення яких відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і надає останнє слово обвинуваченому.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 366. ВИХІД СУДУ ДЛЯ УХВАЛЕННЯ ВИРОКУ

1. Після останнього слова обвинуваченого суд негайно виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку, про що головуючий оголошує присутнім у залі судового засідання.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 367. ТАЄМНИЦЯ НАРАДНІ СУДДІВ

1. Під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд.
2. Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні.
3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті.
4. Постановлення ухвали суду в нарадчій кімнаті здійснюється відповідно до правил, передбачених цією статтею.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

СТАТТЯ 368. ПИТАННЯ, ЩО ВИРІШУЮТЬСЯ СУДОМ ПРИ УХВАЛЕННІ ВИРОКУ

1. Ухвалюючи вирок, суд повинен вирішити такі питання:
  - 1) чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа;
  - 2) чи містить це діяння склад кримінального правопорушення і якою статтею закону України про кримінальну відповідальність він передбачений;
  - 3) чи винен обвинувачений у вчиненні цього кримінального правопорушення;
  - 4) чи підлягає обвинувачений покаранню за вчинене ним кримінальне правопорушення;
  - 5) чи є обставини, що обтяжують або пом'якшують покарання обвинуваченого, і які саме;
  - 6) яка міра покарання має бути призначена обвинуваченому і чи повинен він її відбувати;
  - 7) чи підлягає задоволенню пред'явлений цивільний позов і, якщо так, на чью користь, в якому розмірі та в якому порядку;
  - 7-¹) чи є підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру;

{Частина першу статті 368 доповнено пунктом 7-¹ згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013/

  - 8) чи вчинив обвинувачений кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності;
  - 9) чи є підстави для застосування до обвинуваченого, який вчинив кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності, примусового заходу медичного характеру, передбаченого частиною другою статті 94 Кримінального кодексу України;
  - 10) чи слід у випадках, передбачених статтею 96 Кримінального кодексу України, застосувати до обвинуваченого примусове лікування;
  - 11) чи необхідно призначити неповнолітньому громадського вихователя;
  - 12) що належить вчинити з майном, на яке накладено арешт, речовими доказами і документами;
  - 13) на кого мають бути покладені процесуальні витрати і в якому розмірі;

14) як вчинити із заходами забезпечення кримінального провадження.

2. Якщо особа обвинувачується у вчиненні декількох злочинів або декількох кримінальних проступків, суд вирішує питання, зазначені у пунктах 1-8 частини першої цієї статті, окремо за кожним кримінальним правопорушенням.

3. Якщо обвинувачуються декілька осіб, суд вирішує питання, зазначені в цій статті, окремо щодо кожного з обвинувачених.

4. Примусовий захід медичного характеру, передбачений пунктом 9 частини першої цієї статті, може бути застосовано до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності, лише за наявності акта психіатричної експертизи та висновку лікувальної установи.

5. Примусове лікування, передбачене пунктом 10 частини першої цієї статті, може бути застосоване лише за наявності відповідного висновку лікувальної установи.

6. Обираючи при ухваленні вироку норму закону України про кримінальну відповідальність, яка підлягатиме застосуванню до суспільно небезпечних діянь, суд зобов'язаний враховувати висновки Верховного Суду України, викладені в його ухвалях, у випадках, передбачених частиною другою статті 455 і частиною другою статті 456 цього Кодексу.

Дивись коментар до § 3. ПРОЦЕДУРА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Коментар до Глави 29. Судові рішення.

Однією з умов прийняття законного та обґрунтованого судового рішення є неухильне дотримання судом встановлених законом вимог до його форми й змісту.

Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку. Судове рішення, у якому суд вирішує інші питання, викладається у формі ухвали.

Відповідно до частини 5 статті 124 Конституції України, цього КПК та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» судове рішення ухвалюється Іменем України, завдяки чому воно сприймається як воля держави, а вирок, зокрема, визнається засудженим як правова оцінка державою його діяння.

Бланк, на якому виготовлено судове рішення, обов'язково має містити державну символіку України, тобто герб, і напис «Іменем України».

Вирок, постановлений Іменем України, є найважливішим актом правосуддя і до його постановлення належить ставитися з винятковою відповідальністю, оскільки наспіх, непослідовно, неохайно написаний вирок може викликати сумніви в його законності, обґрунтованості і справедливості.

Оскільки оригінал судового рішення виготовляється в єдиному примірнику та зберігається у кримінальному провадженні, важливе значення має якість виготовлення і правильність оформлення його копій. Вимоги до оформлення копій судових рішень і процес їх видачі регламентуються відповідно до загальних правил діловодства. Копія судового рішення повинна видаватися із зазначенням, що це — «копія» та що вона звірена з оригіналом, підписана посадовою особою, яка її звірjala і видавала. Підпис посадової особи на копії судового рішення має бути завірений печаткою того суду, який її видав. Якщо копія складається з кількох аркушів, її потрібно прошити певним способом.

Державною мовою в Україні є українська мова, яка й мовою судочинства. При цьому, судочинство може провадитися українською мовою або мовою більшості населення певної місцевості. Органи досудового розслідування та суди мають вручати слідчі та судові документи особам, які беруть участь у справі, на їхню вимогу, в перекладі рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють.

Вирок суду має бути законним, обґрунтованим та вмотивованим. Суд обґрунтовує вирок лише тими доказами, які були розглянуті в судовому засіданні, та оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що базується на всебічному, повному й об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Вирок має бути написаний одним із суддів, який брав участь у його постановленні, та складатися з трьох частин — вступної, мотивувальної і резолютивної.

У вступній частині вироку вказується ряд важливих даних, що логічно підводять до викладу його мотивувальної та резолютивної частин. Обов'язкові положення, які мають бути викладені у вирок, зазначені в статті 374 цього КПК.

Датою постановлення вироку є день його підписання складом суду, незалежно від тривалості часу, протягом якого відбувалася нарада суддів, а місцем його постановлення — місто чи інший населений пункт, де це фактично мало місце.

При викладенні даних про непогашену і не зняту судимість необхідно вказувати точну дату попереднього вироку, назву суду, який його постановив, кримінальний закон (статтю та її частину чи пункт), за яким підсудного було раніше засуджено, міру покарання, дату і підставу звільнення від нього. Це має значення для правильного призначення покарання.

Мотивувальна частина обвинувального вироку має містити чітке формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів злочину.

Обвинувачення слід формулювати так, щоб не було упущено жодної з істотних обставин вчинення кримінального правопорушення і водночас без зазначення фактів, які не мають правового значення у справі та є зайвими подробицями.

Коли у вчиненні кримінального правопорушення брали участь декілька осіб, обвинувачення слід формулювати таким чином, щоб була зрозуміла роль кожного зі співучасників у вчиненні злочину. форма його співучасті (виконавець, організатор, підбурювач, пособник), які конкретно дії він вчинив, а також були наведені обставини, що визначають ступінь вини кожного зі співучасників. Якщо до кримінальної відповідальності притягнуто кількох осіб, які визнаються винними у багатьох епізодах злочинної діяльності, формулювання доведеного обвинувачення доцільно викласти не окремо щодо кожного особи, а за епізодами злочинної діяльності, зазначаючи роль усіх співучасників у кожному з них.

Формулювання обвинувачення, що визнане судом доведеним, підлягає викладенню у ствердній формі, із зазначенням, хто, де, коли, яким способом та з яких мотивів і які дії вчинив, які наслідки від цього настали.

Висновки суду щодо оцінки доказів підлягають викладенню у вироку в точних і категоричних судженнях, які б виключали сумніви з приводу достовірності того чи іншого доказу. Прийняття одних і відхилення інших доказів судом повинно бути обов'язково мотивованим у вироку.

Згідно з частиною 3 статті 62 Конституції України обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом. Відповідно, якщо суд встановить, що ті чи інші докази були одержані незаконним шляхом, то суди повинні визнавати їх недопустимими і не враховувати при обґрунтуванні обвинувального вироку.

У вироках повинні бути зазначені окремо обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання.

Суд у вироку зобов'язаний мотивувати призначення покарання у виді позбавлення волі, якщо санкція кримінального закону передбачає й інші покарання, не пов'язані з позбавленням волі.

При задоволенні цивільного позову вирок має містити висновки щодо розміру сум, які підлягають стягненню, та щодо визначення осіб, які повинні відшкодувати завдану шкоду.

У резолютивній частині вироку суд має підсумовувати те, що викладено в його мотивувальній частині. Перехід у вироку від мотивувальної до резолютивної частини зазначається словом «засудив, хоча іншої у вироках застосовується слово «присудив», що на думку Верховного Суду України не є правильним.

Глава 29. Судові рішення

Стаття 369. Види судових рішень

- 1. Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку.*
- 2. Судове рішення, у якому суд вирішує інші питання, викладається у формі ухвали.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 29. СУДОВІ РІШЕННЯ.

Стаття 370. Законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення

- 1. Судове рішення повинно бути законним, обґрунтованим і вмотивованим.*
- 2. Законним є рішення, ухвалене компетентним судом згідно з нормами матеріального права з дотриманням вимог щодо кримінального провадження, передбачених цим Кодексом.*
- 3. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу.*
- 4. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення.*

ДО ЧАСТИН 1-4.

Судове рішення є законним тоді, коли суд, виконавши всі вимоги кримінального судочинства, дотримався вимог щодо кримінального провадження, вирішив справу згідно з нормами матеріального права, що підлягають застосуванню до даних правовідносин, а також правильно витлумачив ці норми.

Обґрунтованим визнається рішення, яке:
— ухвалене судом на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, що підтверджені доказами, які були досліджені в судовому засіданні і які відповідають вимогам закону про їх належність та допустимість;
— містить вичерпні висновки суду, що відповідають встановленим на підставі достовірних доказів обставинам, які мають значення для вирішення справи.
Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення.

СТАТТЯ 371. ПОРЯДОК УХВАЛЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ, ЇХ ФОРМА

1. Суд ухвалює вирок іменем України безпосередньо після закінчення судового розгляду.
2. Вирок ухвалюється в нарадчій кімнаті складом суду, який здійснював судовий розгляд.
3. У випадках, передбачених цим Кодексом, ухвала постановляється в нарадчій кімнаті складом суду, який здійснював судовий розгляд.
4. Ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання в журнал судового засідання.
5. Виправлення в судовому рішенні мають бути засвідчені підписами суддів того складу суду, який його ухвалив.

Дивись коментар до Глави 29. Судові рішення.

СТАТТЯ 372. ЗМІСТ УХВАЛИ

1. Ухвала, що викладається окремим документом, складається з:
  - 1) вступної частини із зазначенням:
дати і місця її постановлення;
назви та складу суду, секретаря судового засідання;
найменування (номера) кримінального провадження;
прізвища, ім'я і по батькові підозрюваного, обвинуваченого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;
закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа;
сторін кримінального провадження та інших учасників судового провадження;
  - 2) мотивувальної частини із зазначенням:
суті питання, що вирішується ухвалою, і за чєю ініціативою воно розглядається;
встановлених судом обставин із посиланням на докази, а також мотивів неврахування окремих доказів;
мотивів, з яких суд виходив при постановленні ухвали, і положення закону, яким він керувався;
  - 3) резолютивної частини із зазначенням:
висновків суду;
строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.
2. В ухвалі, яку суд постановляє без виходу до нарадчої кімнати, оголошуються висновок суду та мотиви, з яких суд дійшов такого висновку.

Дивись коментар до Глави 29. Судові рішення.

СТАТТЯ 373. ВИДИ ВИРОКІВ

1. Виправдувальний вирок ухвалюється у разі, якщо не доведено, що:
  - 1) вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується особа;
  - 2) кримінальне правопорушення вчинене обвинуваченим;
  - 3) в діяній обвинуваченого є склад кримінального правопорушення.Виправдувальний вирок також ухвалюється при встановленні судом підстав для закриття кримінального провадження, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 284 цього Кодексу.
2. Якщо обвинувачений визнається винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, суд ухвалює обвинувальний вирок і призначає покарання, звільняє від покарання чи від його відбування у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, або застосовує інші заходи, передбачені законом України про кримінальну відповідальність.

3. Обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і ухвалюється лише за умови доведення у ході судового розгляду винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 29. СУДОВІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 374. ЗМІСТ ВИРОКУ

1. Вирок суду складається зі вступної, мотивувальної та резолютивної частин.
2. У вступній частині вироку зазначаються:
  - 1) дата та місце його ухвалення;
  - 2) назва та склад суду, секретар судового засідання;
  - 3) найменування (номер) кримінального провадження;
  - 4) прізвище, ім'я та по батькові обвинуваченого, рік, місяць і день його народження, місце народження і місце проживання, заняття, освіта, сімейний стан та інші відомості про особу обвинуваченого, що мають значення для справи;
  - 5) закон України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа;
  - 6) сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження.
3. У мотивувальній частині вироку зазначаються:
  - 1) у разі визнання особи виправданою — формулювання обвинувачення, яке пред'явлене особі і визнане судом недоведеним, а також підстави для виправдання обвинуваченого з зазначенням мотивів, з яких суд відкидає докази обвинувачення;
мотиви ухвалення інших рішень щодо питань, які вирішуються судом при ухваленні вироку, та положення закону, якими керувався суд;
  - 2) у разі визнання особи винуватою:
формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів кримінального правопорушення;
статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, винним у вчиненні якого визнається обвинувачений;
докази на підтвердження встановлених судом обставин, а також мотиви неврахування окремих доказів;
мотиви зміни обвинувачення, підстави визнання частини обвинувачення необґрунтованою, якщо судом приймалися такі рішення;
обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання;
мотиви призначення покарання, звільнення від відбування покарання, застосування примусових заходів медичного характеру при встановленні стану обмеженої осудності обвинуваченого, застосування примусового лікування відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України, мотиви призначення громадського вихователя неповнолітньому;
підстави для задоволення цивільного позову або відмови у ньому, залишення його без розгляду;
мотиви ухвалення інших рішень щодо питань, які вирішуються судом при ухваленні вироку, та положення закону, якими керувався суд.
4. У резолютивній частині вироку зазначаються:
  - 1) у разі визнання особи виправданою — прізвище, ім'я та по батькові обвинуваченого, рішення про визнання його невинуватим у пред'явленому обвинуваченні та його виправдання;
рішення про закриття провадження щодо юридичної особи;
{Пункт 1 частини першої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}
рішення про поновлення в правах, обмежених під час кримінального провадження;
рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили;
рішення щодо речових доказів і документів;
рішення щодо процесуальних витрат;
строк і порядок набрання вироком законної сили та його оскарження;
порядок отримання копій вироку та інші відомості;
  - 2) у разі визнання особи винуватою: прізвище, ім'я та по батькові обвинуваченого, рішення про визнання його винуватим у пред'явленому обвинуваченні та відповідні статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

покарання, призначене по кожному з обвинувачень, що визнані судом доведеними, та остаточна міра покарання, обрана судом;
початок строку відбування покарання;
рішення про застосування примусового лікування чи примусових заходів медичного характеру щодо обмежено осудного обвинуваченого у разі їх застосування;
рішення про призначення неповнолітньому громадського вихователя;
рішення про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру;
(Пункт 2 частини першої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013)

рішення про цивільний позов;
рішення про інші майнові стягнення і підстави цих рішень;
рішення щодо речових доказів і документів та спеціальної конфіскації;
(Абзац восьмий пункту 2 частини четвертої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013)

рішення про відшкодування процесуальних витрат;
рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження;
рішення про залік досудового тримання під вартою;
строк і порядок набрання вироком законної сили та його оскарження;
порядок отримання копій вироку та інші відомості.

Якщо особі пред'явлено декілька обвинувачень і деякі з них не доведені, то у резолютивній частині вироку зазначається, за якими з них обвинувачений виправданний, а за якими — засуджений.

Якщо обвинувачений визнається винним, але звільняється від відбування покарання, суд зазначає про це в резолютивній частині вироку.

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням відповідно до статей 75-79, 104 Кримінального кодексу України у резолютивній частині вироку зазначаються тривалість іспитового строку, обов'язки, покладені на засудженого, а також трудовий колектив або особа, на які, за їх згодою або на їх прохання, суд покладає обов'язок щодо нагляду за засудженим і проведення з ним виховної роботи.

Коли призначається більші м'яке покарання, ніж передбачено законом, при зазначенні обраної судом міри покарання робиться посилання на статтю 69 Кримінального кодексу України.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 29. СУДОВІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 375. УХВАЛЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ І ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ

1. Судове рішення ухвалюється простою більшістю голосів суддів, що входять до складу суду.

2. Якщо рішення ухвалюється в нарадчій кімнаті, відповідні питання вирішуються за результатами наради суддів шляхом голосування, від якого не має права утримуватися ніхто з суддів. Головуючий голосує останнім. У разі ухвалення судового рішення в нарадчій кімнаті його підписують усі судді.

3. Кожен суддя з колегії суддів має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 29. СУДОВІ РІШЕННЯ.

СТАТТЯ 376. ПРОГОЛОШЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

1. Судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

2. Якщо складання судового рішення у формі ухвали вимагає значного часу, суд має право обмежитися складанням і оголошенням його резолютивної частини, яку підписують всі судді. Повний текст ухвали повинен бути складений не пізніше п'яти діб з дня оголошення резолютивної частини і оголошений учасникам судового провадження. Про час оголошення повного тексту ухвали має бути зазначено у раніше складеній її резолютивній частині.

3. Після проголошення вироку головуючий роз'яснює обвинуваченому, захиснику, його законному представнику, потерпілому, його представнику, представнику юридичної особи,

щодо якої здійснюється провадження, право подати клопотання про помилування, право ознайомитися із журналом судового засідання і подати на нього письмові зауваження. Обвинуваченому, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, роз'яснюється право заявляти клопотання про доставку в судове засідання суду апеляційної інстанції.

{Частина третя статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Якщо обвинувачений, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не володіють державною мовою, то після проголошення вироку перекладач роз'яснює їм зміст резолютивної частини судового рішення. Копія вироку рідною мовою обвинуваченого або іншою мовою, якою він володіє, у перекладі, що засвідчений перекладачем, вручається обвинуваченому.

{Частина четверта статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

5. Ухвали, постановлені в судовому засіданні, оголошуються негайно після їх постановлення.

6. Учасники судового провадження мають право отримати в суді копію вироку чи ухвали суду. Копія вироку негайно після його проголошення вручається обвинуваченому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, та прокурору.

{Частина шоста статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

7. Копія судового рішення не пізніше наступного дня після ухвалення надсилається учаснику судового провадження, який не був присутнім в судовому засіданні.

До частин 1-7.

Судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. При цьому, головуючий у судовому засіданні має роз'яснити зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

Учасники судового провадження мають право отримати в суді копію вироку чи ухвали суду. Копія вироку негайно після його проголошення вручається обвинуваченому, прокурору та представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Копія судового рішення не пізніше наступного дня після ухвалення надсилається учаснику судового провадження, який не був присутнім в судовому засіданні.

Відповідно до Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України № 68 від 27 червня 2006 року копії вироків, рішень, ухвал, постанов у справах повинні бути підписані та скріплені гербовою печаткою. У разі, якщо судове рішення не набрало законної сили, про це зазначається на копії, що видається. На вимогу нотаріальних органів, Бюро технічної інвентаризації, Державної автомобільної інспекції МВС на копії рішення зазначається інформація про те, що оригінал судового рішення знаходиться в матеріалах судової справи. Фотокопії з документів, на яких вже є підпис судді, підписуються працівником апарату суду, суддею та завіряються «мокрою» гербовою печаткою, якщо рішення суду набрало законної сили. Копії судових рішень видаються особам, які відповідно до законодавства мають право на їх одержання. Якщо копія викладена на кількох аркушах, вони повинні бути прошнуровані і скріплені підписом працівника апарату суду та печаткою суду із зазначенням кількості зшитих аркушів.

Згідно Інструкції з діловодства в апеляційному загальному суді, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України № 1 від 06 січня 2006 року копії вироків, рішень, ухвал, постанов повинні бути підписані суддею, чий підпис скріплюється гербовою печаткою. У копіях судових рішень обов'язково зазначається дата набрання ними законної сили, а в тих випадках, коли судове рішення не набрало законної сили, про це зазначається на копії, що видається (з додатковим представленням підпису судді та його скріпленням гербовою печаткою суду). Якщо копія викладена на кількох аркушах, вони повинні бути прошнуровані і скріплені підписом судді, чий підпис скріплюється гербовою печаткою суду, та працівника апарату суду із зазначенням кількості зшитих аркушів. До копії судового рішення, у яке внесено зміни, обов'язково додається (зшивається разом) копія ухвали касаційного суду, яким судове рішення змінено, та робиться в копії судового рішення відповідний запис. Якщо видається копія судового рішення, яке скасовано, про це обов'язково зазначається у цій копії та додається копія судового рішення, яким воно скасовано. Видача копій судових рішень, що не відповідають зазначеним вимогам, забороняється. Особа, яка одержала копію судового рішення, повинна розписатися в її одержанні. У разі надіслання копії документа поштою про це зазначається в справі та у відповідному журналі. Копія вироку вручається засудженому або виправданому після проголошення вироку в строки, визначені цим КПК. Якщо вирок викладено мовою, якої не знає засуджений чи виправданий, йому повинен бути вручений письмовий переклад вироку на його рідну мову або на мову, якою він володіє.

СТАТТЯ 377. ЗВІЛЬНЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНОГО З-ПІД ВАРТИ

1. Якщо обвинувачений тримається під вартою, суд звільняє його з-під варти в залі судового засідання у разі виправдання; звільнення від відбування покарання; засудження до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; ухвалення обвинувального вироку без призначення покарання.

2. При засудженні до обмеження волі суд з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право звільнити обвинуваченого з-під варти.

3. Якщо обвинувачений, що тримається під вартою, засуджений до арешту чи позбавлення волі, суд у виняткових випадках з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право змінити йому запобіжний захід до набрання вироком законної сили на такий, що не пов'язаний з триманням під вартою, та звільнити такого обвинуваченого з-під варти.

До частин 1-3.

Коментована стаття визначає випадки звільнення особи з-під варти в залі судового засідання. Такими випадками є:

- виправдання
- звільнення від відбування покарання;
- засудження до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;
- ухвалення обвинувального вироку без призначення покарання.

Законодавець також надав право суду у виняткових випадках, з урахуванням особи обвинуваченого та обставин, встановлених під час кримінального провадження, звільнити такого обвинуваченого з-під варти у разі засудження обвинуваченого до арешту чи позбавлення волі до набрання вироком законної сили на такий. При цьому суд має встановити обвинуваченому інший запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою.

У разі, якщо особа не була присутня в судовому засіданні, коли судом було прийняте рішення про звільнення його з під-варти, відповідно до Закону України «Про попереднє ув'язнення» звільнення такої особи з-під варти провадять начальник установи попереднього ув'язнення на підставі ухвали або вироку суду.

При засудженні до обмеження волі суд з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право звільнити обвинуваченого з-під варти. В цьому випадку обвинувачений зобов'язаний у визначений судом термін прибути до виправного центру.

Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань № 27 від 16 лютого 2005 року затверджена Інструкція з організації порядку і умов виконання покарання у виді обмеження волі, відповідно до якої особи, засуджені до обмеження волі, відбувають покарання у виправних центрах.

СТАТТЯ 378. ЗАХОДИ ПІКЛУВАННЯ ПРО НЕПОВНОЛІТНІХ, НЕПРАЦЕЗДАТНИХ І ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙНА ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. За наявності в обвинуваченого неповнолітніх дітей, які залишилися без нагляду, непрацездатних батьків, баби, діда, прабаби, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і залишилися без нагляду, суд зобов'язаний одночасно з ухваленням вироку порушити окремою ухвалою питання перед службою в справах дітей або відповідним органом опіки та піклування, органом соціального захисту населення про необхідність влаштування цих неповнолітніх, непрацездатних або встановлення над ними опіки чи піклування.

2. Якщо в обвинуваченого залишилися без нагляду житло чи інше майно, суд за клопотанням обвинуваченого зобов'язаний взяти через відповідні органи заходів для їх збереження.

3. Про взяті згідно з положеннями цієї статті заходи повідомляється обвинувачений.

До частин 1-3.

Відповідно до Закону України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) є складами соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, розлучених із сім'єю, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого їх влаштування.

Соціально-реабілітаційні центри утворюються місцевою державною адміністрацією, підпорядковуються службі у справах дітей і забезпечують перебування в них дітей протягом періоду, визначеного службою у справах дітей.

Зазначені центри (дитячі містечка) також можуть бути утворені громадськими, благодійними організаціями та фондами, у тому числі міжнародними, за погодженням з відповідною службою у справах дітей.

Центр приймає дітей на підставі направлення служби у справах дітей за місцем проживання, органів внутрішніх справ, за клопотанням органів опіки та піклування, управління освітою, у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1291 від 27 грудня 2005 року затверджене Типове положення про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко).

Відповідно до коментованої статті та пункту 29 постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» за наявності в обвинуваченого неповнолітніх дітей, які залишилися без нагляду, непрацездатних батьків, баби, діда, прабаби, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і залишилися без нагляду, суд зобов'язаний одночасно з ухваленням вироку порушити окремою ухвалою питання перед службою в справах дітей або відповідним органом опіки та піклування, органом соціального захисту населення про необхідність влаштування цих неповнолітніх, непрацездатних або встановлення над ними опіки чи піклування. Якщо у засудженого до позбавлення волі залишилися без нагляду майно і житло, суд зобов'язаний вжити через відповідні органи заходів до їх збереження і повідомити про це засудженого.

СТАТТЯ 379. ВИПРАВЛЕННЯ ОПИСОК І ОЧЕВИДНИХ АРИФМЕТИЧНИХ ПОМИЛОК У СУДОВОМУ РІШЕННІ

1. Суд має право за власною ініціативою або за заявою учасника кримінального провадження чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні.

2. Питання про внесення виправлень суд вирішує в судовому засіданні. Учасники судового провадження повідомляються про дату, час і місце засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду питання про внесення виправлень.

3. Ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.

ДО ЧАСТИН 1-3

Під загальним поняттям «описка» розуміється неправильне написання слів. Під очевидною арифметичною помилкою слід розуміти ті помилки, які призвели до неправильного підрахунку внаслідок пропущення цифр, неправильного підрахунку тощо.

Що ж стосується кримінального провадження, то законодавець надав право суду за власною ініціативою або за заявою учасника кримінального провадження чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні. При цьому, такі описки чи очевидні арифметичні помилки мають бути такими, що призводять до неправильного сприйняття або розуміння судового рішення.

Вирішуючи питання про виправлення описок чи арифметичних помилок, допущених у судовому рішенні, суд не вправі змінювати зміст судового рішення, він лише усуває неточності щодо встановлених фактичних обставин справи (наприклад, дати події, номери і дати документа, прізвища особи тощо), або мають технічний характер. При цьому, якщо неправильно визначення стягуваної суми було наслідком застосування норм матеріального права, які не підлягали застосуванню, то про арифметичну помилку не йдеться і підстави для виправлення такої помилки відсутні.

Ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено учасниками кримінального провадження.

СТАТТЯ 380. РОЗ'ЯСНЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

1. Якщо судове рішення є незрозумілим, суд, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його зміст.

2. Суд розглядає заяву про роз'яснення судового рішення протягом десяти днів з повідомленням особи, яка звернулася із заявою про роз'яснення судового рішення, та учасників судо-

вого провадження. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви про роз'яснення рішення.

3. Копія ухвали про роз'яснення судового рішення не пізніше наступного дня після її постановлення надсилається особі, що звернулася із заявою про роз'яснення судового рішення, учасникам судового провадження, які не були присутні у судовому засіданні.

4. Ухвалу про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні може бути оскаржено в апеляційному порядку особою, яка звернулася із заявою про роз'яснення судового рішення, та учасниками судового провадження.

До частин 1-4.

Здійснюючи роз'яснення судового рішення, суд викладає більш повно і зрозуміло ті частини рішення, розуміння яких викликає труднощі, не вносячи змін до рішення по суті і не торкаючись тих питань, які не були предметом судового розгляду. Якщо фактично порушується питання про зміну рішення, або про внесення до нього нових даних, або про роз'яснення мотивів прийняття рішення, суд має відмовити в роз'ясненні рішення.

Глава 30. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції

§ 1. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків

СТАТТЯ 381. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

1. Суд за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, має право розглянути обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений, що був представлений захисником, беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти такого розгляду.

2. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків здійснюється згідно із загальними правилами судового провадження, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цього параграфа.

До частин 1,2.

Основною метою спрощеного провадження кримінальних проступків є його оперативність, яка передбачає розгляд обвинувального акту щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження.

Крім того, здійснення спрощеного провадження передбачає лише незначні судові витрати, які були б значно більшими, якщо б було здійснене повне судове провадження. Ця обставина також відіграє значну роль з урахуванням особливостей кримінального судочинства. Так, на відміну від кримінального судочинства, в цивільному, адміністративному та господарському судочинстві передбачено попередня сплата позивачами та особами, які подають заяви, скарги, судового збору, передбаченого Законом України 08.07.2011 № 3674-VI «Про судовий збір», який включається до судових витрат. Відповідно, держава несе менше витрат за функціонування судів, які розглядають цивільні, адміністративні та господарські справи. В кримінальному судочинстві саме на державу покладений обов'язок попередньо компенсувати процесуальні витрати, які виникають при досудовому розслідуванні та судовому провадженні. Законодавець передбачив можливість покладення цих витрат на обвинуваченого у разі ухвалення обвинувального вироку. Разом з тим, з урахуванням майнового стану обвинуваченого суд може звільнити його повністю або частково від сплати цих витрат, відстрочити або розстрочити їх сплату.

СТАТТЯ 382. РОЗГЛЯД ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА У СПРОЩЕНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Суд у п'ятиденний строк з дня отримання обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні вивчає його та додані до нього матеріали і ухвалює вирок.

2. Вирок суду за результатами спрощеного провадження ухвалюється в порядку, визначеному цим Кодексом, та повинен відповідати загальним вимогам до вироку суду. У вирокі суду

за результатами спрощеного провадження замість доказів на підтвердження встановлених судом обставинзначаються встановлені органом досудового розслідування обставини, які не оспорюються учасниками судового провадження.

3. Суд має право призначити розгляд у судовому засіданні обвинувального акта, який надійшов з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні, та викликати для участі в ньому учасників кримінального провадження, якщо визнає це за необхідне.

4. Копія вирок за результатами розгляду обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні не пізніше дня, наступного за днем його ухвалення, надсилається учасникам судового провадження.

5. Вирок за результатами розгляду обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні може бути оскаржений в апеляційному порядку з урахуванням особливостей, передбачених статтею 394 цього Кодексу.

До частин 1-5.

У випадку надходження до суду клопотання прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, щодо розгляду обвинувального акта про вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні та за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений, інтереси якого були представлені захисником, беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти цього, суд відповідно до частини 1 цієї статті у п'ятиденний строк із дня отримання таких документів вивчає їх та додані до обвинувального акта матеріали і ухвалює вирок. При цьому слід мати на увазі, що згода обвинуваченого на розгляд судом обвинувального акта за його відсутності, а також відсутність заперечень у потерпілого проти розгляду у спрощеному провадженні мають бути підтверджені письмово. Таке підтвердження (згода) може бути відображено як у самому клопотанні прокурора або слідчого, погодженому з прокурором, так і міститись в окремих клопотаннях обвинуваченого, погоджених із захисником, та потерпілого.

Якщо суд вважає необхідним проведення судового розгляду обвинувального акта, який надійшов із клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні, то він призначає розгляд та викликає у підготовчє судове засідання для участі в ньому учасників кримінального провадження. Необхідність проведення судового розгляду такого обвинувального акта може виникнути, якщо: відсутні фактичні підстави для визнання винуватості; існують обґрунтовані підстави вважати, що особа не добровільно визнала свою винуватість та з тих чи інших причин не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини; проведення розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні порушує права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб тощо.

§ 2. Провадження в суді присяжних

Стаття 383. Порядок провадження в суді присяжних

1. Кримінальне провадження судом присяжних здійснюється відповідно до загальних правил цього Кодексу з особливостями, встановленими цим параграфом.

2. Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції.

3. Усі питання, пов'язані з судовим розглядом, крім питання, передбаченого частиною третьою статті 331 цього Кодексу, судді і присяжні вирішують спільно.

До частин 1-3.

Присяжним є громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, вирішує справи у складі суду спільно із суддею (суддями), забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Присяжні під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді та виконують обов'язки, визначені пунктами 1-5 частини четвертої статті 54 цього Закону України «Про судочину і статус суддів», а саме:

- своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства;
- дотримуватися правил суддівської етики;
- виявляти повагу до учасників процесу;
- додержуватися присяги судді;
- не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, в тому числі і таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання.

Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідної місцевої ради, що формує і затверджує у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, відповідають вимогам статті 59 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і дали згоду бути присяжними.

У разі неприйняття місцевою радою протягом двох місяців з моменту отримання подання рішення про затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням щодо затвердження списку присяжних до відповідної обласної ради.

Список присяжних затверджується один раз на два роки і переглядається в разі необхідності за поданням територіального управління Державної судової адміністрації України.

Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду.

Не підлягають включенню до списків присяжних громадян:

— визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними;

— які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного:

— які мають не зняту чи не погашену судимість;

— народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, адвокати, нотаріуси;

— громадяни, які досягли шістдесяти п'яти років;

— особи, які не володіють державною мовою.

Присяжним за час виконання ними обов'язків у суді в порядку виплачується винагорода у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України № 1506 від 11 жовтня 2002 року «Про затвердження Порядку виплати винагорода та відшкодування витрат на проїзд і наймання житла, виплати добових народним засідателям і присяжним за час виконання ними обов'язків у суді». Їм відшкодовуються витрати на проїзд і наймання житла, а також виплачуються добові. Зазначені виплати здійснюються територіальними управліннями Державної судової адміністрації України за рахунок коштів Державного бюджету України.

За присяжними на час виконання ними обов'язків у суді за місцем основної роботи зберігаються всі гарантії та пільги, передбачені законом. Час виконання присяжним обов'язків у суді зараховується до всіх видів трудового стажу. Звільнення присяжного з роботи або переведення на іншу роботу без його згоди під час виконання ним обов'язків у суді не допускається.

На присяжних поширюються гарантії незалежності і недоторканності суддів, установлені законом, на час виконання ними обов'язків зі здійснення правосуддя. За обґрунтованим клопотанням присяжного заходи безпеки щодо нього можуть уживатися і після закінчення виконання зазначених обов'язків.

Втручання в діяльність присяжного, погроза або насильство щодо присяжного, умисне знищення або пошкодження його майна, посягання на життя присяжного у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену статтями Кримінального кодексу України, а саме:

— статтею 376-1 «Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду»;

— статтею 377 «Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного»;

— статтею 378 «Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного»;

— статтею 379 «Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя»;

— статтею 380 «Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист».

СТАТТЯ 384. РОЗ'ЯСНЕННЯ ПРАВА НА СУД ПРИСЯЖНИХ

1. Прокурор, суд зобов'язані роз'яснити обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, можливість та особливості розгляду кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

Письмове роз'яснення прокурора обвинуваченому про можливість, особливості і правові наслідки розгляду кримінального провадження судом присяжних додається до обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування, які передаються до суду.

2. Обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, під час підготовчого судового засідання має право заявити клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

До частин 1.2.

Законодавець зобов'язав прокурора, суд здійснити письмове роз'яснення особі, яка обвинувачується у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, про можливість та особливості розгляду кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

Письмове роз'яснення прокурора обвинуваченому має бути підписано прокурором та обвинуваченим і додається до обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування, які передаються до суду.

Письмове роз'яснення судді обвинуваченому здійснюється в судовому засіданні і фіксується секретарем судового засідання в журналі судового засідання. При цьому, обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, під час підготовчого судового засідання має право заявити клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних. У разі подання зазначеного клопотання обвинуваченим, суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Таким же чином вирішуються питання у кримінальному провадженні стосовно кількох обвинувачених: судові провадження проводиться судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд. У випадку заявлення клопотання про розгляд кримінального провадження судом присяжних другої професійний суддя, окрім головуючого, згідно з частиною 6 статті 9 цього КПК визначається автоматизованою системою документообігу суду зі складу колегії суддів, яка здійснювала підготовче провадження. Присяжні в кількості семи осіб відповідно до частини 1 статті 385 цього КПК також визначаються автоматизованою системою документообігу суду;

СТАТТЯ 385. ВИКЛИК ПРИСЯЖНИХ

1. Після призначення судового розгляду судом присяжних головуючий дає секретарю судового засідання розпорядження про виклик присяжних у кількості семи осіб, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних.

2. Громадяни, які внесені до списку присяжних і можуть бути викликані до суду як присяжні, визначаються згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

3. Письмовий виклик має бути вручений присяжному під розписку не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. У виклику зазначаються день, час і місце проведення судового засідання, права та обов'язки присяжного, перелік вимог до присяжних, а також підстави для увільнення їх від виконання обов'язків, припис про явку, а також обов'язок присяжного (чи іншої особи, яка одержала виклик для передачі його присяжному) невідкладно повідомити суд про причини неможливості явки.

4. На підставі письмового виклику роботодавець зобов'язаний звільнити присяжного від роботи на час виконання ним обов'язків зі здійснення правосуддя.

До частин 1-4.

Виклик присяжних у кількості семи осіб, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних, здійснюється секретарем судового засідання за розпорядженням головуючого після призначення ним судового розгляду судом присяжних. При цьому, письмовий виклик має бути вручений присяжному під розписку не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання

Присяжний зобов'язаний вчасно з'явитися на запрошення суду для участі в судовому засіданні. Неявка без поважних причин у судове засідання вважається неповагою до суду.

Особа, включена до списку присяжних, зобов'язана повідомити суд про обставини, що унеможливають її участь у здійсненні правосуддя, у разі їх наявності.

Особа, яка не може бути включена до списку присяжних, але включена до нього, увільняється від виконання обов'язків присяжного головою відповідного суду.

Від виконання обов'язків присяжного головою відповідного суду увільняються:

— особи, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у відпустці по догляду за дитиною, а також які мають дітей дошкільного чи молодшого шкільного віку або утримують дітей-інвалідів, інших хворих або членів сім'ї похилого віку;

— керівники та заступники керівників органів місцевого самоврядування;

— особи, які через свої релігійні переконання вважають для себе неможливою участь у здійсненні правосуддя;

— інші особи, якщо голова суду визнає поважними причини, на які вони посилаються.

Присяжні увільняються від виконання обов'язків присяжного за їхньою заявою, поданою до початку виконання цих обов'язків. Увільнення від виконання обов'язків присяжного у конкретній

справі, у тому числі внаслідок відводу (самовідводу), здійснюється у порядку, встановленому цим КПК.

Роботодавцеві зобов'язаний звільнити присяжного від роботи на час виконання ним обов'язків зі здійснення правосуддя. Відмова у звільненні від роботи вважається неповагою до суду.

СТАТТЯ 386. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ПРИСЯЖНОГО

1. Присяжний має право:

- 1) брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні;*
- 2) робити нотатки під час судового засідання;*
- 3) з дозволу головуючого ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються;*
- 4) просити головуючого роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачується особа.*

2. Присяжний зобов'язаний:

- 1) правдиво відповісти на запитання головуючого і учасників судового провадження щодо можливих перешкод, передбачених цим Кодексом або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та поінформованості про його обставини, а також на вимогу головуючого подати необхідну інформацію про себе;*
- 2) дотримуватися порядку в судовому засіданні і виконувати розпорядження головуючого;*
- 3) не відлучатися із залу судового засідання під час судового розгляду;*
- 4) не спілкуватися без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього;*
- 5) не збирати відомості, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням;*
- 6) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків.*

10 частини 1, 2.

Зазначені в даній статті права та обов'язки присяжного є досить деталізовані і не потребують додаткового коментування.

СТАТТЯ 387. ВІДБІР ПРИСЯЖНИХ У СУДІ

1. Відбір присяжних здійснюється після відкриття судового засідання.

2. Головуючий повідомляє присяжним, яке провадження підлягає розгляду, роз'яснює їм права та обов'язки, а також умови їх участі в судовому розгляді. Кожен із присяжних має право заявити про неможливість його участі в судовому розгляді, вказавши на причину цього, та заявити собі самовідвід.

3. Головуючий з'ясує, чи немає передбачених цим Кодексом або законом підстав, які перешкоджають залученню громадянина в якості присяжного або є підставою для звільнення окремих присяжних від виконання їх обов'язків, а так само для звільнення присяжних від виконання їх обов'язків за їх усними чи письмовими заявами.

Для з'ясування обставин, що можуть перешкоджати участі присяжного в судовому розгляді, прокурор, потерпілий, обвинувачений з дозволу головуючого можуть ставити присяжним відповідні запитання.

4. Кожному з присяжних, який з'явився, учасники судового провадження можуть заявити відвід з підстав, передбачених статтями 75 і 76 цього Кодексу.

5. Усі питання, пов'язані зі звільненням присяжних від участі в розгляді кримінального провадження, а також із самовідводом і відводом присяжних, вирішуються ухвалою суду у складі двох професійних суддів, що постановляється після проведення наради на місці без виходу до нарадчої кімнати, крім випадків, коли вихід до нарадчої кімнати буде визнаний судом необхідним. У разі якщо судді не прийшли до одноголосного рішення щодо вирішення питання, пов'язаного зі звільненням присяжного від участі в розгляді кримінального провадження або самовідводом чи відводом присяжного, присяжний вважається звільненим від участі в розгляді кримінального провадження або відведеним.

6. Якщо після виконання вимог, передбачених частинами першою — п'ятою цієї статті, присяжних залишилося більше необхідної для участі в судовому розгляді кількості, присяжні визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа присяжних, що не були звільнені або відведені від участі в розгляді кримінального провадження.

7. Якщо в результаті виконання дій, зазначених у частині п'ятій цієї статті, присяжних залишилося менше необхідної для участі в судовому розгляді кількості, секретар судового засідання за вказівкою головуючого викликає присяжних додатково.

8. Після відбору основних присяжних відбирається двоє запасних присяжних з додержанням зазначених у цій статті правил.

9. Прізвища відібраних основних і запасних присяжних заносяться до журналу судового засідання в тому порядку, в якому їх було відібрано.

10. Запасні присяжні під час судового засідання постійно перебувають на відведених їм місцях і до ухвалення вироку можуть бути включені до складу основних присяжних у разі неможливості кого-небудь з основних присяжних продовжувати участь у судовому розгляді. Про заміну вибулих основних присяжних запасними суд присяжних постановляє ухвалу.

ДО ЧАСТИН 1-10.

Зазначений в даній статті порядок відбору присяжних в суді є досить деталізований і не потребує додаткового коментування.

СТАТТЯ 388. ПРИВЕДЕННЯ ПРИСЯЖНИХ ДО ПРИСЯГИ

1. Після закінчення відбору основних і запасних присяжних вони займають місця, відведені їм головуючим.

2. За пропозицією головуючого присяжні складають присягу такого змісту: «Я, (прізвище, ім'я, по батьковій), присягаю виконувати свої обов'язки чесно і неупереджено, брати до уваги лише досліджені в суді докази, при вирішенні питань керуватися законом, своїм внутрішнім переконанням і совістю, як личить вільному громадянину і справедливій людині».

Текст присяги зачитує кожен присяжний, після чого підтверджує, що його права, обов'язки та компетенція йому зрозумілі.

ДО ЧАСТИН 1,2.

Згідно статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» особа, вперше призначена на посаду судді, набуває повноважень судді після складення присяги судді такого змісту: «Я, (ім'я та прізвище), вступаючи на посаду судді, урочисто присягаю об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно та справедливо здійснювати правосуддя, підкоряючись лише закону та керуючись принципом верховенства права, чесно і сумлінно виконувати обов'язки судді, дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді та принижують авторитет судової влади».

Суддя складає присягу під час урочистої церемонії у присутності Президента України. Текст присяги підписується суддею і зберігається в його особовій справі.

Оскільки, присяжні під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді та виконують обов'язки, визначені пунктами 1-5 частини четвертої статті 54 цього Закону України «Про судоустрій і статус суддів», законодавець також передбачив у коментованій статті процедуру приведення присяжного до присяги і визначив її зміст.

Текст присяги кожен присяжний зачитує в суді, після чого підтверджує, що його права, обов'язки та компетенція йому зрозумілі.

СТАТТЯ 389. НЕДОПУСТИМІСТЬ НЕЗАКОННОГО ВПЛИВУ НА ПРИСЯЖНОГО

1. Прокурору, обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального провадження протягом усього судового розгляду забороняється спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим Кодексом.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Законодавець заборонив прокурору, обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального провадження протягом усього судового розгляду спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим КПК.

Невиконання зазначеними особами заборони спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим КПК, якщо при цьому цими особами здійснюється втручання в будь-якій формі

в діяльність судді (присяжні під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді) з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення, тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену статтею 376 Кримінального кодексу України.

СТАТТЯ 390. УСУНЕННЯ ПРИСЯЖНОГО

1. Присяжний може бути усунутий від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження у таких випадках:

1) у разі невиконання присяжним обов'язків, передбачених частиною другою статті 386 цього Кодексу;

2) за наявності обґрунтованих підстав вважати, що присяжний у результаті незаконного впливу втратив неупередженість, необхідну для вирішення питань кримінального провадження відповідно до закону.

2. Присяжний може бути усунутий від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження за ініціативою головуючого рішенням більшості від складу суду присяжних, яке приймається в нарадчій кімнаті та оформлюється вмотивованою ухвалою.

3. У разі усунення присяжного до складу суду включається запасний присяжний, після чого судовий розгляд продовжується, або, у разі відсутності запасного присяжного, здійснюється відбір нового присяжного в порядку, передбаченому цим параграфом, після чого судове провадження розпочинається з початку.

До частин 1-3.

Законодавець визначив дві підстави для усунення присяжного від подальшої участі в судовому розгляді, а саме:

— невиконання присяжним обов'язків, передбачених частиною другою статті 386 цього КПК, зокрема: спілкування присяжного без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього; збирати присяжним відомостей, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням; розголошення присяжним відомостей, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків;

— наявність обґрунтованих підстав вважати, що присяжний у результаті незаконного впливу, до яких можна віднести погрози, втратив неупередженість, необхідну для вирішення питань кримінального провадження відповідно до закону.

СТАТТЯ 391. ПОРЯДОК НАРАДИ І ГОЛОСУВАННЯ В СУДІ ПРИСЯЖНИХ

1. Нарадою суду присяжних керує головуючий, який послідовно ставить на обговорення питання, передбачені статтею 368 цього Кодексу, проводить відкрите голосування і веде підрахунок голосів.

2. Усі питання вирішуються простою більшістю голосів. Головуючий голосує останнім.

3. Ніхто зі складу суду присяжних не має права утримуватися від голосування, крім випадку, коли вирішується питання про міру покарання, а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого. У цьому разі голос того, хто утримався, додається до голосів, поданих за рішення, яке є найсприятливішим для обвинуваченого. При виникненні розбіжностей про те, яке рішення для обвинуваченого є більш сприятливим, питання вирішується шляхом голосування.

4. Кожен із складу суду присяжних має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

5. У випадку, коли серед більшості складу суду, яка ухвалила рішення, відсутні професійні судді, головуючий зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення.

До частин 1-5.

Коментована стаття визначає, що:

— нарадою суду присяжних керує головуючий, який послідовно ставить на обговорення питання, передбачені статтею 368 цього Кодексу;

— головуючий проводить відкрите голосування і веде підрахунок голосів;

- усі питання вирішуються простою більшістю голосів;
- головуєчий голосує останнім;
- ніхто зі складу суду присяжних не має права утримуватися від голосування, крім випадку, коли вирішується питання про міру покарання, а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого;
- голос того, хто утримався, додається до голосів, поданих за рішення, яке є найсприятливішим для обвинуваченого;
- при виникненні розбіжностей про те, яке рішення для обвинуваченого є більш сприятливим, питання вирішується шляхом голосування;
- кожен із складу суду присяжних має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення;
- головуєчий зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення.

Розділ V СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Глава 31. Провадження в суді апеляційної інстанції

СТАТТЯ 392. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

1. *В апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:*
  - 1) *вироки, крім випадків, передбачених статтею 394 цього Кодексу;*
  - 2) *ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру;*
  - 3) *інші ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом.*
2. *Ухвали, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених частиною першою цієї статті, окремому оскарженню не підлягають, крім випадків, визначених цим Кодексом. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до апеляційної скарги на судові рішення, передбачене частиною першою цієї статті.*
3. *В апеляційному порядку також можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом.*

До частин 1-3.

Відповідно до коментованої статті в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили. Апеляційному оскарженню підлягають:

- обвинувальні та виправдувальні вироки (з урахуванням особливостей щодо вироків, винесених за особливою процедурою, перелік яких визначено у статті 394 цього КПК);
- ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру;
- інші ухвали суду першої інстанції у випадках, передбачених цим КПК;
- ухвали слідчого судді.

З метою недопущення неоднакового застосування та неправильного тлумачення норм права, зокрема під час здійснення судового провадження з перегляду судових рішень у суді апеляційної інстанції, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ направив судам інформаційний лист № 10-1717/0/4-12 від 21 листопада 2012 року «Про деякі питання порядку здійснення судового провадження з перегляду судових рішень у суді апеляційної інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України».

Перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в суді апеляційної інстанції за цим Кодексом

Ухвали слідчого судді, постановлені за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора	Ухвали слідчого судді, постановлені в порядку судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні
<p>1) ухвала про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження (ч.3 ст.307);</p> <p>2) ухвала про повернення скарги (ч.6 ст.304);</p> <p>3) ухвала про відмову у відкритті провадження за скаргою на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора (ч.6 ст.304).</p>	<p>1) ухвала про відмову у наданні дозволу на затримання (ч.5 ст.190);</p> <p>2) ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні (ст.183);</p> <p>3) ухвала про продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні (ст.199);</p> <p>4) ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні (ст.181);</p> <p>5) ухвала про продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні (ст.181);</p> <p>6) ухвала про поміщення особи в приймальник-розподільник для дітей або відмову в такому поміщенні (ст.499);</p> <p>7) ухвала про продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні (ст.499);</p> <p>8) ухвала про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні (ст.509);</p> <p>9) ухвала про арешт майна або відмову у ньому (ст.173);</p> <p>10) ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа — підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність (ст.163);</p> <p>11) ухвала про відсторонення від посади або відмову у ньому (ст.154);</p> <p>12) ухвала про поновлення чи відмову в поновленні процесуального строку (ч.2 ст.117);</p> <p>13) ухвала про застосування чи відмову у застосуванні тимчасового арешту (ч.7 ст.583);</p> <p>14) ухвала про застосування чи відмову в застосуванні екстрадиційного арешту (ч.9 ст.584);</p> <p>15) ухвала про задоволення чи залишення без задоволення скарги на рішення про видачу (екстрадицію) особи (ч.6 ст.591).</p>

Таблиця 2

Вироки та ухвали суду першої інстанції, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку

№	Вироки та ухвали суду, що підлягають оскарженню в апеляційному порядку (п. 3 ч.1 ст. 392, ч. 2 ст. 392)	Строки оскарження
1	Обвинувальний вирок (п.1 ч.2 ст.395)	30 днів із дня проголошення
2	Виправдувальний вирок (п.1 ч.2 ст. 395)	30 днів із дня проголошення
3	Вирок за результатами розгляду обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні (ч.5 ст.382)	30 днів із дня проголошення
4	Ухвала суду про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру (ч.4 ст.501, п.1 ч.2 ст.395)	30 днів із дня проголошення
5	Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим (ч.3 ст.394)	30 днів із дня проголошення
6	Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим (ч.4 ст.394; ч.4 ст.475)	30 днів із дня проголошення
7	Ухвала суду про внесення виправлень у судові рішення чи відмову у внесенні виправлень (ч.3 ст.379; ч.4 ст.475)	7 днів із дня проголошення
8	Ухвала суду про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні (ч.4 ст.380)	7 днів із дня проголошення
9	Ухвала суду про повернення скарги або відмову у відкритті провадження (ч.6 ст.304)	7 днів із дня проголошення

№	Вироки та ухвали суду, що підлягають оскарженню в апеляційному порядку (п. 3 ч.1 ст. 392, ч. 2 ст. 392)	Строки оскарження
10	Ухвала суду про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу (ч.5 ст.190)	7 днів із дня проголошення
11	Ухвала суду про закриття кримінального провадження (ч.8 ст.284)	7 днів із дня проголошення
12	Ухвала суду про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності (ч.5 ст.288)	7 днів із дня проголошення
13	Ухвала суду про повернення обвинувального акта (ч.4 ст.314)	7 днів із дня проголошення
14	Ухвала суду про повернення клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (ч.4 ст.314)	7 днів із дня проголошення
15	Ухвала суду про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні вироку (ч.4 ст.476)	7 днів із дня проголошення
16	Ухвала суду про продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмову у цьому (ч.1 ст. 516)	7 днів із дня проголошення
17	Ухвала суду про відстрочку виконання вироку (п.1 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
18	Ухвала суду про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (п.2 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
19	Ухвала суду про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким(п.3 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
20	Ухвала суду про звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (п.4 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
21	Ухвала суду про направлення для відбування покарання жінок, звільнених від відбування покарання внаслідок їх вагітності або наявності дітей віком до трьох років (п.5 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
22	Ухвала суду про звільнення від покарання за хворобою (п.6 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
23	Ухвала суду про застосування до засуджених примусового лікування та його припинення (п.7 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
24	Ухвала суду про направлення звільненого від покарання з випробуванням для відбування покарання, призначеного вироком (п.8 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
25	Ухвала суду про звільнення від призначеного покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку (п.9 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
26	Ухвала суду про заміну покарання відповідно до ч.5 ст.53; ч.3 ст.57; ч.1 ст.58; ч.1 ст.62 Кримінального кодексу України (п.10 ч.1 ст. 537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
27	Ухвала суду про застосування покарання за наявності кількох вироків (п.11 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
28	Ухвала суду про тимчасове залишення засудженого у слідчому ізоляторі або переведення засудженого з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора для проведення відповідних процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених іншою особою або цією самою особою, за які вона не була засуджена, чи у зв'язку з розглядом справи в суді (п.12 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
29	Ухвала суду про звільнення від покарання і пом'якшення покарання у випадках, передбачених частинами 2, 3 ст.74 Кримінального кодексу України (п.13 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
30	Ухвала суду щодо інших питань про всякого роду сумніви при протиріччя, що виникають при виконанні вироку (п.14 ч.1 ст.537; ч.5 ст.539)	7 днів із дня проголошення
31	Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами (вирок, ухвала, ухвала про залишення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення) (ст.467)	30 днів (вирок) 7 днів (ухвала)
32	Ухвала суду про виконання вироку суду іноземної держави чи відмову у цьому (пункти 1, 2 ч.4 ст.603; ч.9 ст.603)	7 днів із дня проголошення
33	Ухвала суду про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ч.7 ст.610)	7 днів із дня проголошення

(Зазначені ТАБЛИЦІ 1,2 НАВЕДЕНІ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ЛІСТАХ ВССУ № 1640/0/4-12 ВІД 09 Листопада 2012 РОКУ ТА № 10-1717/0/4-12 ВІД 21 Листопада 2012 РОКУ ТА ВИКОРИСТАНІ З ОФІЦІЙНОГО САЙТУ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ.)

СТАТТЯ 393. ПРАВО НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ

1. Апеляційну скаргу мають право подати:

- 1) обвинувачений, стосовно якого ухвалено обвинувальний вирок, його законний представник чи захисник — в частині, що стосується інтересів обвинуваченого;*
  - 2) обвинувачений, стосовно якого ухвалено виправдувальний вирок, його законний представник чи захисник — в частині мотивів і підстав виправдання;*
  - 3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;*
  - 4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусового заходу виховного характеру, — в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;*
  - 5) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;*
  - 6) прокурор;*
  - 7) потерпілий або його законний представник чи представник — у частині, що стосується інтересів потерплого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;*
  - 8) цивільний позивач, його представник або законний представник — у частині, що стосується вирішення цивільного позову;*
  - 9) цивільний відповідач або його представник — у частині, що стосується вирішення цивільного позову;*
  - 9-¹) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, — у частині, що стосується інтересів юридичної особи;*
- {Частину першу статті 393 доповнено пунктом 9-¹ згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}*
- 10) інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом.*

До частини 1.

Таблиця 3

Перелік осіб, які мають право на апеляційне оскарження, підстави та види судових рішень

№	Особа	Вид судового рішення	Мотиви та підстави оскарження
1	Обвинувачений, законний представник, захисник	Обвинувальний вирок (п.1 ч.1 ст.393)	В частині, що стосується інтересів обвинуваченого
2		Виправдувальний вирок (п.2 ч.1 ст.393)	В частині мотивів і підстав виправдання
3		Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим (ч.3 ст.394)	- Призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; — ухвалення вироку без згоди підозрюваного, обвинуваченого на призначення покарання; — невиконання судом вимог, встановлених частинами 5-7 ст.474 КПК, в тому числі нероз'яснення наслідків укладення угоди
4		Вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості (ч.4 ст.394)	- Призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; — ухвалення вироку без згоди підозрюваного, обвинуваченого на призначення покарання; — невиконання судом вимог, встановлених частинами 4, 6, 7 ст. 474 КПК, в тому числі нероз'яснення наслідків укладення угоди
5	Підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник	Ухвала слідчого судді, ухвала суду першої інстанції згідно з Таблицею 1 (ухвали слідчого судді), Таблицею 2 (вироки та ухвали суду першої інстанції)	У цілому
6	Неповнолітній, його захисник чи законний представник	Ухвала про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів виховного характеру	В частині, що стосується інтересів неповнолітнього
7	Законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру	Ухвала про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного характеру	У цілому

№	Особа	Вид судового рішення	Мотиви та підстави оскарження
8	Прокурор	Обвинувальний вирок; виправдувальний вирок	У цілому
9		Ухвала про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру	У цілому
10		Ухвала, постановлена під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень (п.3 ч.2 ст.392; Таблиця 1)	У цілому
11		Ухвала слідчого судді (ч.3 ст.392; Таблиця 2)	У цілому
12		Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим (ч.3 ст.394)	Лише з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому згідно з ч.3 ст.469 КПК угода не може бути укладена (п.3 ч.3 ст.394)
13		Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим (ч.4 ст.394)	- Призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; — затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з ч.4 ст.469 КПК угода не може бути укладена (п.2 ч.4 ст.394)
14	Потерпілий або його законний представник чи представник	Судові рішення: вирок, ухвала суду, ухвала слідчого судді (згідно з положеннями ст.392)	У частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції
15		Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим (п.2 ч.3 ст.394)	- Призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; — ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; — нероз'яснення потерпілому наслідків укладення угоди; — невиконання судом вимог, встановлених частинами 6, 7 ст.474 КПК
16	Цивільний позивач, його представник або законний представник	Судові рішення: вирок, ухвала суду, ухвала слідчого судді (згідно з положеннями ст.392)	У частині, що стосується вирішення цивільного позову
17	Цивільний відповідач, його представник	Судові рішення: вирок, ухвала суду, ухвала слідчого судді (згідно з положеннями ст.392)	У частині, що стосується вирішення цивільного позову
18	Інші особи, прав, свобод чи інтересів яких стосується судове рішення, у тому числі:	Судові рішення: вирок, ухвала суду, ухвала слідчого судді (згідно з положеннями ст.392)	В частині порушень прав, свобод чи інтересів
19	1) за наслідками розгляду слідчим суддею скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора	1) Ухвала слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження (ч.3 ст.307) 2) ухвала слідчого судді про повернення скарги (ч.6 ст.304) 3) ухвала слідчого судді про відмову у відкритті провадження за скаргою на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора (ч.6 ст.304)	У цілому
20			
21	3) сторони кримінального провадження, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі	1) Ухвала слідчого судді про арешт майна (ст.173); 2) ухвала слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа — підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність (ст.163)); 3) ухвала слідчого судді про відсторонення від посади (ст.154)	У цілому
		Судове рішення (обвинувальний вирок) щодо процесуальних витрат, якщо це стосується їхніх інтересів (ст.126)	У цілому

№	Особа	Вид судового рішення	Мотиви та підстави оскарження
22	Орган, що подав клопотання (Міністерство юстиції України), особа, щодо якої вирішено відповідне питання, прокурор	Ухвала суду про виконання вироку суду іноземної держави чи відмову у цьому (пункти 1, 2 ч.4 ст.603, ч.9 ст.603); ухвала суду про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ч.7 ст.610)	У цілому

(Зазначена Таблиця 3 наведена в інформаційному листі ВССУ № 10-1717/0/4-12 від 21 листопада 2012 року та використана з офіційного сайту Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ).

Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, має право подати апеляційну скаргу у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

СТАТТЯ 394. ОСОБЛИВОСТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ ОКРЕМИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ

1. Вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження в порядку, передбаченому статтями 381 та 382 цього Кодексу, не може бути оскаржений в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені судовим розслідуванням обставини.

2. Судове рішення суду першої інстанції не може бути оскаржене в апеляційному порядку з підстав заперечення обставин, які ніким не оспорювалися під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним відповідно до положень частини третьої статті 349 цього Кодексу.

3. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку:

1) обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами п'ятою — сьомою статті 474 цього Кодексу, в тому числі нероз'яснення йому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником, виключно з підстав: призначення судом покарання, мени суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; нероз'яснення йому наслідків укладення угоди; невиконання судом вимог, встановлених частинами шостою чи сьомою статті 474 цього Кодексу;

3) прокурором виключно з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому згідно з частиною третьою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

4. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржений:

1) обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою, шостою, сьомою статті 474 цього Кодексу, в тому числі нероз'яснення йому наслідків укладення угоди;

2) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання, мени суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з частиною четвертою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

До частин 1-4.

Зазначені в даній статті особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень викладені досить детально і не потребують додаткового коментування.

СТАТТЯ 395. ПОРЯДОК І СТРОКИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ

1. Апеляційна скарга подається:

1) на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, — через суд, який ухвалив судове рішення;

- 2) на ухвали слідчого судді — безпосередньо до суду апеляційної інстанції.
2. Апеляційна скарга, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана:
  - 1) на вирок або ухвалу про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру — протягом тридцяти днів з дня їх проголошення;
  - 2) на інші ухвали суду першої інстанції — протягом семи днів з дня її оголошення;
  - 3) на ухвалу слідчого судді — протягом п'яти днів з дня її оголошення.
3. Для особи, яка перебуває під вартою, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення.

Якщо ухвалу суду або слідчого судді було постановлено без виклику особи, яка її оскаржує, або якщо вирок було ухвалено без виклику особи, яка його оскаржує, в порядку, передбаченому статтею 382 цього Кодексу, то строк апеляційного оскарження для такої особи обчислюється з дня отримання нею копії судового рішення.

4. Протягом строку апеляційного оскарження матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути вилучені із суду. У цей строк суд зобов'язаний надати учасникам судового провадження за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження.

ДО ЧАСТИН 1-4.

Апеляційна скарга подається через суд першої інстанції, який ухвалив судове рішення, у такі строки:

- протягом тридцяти днів із дня проголошення вироку;
- протягом тридцяти днів із дня оголошення ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру;
- протягом семи днів із дня оголошення інших ухвал суду першої інстанції;

Протягом п'яти днів із дня оголошення ухвал слідчого судді особа має право подати апеляційну скаргу безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Частиною 3 статті 395 цього КПК визначено особливі випадки обчислення строків апеляційного оскарження, перебіг яких починається з дня отримання особою копії судового рішення:

- якщо ухвалу суду або слідчого судді було постановлено без виклику особи, яка її оскаржує;
- якщо вирок було ухвалено без виклику особи, яка його оскаржує, в порядку, передбаченому для розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні (стаття 382 цього КПК);
- з моменту вручення копії судового рішення особі, яка перебуває під вартою.

Апеляційні скарги, подані через суд першої інстанції, разом із матеріалами кримінального провадження надсилаються до суду апеляційної інстанції через три дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення. У випадку надходження апеляційних скарг до суду першої інстанції після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції суд першої інстанції у строк не пізніше наступного дня направляє їх до суду апеляційної інстанції.

Матеріали кримінального провадження протягом строку апеляційного оскарження ніким не можуть бути вилучені із суду першої інстанції. За клопотанням учасників судового провадження, поданого у межах строку на апеляційне оскарження, суд зобов'язаний надати їм можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження.

ДОДАТКОВО ДІВІВСЬ КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 392 ЦЬОГО КПК (ТАБЛИЦЯ 2).

СТАТТЯ 396. ВИМОГИ ДО АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

1. Апеляційна скарга подається в письмовій формі.
2. В апеляційній скарзі зазначаються:
  - 1) найменування суду апеляційної інстанції;
  - 2) прізвище, ім'я та по батькові (найменування), місце проживання (перебування) особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
  - 3) судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;
  - 4) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
  - 5) клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про дослідження доказів;
  - 6) перелік матеріалів, які додаються.
3. Якщо особа не бажає брати участь у апеляційному розгляді, вона зазначає це в апеляційній скарзі.

4. Якщо в апеляційній скарзі зазначаються обставини, які не були досліджені в суді першої інстанції, або докази, які не подавалися суду першої інстанції, то в ній зазначаються причини цього.

5. Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо апеляційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

6. До апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів надаються копії в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга. Цей обов'язок не поширюється на обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом або тримається під вартою.

ДОЧАСТІНІ 1-6.

Зразок

До _____
(найменування суду апеляційної інстанції)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер засобу зв'язку,

адреса електронної пошти)

в інтересах підзахисного — підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

відносно якого обраний запобіжний захід — тримання під
під вартою і який утримується в слідчому ізоляторі № _____

АПЕЛЯЦІЙНА СКАРГА

на ухвалу слідчого судді _____ від «___» _____ 20__ року
(найменування суду)

Слідчим _____
(найменування органу досудового розслідування,

звання, прізвище, ініціали)

здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № _____, внесеному до
Єдиного реєстру досудових розслідувань «___» _____ 20__ року, відносно підозрюваного

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

(зазначається короткий виклад обставин кримінального правопорушення та правова кваліфікація

кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про

кримінальну відповідальність)

Я, адвокат _____ являюся захисником
_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

підозрюваного _____
(прізвище, ініціали)

Відповідно до ухвали слідчого судді _____
(найменування суду, прізвище, ініціали)

від «___» _____ 20__ року до мого підзахисного застосовано запобіжний захід — три-
мання під вартою.

Ухвала слідчого судді про застосування до мого підзахисного запобіжного заходу — тримання під вартою є незаконною і підлягає скасуванню. Підставами для скасування зазначеної ухвали слідчого судді є істотне порушення слідчим суддею вимог кримінального процесуального закону при винесенні ухвали.

Так, підставами для застосування відносно мого підзахисного запобіжного заходу — тримання під вартою, як зазначено в ухвалі слідчого судді, стали ті обставини, що мій підзахисний раніше судимий, підозрюється у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, на строк до трьох років і прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК України доведено, що, мій підзахисний, перебуваючи на волі, переховувався від органу досудового розслідування.

Разом з тим, відповідно до вимог статті 183 КПК України запобіжний захід у вигляді тримання під вартою може бути застосований до раніше судимої особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК України буде доведено, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування.

Таким чином, основною підставою, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК України, при обранні запобіжного заходу — тримання під вартою для раніше судимої особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, є доведення прокурором тієї обставини, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування.

Разом з тим, в ході судового розгляду клопотання слідчого, погодженого з прокурором, про обрання відносно мого підзахисного запобіжного заходу — тримання під вартою, прокурор не довів і не надав слідчому судді будь-яких доказів того, що мій підзахисний, перебуваючи на волі, переховувався від органу досудового розслідування. Замість достовірних обґрунтувань та доказів прокурор обмежився лише припущенням того, що мій підзахисний, перебуваючи на волі, може переховуватися від органу досудового розслідування.

Пояснення мого підзахисного про те, що він постійно знаходився за місцем свого проживання і не покидав його, а також, що він у зазначений прокурором період був на своєму робочому місці, були залишені слідчим суддею без уваги.

Клопотання захисника про витребування з місця роботи підозрюваного довідки про те, чи знаходився підозрюваний на своєму робочому місці в період з «___» _____ 20__ року по «___» _____ 20__ року, яка б підтвердила надуманість припущень прокурора про переховування підозрюваного від органу досудового розслідування, було слідчим суддею відхилене.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.392,393,395,396,407,409 КПК України,-

П Р О Ш У:

Скасувати, як незаконну, ухвалу слідчого судді _____
(найменування суду, прізвище, ініціали)
від «___» _____ 20__ року про обрання відносно підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
_____ запобіжного заходу — тримання під вартою та
винести нову ухвалу про обрання відносно підозрюваного _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
запобіжного заходу не пов'язаного з триманням під вартою.

Додатки:

- копія ухвали слідчого судді на ___ арк.;
- копія довідки з місця роботи підозрюваного на _____ арк.;
- документи в підтвердження повноважень захисника: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.;
- копії апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів для сторін кримінального провадження та інших учасників судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга — ___ примірників.

Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою складена «___» _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

До _____
(найменування суду апеляційної інстанції)

Захисника — адвоката _____
(прізвище, ім'я та по батькові,

номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю,

адреса робочого місця, номер засобу зв'язку,

адреса електронної пошти)

в інтересах підзахисного — обвинуваченого

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

АПЕЛЯЦІЙНА СКАРГА

на вирок _____ від «__» _____ 20__ року
(найменування суду який ухвалив судове рішення)

Обвинувальним вироком _____ від
(найменування суду який ухвалив судове рішення)

«__» _____ 20__ року мій підзахисний — обвинувачений _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

був визнаний винним в скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.286 КК України та притягнутий кримінальної відповідальності з призначенням міри покарання у вигляді позбавлення волі строком на три роки з позбавленням права управління всіма видами транспортних засобів строком на два роки. На підставі ст.75 КК України мій підзахисний був звільнений від відбуття основного покарання при умові, що на протязі одного року випробувального строку він не скоїть нове кримінальне правопорушення та виконає покладені на нього обов'язки.

Будучи згідним з вироком суду в частині основного покарання, мій підзахисний вважає вирок суду в частині позбавлення його права управління всіма видами транспортних засобів строком на два роки незаконним і таким, що підлягає зміні. Підставами для зміни вироку в цій частині є невідповідність додаткового покарання особі обвинуваченого та фактичним обставинам справи.

Так, в матеріалах кримінального провадження № _____ містяться документи, які підтверджують, що:

— мій підзахисний є єдиним годувальником в сім'ї;

— на утриманні мого підзахисного знаходяться дружина (пенсіонерка) та син (студент);

— мій підзахисний на протязі 30 років працює водієм і це є його єдиною професією;

— підприємство, де працює мій підзахисний, характеризує його позитивно і надало суду довідку про те, що керівництво підприємства згідне з тим, щоб мій підзахисний продовжував працювати водієм на цьому підприємстві;

— мій підзахисний є учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1-ої категорії, в зв'язку з чим є інвалідом 2-ої групи, що позбавляє його можливості за станом здоров'я виконувати ряд інших робіт, чим робота водієм.

Таким чином, при позбавленні мого підзахисного права управління всіма видами транспортних засобів строком на два роки він залишиться без роботи, а його сім'я без засобів існування. З урахуванням інвалідності та важкої економічної ситуації в країні, мій підзахисний не зможе найти іншу роботу, яка дозволить йому та його сім'ї задовольнити необхідні життєві потреби.

З урахуванням викладеного, керуючись ст.ст.392,393,395,396,407,408, 409 КПК України,-

ПРОШУ:

Змінити вирок _____
(найменування суду, який виніс судове рішення)

від «__» _____ 20__ року, виключивши додаткову міру покарання у вигляді позбавлення права управління всіма видами транспортних засобів строком на два роки, а в іншій частині залишити вирок без змін.

Додатки:

- копія вироку суду;
- документи в підтвердження повноважень захисника: копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, копія договору про надання правової допомоги та ордер на ___ арк.;
- копії апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів для сторін кримінального провадження та інших учасників судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга — ___ примірників.

Апеляційна скарга на обвинувальний вирок суду складена «___» _____ 20__ року за адресою робочого місця адвоката: _____, м.Київ, пр. _____, буд. _____, офіс _____.

Захисник — адвокат _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Стаття 397. Дії суду першої інстанції після одержання апеляційних скарг

1. Суд першої інстанції через три дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення надсилає отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції.

2. Апеляційні скарги, що надійшли після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня після їх надходження направляються до суду апеляційної інстанції.

До частин 1, 2

Оскільки апеляційні скарги подаються в суд апеляційної інстанції через суд першої інстанції, судові рішення якого оскаржується, законодавець зобов'язав суд першої інстанції через три дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення надіслати отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції. Зазначений трьох денний строк прийнятий з урахуванням середнього терміну поштового обігу, у разі якщо апеляційна скарга направлена поштою.

Якщо апеляційні скарги надійшли до суду першої інстанції вже після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції, суд першої інстанції незалежно від того чи пропущений строк на оскарження судового рішення чи ні, зобов'язаний не пізніше наступного дня після їх надходження направити до суду апеляційної інстанції.

Стаття 398. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

1. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її на відповідність вимогам статті 396 цього Кодексу і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

До частини 1.

Після надходження апеляційної скарги до суду апеляційної інстанції вона не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, який протягом трьох днів перевіряє її на відповідність вимогам статті 396 цього КПК.

Невідповідність апеляційної скарги встановленим у цьому КПК вимогам перешкоджає її розгляду судом апеляційної інстанції. За результатами перевірки апеляційної скарги на відповідність вимогам КПК суддя-доповідач: постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху; виносить ухвалу про повернення апеляційної скарги; виносить ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження; постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Відповідно до частини 6 статті 399 цього КПК особа, яка подала апеляційну скаргу, має право оскаржити у касаційному порядку ухвалу судді-доповідача про повернення апеляційної скарги, а також ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження. Водночас ухвали судді-доповідача про відкриття апеляційного провадження, про залишення апеляційної скарги без руху оскарженню до суду касаційної інстанції не підлягають.

**СТАТТЯ 399. ЗАЛИШЕННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ БЕЗ РУХУ, ЇЇ ПОВЕРНЕННЯ АБО
ВІДМОВА ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ**

1. Суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання вимог, передбачених статтею 396 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення, який не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу. Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу.

2. Якщо особа усунула недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений суддею-доповідачем, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції. Протягом трьох днів після усунення недоліків апеляційної скарги і за відсутності перешкод суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

3. Апеляційна скарга повертається, якщо:

1) особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;

2) апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу;

3) апеляційна скарга не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції;

4) апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

4. Суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями статті 394 цього Кодексу.

5. Копія ухвали про повернення апеляційної скарги, відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу, разом з апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

6. Ухвала про повернення апеляційної скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в касаційному порядку.

7. Залишення апеляційної скарги без руху або її повернення не позбавляють права повторного звернення до суду апеляційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на апеляційне оскарження.

До частин 1-7.

Суддя-доповідач постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, якщо вона не відповідає вимогам, встановленим у статті 396 цього КПК. У такій ухвалі суддя-доповідач зазначає усі недоліки (чому саме скарга не відповідає вимогам статті 396 цього КПК), які містить апеляційна скарга, та встановлює достатній строк для їх усунення, що не може перевищувати п'ятнадцяти днів із дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу.

Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу.

У випадку залишення апеляційної скарги без руху особа має право:

1. Усунути недоліки, які в ухвалі зазначив суддя-доповідач.

Апеляційна скарга, в якій особа, яка її подала, усунула недоліки у встановлений суддею-доповідачем строк, вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції. У такому випадку після усунення недоліків і за відсутності перешкод суддя-доповідач протягом трьох днів постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

2. Звернутися до суду апеляційної інстанції повторно шляхом подання апеляційної скарги.

Подання апеляційної скарги в цьому випадку повторно має бути здійснено в межах строків апеляційного оскарження (частина 7 цієї статті).

Суддя-доповідач виносить ухвалу про повернення апеляційної скарги, якщо:

— особа в установлений строк не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху;

— апеляційну скаргу подано особою, яка не мала права її подавати;

— апеляційна скарга не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції;

— пропущено строк апеляційного оскарження, при цьому особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або ж суддя-доповідач не знайшов підстав для поновлення строку.

Особа має право порушувати питання про поновлення строку на апеляційне оскарження з підстав поважності його пропуску, а суддя-доповідач, за наявності для того підстав, має право поновити строк. Водночас законом не передбачено форму, в якій особа має право ставити питання про по-

новлення строку. Як правило, обґрунтування поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження може бути викладено як у апеляційній скарзі, так і в окремій заяві (клопотанні).

Копія ухвали про повернення апеляційної скарги невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом з апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

Суддя-доповідач виносить ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження, якщо:

— апеляційну скаргу подано на рішення, яке не може бути оскаржено в апеляційному порядку;

— судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно зі статтею 394 цього КПК.

Апеляційному оскарженню не підлягають ухвали, постановлені судом першої інстанції під час судового провадження до ухвалення судових рішень, крім випадків, передбачених цим КПК. Проти таких ухвал можуть бути подані заперечення під час апеляційного провадження. Відповідно до частини 2 статті 392 цього КПК такі заперечення можуть бути включені до апеляційної скарги на судове рішення.

Копія ухвали про відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу, разом з апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

СТАТТЯ 400. НАСЛІДКИ ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

1. Подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

До частин 1,2.

Подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду першої інстанції зупиняє набрання цими судовими рішеннями законної сили та їх виконання, крім випадків, безпосередньо встановлених цим КПК.

Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених цим КПК. Такий випадок визначено статтею 591 цього КПК, відповідно до якої рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді. За результатами розгляду такої скарги слідчий суддя виносить ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. При цьому, подання апеляційної скарги на зазначену ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання.

СТАТТЯ 401. ПІДГОТОВКА ДО АПЕЛЯЦІЙНОГО РОЗГЛЯДУ

1. Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття апеляційного провадження за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

1) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями апеляційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу;

2) пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або вистребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу;

3) вирішує інші клопотання, в тому числі щодо обрання, зміни або скасування запобіжного заходу;

4) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

2. Усі судові рішення судді-доповідача під час підготовки до апеляційного розгляду викладаються у формі ухвали. Копії ухвал надсилаються учасникам судового провадження.

3. Після закінчення підготовки до апеляційного розгляду суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду.

4. Обвинувачений підлягає обов'язковому виклику в судове засідання для участі в апеляційному розгляді, якщо в апеляційній скарзі порушується питання про погіршення його становища або якщо суд визнає обов'язковою його участь, а обвинувачений, який утримується під вартою, — також у разі, якщо про це надійшло його клопотання.

До частин 1-4.

Якщо апеляційна скарга відповідає усім вимогам, визначеним у статті 396 цього КПК, суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження. Протягом десяти днів з моменту постановлення зазначеної ухвали суддя-доповідач:

1. Надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями апеляційних скарг та інформацією про їхні права та обов'язки.

Така інформація може міститися в ухвалі про відкриття апеляційного провадження або у супровідному листі, який надсилається учасникам судового провадження;

2. Встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу.

При вирішенні питання щодо особи, яка має право подати заперечення на апеляційну скаргу, суд керується положеннями статті 393 цього КПК. Вимоги до заперечення на апеляційну скаргу передбачено частиною 2 статті 402 цього КПК.

3. Пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує докази за наявності відповідного клопотання особи, яка подала апеляційну скаргу;

4. Вирішує інші клопотання, в тому числі щодо зміни, скасування чи припинення запобіжного заходу;

5. Вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

Усі судові рішення під час підготовки до апеляційного розгляду викладаються у формі ухвали, копія якої надсилається учасникам судового провадження.

Протягом десяти днів після постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду. В такій ухвалі зазначається час та місце розгляду кримінального провадження, вирішуються питання щодо необхідності обов'язкової явки сторін або інших учасників кримінального провадження, доставки обвинуваченого, який утримується під вартою, тощо.

Строк, у межах якого може бути призначено апеляційний розгляд, має бути достатнім для належної підготовки та подання учасниками провадження заперечень, витребування необхідних документів, доставки засудженого тощо.

СТАТТЯ 402. ЗАПЕРЕЧЕННЯ НА АПЕЛЯЦІЙНУ СКАРГУ

1. Особи, зазначені у статті 393 цього Кодексу, мають право подати до суду апеляційної інстанції заперечення на апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції в письмовій формі протягом встановленого судом апеляційної інстанції строку.

2. У запереченні на апеляційну скаргу зазначається:

- 1) найменування суду апеляційної інстанції;*
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), місце проживання (перебування) особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;*
- 3) судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;*
- 4) номер кримінального провадження в суді апеляційної інстанції, якщо він повідомлений судом апеляційної інстанції;*
- 5) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;*
- 6) у разі необхідності — клопотання особи, яка подає заперечення на апеляційну скаргу;*
- 7) перелік матеріалів, які додаються.*

3. У запереченні на апеляційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь в апеляційному розгляді.

4. Заперечення на апеляційну скаргу підписується особою, яка його подає.

До частин 1-4.

В апеляційній скарзі викладаються доводи сторони, яка оскаржує судові рішення. Подання заперечень на апеляційну скаргу особами, визначеними в статті 393 цього КПК, дають можливість апеляційному суду ознайомитися також з доводами інших учасників кримінального провадження.

Заперечення на апеляційну скаргу мають важливе значення, коли апеляційний суд розглядає апеляційну скаргу в письмовому провадженні без участі учасників судового провадження.

СТАТТЯ 403. ВІДМОВА ВІД АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ, ЗМІНА І ДОПОВНЕННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ ПІД ЧАС АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого, представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги тільки за згодою відповідно підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

2. Якщо вирок або ухвала суду першої інстанції не були оскаржені іншими особами або якщо немає заперечень інших осіб, які подали апеляційну скаргу, проти закриття прова-

дження у зв'язку з відмовою від апеляційної скарги, суд апеляційної інстанції своєю ухвалою закриває апеляційне провадження.

3. До початку апеляційного розгляду особа, яка подала апеляційну скаргу, має право змінити та/або доповнити її. У такому разі суд апеляційної інстанції за клопотанням осіб, які беруть участь в апеляційному розгляді, надає їм час, необхідний для вивчення зміненої апеляційної скарги і подання заперечень на неї.

4. Внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження не допускається.

До частин 1-4.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, наділена правом змінити та/або доповнити апеляційну скаргу, яке може бути реалізовано лише до початку апеляційного розгляду. При цьому, внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, після закінчення строку на апеляційне оскарження не допускається.

Інші учасники судового провадження повинні бути ознайомлені зі змінами та/або доповненнями до апеляційної скарги, тому суд апеляційної інстанції, за клопотанням таких учасників, зобов'язаний надати їм час для ознайомлення та підготовки заперечень на відповідні зміни/доповнення.

Особа має право відмовитися від апеляційної скарги до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого або представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги лише за наявності згоди відповідного підозрюваного, обвинуваченого або потерпілого. У цьому випадку вони подають відповідну заяву, яку обвинувачений, потерпілий можуть підтримати безпосередньо у засіданні, або до заяви додається документ від імені обвинуваченого, потерпілого, що підтверджує їх особисту згоду на відмову від апеляційної скарги.

У випадку відмови від апеляційної скарги особи, яка її подала, суд апеляційної інстанції виносить ухвалу про закриття апеляційного провадження лише у випадку, якщо вирок або ухвала суду першої інстанції не були оскаржені іншими особами або якщо немає заперечень інших осіб, які подали апеляційну скаргу, проти закриття провадження у зв'язку з відмовою від апеляційної скарги.

СТАТТЯ 404. МЕЖІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги.

2. Суд апеляційної інстанції вправі вийти за межі апеляційних вимог, якщо цим не погіршується становище обвинуваченого або особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

3. За клопотанням учасників судового провадження суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, та може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується.

4. Суд апеляційної інстанції не має права розглядати обвинувачення, що не було висунуто в суді першої інстанції.

До частин 1-4.

Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Апеляційний суд має право вийти за межі апеляційних вимог лише у таких випадках:

- якщо цим не погіршується становище обвинуваченого;
- якщо цим не погіршується становище особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- за наявності підстав для прийняття рішення на користь осіб, які не подали апеляційну скаргу (у такому випадку суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти рішення на користь цих осіб).

За наявності відповідного клопотання учасників кримінального провадження суд апеляційної інстанції зобов'язаний:

1. Повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, якщо вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями;

2. Дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, лише у випадку, якщо під час розгляду в суді першої інстанції було клопотання про дослідження таких доказів;

3. Дослідити докази, які стали відомими після ухвалення рішення судом першої інстанції. При цьому, такі докази можуть бути подані учасниками судового провадження або витребувані судом за наявності відповідного клопотання учасника кримінального провадження при підготовці до апеляційного розгляду.

Суд апеляційної інстанції не наділений повноваженнями на розгляд обвинувачення, що не було висунуте в суді першої інстанції.

СТАТТЯ 405. АПЕЛЯЦІЙНИЙ РОЗГЛЯД

1. Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Після виконання дій, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, і вирішення клопотань суддя-доповідач у необхідному обсязі доповідає зміст оскарженого судового рішення, доводи учасників судового провадження, викладені в апеляційних скаргах та запереченнях, і з'ясує, чи підтримують свої апеляційні скарги особи, які їх подали.

3. Для висловлення доводів, а також у судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першим висловлює доводи обвинувачений. Після цього слово надається іншим учасникам судового провадження.

4. Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судові засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду апеляційної інстанції є обов'язковою, апеляційний розгляд відкладається.

{Абзац другий частини четвертої статті 405 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

5. Перед виходом суду до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення щодо законності та обґрунтованості вироку суду першої інстанції обвинуваченому, який брав участь в апеляційному розгляді, надається останнє слово.

До частин 1-5.

Відповідно до частини 4 статті 31 цього КПК кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів. При цьому:

1. Апеляційний розгляд кримінального провадження стосовно службових осіб, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини 1 статті 9 Закону України «Про державну службу», та осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, здійснюється колегіально судом у складі п'яти професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше семи років;

2. Апеляційний розгляд кримінального провадження стосовно неповнолітньої особи щодо перегляду прийнятих судом першої інстанції судових рішень з питань розгляду обвинувального акта, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їх продовження, зміну чи припинення, здійснюється суддею або судьями, уповноваженими згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх. Головуючим під час апеляційного розгляду може бути лише суддя, уповноважений згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції (статті 342-345 цього КПК) з урахуванням особливостей, передбачених главою 31 цього КПК.

Під час апеляційного розгляду судам мають дотримуватися вимог щодо відкриття судового засідання, повідомлення про повне фіксування апеляційного розгляду технічними засобами, оголошення складу суду та роз'яснення права відводу, повідомлення про права та обов'язки осіб.

Після виконання зазначених дій суддя-доповідач вирішує клопотання учасників судового провадження та у необхідному обсязі доповідає зміст оскарженого судового рішення, доводи учасників судового провадження, викладені в апеляційних скаргах і запереченнях, та з'ясує, чи підтримують свої апеляційні скарги особи, які їх подали. Після цього суд апеляційної інстанції надає можливість висловити свої доводи учасникам судового провадження, починаючи з особи, яка подала апе-

ляційну скаргу. У разі подання апеляційних скарг двома сторонами кримінального провадження, першим висловлює доводи обвинувачений, а потім інші учасники судового провадження у суді апеляційної інстанції.

У судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. У разі подання апеляційних скарг двома сторонами кримінального провадження першій надається слово обвинуваченому, а потім іншим учасникам судового провадження. Крім того, суд апеляційної інстанції до виходу у нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення щодо законності та обґрунтованості вироку суду першої інстанції має надати останнє слово обвинуваченому, який брав участь в апеляційному розгляді.

Неприсуття сторін або інших учасників кримінального провадження, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприсуття, не перешкоджає розгляду справи в суді апеляційної інстанції. Згідно з положеннями частини 3 статті 36 цього КПК участь прокурора у суді є обов'язковою, за винятком випадків, встановлених цим КПК.

Суд апеляційної інстанції відкладає апеляційний розгляд у разі неприсуття сторін або інших учасників кримінального провадження; присутність яких є обов'язковою згідно з цим КПК, або якщо суд апеляційної інстанції своїм рішенням визначив їх явку обов'язковою. При цьому, у разі неприсуття до суду особи, явка якої визнана обов'язковою, суд апеляційної інстанції може з власної ініціативи прийняти рішення про здійснення приводу такої особи відповідно до частини 2 статті 140 цього КПК.

Відповідно до статті 335 цього КПК суд має право зупинити провадження у разі, якщо обвинувачений: ухилився від суду; захворів на психічну чи іншу тяжку хворобу. При цьому, у першому випадку апеляційне провадження зупиняється до розшуку обвинуваченого, що оголошується ухвалою суду, виконання якої доручається слідчому та/або прокурору, а в другому — до його одужання. В обох випадках зупинене судове провадження стосовно одного обвинуваченого не є перешкодою для продовження судового провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо кількох осіб.

СТАТТЯ 406. ПИСЬМОВЕ АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

1. Суд апеляційної інстанції має право ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності.

2. Якщо під час письмового провадження суд апеляційної інстанції дійде висновку, що необхідно провести апеляційний розгляд, він призначає такий розгляд.

3. Якщо проводилося письмове апеляційне провадження, копія судового рішення апеляційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з дня його підписання.

До частин 1-3.

Обов'язковою умовою письмового апеляційного провадження є наявність клопотання від усіх без винятку учасників судового провадження про здійснення провадження за їх відсутності.

За своїм змістом розгляд матеріалів кримінального провадження у письмовому провадженні є аналогічним звичайному апеляційному розгляду та передбачає детальний розгляд у контексті дослідження підстав та доводів апеляції, а також заперечень на апеляційну скаргу. Суд апеляційної інстанції, ґрунтуючись на вимогах апеляційної скарги, перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції та ухвалює відповідне рішення.

Процесуальна можливість ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження є правом, а не обов'язком суду апеляційної інстанції, оскільки згідно із частиною 2 цієї статті суд апеляційної інстанції у письмовому провадженні наділений правом призначити апеляційний розгляд, якщо у цьому виникне необхідність.

Копія ухваленого рішення за результатами письмового провадження надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів із дня підписання його повного тексту.

СТАТТЯ 407. ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ЗА НАСЛІДКАМИ РОЗГЛЯДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

1. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити вирок або ухвалу без змін;

- 2) змінити вирок або ухвалу;
- 3) скасувати вирок повністю чи частково та ухвалити новий вирок;
- 4) скасувати ухвалу повністю чи частково та ухвалити нову ухвалу;
- 5) скасувати вирок або ухвалу і закрити кримінальне провадження;
- 6) скасувати вирок або ухвалу і призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

2. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок суду на підставі угоди суд апеляційної інстанції, крім рішень, передбачених пунктами 1-5 частини першої цієї статті, має право скасувати вирок і направити кримінальне провадження:

1) до суду першої інстанції для проведення судового провадження у загальному порядку, якщо угода була укладена під час судового провадження;

2) до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була укладена під час досудового розслідування.

3. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали слідчого судді суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити ухвалу без змін;
- 2) скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу.

До частин 1-3.

Дана стаття досить детально визначає повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги, які є вичерпними, і не потребує додаткового коментування.

СТАТТЯ 408. ЗМІНА ВИРОКУ АБО УХВАЛИ СУДУ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд апеляційної інстанції змінює вирок у разі:

1) пом'якшення призначеного покарання, якщо визнає, що покарання за своєю суворістю не відповідає тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого;

2) зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність про менш тяжке кримінальне правопорушення;

3) зменшення сум, які підлягають стягненню, або збільшення цих сум, якщо таке збільшення не впливає на обсяг обвинувачення і правову кваліфікацію кримінального правопорушення;

4) в інших випадках, якщо зміна вироку не погіршує становища обвинуваченого.

2. Суд апеляційної інстанції змінює ухвалу суду про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру у разі:

1) зміни правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає відповідальність за менш тяжке діяння;

2) пом'якшення виду примусових заходів медичного або виховного характеру.

До частин 1,2.

Суд апеляційної інстанції має право змінити вирок суду першої інстанції у разі:

— пом'якшення призначеного покарання, якщо суд апеляційної інстанції визнає, що покарання за своєю суворістю не відповідає тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого;

— зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність про менш тяжке кримінальне правопорушення;

— зменшення сум, які підлягають стягненню, або збільшення цих сум, якщо таке збільшення не впливає на обсяг обвинувачення і правову кваліфікацію кримінального правопорушення;

— в інших випадках, якщо зміна вироку не погіршує становища обвинуваченого.

Суд апеляційної інстанції змінює вирок, якщо його зміна не погіршує становища обвинуваченого, у разі зміни рішення про долю речових доказів і документів згідно зі статтею 100 цього КПК; а також у разі виключення окремих епізодів обвинувачення, що не підтверджені доказами, не містять складу кримінального правопорушення чи поставлені у вину особі з порушенням порядку застосування процесуального закону, якщо направлення провадження на новий судовий розгляд буде визнано недоцільним.

Суд апеляційної інстанції має право змінити ухвалу суду про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру у випадку:

— зміни правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає відповідальність за менш тяжке діяння;

— пом'якшення виду примусових заходів медичного або виховного характеру.

СТАТТЯ 409. ПІДСТАВИ ДЛЯ СКАСУВАННЯ АБО ЗМІНИ СУДОВОГО РІШЕННЯ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Підставою для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді апеляційної інстанції є:

- 1) неповнота судового розгляду;*
- 2) невідповідність висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження;*
- 3) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;*
- 4) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.*

2. Підставою для скасування або зміни вироку суду першої інстанції може бути також невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого.

3. Суд апеляційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого. Суд апеляційної інстанції не вправі скасувати ухвалу про незастосування примусових заходів медичного або виховного характеру лише з мотивів істотного порушення прав особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування таких заходів.

До частин 1-3.

За наявності декількох підстав для скасування або зміни вироку чи ухвали, зазначених в даній статті, суд апеляційної інстанції має зазначити в ухвалі про всі такі підстави.

Однією з підстав для скасування або зміни вироку суду першої інстанції може бути також невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого. Разом з тим, у частині 3 цієї статті та частині 2 статті 421 цього КПК закріплено застереження, спрямоване на забезпечення прав виправданого, оскільки суд апеляційної інстанції не має права скасувати виправдувальний вирок лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого. Аналогічне застереження стосується ухвали про незастосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

СТАТТЯ 410. НЕПОВНОТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

1. Неповним визнається судовий розгляд, під час якого залишилися недослідженими обставини, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обгрунтованого та справедливого судового рішення, зокрема, у разі якщо:

- 1) судом були відхилені клопотання учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або вчинення інших процесуальних дій для підтвердження чи спростування обставин, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обгрунтованого та справедливого судового рішення;*
- 2) необхідність дослідження тієї чи іншої підстави впливає з нових даних, встановлених при розгляді справи в суді апеляційної інстанції.*

До частини 1.

Підставою для скасування чи зміни судового рішення з мотивів неповноти судового розгляду є наявність обставин, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обгрунтованого та справедливого судового рішення. Дана стаття саме і визначає ці обставини, відповідно до яких судовий розгляд визнається неповним.

Неповнота судового розгляду може бути встановлена також у разі:

- якщо належно не з'ясовано обставини, що характеризують об'єкт і об'єктивну сторону злочину;
- всебічно і повно не досліджено ознаки, на підставі яких встановлюється суб'єкт і суб'єктивна сторона злочину;
- поверхово досліджено відомості про особу обвинувачуваного, обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання;
- не з'ясовано наявність/відсутність обставин, що виключають притягнення особи до кримінальної відповідальності;
- недостатньо досліджено характер і розмір заподіяної шкоди;
- не встановлено роль кожного обвинуваченого у вчиненні кожного епізоду злочину;
- не виявлено причини й умови, що сприяли вчиненню злочину, якщо це має істотне значення для справи;

- не вжито заходів щодо перевірки показань заінтересованих учасників провадження, що покладені в основу судового рішення;
- не з'ясовано причини істотних протиріч у доказах;
- висновки суду побудовано на припущеннях;
- не проведено необхідні слідчі дії;
- неповно досліджено версії обвинувачення або захисту;
- суд необгрунтовано обмежився оголошенням показань свідків, не допитавши їх;
- не з'ясовано обставини, що мають значення для початку досудового розслідування щодо осіб, причетних до злочину, встановлення ролі яких може вплинути на ступінь винуватості засуджених осіб.

СТАТТЯ 411. НЕВІДПОВІДНІСТЬ ВИСНОВКІВ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІ ФАКТИЧНИМ ОБСТАВИНАМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Судове рішення вважається таким, що не відповідає фактичним обставинам кримінального провадження, якщо:

- 1) висновки суду не підтверджуються доказами, дослідженими під час судового розгляду;*
- 2) суд не взяв до уваги докази, які могли істотно вплинути на його висновки;*
- 3) за наявності суперечливих доказів, які мають істотне значення для висновків суду, у судовому рішенні не зазначено, чому суд взяв до уваги одні докази і відкинув інші;*
- 4) висновки суду, викладені у судовому рішенні, містять істотні суперечності.*

2. Вирок та ухвала підлягають скасуванню чи зміні із зазначених підстав лише тоді, коли невідповідність висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження вплинула чи могла вплинути на вирішення питання про винуватість або невинуватість обвинуваченого, на правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність, на визначення міри покарання або застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

До частин 1, 2.

Судове рішення визнається таким, що відповідає фактичним обставинам кримінального провадження у випадку, якщо в його основу покладено висновки, що ґрунтуються на достовірних доказах, досліджених безпосередньо під час судового розгляду. За будь-яких умов судове рішення не може бути визнано таким, що відповідає фактичним обставинам кримінального провадження, якщо судом не перевірені та не спростовані доводи на захист обвинуваченого та не усунуті сумніви в його винуватості, які могли вплинути на правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність, на визначення виду покарання або на застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

Дана стаття визначає підстави, за наявності яких вирок, ухвала підлягають скасуванню або зміні з підстав невідповідності судового рішення фактичним обставинам кримінального провадження.

Висновки суду мають бути належним чином умотивовані. За наявності суперечливих доказів суд повинен у мотивувальній частині вироку, ухвали проаналізувати їх, навести мотиви, з яких взято до уваги одні докази і не взято інші. Висновки і рішення, викладені в резолютивній частині, повинні логічно випливати з обґрунтування, що міститься в мотивувальній частині.

СТАТТЯ 412. ІСТОТНІ ПОРУШЕННЯ ВИМОГ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ

1. Істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону є такі порушення вимог цього Кодексу, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

2. Судове рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо:

- 1) за наявності підстав для закриття судом провадження в кримінальній справі його не було закрито;*
- 2) судове рішення ухвалено незаконним складом суду;*
- 3) судове провадження здійснено за відсутності обвинуваченого, крім випадків, передбачених статтею 381 Кодексу, або прокурора, крім випадків, коли його участь не є обов'язковою;*

{Пункт 3 частини другої статті 412 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

- 4) судове провадження здійснено за відсутності захисника, якщо його участь є обов'язковою;*

- 5) *судове провадження здійснено за відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання;*
- 6) *порушено правила підсудності;*
- 7) *у матеріалах провадження відсутній журнал судового засідання або технічний носій інформації, на якому зафіксовано судове провадження в суді першої інстанції.*

До частин 1, 2.

Істотними порушеннями кримінального процесуального закону є такі порушення, що перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обгрунтоване судове рішення.

Дана стаття визначає підстави, при наявності яких судове рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню.

При встановленні під час апеляційного розгляду інших істотних порушень, крім передбачених у частині 2 даної статті, суди мають враховувати, чи такі порушення перешкодили або могли перешкодити ухваленню законного та обгрунтованого судового рішення суду першої інстанції.

Порушення кримінального процесуального закону, які не вплинули та не могли вплинути на висення законного та обгрунтованого судового рішення, не є підставами для скасування судового рішення.

СТАТТЯ 413. НЕПРАВИЛЬНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОМУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, є:

- 1) *незастосування судом закону, який підлягає застосуванню;*
- 2) *застосування закону, який не підлягає застосуванню;*
- 3) *неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту;*
- 4) *призначення більшого суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність.*

До частини 1.

Одним із завдань кримінальної процесуальної діяльності є правильне застосування норм закону України про кримінальну відповідальність.

Неправильне застосування полягає в неправильному застосуванні норм як Особливої, так і Загальної частин Кримінального кодексу України, яке призвело до неправильної кваліфікації діяння, порушення правил призначення покарання, неправильного застосування норм, що визначають поняття злочину, строків давності та інших норм, що спричинило необгрунтоване засудження або виправдання підсудного, а також інші негативні наслідки.

Неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність може полягати:

- у застосуванні закону, що втратив чинність або ще не набрав законної сили;
- у необгрунтованому застосуванні кримінального закону, що не має зворотної дії в часі, і навпаки, в незастосуванні закону, що має зворотню дію, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання чинності таким законом;
- у помилці при застосуванні положень закону щодо форми вини, співучасті у вчиненні злочину;
- у помилковому визначенні кола суб'єктів, які підлягають кримінальній відповідальності, стадій вчинення злочину, обставин, що виключають злочинність діяння, кваліфікуючих обставин (ознак) злочину.

Неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність може бути пов'язано з призначенням покарання внаслідок:

- недотримання правил призначення покарання за сукупністю злочинів або сукупністю вироків;
- порушення правил складання покарань і зарахування строку тримання під вартою;
- визнання судом при призначенні покарання обставиною, що обтяжує покарання, обставини, не передбаченої в частині 1 статті 67 Кримінального кодексу України.

СТАТТЯ 414. НЕВІДПОВІДНІСТЬ ПРИЗНАЧЕНОГО СУДОМ ПОКАРАННЯ СТУПЕНЮ ТЯЖКОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ОСОБИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Невідповідним ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого визнається таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим через м'якість або через суворість.

До частини 1.

Згідно із частиною 2 статті 409 цього КПК невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого може бути підставою як для скасування, так і для зміни рішення суду першої інстанції.

СТАТТЯ 415. ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ НОВОГО РОЗГЛЯДУ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд апеляційної інстанції скасовує вирок чи ухвалу суду і призначає новий розгляд у суді першої інстанції, якщо:

1) встановлено порушення, передбачені пунктами 2, 3, 4, 5, 6, 7 частини другої статті 412 цього Кодексу;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою;

3) судові рішення ухвалено чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд.

2. Призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, суд апеляційної інстанції не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими, застосування судом першої інстанції того чи іншого закону України про кримінальну відповідальність та покарання.

3. Висновки і мотиви, з яких скасовані судові рішення, є обов'язковими для суду першої інстанції при новому розгляді.

До частин 1-3.

Суд апеляційної інстанції має право скасувати вирок чи ухвалу суду і призначити новий розгляд у суді першої інстанції за наявності таких порушень:

— судові рішення ухвалено незаконним складом суду;

— судові провадження здійснено за відсутності обвинуваченого, крім випадків, передбачених статтею 381 цього КПК, або прокурора, крім випадків, коли його участь не є обов'язковою;

— судові провадження здійснено за відсутності захисника, коли його участь є обов'язковою;

— судові провадження здійснено за відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання;

— порушено правила підсудності;

— у матеріалах провадження відсутній журнал судового засідання або технічний носій інформації, на якому зафіксовано судові провадження в суді першої інстанції.

Крім зазначеного, цей КПК передбачає інші підстави, що тягнуть за собою призначення нового судового розгляду у суді першої інстанції:

— в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою;

— судові рішення ухвалено чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд (пункти 2, 3 частини 1 статті 415 цього КПК).

Фіксування зазначених процесуальних порушень судом апеляційної інстанції повинно унеможливити їх повторення, а тому відповідно до частини 3 цієї статті висновки і мотиви, з яких скасовані судові рішення, є обов'язковими для суду першої інстанції при новому розгляді.

СТАТТЯ 416. ОСОБЛИВОСТІ НОВОГО РОЗГЛЯДУ СУДОМ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Після скасування судом апеляційної інстанції вироку або ухвали про закриття кримінального провадження чи про застосування, відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру суд першої інстанції здійснює судові провадження згідно з вимогами розділу IV цього Кодексу в іншому складі суду.

2. При новому розгляді в суді першої інстанції допускається застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та посилення покарання тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання.

3. При новому розгляді в суді першої інстанції питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру правова кваліфікація діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого допускається за умови, якщо на цій підставі було подано апеляційну скаргу прокурором чи потерпілим або його представником.

До частин 1-3.

Новий розгляд у суді першої інстанції відбувається відповідно до встановлених у цьому КПК вимог щодо загальних положень судового розгляду у суді першої інстанції у разі скасування судом апеляційної інстанції вироку або ухвали про закриття кримінального провадження чи про застосування, відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру. При цьому, новий розгляд у суді першої інстанції відбувається іншим складом суду незалежно від підстав, з яких судом апеляційної інстанції призначено новий розгляд.

Відповідно до частини 2 цієї статті застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та посилення покарання можливі лише за умови, що вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання.

Скасування вироку (ухвали) у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або про більш суворе покарання не звільняє суд при новому судовому розгляді від обов'язку безпосередньо дослідити й оцінити всі докази, вивчити і взяти до уваги нові обставини, що не були відомі або враховані при розгляді у суді першої інстанції, і виконати для цього всі необхідні процесуальні дії, не обмежуючись тими, які йому було вказано зробити.

СТАТТЯ 417. ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд апеляційної інстанції, встановивши обставини, передбачені статтею 284 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження.

До частини 1.

Суд апеляційної інстанції скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження за наявності обставин, передбачених статтею 284 цього КПК. При цьому, суд апеляційної інстанції закриває кримінальне провадження при встановленні обставин, що передбачені статтею 284 цього КПК, з нерахуваними підстав за наявності згоди обвинуваченого.

СТАТТЯ 418. СУДОВІ РІШЕННЯ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. У випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої статті 407 цього Кодексу, суд апеляційної інстанції ухвалює вирок. Будь-яке інше рішення суд апеляційної інстанції приймає у формі ухвали.

2. Судові рішення суду апеляційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз'яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтями 368-380 цього Кодексу.

До частин 1,2.

За результатами апеляційного розгляду суд апеляційної інстанції приймає рішення у формі вироку або ухвали.

Ухвала суду апеляційної інстанції має відповідати вимогам, встановленим у статті 419 цього КПК.

За своєю формою, змістом, порядком винесення та надсилання учасникам судового провадження судові рішення суду апеляційної інстанції мають відповідати загальним вимогам щодо судового рішення, передбаченим у статтях 368-380 цього КПК.

За результатами розгляду апеляційної скарги суд апеляційної інстанції ухвалює новий вирок у разі:

— необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи збільшення обсягу обвинувачення;

— необхідності застосування більш суворого покарання;

— скасування необгрунтованого виправдального вироку суду першої інстанції;

— неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання.

При цьому слід враховувати, що відповідно до частини 1 статті 421 цього КПК винесення рішення у суді апеляційної інстанції, яким погіршується становище обвинуваченого, можливе лише у випадку подання апеляційної скарги прокурором, потерпілим чи його представником. Погіршення

становища означає, зокрема, застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання, скасування неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання, збільшення сум, які підлягають стягненню. Наведений перелік випадків, коли апеляційний суд скасовує вирок суду першої інстанції, не є вичерпним. Так, постановлення судом апеляційної інстанції нового вироку можливо за умови, якщо в апеляційній скарзі висловлено прохання про постановлення нового вироку.

Згідно частини 2 статті 420 цього КПК у вирокі суду апеляційної інстанції має бути зазначено зміст вироку суду першої інстанції, короткий зміст вимог апеляційної скарги, мотиви ухваленого рішення, рішення по суті вимог апеляційної скарги.

СТАТТЯ 419. ЗМІСТ УХВАЛИ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Ухвала суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її постановлення;

найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

найменування (номера) кримінального провадження;

прізвища, ім'я і по батькові підозрюваного, обвинуваченого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;

закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа;

імен (найменувань) учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

короткого змісту вимог апеляційної скарги і судового рішення суду першої інстанції;

узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

узагальненого викладу позицій інших учасників судового провадження;

встановлених судом першої інстанції обставин;

встановлених судом апеляційної інстанції обставин з посиланням на докази, а також мотивів визнання окремих доказів недопустимими чи неналежними;

мотивів, з яких суд апеляційної інстанції виходив при постановленні ухвали, і положення закону, яким він керувався;

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;

рішення щодо запобіжного заходу;

розподілу процесуальних витрат;

строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. При залишенні апеляційної скарги без задоволення в ухвалі суду апеляційної інстанції мають бути зазначені підстави, з яких апеляційну скаргу визнано необґрунтованою.

3. При скасуванні або зміні судового рішення в ухвалі має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення або необґрунтованість вироку чи ухвали.

До частин 1-3.

Дана стаття встановлюю вичерпний перелік положень, які повинна містити ухвала в цілому, а також її складові частини — вступна, мотивувальна та резолютивна.

СТАТТЯ 420. ВИРОК, УХВАЛА ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ЧИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок у разі:

1) необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи збільшення обсягу обвинувачення;

2) необхідності застосування більш суворого покарання;

3) скасування необґрунтованого виправдального вироку суду першої інстанції;

4) неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання.

2. Вирок суду апеляційної інстанції повинен відповідати загальним вимогам до вироків. Крім того, у вирокі суду апеляційної інстанції зазначаються зміст вироку суду першої інстанції, короткий зміст вимог апеляційної скарги, мотиви ухваленого рішення, рішення по суті вимог апеляційної скарги.

3. Суд апеляційної інстанції скасовує ухвалу про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру і постановляє свою ухвалу у разі:

- 1) необхідності правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого;
- 2) застосування більш суворого виду примусових заходів медичного чи виховного характеру;
- 3) скасування необґрунтованої ухвали суду про відмову в застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру та закриття кримінального провадження щодо неосудного або неповнолітнього з тих мотивів, що вони не вчинили діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

ДО ЧАСТИН 1-3.

Перелік випадків, зазначених в даній статті, при наявності яких суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок, а також скасовує ухвалу про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру і постановляє свою ухвалу, є вичерпним, а тому не може бути розширеним.

СТАТТЯ 421. НЕДОПУСТИМІСТЬ ПОГІРШЕННЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої інстанції, може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання, скасувати неправильне звільнення обвинуваченого від відбування покарання, збільшити суми, які підлягають стягненню, або в інших випадках, коли це погіршує становище обвинуваченого, лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

2. Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої інстанції, може бути скасований лише у разі, якщо апеляційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник, а також на підставі апеляційної скарги обвинуваченого, його захисника з мотивів і підстав виправдання.

3. Ухвала суду першої інстанції про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру може бути скасована у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, та суворіший вид примусових заходів медичного чи виховного характеру лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

4. Ухвала суду першої інстанції про відмову в застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру та закриття кримінального провадження щодо неосудного або неповнолітнього з тих мотивів, що вони не вчинили діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, може бути скасована лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

5. Ухвала суду першої інстанції може бути скасована з метою погіршення становища особи, щодо якої вона постановлена, лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

ДО ЧАСТИН 1-5.

Передбачені цією статтею підстави, при яких може бути погіршено становище обвинуваченого:

— при скасуванні вироку у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання, скасувати неправильне звільнення обвинуваченого від відбування покарання, збільшити суми, які підлягають стягненню, або в інших випадках,

— при скасуванні ухвали суду першої інстанції про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, та суворіший вид примусових заходів медичного чи виховного характеру,

— викликані додержанням принципу справедливості при здійсненні кримінального судочинства.

При цьому, погіршення правового становища обвинуваченого можливе у разі, якщо суд апеляційної інстанції скасовуючи вирок чи ухвалу суду першої інстанції, ухвалює свій вирок чи постановляє свою ухвалу.

СТАТТЯ 422. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ УХВАЛ СЛІДЧОГО СУДДІ

1. Отримавши апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, суддя-доповідач невідкладно виступає з суду першої інстанції відповідні матеріали та не пізніше як за день повідомляє осо-

бу, яка її подала, прокурора та інших заінтересованих осіб про час, дату і місце апеляційного розгляду.

2. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається не пізніше як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції.

До частин 1.2.

Даною статтею передбачено порядок апеляційного провадження під час перевірки судом апеляційної інстанції ухвал слідчого судді.

Апеляційне провадження здійснюється відповідно до загальних положень апеляційного розгляду, встановлених частиною 1 статті 405 цього КПК, за винятком строків його проведення.

Згідно з положеннями цієї статті апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається не пізніше як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції. Про час, дату і місце апеляційного розгляду суддя-доповідач повідомляє особу, яка її подала, прокурора та інших заінтересованих осіб не пізніше як за день до апеляційного розгляду. Матеріали кримінального провадження після закінчення провадження в суді апеляційної інстанції щодо розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді мають бути направлені до суду першої інстанції не пізніше як у триденний строк.

СТАТТЯ 423. ПОВЕРНЕННЯ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Після закінчення апеляційного провадження матеріали кримінального провадження не пізніше як у семиденний строк, а у провадженні за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді — не пізніше як у триденний строк, направляються до суду першої інстанції.

До частини 1.

Повернення матеріалів кримінального провадження після закінчення апеляційного провадження до суду першої інстанції здійснюється не пізніше як у семиденний строк відповідно до Інструкції з діловодства в апеляційному загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації № 1 від 06 січня 2006 року.

Коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

Завданням суду касаційної інстанції є усунення порушення порушення матеріального і процесуального закону, допущені судом першої інстанції при винесенні вироків та ухвал про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру після їх перегляду в апеляційному порядку, а також апеляційною інстанцією при постановленні судових рішень щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених цим КПК. Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками апеляційного провадження.

Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені в касаційному порядку:

— засудженням, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди засудженого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами 4-7 статті 474 цього КПК, у тому числі нероз'яснення засудженому наслідків укладення угоди;

— потерпілим, його представником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами 6 чи 7 статті 474 цього КПК; нероз'яснення потерпілому наслідків укладення угоди;

— прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердженням судом угоди у провадженні, в якому згідно з частиною 4 статті 469 цього КПК угода не може бути укладена.

При цьому, ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Статтею 425 цього КПК визначений перелік осіб, які мають подати касаційну скаргу.

Касаційне провадження має здійснюватися з урахуванням наступних особливостей та вимог цього КПК:

— касаційна скарга має бути подана безпосередньо до суду касаційної інстанції протягом трьох місяців з дня проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, — в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення;

— протягом строку, встановленого на касаційне оскарження, матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані з суду, який виконує судові рішення, окрім суду касаційної інстанції;

— особа, яка не бажає брати участі у касаційному розгляді, зазначає це в касаційній скарзі;

— суд касаційної інстанції зобов'язаний відкрити касаційне провадження протягом п'яти днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження відповідно до статей 428, 429 цього КПК;

— суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження без виклику сторін кримінального провадження має надіслати копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки; встановити строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу; витребувати матеріали кримінального провадження; вирішити заявлені клопотання; вирішити питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються; вирішити інші питання, необхідні для касаційного розгляду;

— після проведення підготовчих дій та отримання матеріалів кримінального провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду;

— засуджений підлягає обов'язковому виклику в судове засідання для участі в касаційному розгляді, якщо суд визнає обов'язковою його участь, а засуджений, що тримається під вартою, — також у випадках, якщо про це надійшло його клопотання;

— суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин, і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

— суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру;

— неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття;

— не прибуття для участі в розгляді касаційної скарги в судове засідання учасників кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього КПК або рішенням суду касаційної інстанції є обов'язковою, касаційний розгляд відкладається.

— суд касаційної інстанції має право ухвалити судові рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності;

— за наслідками розгляду касаційної скарги суд касаційної інстанції має право: залишити судові рішення без зміни, а касаційну скаргу — без задоволення; скасувати судові рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції; скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження; змінити судові рішення;

— суд касаційної інстанції не має права застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання;

— обвинувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання або в інший спосіб погіршити становище засудженого лише у разі, якщо з цих підстав касаційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник;

— виправдувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано не інакше як на підставі касаційної скарги прокурора, потерпілого чи його представника, а також на підставі касаційної скарги виправданого з мотивів його виправдання;

— підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції є: істотне порушення вимог кримінального процесуального закону; неправильне застосуван-

ня закону України про кримінальну відповідальність; невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого;

— суд касаційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок, ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвалу про закриття кримінального провадження лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

— з усіх процесуальних питань суд касаційної інстанції постановляє ухвали.

— не пізніше як у семиденний строк після закінчення касаційного провадження матеріали кримінального провадження направляються до суду першої інстанції, якщо інше не випливає з судового рішення суду касаційної інстанції.

Суди касаційної інстанції зобов'язані забезпечити всебічну й об'єктивну перевірку справи в повному обсязі, незалежно від доводів скарги (подання), щодо всіх засуджених, у тому числі тих, які скарги не подали і щодо яких не внесено касаційне подання або скарги потерпілого.

За наявності до того підстав суд має скасувати або змінити вирок і щодо осіб, які не подали скарг, але рішення, що приймається, не може погіршити їх становища. Якщо підстав для скасування чи зміни вироку щодо таких осіб немає, в ухвалі не зазначається, що вирок щодо них залишено без зміни.

Касаційна інстанція може прийняти від прокурора або від учасників кримінального провадження матеріали, яких раніше у кримінальному провадженні не було, якщо вони мають значення для вирішення питання про зміну або про скасування вироку.

При касаційному розгляді справ суд зобов'язаний ретельно перевіряти виконання нижчестоящими судами вимог цього КПК про індивідуалізацію покарання.

Усі доводи, що містяться в касаційних скаргах і поданнях, мають бути ретельно вивчені, проаналізовані й зіставлені з наявними у кримінальному провадженні і додатково представленими матеріалами з тим, щоб жодний довід не залишився без відповіді у касаційній ухвалі.

Висновки ухвали повинні мати обов'язкове посилання на відповідний матеріальний чи процесуальний закон.

Скасовуючи вирок, суд касаційної інстанції в ухвалі зобов'язаний вказати, які статті закону порушені та в чому саме полягають ці порушення чи необґрунтованість вироку, обставини, що належить з'ясувати, та процесуальні дії, які для цього слід виконати.

Враховуючи, що вказівки касаційної інстанції є обов'язковими при новому розгляді у суді першої чи апеляційної інстанції, суд, що розглядає справу у касаційному порядку, не вправі встановлювати або вважати доведеними факти, які не були встановлені у вироку, або відкинути ним, а так само не вправі вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, про достовірність чи недостовірність того або іншого доказу і про переваги одних доказів над іншими, про застосування судом першої інстанції того або іншого кримінального закону і про міру покарання.

Усі внесені у вирок зміни мають бути відображені в резолютивній частині ухвали, яку належить сформулювати чітко і повно, щоб не виникало питань при виконанні.

При скасуванні вироку і призначенні нового розгляду у суді першої чи апеляційної інстанції, касаційна інстанція повинна вирішити питання про запобіжний захід.

Якщо, скасовуючи або змінюючи вирок, суд касаційної інстанції встановив, що постановлення помилкового вироку стало наслідком неухважного або недбалого ставлення суддів або осіб, які провадили досудове розслідування, до виконання своїх службових обов'язків, він окремою ухвалою звертає на це увагу відповідних посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури, суду.

Залишаючи вирок без зміни, суд касаційної інстанції може реагувати окремою ухвалою лише на такі порушення, які не тягнуть за собою скасування або зміни вироку. При цьому, суд не вправі встановлювати або вважати доведеними факти, які не було взято до уваги вироком, або виносити таку окрему ухвалу, яка, по суті, опорочує законність та обґрунтованість залишеного без зміни вироку.

Суди касаційної інстанції мають реагувати на випадки тяганини при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень і судовому провадженні, а також допущеної судами першої інстанції при оформленні і призначенні кримінальних проваджень до розгляду в касаційному порядку, на порушення вимог закону про повідомлення відповідних осіб про подані скарги або подання і про повідомлення учасників процесу про день розгляду справи у касаційній інстанції.

Глава 32. Провадження в суді касаційної інстанції

СТАТТЯ 424. СУДОВІ РІШЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ОСКАРЖЕНІ В КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

1. У касаційному порядку можуть бути оскаржені вироки та ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції, постановлені щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

2. Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками апеляційного провадження.

3. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені в касаційному порядку:

1) засудженням, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди засудженого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою — сьомою статті 474 цього Кодексу, у тому числі нероз'яснення засудженому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою статті 474 цього Кодексу; нероз'яснення потерпілому наслідків укладення угоди;

3) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з частиною четвертою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

4. Ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 425. ПРАВО НА КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ

1. Касаційну скаргу мають право подати:

1) засуджений, його законний представник чи захисник — у частині, що стосується інтересів засудженого;

2) виправданий, його законний представник чи захисник — у частині мотивів і підстав виправдання;

3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;

4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру, — в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;

5) законний представник чи захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) прокурор;

7) потерпілий або його законний представник чи представник — у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

8) цивільний позивач, його представник або законний представник — у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9) цивільний відповідач або його представник — у частині, що стосується вирішення цивільного позову.

10) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, — у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

{Частину першу статті 425 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Особам, які мають право подати касаційну скаргу, надається можливість ознайомитися в суді з матеріалами кримінального провадження для вирішення питання про подання касаційної скарги.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 426. ПОРЯДОК І СТРОКИ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ

1. Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.
2. Касаційна скарга на судові рішення може бути подана протягом трьох місяців з дня проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, — в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення.
3. Протягом строку, встановленого на касаційне оскарження, матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані з суду, який виконує судові рішення, окрім суду касаційної інстанції.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 427. ВИМОГИ ДО КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ

1. Касаційна скарга подається в письмовій формі.
2. У касаційній скарзі зазначаються:
  - 1) найменування суду касаційної інстанції;
  - 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає касаційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
  - 3) судові рішення, що оскаржуються;
  - 4) обґрунтування вимог особи, яка подала касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
  - 5) вимоги особи, яка подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;
  - 6) перелік матеріалів, які додаються.
3. Якщо особа не бажає брати участі у касаційному розгляді, вона зазначає це в касаційній скарзі.
4. Касаційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо касаційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.
5. До касаційної скарги додаються копії судових рішень, які оскаржуються.
6. До касаційної скарги додаються її копії з додатками в кількості, необхідній для надіслання сторонам кримінального провадження і учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на засудженого, який тримається під вартою.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 428. ВІДКРИТТЯ КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом п'яти днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Питання про відкриття касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує без виклику сторін кримінального провадження.
2. Суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження, якщо:
  - 1) касаційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в касаційному порядку;
  - 2) з касаційної скарги, наданих до неї судових рішень та інших документів вбачається, що підстав для задоволення скарги немає.
3. Суд касаційної інстанції вправі відмовити у відкритті касаційного провадження з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої цієї статті, без перевірки відповідності касаційної скарги вимогам статті 427 цього Кодексу.
4. Суд касаційної інстанції не вправі відмовити у відкритті касаційного провадження з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті, якщо оскаржується судові

рішення, яким згідно з положеннями статті 437 цього Кодексу судом апеляційної інстанції було позірішено становище підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого.

5. Про відкриття або про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

6. Копія ухвали про відкриття касаційного провадження або про відмову у відкритті касаційного провадження разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 429. ЗАЛИШЕННЯ КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ БЕЗ РУХУ АБО ЇЇ ПОВЕРНЕННЯ

1. Суд касаційної інстанції, встановивши, що касаційну скаргу подано без додержання вимог, передбачених статтею 427 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення касаційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки касаційної скарги і встановлюється строк, необхідний для їх усунення, що не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала касаційну скаргу.

Копія ухвали про залишення касаційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

2. Якщо особа усунула недоліки касаційної скарги у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду касаційної інстанції. Протягом п'яти днів після усунення недоліків касаційної скарги чи закінчення строку, встановленого для усунення недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції вирішує питання про відкриття касаційного провадження.

3. Касаційна скарга повертається, якщо:

1) особа не усунула недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;

2) її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу;

3) вона подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу, разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

4. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення не позбавляє права повторного звернення до суду касаційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на касаційне оскарження.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 430. ПІДГОТОВКА КАСАЦІЙНОГО РОЗГЛЯДУ

1. Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження без виклику сторін кримінального провадження:

1) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу;

2) витребує матеріали кримінального провадження;

3) вирішує заявлені клопотання;

4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються;

5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду.

2. Усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки провадження до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали. Копії ухвали надсилаються учасникам судового провадження.

3. Після проведення підготовчих дій та отримання матеріалів кримінального провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду.

4. Засуджений підлягає обов'язковому виклику в судове засідання для участі в касаційному розгляді, якщо суд визнає обов'язковою його участь, а засуджений, що тримається під вартою, — також у випадках, якщо про це надійшло його клопотання.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 431. ЗАПЕРЕЧЕННЯ НА КАСАЦІЙНУ СКАРГУ

1. Особи, зазначені у статті 425 цього Кодексу, мають право подати до суду касаційної інстанції заперечення на касаційну скаргу у письмовій формі протягом встановленого судом касаційної інстанції строку.

2. Заперечення на касаційну скаргу має містити:

- 1) найменування суду касаційної інстанції;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштову адресу особи, яка подає заперечення на касаційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 3) вказівку на судові рішення, яке оскаржується;
- 4) номер кримінального провадження в суді касаційної інстанції, якщо він повідомлений судом касаційної інстанції;
- 5) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги;
- 6) у разі необхідності — клопотання особи, яка подає заперечення на касаційну скаргу;
- 7) перелік матеріалів, які додаються.

3. У запереченні на касаційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь у касаційному розгляді.

4. Заперечення на касаційну скаргу підписується особою, яка його подає.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 432. ВІДМОВА ВІД КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ, ЗМІНА І ДОПОВНЕННЯ КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ ПІД ЧАС КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Відмова від касаційної скарги, зміна і доповнення касаційної скарги під час касаційного провадження здійснюється згідно з положеннями статті 403 цього Кодексу.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 433. МЕЖІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

2. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 434. КАСАЦІЙНИЙ РОЗГЛЯД

1. Касаційний розгляд здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Після виконання дій, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, і вирішення клопотань учасників судового провадження суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, касаційної скарги та заперечень на неї.

3. Сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження висловлюють свої доводи. Першою висловлює доводи особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першими висловлюють доводи учасники судового провадження зі сторони захисту. За ними висловлюють доводи інших учасників судового провадження. Суд має право обмежити тривалість висловлення дово-

дів, встановивши для всіх учасників судового провадження однаковий проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

4. *Неприсуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведеному розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого непрявбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду касаційної інстанції є обов'язковою, касаційний розгляд відкладається.*

5. *Після закінчення касаційного розгляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 435. ПИСЬМОВЕ КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

1. *Суд касаційної інстанції має право ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності.*

2. *Якщо проводилося письмове касаційне провадження, копія судового рішення суду касаційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з дня після його підписання.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 436. ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ЗА НАСЛІДКАМИ РОЗГЛЯДУ КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ

1. *Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:*

- 1) *залишити судове рішення без зміни, а касаційну скаргу — без задоволення;*
- 2) *скасувати судове рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;*
- 3) *скасувати судове рішення і закрити кримінальне провадження;*
- 4) *змінити судове рішення.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 437. НЕДОПУСТИМІСТЬ ПОГІРШЕННЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ВИПРАВДАНОГО ТА ЗАСУДЖЕНОГО

1. *Суд касаційної інстанції не має права застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання.*

2. *Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання або в інший спосіб погіршити становище засудженого лише у разі, якщо з цих підстав касаційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник.*

3. *Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано не інакше як на підставі касаційної скарги прокурора, потерпілого чи його представника, а також на підставі касаційної скарги виправданого з мотивів його виправдання.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.

СТАТТЯ 438. ПІДСТАВИ ДЛЯ СКАСУВАННЯ АБО ЗМІНИ СУДОВОГО РІШЕННЯ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. *Підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції є:*

- 1) *істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;*

2) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність;
3) невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

2. При вирішенні питання про наявність зазначених у частині першій цієї статті підстав суд касаційної інстанції має керуватися статтями 412-414 цього Кодексу.

3. Суд касаційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок, ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвалу про закриття кримінального провадження лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 439. НОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ ПІСЛЯ СКАСУВАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Після скасування вироку або ухвали судом касаційної інстанції суд першої або апеляційної інстанції здійснює судове провадження згідно із загальними вимогами, передбаченими цим Кодексом, в іншому складі суду.

2. Вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов'язковими для суду першої чи апеляційної інстанції при новому розгляді.

3. При новому розгляді у суді першої чи апеляційної інстанції застосування суворішого покарання або закону про більш тяжке кримінальне правопорушення допускається тільки за умови, що вирок було скасовано у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання за скаргєю прокурора, потерпілого чи його представника, а також якщо при новому розгляді буде встановлено, що обвинувачений вчинив більш тяжке кримінальне правопорушення, або якщо збільшився обсяг обвинувачення.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 440. ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Суд касаційної інстанції, встановивши обставини, передбачені статтею 284 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 441. СУДОВІ РІШЕННЯ СУДУ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. З усіх процесуальних питань суд касаційної інстанції постановляє ухвали.

2. Судові рішення суду касаційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз'яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтями 368-380 цього Кодексу.

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 32 ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.

СТАТТЯ 442. ЗМІСТ УХВАЛИ СУДУ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

1. Ухвала суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:
дати і місяця її постановлення;
найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;
найменування (номера) кримінального провадження;
прізвища, ім'я і по батькові обвинуваченого, засудженого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;
закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється (обвинувачується) особа;

імен (найменувань) учасників судового провадження;
2) *мотивувальної частини із зазначенням:*
короткого змісту вимог касаційної скарги та оскаржених судових рішень;
узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;
узагальненого викладу позицій інших учасників судового провадження;
встановлених судами першої та апеляційної інстанцій обставин;
мотивів, з яких виходив суд касаційної інстанції при постановленні ухвали, і положення
закону, яким він керувався;
3) *резолютивної частини із зазначенням:*
висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги;
розподілу процесуальних витрат;
строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.
2. *При залишенні касаційної скарги без задоволення в ухвалі зазначається, якими нормами права спростовуються її доводи.*
3. *При скасуванні або зміні судових рішень в ухвалі має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у Суді Касаційної Інстанції.

СТАТТЯ 443. ПОВЕРНЕННЯ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. *Після закінчення касаційного провадження матеріали кримінального провадження не пізніше як у семиденний строк направляються до суду першої інстанції, якщо інше не випливає з судового рішення суду касаційної інстанції.*

Дивись коментар до Глави 32 Провадження у Суді Касаційної Інстанції.

Коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.

З прийняттям Верховною Радою України 07 липня 2010 року нового Закону України «Про судючий орган і статус суддів» зумовило істотну зміну повноважень Верховного Суду України як судової інстанції з перегляду судових рішень, зокрема, у кримінальних справах.

Відповідно до статті 445 цього КПК Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах із підстав:

1) неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

При цьому, законодавець встановив, що перегляд судових рішень на підставі, передбаченій пунктом 2 частини 1 статті 45 цього КПК, з метою застосування закону про більш тяжкий злочин, збільшити обсяг обвинувачення чи з інших підстав погіршити становище засудженого, а також виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи не допускається.

Заява про перегляд судових рішень подається до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ, який перевіряє її на предмет відповідності вимогам статей 448, 449 цього КПК і за результатами такої перевірки постановляє ухвалу про допуск справи до провадження або відмову у такому допуску. Відповідно, можливість перегляду Верховним Судом України судових рішень у кримінальних справах залежить від вирішення ВССУ питання про допуск справи до провадження у Верховному Суді України.

Статтею 448 цього КПК передбачено вимоги, яким повинен відповідати зміст заяви про перегляд судових рішень.

Відповідно до статті 451 цього КПК вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією у складі п'яти суддів ВССУ, яка формується без участі суддів, які прийняли рішення, що оскаржується.

Перегляд Верховним Судом України судових рішень, як процесуальна дія, можливий тільки на підставах і у порядку, передбаченому чинним процесуальним законодавством України, за умов, зазначених у відповідній нормі процесуального закону, установлених для такого перегляду. Відсут-

ність правових підстав чи умов здійснення конкретних процесуальних повноважень тягне неможливість розгляду відповідно її заяви по суті.

Норми статей 450, 451 цього КПК при вирішенні питань про допуск кримінальної справи до провадження у Верховному Суді України не містять у собі чіткого визначення щодо предмета судового дослідження, що іноді приводить до того, що ВССУ, відмовляючи заявникам у допуску справи до провадження у Верховному Суді України, вирішує ті питання, які вирішуються Верховним Судом України при розгляді заяви по суті. Відповідно, ВССУ має вирішувати питання про те, чи додержані заявником вимоги до заяви. Юридичне обґрунтування заявника у цьому випадку має досліджуватися лише на предмет його наявності, а не змісту, оскільки питання про неоднакове застосування норм матеріального права як і питання правильності висновків, суджень, тверджень, правової позиції заявника є предметом розгляду у Верховному Суді України. Саме тому законодавцем передбачена можливість не тільки задоволення відповідної заяви, але й відмови у задоволенні з наведенням відповідних мотивів.

Статтею 452 цього КПК передбачено ряд процесуальних дій судді Верховного Суду України — доповідача справи у зв'язку з переглядом справи, а саме:

- винесення ухвали про відкриття провадження;
- винесення ухвали про витребування матеріалів справи;
- визначення порядку розгляду справи (у відкритому чи закритому судовому засіданні);
- вирішення питання про поновлення строку на подання заяви про перегляд судового рішення або про залишення заяви без розгляду, якщо таке питання не розглядалося у ВССУ;
- доручення членам науково-консультативної ради при Верховному Суді України підготовки наукового висновку щодо норми кримінального закону, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції щодо подібних суспільно небезпечних діянь;
- визначення органів державної влади, представники яких можуть дати в суді пояснення, які будуть корисні для вирішення справи, та розпорядження про виклик їх до суду.

Як свідчить судова практика, переважна більшість переведень за кримінальними справами містить відповідні висновки науковців із питань, що є предметом судового дослідження. Проте такі наукові висновки необхідні саме у тих випадках, коли справа розглядалася з підстав, передбачених пунктом 2 частини 1 статті 445 цього КПК, а також коли наукової позиції вимагають ті питання правозастосування, вирішення яких має відбуватися не тільки шляхом зіставлення, порівняння судових рішень, а й потребує комплексного, системного аналізу законодавства

Важливим моментом при вирішенні процедурних питань розгляду справи у Верховному Суді України є питання про предмет судового дослідження. Це питання має вирішуватися шляхом аналізу норм процесуального законодавства, яке дає змогу дійти висновку, що предметом судового дослідження є питання про неоднакове застосування норм матеріального права. Ним, відповідно, окреслюються й межі судового дослідження — обставини, за яких було постановлено судове рішення, що оскаржується, та аналогічні обставини, за яких було постановлено судове рішення, надане для порівняння. При цьому, термін «неоднакове застосування законодавства» є досить складним у розумінні й вимагає ретельного дослідження не тільки самої юридичної кваліфікації, але й дослідження обставин, за яких касаційний суд прийняв відповідне рішення.

Під неоднаковим застосуванням одних і тих самих норм кримінального закону необхідно розуміти різне, відмінне, несхоже тлумачення, розуміння точного змісту (суті) норми кримінального закону. Подібними суспільно небезпечними діяннями належить розуміти два і більше (не менше двох) різні, але схожі між собою суспільно небезпечні діяння, тобто такі суспільно небезпечні діяння, які мають спільні риси, ознаки (схожі за суб'єктивним складом, за об'єктивною стороною, формою вини, наслідками тощо).

Фактичні обставини справи, судові рішення в якій переглядаються, є своєрідним критерієм оцінки правильності юридичної кваліфікації, яка досліджується у контексті питання про те, чи мало місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції норм матеріального права.

При перегляді Верховним Судом України судових рішень з підстави, передбаченої пунктом 2 частини 1 статті 445 цього КПК, серед міжнародних судових установ, юрисдикція яких визнана Україною, з огляду на специфіку питань, що вирішують ці судові установи, найбільш пряме відношення до діяльності судової гілки влади в Україні має юрисдикція Європейського суду з прав людини. Значення діяльності цієї міжнародної судової установи для судової системи України полягає насамперед у розкритті, тлумаченні ключових понять, положень Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Крім того, рішення Європейського суду мають і практичне значення відповідно до Закону України № 3477-IV від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини».

Разом з тим, правова основа можливості перегляду Верховним Судом України судових рішень з підстав порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом є досить неод-

нозначною як з позиції підсудності, так і з точки зору предмета судового дослідження. Так, із часу набрання чинності Законом України № 2453-VI від 07 липня 2010 року «Про судоустрій і статус суддів» Верховний Суд України переглядав судові рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини 1 статті 445 цього КПК, незалежно від характеру допущених порушень. Однак із набранням чинності Законом України № 3932-VI від 20 жовтня 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розгляду справ Верховним Судом України» можливість такого перегляду істотно звужилася.

Так, відповідно до положень частини 4 статті 451 цього КПК, якщо за результатами розгляду питання про допуск справи до провадження з підстави, передбаченої пунктом 2 частини 1 статті 445 цього КПК, буде встановлено, що порушення Україною міжнародних зобов'язань є наслідком недотримання норм процесуального права, ВССУ постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі та вирішує питання про необхідність витребування справи. Розгляд такої справи здійснюється колегією суддів судової палати у кримінальних справах ВССУ за правилами, встановленими для перегляду справ у касаційному порядку.

Як показує судова практика, ті порушення норм зазначеної Конвенції, які констатував Європейський суд, пов'язані саме з недотриманням норм процесуального законодавства.

Глава 33. Провадження у Верховному Суді України

СТАТТЯ 444. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 445. ПІДСТАВИ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. Підставами для перегляду судових рішень Верховним Судом України, що набрали законної сили, є:

1) неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

2. Перегляд судових рішень з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті, з метою застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення або збільшити обсяг обвинувачення чи з інших підстав погіршити становище засудженого, а також виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи не допускається.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 446. ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. Особи, визначені у статті 425 цього Кодексу, мають право подати заяву про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, після його перегляду в касаційному порядку.

2. Заяву про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу, вправі подати особа, на користь якої ухвалено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною.

3. Заява про перегляд судового рішення Верховного Суду України у кримінальній справі може бути подана з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу.

4. Не може бути подана заява про перегляд ухвал суду касаційної інстанції, які не перешкоджають провадженню у справі. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до заяви про перегляд судового рішення, ухваленого за наслідками касаційного провадження.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 447. СТРОК ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ

1. Заява про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, подається протягом трьох місяців з дня ухвалення судового рішення, стосовно якого заявлено клопотання про перегляд, або з дня ухвалення судового рішення, на яке зойснюється посилання на підтвердження підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, якщо воно ухвалено пізніше.

2. Заява про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу, може бути подана протягом трьох місяців з дня, коли особі, на користь якої ухвалено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, стало відомо про набуття цим рішенням статусу остаточного.

3. Перегляд виправдувального вироку, ухвали про закриття справи або інших судових рішень з метою погіршення становища засудженого з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, допускається лише протягом установлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, але не пізніше одного року з дня постановлення такого судового рішення.

4. Відбуття покарання або смерть засудженого не є перешкодою для перегляду справи в інтересах його реабілітації.

5. У разі пропущення строку, встановленого частинами першою — третьою цієї статті, з причин, визнаних поважними, суд за клопотанням особи, яка подала заяву про перегляд судового рішення, може поновити цей строк. Заява про перегляд судового рішення залишається без розгляду, якщо особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, а також якщо в поновленні строку відмовлено. Питання про поновлення строку для подання заяви про перегляд судового рішення або про залишення заяви без розгляду вирішується судом без виклику учасників судового провадження та за результатами розгляду постановляється відповідна ухвала.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 448. ВИМОГИ ДО ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ

1. Заява про перегляд судового рішення Верховним Судом України подається у письмовій формі.

2. У заяві про перегляд судового рішення зазначаються:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) особа, яка подає заяву, а також її поштова адреса, номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) конкретні різні за змістом судові рішення, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь, якщо заява подана з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу;

4) обґрунтування необхідності перегляду судових рішень у зв'язку з ухваленням рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, якщо заява подана з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу;

5) вимоги особи, яка подає заяву;

6) у разі необхідності — клопотання;

7) перелік матеріалів, які додаються.

3. Заява підписується особою, яка її подає. До заяви додається оформлений належним чином документ, що підтверджує повноваження особи, яка її подає, відповідно до вимог цього Кодексу.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 449. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ

1. Заява про перегляд судового рішення подається до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. До заяви додаються:

1) копії заяви відповідно до кількості учасників судового провадження (крім випадку, якщо заява подається особою, яка тримається під вартою);

- 2) копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву;
- 3) копії рішень за змістом судових рішень, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних сутіально небезпечних діянь, якщо заява про перегляд судових рішень подається з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу;
- 4) копія рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, або клопотання про витребування такої копії рішення, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подає заяву, — якщо заява про перегляд судових рішень подається з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 450. ПЕРЕВІРКА ВІДПОВІДНОСТІ ЗАЯВИ ВИМОГАМ ЦЬОГО КОДЕКСУ ВИЩИМ СПЕЦІАЛІЗОВАНИМ СУДОМ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

1. Заява про перегляд судового рішення, яка надійшла до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, реєструється в день її надходження та не пізніше наступного дня передається судді-договідачу.
2. Суддя-договідач протягом трьох днів здійснює перевірку відповідності заяви вимогам цього Кодексу. У разі якщо заяву подано без дотримання вимог статей 448 і 449 цього Кодексу, заявник письмово повідомляється про недоліки заяви та строк, протягом якого він зобов'язаний їх усунути.
3. Якщо заявник усунув недоліки заяви в установленій строк, вона вважається поданою у день первинного її подання до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.
4. Заява повертається заявнику у разі, якщо:
  - 1) заявник не усунув її недоліки протягом встановленого строку;
  - 2) заяву подано особою, яка не наділена правом на подання такої заяви;
  - 3) заяву подано від імені особи, яка не має відповідних повноважень;
  - 4) є ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про відмову у допуску справи до провадження за наслідками її розгляду, постановлена з аналогічних підстав.
5. Повернення заяви з підстав, зазначених у частині четвертій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню у разі належного оформлення заяви або з інших підстав, ніж ті, які були предметом розгляду.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 451. ДОПУСК ВИЩИМ СПЕЦІАЛІЗОВАНИМ СУДОМ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ СПРАВИ ДО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, яка формується без участі суддів, що ухвалили рішення, яке оскаржується.
2. Про допуск справи до провадження або відмову в такому допуску Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ протягом п'ятнадцяти днів з дня надходження заяви постановляє ухвалу. Ухвала постановляється в нарадчій кімнаті з дотриманням вимог, передбачених статтями 367 і 375 цього Кодексу, без виклику учасників судового провадження. Ухвала про допуск справи до провадження або про відмову в такому допуску має бути вмотивованою.
3. Ухвала про допуск справи до провадження разом із самою заявою про перегляд судового рішення та доданими до неї документами надсилається до Верховного Суду України протягом п'яти днів з дня її постановлення. Копія ухвали про допуск справи надсилається разом із копією заяви учасникам судового провадження, а в разі відмови у допуску — особі, яка подала заяву.
4. Якщо за результатами розгляду питання про допуск справи до провадження з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу, буде встановлено, що порушення Україною міжнародних зобов'язань є наслідком недотримання норм процесуального права, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі та вирішує питання про необхідність витребування справи. Розгляд такої справи здійснюється колегією у складі п'яти суддів Ви-

щого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за правилами, встановленими для перегляду справ у касаційному порядку.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 452. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВОГО РІШЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ

1. Ухвала про допуск справи до провадження разом із заявою про перегляд судового рішення та доданими до неї документами реєструється у день її надходження та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Суддя-доповідач протягом трьох днів постановляє ухвалу про відкриття провадження та надсилає її копії учасникам судового провадження.

2. Суддя-доповідач протягом п'ятнадцяти днів з дня відкриття провадження здійснює підготовку до перегляду судового рішення Верховним Судом України:

1) виносить ухвалу про витребування матеріалів справи та направляє її до відповідного суду;

2) визначає порядок розгляду справи (у відкритому або закритому судовому засіданні у випадках, установлених цим Кодексом);

3) вирішує питання про поновлення строку для подання заяви про перегляд судового рішення або про залишення заяви без розгляду, якщо таке питання не розглядалося у Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ;

4) має право доручати відповідним фахівцям Науково-консультативної ради при Верховному Суді України підготувати науковий висновок щодо норми закону України про кримінальну відповідальність, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції щодо подібних суспільно небезпечних діянь;

5) має право визначати органи державної влади, представники яких можуть надати в суді пояснення, корисні для вирішення справи, та дає розпорядження про їх виклик до суду;

6) здійснює інші заходи, необхідні для вирішення питання про усунення розбіжностей у застосуванні норми матеріального права.

3. За результатами проведення підготовчих дій суддя-доповідач готує доповідь та постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення справи до розгляду Верховним Судом України.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 33. ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ.

СТАТТЯ 453. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СПРАВИ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. У Верховному Суді України справа про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, розглядається на засіданні Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від складу Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України.

2. Справа про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу, розглядається на спільному засіданні всіх судових палат Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від складу Верховного Суду України, визначеного законом.

3. Відкриття судового засідання, роз'яснення його учасникам прав та обов'язків, оголошення складу суду і роз'яснення права виводу здійснюються за правилами параграфу 3 глави 28 цього Кодексу.

4. Після проведення процесуальних дій, зазначених у частині третій цієї статті, та розгляду клопотань учасників судового провадження суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі про зміст вимог, викладених у заяві, яка надійшла до Верховного Суду України, та результати проведених ним підготовчих дій.

5. Особа, яка подала заяву до Верховного Суду України, у разі її прибуття у судове засідання має право надати пояснення по суті заявлених вимог. Якщо такі заяви, крім сторони обвинувачення, подали інші особи, першою дає пояснення сторона обвинувачення. Для з'ясування сутності норми закону України про кримінальну відповідальність, яка неоднаково застосована, можуть заслуховуватися пояснення представників органів державної влади.

6. Неприбуття учасників судового провадження, які належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, для участі у судовому засіданні не перешкоджає судовому розгляду справи.

7. Після закінчення заслуховування пояснень осіб, зазначених у частині п'ятій цієї статті, суд виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

8. Нарada суддів проводиться з дотриманням вимог, передбачених статтями 367 і 375 цього Кодексу.

9. Строк розгляду заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України не може перевищувати одного місяця з дня надходження справи до суду.

Дивись коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.

СТАТТЯ 454. ПОВНОВАЖЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

1. За наслідками розгляду справи більшістю голосів від складу суду постановляється одна з таких ухвал:

- 1) про повне або часткове задоволення заяви;
- 2) про відмову в задоволенні заяви.

2. Судді, які не погоджуються з ухвалою, можуть висловити окрему думку, що додається до ухвали.

3. Ухвала Верховного Суду України є остаточною і не може бути оскаржена, крім як з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу.

Дивись коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.

СТАТТЯ 455. УХВАЛА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ПРО ЗАДОВОЛЕННЯ ЗАЯВИ

1. Верховний Суд України задовольняє заяву в разі наявності однієї з підстав, передбачених частиною першою статті 445 цього Кодексу.

2. Якщо Верховний Суд України встановить, що судові рішення у справі, яка переглядається з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 445 цього Кодексу, є незаконним, він скасовує його повністю чи частково, змінює його і ухвалює нове судові рішення або направляє справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції. У мотивувальній частині ухвали має міститися обґрунтування помилковості висновків суду касаційної інстанції з цього питання. У резолютивній частині нового судового рішення має міститися висновок про те, як саме має застосовуватися відповідна норма закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

3. Якщо судові рішення у справі переглядається з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 445 цього Кодексу, Верховний Суд України скасовує оскаржуване рішення повністю або частково і має право ухвалити нове судові рішення або направити справу на новий розгляд до суду, який виніс оскаржуване рішення.

4. Ухвала Верховного Суду України про задоволення заяви має бути вмотивованою.

Дивись коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.

СТАТТЯ 456. УХВАЛА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ПРО ВІДМОВУ В ЗАДОВОЛЕННІ ЗАЯВИ

1. Верховний Суд України відмовляє в задоволенні заяви, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

2. Ухвала про відмову в задоволенні заяви повинна бути вмотивованою. У мотивувальній частині ухвали про відмову в задоволенні заяви у зв'язку з правильним застосуванням судом касаційної інстанції норми закону України про кримінальну відповідальність має міститися обґрунтування з цього питання, а в резолютивній частині — висновок про те, як саме має застосовуватися відповідна норма закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

Дивись коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.

СТАТТЯ 457. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ТА ЙОГО ВИГОТОВЛЕННЯ

1. Ухвала Верховного Суду України повинна бути виготовлена та направлена учасникам судового провадження не пізніше п'яти днів з дня закінчення розгляду справи.

До частини 1.

Дана стаття визначає лише термін для виготовлення та направлення учасникам судового провадження ухвали Верховного Суду України, який повинен складати не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи.

СТАТТЯ 458. ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

1. Висновки Верховного Суду України, викладені у його ухвалах, у випадках, передбачених у частині другій статті 455 і частині другій статті 456 цього Кодексу, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності відповідну норму закону, та для всіх судів України.

2. Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

3. Рішення Верховного Суду України, ухвалені за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстав, передбачених статтею 445 цього Кодексу, підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті Верховного Суду України не пізніше як через десять днів з дня їх ухвалення.

До частин 1-3.

Згідно статті 12 Закону України № 539/97-ВР від 23 вересня 1997 року «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» висвітлення діяльності судів загальної юрисдикції України та Конституційного Суду України здійснюється аудіовізуальними засобами масової інформації на засадах укладених між ними угод та з урахуванням специфіки роботи цих судів.

Рішення Верховного Суду України, ухвалені за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстав, передбачених статтею 445 цього КПК, підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті Верховного Суду України не пізніше як через десять днів з дня їх ухвалення.

Коментар до Глави 34. Провадження за нововиявленими обставинами.

Перегляд рішень, ухвал та судових наказів у зв'язку з нововиявленими обставинами є особливим видом провадження в цивільному судочинстві. На відміну від перегляду судового рішення в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (незаконність та (або) необґрунтованість судового рішення чи ухвали, неправильне застосування судом норм матеріального права, порушення норм процесуального права), а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення.

Глава 34. Провадження за нововиявленими обставинами

СТАТТЯ 459. ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими обставинами.

2. Нововиявленими обставинами визнаються:

1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;

2) зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

4) визнання Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом;

5) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

3. Обставини, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої цієї статті, повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили, а при неможливості ухвалення вироку — підтверджені матеріалами розслідування.

4. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Дивись коментар до Глави 34. Провадження за нововиявленими обставинами.

СТАТТЯ 460. ПРАВО ПОДАТИ ЗАЯВУ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Учасники судового провадження мають право подати заяву про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили.

Дивись коментар до Глави 34. Провадження за нововиявленими обставинами.

СТАТТЯ 461. СТРОК ЗВЕРНЕННЯ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

2. Перегляд за нововиявленими обставинами виправдувального вироку допускається лише протягом передбачених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

3. За наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, судове рішення може бути переглянуто за нововиявленими обставинами протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення.

4. За наявності обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

Дивись коментар до Глави 34. Провадження за нововиявленими обставинами.

СТАТТЯ 462. ВИМОГИ ДО ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається в письмовій формі.

2. У заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами зазначаються:

- 1) найменування суду, до якого подається заява про перегляд;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає заяву, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
- 3) судові рішення, про перегляд якого за нововиявленими обставинами подається заява;
- 4) обставини, що могли вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою, під час судового розгляду;
- 5) обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву, до суду;
- 6) перелік документів та інших матеріалів, які додаються.

3. Заява підписується особою, яка її подає. Якщо заяву подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

4. До заяви додаються копії заяви в кількості, необхідній для їх надістання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на особу, яка тримається під вартою.

5. Особа, яка подає заяву, має право додати до неї документи або копії документів, які мають значення для кримінального провадження і не були відомі на час ухвалення судового рішення.

ДІВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

СТАТТЯ 463. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин.

2. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами у разі вчинення суддею злочину, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, суддею якого він був.

ДІВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

СТАТТЯ 464. ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, що надійшла до суду, передається в порядку черговості судді суду. У розгляді заяви та перегляді судового рішення за нововиявленими обставинами не має права брати участь суддя, який брав участь в ухваленні судового рішення, про перегляд якого порушується питання.

2. Не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам статті 462 цього Кодексу і вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами.

3. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, яка не оформлена згідно з вимогами, передбаченими статтею 462 цього Кодексу, застосовуються правила частини третьої статті 429 цього Кодексу. Копія ухвали невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами й усіма доданими до неї матеріалами.

4. Відкривши кримінальне провадження за нововиявленими обставинами, суддя надсилає учасникам судового провадження копії ухвали про відкриття провадження, заяви про перегляд і призначає дату, час та місце судового засідання, про що повідомляє зазначених осіб.

ДІВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

СТАТТЯ 465. ВІДМОВА ВІД ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

1. Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, має право відмовитися від заяви до початку судового розгляду. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває кримінальне провадження за нововиявленими обставинами, про що постановляє ухвалу.

2. Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не має права повторно звертатися до суду з такою самою заявою з тих самих підстав.

ДІВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

СТАТТЯ 466. ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

2. Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення.

3. Суд своєю ухвалою має право зупинити виконання судового рішення, яке переглядається за нововиявленими обставинами, до закінчення перегляду.

4. Суд має право не досліджувати докази щодо обставин, що встановлені в судовому рішенні, яке переглядається за нововиявленими обставинами, якщо вони не оспоруються.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

СТАТТЯ 467. СУДОВЕ РІШЕННЯ ЗА НАСЛІДКАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

1. Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції.

2. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 34. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

Коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.

Цим КПК передбачено два види угод у кримінальному провадженні:

- угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;
- угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

При цьому, КПК також регламентує порядок укладення зазначених угод у разі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб або якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного або різних кримінальних правопорушень. Так, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження. У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими. Якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення, передбачене цим КПК, мало місце і за колишнім КПК. Разом з тим, цей КПК дещо по іншому вирішує питання приватного обвинувачення. Так, за колишнім КПК за скаргою приватного обвинувачення можна було порушити кримінальну справу лише за 11 статтями, тоді як даний КПК значно розширив перелік справ, які порушуються не інакше, як за скаргою потерпілого, довівши їх до 63 статей. Крім того, цей КПК розділив злочини на три групи, в залежності від того, хто скоїв ці злочини, а саме:

- перша групу складають злочини, скоєні будь-якою особою;
- другу групу складають злочини, вчинені чоловіком (дружиною) потерпілого;
- третю групу складають злочини, вчинені чоловіком (дружиною потерпілого) іншим близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого, або якщо вони вчинені особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого.

Колишній КПК, встановивши норму про те, що справи приватного обвинувачення можуть бути порушені не інакше, як за скаргою потерпілого, зробив виключення із цього правила, надавши прокурору право порушувати справу, навіть при відсутності скарги потерпілого, за статтею 125, частиною 1 статті 126, статтею 203-1, частиною 1 статті 206, статтями 219, 229, 231- 232-2, 356 Кримінального кодексу України в разі, коли справа має особливе громадське значення, а також у виняткових випадках, коли потерпілий у такій справі чи в справі про злочин, передбачений частиною 1 статті 152 КК України, через свій безпорадний стан, залежність від обвинуваченого чи з інших причин не може захистити свої законні інтереси.

За цим КПК потерпілий має право подати заяву про вчинення кримінального правопорушення до слідчого, прокурора, іншої службової особи органу, уповноваженого на початок досудового розслідування, на підставі якої слідчим, прокурором може бути розпочате кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. За колишнім КПК потерпілий мав право звернутися із скаргою приватного обвинувачення, яка повинна була відповідати вимогам, які встановлені для обвинувального висновку, лише до суду, який за наявності достатніх даних, які вказували на вчинений злочин, і приймав рішення про порушення кримінальної справи. Відповідно, за колишнім КПК дізнання та досудове слідство по справам приватного обвинувачення не проводилося, тоді як даний КПК передбачає кримінальне провадження по справам приватного обвинувачення, що передбачає наряду із судовим провадженням і досудове розслідування.

Колишній КПК передбачав лише одну норму, згідно якої по справам приватного обвинувачення допускалося примирення потерпілого з обвинуваченим, підсудним, яке оформлялося мировою угодою. Укладення тотожної угоди між потерпілим та обвинуваченим, підсудним передбачено і цим КПК. Разом з тим, зміст цієї угоди, наслідки її укладення, а також перелік злочинів, при провадженні яких може бути укладена дана угода, докорінно відрізняється від мирової угоди, яка укладалася за колишнім КПК.

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, не допускається.

Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження. Слідчий, прокурор зобов'язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення. Проводити домовленості відносно цієї угоди слідчий, прокурор або суддя не мають права.

В угоді про примирення має бути зазначено: дата її укладення, сторони угоди, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього КПК, наслідки невиконання угоди. Угода скріплюється підписами сторін.

Перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з'ясувати у потерпілого, чи цілком він розуміє наслідки затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього КПК, якими є.

— для потерпілого — обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього КПК та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди;

— для підозрюваного чи обвинуваченого — обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього КПК та відмова від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 цього КПК.

Угода про визнання винуватості за цим КПК є нововведенням і може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається.

При вирішенні питання про укладення угоди про визнання винуватості прокурор зобов'язаний враховувати такі обставини:

— ступінь та характер сприяння підозрюваного чи обвинуваченого у проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб;

— характер і тяжкість обвинувачення (підозри);

— наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень;

— наявність суспільного інтересу в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень.

В угоді про визнання винуватості має бути зазначено: дата її укладення, сторони угоди, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього КПК, наслідки невиконання угоди. Угода скріплюється підписами сторін.

Наслідком укладення та затвердження угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного чи обвинуваченого є обмеження їх права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 та 424 цього КПК, а для підозрюваного чи обвинуваченого — також його відмова від здійснення прав, передбачених абзацами першим та четвертим пункту 1 частини четвертої статті 474 цього КПК.

Цим КПК також визначено загальний порядок судового провадження на підставі угоди. Так, якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду. Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди. Розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду.

У разі, якщо угоди досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди.

Перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє, наслідки укладення та затвердження угод, передбачені статтею 473 цього КПК, характер кожного обвинувачення, щодо якого він визнає себе винуватим, вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом, а також роз'яснює обвинуваченому, що він має право:

— на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожна обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують;

— мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення;

— мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно;

— допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь.

Суд також зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дій будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди у разі необхідності суд має право витребувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судове засідання осіб та опитувати їх.

Відмова суду в затвердженні угоди може мати місце у разі, якщо:

— умови угоди суперечать вимогам цього КПК та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди;

— умови угоди не відповідають інтересам суспільства, порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб;

— існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися;

— очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань;

— відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

У такому разі досудове розслідування або судове провадження продовжуються у загальному порядку. Повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

Якщо суд переконається, що угода повністю відповідає зазначеним вимогам і може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання.

Вирок на підставі угоди повинен відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків. При цьому, мотивувальна частина вироку на підставі угоди має містити: формулювання обвинувачення та статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувалася особа; відомості про укладену угоду, її реквізити, зміст та визначена міра покарання; мотиви, з яких суд виходив при вирішенні питання про відповідність угоди вимогам цього Кодексу та закону і ухваленні вироку, та положення закону, якими він керувався. У резолютивній частині вироку на підставі угоди повинно міститися рішення про затвердження угоди із зазначенням її реквізитів, рішення про винуватість особи із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, рішення про призначення узгодженої сторонами міри покарання за кожним з обвинувачень та остаточною мірою покарання, а також інші відомості, передбачені статтею 374 цього КПК.

Вирок на підставі угоди може бути оскаржений у порядку, передбаченому цим КПК, з підстав, передбачених статтею 394 цього КПК.

У разі невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості потерпілий чи прокурор відповідно мають право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, може бути подано протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення.

Клопотання потерпілого чи прокурора про скасування вироку, яким затверджена угода, розглядається в судовому засіданні за участю сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для судового розгляду. Суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування.

Ухвала про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні вироку може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Умисне невиконання угоди про визнання винуватості тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену статтею 389-1 Кримінального кодексу України.

15 листопада 2012 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ направив головам апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим інформаційний лист № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод». Зокрема, ВССУ звернув увагу на наступне: «Зі змісту статей 471,472 КПК вбачається, що сторони угоди (незалежно від її виду) зобов'язані, крім іншого, узгоджувати міру покарання та звільнення від його відбування з випробуванням (якщо домовленості щодо такого звільнення мали місце та сторони дійшли згоди). Аналіз статей 65 і 75 Кримінального кодексу України у редакції Закону України від 13 квітня 2012 року № 4652-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» свідчить, що домовленості сторін угоди при узгодженні покарання не мають виходити за межі загальних засад призначення покарання, встановлених законом України про кримінальну відповідальність. Зокрема сторони мають узгоджувати покарання, враховуючи:

1. Положення пунктів 1-2 частини 1 статті 65 Кримінального кодексу України, тобто:

— У межах, встановлених санкцією статті (санкції частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу України, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, за винятком випадків, передбачених частиною 2 статті 53 Кримінального кодексу України;

— Відповідно до положень Загальної частини КК України. Наприклад, у випадку коли в санкції статті (санкції частини статті), що передбачає відповідальність за вчинений злочин, не встановлено мінімальної межі покарання, сторони мають виходити із положень розділу X Загальної частини;

2. Ступінь тяжкості вчиненого злочину, особи винного і обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання (пункт 3 частини 1 статті 65 Кримінального кодексу України). У положеннях процесуального закону, які регламентують кримінальне провадження на підставі угод, певною мірою вже враховано зазначені обставини, оскільки передбачено, що:

— Угоду як про примирення, так і про визнання винуватості може бути укладено у провадженні щодо певних визначених законом категорій кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів). Із цього вбачається, що «ступінь тяжкості», як показник типового рівня суспільної небезпеки злочинів певних видів, враховано законодавцем та відображено у положеннях процесуального закону щодо укладення угод. Водночас ступінь тяжкості вчиненого, як показник індивідуального рівня суспільної небезпеки конкретного злочину, зумовленого його специфічними об'єктивними і суб'єктивними ознаками, згідно з пунктом 2 частини 1 статті 470 КПК зобов'язаний вра-

хувати прокурор при укладенні угоди про визнання винуватості та суд, перевіряючи угоду на відповідність її закону;

— Укладенню угоди передують досягнення домовленостей між сторонами, зміст яких, крім іншого, має бути відображено в угоді. Зокрема, це розмір шкоди, строк її відшкодування чи вчинення інших обумовлених дій на користь потерпілого або ж беззастережне визнання вини у вчиненні кримінального правопорушення та обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою за умови, що домовленості про співпрацю мали місце. Закріплення законодавцем вимоги щодо обов'язковості наявності цих обставин при укладенні угод свідчить про врахування даних, що характеризують особу винного.

Те ж саме стосується і обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Так, за наявності обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного, сторони угоди з огляду на положення статей 65, 75 Кримінального кодексу України у редакції Закону України від 13 квітня 2012 року № 4652-VI мають право, застосовуючи положення статті 69 Кримінального кодексу України, визначати (узгоджувати):

а) основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу України, або б) інше основне покарання, більш м'який його вид, не зазначений у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за цей злочин; в) не призначати додаткове покарання, передбачене у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу України як обов'язкове, за винятком випадків, встановлених частиною 2 статті 69 Кримінального кодексу України.

Якщо ж сторони узгодили покарання та досягли домовленості щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) від його відбування з випробуванням, відповідно до частин 2, 3 статті 75 Кримінального кодексу України у редакції Закону України від 13 квітня 2012 року № 4652-VI суд зобов'язаний прийняти рішення про таке звільнення у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання винуватості за наявності сукупності таких умов: 1) сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років; 2) узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням. При цьому використане законодавцем у доповненнях до статей 65 та 75 Кримінального кодексу України формулювання «у випадку затвердження угоди» при вказівці на прийняття рішення судом свідчить, що суд зобов'язаний призначити узгоджене сторонами покарання або звільнити від його відбування з випробуванням із визначенням тривалості іспитового строку лише після перевірки угоди на відповідність діючому законодавству та за відсутності визначених КПК (пункти 1-6 частини 7 статті 474 КПК) підстав для відмови, переконавшись, що угода може бути затверджена. Наприклад, у випадку «зловживання» сторонами угоди положеннями статті 69 Кримінального кодексу України, тобто у разі узгодження ними покарання, яке за своїм видом та/або розміром не відповідає характеру, тяжкості вчиненого діяння та особі винного, суд має визнати умови цієї угоди такими, що не відповідають інтересам суспільства, та відмовити в її затвердженні. Аналогічне рішення має прийняти суд у випадку неврахування прокурором при укладенні угоди про визнання винуватості наявності обставин, що обтяжують покарання, наприклад не знятої або непогашеної судимості у обвинуваченого, що утворює рецидив злочинів, тощо».

Інформаційним листом від 05 квітня 2013 року № 223-558/0/4-13 Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ доповнив свій попередній інформаційний лист від 15 листопада 2012 року № 223-1679/0/4-12 з питань здійснення кримінального провадження на підставі угод, зазначивши наступне:

«1. Вирішуючи питання про те, чи підлягає затвердженню судом угода про примирення, якщо одним і тим самим злочином завдано одночасно шкоди потерпілому і державним чи суспільним інтересам, слід враховувати не лише положення ч.3 ст.469 КПК, а й специфіку об'єкта посягання та характер охоронюваних кримінальним законом благ. Зокрема, дотримуючись вимог, встановлених ч.3 ст.469 КПК, щодо укладення угод про примирення (детальніше див. інформаційний лист ВССУ від 15.11.2012р. № 223-1679/0/4-12), укладаючи угоду про примирення, слід враховувати, що така угода може бути укладена тільки у випадках, коли кримінальне правопорушення завдає шкоди приватним інтересам (інтересам фізичної особи) та/або майновим інтересам юридичної особи, тобто лише щодо діянь, які посягають на приватні інтереси та не зачіпають значною мірою публічних інтересів. У злочинах, де основним безпосереднім об'єктом виступають публічні інтереси (зокрема немайнові), а спричинена конкретним фізичним чи юридичним особам шкода є лише проявом посягання на основний об'єкт, укладення угоди про примирення не допускається.

2. Досудове розслідування (в тому числі нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування прокурором) та судове провадження в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення здійснюється в загальному порядку з урахуванням деяких його особливостей, зокрема:

— підставою для початку досудового розслідування кримінального провадження у формі приватного обвинувачення є подання потерпілим (фізичною чи юридичною особою) до слідчого, прокурора, іншої службової особи органу, уповноваженого на початок досудового розслідування, заяви про вчинення кримінального правопорушення (ч.4 ст.26, ч.1 ст.478 КПК);

— безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення згідно з ч.4 ст.26, п.7 ч.1 ст.284 КПК є відмова потерпілого або його представника від обвинувачення, а також примирення потерпілого з підозрюваним/обвинуваченим у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом (ч.4 ст.56 КПК): - потерпілий вправі, користуючись наданими йому процесуальним законом правами (статті 55,56 КПК), підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення, тобто від процесуальної діяльності, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

3. Системний аналіз статей 55 і 56 КПК дає підстави вважати, що потерпілим від злочину може бути не лише фізична, але й юридична особа за умови заподіяння останній кримінальним правопорушенням майнової шкоди (див. інформаційний лист ВССУ від 15.11.2012р. № 223-1679/0/4-12). При цьому кримінальний процесуальний закон не надає юридичним особам, визнаним потерпілими від злочину, жодних переваг чи особливого статусу у зв'язку з їхньою належністю до юридичних осіб публічного чи приватного права. Водночас закон розмежовує таких потерпілих у зв'язку із застосуванням інших кримінально-процесуальних інститутів. Наприклад, згідно з ч. 2 ст. 182 КПК юридична особа публічного права не може бути заставодавцем. Таким чином, як потерпілим, так і стороною угоди про примирення може бути юридична особа як приватного, так і публічного права. Слід зазначити, що відповідно до угоди про примирення відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди має відбуватися на засадах диспозитивності. Потерпілий, суб'єктивні права якого порушено, має сам розпоряджатися ними на власний розсуд, у тому числі він вправі навіть звільнити винного від деліктного зобов'язання, визначивши як умову перелік дій, не пов'язаних із відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язаний вчинити на користь потерпілого. Наявність такого права пояснюється тим, що заподіяна злочином моральна, фізична чи майнова шкода формує не тільки кримінально-правові, а й цивільно-правові відносини, в яких винний є боржником (зобов'язаний відшкодувати спричинені ним збитки та усунути шкоду), натомість потерпілий стає кредитором (йому належить право вимагати виконання такого обов'язку). Разом із тим юридичним особам публічного права (державним та комунальним підприємствам, навчальним закладам, закладам охорони здоров'я, навчальним закладам Автономної Республіки Крим тощо), які створюються розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування (абз.3 ч.2 ст.81 ЦК), зважаючи на те, що вони діють із метою забезпечення публічних інтересів та потреб значної кількості людей, відшкодування шкоди має здійснюватися в повному обсязі. Тому якщо стороною угоди про примирення виступає юридична особа публічного права, то інститут прощення боргу не підлягає застосуванню, так само не допускається заміна відшкодування завданої майнової шкоди вчиненням певних дій на користь потерпілого, обов'язок особи відшкодувати у повному обсязі шкоду, заподіяну злочином, завжди зберігає силу. Отже, у разі якщо до суду надійшла угода про примирення, однією зі сторін якої є юридична особа публічного права та в змісті якої, незважаючи на визнання факту заподіяння винним юридичній особі майнової шкоди і визначення її розміру, замість встановлення строку її відшкодування наведено перелік дій, не пов'язаних із відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язаний вчинити на користь потерпілого, або якщо розмір шкоди взагалі не визначено, суд має відмовити у затвердженні угоди про примирення на підставі п.2 ч.7 ст.474 КПК. Аналогічне правило слід застосовувати і тоді, коли однією зі сторін угоди про примирення є юридична особа приватного права, створена державою (ч. 3 ст. 167 ЦК), Автономною Республікою Крим (ч. 3 ст. 168 ЦК) чи територіальною громадою (ч. 3 ст. 169 ЦК), а також якщо одним із засновників юридичної особи приватного права є фізична чи (та) юридична особа, а іншим — держава, Автономна Республіка Крим чи територіальна громада.

4. У випадках, коли у кримінальному провадженні одночасно вбачаються підстави для звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим, передбачені ст. 46 КК, та для призначення обвинуваченій особі покарання на підставі угоди між потерпілим і підозрюваним/обвинуваченим (надійшла укладена між сторонами угода про примирення), суд, враховуючи, що стаття кримінального закону, яка передбачає таке звільнення від кримінальної відповідальності, має імперативний (обов'язковий) характер, а також беручи до уваги встановлені обставини, повинен:

— за наявності підстав для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням обвинуваченого з потерпілим (вчинення першим злочину невеликої тяжкості чи з необережності

ті — злочину середньої тяжкості вперше, відшкодування обвинуваченим потерпілому завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди, а також дійсного примирення з останнім, про що свідчить, крім іншого, згода потерпілого на звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності на цій підставі) та згоди обвинуваченого на таке звільнення і закриття провадження з таких підстав — відмовити згідно з п.3 ч.7 ст.474 КПК у затвердженні угоди про примирення та звільнити обвинуваченого від кримінальної відповідальності на підставі ст.46 КК;

— за наявності підстав для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням обвинуваченого з потерпілим, у разі якщо потерпілий заперечує проти такого звільнення, оскільки результатом його примирення з обвинуваченим є укладена між ними угода, в якій визначено конкретне покарання або зазначено про звільнення від його відбування з випробуванням, перевіривши угоду на відповідність вимогам КПК, за відсутності підстав для відмови в її затвердженні — ухвалити вирок, яким затвердити угоду і призначити узгоджену сторонами міру покарання.

5. Якщо до суду надійшла угода (незалежно від її виду) про застосування до підозрюваного чи обвинуваченого примусових заходів медичного характеру (у разі вчинення злочину у стані неосудності, обмеженої осудності), суд, зважаючи на те, що зміст угоди (як про примирення, так і про визнання винуватості) не охоплює питання про застосування цих заходів, керуючись пунктами 1.3 ч.7 ст.474 КПК, має відмовити в її затвердженні. Аналогічне рішення суд повинен прийняти й у випадку, коли угоду укладено з підозрюваним чи обвинуваченим, який після вчинення злочину захворів на психічну хворобу, що позбавляє його можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. Разом із тим слід зазначити, що у разі надходження до суду укладеної між сторонами угоди (незалежно від її виду) та за наявності у витребуваних судом матеріалах кримінального провадження висновку лікувальної установи про необхідність проходження винним примусового лікування суд, керуючись ч.1 ст.96 КК, п.10 ч.1 та ч.5 ст.368 КПК, призначаючи покарання, узгоджене сторонами, вправі одночасно застосувати до особи примусове лікування.

6. У разі надходження до суду угоди про визнання винуватості або про примирення з узгодженим між сторонами звільненням неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого від кримінальної відповідальності відповідно до ст.97 КК чи від покарання згідно зі ст.105 КК із застосуванням в обох випадках примусових заходів виховного характеру суд, керуючись п.1 ч.7 ст.474 КПК, має відмовити у затвердженні угоди, оскільки вирішення питання про звільнення як від кримінальної відповідальності, так і від покарання, відповідно до змісту статей 471,472 КПК, не може бути предметом домовленостей (угоди) сторін, крім випадку звільнення від відбування покарання з випробуванням. Якщо ж до суду надійшла угода з узгодженою між сторонами мірою покарання під час судового розгляду, а суд, розглянувши матеріали кримінального провадження та заслухавши думку сторін, вбачає підстави для застосування ст.97 чи ст.105 КК, то, керуючись п.3 ч.7 ст.474 КПК, суд має відмовити в затвердженні угоди та за наслідками здійснення судового провадження в загальному порядку звільнити особу від відповідальності (ст.97 КК) чи від покарання (ст.105 КК), оскільки призначення покарання на підставі затвердженої судом угоди в такому випадку призвело б до погіршення становища обвинуваченого.

7. У випадку, коли кримінальне провадження у зв'язку з укладенням угоди попередньо було віділено в окреме провадження, потім вирок суду затверджено угоду та призначено узгоджене між сторонами покарання чи звільнення від його відбування з випробуванням, при цьому щодо інших кримінальних правопорушень провадження здійснювалось у загальному порядку, то при визначенні остаточного покарання суд має керуватися ч.4 ст.70 та ст.72 КК, застосовуючи правила складання або поглинення покарань. Якщо ж підозрюваний чи обвинувачений у період відбування покарання за вчинене кримінальне правопорушення вчинив інше кримінальне правопорушення, у провадженні щодо якого у подальшому було укладено угоду, суд, переконавшись, що угода може бути затверджена, ухвалює вирок, яким затверджує угоду, призначає узгоджену сторонами міру покарання, а остаточне покарання визначає, керуючись правилами статей 71,72 КК».

Розширення переліку злочинів, при провадженні яких може бути укладена угода про примирення між потерпілим та обвинуваченим, підсудним, та введення нового виду угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості до сих пір викликає жваві дискусії серед фахівців в області права. Одна частина правників вважає, що ці нововведення є негативними, оскільки породжують уникнення особи, яка скоїла злочин, від реального кримінального покарання, тоді як інші правники вважають ці нововведення позитивними. До яких фактичних наслідків приведуть ці нововведення, покаже практика.

Розділ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 35. Кримінальне провадження на підставі угод

СТАТТЯ 468. УГОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. У кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод:
  - 1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;
  - 2) угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 469. ІНІЦІУВАННЯ ТА УКЛАДЕННЯ УГОДИ

1. Угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Довмовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді).

2. Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого.

3. Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, не допускається.

{Частина третя статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається.

{Частина четверта статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

5. Укладення угоди про примирення або про визнання винуватості може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

6. У разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості.

7. Слідчий, прокурор зобов'язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

8. У разі якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і угода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і угода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 470. ОБСТАВИНИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРОКУРОРОМ ПРИ УКЛАДЕННІ УГОДИ
ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

1. Прокурор при вирішенні питання про укладення угоди про визнання винуватості зобов'язаний враховувати такі обставини:

- 1) ступінь та характер сприяння підозрюваного чи обвинуваченого у проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб;
- 2) характер і тяжкість обвинувачення (підозри);
- 3) наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень;
- 4) наявність суспільного інтересу в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень.

Дивись коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.

СТАТТЯ 471. ЗМІСТ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ

1. В угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

До частини 1.

Зразок

УГОДА
про примирення

м.Київ

« _____ » _____ 20__ року

Потерпілий _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата, місяць, рік народження).

місце народження, громадянство, сімейний стан, місце проживання, місце роботи)

з однієї сторони, та підозрюваний _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата, місяць, рік народження).

місце народження, громадянство, сімейний стан, наявність судимостей, місце проживання, місце роботи)

з іншої сторони, якому слідчим _____

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)

« _____ » _____ 20__ року у кримінальному провадженні № _____ висунута підозра у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. ____ ст. ____ КК України, в присутності захисника підозрюваного — адвоката _____, з додержанням вимог,

(прізвище, ім'я та по батькові)

передбачених ст.ст.468,469,471 КПК України, уклали Угоду про примирення, яка містить наступні умови та застереження:

1. Угода про примирення укладена за ініціативою підозрюваного _____

(прізвище, ініціали)

2. Потерпілий _____

(прізвище, ініціали)

та підозрюваний _____

(прізвище, ініціали)

що укладення Угоди про примирення є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обцянок чи дій будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в Угоді.

3. Підозрюваний _____ в ході досудового розслідування беззастережно
(прізвище, ініціали)
і в повному обсязі визнав свою вину в тому, що _____

(зазначається обставини вчинення підозрюваним кримінального правопорушення)
4. Підозрюваний _____ зобов'язується не пізніше «__» _____ 20__ року
(прізвище, ініціали)
в повному обсязі відшкодувати завдану потерпілому шкоду в розмірі _____ грн.

5. Потерпілим _____ та підозрюваним _____ узгоджено
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)

(зазначається узгоджене покарання та згода підозрюваного на його призначення або на

призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням)
6. Потерпілій _____ та підозрюваний _____ підтверджують,
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)
що вони розуміють наслідки укладення та затвердження Угоди про примирення, якими є:

— для підозрюваного — обмеження права оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку згідно з положеннями статей 394 і 424 КПК України та відмова від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 КПК України, а саме: відмова від права на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, відмова від права допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

— для потерпілого — обмеження права оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку згідно з положеннями статей 394 і 424 КПК України та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

7. Підозрюваному _____ роз'яснено, що невиконання ним Угоди про
(прізвище, ініціали)
примирення тягне за собою скасування судом, за клопотанням прокурора, вироку, яким була затверджена дана Угода про примирення.

8. Дана Угода про примирення укладена в трьох примірниках, по одному примірнику для потерпілого та підозрюваного, один примірник — для _____, який відповідно до ст. 475
(найменування суду)

КПК України ухвалює вирок, яким затверджує Угоду про примирення і призначає узгоджену потерпілим та підозрюваним міру покарання.

7. Потерпілій _____ та підозрюваний _____ підтверджують, що
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)
перед підписанням дана Угода про примирення ними особисто прочитана і підписана без зауважень та доповнень.

Угода про примирення укладена в _____
(зазначається місце укладення Угоди про примирення)

УГОДУ ПІДПИСАЛИ:

Потерпілій

Підозрюваний

_____

_____

_____

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Особа, яка була присутня при укладенні Угоди про примирення

Захисник

_____

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Додатково дивись коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.

СТАТТЯ 472. ЗМІСТ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

1. В угоді про визнання винуватості зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

2. В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

До частин 1,2.

Зразок

У Г О Д А
про визнання винуватості

м.Київ « ____ » _____ 20__ року

Прокурор _____

(посада, найменування органу прокуратури, класний чин, прізвище, ім'я та по батькові)

з однієї сторони, та підозрюваний _____

(прізвище, ім'я та по батькові, дата, місяць, рік народження).

місце народження, громадянство, сімейний стан, наявність судимостей, місце проживання, місце роботи)

з іншої сторони, якому слідчим _____

(найменування органу досудового розслідування, звання,

« ____ » _____ 20__ року у кримінальному провадженні № _____

прізвище, ім'я та по батькові)

висувета підозра у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. __ ст. __ КК України, в присутності захисника підозрюваного — адвоката _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

з додержанням вимог, передбачених ст.ст.468,469,470,472 КПК України, уклали Угоду про визнання винуватості, яка містить наступні умови та застереження:

1. Угода про визнання винуватості укладена за ініціативою підозрюваного _____
(прізвище, ініціали)

2. Прокурор _____ та підозрюваний _____
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)

підтверджують, що укладення Угоди про визнання винуватості є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в Угоді.

3. Прокурором _____ при укладенні з підозрюваним Угоди про визнання винуватості враховані ступінь та характер сприяння підозрюваного у проведенні кримінального провадження щодо нього, характер і тяжкість висуваної підозри, наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження.

4. Підозрюваний _____ в ході досудового розслідування беззастережно і в повному обсязі визнав свою винуватість в тому, що _____
(прізвище, ініціали) (зазначається обставини вчинення

підозрюваним кримінального правопорушення)
5. Підозрюваний _____ зобов'язується не пізніше « ____ » _____ 20__ року
(прізвище, ініціали)

в повному обсязі відшкодувати завдану державі, в особі _____, шкоду
(найменування органу влади або управління)
в сумі _____ грн., розмір якої визначений проведеною в ході досудового розслідування економічною експертизою.

6. Прокурором _____ та підозрюваним _____ узгоджено
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)

(зазначається узгоджене покарання та згода підозрюваного на його призначення або на

призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням)

7. Прокурор _____ підтверджує, що він розуміє, а підозрюваний _____
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)

підтверджує, що йому роз'яснено і він розуміє наслідки укладення та затвердження Угоди про визнання винуватості, якими є:

— для прокурора та підозрюваного — обмеження їх права оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку згідно з положеннями статей 394 та 424 КПК України;

— для підозрюваного — також його відмова від здійснення прав, передбачених абзацами першим та четвертим пункту 1 частини четвертої статті 474 КПК України, а саме: відмова від права на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, відмова від права допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь.

8. Підозрюваному _____ роз'яснено, що невиконання ним Угоди про
(прізвище, ініціали)

визнання винуватості тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену ст.389-1 КК України, а також скасування судом, за клопотанням прокурора, вироку, яким була затверджена дана Угода про визнання винуватості.

9. Дана Угода про визнання винуватості укладена в трьох примірниках, по одному примірнику для прокурора та підозрюваного, один примірник — для _____, який відповідно до ст.475
(найменування суду)

КПК України ухвалює вирок, яким затверджує Угоду про визнання винуватості і призначає узгоджену прокурором та підозрюваним міру покарання.

8. Прокурор _____ та підозрюваний _____
(прізвище, ініціали) (прізвище, ініціали)

підтверджують, що перед підписанням дана Угода про визнання винуватості ними особисто прочитана і підписана без зауважень та доповнень.

Угода про визнання винуватості укладена в _____
(зазначається місце укладення Угоди про визнання винуватості)

УГОДУ ПІДПИСАЛИ:

Прокурор

Підозрюваний

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

Особа, яка була присутня при укладенні Угоди про визнання винуватості

Захисник

(підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТКОВО ДИВІТЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАННЯ

СТАТТЯ 473. НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ УГОДИ

1. Наслідком укладення та затвердження угоди про примирення є:

1) для підозрюваного чи обвинуваченого — обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та відмова від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу;

2) для потерпілого — обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

2. Наслідком укладення та затвердження угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного чи обвинуваченого є обмеження їх права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 та 424 цього Кодексу, а для підозрюваного чи обвинуваченого — також його відмова від здійснення прав, передбачених абзацами першим та четвертим пункту 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 474. ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОДИ

1. Якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду. Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди.

2. Розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду.

3. Якщо угоди досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди.

4. Перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє:

1) що він має право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожену обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права:

мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення;

мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно;

допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угод, передбачені статтею 473 цього Кодексу;

3) характер кожного обвинувачення, щодо якого він визнає себе винуватим;

4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

5. Перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє:

1) що він має право на справедливий судовий розгляд, під час якого сторона обвинувачення зобов'язана довести кожену обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права:

мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення;

мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно;

допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угод, передбачені статтею 473 цього Кодексу;

3) характер кожного обвинувачення;

4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

Крім того, перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з'ясувати у потерпілого, чи цілком він розуміє наслідки затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу.

6. Суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обману чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди у разі необхідності суд має право витребувати документи, у

тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судове засідання осіб та опитувати їх.

7. Суд перевіряє угоду на відповідність вимогам цього Кодексу та/або закону. Суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо:

1) умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди;

2) умови угоди не відповідають інтересам суспільства;

3) умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб;

4) існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися;

5) очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань;

6) відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

У такому разі досудове розслідування або судове провадження продовжуються у загальному порядку.

8. Повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 475. ВИРОК НА ПІДСТАВІ УГОДИ

1. Якщо суд переконується, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання.

2. Вирок на підставі угоди повинен відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків з урахуванням особливостей, передбачених частиною третьою цієї статті.

3. Мотивувальна частина вироку на підставі угоди має містити: формулювання обвинувачення та статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувалася особа; відомості про укладену угоду, її реквізити, зміст та визначена міра покарання; мотиви, з яких суд виходив при вирішенні питання про відповідність угоди вимогам цього Кодексу та закону і ухваленні вироку, та положення закону, якими він керувався.

У резолютивній частині вироку на підставі угоди повинно міститися рішення про затвердження угоди із зазначенням її реквізитів, рішення про винуватість особи із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, рішення про призначення узгодженої сторонами міри покарання за кожним з обвинувачень та остаточної міри покарання, а також інші відомості, передбачені статтею 374 цього Кодексу.

4. Вирок на підставі угоди може бути оскаржений у порядку, передбаченому цим Кодексом, з підстав, передбачених статтею 394 цього Кодексу.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 476. НАСЛІДКИ НЕВИКОНАННЯ УГОДИ

1. У разі невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості потерпілий чи прокурор відповідно мають право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, може бути подано протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення.

2. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, розглядається в судовому засіданні за участю сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для судового розгляду.

3. Суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування.

4. Ухвала про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні вироку може бути оскаржена в апеляційному порядку.

5. Умисне невиконання угоди є підставою для притягнення особи до відповідальності, встановленої законом.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

Глава 36. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення

СТАТТЯ 477. ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

1. Кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень, передбачених:

1) частиною першою статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження без обтяжуючих обставин), статтею 125 (умисне легке тілесне ушкодження), частиною першою статті 126 (умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 129 (погроза вбивством без обтяжуючих обставин), статтею 132 (розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), частиною першою статті 133 (зараження венеричною хворобою без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 135 (залишення в небезпеці без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 136 (ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 139 (ненадання допомоги хворому медичним працівником без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 142 (незаконне проведення дослідів над людиною без обтяжуючих обставин), статтею 145 (незаконне розголошення лікарської таємниці), частиною першою статті 152 (звільнення без обтяжуючих обставин), статтею 154 (примусування до вступу в статевий зв'язок), частиною першою статті 161 (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 162 (порушення недоторканості житла без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 163 (порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 164 (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 165 (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 168 (розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 176 (порушення авторського права і суміжних прав без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 177 (порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію), статтею 180 (перешкодження здійсненню релігійного обряду), статтею 182 (порушення недоторканості приватного життя), частиною першою статті 194 (умисне знищення або пошкодження майна без обтяжуючих обставин), статтею 195 (погроза знищення майна), статтею 197 (порушення обов'язків щодо охорони майна), статтею 203-¹ (незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва), частиною першою статті 206 (проти дія законної господарської діяльності без обтяжуючих обставин), статтею 219 (доведення до банкрутства — щодо дій, якими завдано шкоду кредиторам), статтею 229 (незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару), статтею 231 (незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю), статтею 232 (розголошення комерційної або банківської таємниці), статтею 232-¹ (незаконне використання інсайдерської інформації — щодо дій, якими заподіяно шкоду правам, свободам та інтересам окремих громадян або інтересам юридичних осіб), статтею 232-² (приховування інформації про діяльність емітента), частиною першою статті 355 (примусування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань без обтяжуючих обставин), статтею 356 (самоправство — щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян або інтересам власника), частиною першою статті 361 (несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, без обтяжуючих обставин), частиною

першою статті 362 (несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї, без обтяжуючих обставин), статтею 364⁻¹ (зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365⁻¹ (перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365⁻² (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги) Кримінального кодексу України;

{Пункт 1 частини першої статті 477 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 — втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

2) частиною другою статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження за обтяжуючих обставин), частиною другою статті 126 (побої і мордування за обтяжуючих обставин, за виключенням випадків, якщо такі дії вчинені групою осіб), статтею 128 (необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження), частиною першою статті 130 (свідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини), частиною першою статті 146 (незаконне позбавлення волі або викрадення людини без обтяжуючих обставин), частиною другою статті 152 (згвалтування, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153-155 Кримінального кодексу України), частиною першою статті 153 (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом), частиною першою статті 286 (порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 296 (хуліганство без обтяжуючих обставин), частиною другою статті 361 (несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, за обтяжуючих обставин), частиною другою статті 362 (несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї) Кримінального кодексу України — якщо вони вчинені чоловіком (дружиною) потерпілого;

3) статтею 185 (крадіжка, крім крадіжки, вчиненої організованою групою), статтею 186 (грабіж, крім грабежу, вчиненого організованою групою), статтею 189 (вимагання, крім вимагання, вчиненого організованою групою, а також поєднаного з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи), статтею 190 (шахрайство, крім шахрайства, вчиненого організованою групою), статтею 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, крім вчиненого організованою групою, або шкода від якого завдана державним інтересам), статтею 192 (заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою), частинами першою або другою статті 289 (незаконне заволодіння транспортним засобом без особливо обтяжуючих обставин), статтею 357 (викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження) Кримінального кодексу України — якщо вони вчинені чоловіком (дружиною) потерпілого, іншим близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого, або якщо вони вчинені особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого.

Дивись коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.

СТАТТЯ 478. ПОЧАТОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

1. Потерпілий має право подати до слідчого, прокурора, іншої службової особи органу, уповноваженого на початок досудового розслідування, заяву про вчинення кримінального правопорушення протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення певного кримінального правопорушення.

Дивись коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.

**СТАТТЯ 479. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ПОТЕРПІЛОМУ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ**

1. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення може відбуватися на підставі угоди про примирення або без неї.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VI ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

**Коментар до Глави 37. Кримінальне провадження
щодо окремої категорії осіб.**

Особливий порядок кримінального провадження стосовно осіб, зазначених в коментованій статті викликаний особливим статусом цих осіб і стосується особливого порядку повідомлення про підозру, затримання та обрання запобіжного заходу, обшуку, огляду особистих речей та багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення тощо.

Так, згідно статті 80 Конституції України народним депутатам України гарантується депутатська недоторканість і вони не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України № 9-рп/99 від 27 жовтня 1999 року згода Верховної Ради України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності має бути одержана до пред'явлення йому обвинувачення у вчиненні злочину відповідно до чинного Кримінально-процесуального кодексу України. Депутатська недоторканість поширюється на народного депутата України з моменту визнання його обраним за рішенням відповідної виборчої комісії і до моменту припинення повноважень народного депутата України. У разі пред'явлення громадянину України обвинувачення у вчиненні злочину та/або його арешту до обрання народним депутатом України подальше провадження у кримінальній справі стосовно такого депутата може бути продовжено за наявності згоди Верховної Ради України на його притягнення до кримінальної відповідальності та/або перебування під вартою.

Згідно статті 126 Конституції України незалежність і недоторканість суддів гарантуються Конституцією і законами України. Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддя є недоторканим. Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення судом обвинувального вироку. Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи. Суддя не може бути підданий приводу чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду. Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником. Відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України. Проникнення в житло або інше володіння судді чи його службове приміщення, особистий чи службовий транспорт, проведення там огляду, обшуку чи виїмки, прослуховування його телефонних розмов, особистий обшук судді, а так само огляд, виїмка його кореспонденції, речей і документів можуть провадитися лише за судовим рішенням. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення не може здійснюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. У разі, якщо згідно із загальними правилами підсудності кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження здійснюється судом, найбільш територіально наближеним до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці На народних засідателів та присяжних, відповідно до статті 62 зазначеного Закону, поширюються гарантії незалежності і недоторканості суддів, установлені законом, на час виконання ними обов'язків зі здійснення правосуддя.

Статтею 28 Закону України № 422/96-ВР від 16 жовтня 1996 року «Про Конституційний суд України» визначено, що особа судді Конституційного Суду України є недоторканою. Суддя Конституційного Суду України не може бути затриманий чи заарештований без згоди Верховної Ради України до винесення обвинувального вироку судом.

Конституцією України (статтею 149) передбачено, що на суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканості, підстави щодо звільнення з посади, передбачені статтею 126 цієї Конституції України.

Згідно Закону України № 474-XIV від 05 березня 1999 року «Про вибори Президента України» реєстрація кандидата на пост Президента України здійснюється Центральною виборчою комісією за умови отримання таких документів, передбачених статтею 51 цього Закону.

Відповідно до статей 5.20 Закону України № 776/97-ВР від 23 грудня 1997 року «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений призначається на посаду і звільнюється з посади Верховною Радою України таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів. Уповноважений користується правом недоторканності на весь час своїх повноважень. Він не може бути без згоди Верховної Ради України притягнутий до кримінальної відповідальності або підданий заходам адміністративного стягнення, що накладаються в судовому порядку, затриманий, заарештований, підданий обшуку, а також особистому огляду. Повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснено Уповноваженому лише Генеральним прокурором України.

Законом України № 315/96-ВР від 11 липня 1996 року «Про Рахункову палату» (статті 8,37) визначено, що до складу Рахункової палати входять Голова Рахункової палати та члени Рахункової палати: Перший заступник і заступник Голови, головні контролери та Секретар Рахункової палати. Зазначені особи не можуть бути затримані, притягнуті до кримінальної відповідальності без згоди Верховної Ради України. Повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення Голові Рахункової палати, Першому заступнику і заступнику Голови, головним контролерам, Секретарю Рахункової палати може бути здійснено лише Генеральним прокурором України.

Правовий статус депутата сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради визначений Законом України № 93-IV від 11 лютого 2002 року «Про статус депутатів місцевих рад». Повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради може бути здійснено відповідно Генеральним прокурором України, заступником Генерального прокурора України, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя у межах його повноважень. Прокурор, який здійснив повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради, повідомляє про це відповідну місцеву раду не пізніше наступного робочого дня з дня повідомлення про підозру. Суд, який обрав запобіжний захід стосовно депутата місцевої ради, повідомляє про це відповідну місцеву раду не пізніше наступного робочого дня з дня застосування запобіжного заходу.

Законом України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що на сільських, селищних, міських голів поширюються повноваження та гарантії депутатів рад, передбачені законом про статус депутатів рад, якщо інше не встановлено законом.

Відповідно до Закону України № 5076-VI від 05 липня 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Гарантії адвокатської діяльності визначені статтею 23 зазначеного Закону, зокрема:

- забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності;
- забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею (з цих питань зазначені особи не можуть бути допитані, крім випадків, якщо особа, яка довірила відповідні відомості, звільнила цих осіб від обов'язку зберігати таємницю в порядку, передбаченому законом);
- проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя;
- забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності;
- адвокату гарантується рівність прав з іншими учасниками провадження, дотримання засад змагальності і свободи в наданні доказів та доведенні їх переконливості;
- життя, здоров'я, честь і гідність адвоката та членів його сім'ї, їх майно перебуває під охороною держави, а посягання на них тягнуть відповідальність, передбачену законом;
- адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час участі у кримінальному судочинстві в порядку, встановленому законом;
- забороняється залучати адвоката до конфіденційного співробітництва під час проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, якщо таке співробітництво буде пов'язане або може призвести до розкриття адвокатської таємниці;

- забороняється втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом;
- забороняється внесення подання слідчим, прокурором, а також винесення окремої ухвали (постанови) суду щодо правової позиції адвоката у справі;
- забороняється втручання у правову позицію адвоката;
- орган або посадові особи, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, зобов'язані негайно повідомити про це відповідну раду адвокатів регіону;
- повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене виключно Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя;
- забороняється притягати до кримінальної чи іншої відповідальності адвоката (особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю) або погрожувати застосуванням відповідальності у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності згідно із законом;
- не можуть бути підставою для притягнення адвоката до відповідальності його висловлювання у справі, у тому числі ті, що відображають позицію клієнта, заяви у засобах масової інформації, якщо при цьому не порушуються професійні обов'язки адвоката;
- забороняється ототожнення адвоката з клієнтом;
- дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку.

У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов'язковому порядку зазначає перелік речей, документів, що плануються відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження з урахуванням вимог пунктів 2-4 частини першої статті 23 цього Закону. Під час проведення зазначених процесуальних дій має бути присутній представник ради адвокатів регіону. Для забезпечення його участі службова особа, яка буде проводити відповідну слідчу дію чи застосовувати захід забезпечення кримінального провадження, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем проведення такої процесуальної дії.

Згідно статті 122 Конституції України та статтею 2,15 Закону України № 1789-XII від 05 листопада 1991 року «Про прокуратуру» прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду за згодою Верховної Ради України та звільняється з посади Президентом України. Строк повноважень Генерального прокурора України — п'ять років. Генеральний прокурор України призначає першого заступника, заступників Генерального прокурора України, керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, інших працівників Генеральної прокуратури України.

Глава 37. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

Стаття 480. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження

- 1. Особливий порядок кримінального провадження застосовується стосовно:*
- 1) *народного депутата України;*
  - 2) *судді Конституційного Суду України, професійного судді, а також присяжного і народного засідателя на час здійснення ними правосуддя;*
  - 3) *кандидата у Президенти України;*
  - 4) *Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;*
  - 5) *Голови Рахункової палати, його першого заступника, заступника, головного контролера та секретаря Рахункової палати;*
  - 6) *депутата місцевої ради;*
  - 7) *адвоката;*
  - 8) *Генерального прокурора України, його заступника.*

Дивись коментар до Глави 37. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.

Стаття 481. Повідомлення про підозру

- 1. Письмове повідомлення про підозру здійснюється:*
- 1) *адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові — Генеральним прокурором України, його за-*

ступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва або Севастополя в межах його повноважень;

2) народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові Рахункової палати, його першому заступнику, заступнику, головному контролеру, секретарю Рахункової палати, заступникам Генерального прокурора України — Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України);

{Пункт 2 частини першої статті 481 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1235-VII від 06.05.2014}

3) судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю на час здійснення ними правосуддя — Генеральним прокурором України або його заступником;

4) Генеральному прокурору України — заступником Генерального прокурора України.

До частини 1.

Законом України № 1235-VII від 06 травня 2014 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку притягнення до кримінальної відповідальності» в Закон України № 1861-VI від 10 лютого 2010 року «Про Регламент Верховної Ради України» та в цей КПК були внесені зміни, відповідно до яких письмове повідомлення про підозру народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові Рахункової палати, його першому заступнику, заступнику, головному контролеру, секретарю Рахункової палати, заступникам Генерального прокурора України — здійснюється як Генеральним прокурором України, так і виконувачем обов'язків Генерального прокурора України.

ДОДАТКОВО ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 37. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ.

СТАТТЯ 482. ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ЗАТРИМАННЯ І ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Затримання судді або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту до ухвалення обвинувального вироку судом не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України.

2. Притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України, його затримання або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України.

3. Обицук, затримання народного депутата України чи огляд його особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та застосування інших заходів, в тому числі негласних слідчих дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, допускаються лише у разі, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

4. Особливості порядку притягнення народного депутата України до відповідальності визначаються Конституцією України, Законом України «Про статус народного депутата України», Регламентом Верховної Ради України та цим Кодексом.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 37. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ.

СТАТТЯ 483. ІНФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ЧИ СЛУЖБОВИХ ОСІБ

1. Про застосування запобіжного заходу, ухвалення вироку повідомляються:

1) щодо адвокатів — відповідні органи адвокатського самоврядування;

2) щодо інших категорій осіб, передбачених статтею 480 цього Кодексу, — органи і службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 37. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ.

Глава 38. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх

§ 1. Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх

Стаття 484. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх

1. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх визначається загальними правилами цього Кодексу з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в тому числі під час провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього.

3. Положення цього параграфу застосовуються у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, вчинених особами, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

До частин 1-3.

Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх визначається загальними правилами цього КПК з урахуванням особливостей, передбачених главою 39 цього КПК, міжнародних конвенцій та договорів, законодавчих та нормативно-правових актів України у сфері охорони прав дітей, судової практики, а саме, з урахуванням положень:

1. Конвенції про права дитини, 1981 рік, ратифікованою постановою Верховної Ради Української РСР № 789-XII від 27 лютого 1991 року, згідно якої:

— кожній дитині має бути надана можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

— жодна дитина не має піддаватися катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або принижуючим гідність видам поведінки чи покарання;

— ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення, які не передбачають можливості звільнення, не признаються за злочини, вчинені особами, молодшими вісімнадцяти років;

— жодна дитина не була позбавлена волі незаконним або свавільним чином;

— арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно з законом та використовуються лише як крайній захід і протягом якомога більш короткого відповідного періоду часу;

— кожна позбавлена волі дитина має бути відокремлена від дорослих, якщо тільки не вважається, що в найкращих інтересах дитини цього не слід робити, та мати право підтримувати зв'язок із своєю сім'єю шляхом листування та побачень, за винятком особливих обставин;

— кожна позбавлена волі дитина мала право на негайний доступ до правової та іншої відповідної допомоги, а також право оспорювати законність позбавлення її волі перед судом чи іншим компетентним, незалежним і безстороннім органом та право на невідкладне прийняття ними рішень щодо будь-якої такої процесуальної дії.

2. Декларації прав дитини, згідно якої дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження.

3. Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»).

4. Рекомендації № Res (2003) 20 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про нові підходи до злочинності серед неповнолітніх та про значення правосуддя у справах неповнолітніх», згідно якої система правосуддя у справах неповнолітніх повинна розглядатися як одна із складових більш широкої, заснованої на суспільній дії, стратегії попередження злочинності серед неповнолітніх, яка враховує ситуацію у сім'ї, школі, однорідній групі, при якій неповнолітні скоюють злочини.

5. Закону України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей».

6. Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, схваленої Указом Президента України № 597/2011 від 24 травня 2011 року, метою якої є належне виконання Украї-

ною взятих на себе міжнародних зобов'язань у частині забезпечення дітям особливого піклування та допомоги з боку держави та розроблення державної політики у сфері захисту прав дітей, які потрапили у конфлікт із законом.

7. Постанов Пленуму Верховного Суду України: № 2 від 15 травня 2006 року «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру»; № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх»; № 2 від 07 лютого 2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи».

Пунктом 19 розділу XI «Перехідні положення» КПК передбачено, що для розгляду цієї категорії справ у кожному суді має бути сформовано колегії суддів, які спеціалізуються на здійсненні кримінального провадження щодо неповнолітніх.

СТАТТЯ 485. ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

1. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, також з'ясовуються:

1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» вік неповнолітнього підсудного встановлюється за документами, в яких вказана дата його народження, а саме — за паспортом чи свідоцтвом про народження. В разі їх відсутності відповідні дані можна отримати із книги реєстрації актів громадянського стану, довідок органів внутрішніх справ за місцем реєстрації громадян, журналів обліку новонароджених тощо. За відсутності відповідних документів і неможливості їх одержання вік неповнолітнього встановлюється судово-медичною експертизою. У цьому випадку днем народження вважається останній день того року, який названий експертом. При визначенні віку мінімальною і максимальною кількістю років суд приймає рішення виходячи із встановленого експертом мінімального віку.

Постановою Пленуму Верховного Суду України № 2 від 27 лютого 2004 року «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» визначено, що за змістом закону під втягненням неповнолітнього у злочинну чи іншу антигромадську діяльність треба розуміти певні дії дорослої особи, вчинені з будь-яких мотивів і пов'язані з безпосереднім впливом на неповнолітнього з метою викликати у нього рішучість взяти участь в одному чи декількох злочинах або займатись іншою антигромадською діяльністю. Втягнення завжди передбачає наявність причинного зв'язку між діями дорослої особи і виникненням у неповнолітнього бажання вчинити протиправні дії. Зазначений наслідок може досягатися за допомогою всіх видів фізичного насильства (заподіяння тілесних ушкоджень, мордування, катування тощо) і психічного впливу (погроза застосування насильства, завдати матеріальних збитків, зганьбити в очах однолітків та товаришів, позбавити повсякденного спілкування; переконання, залякування, обман, шантаж, підкуп, розпалювання почуття помсти, заздрості або інших низьких почуттів; давання порад про місце й способи вчинення злочину або приховання його слідів; обіцянка приховати сліди злочину, забезпечити грошима, подарунками, розвагами тощо).

СТАТТЯ 486. КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНА І ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. У разі необхідності для вирішення питання про наявність у неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого психічного захворювання чи затримки психічного розвитку та його здатності повністю або частково усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними в конкретній ситуації призначається комплексна психолого-психіатрична експертиза.

2. Для з'ясування рівня розвитку, інших соціально-психологічних рис особи неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, які необхідно враховувати при призначенні покарання і обранні заходу виховного характеру, може бути призначена психологічна експертиза.

До частини 1, 2.

Пленум Верховного Суду України в своїй постанові № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» зазначив, що за наявності даних, що свідчать про розумову відсталість неповнолітнього, має бути призначена судово-психолого-психіатрична або педагогічно-психолого-психіатрична експертиза для вирішення питання про наявність чи відсутність у неповнолітнього відставання у психічному розвитку, про ступінь такого відставання, встановлення стану його загального розвитку з метою з'ясувати питання про те, чи міг неповнолітній повністю усвідомлювати значення своїх дій і якою мірою міг керувати ними. Відповідна експертиза призначається за участю спеціалістів у галузі дитячої та юнацької психології (психолога, педагога) і психіатрії».

Аналогічне положення щодо призначення психолого-психіатричної експертизи також викладене:

— в постанові Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07 лютого 2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи», згідно якої, для з'ясування, чи вчинено діяння в стані сильного душевного хвилювання, суди мають призначити психолого-психіатричну експертизу».

— в постанові Пленуму Верховного Суду України № 2 від 15 травня 2006 року «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру», згідно якої, за наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану із психічним захворюванням, має бути також з'ясовано, чи здатний він повністю усвідомлювати значення своїх дій і якою мірою може керувати ними, для чого в разі потреби призначають експертизу за участю спеціалістів у галузі дитячої чи юнацької психології або ж експертів-психіатрів. Якщо є підстави вважати, що неповнолітній за своїм інтелектуальним розвитком не досяг віку (14.16 або 18 років), який відповідає даним свідченням про народження чи іншого документа, необхідно призначити психолого-психіатрично-педагогічну експертизу, за допомогою якої це можна підтвердити або спростувати. У разі підтвердження висновком експертизи наявності у неповнолітнього розумової чи психічної відсталості (не пов'язаної із психічним розладом) такого ступеня, за якого він за розвитком не відповідає віку, про який свідчать документи про народження, суд має поставити на розгляд питання щодо визнання неповнолітнього таким, що не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність та можливе застосування примусових заходів виховного характеру.

СТАТТЯ 487. З'ЯСУВАННЯ УМОВ ЖИТТЯ ТА ВИХОВАННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. При дослідженні умов життя та виховання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого належить з'ясувати:

1) склад сім'ї неповнолітнього, обстановку в ній, взаємини між дорослими членами сім'ї та дорослими і дітьми, ставлення батьків до виховання неповнолітнього, форми контролю за його поведінкою, морально-побутові умови сім'ї;

2) обстановку в школі чи іншому навчальному закладі або на виробництві, де навчається або працює неповнолітній, його ставлення до навчання чи роботи, взаємини з вихователями, учителями, однолітками, характер і ефективність виховних заходів, які раніше застосовувалися до нього;

3) зв'язки і поведінку неповнолітнього поза домом, навчальним закладом та роботою.

До частини 1.

З'ясування умов життя та виховання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого має важливе значення, оскільки, як показує практика, саме навколишнє оточення неповнолітнього формує його характер та поведінку, в тому числі і мотивацію для скоєння кримінальних правопорушень.

Пленум Верховного Суду України у своїй постанові № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» зазначив, що з метою забезпечення прав і законних інтересів неповнолітніх, досягнення попереджувальних результатів судового процесу, суди мають викликати в засідання представників служби у справах неповнолітніх та кримінальної міліції, а також підприємства, установи, організації, закладу, де навчається та/або працює неповнолітній, оскільки такі особи мають право висловлювати свої думки щодо форм та методів перевиховання неповнолітніх.

СТАТТЯ 488. УЧАСТЬ ЗАКОННОГО ПРЕДСТАВНИКА НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого.

2. Законні представники викликаються в судові засідання. Їхнє неприбуття не зупиняє судового провадження, крім випадків, коли суд визнає необхідною їх участь. Вони перебувають у залі судового засідання протягом усього судового провадження, а в разі необхідності можуть бути допитані як свідки.

3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, суд за його клопотанням, клопотанням прокурора чи за власною ініціативою своєю ухвалою має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих процесуальних чи судових дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника.

До частин 1-3.

Відносно підозрюваних чи обвинувачених, які є неповнолітніми, законодавець визначив інститут законних представників.

Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності — опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний.

Про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд — постановляє ухвалу, копія якої вручається законному представнику. При цьому, у виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, суд за його клопотанням, клопотанням прокурора чи за власною ініціативою своєю ухвалою має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих процесуальних чи судових дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника.

Законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо неповнолітнім підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена представнику.

СТАТТЯ 489. ПОРЯДОК ВИКЛИКУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Неповнолітній підозрюваний чи обвинувачений повідомляється або викликається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом через його батьків або інших законних представників. Інший порядок допускається лише в разі, якщо це зумовлюється обставинами, встановленими під час кримінального провадження.

До частини 1.

Порядок виклику підозрюваного слідчим, прокурором під час судового розслідування для допиту чи участі в іншій слідчій дії, визначений главою 11 цього КПК.

Слідчий суддя під час досудового розслідування чи суд під час судового провадження має право за власною ініціативою або за клопотанням слідчого, прокурора, потерпілого, його представника здійснити судовий виклик неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого.

Як правило, неповнолітній підозрюваний чи обвинувачений повідомляється або викликається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом через його батьків або інших законних представників. Повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику. Інший порядок допускається лише у разі, якщо це зумовлено обставинами, встановленими під час кримінального провадження, у тому числі якщо неповнолітній проживає окремо.

Якщо неповнолітній підозрюваний (обвинувачений) перебуває у спеціальній виховній або медичній установі, повістка чи повідомлення вручається керівникові цієї установи за три дні до проведення процесуальної/судової дії. Такими установами можуть бути приймальник-розподільник для дітей, школа соціальної реабілітації та професійне училище соціальної реабілітації органів освіти, центр медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я, спеціальна виховна установа Державної кримінально-виконавчої служби України, притулок для дітей, центр соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційний центр (дитячі містечка).

У разі, якщо неповнолітній підозрюваний (обвинувачений) не з'явився за викликом суду без поважних причин, слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про застосування приводу.

СТАТТЯ 490. ДОПИТ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом, у присутності захисника.

До частини 1.

Допит будь-якої особи у кримінальному провадженні, в тому числі і неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, визначеними статтею 224 цього КПК.

Під час допиту неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого присутність захисника є обов'язковою.

Неповнолітньому підозрюваному (обвинуваченому) має бути реально забезпечено його право на захист, у тому числі шляхом забезпечення обов'язкової участі захисника, як із моменту встановлення факту неповноліття, так і з часу виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою.

Участь захисника в судовому провадженні під час розгляду кримінального провадження, а також перегляду судових рішень за результатами судового розгляду щодо неповнолітніх має бути забезпечено в судах усіх інстанцій незалежно від стадії судового провадження та суб'єкта оскарження. Докази, отримані внаслідок порушення права неповнолітнього на захист (наприклад, під час здійснення слідчої (розшукової) дії за участю неповнолітнього, але без захисника), є недопустимими, що тягне за собою згідно з ч.2 ст.89 цього КПК неможливість їх дослідження або припинення дослідження таких доказів у судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочато.

Здійснення захисту неповнолітнього і дорослого співучасників злочину одним і тим же захисником є неприпустимим.

СТАТТЯ 491. УЧАСТЬ ЗАКОННОГО ПРЕДСТАВНИКА, ПЕДАГОГА, ПСИХОЛОГА АБО ЛІКАРЯ В ДОПИТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО

1. Якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності — лікаря.

2. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи обвинуваченому. Слідчий, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведено запитання повинно бути занесено до протоколу.

До частин 1,2.

З метою забезпечення дотримання захисту прав та законних інтересів неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, які не досягли шістнадцятирічного віку, або неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, які визнані розумово відсталими, для сприяння слідчому, прокурору, слідчому судді, суду в отриманні повних і достовірних показів неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого шляхом встановлення з ним психологічного контакту, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності — лікаря.

Психолог повинен сприяти неповнолітньому підозрюваному, обвинуваченому у кращому розумінні змісту питань, які задаються під час допиту, та мінімізації травматичного впливу допиту на психіку неповнолітнього. Психолог зобов'язаний сприяти особам, які здійснюють допит, в отриманні показань від неповнолітнього свідка шляхом надання рекомендацій щодо методів та способів постановки запитань. При цьому, особи, які проводять допит мають враховувати рекомендації зроблені психологом лише в тому разі, якщо ці рекомендації не суперечать інтересам кримінального провадження.

Лікар залучається для проведення допиту неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) за рішенням слідчого, прокурора, на розсуд слідчого судді, суду, якщо внаслідок вчинення кримінального правопорушення неповнолітній отримав тимчасові психічні (депресивний стан, сильне душевне хвилювання або інші психічні захворювання) чи фізичні розлади здоров'я. Лікар повинен стежити, аби внаслідок допиту неповнолітньому не було завдано ще більшої шкоди через некоректно поставлені запитання, що може призвести до погіршення стану здоров'я.

До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи обвинуваченому. При цьому, слідчий, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути внесено до протоколу.

Цей КПК не визначає обов'язковою участь в допиті неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених осіб, які володіють педагогічними, психологічними та медичними знаннями саме в галузі кримінального провадження, але зазначає, що це повинні бути педагоги, психологи, або лікарі, тобто особи, які мають відповідну освіту та знання в своїй галузі.

Стаття 492. Застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу

1. За наявності підстав, передбачених цим Кодексом, до неповнолітнього з урахуванням його вікових та психологічних особливостей, роду занять може бути застосовано один із запобіжних заходів, передбачених цим Кодексом.

2. Затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 цього Кодексу.

3. Про затримання і взяття під варту неповнолітнього негайно сповіщаються його батьки чи особи, які їх замінюють.

До частин 1-3.

До неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого затримання та тримання під вартою можуть бути застосовувані лише при наявності таких обставин:

- якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- якщо застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 цього КПК.

При цьому, про затримання і взяття під варту неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого негайно сповіщаються його батьки чи особи, які їх замінюють.

Пленум Верховного Суду України в свої постанові № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» зазначив, що при обранні запобіжного заходу щодо неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого необхідно враховувати стан здоров'я неповнолітнього, його сімейний і матеріальний стан, стосунки з батьками, дієвість існуючого контролю за його поведінкою, вид діяльності, місце проживання, дані про попередні судимості, соціальні зв'язки, схильності, спосіб життя, поведінку під час провадження в цій або іншій кримінальній справі, наявність факторів, обставин чи визнання ним моральних цінностей, які дозволяють прогнозувати його поведінку. Зазначені обставини можуть з'ясуватися шляхом опитування батьків, опікунів, піклувальників, представників адміністрації за місцем роботи чи навчання неповнолітнього тощо.

У разі перекваліфікації органом досудового розслідування або прокурором дій неповнолітнього на менш тяжкий злочин, а також у разі виникнення сумнівів щодо правильності такої кваліфікації слідчий суддя за клопотанням неповнолітнього або його законного представника чи захисника, або суд під час судового розгляду так само за клопотанням зазначених осіб чи з власної ініціативи має невідкладно розглянути питання зміни неповнолітньому підозрюваному (обвинуваченому) запобіжного заходу.

Тримання під вартою має застосовуватись до неповнолітнього лише у виняткових випадках як крайній міра, з визначенням якомога коротших термінів такого тримання та із забезпеченням періодичного перегляду через короткі проміжки часу підстав для його застосування чи продовження. Реалізуючи положення ч.5 ст.199 КПК України, слідчий суддя, а також суд відповідно до ч.3 ст.331 КПК України мають враховувати, що після спливу певного часу (строку дії попередньої ухвали) саме лише існування обґрунтованої підозри перестає бути підставою для позбавлення свободи, а тому в судовому рішенні судові органи зобов'язані, розглянувши можливість обрання альтернативних запобіжних заходів, навести інші підстави для подальшого тримання особи під вартою.

В інших випадках, за наявності підстав, передбачених цим КПК, до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, з урахуванням його вікових та психологічних особливостей, роду занять може бути застосовано один із запобіжних заходів, а саме: передання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються у дитячій установі, — передання їх під нагляд адміністрації цієї установи

Слідчий суддя, суд не вправі застосовувати більш тяжкий запобіжний захід ніж той, про застосування якого подане клопотання. В той же час за наявності підстав, передбачених ч.4 ст.194 КПК

України, слідчий суддя, суд має право застосувати більш м'який запобіжний захід ніж той, який зазначений у клопотанні. В такому випадку суд, керуючись вимогами ч.4 ст.194 та пунктами 3-5 ч.1 ст.196 КПК України, має зазначити у резолютивній частині ухвали про обрання запобіжного заходу певного виду, а у мотивувальній — зазначити, чому вважає недоведеними обставини, що свідчать про обґрунтування застосування саме такого запобіжного заходу та недостатність застосування для запобігання ризику або ризикам зазначеним у клопотанні більш м'яких їх видів, визначених у ч.1 ст.176 КПК України.

СТАТТЯ 493. ПЕРЕДАННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ЧИ ОБВИНУВАЧЕНОГО ПІД НАГЛЯД

1. До неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, крім запобіжних заходів, передбачених статтею 176 цього Кодексу, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, — передання їх під нагляд адміністрації цієї установи.

2. Передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи полягає у взятті на себе будь-ким із зазначених осіб або представником адміністрації дитячої установи письмового зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а також його належну поведінку.

3. Передання під нагляд батьків та інших осіб можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. Особа, яка взяла зобов'язання про нагляд, має право відмовитися від подальшого виконання цього зобов'язання, заздалегідь про це повідомивши.

4. До передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд суд зобов'язаний зібрати відомості про особу батьків, опікунів або піклувальників, їхні стосунки з неповнолітнім і впевнитися у тому, що вони можуть належно здійснювати нагляд за неповнолітнім.

5. При відібранні зобов'язання про взяття під нагляд батьки, опікуни, піклувальники, адміністрація дитячої установи попереджаються про характер підозри чи обвинувачення неповнолітнього і про їхню відповідальність у разі порушення взятого на себе зобов'язання. При порушенні цього зобов'язання на батьків, опікунів і піклувальників накладається грошове стягнення від двох до п'яти розмірів мінімальної заробітної плати.

6. Питання передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи розглядається за клопотанням прокурора за правилами обрання запобіжного заходу або за клопотанням сторони захисту під час розгляду питання про обрання запобіжного заходу.

ДО ЧАСТИН 1-6.

До неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, крім запобіжних заходів, передбачених статтею 176 цього КПК, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, — передання їх під нагляд адміністрації цієї установи.

Таке передання під нагляд можливе при наступних умовах:

— передання під нагляд батьків опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого.

— батьки, опікуни, піклувальники або адміністрація дитячої установи зобов'язані взяти на себе письмове зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а також його належну поведінку;

— при відібранні зобов'язання про взяття під нагляд батьки, опікуни, піклувальники, адміністрація дитячої установи повинні бути попереджені про характер підозри чи обвинувачення неповнолітнього і про їхню відповідальність у разі порушення взятого на себе зобов'язання, яке полягає у накладенні грошового стягнення від двох до п'яти розмірів мінімальної заробітної плати;

— до передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд суд зобов'язаний зібрати відомості про особу батьків, опікунів або піклувальників, їхні стосунки з неповнолітнім і впевнитися у тому, що вони можуть належно здійснювати нагляд за неповнолітнім;

питання передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи розглядається за клопотанням прокурора за правилами обрання запобіжного заходу або за клопотанням сторони захисту під час розгляду питання про обрання запобіжного заходу.

Згідно постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» з урахуванням конкретних обставин справи і тяжкості злочину, особи неповнолітнього, умов його життя і виховання, стосунків із батьками, а також даних про здатність батьків (або одного з них), опікунів, піклувальників забезпечити належний контроль за поведінкою неповнолітнього, суд може передати неповнолітнього під їхній нагляд, а осіб, які виховуються в дитячих установах, — під нагляд адміністрації цих установ.

Особа, яка взяла зобов'язання про нагляд, має право відмовитися від подальшого виконання цього зобов'язання, повідомивши про це заздалегідь. У таких випадках слідчий суддя, суд повинен розглянути відповідне повідомлення та за наявності клопотання органу досудового розслідування чи сторони обвинувачення розглянути клопотання про застосування запобіжного заходу до неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) відповідно до положень ст.492 цього КПК.

Такими ж правилами слід керуватися, якщо підозрюваним чи обвинуваченим є особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння після досягнення одинадцятирічного віку, але до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Водночас замість тримання під вартою як запобіжного заходу цю особу може бути поміщено у приймальник-розподільник за умови, що за діяння, у вчиненні якого вона підозрюється/обвинувачується, кримінальним законом передбачено покарання у виді позбавлення волі понад 5 років. У всіх інших випадках слідчий суддя, суд не вправі приймати рішення щодо його застосування і зобов'язаний обрати м'якший запобіжний захід. Строк тримання особи у приймальнику-розподільнику, незважаючи на однаковий із триманням під вартою порядок обрання, скасування чи продовження такого заходу, є значно меншим і становить 30 днів (відповідно, і строк продовження його застосування також становить 30 днів, а не два місяці, як у разі тримання під вартою).

СТАТТЯ 494. ВИДІЛЕННЯ В ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНОГО НЕПОВНОЛІТНІМ

1. Якщо неповнолітній підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення разом із повнолітнім, повинна бути з'ясована можливість виділення в окреме цього кримінального провадження щодо неповнолітнього під час досудового розслідування.

До частини 1.

Виділення в окреме провадження під час досудового розслідування щодо кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім, якщо неповнолітній підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення разом із повнолітнім, продиктована в першу чергу уникненням впливу повнолітнього підозрюваного на неповнолітнього, а також виконанням вимог статті 28 цього КПК щодо невідкладності здійснення кримінального провадження відносно неповнолітнього та першочергового його розгляду в суді.

Рішення про виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження, відповідно до статті 217 цього КПК, здійснюється прокурором і не може бути оскаржене.

СТАТТЯ 495. ТИМЧАСОВЕ ВИДАЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ОБВИНУВАЧЕНОГО ІЗ ЗАЛУ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

1. Суд, вислухавши думку прокурора, захисника і законного представника неповнолітнього обвинуваченого, має право своєю ухвалою видалити його із залу судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього.

2. Після повернення неповнолітнього обвинуваченого головуючий знайомить його з результатами дослідження обставин, проведеного за його відсутності, і надає йому можливість поставити запитання особам, які були допитані за його відсутності.

До частини 1.2.

Тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання є необхідною мірою і викликане саме вимогами законодавства щодо захисту здоров'я неповнолітнього під час кримінального провадження.

Тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання можливе лише на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього.

Ухвала суду про тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання приймається після заслуховування думок прокурора, захисника і законного представника неповнолітнього обвинуваченого по цьому питанню.

Після повернення неповнолітнього обвинуваченого головуєчий знайомить його з результатами дослідження обставин, проведеного за його відсутності, і надає йому можливість поставити запитання особам, які були допитані за його відсутності.

СТАТТЯ 496. УЧАСТЬ У СУДОВОМУ РОЗГЛЯДІ ПРЕДСТАВНИКІВ СЛУЖБИ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

1. Про час і місце судового розгляду за участю неповнолітнього обвинуваченого суд повідомляє відповідну службу у справах дітей та кримінальну міліцію у справах дітей. Суд має право також викликати в судові засідання представників цих установ.

2. Представники служби у справах дітей та кримінальної міліції у справах дітей мають право заявляти клопотання, ставити запитання неповнолітньому обвинуваченому, його законному представнику, потерпілому, свідкам, експерту і спеціалісту, висловлювати думку з приводу найбільш доцільних заходів щодо обвинуваченого з метою його перевиховання.

До частин 1, 2.

Відповідно до Закону України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на:

— центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері сім'ї та дітей, яким є Міністерство соціальної політики України, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;

- уповноважені підрозділи органів внутрішніх справ;
- приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ;
- школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;
- спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України;
- притулки для дітей; — центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни.

Під соціальним захистом дітей розуміється комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру, здійснення яких покладається на зазначених суб'єктів щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіту, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1176 від 19 грудня 2012 року затверджена Інструкція з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей, основними завданнями яких є:

- організація та здійснення заходів профілактики з дітьми в навчальних закладах, за місцем проживання з метою запобігання вчиненню ними адміністративних і кримінальних правопорушень;
- організація та здійснення заходів індивідуальної профілактики з дітьми, що вчинили адміністративні та кримінальні правопорушення, були засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, звільненими зі спеціальних виховних установ;
- ужиття заходів щодо недопущення рецидивної злочинності серед дітей;
- установлення місцезнаходження дітей у разі їх безвісного зникнення;
- розкриття кримінальних правопорушень, учинених дітьми;
- виявлення та припинення фактів жорстокого поводження з дітьми, учинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками;
- організація надання правової та психологічної допомоги дітям, які є потерпілими в кримінальному провадженні чи стали свідками кримінального правопорушення.

При судовому розгляді кримінального провадження за участю неповнолітнього обвинуваченого суд повідомляє про час і місце судового засідання відповідну службу у справах дітей та кримінальну міліцію у справах дітей, а при необхідності викликає в судові засідання представників цих установ. Представники служби у справах дітей та кримінальної міліції у справах дітей мають право заявляти клопотання, ставити запитання неповнолітньому обвинуваченому, його законному представнику, потерпілому, свідкам, експерту і спеціалісту, висловлювати думку з приводу найбільш доцільних заходів щодо обвинуваченого з метою його перевиховання.

Призначаючи підготовче судове засідання, для повної реалізації вимог, передбачених статтями 485,487 цього КПК, суд має надіслати відповідним органам повідомлення про початок судового провадження за участю неповнолітнього обвинуваченого та викликає їх в підготовче судове засідання. Під час підготовчого судового засідання з метою підготовки до судового розгляду відповідно до п.2 частини 3 та 5 ст. 315 та статей 485,487,496 цього КПК суд зобов'язує представника служби у справах дітей надати суду інформацію про особу неповнолітнього, в тому числі й з урахуванням відомостей отриманих від регіонального представництва кримінальної міліції у справах дітей. У свою чергу зазначені органи, здійснюючи покладені на них Законом України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» повноваження, збирають відомості, що характеризують неповнолітнього, його поведінку в повсякденному житті, як до, так і після вчинення кримінального правопорушення, середовище, в якому він зростає, навчається, коло осіб, з якими спілкується, тощо, які узагальнюють та подають суду у формі Звіту про неповнолітнього обвинуваченого у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх відповідно до Інструкції про порядок складання звіту про неповнолітнього обвинуваченого у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.

**Додаток
до Інструкції про порядок складання звіту про
неповнолітнього обвинуваченого у кримінальному
провадженні щодо неповнолітніх**

Номер провадження _____ Номер справи _____ Суд _____ Суддя _____ Стаття КК України, за якою обвинувачується _____	ЗАТВЕРДЖЕНО Начальник служби у справах дітей _____ (П.І.Б.) «__» _____ 20__ р.
--	--

ЗВІТ
про неповнолітнього обвинуваченого у кримінальному провадженні щодо неповнолітнього
 складений відповідно до вимог статей 485, 487 Кримінального процесуального кодексу України
 Конфіденційно

ЧАСТИНА I. Загальна інформація про неповнолітнього

Відомості про особу неповнолітнього

Прізвище _____
 Ім'я _____
 По батькові _____

Стать: Чоловіча/Жіноча _____	Дата народження «__» _____	20__ р.
------------------------------	----------------------------	---------

Інформація про батьків

Мати /П.І.Б./: _____
 Місце проживання: _____
 Телефон: _____
 Батько /П.І.Б./: _____
 Місце проживання: _____
 Телефон: _____
 Проживає з /П.І.Б./: _____
 Місце проживання: _____
 Телефон: _____
 Сімейний стан батьків: _____

одружені	☐	одинокі	☐
розлучені	☐	інше	☐

Інформацію для звіту отримано (вказати джерела)

Неповнолітній	☐	Школа	☐	Суд	☐	Інші	☐
Сім'я /Опикун	☐	Соціальні служби	☐	КМСД	☐		

Зазначте, яку ще важливу інформацію необхідно отримати, а також причини, з яких певна інформація не була отримана.

Стан здоров'я і рівень розвитку неповнолітнього

Зазначте наявні відомості про стан здоров'я неповнолітнього, належність до категорії людей з обмеженими можливостями / людей з інвалідністю; наявні відомості про рівень розвитку неповнолітнього, наявні можливі порушення, затримки або відхилення від нормального для його віку рівня розвитку.

Інші соціально-психологічні риси неповнолітнього

Зазначте відомості про інші соціально-психологічні риси неповнолітнього, які стали Вам відомі.

Дані про розумову відсталість неповнолітнього

Зазначте, чи є дані про розумову відсталість неповнолітнього, очевидні ознаки розладів психіки та поведінки неповнолітнього.

ЧАСТИНА II. Ставлення неповнолітнього до діяння, в якому він обвинувачується, та наявність дорослих підбурювачів

Ставлення неповнолітнього до діяння, в якому він обвинувачується

Опишіть ставлення неповнолітньої особи до діяння, в якому обвинувачується (чи вона серйозно скоєного, чи вважає, що деякі асоціальні типи поведінки є прийнятними, чи шкодує про свої дії та готова нести відповідальність за них).

Наявність дорослих підбурювачів

Зазначте інформацію про наявність дорослих підбурювачів до вчинення діяння, у якому обвинувачується неповнолітній. Чи залежить оцінка ситуації неповнолітнім від впливу з боку дорослих і який ступінь цієї залежності?

ЧАСТИНА III. Умови життя та виховання неповнолітнього

Стосунки у сім'ї

Надайте короткий опис складу сім'ї неповнолітнього, обстановки в ній, взаємин між дорослими членами сім'ї та дорослими і дітьми, ставлення батьків до виховання неповнолітнього, форми контролю за його поведінкою, морально-побутових умов сім'ї.

Обстановка в навчальному закладі чи на виробництві

Надайте інформацію про освіту, історію працевлаштування та можливі доходи неповнолітнього. Опишіть обстановку в школі чи іншому навчальному закладі або на виробництві; ставлення неповнолітнього до навчання/роботи; окресліть його взаємини з вихователями, учителями, однолітками, успішність у навчанні, поведінку тощо.

Зв'язки і поведінка неповнолітнього поза домом, навчальним закладом чи роботою

Зазначте, яким чином неповнолітній проводить вільний час, які його інтереси, до яких видів діяльності він залучений.

Взаємини з однолітками

Зазначте коло спілкування неповнолітнього, наявність/відсутність друзів з соціальною та асоціальною поведінкою та їхній потенційний вплив на неповнолітнього; схильність неповнолітнього проводити час наодинці, аніж у колі однолітків.

ЧАСТИНА IV. Висновок у провадженні

Особисті плани неповнолітнього

Окресліть плани, висловлені неповнолітнім щодо зміни своєї поведінки, його виправлення, бажання та спроможності відшкодувати спричинену шкоду.

Потреба у наданні соціальних послуг

Зазначте інформацію щодо доцільності соціального інспектування сім'ї неповнолітнього ЦСССДМ і необхідності взяття під соціальний супровід.

Найбільш доцільні заходи щодо неповнолітнього з метою перевиховання

Зазначте Вашу думку щодо застосування найбільш доцільних заходів щодо неповнолітнього з метою його перевиховання.

Додаткові коментарі:

Підготовлено

П.І.Б.: Посада: Підпис:	Дата:
-------------------------------	-------

Судовий розгляд здійснюється за участю представників відповідних установ. Отримавши від них відомості про особу неповнолітнього обвинуваченого (звіт), беручи до уваги спеціальних статус цих представників у судовому провадженні, участь яких у ньому є, крім іншого, однією із особливостей кримінального провадження щодо неповнолітнього, суд вправі здійснити їх допит у порядку, передбаченому ст.352 цього КПК. Під час допиту суд з'ясує умови життя та виховання неповнолітнього обвинуваченого, повні та всебічні відомості про його особу, інші характеризуючі дані, ставить запитання щодо наданих представниками служби у справах дітей (кримінальної міліції у справах дітей) суду відомостей, а також довідується, яких заходів, на думку цих осіб, найбільш доцільно вжити з метою перевиховання обвинуваченого. У свою чергу представники зазначених органів відповідно до ч.2 цієї статті вправі заявляти клопотання, ставити запитання неповнолітньому обвинуваченому, його законному представнику, потерпілому, свідкам, експертам і спеціалісту.

СТАТТЯ 497. ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО ОБВИНУВАЧЕНОГО ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Якщо під час досудового розслідування прокурор дійде висновку про можливість виправлення неповнолітнього, який обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості без застосування кримінального покарання, він складає клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду.

2. З підстав, передбачених частиною першою цієї статті, клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру може бути складене і надіслане до суду за умови, що неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують.

3. Під час судового розгляду суд за наявності підстав, передбачених частиною першою цієї статті, може прийняти рішення про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

До частин 1-3.

Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру, крім цього КПК, також врегульовано статтею 97 Кримінального кодексу України.

Вирішення питання про виправлення неповнолітнього, який обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості без застосування кримінального покарання, покладається на прокурора. У разі, якщо прокурор дійде висновку про можливість виправлення неповнолітнього без застосування кримінального покарання шляхом застосування до нього примусових заходів виховного характеру а неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують, він має скласти клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру і надіслати його до суду.

За результатами розгляду цього клопотання, суд за наявності зазначених підстав, може прийняти рішення про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру, передбачених Кримінальним кодексом України.

Так, відповідно до статті 105 Кримінального кодексу України неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок широкого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання. У цьому разі суд може застосувати до неповнолітнього такі примусові заходи виховного характеру:

- застереження;
- обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;
- передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання;
- покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;
- направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років.

Умови перебування неповнолітніх в спеціальних навчально-виховних установах для дітей і підлітків та порядок їх залишення визначаються Законом України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей».

До неповнолітнього може бути застосовано кілька зазначених примусових заходів виховного характеру. Суд може також визнати за необхідне призначити неповнолітньому вихователя в порядку, передбаченому законом.

§ 2. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності

Стаття 498. ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється внаслідок вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

До частини 1

До кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством можуть бути притягнуті особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося шістьнадцять років. З цього загального правила є виключення. Так, особи, які вчинили кримінальне правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістьнадцяти років, притягуються до кримінальної відповідальності за умисне вбивство та інші тяжкі та особливо тяжкі злочини, визначені Кримінальним кодексом України.

До особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у кримінальному провадженні застосовуються примусові заходи виховного характеру.

СТАТТЯ 499. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом. Таке досудове розслідування здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх.

2. Під час досудового розслідування проводяться необхідні процесуальні дії для з'ясування обставин вчинення суспільно небезпечного діяння та особи неповнолітнього.

3. Участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою.

4. За наявності достатніх підстав вважати, що особа, передбачена статтею 498 цього Кодексу, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, вона може бути поміщена у приймальник-розподільник для дітей на строк до тридцяти днів на підставі ухвали слідчого судді, суду, постановленої за клопотанням прокурора згідно з правилами, передбаченими для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий суддя, суд зобов'язані відмовити у поміщенні особи у приймальник-розподільник для дітей, якщо прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що особа вчинила суспільно небезпечне діяння, яке підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, наявність ризиків, які дають достатні підстави вважати, що особа може здійснити дії, передбачені частиною першою статті 177 цього Кодексу, та що жоден із більш м'яких заходів не може запобігти цьому.

Строк тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей може бути продовжено ухвалою слідчого судді, суду ще на строк до тридцяти днів. Питання скасування чи продовження строку тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей вирішується в порядку, передбаченому для скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою відповідно.

5. За відсутності підстав для закриття кримінального провадження прокурор затверджує складене слідчим або самостійно складає клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

ДО ЧАСТИН 1-5.

Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх, згідно з правилами, передбаченими цим КПК. Участь захисника у такому кримінальному провадженні є обов'язковою.

За наявності достатніх підстав вважати, що особа, передбачена статтею 498 цього КПК, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, на підставі ухвали слідчого судді, суду, постановленої за результатами розгляду клопотання прокурора, ця особа може бути поміщена у приймальник-розподільник для дітей на строк до тридцяти днів. Строк тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей може бути продовжено ухвалою слідчого судді, суду ще на строк до тридцяти днів. Питання скасування чи продовження строку тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей вирішується в порядку, передбаченому для скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою відповідно.

Слідчий суддя, суд зобов'язані відмовити у поміщенні особи у приймальник-розподільник для дітей, якщо прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що особа вчинила суспільно небезпечне діяння, яке підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, наявність ризиків, які дають до-

статті підстави вважати, що особа може здійснити дії, передбачені частиною першою статті 177 цього КПК, та що жоден із більш м'яких заходів не може запобігти цьому.

Приймальники-розподільники для дітей представляють собою спеціальні установи органів внутрішніх справ, призначені для тимчасового тримання дітей віком від одинадцяти створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі.

Не підлягають доставленню до приймальників-розподільників для дітей діти, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи токсичних речовин, а також психічно хворі діти з вираженими симптомами хвороби.

Порядок тримання дітей, поміщених у приймальники-розподільники для дітей, визначається Положенням про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України № 384 від 13 липня 1996 року. Зазначеним наказом також затверджені Правила медичного обслуговування неповнолітніх, які тримаються в приймальниках-розподільниках для неповнолітніх, Правила матеріально-технічного забезпечення приймальників-розподільників для неповнолітніх та Правила тримання неповнолітніх у дисциплінарній кімнаті приймальників-розподільників для неповнолітніх.

За відсутності підстав для закриття кримінального провадження прокурор затверджує складене слідчим або самостійно складає клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду в порядку, передбаченому цим КПК.

Стаття 500. Порядок судового розгляду

1. Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні за участю прокурора, законного представника, захисника та представників служби у справах дітей і кримінальної міліції у справах дітей, якщо вони з'явилися або були викликані в судове засідання, згідно із загальними правилами цього Кодексу.

2. Судовий розгляд завершується постановленням ухвали про застосування примусових заходів виховного характеру або про відмову в їх застосуванні.

До частин 1, 2.

Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні за обов'язкової участі прокурора, законного представника, захисника. Участь представників служби у справах дітей і кримінальної міліції у справах дітей, є обов'язковою у тому випадку, якщо це вирішив суд і ці представники викликані в суд.

Цей КПК надає право судді прийняти рішення про здійснення судового провадження у закритому судовому засіданні упродовж всього провадження чи його окремої частини, якщо обвинуваченим є неповнолітній.

За результатами судового розгляду суддя має винести ухвалу про застосування примусових заходів виховного характеру або про відмову в їх застосуванні.

Стаття 501. Ухвали суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру

1. Під час постановлення ухвали в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру суд з'ясовує такі питання:

- 1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння;*
- 2) чи вчинено це діяння неповнолітнім у віці від одинадцяти років до настання віку, з якого настає кримінальна відповідальність за це діяння;*
- 3) чи слід застосувати до нього примусовий захід виховного характеру і якщо слід, то який саме.*

2. Якщо під час судового розгляду не буде доведено однієї з обставин, передбачених у пункті 1 або 2 частини першої цієї статті, суд зобов'язаний постановити ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів виховного характеру і закрити кримінальне провадження.

3. При застосуванні до неповнолітнього примусового заходу у вигляді направлення до спеціального навчально-виховного закладу на кримінальну міліцію у справах дітей покладається обов'язок доставити неповнолітнього до спеціального навчально-виховного закладу.

4. Ухвала, постановлена за наслідками розгляду клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру, може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

До частин 1-4.

Якщо під час судового розгляду прокурором не буде доведено однієї з обставин, а саме: чи мало місце суспільно небезпечне діяння; чи вчинено це діяння неповнолітнім у віці від одинадцяти років до настання віку, з якого настає кримінальна відповідальність за це діяння, суд зобов'язаний постановити ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів виховного характеру і закрити кримінальне провадження.

При наявності законних підстав, суд має винести ухвалу про застосування примусових заходів виховного характеру, яка повинна відповідати вимогам статті 370 цього КПК щодо законності, вмотивованості та обґрунтованості, а також загальним вимогам щодо змісту, зазначеним у статті 372 цього КПК.

При визначенні судом примусового заходу виховного характеру у вигляді направлення неповнолітнього до спеціального навчально-виховного закладу, обов'язок доставити неповнолітнього до цього закладу покладається на кримінальну міліцію у справах дітей.

Ухвала про застосування примусових заходів виховного характеру, може бути оскаржена як в апеляційному, так і в касаційному порядку.

СТАТТЯ 502. ДОСТРОКОВЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПРИМУСОВОГО ЗАХОДУ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Ухвалою суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться спеціальна навчально-виховна установа, неповнолітній може бути достроково звільнений від примусового заходу виховного характеру в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Ухвала суду може бути постановлена за наслідками клопотання неповнолітнього, його захисника, законного представника або прокурора, якщо поведінка неповнолітнього під час перебування у навчально-виховній установі свідчить про його перевиховання. Під час розгляду клопотання суд з'ясовує думку ради спеціальної навчально-виховної установи, в якій перебуває неповнолітній, щодо можливості його дострокового звільнення від примусового заходу виховного характеру.

До частин 1,2.

Звільнення неповнолітніх з навчально-виховних закладів соціальної реабілітації закладів, куди вони були направлені за рішенням суду, провадиться після закінчення терміну перебування або достроково.

Дострокове звільнення може мати місце на підставі ухвали суду за результатами розгляду клопотання неповнолітнього, його захисника, законного представника або прокурора, якщо поведінка неповнолітнього під час перебування у навчально-виховній установі свідчить про його перевиховання. Під час розгляду клопотання суд з'ясовує думку ради спеціальної навчально-виховної установи, в якій перебуває неповнолітній, щодо можливості його дострокового звільнення від примусового заходу виховного характеру.

Неповнолітній, звільнений із загальноосвітньої школи соціальної реабілітації, направляється директором школи до батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), а ті, які не мають батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), — до відповідних навчально-виховних закладів загального типу.

Неповнолітній, звільнений з професійного училища соціальної реабілітації, направляється директором училища, як правило, за місцем проживання для працевлаштування за набутою спеціальністю, а в окремих випадках — до іншої місцевості за умови письмового підтвердження відповідної служби у справах дітей або державної служби зайнятості про можливість працевлаштування та забезпечення житлом дитини у цій місцевості.

Глава 39. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

СТАТТЯ 503. ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється за наявності достатніх підстав вважати, що:

1) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності;

2) особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку.

2. Якщо під час досудового розслідування будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, прокурор виносить постанову про зміну порядку досудового розслідування і продовжує його згідно з правилами, передбаченими цією главою.

3. Кримінально-правова оцінка суспільно небезпечного діяння, вчиненого у стані неосудності, повинна ґрунтуватися лише на відомостях, які характеризують суспільну небезпеку вчинених дій. При цьому не враховуються попередня судимість, факт вчинення раніше кримінального правопорушення, за який особу звільнено від відповідальності або покарання, факт застосування до неї примусових заходів медичного характеру.

4. Примусові заходи медичного характеру застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними.

До частин 1-4.

Цим КПК та кримінальним законодавством передбачено систему норм, спрямованих на об'єктивне й гуманне вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням інтересів осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, страждаючи на психічні хвороби або маючи інші психічні розлади, що зумовлюють потребу в застосуванні примусових заходів медичного характеру чи примусового лікування.

Так, Кримінальний кодекс України (стаття 19) визначає, що не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. До такої особи за рішенням суду можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.

Також не підлягає покаранню особа, яка вчинила злочин у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню.

Коло осіб, щодо яких можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру, визначено у статті 93 Кримінального кодексу України, а вичерпний перелік видів цих заходів — у статті 94 цього Кодексу.

Відповідно до положень Кримінального кодексу України, законів України № 1489-III від 22 лютого 2000 року «Про психіатричну допомогу» та № 2801-XII від 19 листопада 1992 року «Основи законодавства України про охорону здоров'я», метою застосування примусових заходів медичного характеру і примусового лікування є: вилікування чи поліпшення стану здоров'я осіб, названих у статтях 19, 20, 76, 93, 96 Кримінального кодексу України; запобігання вчиненню зазначеними особами нових суспільно небезпечних діянь (злочинів), відповідальність за які передбачена нормами Кримінального кодексу України. Враховуючи те, що досягнення цієї мети пов'язане одночасно з комплексом заходів соціальної реабілітації та з медикаментозним й іншим медичним впливом на здоров'я осіб, до здійснення якого зобов'язують судові рішення, при здійсненні досудового розслідування щодо зазначених осіб повинні суворо додержуватися вимоги законодавства, що регулює застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування.

Законодавством передбачені такі види примусової психіатричної допомоги і лікування, які застосовуються за ухвалою суду:

— примусові заходи медичного характеру у виді амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізації до психіатричних закладів зі звичайним, посиленням чи суворим наглядом, що застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння (злочини) в стані неосудності (обмеженої осудності) або вчинили злочин у стані осудності, але до постановлення вироку чи під час відбування покарання захворіли на психічну хворобу (стаття 19 Закону України «Про психіатричну допомогу», статті 19, 20, частини 1, 4 статті 84, статті 92-95 Кримінального кодексу України);

— примусове лікування, що здійснюється закладами охорони здоров'я чи медичними службами кримінально-виконавчих установ щодо осудних та обмежено осудних осіб, які вчинили злочини і мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб (стаття 96 Кримінального кодексу України);

— невідкладна примусова амбулаторна чи стаціонарна психіатрична допомога у психіатричних закладах, що надається особам, які за станом свого психічного здоров'я становлять небезпеку для

себе або оточуючих, але не вчинили жодного суспільно небезпечного діяння, відповідальність за яке передбачена нормами Кримінального кодексу України (статті 12,14,16,17 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

Крім того, суд може покласти обов'язок:

— пройти в закладах охорони здоров'я лікування від певних хвороб, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, — на осудну чи обмежено осудну особу, яка вчинила злочин і звільнена від відбування покарання з випробуванням (пункт 5 частини 1 статті 76 Кримінального кодексу України);

— здійснювати обов'язковий лікарський нагляд щодо особи, яка має психічний розлад, у разі визнання недоцільним застосування до неї примусових заходів медичного характеру або його скасування (припинення) внаслідок поліпшення її психічного стану — на родичів або опікунів, котрим особа передана на піклування до її одужання (частина 6 статті 94, частина 3 статті 95 Кримінального кодексу України).

Якщо під час досудового розслідування будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, прокурор виносить постанову про зміну порядку досудового розслідування і продовжує його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього КПК. При цьому, в досудовому розслідуванні щодо зазначених осіб не враховуються попередня судимість, факт вчинення раніше кримінального правопорушення, за який особу звільнено від відповідальності або покарання, факт застосування до неї примусових заходів медичного характеру.

Примусові заходи медичного характеру застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними.

СТАТТЯ 504. ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ТА ЩОДО ОБМЕЖЕНО ОСУДНИХ ОСІБ

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється слідчим згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

2. Досудове розслідування щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення у стані обмеженої осудності, здійснюється слідчим згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом. Суд, ухвалюючи вирок, може врахувати стан обмеженої осудності як підставу для застосування примусових заходів медичного характеру.

ДО ЧАСТИН 1,2.

Законодавець не передбачив спеціальний порядок досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру, зазначивши в коментованій статті, що таке досудове розслідування здійснюється слідчим згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом, але з урахуванням положень глави 39 цього КПК.

Відповідно до статті 20 Кримінального кодексу України особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними, підлягає кримінальній відповідальності. Визнання особи обмежено осудною враховується судом при призначенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру. Досудове розслідування щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення у стані обмеженої осудності, здійснюється слідчим згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

СТАТТЯ 505. ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру встановлюються:

1) час, місце, спосіб та інші обставини вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення;

2) вчинення цього суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення цією особою;

3) наявність у цієї особи розладу психічної діяльності в минулому, ступінь і характер розладу психічної діяльності чи психічної хвороби на час вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи на час досудового розслідування;

4) поведінка особи до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення і після нього;

5) небезпечність особи внаслідок її психічного стану для самої себе та інших осіб, а також можливість спричинення іншої істотної шкоди такою особою;

6) характер і розмір шкоди, завданої суспільно небезпечним діянням або кримінальним правопорушенням.

7) обставини, що підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилання особи до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, в тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення.

{Частина першу статті 505 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1261-VII від 13.05.2014}

ДО ЧАСТИНИ 1.

Положення даної статті практично відтворюють загальні положення про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, визначені статтею 92 цього КПК, але з урахуванням особливостей досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

СТАТТЯ 506. ПРАВА ОСОБИ, ЯКА БЕРЕ УЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обов'язі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника.

2. Якщо характер розладу психічної діяльності чи психічного захворювання особи перешкоджає проведенню процесуальних дій за її участю або участі у судовому засіданні, прокурор, суд мають право прийняти рішення про проведення відповідних процесуальних дій без участі такої особи.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Коментована стаття визначає, що особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обов'язі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника.

Відповідно до положень цього КПК, статей 3,25 Закону «Про психіатричну допомогу», пункту 5 принципу 18 додатка до Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй № 46/119 від 18 лютого 1992 року «Захист осіб із психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги»: пацієнт і його представник мають право бути присутніми на будь-якому слуханні, брати в ньому участь та бути вислуханими; суди повинні забезпечувати участь у судовому засіданні захисника та особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру (за винятком випадків, коли цьому перешкоджає характер її захворювання), або ж отримувати письмову відмову в разі її небажання бути присутньою.

СТАТТЯ 507. УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА

1. У кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру участь захисника є обов'язковою.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Коментована стаття практично повторює положення пункту 5 частини 2 статті 52 цього КПК, відповідно до яких обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні що-

до осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, з моменту встановлення факту наявності в особи психічного захворювання або інших відомостей, які викликають сумнів щодо її осудності.

СТАТТЯ 508. ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ

1. До особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, можуть бути застосовані судом такі запобіжні заходи:

- 1) передавання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом;*
  - 2) поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку.*
- 2. Передбачені частиною першою цієї статті запобіжні заходи застосовуються судом до особи з моменту встановлення факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби.*
- 3. Застосування передбачених запобіжних заходів здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.*

ДО ЧАСТИН 1-3.

Відповідно до положень зазначеної статті до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, судом можуть бути застосовані два запобіжні заходи: передавання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку. При цьому, зазначені запобіжні заходи застосовуються судом до особи з моменту встановлення факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби.

Статтею 94 Кримінального кодексу України визначено три види психіатричних закладів, куди може бути поміщена особа за ухвалою про застосування запобіжних засобів, а саме:

— психіатричний заклад із звичайним наглядом — куди поміщаються психічно хворі, які за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребують тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку;

— психіатричний заклад з посиленням нагляду — куди поміщаються психічно хворі, які вчинили суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становлять загрози для суспільства, але потребують тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;

— психіатричний заклад із суворим наглядом — куди поміщаються психічно хворі, які вчинили суспільно небезпечне діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також психічно хворі, які за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становлять особливу небезпеку для суспільства і потребують тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду.

СТАТТЯ 509. ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

1. Слідчий, прокурор зобов'язані залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи у разі, якщо під час кримінального провадження будуть встановлені обставини, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Такими обставинами, зокрема, є:

1) наявність згідно з медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання;

2) поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

2. У разі необхідності здійснення тривалого спостереження та дослідження особи може бути проведена стаціонарна психіатрична експертиза, для чого така особа направляється до відповідного медичного закладу на строк не більше двох місяців. Питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування — ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу, а під час судового провадження — ухвалою суду.

3. Ухвала слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмова у такому направленні може бути оскаржена в апеляційному порядку.

До частин 1-3.

Проведення судового-психіатричної експертизи визначається законами України «Про судову експертизу», «Про психіатричну допомогу», наказом Міністерства охорони здоров'я України № 397 від 08 жовтня 2001 року, яким затверджені Порядок проведення судово-психіатричної експертизи та Порядок проведення стаціонарної судово-психіатричної експертизи в психіатричних закладах осіб, які утримуються під вартою.

Судово-психіатрична експертиза проводиться з метою відповіді на питання, що виникають під час кримінальних проваджень з приводу психічного стану особи у конкретні проміжки часу і відносно певних обставин, що становлять інтерес для органів досудового розслідування та суду.

Експертиза проводиться в Українському науково-дослідному інституті соціальної і судової психіатрії та наркології Міністерства охорони здоров'я України, центрах судово-психіатричних експертиз, відділеннях (амбулаторних, стаціонарних експертиз), які є структурними підрозділами психоневрологічних психіатричних лікарень, психоневрологічних диспансерів. Зазначені заклади охорони здоров'я виконують функції судово-експертних установ або підрозділів.

Експертизу в експертній установі (підрозділі) виконує лікар — судово-психіатричний експерт одноособово або у складі амбулаторних (стаціонарних) судово-психіатричних експертних комісій.

Експертиза може проводитись амбулаторно (у тому числі посмертно), стаціонарно, у судовому засіданні. Експертиза може бути:

— первинною — яка призначається у даній справі з даних питань уперше;

— додатковою — яка призначається для вирішення окремих питань, які не були поставлені при первинній експертизі, а також у разі неповноти або недостатньої якості первинної експертизи, і проведення її доручається експертам у тому самому або іншому складі;

— повторною — яка призначається, якщо висновок первинної експертизи суперечить матеріалам справи, викликає сумніви щодо його правильності і визнаний органами дізнання, слідчим, прокурором, судом необґрунтованим.

Стаціонарна експертиза осіб, які не перебувають під вартою, проводиться в експертній установі (підрозділі) у експертній установі (підрозділі) з окремим утриманням осіб, які перебувають і не перебувають під вартою. Стаціонарна судово-психіатрична експертиза осіб, які утримуються під вартою, проводиться у відділенні, що створюється управлінням охорони здоров'я у складі психіатричної лікарні як один з її структурних підрозділів або в складі Центру судово-психіатричної експертизи, який є юридичною особою.

Примусові заходи медичного характеру мають застосовуватися лише за наявності у справі обґрунтованого висновку експертів-психіатрів про те, що особа страждає на психічну хворобу чи має інший психічний розлад, які зумовлюють її неосудність або обмежену осудність і викликають потребу в застосуванні щодо неї таких заходів, а примусове лікування щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та страждають на хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб — висновку судово-медичної експертизи.

Коли висновки експертиз є недостатньо зрозумілими, неповними або виникає потреба у з'ясуванні додаткових питань, суд повинен викликати в судове засідання експерта-психіатра чи судово-медичного експерта, а за відповідних умов призначити додаткову чи повторну експертизу.

Стаття 510. Об'єднання і виділення кримінальних проваджень

1. Кримінальне провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, і кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру можуть бути об'єднані в одне або виділені в окремі кримінальні провадження за наявності підстав, передбачених цим Кодексом.

До частини 1.

В одне провадження може бути об'єднано кримінальне провадження, яке здійснюється в загальному порядку, та кримінальне провадження щодо застосування заходів медичного характеру лише у випадку, якщо підставою для здійснення останнього стало встановлення факту (згідно з висновком психіатричної експертизи) вчинення особою кримінального правопорушення у стані неосудності.

У разі об'єднання зазначені провадження розглядаються в судовому засіданні в одному кримінальному провадженні в загальному порядку з постановленням за наслідками судового розгляду вироків щодо обвинуваченого та ухвали щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

При встановленні підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування заходів медичного характеру, визначеної пунктом 2 частини 1 статті 503 цього КПК, не допускається об'єднання такого кримінального провадження з кримінальним провадженням, яке здійснюється в загальному порядку, оскільки останнє, з огляду на неосудність обвинуваченого під час здійснення судового провадження, також потребуватиме зміни порядку розгляду.

СТАТТЯ 511. ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру закінчується закриттям кримінального провадження або складанням клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

2. Про закриття кримінального провадження прокурор приймає постанову, яка може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом. Постанова про закриття кримінального провадження надсилається до місцевих органів охорони здоров'я.

3. Прокурор затверджує складене слідчим або самостійно складає клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру і надсилає його суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

До частин 1-3.

За результатами досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру прокурор приймає наступні рішення: закриває кримінальне провадження, шляхом винесення відповідної мотивованої постанови або складає клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру та надсилає його суду в порядку, передбаченому цим КПК. При цьому, у разі закриття кримінального провадження, постанова прокурора про його закриття надсилається до місцевих органів охорони здоров'я.

У разі, якщо клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру складено слідчим, воно підлягає затвердженню прокурором, який і надсилає його суду в порядку, передбаченому цим КПК.

СТАТТЯ 512. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

1. Судовий розгляд здійснюється одноособово суддею в судовому засіданні за участю прокурора, законного представника, захисника згідно із загальними правилами цього Кодексу. Участь особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, не є обов'язковою і може мати місце, якщо цьому не перешкоджає характер розладу психічної діяльності чи її психічного захворювання.

2. Судовий розгляд завершується постановленням ухвали про застосування примусових заходів медичного характеру або про відмову в їх застосуванні.

3. У разі об'єднання в одне провадження кримінального провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, та кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру вони розглядаються в судовому засіданні в одному кримінальному провадженні з додержанням вимог цього Кодексу. Після закінчення судового розгляду суд виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку щодо обвинуваченого та ухвали щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

До частин 1-3.

У разі встановлення під час судового провадження обставини, які дають підстави вважати, що особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, перебувала чи перебуває в стані неосудності, зокрема: наявність у такої особи згідно з медичним документом розладу психічної діяльності або психічного захворювання; поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо), суд зобов'язаний залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи. При необхідності здійснення тривалого, на думку експерта (спеціаліста), спостереження та дослідження особи, таку особу за ухвалою суду згідно з частиною 2 статті 509 цього КПК може бути направлено до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи на строк не більше двох місяців. Одночасно з постановленням такої ухвали суд приймає рішення про відкладення судового розгляду до завершення проведення зазначеної експертизи. У зв'язку із цим суд має відкласти судовий розгляд на строк, достатній для проведення психіатричної експертизи та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами.

Після отримання висновку експерта, яким підтверджується неосудність особи суд, заслухавши думку сторін, за необхідності допитавши з власної ініціативи або за клопотанням сторін кримінального провадження чи потерпілого експерта, який проводив експертизу, постановляє ухвалу про зміну порядку судового розгляду, про що повідомляє присутніх.

В подальшому головуючий, незалежно від складу суду, який попередньо здійснював судові провадження, продовжує судовий розгляд відповідно до коментованої статті одноособово в загальному порядку, з урахуванням положень глави 39 цього КПК, за обов'язкової участі прокурора, законного представника та захисника. При цьому участь особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, не є обов'язковою і може мати місце, якщо за висновком експерта цьому не перешкоджає характер розладу психічної діяльності чи психічного захворювання такої особи. Якщо законний представник та захисник не брали участі в судовому розгляді, яке здійснювалося в загальному порядку, у разі зміни порядку розгляду кримінального провадження з аналізованих підстав їх залучають обов'язково.

СТАТТЯ 513. УХВАЛА СУДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Під час постановлення ухвали про застосування примусових заходів медичного характеру суд з'ясує такі питання:

- 1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення;*
- 2) чи вчинено це суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення особою;*
- 3) чи вчинила ця особа суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення у стані неосудності;*
- 4) чи не захворіла ця особа після вчинення кримінального правопорушення на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання;*
- 5) чи слід застосувати до цієї особи примусові заходи медичного характеру і якщо слід, то які.*

2. Визнавши доведеним, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності або після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу, яка виключає можливість застосування покарання, суд постановляє ухвалу про застосування примусових заходів медичного характеру.

3. Встановивши, що суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення не було вчинено або вчинено іншою особою, а також якщо не доведено, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення, суд постановляє ухвалу про відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру та закриває кримінальне провадження.

4. Якщо буде встановлено, що суспільно небезпечне діяння особа вчинила у стані неосудності, а на момент судового розгляду видужала або внаслідок змін у стані її здоров'я відпала потреба в застосуванні примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

5. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру може бути закрито судом, якщо неосудність особи на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не була встановлена, а так само в разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу. У такому разі після закриття судом кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру прокурор повинен розпочати кримінальне провадження в загальному порядку.

До частин 1-5.

Для визначення об'єктивної оцінки ступеня небезпечності психічно хворого як для нього самого, так і для інших осіб, суд має спочатку з'ясувати думку експертів-психіатрів стосовно виду примусових заходів медичного характеру, які можуть бути призначені психічно хворій особі в разі визнання її неосудною, а потім, з урахуванням висновків експертів і характеру вчиненого цією особою суспільно небезпечного діяння, ухвалити рішення про вибраний ним вид примусових заходів медичного характеру (тип психіатричного закладу, який його здійснюватиме). При цьому, не є обов'язковим зазначення в ухвалі суду конкретного психіатричного закладу, до якого має бути госпіталізована неосудна особа, а також строку застосування примусового заходу медичного характеру. У разі, якщо до особи був застосований запобіжний захід, в ухвалі суду має бути зазначене положення про скасування з часу доставки (прийому) неосудного до цього закладу.

Копії ухвал (постанов) суду про застосування примусових заходів медичного характеру після набрання законної сили надсилаються судом на виконання:

— у разі призначення амбулаторної допомоги — до закладу охорони здоров'я, який надає психіатричну допомогу за місцем проживання неосудної чи обмежено осудної особи, або до органу, в якому тримається засуджена до позбавлення волі обмежено осудна особа;

— у разі примусової госпіталізації неосудної особи до психіатричного закладу зі звичайним наглядом — до закладу охорони здоров'я, в якому лікується ця особа, а при її перебуванні вдома — до закладу охорони здоров'я за місцем її проживання і в обох випадках, за потреби, — до органів внутрішніх справ;

— у разі примусової госпіталізації неосудної особи до психіатричного закладу з посиленням чи суворим наглядом або тримання її під вартою — до органу внутрішніх справ, на який покладається виконання рішення суду про госпіталізацію.

В усіх цих випадках копії судових рішень направляються також в експертну установу, де особа перебувала на обстеженні.

При встановленні судом обставин, які вказують на те, що суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення не було вчинено або вчинено іншою особою, а також якщо не доведено, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення, суд має постановити ухвалу про відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру та закрити кримінальне провадження. У разі, якщо буде встановлено, що суспільно небезпечне діяння особа вчинила у стані неосудності, а на момент судового розгляду видужала або внаслідок змін у стані її здоров'я відпала потреба в застосуванні примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру може бути закрито судом у разі, якщо неосудність особи на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не була встановлена, а також у разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу. При цьому, після закриття судом кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, прокурор повинен розпочати кримінальне провадження в загальному порядку.

СТАТТЯ 514. ПРОДОВЖЕННЯ, ЗМІНА АБО ПРИПИНЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється на підставі ухвали суду, в межах територіальної юрисдикції якого застосовується цей захід чи відбувається лікування.

2. Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється, якщо особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності, видужала або якщо внаслідок змін у стані її здоров'я відпала потреба в раніше застосовуваних заходах медичного характеру.

3. Розгляд питання про продовження, зміну чи припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється за поданням представника медичного закладу (лікаря-психіатра), де тримається дана особа, у передбаченому статтею 95 Кримінального кодексу України та статтею 512 цього Кодексу порядку. До подання додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування таких примусових заходів.

4. Питання про продовження застосування примусових заходів медичного характеру, призначених судовим рішенням суду іноземної держави стосовно особи, переданої в Україну в порядку, передбаченому статтями 605-611 цього Кодексу та міжнародними договорами України, вирішується за результатами судового розгляду.

ДО ЧАСТИН 1-4.

Стаття 95 Кримінального кодексу України передбачає можливість продовження застосування примусових заходів медичного характеру, яке, як і зміна або скасування (припинення) їх застосування, здійснюється за заявою представника психіатричного закладу, що надає особі психіатричну допомогу, з долученням до цієї заяви висновку комісії лікарів-психіатрів.

За змістом статті 95 Кримінального кодексу України та статті 19 Закону України «Про психіатричну допомогу» зміна примусового заходу медичного характеру може полягати лише в його пом'якшенні у зв'язку з поліпшенням психічного стану особи (наприклад, у переведенні її з психіатричного закладу з посиленням наглядом до закладу зі звичайним наглядом) чи у скороченні строку перебування у психіатричному закладі.

Примусові заходи медичного характеру скасовуються (припиняються) в порядку, передбаченому коментованою статтею у зв'язку з одужанням особи чи зміною її психічного стану на такий, що не

становить очевидної небезпеки для неї або інших осіб. В останньому випадку ухвала суду про передачу такої особи на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом є правом, а не обов'язком суду. Оскільки в законодавстві про психіатричну допомогу не передбачено такого виду діяльності психіатричних закладів охорони здоров'я, як обов'язковий лікарський нагляд за особами, переданими судом на піклування родичам або опікунам, а піклування охоплює обов'язок лікування підопічного, то в даному випадку обов'язок забезпечити такій особі психіатричний лікарський нагляд (амбулаторний чи в умовах стаціонару) покладається не на психіатричний заклад, а безпосередньо на родичів чи опікунів, а тому не є примусовим наданням психіатричної допомоги чи примусовим лікуванням.

З урахуванням специфіки справ про застосування примусових заходів медичного характеру, їх продовження, зміну чи скасування (припинення), зумовлену станом психічного здоров'я людини, суди мають невідкладно вирішувати питання про призначення цих справ до розгляду й оперативно їх розглядати.

При розгляді справи про продовження, зміну або скасування (припинення) застосування примусових заходів медичного характеру суд, за наявності сумніву в правильності висновків комісії лікарів-психіатрів, може викликати в судове засідання представника психіатричного закладу (лікаря-психіатра), який надавав особі психіатричну допомогу, а за потреби — призначити судово-психіатричну експертизу.

У справах про продовження, зміну або скасування (припинення) примусових заходів медичного характеру повідомлення про день і місце судового розгляду представника адміністрації психіатричного закладу і самої особи, щодо якої вирішується таке питання, є обов'язковим.

СТАТТЯ 515. ВІДНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. У разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу або в неї настав тимчасовий розлад психічної діяльності чи інший хворобливий стан психіки, які позбавляли її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, суд на підставі висновку комісії лікарів-психіатрів своєю ухвалою припиняє застосування примусових заходів медичного характеру.

2. Постановлення ухвали суду про припинення застосування примусових заходів медичного характеру є підставою для проведення досудового розслідування чи судового провадження.

3. У разі засудження цієї особи до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи позбавлення волі час її перебування в медичній установі зараховується у строк відбування покарання.

4. Якщо на час розгляду питання про відновлення кримінального провадження закінчився строк давності притягнення до кримінальної відповідальності або прийнято закон, який усуває кримінальну відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, кримінальне провадження підлягає закриттю, якщо особа, щодо якої розглядається питання, не заперечує проти цього.

ДО ЧАСТИН 1-4.

Припинення примусових заходів медичного характеру щодо особи, яка захворіла на психічну хворобу після вчинення кримінального правопорушення, або в неї настав тимчасовий розлад психічної діяльності чи інший хворобливий стан психіки, які позбавляли її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, а потім одужала, є підставою для проведення досудового розслідування чи судового провадження.

При цьому, у випадках закінчення строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності, скасування кримінального закону, наявності акта амністії, помилування та інших передбачених законом підстав кримінальне провадження підлягає закриттю за згодою особи, щодо якої вона розглядається (коли така згода необхідна).

У разі постановлення обвинувального вироку щодо особи, яка одужала, строк застосування до неї примусових заходів медичного характеру виходячи з положень статті 84 Кримінального кодексу України, необхідно зараховувати до строку покарання у такому співвідношенні: один день застосування примусових заходів медичного характеру дорівнює одному дню позбавлення волі.

СТАТТЯ 516. ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ СУДУ

1. Ухвала суду про застосування чи відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру, продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмова у цьому може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

На ухвалу суду про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру у такому разі можуть бути внесені заперечення, які викладаються в апеляційній скарзі, що подається за наслідками судового розгляду в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом.

До частини I.

На ухвалу суду про застосування чи відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру, продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру обмежено осудною особою або законним представником, захисником може бути подана апеляційна скарга протягом тридцяти днів з моменту її оголошення, та касаційна скарга — протягом трьох місяців з моменту оголошення судового рішення судом апеляційною інстанцією. Що ж стосується осудної особи, то вона може самостійно оскаржити зазначені ухвали суду лише у разі, коли щодо неї не постановлено судом у порядку цивільного судочинства рішення про визнання її недієздатною. У разі, коли осудна особа визнана недієздатною, оскарження ухвал суду про застосування чи відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру, продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється її законним представником, захисником.

На ухвалу суду про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру у такому разі можуть бути внесені заперечення, які викладаються в апеляційній скарзі, що подається за наслідками судового розгляду в загальному порядку, передбаченому цим КПК.

Глава 40. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю

СТАТТЯ 517. ОХОРОНА ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, проводяться з дотриманням вимог режиму секретності.

2. Процесуальні рішення не повинні містити відомостей, що становлять державну таємницю.

3. До участі у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, допускаються особи, які мають допуск до державної таємниці відповідної форми та яким надано доступ до конкретної секретної інформації (категорії секретної інформації) та її матеріальних носіїв. Підозрюваний чи обвинувачений бере участь у кримінальному провадженні без оформлення допуску до державної таємниці після роз'яснення йому вимог статті 28 Закону України «Про державну таємницю» та попередження про кримінальну відповідальність за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю.

4. Доступ до матеріалів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, надається захисникам та законним представникам підозрюваного, обвинуваченого, потерпілому та їхнім представникам, перекладачу, експерту, спеціалісту, секретарю судового засідання, судовому розпоряднику, яким надано допуск до державної таємниці та які потребують його під час здійснення своїх прав і обов'язків, передбачених цим Кодексом, виходячи з обставин, встановлених під час кримінального провадження. Рішення про надання доступу до конкретної таємної інформації та її матеріальних носіїв приймаються у формі наказу або письмового розпорядження керівником органу досудового розслідування, прокурором, судом.

5. Потерпілому та його представникам, перекладачу, експерту, спеціалісту, секретарю судового засідання, судовому розпоряднику забороняється робити виписки та копії з матеріалів, які містять державну таємницю.

Захисникам та законним представникам підозрюваного чи обвинуваченого забороняється робити копії з матеріалів, які містять державну таємницю.

Підозрюваний, обвинувачений, його захисник та законний представник з метою підготовки та здійснення захисту можуть робити виписки з матеріалів, що містять державну таємницю. Такі виписки опечатуються особою, якою були зроблені, у вигляді, що унеможливає ознайомлення з їх змістом. Виписки зберігаються з дотриманням вимог режиму секретності в органі досудового розслідування або суді та надаються особі, яка їх склала, на її вимогу: під час досудового розслідування — у приміщенні органу досудового розслідування,

під час судового провадження — у приміщенні суду. Ознайомлення із змістом виписок будь-кого, крім особи, яка їх зробила, не допускається.

6. Матеріальні носії секретної інформації, які не долучені до матеріалів досудового розслідування, передаються в установленому законом порядку на зберігання до режимно-секретного підрозділу органу досудового розслідування.

7. Здійснення кримінального провадження, яке містить державну таємницю, не є підставою для обмеження прав його учасників, крім випадків, передбачених законом та обумовлених необхідністю забезпечення охорони державної таємниці.

До частин 1-7.

Досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, проводяться з дотриманням вимог режиму секретності.

Основними нормативними документами, крім цього КПК, які регулюють охорону державної таємниці під час кримінального провадження, є:

1. Закон України № 3855-ХІІ від 21 січня 1994 року «Про державну таємницю», який регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України. Відповідно до цього Закону під державною таємницею, як секретною інформацією, розуміється вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою. Віднесення інформації до державної таємниці передбачає процедуру прийняття державним експертом з питань таємниць рішення про віднесення категорії відомостей або окремих відомостей до державної таємниці з установленням ступеня їх секретності шляхом обґрунтування та визначення можливої шкоди національній безпеці України у разі розголошення цих відомостей, включенням цієї інформації до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, та з опублікуванням цього Зводу, змін до нього.

2. Указ Президента України № 987/2009 від 01 грудня 2009 року, яким затверджено Перелік посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць. Зокрема, такими посадовими особами, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць, є:

— у Верховному Суді України — голова Верховного Суду України та його заступник;

— у Генеральній прокуратурі України — Генеральний прокурор України та його перший заступник (одна посадова особа);

— у Міністерстві внутрішніх справ України — Міністр внутрішніх справ України, перший заступник Міністра, заступник Міністра — керівник апарату, заступник Міністра; начальник Головного управління — командувач внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та його перший заступник зі служби — начальник штабу;

— у Міністерстві закордонних справ України — Міністр закордонних справ України,

його перший заступник, заступник Міністра — керівник апарату, Заступник Міністра, спеціальний представник України з питань Близького Сходу та Африки;

— у Службі безпеки України — Голова Служби безпеки України, перший заступник, перший заступник — начальник Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України, заступники (три посадові особи), начальник Департаменту охорони державної таємниці та ліцензування Служби безпеки України;

— у Службі зовнішньої розвідки України — Голова Служби зовнішньої розвідки України та його перший заступник (одна посадова особа), заступники (чотири посадові особи).

3. Указ Президента України № 621/2006 від 17 липня 2006 року, яким затверджено Положення про порядок підготовки документів щодо надання доступу до державної таємниці іноземцям та особам без громадянства. Зазначене Положення визначає порядок підготовки документів щодо надання з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки України доступу до державної таємниці іноземцям та особам без громадянства, які не є офіційними представниками іноземної держави чи міжнародної організації, переоформлення та скасування такого доступу. Підставою для надання доступу іноземцям та особам без громадянства є міжнародний договір України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або вмотивоване розпорядження Президента України.

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 1561-12 від 02 жовтня 2003 року, якою затверджений Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях.

5. Наказ Служби безпеки України № 440 від 12 серпня 2005 року, яким затверджений Звод відомостей, що становлять державну таємницю, який є єдиною формою реєстрації цих відомостей в

Україні. З моменту опублікування зазначеного Зводу держава забезпечує захист і правову охорону відомостей, які зареєстровані в ньому. На підставі та в межах Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, з метою конкретизації та систематизації даних про секретну інформацію органи державної влади створюють галузеві або відомчі Розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю, а також можуть створювати міжгалузеві або міжвідомчі переліки відомостей, що становлять державну таємницю. Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що провадять діяльність, пов'язану із державною таємницею, за ініціативою та погодженням із замовником робіт, пов'язаних з державною таємницею, можуть створювати власні Розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю. Такі переліки погоджуються із Службою безпеки України, затверджуються державними експертами з питань таємниць та реєструються у Службі безпеки України. При цьому, Розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю, не можуть суперечити Зводу відомостей, що становлять державну таємницю

6. Спільний наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України № 114/1042/516/1199/936/1687/5/ від 16 листопада 2012 року, яким затверджена Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні». Відповідно до зазначеної Інструкції постанова слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії та додатки до нього, протокол про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості про факт та методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а також відомості, що дають змогу ідентифікувати особу, місце або річ, щодо якої проводиться або планується проведення такої дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам та безпеці, підлягають засекречуванню. Засекречування таких матеріальних носіїв інформації здійснюється слідчим, прокурором, співробітником уповноваженого оперативного підрозділу, слідчим суддею шляхом надання на підставі Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (Розгорнутих переліків відомостей, що становлять державну таємницю), відповідному документу грифа секретності.

7. Наказ Державної судової адміністрації України № 107 від 06 листопада 2008 року, яким затверджене Положення про експертну комісію з питань державної таємниці Державної судової адміністрації України та складу експертної комісії. Зазначене Положення визначає загальні засади діяльності, завдання, порядок створення, права та обов'язки експертної комісії з питань державної таємниці, що створюється у Державній судовій адміністрації України.

Оперативно-розшукові заходи щодо охорони державної таємниці здійснюються відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Контроль за додержанням законодавства про державну таємницю в системі Служби безпеки України здійснюється відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України».

СТАТТЯ 518. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, ЯКЕ МІСТІТЬ ДЕРЖАВНУ ТАЄМНИЦЮ

1. Проведення експертизи щодо законності віднесення інформації у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку до державної таємниці, зміни ступеня секретності цієї інформації та її розсекречування, підготовка висновку щодо завданої національній безпеці України шкоди у разі розголошення секретної інформації чи втрати матеріальних носіїв такої інформації здійснюється посадовою особою, на яку покладено виконання функцій державного експерта з питань таємниць відповідно до закону у сфері державної таємниці. У такому разі на зазначену особу поширюються обов'язки і права, які цим Кодексом передбачено для експертів.

2. Якщо під час проведення експертизи використовуються методики, технології чи інформація, що містять охоронювану державною таємницю, в описовій частині висновку експертизи ці відомості не зазначаються.

До частин 1,2.

Законодавець визначив, що проведення експертизи щодо законності віднесення інформації у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку до державної таємниці, зміни ступеня секретності цієї інформації та її розсекречування, підготовка висновку щодо завданої національній безпеці України шкоди у разі розголошення секретної інформації чи втрати матеріальних носіїв такої інформації здійснюється посадовою особою, на яку покладено виконання функцій державного експерта з питань таємниць відповідно до закону у

сфері державної таємниці. При цьому, якщо під час проведення експертизи використовуються методи, технології чи інформація, що містять охоронювану державною таємницею, в описовій частині висновку експертизи ці відомості не зазначаються.

На державних експертів з питань таємниць, які залучені для проведення експертизи, поширюється обов'язок і права, які цим КПК передбачені для експертів.

Указом Президента України № 987/2009 від 01 грудня 2009 року затверджено Перелік посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць.

Зразок

ПОСТАНОВА
про призначення експертизи щодо законності віднесення
інформації у сфері оборони до державної таємниці

м. Київ

« ____ » _____ 20__ року

Слідчий _____

(найменування органу досудового розслідування, звання, прізвище, ім'я та по батькові)
розглянувши матеріали кримінального провадження № _____, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань « ____ » _____ 20__ року, -

ВСТАНОВИВ:

« ____ » _____ 20__ року слідчим вручене _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. ____ ст. ____ Кримінального кодексу України. Громадянина Б _____ І _____ І _____

Б _____ І.І., підозрюється у тому, що він, будучи службовою особою _____ обласного військового комісаріату, в порушення вимог ст.ст.18,19,28 Закону України «Про державну таємницю» та пунктів 119,120,121,296 Порядку організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, установах і організаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1561-12 від 02 жовтня 2003 року, нехтуючи встановленим порядком надання допуску і доступу до державної таємниці та обов'язками громадянина щодо збереження державної таємниці, « ____ » _____ 20__ року залучив до оформлення робочої картки військового комісара _____ обласного військового комісаріату інвентарний № _____ літера « ____ » від « ____ » _____ 20__ року працівника обласного військового комісаріату А _____ М _____ П _____, який з відома та в присутності підозрюваного здійснив окремі написи показників та умовних позначень на робочій картці, в ході яких ознайомився із відомостями у сфері оборони, що були нанесені на цю робочу картку і становили державну таємницю.

Приймаючи до уваги, що для з'ясування обставин, які мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання з питань державної таємниці, а саме: законності віднесення інформації у сфері оборони на матеріальному носіїві — робочій картці військового комісара _____ обласного військового комісаріату інвентарний № _____, літера « ____ » від « ____ » _____ 20__ року до державної таємниці, керуючись ст.ст.69,110,242,243, 518 Кримінального процесуального кодексу України,-

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити у кримінальному провадженні № _____ експертизу щодо законності віднесення інформації у сфері оборони на матеріальному носіїві — робочій картці військового комісара _____ обласного військового комісаріату інвентарний № _____, літера « ____ » від « ____ » _____ 20__ року до державної таємниці.

2. Відповідно до Переліку посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць, затвердженого Указом Президента України № 987/2009 від 01 грудня 2009 року, залучити для проведення експертизи державного експерта з питань таємниць — начальника Центрального управління захисту інформації і криптології (восьмого центрального управління) Генерального штабу Збройних Сил України П _____ С _____ В _____.

3. На вирішення експерту поставити наступні запитання:

— Чи міститься на матеріальному носіїві — робочій картці військового комісара _____ обласного військового комісаріату інвентарний № _____, літера « ____ » від « ____ » _____ 20__ року інформація у сфері оборони, яка належить до державної таємниці і якщо так:

— Яка саме інформація є таємною та якими конкретними нормами законодавства у сфері охорони державної таємниці вони визначаються?;

— Який ступінь секретності інформації вказаного матеріального носія інформації?;

— Яким чином позначена ця інформація?;

— Яка шкода могла бути завдана національній безпеці та обороноздатності України у разі розголошення зазначеної секретної інформації?

4. Державному експерту для дослідження надати матеріальний носій — робочу карту військового комісара _____ обласного військового комісаріату інвентарний № _____, літера «_____» від «_____» _____ 20__ року.

5. Постанову направити начальнику Центрального управління захисту інформації і криптології (воєнного центрального управління) Генерального штабу Збройних Сил України П____С____В____ для виконання.

Постанова про призначення експертизи щодо законності віднесення інформації у сфері оборони до державної таємниці складена слідчим в _____

(зазначається найменування та адреса органу досудового

розслідування, в приміщенні якого складена постанова)

Слідчий _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Глава 41. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні

СТАТТЯ 519. СЛУЖБОВІ ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ВЧИНЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ

1. Службовими особами, уповноваженими на вчинення процесуальних дій, є:

1) керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України — у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном;

2) капітан судна України — у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

2. Керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України, капітан судна України зобов'язаний призначити іншу службову особу, уповноважену на вчинення процесуальних дій, якщо він є потерпілим внаслідок вчинення відповідного кримінального правопорушення.

3. Службові особи, які здійснювали процесуальні дії, залучаються як свідки до кримінального провадження після його продовження на території України. Вони зобов'язуються надавати пояснення слідчому, прокурору щодо проведених процесуальних дій.

До частин 1-3.

Статус службових осіб дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном, а також їх територій, статус капітанів повітряного, морського чи річкового судна, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, а також приналежність та імунітет цих суден, крім цього КПК, також визначено:

1. Законом України № 2728-III від 20 вересня 2001 року «Про дипломатичну службу».

20 березня 2013 року на засіданні Кабінету Міністрів України схвалено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дипломатичну службу», який розроблено Міністерством закордонних справ України на виконання відповідних доручень Президента України та Кабінету Міністрів України. Внесення змін до зазначеного Закону зумовлене необхідністю забезпечити уніфікацію його термінології в частині визначення закордонних дипломатичних установ України, розмежування статусу постійного представництва України при міжнародній організації, членство в

якій Україна набула або/та членство в якій Україна не набула. Законопроектом також передбачено запровадження механізму регулювання статусу, завдань і функцій закордонних дипломатичних установ України єдиним підзаконним актом. З цією метою після ухвалення даного законопроекту буде розроблено окреме Положення про закордонні дипломатичні установи України, що регулюватиме статус, завдання та функції дипломатичного представництва України за кордоном, консульської установи України та постійного представництва України при міжнародній організації.

2. Указом Президента України № 127/94 від 02 квітня 1994 року «Про Консульський статут України».

3. Міжнародними конвенціями, зокрема:

— Віденською конвенцією про дипломатичні зносини. 1961 рік;

— Віденською конвенцією про консульські зносини. 1963 рік.

— Конвенцією про відкрите море. 1959 рік;

— Конвенцією про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна. 1963 рік.

Службовими особами, уповноваженими на вчинення процесуальних дій, у разі вчинення кримінального правопорушення є:

— керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України — на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном;

— капітан судна України — на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Зазначені службові особи, при умові, що саме вони здійснювали процесуальні дії, залучаються як свідки до кримінального провадження після його продовження на території України і зобов'язані надати пояснення слідчому, прокурору щодо проведених процесуальних дій.

У разі, якщо керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України або капітан судна України є потерпілим внаслідок вчинення відповідного кримінального правопорушення, він зобов'язаний призначити іншу службову особу, уповноважену на вчинення процесуальних дій.

СТАТТЯ 520. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ, КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ, НА ПОВІТРЯНОМУ, МОРСЬКОМУ ЧИ РІЧКОВОМУ СУДНІ, ШО ПЕРЕБУВАЄ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ ПІД ПРАПОРОМ АБО З РОЗПІЗНАВАЛЬНИМ ЗНАКОМ УКРАЇНИ, ЯКЩО ЦЕ СУДНО ПРИПИСАНО ДО ПОРТУ, РОЗТАШОВАНОГО В УКРАЇНІ

1. Службові особи, передбачені частиною першою статті 519 цього Кодексу, зобов'язані негайно провести необхідні процесуальні дії після того, як із заяви, повідомлення, самостійного виявлення або з іншого джерела їм стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва, консульської установи України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

2. Службові особи, передбачені частиною першою статті 519 цього Кодексу, уповноважені на:

1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна, здійснення законного затримання особи в порядку, передбаченому цим Кодексом;

2) проведення слідчих (розшукових) дій у вигляді обыску житла чи іншого володіння особи і особистого обыску без ухвали суду, огляду місця вчинення кримінального правопорушення в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Процесуальні дії під час кримінального провадження, що проводиться згідно з цією статтею, докладно описуються у відповідних процесуальних документах, а також фіксуються за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, коли таке фіксування неможливе з технічних причин.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Коментована стаття визначає процесуальні дії, які можуть проводити керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, а також капітан повітряного, морського чи річкового судна, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, а саме:

— застосувати заходи забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна, здійснення законного затримання особи в порядку, передбаченому цим КПК;

— проведення слідчих (розшукових) дій у вигляді обшуку житла чи іншого володіння особи і особистого обшуку без ухвали суду, огляду місця вчинення кримінального правопорушення в порядку, передбаченому цим КПК.

Зазначені процесуальні дії ці службові особи зобов'язані провести після того, як із заяви, повідомлення, самостійного виявлення або з іншого джерела їм стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва, консульської установи України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Відповідно до Конвенції про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна, 1963 рік, у разі, якщо командир повітряного судна має достатні підстави вважати, що особа скоїла чи готується скоїти правопорушення чи кримінальне правопорушення, він має право застосувати до такої особи розумні запобіжні заходи, необхідні для:

— забезпечення безпеки повітряного судна, пасажирів та майна;

— підтримання порядку та дисципліни на борту судна;

— отримання можливості передати таку особу компетентній владі чи висадити цю особу.

Згідно статті 519 цього КПК та статті 67 Кодексу торговельного мореплавства України капітан судна України в разі вчинення кримінального правопорушення на судні, є службовою особою, уповноваженою на вчинення процесуальних дій у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України. Зміст та форма кримінального провадження на судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, передбаченим статтею 7 цього КПК. У разі, якщо капітан судна є потерпілим внаслідок вчинення кримінального правопорушення, він з числа командного складу екіпажу призначає іншу службову особу, уповноважену на проведення процесуальних дій. Рішення про призначення іншої службової особи, уповноваженої на проведення процесуальних дій, капітаном судна приймається у формі постанови. Капітан судна набуває права і обов'язки потерпілого з моменту подання заяви про вчинення щодо нього кримінального правопорушення або заяви про залучення його до провадження як потерпілого відповідно до статті 55 цього КПК. Якщо кримінальне правопорушення вчинено капітаном судна, настала його смерть чи за станом здоров'я він не може виконувати службові обов'язки або його звільнено з посади у порядку, визначеному чинним законодавством України, службовою особою, уповноваженою на вчинення процесуальних дій у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, є службова особа, на яку покладено виконання обов'язків капітана судна (уповноважена особа) Кримінальне провадження здійснюється та процесуальні документи складаються державною мовою України. Капітан судна (уповноважена особа) забезпечує учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право заявляти клопотання і подавати скарги рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим КПК. Під час здійснення кримінального провадження на судні, відомості досудового розслідування можуть бути розголошені лише з дозволу капітана судна (уповноваженої особи) і в тому обсязі, у якому він визнає це можливим. У необхідних випадках капітан судна (уповноважена особа) попереджає осіб, яким стали відомі дані досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Кримінальне провадження щодо особи, яка користується дипломатичним імунітетом, може здійснюватися за правилами кримінального процесуального законодавства України лише за згодою такої особи або за згодою компетентного органу держави (міжнародної організації), яку представляє така особа, у порядку, передбаченому законодавством України та міжнародними договорами України.

Капітан судна (уповноважена особа) під час перебування морського чи річкового судна за межами України зобов'язаний невідкладно прийняти заяву, повідомлення про кримінальне правопорушення. Усні заяви заносяться до протоколу, який підписується заявником (потерпілим). У протоколі усної заяви, повідомлення наводяться відомості, передбачені пунктами 1, 2, 4 та 7 частини 5 статті 214 цього КПК, а також зазначається прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол та розпочала

досудове розслідування. При цьому, особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, письмово попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення. Заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення вважаються поданими з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність, за виключенням випадків, коли та-

ке попередження неможливо зробити з об'єктивних причин. Капітан судна (уповноважена особа), який прийняв заяву від потерпілого, відповідно до частини 2 статті 55 цього КПК під розпис вручає йому пам'ятку про процесуальні права та обов'язки потерпілого, які передбачені статтями 56 та 57 цього КПК. Така ж пам'ятка під розпис вручається також особі, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з чим вона, після початку кримінального провадження, подала заяву про залучення до провадження як потерпілого.

Якщо капітан судна (уповноважена особа) самостійно виявив або йому з іншого джерела стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на судні, він складає відповідний рапорт. До цього рапорту вносяться наступні відомості: дата і час виявлення або надходження з іншого джерела відомостей, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, із зазначенням цього джерела; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, відомості про заповідану ним шкоду; попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка склала рапорт та розпочала досудове розслідування.

Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, а також рапорти реєструються у книзі обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, яка ведеться за формою, наведеною в додатку 1 до Інструкції про порядок проведення процесуальних дій під час кримінального провадження на морському чи річковому судні України, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, затвердженої наказом Генерального прокурора України № 112 від 14 листопада 2012 року.

Книга обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення зберігається у службовому приміщенні капітана судна (уповноваженої особи). Вона повинна бути прошита, пронумерована, опечатана печаткою та скріплена підписом судовласника або капітана порту. Записи до книги заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення вносяться особисто капітаном судна (уповноваженою особою) у день надходження заяви і повідомлення про кримінальне правопорушення або самостійного виявлення ним кримінального правопорушення. Кожен запис має порядковий номер. До книги вносяться наступні відомості: прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, його анкетні дані (число, місяць, рік народження, місце народження, місце проживання та роботи); місцеві час та дата (із зазначенням часового поясу) надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; місцеві час та дату (із зазначенням часового поясу) затримання особи; проведені процесуальні дії; вжиті заходи забезпечення кримінального провадження; перелік процесуальних документів та вилучених речей, майна та документів, що містяться в зібраних матеріалах процесуальних дій; дата та орган досудового розслідування, якому передано матеріали процесуальних дій, за місцем проведення досудового розслідування відповідно до частини 2 статті 523 цього КПК; дата, дані про судно та прізвище, ім'я, по батькові капітана судна, в разі передачі цих матеріалів капітану (уповноваженій особі) іншого судна під прапором або з розпізнавальними знаками України, що повертається на територію України, про що останній розписується у книзі.

Капітан судна (уповноважена особа) при першій можливості забезпечує внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальне правопорушення, передбачених пунктами 1-7 частини 5 статті 214 цього КПК.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на судні досудове розслідування розпочинається негайно після реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, а також рапортів у відповідній книзі обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення.

Капітан судна (уповноважена особа) несе особисту відповідальність за законність та своєчасність вчинення процесуальних дій.

Капітан судна (уповноважена особа) після реєстрації заяви, повідомлення або рапорту зобов'язаний невідкладно провести процесуальні дії, передбачені пунктами 1 та 2 частини 2 статті 520 цього КПК, які повинні бути спрямовані на: попередження кримінального правопорушення (у разі якщо є відомості про готування до нього); припинення кримінального правопорушення; вжиття заходів для запобігання завданню шкоди людям, судну, вантажу, що перебувають на ньому; організацію допомоги потерпілим, інших заходів щодо запобігання загрози загроплення судна, втрати його морехідних якостей, настання екологічної катастрофи через виливи паливно-мастильних матеріалів, шкідливих речовин, інших тяжких наслідків. Про початок досудового розслідування та його підста-

ви, а також інші відомості, передбачені пунктами 1-5.7 частини 5 статті 214 цього КПК капітан судна (уповноважена особа) має невідкладно, будь-яким доступним способом, повідомити прокурора, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту прописки судна. Для забезпечення кримінального провадження відповідно до пункту 1 частини 2 статті 520 цього КПК капітаном судна (уповноваженою особою) можуть бути без ухвали суду застосовані такі заходи забезпечення кримінального провадження як тимчасове вилучення майна і законне затримання особи.

З метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення капітан судна (уповноважена особа) має провести наступні слідчі (розшукові) дії: огляд місця вчинення кримінального правопорушення; без ухвали суду обшук житла чи іншого володіння особи, а також особистий обшук.

Для забезпечення кримінального провадження капітан судна (уповноважена особа) може застосувати тимчасове вилучення майна підозрюваного на підставах та в порядку, передбачених статтями 167 і 168 цього КПК, склавши під час тимчасового вилучення майна або негайно після його здійснення відповідний протокол (додатки 4.5 до зазначеної Інструкції, та забезпечивши схоронність такого майна відповідно до Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року. Тимчасово вилучити майно також може кожен на судні, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208 цього КПК. При цьому, кожна особа на судні, яка здійснила законне затримання, зобов'язана одночасно із доставлянням затриманої особи до капітана судна (уповноваженої особи) передати йому тимчасово вилучене майно, факт передачі якого засвідчується протоколом (додаток 3 до зазначеної Інструкції). Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду.

Капітан судна (уповноважена особа) має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, лише у випадках: якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин. У відповідності до статті 207 цього КПК кожен на судні має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу: при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється в його вчиненні. При цьому, кожен на судні, хто не є особою, якій законом надано право здійснювати затримання, і затримав відповідну особу, зобов'язаний негайно доставити її до капітана (уповноваженої особи) або негайно повідомити капітана (уповноважену особу) про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Затримання народного депутата України допускається лише в разі, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності. Затримання до неповнолітнього може застосовуватися лише в разі, якщо він підозрюється у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 КПК України. Підставою для застосування капітаном судна (уповноваженою особою) тимчасового запобіжного заходу у вигляді затримання є наявність обгрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави вважати, що підозрюваний може: переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного в цьому ж кримінальному провадженні; перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжувати кримінальне правопорушення, у якому підозрюється. Капітан судна (уповноважена особа) має право затримати особу на строк, необхідний для її доставляння на територію України, та здійснити при цьому обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 цього КПК. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Капітан судна (уповноважена особа), який здійснив затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього КПК, вимагати перевірки обгрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим КПК. Капітан судна (уповноважена особа), який

здійснив затримання, зобов'язаний надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи, або здійснити таке повідомлення самостійно у випадках та в порядку, передбаченому статтею 213 КПК України. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, капітаном судна (уповноваженою особою) складається протокол (додаток 6 до зазначеної Інструкції), в якому, окрім відомостей, передбачених статтею 104 цього КПК зазначаються: координати місця перебування судна, назва судна, дата і місцевий час (із зазначенням часового поясу) затримання відповідно до положень статті 209 цього КПК; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також, за можливості, надсилається прокурору, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки судна. У разі неможливості надіслання прокурору копії протоколу про затримання особи йому про це повідомляється в будь-який спосіб. Капітан судна (уповноважена особа) своїм наказом повинен призначити одну або декілька службових осіб із числа членів екіпажу судна, відповідальних за тримання затриманого, та провести їх інструктаж, про що зробити відмітку у відповідному журналі, який ведеться за формою, наведеною в додатку 2 до зазначеної Інструкції. Службова особа, відповідальна за тримання затриманого, зобов'язана: негайно зареєструвати затриманого в журналі; роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки; звільнити затриманого негайно після зникнення підстави для затримання; забезпечити належне поводження із затриманим та додержання його прав, передбачених Конституцією України, іншими законами України; забезпечити запис у журналі всіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій; забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого. До складу осіб, які надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням та наявності такої можливості може бути допущена конкретна особа, яка має право на зайняття медичною діяльністю. Особа, затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, повинна бути поміщена в спеціально ізольоване, охоронюване приміщення на судні. За її поведінкою встановлюється цілодобове спостереження. Доступ сторонніх осіб до приміщення, де перебуває затриманий, допускається виключно з дозволу капітана судна (уповноваженої особи). Порядок та умови тримання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, мають відповідати вимогам Закону України «Про попереднє ув'язнення» з урахуванням конструктивних особливостей судна та його перебування у плаванні за межами України. Капітан судна (уповноважена особа) зобов'язаний забезпечити доставляння затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, і повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні.

Капітан судна (уповноважена особа) зобов'язаний вжити належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, передбачені цим КПК, а також відповідальність, встановлена законом. Огляд місця вчинення кримінального правопорушення, обшук житла чи іншого володіння особи, особистий обшук здійснюються з обов'язковою участю не менше двох повнятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Повнятими не можуть бути потерпілий, родичі потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження.

З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення капітан судна (уповноважена особа) проводить на судні огляд місця вчинення кримінального правопорушення, про що складає відповідний протокол. За необхідності огляд проводиться негайно після отримання заяви, повідомлення, самостійного виявлення або виявлення з іншого джерела такого правопорушення. При проведенні огляду повинні дотримуватися вимоги, передбачені статтею 237 цього КПК, а також вимоги щодо підстав та порядку тимчасового вилучення майна, передбачені статтями 167 та 168 цього КПК. Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами цього КПК, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи. Про проведення огляду місця вчинення кримінального правопорушення капітаном судна (уповноваженою особою) ут складається відповідний протокол (додаток 7 до зазначеної Інструкції).

Огляд трупа капітаном судна (уповноваженою особою) проводиться з додержанням загальних правил, що стосуються проведення огляду та з урахуванням особливостей, передбачених статтею 238 цього КПК. Про проведення цієї слідчої дії складається відповідний протокол (додаток 8 до зазначеної Інструкції). За наявності на судні лікаря та можливості його участі в проведенні слідчої дії,

огляд трупа проводиться за обов'язкової участі лікаря. Капітан судна (уповноважена особа) після огляду трупа зобов'язаний вжити заходів до його зберігання з метою запобігання гниттю. У разі необхідності, зумовленої тривалістю плавання, капітан судна (уповноважена особа) мають право звернутися до найближчого дипломатичного представництва чи консульської установи України для надання допомоги в організації перевезення трупа до України для проведення судово-медичної експертизи з метою встановлення причин смерті. При цьому, про таке звернення капітан судна (уповноважена особа) невідкладно будь-яким доступним способом повідомляє прокурора, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки судна.

Капітан судна (уповноважена особа) згідно з кримінальним процесуальним законом має право провести обшук на судні без ухвали суду. Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Під час проведення обшуку капітан судна (уповноважена особа) має права осіб, які проводять обшук, та зобов'язаний дотримуватися вимог, передбачених статтями 234 та 236 цього КПК. Про проведення обшуку капітан судна (уповноважена особа) складає відповідний протокол (додаток № 9 до зазначеної Інструкції).

Обшук житла чи іншого володіння народного депутата України, огляд його особистих речей чи багажу допускаються лише в разі, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню під час обшуку незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не належать до предметів, що вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном та повинні зберігатись в порядку, встановленому зазначеною постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року.

Капітан судна (уповноважена особа) згідно з кримінальним процесуальним законом має право проводити особистий обшук на судні без ухвали суду. Особистий обшук проводиться капітаном судна (уповноваженою особою) з дотриманням правил, передбачених частиною 7 статті 223 та статтею 236 цього КПК. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі. Особистий обшук народного депутата України допускається лише в разі, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Особистий обшук та огляд речей співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків застосовується тільки за умови забезпечення присутності офіційних представників цього органу. Процесуальні дії під час кримінального провадження, які проводяться капітаном судна (уповноваженою особою), докладно описуються у відповідних процесуальних документах (протоколах), а також фіксуються за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, коли таке фіксування неможливе з технічних причин.

Відповідно до статті 67 Кодексу торговельного мореплавства України капітан судна (уповноважена особа) у разі необхідності може направити затриману ним особу і зібрані матеріали в Україну на іншому судні під прапором або з розпізнавальним знаком України, зареєстрованому в Україні. При цьому капітан судна (уповноважена особа) повинен внести в книгу обліку заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення відповідні відомості, передбачені підпунктом «і» пункту 2.10 зазначеної Інструкції. Капітан судна (уповноважена особа) несе відповідальність за своєчасність та повноту направлення зібраних матеріалів та затриманої особи відповідним правоохоронним органам України. Зібрані матеріали процесуальних дій мають бути прошиті, аркуші пронумеровані та складено реєстр процесуальних документів і вилучених речей і документів, який додається до матеріалів. У разі вчинення діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, під час перебування судна в порту у внутрішніх або територіальних водах України капітан судна зобов'язаний передати особу, яка підозрюється у вчиненні цього діяння, відповідним правоохоронним органам у порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством України.

СТАТТЯ 521. СТРОК ЗВЕРНЕННЯ ІЗ КЛОПОТАННЯМ ПРО АРЕШТ ТИМЧАСОВО ВИЛУЧЕНОГО МАЙНА

1. Клопотання прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подане не пізніше наступного робочого дня після доставлення на територію України особи, затриманої в дипломатичному представництві, консульській установі, на судні України, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

До частини 1.

Службові особи, зазначені в статті 519 цього КПК, мають право тимчасово вилучити майно в особи, яка була законно затримана в дипломатичному представництві, консульській установі чи на судні України. При цьому, після доставлення такої особи на територію України, прокурор має подати клопотання про арешт тимчасово вилученого майна не пізніше наступного робочого дня після доставлення особи на територію України. При невиконанні цього, тим сово вилучене майно має бути повернуто особі, в якій це майно було тимчасово вилучене.

СТАТТЯ 522. СТРОК ЗАКОННОГО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ

1. Керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України має право затримати особу на необхідний строк, але не більше ніж на сорок вісім годин, і зобов'язаний надати затриманій особі доступ до отримання правової допомоги.

Капітан судна України має право затримати особу на строк, необхідний для її доставлення на територію України.

2. Службові особи, передбачені частиною першою цієї статті, зобов'язані забезпечити доставлення затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, і повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні.

До частин 1,2.

Коментована стаття визначає максимальний строк, на який керівник дипломатичного представництва, консульської установи України чи капітан судна України має право затримати особу, а саме: керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України — на необхідний строк, але не більше ніж на сорок вісім годин із зобов'язанням надати затриманій особі доступ до отримання правової допомоги; капітан судна України — на строк, необхідний для її доставлення на територію України. При цьому, зазначені службові особи зобов'язані забезпечити доставлення затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, а також направлення повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні.

СТАТТЯ 523. МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НА ТЕРИТОРІЇ ДІПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ, КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ, СУДЕН УКРАЇНИ

1. Досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження центрального органу виконавчої влади у сфері закордонних справ України.

2. Досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки.

До частин 1,2.

До досудових розслідувань кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва, консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, застосовується принцип територіальної юрисдикції, відповідно до якого:

— досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження центрального органу виконавчої влади у сфері закордонних справ України;

— досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, здійснюється слідчим

органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки.

{Главу 41-¹ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Коментар до Розділу VII Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

За цим КПК до матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи) відносяться документи, інші матеріали, надані суду під час судового провадження його учасниками, судові рішення та інші документи і матеріали, що мають значення для цього кримінального провадження, документи, які долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності.

Матеріали кримінального провадження підлягають зберіганню.

Основним нормативно-правовим актом, який встановлює строки зберігання судових справ і документів, що утворюються в діяльності суду є наказ Державної судової адміністрації України № 22 від 11 лютого 2010 року «Про затвердження Переліку судових справ і документів, що утворюються в діяльності суду, із зазначенням строків зберігання». Цей Перелік є обов'язковим і включає судові справи і документи обліку судових справ, що утворюються в діяльності апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, військового апеляційного суду Центрального регіону, військового апеляційного суду Військово-Морських Сил України, апеляційних адміністративних судів, апеляційних господарських судів, місцевих судів (районних, районних у містах, міських, міськрайонних, військових судів гарнізонів, окружних адміністративних, господарських).

Наказом Державної судової адміністрації України № 168 від 15 грудня 2011 року затверджена Інструкція про порядок передання до архіву місцевого та апеляційного суду, зберігання в ньому, відбору та передання до державних архівних установ та архівних відділів міських рад судових справ та управлінської документації суду.

У разі втрати матеріалів кримінального провадження, вони підлягають відновленню при наявності ухваленого вироку суду.

Заяву про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, яка подається до суду, який ухвалив вирок, мають всі учасники судового провадження. При цьому, якщо обвинувачений помер, таку заяву для реабілітації обвинуваченого, мають право подати його близькі родичі.

Суд постановляє ухвалу про залишення заяви без руху, із встановленням заявникові строк, необхідний для усунення недоліків, якщо у заяві не зазначено мету відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або відомостей, необхідних для їх відновлення, У разі, якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов'язана із захистом його прав та інтересів, суд своєю ухвалою відмовляє у відкритті провадження про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або залишає заяву без розгляду, якщо провадження було відкрито.

За достатності зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити, а при недостатності зібраних матеріалів — своєю ухвалою закриває розгляд заяви про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження. При цьому, суд має роз'яснити учасникам судового провадження право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

Розділ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

СТАТТЯ 524. УМОВИ ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Відновленню підлягають втрачені матеріали в тому кримінальному провадженні, яке завершилося ухваленням вироку суду.

ДИВИТЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

**СТАТТЯ 525. ОСОБИ, ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО ЗВЕРТАТИСЯ ДО СУДУ ІЗ ЗАЯВОЮ ПРО
ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

1. Втрачені матеріали кримінального провадження можуть бути відновлені за заявою учасника судового провадження. Близькі родичі обвинуваченого, який помер, мають право подати відповідну заяву, якщо це необхідно для його реабілітації.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

**СТАТТЯ 526. ПІДСУДНІСТЬ ЗАЯВИ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

1. Заява про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження подається до суду, який ухвалив вирок.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

**СТАТТЯ 527. ЗМІСТ ЗАЯВИ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

1. У заяві повинно бути зазначено, про відновлення яких саме матеріалів просить заявник, чи був ухвалений вирок, в якому процесуальному статусі перебував заявник, хто конкретно і в якості кого брав участь у судовому розгляді, місце проживання чи місцезнаходження цих осіб, що відомо заявнику про обставини втрати матеріалів кримінального провадження, про місцезнаходження копій документів кримінального провадження або відомостей щодо них, поновлення яких саме документів заявник вважає необхідним, для якої мети необхідне їх поновлення.

2. До заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися у заявника.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

**СТАТТЯ 528. НАСЛІДКИ НЕДОДЕРЖАННЯ ВИМОГ ДО ЗМІСТУ ЗАЯВИ, ВІДМОВА У
ВІДКРИТТІ ПРОВАДЖЕННЯ АБО ЗАЛИШЕННЯ ЗАЯВИ БЕЗ РОЗГЛЯДУ**

1. Якщо у заяві не зазначено мету відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або відомості, необхідні для їх відновлення, суд постановляє ухвалу про залишення заяви без руху, якою встановлює заявникові строк, необхідний для усунення цих недоліків.

2. Якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов'язана із захистом його прав та інтересів, суд своєю ухвалою відмовляє у відкритті провадження про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або залишає заяву без розгляду, якщо провадження було відкрито.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 529. ПІДГОТОВКА ЗАЯВИ ДО РОЗГЛЯДУ

1. Одержавши заяву про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, суддя вживає заходів для одержання від прокурора відомостей та копій відповідних процесуальних документів, які стосуються відновлюваних матеріалів.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 530. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

1. Під час судового розгляду суд використовує ту частину матеріалів кримінального провадження, що збереглася, документи, видані фізичним чи юридичним особам до втрати матеріалів кримінального провадження, копії цих документів, інші довідки, папери, відомості, які стосуються цього провадження.

2. Суд має право допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, осіб (їх представників), які брали участь у судовому розгляді, а в необхідних випадках — осіб, які входили до складу суду, що здійснював судовий розгляд, а також осіб, які виконували судові рішення.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

СТАТТЯ 531. СУДОВЕ РІШЕННЯ

1. На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

2. У рішенні суду про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження зазначається, на підставі яких конкретно доказів, поданих суду і досліджених у судовому засіданні з участю всіх учасників судового провадження, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися.

3. За недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження суд ухвалою закриває розгляд заяви про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження і роз'яснює учасникам судового провадження право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

4. Строк зберігання матеріалів кримінального провадження не має значення для вирішення заяви про їх відновлення.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VII ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

Коментар до Розділу VIII Виконання судових рішень.

Вирок або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді, якщо інше не передбачено цим КПК, набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого цим Кодексом, якщо таку скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги судові рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після ухвалення рішення судом апеляційної інстанції. При поновленні апеляційним судом строку апеляційного оскарження вважається, що вирок чи ухвала суду, ухвала слідчого судді не набрала законної сили. При цьому, апеляційний суд одночасно вирішує питання про зупинення виконання вироку або ухвали. Виконання вироку або ухвали може бути зупинене також в інших випадках, передбачених цим КПК.

Ухвали слідчого судді та суду, які не можуть бути оскаржені, набирають законної сили з моменту їх оголошення, а судові рішення суду апеляційної та касаційної інстанцій, Верховного Суду України — з моменту їх проголошення.

Судове рішення, що набрало законної сили, якщо інше не передбачено цим КПК, звертається до виконання не пізніше як через три дні з дня набрання ним законної сили або повернення матеріалів кримінального провадження до суду першої інстанції із суду апеляційної чи касаційної інстанції або Верховного Суду України. Суд разом із своїм розпорядженням про виконання судового рішення надсилає його копію відповідному органу чи установі, на які покладено обов'язок виконати судові рішення.

Відповідно до Закону України № 606-XIV від 21 квітня 1999 року «Про виконавче провадження» (в редакції Закону України № 2677-VI від 04 листопада 2010 року) підлягають виконанню державною виконавчою службою, крім інших виконавчих документів, також виконавчі листи, що видаються судами, ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом. У разі якщо судові рішення або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, суд видає виконавчий лист, який звертається до виконання в порядку, передбаченому зазначеним Законом.

До набрання обвинувальним вироком законної сили обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не може бути переведений у місце позбавлення волі в іншу місцевість.

Виконання вироку про засудження особи до виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі може бути відстрочено у разі:

— тяжкої хвороби засудженого, яка перешкоджає відбуванню покарання. — до його видужання;
— вагітності засудженої або за наявності у неї малолітньої дитини — на час вагітності або до досягнення дитиною трьох років, якщо особу засуджено за злочин, що не є особливо тяжким;

— якщо негайне відбування покарання може потягти за собою винятково тяжкі наслідки для засудженого або його сім'ї через особливі обставини (пожежа, стихійне лихо, тяжка хвороба або смерть єдиного працездатного члена сім'ї тощо) — на строк, встановлений судом, але не більше одного року з дня набрання вироком законної сили.

При цьому, законодавець встановив, що відстрочка виконання вироку не допускається щодо осіб, засуджених за тяжкі (крім випадків, передбачених пунктом 2 частини першої цієї статті 536 цього КПК) та особливо тяжкі злочини незалежно від строку покарання.

Статтею 537 цього КПК визначений перелік питань, які вирішуються судом під час виконання вироків. Зазначений перелік не є вичерпний, а тому суд під час виконання вироків має право вирішити і інші питання про всякого роду сумніви і протиріччя, що виникають при виконанні вироку.

Після відбуття покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі суд, який ухвалив вирок, має право розглянути питання про зняття судимості з цієї особи за її клопотанням.

Питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках, встановлених законом.

Потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та інші особи мають право звертатися до суду з клопотаннями про вирішення питань, які безпосередньо стосуються їх прав, обов'язків чи законних інтересів. Визначення суду, який має розглядати клопотання, та питань, щодо яких можуть бути подані клопотання, закріплено в частині 2 статті 539 цього КПК.

Час перебування засудженого в лікувальній установі під час відбування покарання у виді позбавлення волі зараховується у строк позбавлення волі.

Порядок і умови виконання судових рішень у кримінальному провадженні та відбування кримінальних покарань визначається Кримінально-виконавчим кодексом України. Підставою виконання і відбування покарання є вирок суду, який набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування.

Органами виконання покарань є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, яким відповідно до Закону України № 2713-IV від 23 червня 2005 року «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та Указу Президента № 394/2011 від 06 квітня 2011 року є Державна пенітенціарна служба України. Її територіальні органи управління, кримінально-виконавча інспекція.

Установами виконання покарань є: арештні доми, кримінально-виконавчі установи, які поділяються на кримінально-виконавчі установи відкритого типу (виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (виправні колонії), спеціальні виховні установи (виховні колонії), військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон.

Виправні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі.

Кримінально-виконавча інспекція виконує покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт.

Військові частини, гауптвахти виконують покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, службового обмеження для військовослужбовців, засуджених за злочини невеликої тяжкості, арешту з утриманням засуджених на гауптвахтах, а також здійснюють контроль за поведінкою засуджених військовослужбовців, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

Арештні доми виконують покарання у виді арешту.

Виправні центри виконують покарання у виді обмеження волі стосовно осіб, засуджених за злочини невеликої та середньої тяжкості, а також засуджених, яким даний вид покарання призначено відповідно до статей 82, 389 Кримінального кодексу України

Дисциплінарний батальйон виконує покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні засуджених військовослужбовців строкової служби.

Слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування.

Виховні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх.

При накладенні судом покарання у вигляді штрафу, засуджений зобов'язаний сплатити штраф у місячний строк після набрання вироком суду законної сили і повідомити про це відповідний суд шляхом представлення документа про сплату штрафу. Якщо засуджений ухиляється від сплати

штрафу, він притягується до кримінальної відповідальності відповідно до статті 389 Кримінального кодексу України

Суд, який постановив вирок про позбавлення засудженого військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, після набрання ним законної сили направляє копію вироку організації чи посадовій особі, які присвоїли це звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас. Стосовно військовослужбовця запасу копія вироку надсилається до військового комісаріату за місцем його проживання.

Копія вироку про службове обмеження для військовослужбовця, після набрання ним законної сили, направляється судом командирі військової частини, де проходить службу засуджений військовослужбовець.

Суд, який постановив вирок, що передбачає як додаткове покарання конфіскацію майна, після набрання ним законної сили надсилає виконавчий лист, копію опису майна і копію вироку для виконання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), про що сповіщає відповідну фінансову установу.

Особи, засуджені до арешту, відбувають покарання, як правило, за місцем засудження в арештних домах, а військовослужбовці — на гауптвахтах.

Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців виконується дисциплінарним батальйоном, організаційну структуру і чисельність якого визначає Міністерство оборони України. Указом Президента України № 139/94 від 05 квітня 1994 року затверджене Положення про дисциплінарний батальйон у Збройних Силах України».

Виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, призначеного як основне покарання, а також як додаткове до основних покарань, покладається на кримінально-виконавчу інспекцію, а проведення індивідуально-профілактичної роботи за місцем проживання засудженої особи з метою її виправлення та недопущення учинення нею нового злочину — на органи внутрішніх справ, і включає в себе: облік засуджених осіб; контроль за додержанням вимог вироку суду засудженою особою, власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи засудженої особи, а також органом, що має право анулювати дозвіл на зайняття відповідним видом діяльності, яка заборонена засудженій особі; ужиття заходів щодо припинення порушень вимог вироку суду; винесення подання органу внутрішніх справ щодо здійснення приводу засуджених осіб, які не з'явилися за викликом до інспекції без поважних причин; організацію початкового розшуку засуджених осіб, місцезнаходження яких невідоме, та надсилання матеріалів до органів внутрішніх справ для оголошення розшуку таких засуджених осіб; здійснення інших заходів, передбачених законом.

Виконання покарання у виді громадських робіт покладається на кримінально-виконавчу інспекцію, а проведення індивідуально-профілактичної роботи за місцем проживання засудженої особи з метою її виправлення та недопущення учинення нею нового злочину — на органи внутрішніх справ, і включає в себе: облік засуджених осіб; роз'яснення порядку і умов відбування покарання; погодження з органами місцевого самоврядування переліку об'єктів, на яких засуджені особи відбувають громадські роботи; здійснення контролю за додержанням умов відбування покарання засудженими особами і власником підприємства за місцем відбування покарання засудженими особами громадських робіт; облік відпрацьованого засудженими особами часу; проведення інших заходів, передбачених законом.

Виконання покарання у виді виправних робіт покладається на кримінально-виконавчу інспекцію, а проведення індивідуально-профілактичної роботи за місцем проживання засуджених осіб з метою їх виправлення та недопущення учинення ними нових злочинів та інших правопорушень — на органи внутрішніх справ і включає в себе: облік засуджених осіб; роз'яснення порядку та умов відбування покарання; контроль за додержанням порядку та умов відбування покарання засудженими особами і власником підприємства за місцем роботи засуджених осіб; проведення виховної роботи із засудженими особами; контроль за поведінкою засуджених осіб; винесення подання органу внутрішніх справ щодо здійснення приводу засуджених, які не з'явились за викликом до інспекції без поважних причин; проведення початкових розшукових заходів засуджених осіб, місцезнаходження яких невідоме, та передача матеріалів до органу внутрішніх справ для оголошення розшуку таких засуджених; надання дозволу на звільнення з роботи засуджених осіб за власним бажанням протягом строку відбування покарання; проведення інших заходів, передбачених законом.

Організація роботи щодо контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, і виконанням ними обов'язків протягом іспитового строку та звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, здійснюється працівниками підрозділів кримінально-виконавчої інспекції за місцем проживання таких засуджених осіб. Проведення індивідуально-профілактичної роботи з метою виправлення та попередження учинення

нових злочинів за місцем проживання зазначених осіб покладається на працівників органів внутрішніх справ. До цієї роботи можуть залучатися працівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також об'єднання громадян, релігійні та благодійні організації. Контроль за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, та проведення з ними індивідуально-профілактичної роботи здійснюються з метою забезпечення виконання покладених на них судом обов'язків, належної поведінки в громадських місцях та за місцем проживання, а щодо звільнених від відбування покарання жінок, які мають дітей віком до трьох років, — забезпечення ними належних умов виховання та догляду за дітьми. Контроль за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, та звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, включає в себе: персональний облік засуджених осіб протягом іспитового строку; проведення спільно з органами внутрішніх справ та відповідними громадськими формуваннями індивідуально-профілактичної роботи із засудженими особами; додержання засудженими особами громадського порядку і виконання обов'язків, покладених на них судом; привід засуджених осіб, які не з'явилися за викликом до інспекції; проведення початкових розшукових заходів засуджених осіб, місцезнаходження яких невідоме; проведення інших заходів, передбачених законодавством.

Особи, засуджені до покарання у виді обмеження волі, відбувають покарання у виправних центрах, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до їх постійного місця проживання до засудження. Направлення до місця відбування покарання осіб, засуджених до обмеження волі, які на час винесення вироку не перебували під вартою, покладається на підрозділи інспекції за місцем проживання засуджених осіб. Засуджені особи прямують до місця відбування покарання самостійно за рахунок держави. Підставою для направлення засудженої особи до місця відбування покарання у виді обмеження волі є копія вироку (постанови, ухвали) суду, що набрав законної сили, завірені підписом судді та печаткою суду.

Спільним наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства внутрішніх справ України № 270/1560 від 19 грудня 2003 року затверджена Інструкція про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань, яка визначає порядок виконання покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських і виправних робіт та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань, здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, організації роботи підрозділів кримінально-виконавчої інспекції щодо направлення осіб, засуджених до покарання у виді обмеження волі, до кримінально-виконавчих установ відкритого типу (виправних центрів).

Розділ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

СТАТТЯ 532. НАБРАННЯ СУДОВИМ РІШЕННЯМ ЗАКОННОЇ СИЛИ

1. Вирок або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді, якщо інше не передбачено цим Кодексом, набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого цим Кодексом, якщо таку скаргу не було подано.

2. У разі подання апеляційної скарги судові рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після ухвалення рішення судом апеляційної інстанції.

3. Якщо строк апеляційного оскарження буде поновлено, вважається, що вирок чи ухвала суду, ухвала слідчого судді не набрали законної сили.

4. Судові рішення суду апеляційної та касаційної інстанцій, Верховного Суду України набирають законної сили з моменту їх проголошення.

5. Ухвали слідчого судді та суду, які не можуть бути оскаржені, набирають законної сили з моменту їх оголошення.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 533. НАСЛІДКИ НАБРАННЯ ЗАКОННОЇ СИЛИ СУДОВИМ РІШЕННЯМ

1. Вирок або ухвала суду, які набрали законної сили, обов'язкові для осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також для усіх фізичних та юридичних осіб, органів держа-

вної влади та органів місцевого самоврядування, їх службових осіб, і підлягають виконанню на всій території України.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 534. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. У разі необхідності спосіб, строки і порядок виконання можуть бути визначені у самому судовому рішенні.

2. Судове рішення, яке набрало законної сили або яке належить виконати негайно, підлягає безумовному виконанню.

3. Виправдувальний вирок або судове рішення, що звільняє обвинуваченого з-під вартти, виконуються в цій частині негайно після їх проголошення в залі судового засідання.

4. У разі поновлення судом апеляційної інстанції строку апеляційного оскарження одночасно вирішується питання про зупинення виконання вироку або ухвали. Виконання вироку або ухвали може бути зупинене також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

5. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у кримінальному провадженні, вирішує суддя суду першої інстанції одноособово, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 535. ЗВЕРНЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ

1. Судове рішення, що набрало законної сили, якщо інше не передбачено цим Кодексом, звертається до виконання не пізніше як через три дні з дня набрання ним законної сили або повернення матеріалів кримінального провадження до суду першої інстанції із суду апеляційної чи касаційної інстанції або Верховного Суду України.

2. Суд разом із своїм розпорядженням про виконання судового рішення надсилає його копію відповідному органу чи установі, на які покладено обов'язок виконати судове рішення.

3. У разі якщо судове рішення або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, суд видає виконавчий лист, який звертається до виконання в порядку, передбаченому законом про виконавче провадження.

4. Органи, що виконують судове рішення, повідомляють суд, який постановив судове рішення, про його виконання.

5. До набрання обвинувальним вироком законної сили обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не може бути переведений у місце pobавлення волі в іншу місцевість.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 536. ВІДСТРОЧКА ВИКОНАННЯ ВИРОКУ

1. Виконання вироку про засудження особи до виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі може бути відстрочено у разі:

1) тяжкої хвороби засудженого, яка перешкоджає відбуванню покарання, — до його видужання;

2) вагітності засудженої або за наявності у неї малолітньої дитини — на час вагітності або до досягнення дитиною трьох років, якщо особу засуджено за злочин, що не є особливо тяжким;

3) якщо негайне відбування покарання може потягти за собою винятково тяжкі наслідки для засудженого або його сім'ї через особливі обставини (пожежа, стихійне лихо, тяжка хвороба або смерть єдиного працездатного члена сім'ї тощо) — на строк, встановлений судом, але не більше одного року з дня набрання вироком законної сили.

2. Відстрочка виконання вироку не допускається щодо осіб, засуджених за тяжкі (крім випадків, передбачених пунктом 2 частини першої цієї статті) та особливо тяжкі злочини незалежно від строку покарання.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 537. ПИТАННЯ, ЯКІ ВИРІШУЮТЬСЯ СУДОМ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ

1. Під час виконання вироків суд, визначений частиною другою статті 539 цього Кодексу, має право вирішувати такі питання:

- 1) про відстрочку виконання вироку;
- 2) про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання;
- 3) про заміну невідбутої частини покарання більшою м'якшою;
- 4) про звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;
- 5) про направлення для відбування покарання жінок, звільнених від відбування покарання внаслідок їх вагітності або наявності дітей віком до трьох років;
- 6) про звільнення від покарання за хворобою;
- 7) про застосування до засуджених примусового лікування та його припинення;
- 8) про направлення звільненого від покарання з випробуванням для відбування покарання, призначеного вироком;
- 9) про звільнення від призначеного покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку;
- 10) про заміну покарання відповідно до частини п'ятої статті 53, частини третьої статті 57, частини першої статті 58, частини першої статті 62 Кримінального кодексу України;
- 11) про застосування покарання за наявності кількох вироків;
- 12) про тимчасове залишення засудженого у слідчому ізоляторі або переведення засудженого з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора для проведення відповідних процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених іншою особою або цією самою особою, за які вона не була засуджена, чи у зв'язку з розглядом справи в суді;
- 13) про звільнення від покарання і пом'якшення покарання у випадках, передбачених частинами 2 і 3 статті 74 Кримінального кодексу України;
- 14) інші питання про всякого роду сумніви і протиріччя, що виникають при виконанні вироку.

Дивись коментар до Розділу VIII Виконання судових рішень.

СТАТТЯ 538. ПИТАННЯ, ЯКІ ВИРІШУЮТЬСЯ СУДОМ ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ ВИРОКУ

1. Після відбуття покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі суд, який ухвалив вирок, має право розглянути питання про зняття судимості з цієї особи за її клопотанням.

Дивись коментар до Розділу VIII Виконання судових рішень.

СТАТТЯ 539. ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СУДОМ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОНАННЯМ ВИРОКУ

1. Питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках, встановлених законом.

Потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та інші особи мають право звертатися до суду з клопотаннями про вирішення питань, які безпосередньо стосуються їх прав, обов'язків чи законних інтересів.

2. Клопотання (подання) про вирішення питання, пов'язаного із виконанням вироку, подається:

1) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого засуджений відбуває покарання, — у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 2-4, 6, 7 (крім клопотання про припинення примусового лікування, яке подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться установа або заклад, в якому засуджений перебуває на лікуванні) частини першої статті 537 цього Кодексу;

2) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого виконується вирок, — у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 10 (у частині клопотань про заміну покарання відповідно до частини третьої статті 57, частини першої статті 58, час-

тини першої статті 62 Кримінального кодексу України), 11, 13 частини першої статті 537 цього Кодексу;

3) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого проживає засуджений, — у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 5, 8, 9 частини першої статті 537 цього Кодексу;

4) до суду, який ухвалив вирок, — у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 1, 10 (в частині клопотання про заміну покарання відповідно до частини п'ятої статті 53 Кримінального кодексу України), 12 (у разі якщо вирішення питання необхідне в зв'язку із здійсненням судового розгляду, воно вирішується судом, який його здійснює), 14 частини першої статті 537, статті 538 цього Кодексу.

3. Клопотання (подання) про вирішення питання, пов'язаного із виконанням вироку, розглядається протягом десяти днів з дня його надходження до суду суддею одноособово згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень цього розділу.

4. У судові засідання викликаються засуджений, його захисник, законний представник, прокурор. Про час та місце розгляду клопотання (подання) повідомляються орган або установа виконання покарань, що відає виконанням покарання або здійснює контроль за поведінкою засудженого; лікарська комісія, що дала висновок стосовно питань застосування до засудженого примусового лікування або його припинення, у випадку розгляду відповідних питань; спостережна комісія, служба у справах дітей, якщо розглядається погоджене з ними клопотання; цивільний позивач і цивільний відповідач, якщо питання стосується виконання вироку в частині цивільного позову, інші особи у разі необхідності.

Непрібуття в судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду клопотання (подання), не перешкоджає проведенню судового розгляду, крім випадків, коли їх участь визнана судом обов'язковою або особа повідомила про поважні причини непрібуття.

5. За наслідками розгляду клопотання (подання) суд постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку. Оскарження прокурором ухвали суду щодо умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або заміни невідбутої частини покарання більш м'яким зупиняє її виконання.

6. У разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо умовно-дострокового звільнення засудженого від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням розгляд повторного клопотання з цього самого питання щодо осіб, засуджених за тяжкі та особливо тяжкі злочини до позбавлення волі на строк не менше п'яти років, може мати місце не раніше як через рік з дня винесення ухвали суду про відмову, а щодо засуджених за інші злочини та неповнолітніх засуджених — не раніше як через шість місяців.

У разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо зняття судимості розгляд повторного клопотання з цього ж питання може мати місце не раніше як через рік з дня винесення ухвали суду про відмову.

7. У разі задоволення клопотання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженим, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання, суддя вправі застосувати примусові заходи медичного характеру відповідно до статей 92-95 Кримінального кодексу України.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

СТАТТЯ 540. ЗАРАХУВАННЯ У СТРОК ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЧАСУ ПЕРЕБУВАННЯ ЗАСУДЖЕНОГО В ЛІКУВАЛЬНІЙ УСТАНОВІ

1. Час перебування засудженого в лікувальній установі під час відбування покарання у виді позбавлення волі зараховується у строк позбавлення волі.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ VIII ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

Розділ IX МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Коментар до Глави 42. Загальні засади міжнародного співробітництва.

Згідно статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Основними міжнародними документами, які регулюють загальні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження є:

1. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, 1959 рік, та Додатковий протокол до Конвенції, 1979 рік, ратифіковані Законом України N44-98-ВР 16 січня 1998 року. Другий додатковий протокол до Конвенції ратифікований Законом України № 3449-VI від 01 червня 2011 року.

2. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах, 1972 рік. Згідно Закону України № 339/95-ВР від 22 вересня 1995 року Україна приєдналася до Конвенції з такою заявою: органами, на які покладаються повноваження згідно з пунктом 1 статті 13 Конвенції, є Міністерство юстиції України (щодо клопотань судів) і Генеральна прокуратура України (щодо клопотань органів досудового слідства).

3. Європейська Конвенція про передачу засуджених осіб, 1983 рік. Україна приєдналася до Конвенції, згідно Закону України № 337/95-ВР від 22 вересня 1995 року.

4. Європейська Конвенція про видачу правопорушників, 1967 рік. Додатковий протокол, 1975 рік, та Другий додатковий протокол, 1978 рік. Конвенція та Протоколи ратифіковані Законом України № 43/98-ВР від 16 січня 1998 року.

5. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 рік. Конвенція ратифікована Законом України № 738/97-ВР від 17 грудня 1997 року.

6. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими особами або умовно звільненими особами, 1964 рік. Україна приєдналася до Конвенції згідно Закону України № 336-95-ВР від 22 вересня 1995 року.

7. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків, 1970 рік. Конвенція ратифікована Україною згідно Закону України № 172-IV від 26 вересня 2002 року.

8. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах, 1993 рік. Конвенція ратифікована Верховною Радою України 10 листопада 1994 року, набула чинності для України 14 квітня 1995 року і застосовується у відносинах України з Республікою Білорусь, Азербайджанською Республікою, Республікою Узбекистан, Російською Федерацією, Республікою Казахстан, Республікою Таджикистан, Республікою Вірменія, Киргизькою Республікою, Республікою Молдова, Грузією і Туркменістаном. 07 жовтня 2002 року в м.Кишинів укладено Конвенцію про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах, яка набула чинності, відповідно до частини другої статті 120 цієї Конвенції, на тридцятий день з дати здачі на зберігання депозитарію третьої ратифікаційної грамоти для Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки та Республіки Казахстан. Відповідно до частин третьої та четвертої цієї ж статті між державами-учасницями Конвенції 2002 року припиняє свою дію Конвенція 1993 року та Протокол до неї від 29 березня 1997 року. Разом з тим, Конвенція 1993 року та Протокол до неї 1997 року продовжуватимуть застосовуватися у відносинах між державами-учасницями цих міжнародних договорів та державами, для яких не набрала чинності Конвенція 2002 року. Оскільки, для України Конвенція 2002 року чинності не набула, втім Україна застосовує лише Конвенцію 1993 року та Протокол до неї 1997 року.

Відповідно до Конвенції 1993 року установи юстиції Договірних Сторін надають правову допомогу з цивільних, сімейних і кримінальних справах відповідно до положень цієї Конвенції та зносять один з одним через свої центральні органи, якщо тільки цією Конвенцією не встановлений інший порядок зносин. Договірні Сторони надають один одному правову допомогу шляхом виконання процесуальних і інших дій, передбачених законодавством запитованої Договірної Сторони, зокрема складання і пересилання документів, проведення обшуків, вилучення, пересилання і видачі речових доказів, проведення експертизи, допиту сторін, обвинувачених, свідків, експертів, порушення карного переслідування, розшуку і видачі осіб, що вчинили злочини, визнання і виконання

судових рішень по цивільним справам, вироків у частині цивільного позову, виконавчих написів, а також шляхом вручення документів. У дорученні про надання правової допомоги повинно бути зазначено: найменування запитуваної установи; найменування запитуючої установи; найменування справи, по якому запитується правова допомога: імена і прізвища сторін, свідків, підозрюваних, підсудних, засуджених або потерпілих, їх місце проживання і місцеперебування, громадянство, заняття, а по кримінальних справах також місце і дата народження і, по можливості, прізвища й імена батьків; для юридичних осіб — їх найменування і місцезнаходження; при наявності представників зазначених осіб, їх імена, прізвища й адреси; зміст доручення, а також інші відомості, необхідні для його виконання; по кримінальних справах також опис і кваліфікація вчиненого діяння і дані про розмір збитку, якщо він був заподіяний у результаті діяння. У дорученні про вручення документа повинні бути також зазначена точна адреса одержувача і найменування документа, що вручається. Доручення повинно бути підписане і скріплене гербовою печаткою запитуючої установи. При виконанні доручення про надання правової допомоги запитувана установа застосовує законодавство своєї країни. На прохання запитуючої установи вона може застосувати і процесуальні норми запитуючої Договірної Сторони, якщо тільки вони не суперечать законодавству запитуваної Договірної Сторони. Якщо запитувана установа не компетентна виконати доручення, вона пересилає його компетентній установі і повідомляє про це запитуючу устанovu. На прохання запитуючої установи запитувана установа свосчасно повідомляє їй і зацікавленим сторонам про час і місце виконання доручення, для того щоб вони могли бути присутніми при виконанні доручення відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони. У випадку, якщо точна адреса зазначеного в дорученні особи невідома, запитувана установа приймає відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої вона знаходиться, необхідні міри для встановлення адреси. Після виконання доручення запитувана установа повертає документи запитуючій установі, у тому випадку, якщо правова допомога не могла бути зроблена, вона одночасно повідомляє про обставини, що перешкоджають виконанню доручення, і повертає документи запитуючій установі.

8. Двохсторонні міжнародні договори та угоди про правову допомогу, зокрема:

— Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах, ратифікований постановою Верховної Ради України № 3941-XII від 04 лютого 1994 року, та Угода про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах, підписана між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща 10 січня 2011 року;

— Договір між Україною і Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах, ратифікований Законом України № 471/96-ВР від 01 листопада 1996 року.

Аналогічні договори також підписані Україною і ратифіковані, зокрема: з Грузією, Естонською Республікою, Латвійською Республікою, Арабською Республікою Єгипет, Республікою Індією, Народною Демократичною Республікою Йемен, Канадою, Корейською Народно-Демократичною Республікою.

За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності.

Центральним органом України, який звертається із запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів є Генеральна прокуратура України, Центральним органом України, який звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав, є Міністерство юстиції України.

Міжнародно-правове співробітництво під час кримінального провадження та наглядова діяльність на даному напрямі здійснюються органами прокуратури України відповідно до Конституції України, чинного законодавства і міжнародних договорів, а також без договору у випадках, коли для належної реалізації завдань і функцій прокуратури необхідне застосування норм міжнародного права або взаємодія з іноземними державними установами чи міжнародними організаціями. При цьому органи прокуратури України повинні дотримуватися принципів взаємної поваги до національного суверенітету і прав людини, добросовісного виконання зобов'язань та невтручання у внутрішні справи іноземних держав.

Головними напрямками взаємодії органів прокуратури України із компетентними установами іноземних держав та міжнародними організаціями є:

— виконання у межах компетенції прокуратури зобов'язань України за міжнародними договорами про міжнародно-правове співробітництво під час кримінального провадження, зокрема щодо надання міжнародної правової допомоги, видачі осіб (екстрадиції), перейняття кримінального провадження та з інших передбачених такими договорами питань;

— проведення заходів міжнародного співробітництва — зустрічей, переговорів, конференцій та семінарів, реалізацію проектів і програм співпраці з метою удосконалення механізмів та процедур надання правової допомоги й обміну досвідом, встановлення та розвитку контактів з компетентними установами іноземних держав і міжнародними організаціями;

— удосконалення договірної бази співробітництва шляхом укладання міжвідомчих угод, які стосуються компетенції прокуратури, та участі у підготовці міжнародних договорів України у галузі співробітництва під час кримінального провадження, а також чинного законодавства з цих питань.

Прокурори обласного рівня, міст з районним поділом, міські, районні та прирівняні до них прокурори беруть безпосередню участь у галузі міжнародного співробітництва під час кримінального провадження винятково у випадках, коли це прямо передбачено відповідними міжнародними договорами України або у межах повноважень, наданих їм чинним законодавством та наказами і дорученнями Генерального прокурора України.

Організацію роботи міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та здійснення нагляду за додержанням законів у міжнародно-правовій галузі під час кримінального провадження здійснює Головне управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України, старші прокурори і прокурори прокуратур обласного рівня з міжнародно-правових доручень та спеціально визначені відповідними наказами працівники прокуратур, де такі посади не введені. За зверненням Головного управління міжнародно-правового співробітництва керівники відповідних структурних підрозділів Генеральної прокуратури України у визначений строк зобов'язані надавати висновок про: законність та обґрунтованість прийнятого у кожному кримінальному провадженні рішення про його передавання за кордон, а також наявність підстав для подальшого розслідування в Україні при надходженні кримінального провадження з-за кордону, а у разі прийняття рішення про неможливість забезпечення такого розслідування в Україні — висновок з цього приводу погоджувати з відповідним заступником Генерального прокурора України; відповідність чинному законодавству України дій або рішень українських органів досудового розслідування під час виконання запиту іноземної компетентної установи, які оскаржуються чи перевіряються; законність процесуальних рішень у кримінальному провадженні та наявність підстав для звернення із запитом про видачу особи, встановленої або затриманої на території іноземної держави, або відмови від такого звернення; законність рішень щодо набуття особою громадянства України, визнання її біженцем чи особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту при вирішенні питання про видачу особи з України.

Прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізовані прокурори (на правах обласних), прокурори міст з районним поділом, міські, районні, міжрайонні та прирівняні до них прокурори у межах компетенції зобов'язані забезпечити нагляд за додержанням законів з питань міжнародно-правового співробітництва під час кримінального провадження, зокрема:

— забезпечувати виконання підпорядкованими прокурорами та органами досудового розслідування вимог статті 575 цього КПК щодо видачі особи (екстрадиції), для чого мають вивчати матеріали кримінального провадження стосовно встановленої або затриманої за кордоном особи із складанням висновку щодо обґрунтованості звернення, наявності умов для екстрадиції такої особи та відповідності документів органу досудового розслідування вимогам міжнародних договорів і чинного законодавства України;

— з метою своєчасного надходження від ініціатора розшуку відповідного запиту, не пізніше 60 годин з моменту затримання, у тому числі у порядку статті 208 цього КПК, або встановлення на території України особи, яка вчинила злочин за її межами, інформувати про це факсимільним зв'язком і поштою Головне управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України або Міністерство юстиції України, якщо питання видачі такої особи належить до його компетенції;

— про кожен випадок затримання або взяття під варту громадянина іноземної держави, який розшукується з метою екстрадиції, негайно повідомляти Міністерство закордонних справ України, а у разі надходження відповідного звернення забезпечувати співробітникам дипломатичного представництва або консульської установи держави громадянства такої особи побачення із затриманим (заарештованим);

— здійснювати нагляд за додержанням правоохоронними органами України вимог статей 208, 582 цього КПК при затриманні розшукуваної особи за умови наявності звернення компетентного органу іноземної держави, яке повинно містити відповідну інформацію, передбачену міжнародним договором, а у разі якщо у зверненні компетентного органу іноземної держави не вказано необхідних даних, невідкладно доручати уповноваженій службовій особі їх отримати;

— за кожним фактом затримання іноземця або особи без громадянства, розшукуваних компетентними органами іноземних держав для притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання

вироку суду, проводити перевірку наявності законних підстав для затримання, відповідності процесуального оформлення затримання чинному законодавству України, своєчасності і повноти виконання органом, що здійснив затримання, вимог статтей 208, 582 цього КПК і про результати перевірки впродовж 60 годин повідомляти Головне управління міжнародно-правового співробітництва.

— при надходженні звернення іноземного компетентного органу звертатися до слідчого судді з клопотанням про застосування тимчасового арешту такої особи на строк, визначений цим КПК або відповідним міжнародним договором України, до надходження запиту про її видачу, та надавати разом із клопотанням на розгляд слідчого судді відповідні документи, передбачені міжнародним договором України та статтею 583 цього КПК;

— забезпечувати звернення з клопотанням про тримання особи під вартою у порядку статті 597 цього КПК;

— забезпечувати участь прокурора, який має належні знання у галузі міжнародно-правового співробітництва та відповідну фахову підготовку, у розгляді слідчим суддею кожного клопотання про тимчасовий, екстрадиційний арешт, а також про наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою, при необхідності вживати передбачені цим КПК заходи до апеляційного оскарження винесеної слідчим суддею ухвали, яка суперечить вимогам кримінального процесуального законодавства або міжнародного договору України.

— у разі оскарження до слідчого судді рішень Генеральної прокуратури України або Міністерства юстиції України про видачу особи забезпечувати участь прокурора у судовому розгляді таких скарг;

— забезпечувати додержання законних прав особи у процесі видачі (екстрадиції), а також при перейнятті кримінального провадження від іноземної держави.

— при отриманні прокуратурою районного, міського або обласного рівня повідомлення іноземного правоохоронного органу або іншої іноземної установи, чи органу МВС України, у тому числі Робочого апарату Українського бюро Інтерполу МВС України, про затримання чи встановлення іноземним компетентним органом особи, яка розшукується українськими правоохоронними органами з метою видачі (екстрадиції) в Україну, не пізніше 60 годин з часу отримання такого повідомлення, факсимільним та поштовим відправленням через прокуратури обласного рівня інформувати Генеральну прокуратуру України про намір вимагати видачу (екстрадицію) особи.

— забезпечувати додержання вимог міжнародних договорів та статті 576 цього КПК щодо межі кримінальної відповідальності осіб, виданих в Україну у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування та під час судового провадження;

— забезпечувати додержання вимог міжнародних договорів та статті 598 цього КПК щодо межі призначення покарання особі, кримінальне провадження стосовно якої перейнято від іноземного компетентного органу.

— при здійсненні нагляду за додержанням правоохоронними органами України вимог статтей 552, 600 цього КПК щодо порядку підготовки запиту про міжнародну правову допомогу та передачу кримінального провадження особливу увагу звертати на відповідність змісту та форми запиту, додатків до нього положенням міжнародних договорів, у тому числі заявам чи застереженням запитуваної держави;

— за необхідності виконання на території іноземної держави процесуальних дій, дозвіл на проведення яких в Україні надається прокурором або судом, забезпечувати додержання органом досудового розслідування вимог частини 2 статті 562 цього КПК;

— забезпечувати виконання запиту іноземної держави про проведення процесуальних дій, який надійшов з уповноваженого (центрального) органу або безпосередньо з іноземної компетентної установи, відповідно до вимог статті 558 цього КПК та з дотриманням місячного строку проведення слідчих (розшукових) дій з дати надходження звернення до безпосереднього виконавця;

— у разі неможливості виконання запитуваних процесуальних дій у встановлений законом строк за п'ять днів до його закінчення забезпечувати надходження до уповноваженого (центрального) органу обґрунтованого клопотання про необхідність продовження строку виконання запиту.

— при оскарженні до суду відповідно до вимог статті 572 цього КПК рішень, дій або бездіяльності органів досудового розслідування у зв'язку з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу забезпечувати обов'язкову участь у судовому засіданні прокурора, який здійснює безпосередній нагляд за додержанням законів під час проведення відповідним органом досудового розслідування;

— до клопотань українського органу досудового розслідування про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави до матеріалів долучати висновок прокуратури обласного рівня щодо: законності та обґрунтованості притягнення особи до відповідальності, повноти розслідування в Україні; наявності процесуальних строків (із обов'язковим зазначенням дати

їх закінчення); належності оформлення матеріалів кримінального провадження, можливості їх спрямування для перейняття провадження компетентним органам іноземної держави.

— не допускати випадків порушення клопотання про передачу кримінального провадження іноземному компетентному органу до виконання у повному обсязі на території України всіх необхідних та можливих за відсутності підозрюваного процесуальних дій.

Наказом Генеральної прокуратури України № 8гн від 11 лютого 2013 року «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва» затверджена Інструкція про організаційно-протокольне забезпечення заходів міжнародного співробітництва, які здійснюються органами прокуратури України.

Відповідно до Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Указом Президента України № 395/2011 від 06 квітня 2011 року, на Міністерство юстиції України, крім інших завдань, також покладено обов'язок здійснення міжнародно-правового співробітництва, забезпечення дотримання і виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України з правових питань.

Згідно Положення про Головні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 1707/5 від 23 червня 2011 року, Головне управління юстиції організовує взаємодію судів та інших органів державної влади у цивільних та кримінальних справах із компетентними органами іноземних держав на підставі законів, міжнародних договорів України; забезпечує виконання положень міжнародних договорів України про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах.

Якщо внаслідок виконання в Україні запиту про міжнародну правову допомогу отримані відомості, які згідно із законом віднесені до державної таємниці, вони можуть бути передані запитуючій стороні виключно через уповноважений (центральный) орган України, за умови, що ці відомості не завдадуть шкоди інтересам України або іншої держави, що надала їх Україні, лише за наявності договору про взаємний захист інформації та згідно з передбаченими ним вимогами і правилами.

Консульські установи або дипломатичні представництва інших держав в Україні мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам.

Порядок виконання на території України європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, крім цього КПК, також визначено Інструкцією про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затвердженою спільним наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Верховного Суду України, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту України з питань виконання покарань № 34/5/22/130/512/326/73 від 29 червня 1999 року.

Глава 42. Загальні засади міжнародного співробітництва

СТАТТЯ 541. РОЗ'ЯСНЕННЯ ТЕРМІНІВ

1. Терміни, що їх взято в цьому розділі Кодексу, якщо немає окремих вказівок, мають таке значення:

1) міжнародна правова допомога — проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою;

2) видача особи (екстрадиція) — видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави;

3) перейняття кримінального провадження — здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом;

4) запитуюча сторона — держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа;

5) запитувана сторона — держава, до компетентного органу якої направляється запит;

6) уповноважений (центральный) орган — орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і

вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги;

7) компетентний орган — орган, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом згідно з цим розділом або який забезпечує виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги;

8) екстрадиційна перевірка — діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин;

9) екстрадиційний арешт — застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції);

10) тимчасовий арешт — взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений цим Кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію);

11) тимчасова видача — видача на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальній справі.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 542. ОБСЯГ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі за-суджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 543. ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. Порядок направлення запиту до іншої держави, порядок розгляду уповноваженим (центральним) органом України запиту іншої держави або міжнародної судової установи про таку допомогу і порядок виконання такого запиту визначаються цим Кодексом і чинними міжнародними договорами України.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 544. НАДАННЯ ТА ОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЧИ ІНШОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА БЕЗ ДОГОВОРУ

1. За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності.

2. Уповноважений (центральний) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги.

3. Згідно з умовами частини першої цієї статті уповноважений (центральний) орган України розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитувачої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності.

4. Уповноважений (центральний) орган України при зверненні за міжнародною правовою допомогою до такої держави та наданні такій державі міжнародної правової допомоги керується цим Кодексом.

5. За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральний) орган України надсилає запит про надання міжнародної правової допомоги до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 545. ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН УКРАЇНИ

1. Генеральна прокуратура України звертається із запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів.

2. Міністерство юстиції України звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав.

3. Якщо цим Кодексом або чинним міжнародним договором України передбачено інший порядок зносин, на визначений цими законодавчими актами орган поширюються повноваження, передбачені частинами першою, другою цієї статті.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 546. ІНФОРМАЦІЯ, ЩО МІСТИТЬ ДЕРЖАВНУ ТАЄМНИЦЮ

1. Якщо внаслідок виконання в Україні запиту про міжнародну правову допомогу отримані відомості, які згідно із законом віднесені до державної таємниці, вони можуть бути передані запитуючій стороні виключно через уповноважений (центральний) орган України, за умови, що ці відомості не завдають шкоди інтересам України або іншої держави, що надала їх Україні, лише за наявності договору про взаємний захист інформації та згідно з передбаченими ним вимогами і правилами.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 547. ВИКОНАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ДІПЛОМАТИЧНИМИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ АБО КОНСУЛЬСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

1. Консульські установи або дипломатичні представництва інших держав в Україні мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 548. ЗАПИТ ПРО МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

1. Запит (доручення, клопотання) про міжнародне співробітництво складається органом, який здійснює кримінальне провадження, або уповноваженим ним органом згідно з вимогами цього Кодексу та відповідного міжнародного договору України, а за його відсутності — згідно з цим Кодексом.

2. Запит і додучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу.

3. Запит і додучені до нього документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору — офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою.

4. Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку.

5. Уповноважений (центральний) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку.

Виконання такого запиту здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе тільки після отримання українською стороною оригіналу запиту.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 42. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.

СТАТТЯ 549. ЗБЕРІГАННЯ ТА ПЕРЕДАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ І ДОКУМЕНТІВ

1. Речові докази і документи, передані запитуваною стороною на виконання запиту (доручення, клопотання) компетентного органу України у порядку міжнародного співробітництва, зберігаються в порядку, встановленому цим Кодексом для зберігання речових доказів та документів, і після закінчення кримінального провадження повертаються запитуваній стороні, якщо не було досягнуто домовленості про інше.

2. Під час передання компетентному органу запитувачої сторони речових доказів і документів на виконання запиту (доручення, клопотання) у порядку міжнародного співробітництва компетентний орган України може відмовитися від вимоги їх повернення в Україну після закінчення кримінального провадження у запитувачої стороні у разі, якщо на території України відсутня потреба їх використання для досудового розслідування та судового розгляду в іншому кримінальному провадженні або відсутні правомірні вимоги третіх осіб щодо права на відповідне майно чи спір щодо нього розглядається у суді.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Дана стаття визначає, що речові докази і документи, передані запитуваною стороною на виконання запиту (доручення, клопотання) компетентного органу України у порядку міжнародного співробітництва, зберігаються в порядку, встановленому цим Кодексом для зберігання речових доказів та документів, і після закінчення кримінального провадження повертаються запитуваній стороні, якщо не було досягнуто домовленості про інше.

Зберігання таких речових доказів та документів визначений Постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 року, якою затверджений Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження.

СТАТТЯ 550. ДОКАЗОВА СИЛА ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Документи, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитувачої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання дій, передбачених у запиті про міжнародне співробітництво, органами іноземної держави та за процедурою, передбаченою законодавством запитуваної держави, не потребують легалізації і визнаються судом допустимими, якщо під час їх отримання не було порушено засади справедливого судочинства, права людини і основоположні свободи.

3. Правовий статус учасників кримінального провадження в іноземній державі не потребує додаткового встановлення за правилами цього Кодексу.

ДО ЧАСТИНИ 1.3.

Положення частини першої цієї статті визначають, що документи, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитувачої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України.

Значна більшість договорів України з іншими державами про надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах не передбачає додаткове засвідчення документів, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво. Так, згідно Договору між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах Документи, що надсилаються установами юстиції та іншими установами в порядку надання правової

допомоги, повинні бути засвідчені підписом компетентної особи та скріплені гербовою печаткою запитуючої установи. Документи, що були складені або засвідчені відповідною установою однієї з Договірних Сторін, скріплені печаткою та засвідчені підписом компетентної особи, мають силу документа на території другої Договірної Сторони без будь-якого іншого засвідчення. Це стосується також копій та перекладів, що засвідчені відповідним органом. Документи, що на території однієї з Договірних Сторін визнаються дійсними, вважаються такими й на території другої Договірної Сторони.

05 жовтня 1961 року державами — членами Гаазької конференції була прийнята Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів. Україна приєдналася до цієї Конвенції відповідно до Закону України № 2933-III від 10 січня 2002 року. Конвенція передбачає скасування вимог дипломатичної або консульської легалізації іноземних офіційних документів, до яких також відносяться документи, які виходять від органу або посадової особи, що діють у сфері судової юрисдикції держави, включаючи документи, які виходять від органів прокуратури, секретаря суду або судового виконавця.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 61 від 18 січня 2003 року «Про надання повноважень на проставлення апостиля, передбаченого Конвенцією, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів» наказом Міністерства юстиції України № 237/803/151/5

від 05 грудня 2003 року були затверджені Правила проставлення апостиля на офіційних документах, призначених для використання на території інших держав Згідно зазначених Правил апостиль також проставляється на документах, які виходять від органів судової влади України, органів прокуратури України та юстиції.

**Додаток
До Правил проставлення апостиля**

Apostille Апостиль (Convention de La Haye du 5 octobre 1961 Гаазька Конвенція від 5 жовтня 1961 року)	
1. Україна _____	
Цей офіційний документ	
2. підписаний _____	
3. у якості _____	
4. містить проставлену печатку / штамп _____	
Підтверджено	
5. в _____	6. дата _____
7. ким _____	
8. N _____	
9. Печатка / штамп _____	10. Підпис _____

**Коментар до Глави 43. Міжнародна правова допомога
при проведенні процесуальних дій.**

Основним міжнародним документом, що регулює порядок надання міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій, є Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, 1959 рік, Додатковий протокол до Конвенції, 1979 рік, ратифіковані Законом України № 44/98-ВР 16 січня 1998 року, та Другий додатковий протокол до Конвенції, ратифікований Законом України № 3449-VI від 01 червня 2011 року. При цьому, Конвенція і Додатковий протокол до Конвенції ратифіковані з такими заявами і застереженнями:

а) до статті 2: Україна також залишає за собою право не виконувати запит про подання допомоги, якщо є достатні підстави вважати, що він спрямований на переслідування, засудження або покарання особи за ознаками її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі.

етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; виконання запиту є несумісним з принципом «*non bis in idem*» («немає двох покарань за один злочин»); запит стосується правопорушення, яке є предметом розслідування або судового розгляду в Україні;

б) до пункту 1 статті 5: Україна виконуватиме судові доручення щодо обшуку або арешту майна за умови, передбаченої підпунктом «с» пункту 1 статті 5;

в) до пункту 3 статті 7: повістка про виклик до суду обвинуваченої особи, яка перебуває на території України, повинна передаватися відповідним органам не пізніше як за 40 днів перед датою, встановленою для явки;

г) до пункту 1 статті 15: органами, на які покладаються повноваження згідно з пунктом 1 статті 15 Конвенції є Міністерство юстиції України (у справах на стадії судового слідства) і Генеральна прокуратура України (у справах на стадії досудового слідства);

г) до пункту 2 статті 16: прохання та документи, які до них додаються, мають надсилатися до України разом з перекладом на українську мову або на одну з офіційних мов Ради Європи, якщо вони не складені цими мовами;

д) до статті 24: для цілей цієї Конвенції «судовими органами» України є: суди загальної юрисдикції, прокурори всіх рівнів, органи попереднього слідства.

Другий додатковий протокол до Конвенції ратифікований з такими заявами та застереженнями:

а) до статті 3: органами, на які покладаються повноваження згідно з пунктом 2 статті 11 Конвенції у редакції статті 3 Другого додаткового протоколу, Міністерство юстиції України (у справах на стадії судового слідства) і Генеральна прокуратура України (у справах на стадії досудового слідства);

б) до статті 4: у випадках, визначених пунктами 1, 2 та 5 статті 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу, якщо не використовуються безпосередні канали зв'язку, прохання у справах на стадії судового слідства надсилаються Міністерству юстиції України, а прохання на стадії досудового слідства — Генеральній прокуратурі України. Безпосереднє надіслання прохань про надання взаємної правової допомоги згідно з пунктами 1, 3 (крім прохань адміністративних органів) та 5 статті 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу здійснюється через головні управління юстиції (у справах на стадії судового слідства) та через прокуратури обласного рівня (у справах на стадії досудового слідства). Компетентними органами для безпосереднього отримання прохань на підставі пункту 6 статті 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу в Україні є суди, які постановили вирок у конкретній справі. Відповідно до підпункту «d» пункту 8 статті 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу Україна залишає за собою право виконувати прохання адміністративних органів Сторін, згадані у пункті 3 статті 1 та пункті 3 статті 15 Конвенції у редакції цього Протоколу, коли вони направлені до Генеральної прокуратури України. Відповідно до пункту 9 статті 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу Україна погоджується приймати та виконувати прохання, одержані за допомогою електронних або інших засобів зв'язку, за умови, що запитуюча Сторона гарантує невідкладне надання письмового оригіналу цього прохання. Матеріали, отримані внаслідок виконання такого прохання, надаватимуться запитуючій Стороні лише після надходження оригіналу прохання;

в) до статті 6: для цілей статті 24 Конвенції у редакції статті 6 Другого додаткового протоколу «судовими органами» Україна вважає суди загальної юрисдикції, прокурорів усіх рівнів та органи досудового слідства;

г) до пункту 4 статті 11: Україна залишає за собою право не бути зв'язаною умовами, установленими Стороною, що надає інформацію, відповідно до пункту 2 статті 11 Другого додаткового протоколу якщо, вона попередньо не отримає повідомлення про характер інформації, що надається, та не надасть згоду на передачу такої інформації;

г) до пункту 7 статті 13: Україна заявляє, що згода особи, про яку йдеться у пункті 3 статті 13 Другого додаткового протоколу, повинна бути отримана до досягнення домовленості між компетентними органами відповідно до пункту 1 цієї статті;

д) до статті 16: відповідно до пункту 2 статті 33 Другого додаткового протоколу Україна заявляє, що вона користується правом не приймати статтю 16;

е) до статті 17: відповідно до пункту 2 статті 33 Другого додаткового протоколу Україна заявляє, що вона користується правом не приймати статтю 17;

е) до пункту 4 статті 18: для цілей статті 18 Другого додаткового протоколу в Україні компетентними органами є підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України;

ж) до статті 19: відповідно до пункту 2 статті 33 Другого додаткового протоколу Україна заявляє, що вона користується правом не приймати статтю 19;

з) до статті 20: в Україні органом, який приймає рішення про створення спільної слідчої групи відповідно до статті 20 Другого додаткового протоколу, є Генеральна прокуратура України;

и) до пункту 5 статті 26: Україна заявляє, що передані іншій Стороні персональні дані не можуть використовуватися останньою без попередньої згоди України для цілей, зазначених у пункті 1 статті 26 Другого додаткового протоколу, в рамках проваджень, щодо яких Україна може відмовити або встановити обмеження у передачі або використанні персональних даних згідно з Конвенцією або Протоколами до неї.

Орган, що проводить розслідування у справі, згідно з вимогами статті 14 зазначеної Конвенції готує обґрунтований запит про проведення процесуальних дій на території іноземної держави і через свій центральний орган, а в разі знаходження кримінальної справи в провадженні органів прокуратури — через прокуратуру області (прирівняну до неї прокуратуру) надсилає запит до Генеральної прокуратури України, яка після вивчення та перевірки матеріалів, за наявності передбачених законом підстав для звернення, спрямовує запити до Міністерства юстиції України. У разі потреби виконання доручення суду на території іноземної держави запит надсилається до Міністерства юстиції України через відповідне управління юстиції, яке після вивчення та перевірки матеріалів, у разі відповідності змісту та форми запиту і необхідних додатків положенням Конвенції, готує і в якомога стислий термін надсилає відповідному органу іноземної держави запит про проведення процесуальних дій/виконання доручення суду.

Запит про проведення процесуальних дій/виконання доручення суду, що надійшов від відповідного органу іноземної держави, розглядається Міністерством юстиції України. За відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями міжнародних договорів перешкоджають наданню правової допомоги, запит про проведення процесуальних дій направляється до Генеральної прокуратури України, яка відповідно до вимог закону про підслідність передає його компетентній установі для організації виконання. Запит про виконання доручення суду відповідно до вимог закону про підсудність надсилається відповідному управлінню юстиції, яке, в свою чергу, організовує його виконання. Зібрані матеріали, завірені гербовою печаткою органу виконання запиту, надсилаються до Міністерства юстиції України для подальшої передачі відповідному органу іноземної держави. У разі потреби Міністерство юстиції України має право зажадати від органу, що безпосередньо виконував запит, направлення додаткових матеріалів, належного їх оформлення тощо.

У разі неможливості виконання запиту відповідний орган іноземної держави інформується про це з мотивованим викладенням відповідних причин.

У відповідності з пунктом 2 статті 15 зазначеної Конвенції у виняткових випадках запит відповідного органу іноземної держави може надсилатися безпосередньо компетентній установі України, яка організовує його виконання, інформуючи про це Міністерство юстиції України.

Термін виконання запитів про надання правової допомоги не повинен перевищувати 30 діб.

Законодавець визначив, що зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу повинні відповідати вимогам цього КПК, якщо такий договір не укладений, або умовам міжнародного договору України, що застосовується у конкретному випадку.

Для прикладу наводиться Договір між Україною та Канадою про взаємну правову допомогу у кримінальних справах.

Договір

між Україною і Канадою про взаємну правову допомогу у кримінальних справах

ДАТА ПІДПИСАННЯ: 23.09.96 р.

ДАТА РАТИФІКАЦІЇ: 17.12.97 р.

ДАТА НАБУТТЯ ЧИННОСТІ: 01.03.99 р.

Україна та Канада, бажаючи покращити ефективність діяльності обох держав у розслідуванні, судовому розгляді та боротьбі із злочинністю шляхом співпраці та взаємодопомоги в кримінальних справах, домовились про наступне:

ЧАСТИНА I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

СТАТТЯ 1 ЗОБОВ'ЯЗАННЯ НАДАВАТИ ВЗАЄМОДОПОМОГУ

1. Договірні Сторони будуть, згідно з цим Договором, надавати одна одній найширшу взаємодопомогу у кримінальних справах.

2. Взаємодопомога полягатиме у наданні допомоги запитуваному державою щодо розслідувань чи судового розгляду у кримінальних справах в запитуючій державі, незалежно від того, судом або іншим уповноваженим органом ця допомога запитується чи надається.

3. «Кримінальні справи» в розумінні даного Договору означають для України — розслідування чи судовий розгляд відносно будь-якого злочину, передбаченого законом, прийнятим Верховною Радою (парламентом) і для Канади — розслідування чи судовий розгляд відносно будь-якого злочину, передбаченого законом, прийнятим парламентом чи законодавчими зборами провінції.

4. Кримінальні справи також включатимуть розслідування чи судовий розгляд стосовно злочинів у сферах оподаткування, мита, митних зборів та у сфері міжнародних переміщень капіталу та виплат.

5. Допомога полягатиме у:

- a) визначенні місцезнаходження осіб і предметів та їх ідентифікації;
- b) врученні документів, у тому числі документів, у яких міститься запит про виклик осіб;
- c) наданні інформації, документів, включаючи документи про судимість, інших записів, судових документів та інших офіційних документів;
- d) тимчасовій передачі рухомого майна, в тому числі речових доказів;
- e) одержанні доказів, показань, заяв або пояснень осіб;
- f) обшуці та накладенні арешту на майно;
- g) наданні можливості затриманням та іншим особам давати показання, представляти докази або надавати іншу допомогу в розслідуванні;
- h) вжитті заходів щодо визначення місцезнаходження, арешту, конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом;
- i) іншій допомозі, сумісній з цілями цього Договору.

СТАТТЯ 2 ВИКОНАННЯ ЗАПИТІВ

1. Запити про допомогу будуть негайно виконуватись згідно із законодавством запитуваної держави і в тій мірі, наскільки це не заборонено законодавством запитуваної держави та у спосіб, визначений запитуючою державою.

2. Запитувана держава буде інформувати запитуючу державу, на її прохання, про час і місце виконання запиту про допомогу.

3. Запитувана держава не відмовлятиме у виконанні запиту про допомогу, посиляючись на необхідність збереження банківської таємниці.

СТАТТЯ 3 ВІДМОВА АБО ВІДСТРОЧКА В НАДАННІ ДОПОМОГИ

1. Запит про допомогу може бути відхилений у випадку, коли з точки зору запитуваної держави виконання запиту порушуватиме суверенітет, безпеку, публічний порядок чи основоположні державні інтереси, загрожуватиме безпеці будь-якої особи, чи буде неприйнятним з інших причин.

2. Надання допомоги може бути відстрочене запитуваною державою, якщо виконання запиту може перешкодити розслідуванню чи судовому розгляду кримінальної справи у цій державі.

3. Запитувана держава, з наведених мотивів, негайно інформуватиме запитуючу державу про своє рішення не виконувати повністю або частково запит про допомогу чи про рішення щодо відстрочки виконання запиту.

4. Перед відмовою у задоволенні запиту про допомогу або перед відстрочкою надання допомоги запитувана держава розглядатиме можливість надання допомоги за умов, які вважає необхідними. У випадку прийняття запитуючою державою цих умов, вона повинна їх виконувати.

ЧАСТИНА II ОСОБЛИВІ ПОЛОЖЕННЯ

СТАТТЯ 4 МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ОСІБ І ПРЕДМЕТІВ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ДАНИХ ПРО НИХ

Компетентні органи запитуваної держави робитимуть все можливе для з'ясування місцезнаходження осіб чи предметів, зазначених у запиті, та встановлення даних про них.

СТАТТЯ 5 ВРУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

1. Запитувана держава буде вручати будь-який документ, переданий їй з метою вручення.

2. Запитуюча держава буде передавати запит про вручення документа стосовно дачі відповіді чи явки особи у цій державі в межах розумного строку перед визначеною відповіддю чи явкою.

3. Запитувана держава буде підтверджувати факт вручення у спосіб, визначений запитуючою державою.

СТАТТЯ 6 ПЕРЕДАЧА ДОКУМЕНТІВ І ПРЕДМЕТІВ

1. У випадку, коли запит про надання допомоги стосується передачі протоколів і документів, запитувана держава може передати завірнені копії цих документів, за умови, що запитуюча держава не наполягає на передачі оригіналів.

2. Оригінали протоколів, документів або предмети, що передані запитуючій державі, повинні, на вимогу запитуваної держави, якнайшвидше бути повернені цій державі.

3. Наскільки це не заборонено законодавством запитуваної держави, протоколи, документи або предмети будуть передаватись у такій формі, чи супроводжуватись такими підтвердженими документами, які може запросити запитуюча держава з тим, щоб вони були допустимими згідно з законодавством запитуючої держави.

СТАТТЯ 7 ПРИСУТНІСТЬ ОСІБ, ПРИЧЕТНИХ ДО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ У ЗАПИТУВАНІЙ ДЕРЖАВІ

1. Особа, викликана для того щоб дати показання, представити документи, протоколи чи предмети у запитуючій державі, буде примушена в разі необхідності судовою повісткою, наказом або у інший спосіб з'явитись і дати показання, пред'явити зазначені документи, протоколи і інші предмети у відповідності з вимогами законодавства запитуваної держави.

2. В межах, не заборонених законодавством запитуваної держави, судді, офіційні особи та інші особи запитуючої держави, які мають відношення до розслідування чи судового розгляду, можуть бути присутніми при виконанні запиту про допомогу та брати участь при виконанні слідчих та судових дій у запитуючій державі. Право бути присутнім при розслідуванні і судовому розгляді включатиме право будь-якої присутньої особи ставити запитання, робити дослівний запис та вживати технічні засоби для цієї мети.

СТАТТЯ 8 ОБШУК, ВИЙМКА ТА НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ

1. Компетентний орган, який виконав запит про обшук, виймку та накладення арешту, буде надавати запитуючій державі таку інформацію, яка може вимагатись запитуючою державою стосовно характерних ознак, стану, цілісності та послідовності володіння документами або речами, які вилучені або на які накладено арешт, тощо, а також інформацію щодо обставин виймки та накладення арешту.

2. Запитуюча держава виконуватиме будь-які умови запитуваної держави відносно будь-яких документів чи предметів, які вилучені або на які накладено арешт і які можуть бути передані запитуючій державі.

СТАТТЯ 9 ПРИСУТНІСТЬ ОСІБ ДЛЯ ДАЧІ ПОКАЗАНЬ АБО ДОПОМОГИ РОЗСЛІДУВАННЯМ У ЗАПИТУЮЧІЙ ДЕРЖАВІ

1. Запитуюча держава може зажадати присутності особи для дачі показань або для сприяння розслідуванню.

2. Запитувана держава запросить таку особу для допомоги у розслідуванні або щоб ця особа з'явилась як свідок у справі і сприятиме, щоб особа дала згоду на це. Така особа повинна бути поінформована про відшкодування витрат та оплату повсякденних потреб.

СТАТТЯ 10 ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ ДЛЯ ДАЧІ ПОКАЗАНЬ АБО ДОПОМОГИ РОЗСЛІДУВАННЮ

1. Особа, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі у запитуючій державі, буде, на прохання запитуючої держави, тимчасово передаватись до цієї держави для допомоги розслідуванню або для дачі показань у кримінальній справі за умови, що ця особа дала згоду на таку передачу і якщо не існує інших причин, які б перешкоджали цьому.

2. У випадку необхідності утримання особи під вартою, згідно із законодавством запитуваної держави, запитуюча держава повинна тримати таку особу під вартою і повернути її після виконання запиту.

3. У випадку закінчення визначеного терміну покарання у вигляді позбавлення волі або у випадку надходження інформації від запитуваної держави про те, що передана особа не потребує подальшого тримання під вартою, така особа буде звільнена і відношення до неї буде як до особи, присутньої в запитуючій державі згідно із запитом про необхідність присутності цієї особи.

СТАТТЯ 11 ГАРАНТІЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

1. За винятком осіб, вказаних у статті 10 (2), під час перебування у запитуючій державі на підставі запиту, особа не повинна переслідуватись судом, затримуватись або піддаватись будь-яким іншим обмеженням особистої свободи в цій державі за будь-які діяння, вчинені до від'їзду з запитуваної держави. Також ця особа не буде зобов'язаною давати показання у будь-яких справах крім справ, зазначених у запиті.

2. Пункт 1 цієї статті не буде застосовуватись у випадку, якщо особа, маючи можливість залишити запитуючу державу, не зробила цього протягом тридцяти днів з дня офіційного повідомлення про те, що її присутність більше не вимагається, або у випадку залишення особою території держави і наступного добровільного повернення.

3. Будь-яка особа, яка не з'явилась до запитуючої держави, не повинна піддаватись будь-яким санкціям чи примусовим заходам у запитуючій державі.

СТАТТЯ 12 ДОХОДИ, ОДЕРЖАНІ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

1. Запитувана держава, отримавши запит, докладає зусиль для з'ясування того, чи знаходяться в межах її юрисдикції будь-які доходи, одержані злочинним шляхом, і повідомити запитуючу державу про результати з'ясування. Роблячи такий запит, запитуюча держава буде повідомляти запитувану державу про підстави щодо можливості знаходження таких доходів в межах юрисдикції запитуваної держави.

2. У випадку, коли згідно з пунктом 1 цієї статті доходи, стосовно яких є підозра, що вони одержані злочинним шляхом, знайдені, запитувана держава вживатиме всіх необхідних дозволенних її законодавством заходів для арешту, вилучення та конфіскації таких доходів.

ЧАСТИНА III ПОРЯДОК ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЗАПИТУ

СТАТТЯ 13 ЗМІСТ ЗАПИТІВ

1. В усіх випадках запит про допомогу повинен включати:

a) назву компетентних органів владн, які провадять розслідування чи судовий розгляд, яких стосується запит;

b) опис характеру розслідування чи судового розгляду з копією або підбіркою відповідних фактів і законів;

c) мета, з якою зроблений цей запит, і вид допомоги, що потребується;

d) необхідність конфіденційності, в разі потреби, і її причини;

e) будь-які часові обмеження, в рамках яких бажано виконати запит.

2. Запити про допомогу також повинні містити наступну інформацію:

a) якщо це можливо, особистість, національність та місцезнаходження особи чи осіб, стосовно яких провадиться розслідування чи судовий розгляд;

b) якщо це необхідно, деталі будь-якої особливої процедури чи вимоги, яких необхідно дотримуватись на прохання запитуючої держави і причини цього;

c) у випадку запиту про отримання доказів або проведення обшуку, виїмки, накладення арешту та конфіскації — заяву, в якій зазначаються переконливі підстави про те, що докази можуть бути знайдені в межах юрисдикції запитуваної держави;

d) у випадку запиту про отримання показань від особи — заяву щодо того, чи це повинні бути показання скріплені присягою чи урочистою заявою, а також опис змісту необхідних свідчень чи заяви;

e) у випадку тимчасової передачі речових доказів — особа або група осіб, в розпорядженні яких будуть знаходитись речові докази, місце, куди вони будуть переміщені, будь-які дослідження і експертизи, які мають бути з ними проведені, та дату повернення речових доказів;

f) у випадку передачі заарештованих осіб — особа або група осіб, у розпорядженні яких буде знаходитись заарештована особа під час перевезення, місце, куди вона має бути перевезена, і дату її повернення.

3. Якщо запитувана держава вважає подану у запиті інформацію недостатньою для його розгляду, вона може запросити додаткові дані.

4. Запит повинен бути зроблений письмово. У невідкладних випадках, або коли інше дозволене запитуваною державою, запит може бути зроблено усно, але після цього він має бути негайно підтверджений письмово.

СТАТТЯ 14 ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ

Центральні органи будуть передавати і приймати всі запити і відповіді на ці запити для цілей цього Договору. Центральним органом для України буде Міністерство юстиції, для Канади буде Міністр юстиції чи визначена Міністром урядова особа.

СТАТТЯ 15 КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

1. Запитувана держава може вимагати після консультацій із запитуючою державою, щоб передані інформація або докази чи джерело такої інформації чи доказів тримались в таємниці або могли бути використані тільки в разі виконання визначених нею умов.

2. Запитувана держава буде у визначених межах тримати в таємниці запит, зміст запиту, додаткові документи і будь-яку дію, вчинену відповідно до запиту, за винятком тієї межі розкриття інформації, яка необхідна для виконання самого запиту.

СТАТТЯ 16 ОБМЕЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ

Запитуюча держава не буде відкривати чи вживати для інших цілей, ніж ті, що вказані в запиті, отримані інформацію чи докази без отримання попередньої згоди центрального органу запитуваної держави.

СТАТТЯ 17 ПІДТВЕРДЖЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ

Докази чи документи, передані згідно з цим Договором, не потребуватимуть будь-якої форми підтвердження, за винятком зазначеним у статті 6 цього Договору.

СТАТТЯ 18 МОВА

Запити та додаткові документи будуть супроводжуватись перекладом на одну із державних мов запитуваної держави.

СТАТТЯ 19 КОНСУЛЬСЬКІ СЛУЖБОВЦІ

1. Консульські службовці можуть одержувати без формального запиту на добровільній основі свідчення або докази від свідка на території приймаючої держави. Попереднє повідомлення про намір провести необхідні дії повинно даватись приймаючій державі. Ця держава може відмовити у наданні згоди з будь-якої причини, зазначеної у статті 3 цього Договору.

2. Консульські службовці можуть вручати документи особам, які добровільно з'явилися в консульство.

СТАТТЯ 20 ВИТРАТИ

1. Запитувана держава несе витрати, пов'язані з виконанням запиту про допомогу. Однак при цьому запитуюча держава повинна нести:

а) витрати, пов'язані з переміщенням, згідно з запитом запитуючої держави, будь-якої особи на територію чи з території запитуваної держави. Також запитуюча держава нестиме будь-які витрати і оплату на повсякденні витрати, що належать цій особі під час перебування в запитуючій державі, згідно запиту, зробленого відповідно до статей 7, 9 або 10 цього Договору;

б) витрати і гонорари експертам в запитуваній або в запитуючій державі.

2. У випадку, коли стане очевидним, що для виконання запиту необхідні надзвичайні витрати. Договірні Сторони проводитимуть консультації для визначення умов, за яких запит про допомогу може бути виконаний.

ЧАСТИНА IV ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

СТАТТЯ 21 ІНША ДОПОМОГА

Цей Договір не зачіпає зобов'язань, які існують між Договірними Сторонами згідно з іншими договорами, домовленостями, або досягнутих іншим чином або не звільняє Договірні Сторони від надання чи продовження надання допомоги одна одній згідно з іншими договорами, домовленостями, або досягнутих іншим чином.

СТАТТЯ 22 МЕЖИ ЗАСТОСУВАННЯ

Цей Договір застосовується до будь-яких запитів, зроблених після набуття Договором чинності, навіть якщо запити відносяться до діянь, які мали місце перед набуттям ним чинності.

СТАТТЯ 23 КОНСУЛЬТАЦІЇ

Договірні Сторони будуть одразу проводити консультації стосовно тлумачення та застосування цього Договору у відповідь на запит будь-якої з Договірних Сторін.

СТАТТЯ 24 НАБУТТЯ ЧИННОСТІ ТА ПРИПИНЕННЯ ДІЇ

1. Цей Договір набуває чинності на перший день другого місяця після дати, коли Договірні Сторони повідомлять одна одну про завершення внутрішньодержавних процедур, необхідних для набуття ним чинності.

2. Будь-яка із Договірних Сторін може припинити дію цього Договору. Припинення дії цього Договору набуде чинності через один рік після дати, коли про це була повідомлена інша Сторона.

На посвідчення чого нижчепідписані, належним чином на те уповноважені своїми урядами, підписали цей Договір.

Вчинено у м. Оттава на 23 день місяця вересня одна тисяча дев'ятсот дев'яносто шостого року в двох примірниках українською, англійською та французькою мовами. Причому всі тексти є однаково автентичними.

За України
(підпис)

За Канаду
(підпис)

Глава 43. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій

СТАТТЯ 551. ЗАПИТ ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

1. Суд, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні, яке він здійснює.

2. Уповноважений (центральный) орган України розглядає запит на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів та міжнародних договорів України.

3. У разі прийняття рішення про направлення запиту уповноважений (центральный) орган України протягом десяти днів надсилає запит уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони безпосередньо або дипломатичним шляхом.

4. У разі відмови у направленні запиту всі матеріали протягом десяти днів повертаються відповідному органу України з викладом недоліків, які потрібно усунути, або з поясненням причин неможливості направлення запиту.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 552. ЗМІСТ ТА ФОРМА ЗАПИТУ ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

1. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу повинні відповідати вимогам цього Кодексу або міжнародного договору України, що застосовується у конкретному випадку. Запит може бути складений у формі доручення.

2. Запит повинен містити:

1) назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони;

2) посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності;

3) найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога;

4) стислий опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

5) відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України;

6) відомості про відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження;

7) чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв'язку із предметом кримінального провадження;

8) відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності;

9) інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони.

3. До запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається належним чином засвідчений витяг відповідних статей цього Кодексу з метою роз'яснення особі її процесуальних прав і обов'язків. До запиту також додається перелік питань, які слід поставити особі, або відомості, які необхідно отримати від особи.

4. До запиту про проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна або інших процесуальних дій, дозвіл на проведення яких надається судом згідно з цим Кодексом, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах.

5. Не вимагається надання інформації згідно з пунктами 4, 5, 8 частини другої цієї статті до запиту про вручення особі документів або викликів до суду.

6. На стадії досудового розслідування запит про міжнародну правову допомогу погоджується у письмовій формі прокурором, який здійснює нагляд за дотриманням законів при проведенні досудового розслідування.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 553. НАСЛІДКИ ВИКОНАННЯ ЗАПИТУ В ІНОЗЕМНІЙ ДЕРЖАВІ

1. Докази та відомості, одержані від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, можуть бути використані лише у кримінальному провадженні, якого стосувався запит, крім випадків, коли досягнуто домовленості про інше із запитуваною стороною.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, не можуть визнаватися судом допустимими, якщо запит компетентного органу України був переданий запитуваній стороні з порушенням передбаченого порядку, встановленого цим Кодексом або міжнародним договором України.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУ АЛЬТІНУ ДІЙ.

СТАТТЯ 554. РОЗГЛЯД ЗАПИТУ ІНОЗЕМНОГО КОМПЕТЕНТНОГО ОРГАНУ ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

1. Отримавши запит про міжнародну правову допомогу від запитуючої сторони, уповноважений (центральний) орган України розглядає його на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів або міжнародних договорів України.

2. У разі прийняття рішення про задоволення запиту уповноважений (центральний) орган України надсилає запит компетентному органу України для виконання.

3. У межах повноважень Генеральна прокуратура України має право надавати вказівки щодо забезпечення належного, повного та своєчасного виконання такого запиту. Наведені вказівки є обов'язковими до виконання відповідним компетентним органом України.

4. Включно центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги приймається рішення за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу щодо:

1) присутності представника компетентного органу іноземної держави під час надання міжнародної правової допомоги. Якщо запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, що передбачає присутність представника, надійшов відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, його копію невідкладно надсилають до уповноваженого (центрального) органу для вирішення в цій частині;

2) надання компетентним органам іноземної держави гарантій щодо умов виконання запиту (доручення), передбачених частиною другою статті 544 цього Кодексу, та отримання таких гарантій від інших держав;

3) тимчасової передачі особи, яка відбуває покарання, для участі у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУ АЛЬТІНУ ДІЙ.

СТАТТЯ 555. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ РОЗГЛЯДУ ЗАПИТУ

1. У разі задоволення запиту уповноважений (центральний) орган України зобов'язаний забезпечити передання уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони матеріалів, одержаних у результаті виконання запиту.

2. У разі відмови у задоволенні запиту уповноважений (центральний) орган України повідомляє запитуючій стороні причини відмови, а також умови, за яких запит може бути розглянутий повторно, і повертає запит.

3. Якщо є підстави для відмови у задоволенні запиту або для його відкладення, уповноважений (центральний) орган України може узгодити із запитуючою стороною порядок виконання запиту за певних обмежень. Якщо запитуюча сторона погоджується з вищезгаданими умовами, запит задовольняється після виконання запитуючою стороною цих умов.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУ АЛЬТІНУ ДІЙ.

СТАТТЯ 556. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

1. На прохання запитуючої сторони уповноважений (центральний) орган України має право вжити додаткових заходів для забезпечення конфіденційності факту отримання запиту про міжнародну правову допомогу, його змісту та відомостей, отриманих у результаті його виконання.

2. За необхідності погоджуються умови та терміни збереження конфіденційних відомостей, отриманих у результаті виконання запиту.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 557. ВІДМОВА У ВИКОНАННІ ЗАПИТУ ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

1. Запитуючій стороні може бути відмовлено у задоволенні запиту про правову допомогу у випадках, передбачених міжнародним договором України.

2. За відсутності міжнародного договору України у виконанні запиту повинно бути відмовлено, якщо:

- 1) виконання запиту суперечитиме конституційним засадам чи може завдати шкоди суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим інтересам України;
- 2) запит стосується правопорушення, за яке в Україні стосовно тієї самої особи судом прийнято рішення, яке набрало законної сили;
- 3) запитуюча сторона не забезпечує взаємності у цій сфері;
- 4) запит стосується діяння, яке не є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність;
- 5) є достатні підстави вважати, що запит спрямований на переслідування, засудження або покарання особи за ознаками її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
- 6) запит стосується кримінального правопорушення, яке є предметом досудового розслідування або судового розгляду в Україні.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 558. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ЗАПИТУ (ДОРУЧЕННЯ) ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, за результатами розгляду запиту компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу приймає рішення щодо:

- 1) доручення його виконання органу досудового розслідування, прокуратури або суду з одночасним вжиттям заходів щодо забезпечення умов конфіденційності;
- 2) можливості виконання запиту із застосуванням законодавства іноземної держави;
- 3) відкладення виконання, якщо це може перешкоджати кримінальному провадженню на території України, або погоджує з компетентним органом іноземної держави можливість виконання запиту на певних умовах;
- 4) відмови у виконанні запиту з підстав, передбачених статтею 557 цього Кодексу;
- 5) можливості виконання запиту, якщо витрати на таке виконання явно перевищують завдану кримінальним правопорушенням шкоду або явно не відповідатимуть тяжкості кримінального правопорушення (якщо це не суперечить міжнародному договору України);
- 6) вчинення інших дій, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Запит компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу виконується упродовж одного місяця з дати його надходження до безпосереднього виконавця. За необхідності виконання складних та великих за обсягами процесуальних дій, у тому числі таких, що потребують погодження прокурора або можуть бути проведені лише на підставі ухвали слідчого судді, строк виконання може бути продовжений центральним органом України або органом, уповноваженим здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу.

3. Складені органом досудового розслідування, слідчим, прокурором або суддею документи для забезпечення виконання запиту про міжнародну правову допомогу підписуються зазначеними посадовими особами та скріплюються печаткою відповідного органу. Отримані за результатами виконання запиту від інших відомств, установ чи підприємств (незалежно від форми власності) документи повинні бути підписані їхніми керівниками та скріплені печаткою відповідного відомства, установи чи підприємства. Орган досудового розслідування або слідчий передає матеріали виконання запиту прокурору, який здійснює нагляд за додер-

жанням законів під час проведення досудового розслідування, для перевірки повноти і законності проведених слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

4. Отримані під час виконання запиту про міжнародну правову допомогу документи направляються компетентному органу іноземної держави у порядку, встановленому відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

5. У разі відсутності міжнародного договору України з відповідною іноземною державою виконання запиту про міжнародну правову допомогу здійснюється з дотриманням вимог цієї статті, а отримані документи направляються центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги дипломатичним шляхом.

6. При передачі матеріалів компетентному органу іноземної держави центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, може встановити відповідно до законодавства та міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, обмеження щодо використання таких матеріалів.

7. У разі неможливості виконати запит про міжнародну правову допомогу, а також у разі відмови у наданні міжнародної правової допомоги з підстав, передбачених статтею 557 цього Кодексу, центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, повертає такий запит компетентному органу іноземної держави із зазначенням причин.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 559. ВІДКЛАДЕННЯ НАДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

1. Надання правової допомоги може бути повністю або частково відкладене, якщо виконання доручення перешкоджатиме досудовому розслідуванню або судовому розгляду, що триває в Україні.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 560. ЗАВЕРШЕННЯ ПРОЦЕДУРИ НАДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

1. Орган, якому було доручено виконання запиту, після здійснення необхідних процесуальних дій надсилає всі отримані матеріали уповноваженому (центральному) органу України. У разі неправильного або неповного виконання запиту уповноважений (центральний) орган має право вимагати додаткових заходів для виконання запиту.

2. Документи, отримані внаслідок виконання запиту, засвідчуються гербовою печаткою компетентного органу, який проводить процесуальні дії, та передаються уповноваженому (центральному) органу України для передавання запитуючій стороні без перекладу, якщо інше не передбачено міжнародним договором.

3. Уповноважений (центральний) орган України надсилає матеріали, отримані під час виконання запиту, уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони протягом десяти календарних днів після їх отримання від компетентного органу України.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 561. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ПРОВЕДЕНІ В ПОРЯДКУ НАДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

1. На території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги можуть бути проведені будь-які процесуальні дії, передбачені цим Кодексом або міжнародним договором.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 562. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОЗВОЛУ

1. Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду,

така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому цим Кодексом, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентного органу іноземної держави.

2. У разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому цим Кодексом. При цьому належно засвідчена копія такого дозволу долучається до матеріалів запити.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 563. ПРИСУТНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ КОМПЕТЕНТНИХ ОРГАНІВ ЗАПИТЮЮЧОЇ ДЕРЖАВИ

1. Представник компетентного органу іноземної держави, дозвіл на присутність якого надано відповідно до вимог цього Кодексу, не має права самостійно проводити на території України будь-які процесуальні дії. У разі присутності під час проведення процесуальних дій такі представники повинні дотримуватися вимог законів України.

2. Особи, передбачені частиною першою цієї статті, мають право спостерігати за проведенням процесуальних дій та вносити зауваження та пропозиції щодо їх проведення, з дозволу слідчого, прокурора або суду ставити запитання, а також робити записи, у тому числі із застосуванням технічних засобів.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 564. ВРУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

1. За запитом компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу документи та рішення, долучені до такого запити, вручаються особі, визначеній у запиті, в порядку, встановленому цією статтею.

2. Слідчий, прокурор або суд для виконання запити компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу викликає особу для вручення документів. Якщо особа не з'явилася без поважних причин, до неї може бути застосовано привід у порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Орган досудового розслідування, слідчий, прокурор або суд складає протокол про вручення особі документів із зазначенням місця та дати їх вручення. Протокол підписується особою, якій вручено документи, з викладом її заяв або зауважень при отриманні документів. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, складається також окреме підтвердження, що підписується особою, яка отримала документи, та особою, яка здійснила їх вручення.

4. У разі відмови особи отримати документи, що підлягають врученню, про це зазначається у протоколі. При цьому документи, що підлягають врученню, вважаються врученими, про що зазначається у протоколі.

5. Якщо документи, що підлягають врученню, не містять перекладу українською мовою і складені мовою, яка є незрозумілою особі, зазначеній у запиті, така особа має право відмовитися отримати документи. У такому разі документи вважаються такими, вручення яких не відбулося.

6. Протокол про вручення документів передається разом з іншими документами, доданими до запити, компетентному органу іноземної держави у порядку, передбаченому статтею 558 цього Кодексу.

Дивись КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 565. ТИМЧАСОВА ПЕРЕДАЧА

1. Якщо для давання показань або участі в інших процесуальних діях під час кримінального провадження необхідна присутність особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання у виді позбавлення волі на території іноземної держави і не притягується до криміна-

льної відповідальності в цьому кримінальному провадженні, орган досудового розслідування, прокурор, суддя або суд України, які здійснюють кримінальне провадження, складають прохання про тимчасову передачу такої особи в Україну.

2. Прохання про тимчасову передачу оформляється та направляється відповідно до порядку, передбаченого статтями 548, 551 та 552 цього Кодексу.

3. У разі задоволення компетентним органом іноземної держави прохання про тимчасову передачу особи така особа має бути повернута після проведення процесуальних дій, для яких вона була передана, у погоджений з іноземною державою строк.

4. Орган досудового розслідування, прокурор, суддя або суд України, які здійснюють кримінальне провадження, складають документи про продовження в разі необхідності строку тимчасової передачі та направляють їх центральному органу щодо міжнародної правової допомоги не пізніше як за двадцять днів до закінчення такого строку.

5. Рішення компетентного органу іноземної держави про тримання особи під вартою або про призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання під вартою в Україні особи, яка тимчасово передана в Україну.

6. Тимчасова передача до іноземної держави особи, яка відбуває покарання на території України, можлива на прохання компетентного органу іноземної держави з дотриманням умов, передбачених частинами першою і третьою цієї статті.

7. Тимчасова передача особи здійснюється лише за наявності письмової згоди такої особи.

До частин 1-7.

Відповідно до Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах стаття 11 Конвенції замінена наступними положеннями:

1. Особу, яку тримають під вартою й стосовно особою явки якої для цілей дачі показань, а не для того, щоб вона стала перед судом, звертається запитуюча Сторона, тимчасово перепроводжують на її територію за умови, що її буде повернуто протягом строку, обумовленого запитуючою Стороною, та з урахуванням положень статті 12 цієї Конвенції настільки, наскільки вони є застосовними. У передачі може бути відмовлено, якщо:

— особа, яку тримають під вартою, не погоджується на передачу; б) її присутність необхідна в ході кримінального провадження, що здійснюється на території запитуючої Сторони; — передача може призвести до продовження строку тримання її під вартою або — існують інші першочергові підстави для того, щоб не передавати її на територію запитуючої Сторони.

2. З урахуванням положень статті 2 цієї Конвенції у випадку, що підпадає під пункт 1, перевезення особи, яку тримають під вартою, територією третьої Сторони дозволяється за клопотанням, до якого додають усі необхідні документи і яке Міністерство юстиції запитуючої Сторони надсилає Міністерству юстиції Сторони, до якої звертаються з проханням про надання дозволу на перевезення її територією. Сторона може відмовити в наданні дозволу на перевезення своїх громадян.

3. Особа, яку передають, залишається під вартою на території запитуючої Сторони та у відповідних випадках на території тієї Сторони, до якої звертаються з проханням про надання дозволу на перевезення її територією, якщо Сторона, до якої звертаються з проханням про передачу особи, не просить звільнити її.

У випадках, коли є домовленість між компетентними органами заінтересованих Сторін, Сторона, яка звернулася з проханням провести розслідування, для цілей якого необхідна особиста присутність особи, яку тримають під вартою на її території, може тимчасово передати цю особу на територію тієї Сторони, де повинно проводитися розслідування. Така домовленість повинна охоплювати умови тимчасової передачі особи та дату, до якої ця особа повинна бути повернена на територію запитуючої Сторони. У випадках, коли на передачу потрібна згода відповідної особи, заява про згоду або її копія негайно передається запитуючій Стороні. Передана особа залишається під вартою на території запитуючої Сторони й у відповідних випадках на території Сторони, до якої звернулися з проханням про перевезення її територією, якщо Сторона, яка передала особу, не попросила звільнити її. Строк перебування під вартою на території запитуючої Сторони віднімається від строку тримання під вартою, який відповідна особа зобов'язана чи буде зобов'язана відбутися на території запитуючої Сторони.

СТАТТЯ 566. ВИКЛИК ОСОБИ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

1. Особу, яка перебуває за межами України, для провадження слідчих чи інших процесуальних дій на території України викликають повісткою на підставі запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу. Викликаній особі, крім підозрюваного та обвинуваченого, повідомляється про розмір і порядок відшкодування витрат, пов'язаних з викликом. Запит (до-

ручення) у рамках міжнародної правової допомоги про виклик особи, яка перебуває за межами України, направляється компетентному органу іноземної держави не пізніше шістдесяти днів до дати явки особи або в інший строк, передбачений міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Викликана особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, затримана, стосовно неї не може бути обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, до неї не можуть бути застосовані інші заходи забезпечення кримінального провадження чи обмеження її особистої свободи як з приводу кримінального правопорушення, яке є предметом цього кримінального провадження, так і за будь-яке інше кримінальне правопорушення, вчинене до перетинання державного кордону України (при в'їзді в Україну). Стосовно такої особи не може бути приведений до виконання вирок, ухвалений до перетину державного кордону України у зв'язку з викликом. Підозрюваний, обвинувачений або засуджений може бути затриманий, стосовно нього може бути застосований запобіжний захід або приведений до виконання вирок лише за злочин, зазначений у повістці.

3. Викликана особа втрачає гарантії, передбачені цією статтею, якщо не залишить територію України, маючи таку можливість, протягом п'ятнадцяти днів або іншого строку, передбаченого міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, від моменту отримання письмового повідомлення органу досудового розслідування, прокуратури або суду про відсутність необхідності у проведенні слідчих чи інших процесуальних дій за її участю.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

СТАТТЯ 567. ДОПИТ ЗА ЗАПИТОМ КОМПЕТЕНТНОГО ОРГАНУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ ШЛЯХОМ ПРОВЕДЕННЯ ВІДЕО- АБО ТЕЛЕФОННОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

1. Допит за запитом компетентного органу іноземної держави проводиться у присутності слідчого судді за місцезнаходженням особи за допомогою відео- або телефонної конференції у таких випадках:

- 1) неможливості прибуття певних осіб до компетентного органу іноземної держави;
- 2) для забезпечення безпеки осіб;
- 3) з інших підстав, визначених слідчим суддею (судом).

2. Допит шляхом відео- або телефонної конференції виконується у порядку, передбаченому процесуальним законом запитуючої сторони у тій мірі, в якій такий порядок не суперечить засадам кримінального процесуального законодавства України та загальновизнаним стандартам забезпечення прав людини і основоположних свобод.

3. Компетентний орган запитуючої сторони повинен забезпечити участь перекладача під час проведення відео- або телефонної конференції.

4. Якщо під час допиту слідчий суддя виявив порушення порядку, передбаченого частиною другою цієї статті, особою, яка здійснює допит, він повідомляє про це учасників процесуальної дії та зупиняє допит з метою вжиття заходів для його усунення. Допит продовжується тільки після узгодження з компетентним органом запитуючої сторони необхідних змін у процедурі.

5. Протокол допиту та носії відео- або аудіоінформації надсилаються до компетентного органу запитуючої сторони.

6. За правилами, передбаченими цією статтею, проводяться допити за допомогою відео- або телефонної конференції за запитом компетентного органу України.

ДО ЧАСТИН 1-6.

Статтями 9, 10 Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах передбачено порядок проведення допиту за допомогою відеоконференції та телефонної конференції.

Так, у разі, якщо особа перебуває на території однієї держави й повинна бути допитана як свідок або експерт судовими органами іншої держави, то остання у випадках, коли для особи, яка повинна дати показання, особиста явка на її територію для давання показань є не бажаною або не можливою, може звернутися з проханням забезпечити проведення допиту за допомогою відеоконференції. Запитувана сторона має забезпечити проведення допиту за допомогою відеоконференції за умови, що застосування відеоконференції не суперечить основним принципам її законодавства й вона має технічні засоби для цього. Якщо запитувана сторона не має доступу до технічних засобів для проведення відеоконференції, такі засоби може надати їй запитуюча сторона за взаємною згодою. Про-

хання про забезпечення проведення допиту за допомогою відеоконференції повинно містити, на додаток до інформації, зазначеної в статті 14 Конвенції, виклад причини, з якої особиста присутність свідка або експерта є не бажаною або не можливою, назву судового органу та імена осіб, які будуть проводити слухання. Судовий орган запитованої сторони викликає відповідну особу для явки відповідно до правил, установлених її законодавством. До проведення допиту за допомогою відеоконференції застосовуються такі правила:

- під час допиту повинні бути присутніми представники судового органу запитованої сторони, яким при необхідності допомагає перекладач, і які несуть відповідальність як за встановлення особи того, кого будуть допитувати, так і за дотримання основних принципів законодавства запитованої сторони;

- якщо представники судового органу запитованої сторони вважають, що під час допиту порушуються основні принципи законодавства запитованої сторони, то вони негайно вживають необхідних заходів, щоб забезпечити продовження допиту відповідно до зазначених принципів;

- у разі необхідності компетентні органи запитуючої та запитованої сторін погоджують заходи стосовно захисту допитуваної особи;

- допит проводиться безпосередньо судовим органом запитуючої сторони або під його керівництвом відповідно до її законодавства;

- якщо необхідно, то на прохання запитуючої сторони або допитуваної особи запитована сторона забезпечує надання допомоги перекладача допитуваній особі;

- допитувана особа може скористатися правом відмови давати показання, яке їй надане законодавством або запитованої, або запитуючої сторони.

Без шкоди будь-яким погодженим заходам стосовно захисту осіб судовий орган запитованої сторони після завершення допиту складає протокол, зазначаючи дату й місце проведення допиту, особу того, кого допитали, імена та посади решти осіб у запитованій стороні, які брали участь у допиті, будь-які складені присяги, а також технічні умови, у яких проводився допит. Документ надсилається компетентним органом запитованої сторони компетентному органу запитуючої сторони. Кожна сторона має вжити необхідні заходи для забезпечення такого становища, при якому у випадках, коли свідків або експертів допитують у межах її території відповідно до цієї статті, а вони відмовляються давати показання, будучи зобов'язаними давати їх, або дають неправдиві показання, її національне законодавство застосовується так само, як воно застосовувалося б, якби допит мав місце в національному процесі.

Сторони за власним розсудом можуть також застосовувати положення статті 9 Другого додаткового протоколу до Конвенції у випадках, коли це є доцільним, та за згодою своїх компетентних судових органів до проведення допитів за допомогою відеоконференції, у якій бере участь обвинувачений або підозрюваний. У цьому разі рішення про проведення відеоконференції та про спосіб проведення такої конференції, погоджуються між відповідними сторонами згідно з їхнім національним законодавством та відповідними міжнародними документами. Допити за участю обвинуваченого або підозрюваного проводяться лише за його згодою.

У разі, якщо особа перебуває на території однієї держави й повинна бути допитана як свідок або експерт судовими органами іншої держави, то остання може у випадках, коли так передбачає національне законодавство, звернутися до першої сторони з проханням уможливити проведення допиту за допомогою телефонної конференції. Допит може проводитися за допомогою телефонної конференції лише тоді, коли свідок або експерт погоджуються, що допит може бути проведений у такий спосіб. Запитована сторона має погодитися на проведення допиту за допомогою телефонної конференції у випадках, коли це не суперечить основним принципам її законодавства. Прохання про проведення допиту за допомогою телефонної конференції повинно містити, на додаток до інформації, передбаченої в статті 14 Конвенції, назву судового органу та імена осіб, які будуть проводити допит, а також зазначення того, що свідок або експерт згодний брати участь в проведенні допиту за допомогою телефонної конференції. Практичні заходи стосовно допиту погоджуються заінтересованими сторонами. Під час погодження таких заходів запитована сторона зобов'язується:

- повідомити відповідному свідку або експерту про час та місце допиту;

- забезпечити встановлення особи свідка або експерта;

- пересвідчитись у тому, що свідок або експерт дає згоду на проведення допиту за допомогою телефонної конференції.

СТАТТЯ 568. РОЗШУК, АРЕШТ І КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА

1. На підставі запиту про міжнародну правову допомогу відповідні органи України проводять передбачені цим Кодексом процесуальні дії з метою виявлення та арешту майна, грошей і цінностей, отриманих злочинним шляхом, а також майна, яке належить підозрюваному, обвинуваченому або засудженому особам.

2. При накладенні арешту на майно, зазначене в частині першій цієї статті, забезпечуються необхідні заходи з метою його збереження до прийняття судом рішення щодо такого майна, про що повідомляють запитуючій стороні.

3. За запитом запитуючої сторони виявлене майно:

1) може бути передане компетентному органу запитуючої сторони як доказ у кримінальному провадженні з дотриманням вимог статті 562 цього Кодексу або для повернення власнику;

2) може бути конфісковане, якщо це передбачено вироком чи іншим рішенням суду запитуючої сторони, які набрали законної сили.

4. Майно, передбачене пунктом 1 частини третьої цієї статті, не передається запитуваній стороні або його передання може бути відстрочене чи тимчасовим, якщо це майно потребується для цілей розгляду цивільної або кримінальної справи в Україні чи не може бути вивезено за кордон з інших підстав, передбачених законом.

5. Майно, конфісковане згідно з пунктом 2 частини третьої цієї статті, передається в дохід Державного бюджету України, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті.

6. За клопотанням центрального органу України суд може прийняти рішення про передачу майна, конфіскованого згідно з пунктом 2 частини третьої цієї статті, а так само його грошового еквівалента:

1) запитуючій стороні, яка прийняла рішення про конфіскацію для відшкодування потерпілим шкоди, завданої злочинцем;

2) згідно з міжнародними договорами України, що регулюють питання розподілу конфіскованого майна або його грошового еквівалента.

7. Передання майна, на яке накладено арешт, а також конфіскованого майна може бути відкладено, якщо це необхідно для досудового розслідування та судового розгляду в Україні або розгляду спору про права інших осіб.

До частин 1-7.

Виконання запитів про міжнародну правову допомогу щодо проведення процесуальних дій з метою виявлення та арешту майна, грошей і цінностей, отриманих злочинним шляхом, а також майна, яке належить підозрюваним, обвинуваченим або засудженим особам, здійснюється відповідними органами України згідно з вимогами цього КПК та з врахуванням положень Конвенції про відмовання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 рік, яка ратифікована Україною згідно Закону України № 738/97-ВР від 17 грудня 1997 року.

Запит про проведення процесуальних дій/виконання судового рішення, що надійшов від компетентної установи іноземної держави, розглядається Генеральною прокуратурою України або відповідно Міністерством юстиції України. За відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями міжнародних договорів перешкоджають наданню правової допомоги, запит про проведення процесуальних дій відповідно до вимог закону про підслідність надсилається компетентній установі, яка, в свою чергу, організовує виконання. Запит про виконання судового рішення відповідно до вимог закону про підсудність надсилається відповідному управлінню юстиції, яке, в свою чергу, організовує його виконання. Зібрані матеріали, завірені гербовою печаткою органу виконання запиту, надсилаються до Генеральної прокуратури або до Міністерства юстиції України для подальшої передачі відповідному органу іноземної держави. У разі неможливості виконання запиту відповідний орган іноземної держави інформується про це з мотивованим викладенням відповідних причин. Термін виконання запиту про проведення процесуальних дій/виконання судового рішення не повинен перевищувати 30 діб.

Орган, що проводить розслідування у справі, згідно з вимогами статті 27 Конвенції готує обгрунтований запит про проведення процесуальних дій на території іноземної держави і через свій центральний орган, а в разі знаходження кримінальної справи у провадженні органів прокуратури — через прокуратуру області (прирівняну до неї прокуратуру) надсилає запит до Генеральної прокуратури України. У разі потреби виконання на території іноземної держави рішення, винесеного судом України, запит надсилається до Міністерства юстиції України через відповідне управління юстиції. Генеральна прокуратура України або відповідно Міністерство юстиції України після вивчення та перевірки матеріалів, у разі належного їх оформлення, готує і в якомога стислий термін надсилає у відповідний орган іноземної держави запит про проведення процесуальних дій/виконання судового рішення.

СТАТТЯ 569. КОНТРОЛЬОВАНА ПОСТАВКА

1. Слідчий органу досудового розслідування України у разі виявлення ним контрабандної поставки при проведенні процесуальних дій, у тому числі за запитом про міжнародну правову допомогу, має право не вилучати її з місця закладки або транспортування, а за домовленістю з компетентними органами держави, куди її адресовано, безперешкодно пропустити її через митний кордон України з метою виявлення, викриття та документування злочинної діяльності міжнародних злочинних організацій.

2. Про виявлення контрабандної поставки згідно з правилами цього Кодексу складається протокол, який направляється компетентному органу держави, на територію якої пропущено контрольовану поставку, а в разі одержання таких матеріалів від відповідних органів іншої держави вони долучаються до матеріалів досудового розслідування.

До частин 1.2.

Поняття «контрольована поставка», крім цього КПК, також визначене:

1. В Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (до Конвенції додаються Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї та Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітряно). Конвенція та два Протоколи до неї ратифіковані Законом України № 1433-IV від 04 лютого 2004 року з такими застереженнями і заявами:

— до пункту 6 статті 13: Конвенція застосовуватиметься тільки за умови дотримання конституційних принципів і фундаментальних засад правової системи України;

— до пункту «b» статті 2: В українському кримінальному законодавстві поняттю «серйозний злочин» відповідають поняття «тяжкий» і «особливо тяжкий злочин». При цьому тяжкий злочин — це злочин, за який передбачено такий вид покарання, як позбавлення волі на строк не менше п'яти і не більше десяти років (частина четверта статті 12 Кримінального кодексу України), а особливо тяжкий злочин — за який передбачено такий вид покарання, як позбавлення волі на строк понад десять років або довічне позбавлення волі (частина п'ята статті 12 Кримінального кодексу України);

— до пункту 5а статті 16: Україна заявляє, що Конвенція є правовою підставою для співробітництва з питань видачі в разі надходження прохання про видачу від держави — учасниці цієї Конвенції, з якою немає договору про видачу;

— до пункту 13 статті 18: Центральними органами в Україні, на які покладаються повноваження згідно з пунктом 13 статті 18 Конвенції є Міністерство юстиції України (щодо судових рішень) і Генеральна прокуратура України (щодо процесуальних дій під час розслідування кримінальних справ);

— до пункту 14 статті 18: Запити про правову допомогу і документи, що до них додаються, повинні надсилатися до України разом із засвідченим перекладом на українську, російську, англійську або французьку мови, якщо вони не складені однією з цих мов;

— до пункту 26: Положення пункту 3 не буде поширюватися на організатора або керівника злочинної організації щодо їх звільнення від кримінальної відповідальності. Згідно із законодавством України (частина друга статті 255 Кримінального кодексу України) зазначені особи несуть кримінальну відповідальність незалежно від умов, передбачених статтею 26 Конвенції.

Відповідно до зазначеної Конвенції та Другого додаткового протоколу контрольована поставка означає метод, при якому допускається вивезення, провезення або ввезення на територію однієї або декількох держав незаконних або таких, що викликають підозри, партій вантажу з відома та під наглядом їхніх компетентних органів з метою розслідування будь-якого злочину і виявлення осіб, які беруть участь у вчиненні цього злочину.

Кожна сторона зобов'язана забезпечити, щоб на прохання іншої сторони можна було дозволити контрольовані поставки на її території в рамках кримінальних розслідувань злочинів, що можуть зумовлювати видачу. Рішення про здійснення контрольованих поставок приймається в кожному конкретному випадку компетентними органами запитованої сторони з дотриманням національного законодавства цієї сторони. Контрольовані поставки здійснюються відповідно до процедур запитованої сторони. Повноваження здійснювати такі операції, керувати ними та контролювати їх належать компетентним органам цієї сторони.

2. В Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин конвенція ратифікована постановою Верховної Ради Української РСР № 1000-XII від 25 квітня 1991 року. Згідно Конвенції контрольована поставка означає метод, при якому допускається вивезення, провезення або ввезення на територію однієї або декількох країн незаконних або таких, що викликають підозру, партій наркотичних засобів, психотропних речовин, речовин, включених до Таблиці I або Таблиці II, що містяться в Додатку до цієї Конвенції, або ре-

човин, що їх замінюють, з відома і під наглядом їх компетентних органів з метою виявлення осіб, які беруть участь у здійсненні правопорушень, визнаних такими відповідно до пункту 1 статті 3 цієї Конвенції;

3. У двохсторонніх угодах про співробітництво у митних справах, укладених Урядом України з Урядами іншими державами. Так, відповідно до Угоди між Урядом України і Урядом Грузії про співробітництво у митних справах, яка набула чинності 14 лютого 1997 року під контрольованою поставкою розуміється метод, за яким допускається вивезення, транзит чи ввезення на територію держави Сторони незаконних, або підозрюваних щодо їх незаконності партій наркотичних засобів, психотропних речовин з відома та під наглядом компетентних органів Сторін з метою виявлення осіб, причетних до незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин. Аналогічні угоди укладені Урядом України з Урядами інших держав, зокрема: з Урядом Латвійської Республіки 23 травня 1995 року; з Урядом Держави Ізраїль 25 листопада 1996 року; з Урядом Турецької Республіки 27 листопада 1996 року; з Урядом Республіки Молдова 18 серпня 1999 року; з Урядом Ісламської Республіки Іран 29 серпня 2000 року; з Урядом Грецької Республіки про співробітництво в митних справах 06 листопада 2000 року.

4. В Законі України № 62/95-ВР від 15 лютого 1995 року «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними». Згідно з зазначеного Закону з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь в цьому, в кожному окремому випадку за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України може використовуватися метод контрольованої поставки, тобто допуск під контролем і оперативним наглядом відповідних органів ввезення в Україну, вивезення з України чи транзит через її територію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Контрольована поставка може використовуватися також щодо незаконного перевезення та пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які здійснюються в межах території України.

5. В Інструкції про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів психотропних речовин і прекурсорів, затвердженої спільним наказом Державного митного комітету України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державного комітету України у справах охорони державного кордону України (Інструкція призначена для службового користування).

СТАТТЯ 570. ПРИКОРДОННЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

1. У разі проведення компетентними органами України прикордонного переслідування особи, яка вчинила незаконне переміщення через державний кордон України, проводиться розслідування її незаконної діяльності на території України згідно з вимогами цього Кодексу.

2. Матеріали кримінального провадження щодо документування незаконної діяльності зазначеної особи на території України згідно з міжнародними договорами про прикордонне переслідування передаються відповідним органам держави, де ця особа притягнуто до кримінальної відповідальності, а в разі одержання таких матеріалів від відповідних органів іншої держави, вони долучаються до матеріалів досудового розслідування.

До частин 1, 2.

Згідно Закону України № 1710-VI від 05 листопада 2009 року «Про прикордонний контроль» прикордонний контроль представляє собою державний контроль, що здійснюється Державною прикордонною службою України, який включає комплекс дій і систему заходів, спрямованих на встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів. Прикордонний контроль здійснюється з метою протидії незаконному переміщенню осіб через державний кордон, незаконній міграції, торгівлі людьми, а також незаконному переміщенню зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боеприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон.

Правові аспекти режиму державного кордону визначені Законом України № 1777-XII від 04 листопада 1991 року «Про державний кордон України», відповідно до якого, перетинання державного кордону України здійснюється на шляхах сполучення через державний кордон з додержанням встановленого порядку. Не є порушеннями правил перетинання державного кордону України вимушене перетинання державного кордону особами, транспортними засобами на суші, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальне море та внутрішні води України, вимушений вліт повітряних суден та інших літальних апаратів, вчинені в стані крайньої необхідності, а також за інших вимушених обставин.

Відносно особи, яка вчинила незаконне переміщення через державний кордон України, компетентними органами України проводиться її прикордонне переслідування. При цьому, одночасно проводиться розслідування її незаконної діяльності на території України згідно з вимогами цього КПК. Матеріали кримінального провадження щодо документування незаконної діяльності зазначеної особи на території України згідно з міжнародними договорами про прикордонне переслідування передаються відповідним органам держави, де цю особу притягнуто до кримінальної відповідальності, а в разі одержання таких матеріалів від відповідних органів іншої держави, вони долучаються до матеріалів досудового розслідування.

СТАТТЯ 571. СТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНИХ СЛІДЧИХ ГРУП

1. Для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися спільні слідчі групи.

2. Генеральна прокуратура України розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав.

3. Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів.

4. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

До частини 1-4.

Відповідно до статті 20 Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах компетентні органи двох чи більше держав за взаємною згодою можуть створити спільну слідчу групу з конкретною метою й на обмежений період, який може бути продовжений за взаємною згодою, для проведення кримінальних розслідувань на території однієї чи більше держав, що створили групу. Склад групи визначається в угоді.

Спільну слідчу групу може бути створено, зокрема, у випадках коли розслідування злочинів стороною вимагає проведення складних та комплексних слідчих заходів, пов'язаних з іншими сторонами, або коли кілька сторін проводять розслідування злочинів, обставини яких вимагають ужиття скоординованих, погоджених дій на території відповідних сторін.

З проханням про створення та склад спільної слідчої групи може звернутися будь-яка заінтересована сторона. Група створюється в одній зі сторін, де, як передбачається, буде проводитися розслідування.

Спільна слідча група діє на території сторін, які її створили, відповідно до таких загальних умов:

— керівник групи є представником компетентного органу, який бере участь у кримінальному розслідуванні від сторони, на території якої діє група.

— керівник групи діє в межах своєї компетенції за національним законодавством;

— група здійснює свої дії відповідно до законодавства тієї сторони, на території якої вона працює;

— члени групи та відряджені члени групи виконують свої завдання під керівництвом керівника спільної слідчої групи з урахуванням умов, визначених їхніми органами в угоді про створення групи;

— сторона, на території якої працює група, має вжити необхідні організаційні заходи для забезпечення її роботи;

— відряджені члени спільної слідчої групи мають право бути присутніми під час здійснення слідчих заходів на території сторони, де працює група, однак з особливих причин керівник групи відповідно до законодавства сторони, на території якої діє група, може прийняти інше рішення;

— відрядженим членам спільної слідчої групи її керівник відповідно до законодавства сторони, на території якої діє група, може доручити вжити певних слідчих заходів у випадках, коли це було схвалено компетентними органами сторони, на території якої діє група, та сторони, яка відряджає;

— у випадках, коли для спільної слідчої групи необхідним є здійснення слідчих заходів на території однієї зі сторін, що створили групу, члени групи, відряджені цією стороною, можуть звернутися до власних компетентних органів з проханням про здійснення таких заходів, які розглядаються у цій стороні на тих самих умовах, які б застосовувалися, якби з проханням про їхнє здійснення звернулися у ході національного розслідування;

— відряджений член спільної слідчої групи може відповідно до національного законодавства своєї держави та в рамках своєї компетенції надавати групі інформацію, наявну в сторони, яка його відрядила, для цілей кримінальних розслідувань, що проводяться групою;

— у випадках, коли спільній слідчій групі необхідна допомога сторони, яка не є однією з тих, що створили групу, або третьою держави, компетентні органи держави, на території якої діє група, можуть звертатися з проханням про надання допомоги до компетентних органів такої іншої держави згідно з відповідними договорами або домовленостями;

— між сторонами може бути досягнута домовленість про участь у діяльності групи інших осіб, які не є представниками компетентних органів сторін, що створюють спільну слідчу групу, яким можуть надаватися права, надані членам або відрядженим членам групи, або не надаватися.

Інформація, яку законно отримав член або відряджений член спільної слідчої групи під час перебування в її складі й до якої в іншому випадку компетентні органи заінтересованих сторін не мають доступу, може використовуватися для таких цілей:

— для цілей, для яких було створено групу;

— для виявлення, розслідування та переслідування інших злочинів, якщо на це є згода сторони, на території якої отримано таку інформацію (у такій згоді може бути відмовлено тільки у випадках, коли використання такої інформації могло б поставити під загрозу кримінальні розслідування, що проводяться на території відповідної сторони або стосовно яких ця сторона могла б відмовити в наданні взаємної допомоги);

— для відвернення безпосередньої та серйозної загрози суспільній безпеці та без шкоди для інших цілей настільки, наскільки це погоджено сторонами, що створили групу, якщо в подальшому буде порушено кримінальну справу.

СТАТТЯ 572. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЇХ ПОСАДОВИХ ЧИ СЛУЖБОВИХ ОСІБ, ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНОЇ ШКОДИ ТА ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Особи, які вважають, що рішеннями, діями або бездіяльністю органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб, вчинених у зв'язку з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу, завдано шкоди їхнім правам, свободам чи інтересам, мають право оскаржити рішення, дії та бездіяльність до суду.

2. Якщо неправомірними діями чи бездіяльністю органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб, а також присутніх при виконанні запиту представників запитуючої сторони завдано шкода фізичним або юридичним особам, то ці особи мають право вимагати її відшкодування за рахунок держави.

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб та відшкодування завданої шкоди здійснюється у порядку, передбаченому законами України.

4. Витрати, пов'язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України, здійснюються за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання органів досудового розслідування, прокуратури, суду та інших установ України, на які покладается виконання запитів про надання міжнародної правової допомоги на території України.

5. Якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, за рахунок компетентного органу іноземної держави відшкодовуються витрати, пов'язані з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу, на:

- 1) виклик на територію іноземної держави учасників кримінального провадження, свідків та експертів, у тому числі в разі тимчасової передачі осіб;*
- 2) проведення експертиз;*
- 3) забезпечення безпеки учасників кримінального провадження.*

ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 43. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ.

Коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

Основним міжнародним документом, який регулює порядок видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), є Європейська Конвенція про видачу правопорушників, 1967 рік., Додатковий протокол, 1975 рік, та Другий додатковий протокол, 1978 рік, які ратифіковані Україною згідно Закону України № 43/98-ВР від 16 січня 1998 року з такими заявами та застереженнями:

— до Конвенції:

а) до статті 1: Україна залишає за собою право не здійснювати видачу, якщо особа, видача якої запитується, за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю;

б) до пункту 1 статті 2: Україна здійснюватиме видачу лише осіб, які вчинили злочини, що караються позбавленням волі на максимальний строк не менше одного року або більш суворим покаранням;

в) до статті 4: видачу правопорушників за вчинення загальнокримінальних правопорушень, що також є військовими правопорушеннями, може бути здійснено Україною лише за умови, якщо особу, видача якої запитується, не буде піддано кримінальному переслідуванню за військовим правом або законом;

г) до підпунктів «а» і «б» пункту 1 статті 6: Україна не видаватиме іншій державі громадян України.

Для цілей цієї Конвенції громадянином України вважається будь-яка особа, яка відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу є громадянином України;

г) до пункту 5 статті 21: Україна дозволить транзитне перевезення через свою територію осіб, що видаються, на тих самих умовах, на яких вона здійснює видачу правопорушників;

д) до статті 23: запит про видачу правопорушника та документи, які до нього додаються, мають надсилатися до України разом із перекладом на українську мову або на одну з офіційних мов Ради Європи, якщо вони не складені цими мовами;

— до Додаткового протоколу, 1975 рік: Україна заявляє, що хоч її законодавство і відповідає пунктам «а» та «б» і не містить положень, що суперечать пункту «с» статті 1 даного Протоколу, вона не приймає його главу I і залишає за собою право вирішувати відповідно до неї в кожній окремій справі задовольняти чи не задовольняти запит про видачу правопорушника;

— до Другого додаткового протоколу, 1978 рік: Україна визначає, що органами, яким надаються повноваження згідно з пунктом 1 статті 12 Конвенції в редакції Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції є Міністерство юстиції України (щодо екстрадиції у справах на стадії судового розгляду або виконання вироку) і Генеральна прокуратура України (щодо екстрадиції у справах на стадії досудового слідства).

При отриманні повідомлення про місцеперебування в іноземній державі особи, яка підлягає видачі правоохоронним органам України, орган, що проводить розслідування у справі, згідно з вимогами статті 12 зазначеної Конвенції готує обґрунтований запит і невідкладно, але не пізніше 10 днів з моменту отримання повідомлення через свій центральний орган, а в разі знаходження кримінальної справи у провадженні органів прокуратури — через прокуратуру області (прирівняну до неї прокуратуру) надсилає запит до Генеральної прокуратури України, яка після вивчення та перевірки матеріалів, за наявності передбачених законом підстав для звернення, скеровує запит до Міністерства юстиції України. У разі знаходження кримінальної справи щодо розшукуваної особи в провадженні суду або потреби приведення до виконання вироку суду щодо такої особи запит про видачу надсилається до Міністерства юстиції України через відповідне управління юстиції, яке після вивчення та перевірки матеріалів у разі належного їх оформлення, наявності підстав і відсутності перешкод, передбачених Конвенцією, готує і в якомога стислий термін надсилає відповідному органу іноземної держави запит про видачу особи в Україну для притягнення до кримінальної відповідальності або для приведення до виконання вироку суду.

При надходженні від відповідного органу іноземної держави згоди на видачу розшукуваної особи і повідомлення про її затримання (арешт) Генеральна прокуратура України (у разі знаходження кримінальної справи щодо особи, яка підлягає видачі, на стадії досудового слідства) або відповідно Міністерство юстиції України (у разі знаходження кримінальної справи щодо особи, що підлягає видачі, у провадженні суду або потреби приведення до виконання вироку суду щодо такої особи) направляють Міністерству внутрішніх справ України та Державному департаменту України з питань виконання покарань доручення про організацію прийому цієї особи та взяття її, у разі потреби, під варту. У дорученні також повідомляється адреса етапування заарештованого та орган, у провадженні якого знаходиться справа щодо цієї особи.

Міністерство внутрішніх справ України організовує приймання цієї особи на кордонах сусідніх держав на пунктах пропуску через Державний кордон України в порядку, передбаченому Інструкцією про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами, затвердженою спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Державного комітету у справах охорони державного кордону України № 474/845 від 17 листопада 1998 року. Після здійснення прийняття ця особа передається встановленим порядком до установи Державного департаменту України з питань виконання покарань, про що Державний департамент України з питань виконання покарань та Міністерство внутрішніх справ України повідомляють Генеральну прокуратуру або відповідно Міністерство юстиції України із зазначенням у повідомленні місця, куди її поміщено, та дати прийняття.

Після закінчення провадження у справі щодо виданої особи органом, у провадженні якого була кримінальна справа, до Міністерства юстиції України та Державного департаменту з питань виконання покарань надсилається належним чином завірена копія постанови або вироку для подальшого інформування відповідного органу іноземної держави.

Запит про видачу особи, що надійшов до Міністерства юстиції України від відповідного органу іноземної держави, розглядається Міністерством юстиції України. За відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями зазначеної Конвенції не перешкоджають вирішенню питання щодо видачі особи з України, запит про її видачу з Міністерства юстиції України надсилається до Генеральної прокуратури України для прийняття рішення по суті. За відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями Конвенції перешкоджають вирішенню питання щодо видачі особи, прокурорам областей (привірянням до них прокурорам) надсилається відповідне доручення. Матеріали виконаного доручення надсилаються до Генеральної прокуратури України за тими самими каналами. Генеральна прокуратура України в разі задоволення запиту щодо видачі особи інформує Міністерство юстиції України й направляє до Міністерства внутрішніх справ України та Державного департаменту України з питань виконання покарань доручення про взяття під варту цієї особи та організацію її передачі правоохоронним органам іноземної держави. Міністерство юстиції України інформує відповідний орган іноземної держави про надання згоди на видачу особи з України. Міністерство внутрішніх справ України разом з Державним департаментом України з питань виконання покарань організують передачу цієї особи в порядку, передбаченому Інструкцією про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами. Після здійснення передачі цієї особи Міністерство внутрішніх справ України та Державний департамент України з питань виконання покарань інформують Генеральну прокуратуру або відповідно Міністерство юстиції про здійснення передачі та її дату.

У разі наявності перешкод для видачі особи відповідний орган іноземної держави інформується про це з мотивованим викладенням відповідних причин. Термін розгляду запитів про видачу не повинен перевищувати 45 діб.

Україною також укладені двосторонні угоди про екстрадицію, передачу засуджених осіб для відбудовання покарання з іншими країнами, зокрема:

— 10 грудня 1998 року — Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію (Договір ратифіковано Законом України № 1184-XIV від 21 жовтня 1999 року);

— 04 листопада 2003 року — Договір між Україною та Республікою Панама про видачу правопорушників (Договір ратифіковано Законом України № 1716-IV від 12 травня 2004 року);

— 10 жовтня 2004 року — Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про видачу правопорушників (Договір ратифіковано Законом України № 2696-IV від 22 червня 2005 року).

Договір **між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію** *(Договір ратифіковано Законом N 1184-XIV від 21.10.99)*

Дата підписання: 10.12.1998

Дата ратифікації: 21.10.1999

Дата набуття чинності: 13.07.2000

Україна та Китайська Народна Республіка, надалі «Договірні Сторони», на підставі взаємної поваги суверенітету, рівноправності і дотримання загальних інтересів, та в цілях зміцнення співробітництва обох держав в галузі боротьби із злочинністю,

домовились про наступне:

СТАТТЯ 1 ОBOB'ЯЗОК ВИДАЧІ

Договірні Сторони зобов'язуються відповідно до положень цього Договору на прохання видавати од- на одній осіб, які знаходяться на їх територіях, для притягнення до кримінальної відповідальності або приведення до виконання вироку, що вступив в законну силу.

СТАТТЯ 2 ЗЛОЧИННИ, ЯКІ ТЯГНУТЬ ВИДАЧУ

1. Під «злочинами, які тягнуть видачу», зазначеними в цьому Договорі, розуміються діяння, які згідно з законодавством обох Договірних Сторін є злочинами та за вчинення яких передбачається:

1) покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менш як один рік або інше більш тяжке покарання згідно з законодавством України;

2) тюремне ув'язнення на строк не менш як один рік або більш тяжке покарання згідно з законодавством Китайської Народної Республіки.

2. Якщо особу, видача якої вимагається, засуджено судом запитуючої Договірної Сторони до покарання, зазначеного у пункті 1 цієї статті, за будь-який злочин, який тягне видачу, видача для приведення вироку до виконання може мати місце лише за умови, коли до закінчення призначеного строку покарання залишається не менш як шість місяців.

3. При вирішенні питання про видачу і визначенні того, чи є будь-яке діяння злочином за законодавством обох Договірних Сторін, не мають значення його юридична кваліфікація і термінологічне визначення.

4. Якщо прохання про видачу особи стосується декількох злочинних діянь, кожне з яких є кримінально караним відповідно до законодавства обох Договірних Сторін, але при цьому деякі з них не відповідають умовам, викладеним у пунктах 1 та 2 цієї статті, запитувана Договірна Сторона може дозволити видачу і щодо останніх діянь за умови, що ця особа видається принаймні за одне діяння, яке може потягнути за собою видачу.

СТАТТЯ 3 ОБСТАВИНИ, ЯКІ ВИКЛЮЧАЮТЬ ВИДАЧУ

Видача не відбувається у будь-якому з наступних випадків:

- 1) особа, щодо якої надійшло прохання про видачу, є громадянином запитуваної Договірної Сторони;
- 2) особі, щодо якої надійшло прохання про видачу, у запитуваній Договірній Стороні згідно з її законодавством надано право притулку;
- 3) на момент отримання прохання про видачу кримінальне переслідування відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони не може бути порушено, або вирок не може бути привелений до виконання щодо особи, видача якої вимагається, в зв'язку з закінченням строку давності або на іншій законній підставі;
- 4) відносно особи, видача якої запитується, на території запитуваної Договірної Сторони до отримання прохання про видачу за один й той самий злочин був винесений вирок, що вступив в законну силу, або припинено кримінальне провадження у цій справі;
- 5) кримінальна справа згідно з законодавством однієї з Договірних Сторін порушується лише за приватною скаргою потерпілого.

СТАТТЯ 4 ОБСТАВИНИ МОЖЛИВОЇ ВІДМОВИ У ВИДАЧІ

Запитувана Договірна Сторона може відмовити у видачі, якщо:

- 1) відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони вона має юрисдикцію стосовно злочину, в зв'язку з яким направлено прохання про видачу;
- 2) якщо запитувана Договірна Сторона, беручи до уваги характер злочину, за який запитується видача, та інтереси запитуваної Договірної Сторони, вважає, що видача цієї особи не відповідає принципу гуманності в зв'язку з віком, станом здоров'я або іншими особистісними обставинами цієї особи;
- 3) запитувана Договірна Сторона здійснює кримінальне переслідування за той же злочин щодо особи, видача якої вимагається.

СТАТТЯ 5 НАСЛІДКИ ВІДМОВИ У ВИДАЧІ

1. Договірна Сторона, яка відмовила у видачі, інформує запитуючу Договірну Сторону про підстави відмови.

2. У разі відмови у видачі в випадках, передбачених пунктом 1 статті 3 і пунктами 1 та 2 статті 4 цього Договору, запитувана Договірна Сторона на прохання запитуючої Договірної Сторони переймає проги цієї особи кримінальне переслідування і здійснює його згідно з своїм законодавством. З цієї метою запитуюча Договірна Сторона передає запитуваній Договірній Стороні матеріали і докази, які є в її розпорядженні.

СТАТТЯ 6 ПОРЯДОК ЗНОСИН

Для цілей цього Договору Договірні Сторони зносяться між собою через призначені ними центральні органи. До їх призначення зносини мають здійснюватися по дипломатичних каналах.

СТАТТЯ 7 МОВИ

При виконанні цього Договору Договірні Сторони користуються своєю державною мовою додаючи переклад державною мовою іншої Договірної Сторони або англійською чи російською мовами.

СТАТТЯ 8 ПРОХАННЯ ПРО ВИДАЧУ І НЕОБХІДНІ ДОКУМЕНТИ

1. Прохання про видачу має бути представлено у письмовій формі і містити:

- 1) найменування запитуючої установи;
- 2) прізвище, ім'я, стать і вік особи, щодо якої направлено прохання про видачу, відомості про її громадянство, місце проживання і місце перебування та інші відомості про її особистість, а також, по можливості, опис зовнішності цієї особи, її фотографію і відбитки пальців;

- 3) опис фактичних обставин злочинного діяння, його наслідків, включаючи завдану матеріальну шкоду;
  - 4) текст закону щодо строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку;
  - 5) текст закону, на підставі якого діяння визнається злочином із зазначенням передбаченої цим законом міри покарання.
2. До прохання про видачу для здійснення кримінального переслідування, крім відомостей, вказаних у пункті 1 цієї статті, має бути також надана копія ордера на арешт, виданого компетентним органом запитуючої Договірної Сторони.
  3. До прохання про видачу для приведення вироку до виконання, крім відомостей, вказаних у пункті 1 цієї статті, має бути надані також:
    - 1) копія вироку у кримінальній справі, що вступив у законну силу, або судової ухвали;
    - 2) довідка про відбуту частину строку покарання.
  4. Документи, що надаються запитуючою Договірною Стороною мають бути підписані і завірені печаткою її компетентних органів.

Стаття 9 Додаткові відомості

Якщо запитувана Договірна Сторона вважає, що відповідно до положень цього Договору матеріали, які додані до прохання про видачу, є недостатньо повними, то ця Договірна Сторона може зажадати від запитуючої Договірної Сторони в строк до двох місяців надати додаткову інформацію. При наявності поважних причин, про які повідомляється заздалегідь, цей строк може бути продовжений на 15 днів. Якщо протягом зазначеного строку запитуюча Договірна Сторона не надає додаткових відомостей, то це розглядається як її відмова від прохання, і особа звільняється з під варти. Однак, це не заважає повторному зверненню запитуючої Договірної Сторони з проханням про видачу цієї особи в зв'язку з тим самим злочином.

Стаття 10 Взяття під варту для видачі

По отриманні прохання про видачу запитувана Договірна Сторона невідкладно вживає заходів щодо взяття під варту особи, видача якої вимагається, за винятком випадків, коли згідно з цим Договором видача не допускається.

Стаття 11 Взяття під варту до отримання прохання про видачу

1. У випадках, які не терплять зволікань, одна з Договірних Сторін може просити іншу Договірну Сторону взяти під варту особу, видача якої вимагається, і до отримання прохання про видачу, зазначеного у статті 8 цього Договору. Це клопотання у письмовій формі може бути передано через центральні органи, по каналах Інтерполу або по дипломатичних каналах з використанням будь-яких засобів зв'язку.
2. Клопотання має містити відомості про особу, видача якої вимагається, про її місце проживання і місце перебування, якщо про це відомо; короткий опис фактичних обставин справи; відомості про наявність ордеру на арешт або вироку, що вступив у законну силу, або судової ухвали і вказівку на те, що прохання про видачу буде надіслане невідкладно.
3. Запитувана Договірна Сторона повинна своєчасно повідомити запитуючу Договірну Сторону про результати розгляду цього клопотання.
4. Особа, яку взято під варту згідно з пунктом 1 цієї статті, підлягає звільненню, якщо протягом 30 днів з дня взяття під варту від запитуючої Договірної Сторони не надійде прохання і документи, зазначені у статті 8 цього Договору. Цей строк може бути продовжений на 15 днів, якщо до його закінчення від запитуючої Договірної Сторони надійде відповідне вмотивоване клопотання.
5. Якщо в подальшому запитуюча Договірна Сторона відповідно до статті 8 цього Договору звернеться з проханням про видачу і надасть документи, то звільнення особи, яку було взято під варту, відповідно до пункту 4 цієї статті не перешкоджає її наступній видачі.

Стаття 12 Передача особи, яка підлягає видачі

1. Запитувана Договірна Сторона без зволікань сповіщає запитуючу Договірну Сторону про своє рішення щодо прохання про видачу. У випадку задоволення прохання Договірні Сторони узгоджують дату і місце передачі, а також інші питання, пов'язані із здійсненням видачі.
2. Якщо запитуюча Договірна Сторона не прийме особу, яка підлягає видачі, протягом 15 днів після встановленої дати передачі, запитувана Договірна Сторона негайно звільняє цю особу і може відмовити запитуючій Договірній Стороні у повторному проханні про видачу цієї особи в зв'язку з тим самим злочином.
3. Якщо одна з Договірних Сторін з незалежних від неї причин не зможе у встановлений для здійснення видачі термін передати чи прийняти особу, яка підлягає видачі, така Договірна Сторона своєчасно інформує іншу Договірну Сторону. Договірні Сторони протягом 15 днів після встановленої вперше дати передачі знов узгоджують нові строки передачі і застосовують положення пункту 2 цієї статті.

СТАТТЯ 13 ВІДСТРОЧКА ВИДАЧІ І ТИМЧАСОВА ВИДАЧА

1. Якщо особу, видача якої вимагається, притягнуто до кримінальної відповідальності або вона відбуває покарання за інший злочин на території запитуваної Договірної Сторони, то запитувана Договірна Сторона може після винесення рішення про згоду на видачу, відстрочити видачу до закінчення провадження у справі, відбування покарання чи дострокового звільнення, про що сповіщається запитуюча Договірна Сторона.

2. Якщо відстрочка видачі, передбачена пунктом 1 цієї статті, може призвести до закінчення строку давності кримінального переслідування або утруднити розслідування злочину, то особа, видача якої вимагається, може бути видана запитуваною Договірною Стороною тимчасово за вмотивованим клопотанням запитуючої Договірної Сторони на умовах, які визначаються Договірними Сторонами за обопільною згодою.

СТАТТЯ 14 НАЯВНІСТЬ ПРОХАННЯ ПРО ВИДАЧУ ВІД ДЕКІЛЬКОХ ДЕРЖАВ

Якщо одна з Договірних Сторін отримала прохання про видачу однієї й тієї самої особи від іншої Договірної Сторони і від третьої держави, вона має право на власний розсуд визначити, якій з цих держав видати дану особу.

СТАТТЯ 15 СПЕЦІАЛЬНЕ ПРАВО

1. Без згоди запитуваної Договірної Сторони видану особу не може бути притягнуто до кримінальної відповідальності або піддано покаранню запитуючою Договірною Стороною за вчинений до видачі інший злочин, а також не може бути видано третій державі.

2. Не потребується згода запитуваної Договірної Сторони, якщо:

1) видана особа протягом 30 днів після закінчення кримінального переслідування, відбування покарання або дострокового звільнення не залишить, незважаючи на можливість, яка є територію запитуючої Договірної Сторони. До цього строку не зараховується час, протягом якого видана особа не могла покинути територію запитуючої Договірної Сторони з незалежних від неї обставин;

2) видана особа, покинувши територію запитуючої Договірної Сторони, добровільно повернулася на її територію.

СТАТТЯ 16 ПЕРЕДАЧА ПРЕДМЕТІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗЛОЧІНОМ

1. Запитувана Договірна Сторона в межах, встановлених її законодавством, на прохання запитуючої Договірної Сторони передає їй предмети, які є знаряддями злочину, вчиненого особою, видача якої вимагається, а також предмети, які мають сліди злочину або здобуті злочинним шляхом.

2. Предмети, зазначені у пункті 1 цієї статті, передаються також у тому випадку, коли видачу особи внаслідок її смерті, втечі або з інших причин не може бути здійснено.

3. Якщо предмети, зазначені в пункті 1 цієї статті, потрібні запитуваній Договірній Стороні як речовий доказ у кримінальній справі, їх передачу може бути відстрочено до закінчення провадження у справі.

4. Законні права та інтереси запитуваної Договірної Сторони та будь-яких третіх осіб на вищезазначені предмети залишаються в силі. Після закінчення провадження у справі запитуюча Договірна Сторона повинна якомога скоріше безплатно повернути дані предмети запитуваній Договірній Стороні. Якщо треті особи, які мають законні права на дані предмети, знаходяться на території запитуючої Договірної Сторони, то за згодою запитуваної Договірної Сторони запитуюча Договірна Сторона може прямо передати їм ці предмети.

СТАТТЯ 17 ТРАНЗИТНЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

1. У випадку, коли одній з Договірних Сторін має бути видано особу з третьої держави через територію іншої Договірної Сторони, заінтересована Договірна Сторона запитує в іншій Договірній Стороні дозвіл на транзитне перевезення цієї особи через її територію. Запит про дозвіл на таке перевезення оформлюється в такому ж порядку, що й прохання про видачу.

2. Запитувана Договірна Сторона може відмовити в транзитному перевезенні осіб, видача яких не може здійснюватись за цим Договором.

СТАТТЯ 18 ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ

Запитуюча Договірна Сторона своєчасно інформує запитувану Договірну Сторону про результати кримінального переслідування або виконання вироку щодо виданої особи, а також про те, чи здійснено видачу цієї особи третій державі. За клопотанням запитуваної Договірної Сторони їй надається копія остаточного рішення у кримінальній справі.

СТАТТЯ 19 ВИТРАТИ

1. Витрати, викликані будь-якою процедурою в зв'язку з проханням про видачу, несе Договірна Сторона, на території якої вони виникли, за винятком випадків, передбачених пунктами 2 і 3 цієї статті.

2. Витрати, викликані конвоюванням виданої особи з території запитованої Договірної Сторони, несе запитуюча Договірна Сторона.

3. Витрати, викликані транзитним перевезенням виданої особи однієї з Договірних Сторін з третьою державою на територію іншої Договірної Сторони, несе Договірна Сторона, яка звертається з проханням про транзит.

СТАТТЯ 20 ВІДНОШЕННЯ ДО ІНШИХ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

Цей Договір не зачіпає прав і обов'язків Договірних Сторін, які випливають з інших міжнародних договорів, учасниками яких вони є.

СТАТТЯ 21 ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Будь-які спори, що виникли в зв'язку з тлумаченням чи виконанням цього Договору, вирішуються шляхом консультацій і переговорів по дипломатичних каналах.

СТАТТЯ 22 РАТИФІКАЦІЯ І НАБУТТЯ ЧИННОСТІ

Цей Договір підлягає ратифікації. Обмін ратифікаційними грамотами відбудеться у м. Києві. Цей Договір набуде чинності на тридцятий день після обміну ратифікаційними грамотами.

СТАТТЯ 23 ПРИПИНЕННЯ ДІЙ

1. Цей Договір укладено на невизначений строк і він припинить свою дію по закінченні шести місяців після передачі по дипломатичних каналах будь-якою з Договірних Сторін письмового повідомлення про припинення його дії.

2. Припинення дії цього Договору не заважає завершенню процесу видачі осіб, рішення про видачу яких прийнято до припинення дії цього Договору.

Вчинено в м. Пекіні «10» грудня 1998 року в двох примірниках, кожний українською, китайською і російською мовами, причому всі три тексти мають однакову силу. При виникненні розбіжностей Договірні Сторони звертатимуться до тексту, викладеного російською мовою.

За Україну

За Китайську Народну Республіку

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про ратифікацію Договору між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 51, ст. 448)

Верховна Рада України постановляє:

Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію, підписаний 10 грудня 1998 року у м. Пекін, ратифікувати.

Відповідно до статті 6 Договору центральними органами України з метою виконання його положень є:

Міністерство юстиції України — щодо осіб, справи яких перебувають у провадженні суду;

Генеральна прокуратура України — щодо осіб, справи яких перебувають на стадії досудового слідства.

Голова Верховної Ради України
м. Київ, 21 жовтня 1999 року N 1184-XIV

О.ТКАЧЕНКО

Глава 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)

СТАТТЯ 573. НАПРАВЛЕННЯ ЗАПИТУ ПРО ВИДАЧУ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЮ)

1. Запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

2. Запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи може розглядатися лише у разі дотримання вимог, передбачених частиною першою цієї статті.

3. Запити про тимчасову видачу і транзитне перевезення особи направляються та розглядаються у такому самому порядку, як і запити про видачу особи (екстрадицію). При розгляді запитів компетентних органів іноземних держав про транзитне перевезення екстрадиційній перевірці підлягають лише обставини, передбачені частинами першою і другою статті 589 цього Кодексу.

4. Центральний орган України має право відмовити в направленні запиту до іноземної держави, якщо існують передбачені цим Кодексом або міжнародним договором України обставини, які можуть перешкоджати видачі. Він також має право відмовити компетентному органу України у зверненні до іноземної держави, якщо видача буде явно невинуватеною з огляду на співвідношення тяжкості вчиненого особою кримінального правопорушення та ймовірних витрат, необхідних для екстрадиції.

Дивись коментар до Глави 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНІЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 574. ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН УКРАЇНИ ЩОДО ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ)

1. Центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції), якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є відповідно Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України.

2. Генеральна прокуратура України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування.

3. Міністерство юстиції України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового провадження або виконання вироку.

4. Центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції) відповідно до цього Кодексу:

1) звертаються до компетентних органів іноземних держав із запитом про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення;

2) розглядають запити компетентних органів іноземних держав про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення та приймають рішення щодо них;

3) організують проведення екстрадиційної перевірки;

4) організують прийом-передачу осіб, щодо яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу чи транзитне перевезення;

5) здійснюють інші повноваження, визначені цим розділом або міжнародним договором про видачу особи (екстрадицію).

Дивись коментар до Глави 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНІЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 575. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТІВ ТА НАПРАВЛЕННЯ ЗАПИТІВ

1. Клопотання про видачу особи в Україну готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування, або суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок, з дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом та відповідним міжнародним договором України.

2. Клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину. До клопотання додаються такі документи:

1) засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності;

2) копія вироку з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання;

3) довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні;

4) положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення;

5) висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України;

6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання;

7) інформація про перебіг строків давності;

8) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу.

3. Клопотання та передбачені частиною другою цієї статті документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України.

4. Клопотання про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу України через прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя, та прирівняні до них прокуратури у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі центрального апарату органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань України безпосередньо передає Генеральній прокуратурі України клопотання про видачу особи (екстрадицію).

5. Центральний орган України за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п'яти днів з дня отримання клопотання.

До частин 1-5.

З метою забезпечення належної організації роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва під час кримінального провадження, здійснення ефективного нагляду на даному напрямі, додержання, відповідно до міжнародних та європейських стандартів прав і свобод людини, а також інтересів держави при вирішенні питань, що регулюються нормами міжнародного права, Генеральним прокурором України 11 лютого 2013 року виданий наказ № 8гн «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва».

Згідно зазначеного наказу прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізовані прокурори (на правах обласних), прокурори міст з районним поділом, міські, районні, міжрайонні та прирівняні до них прокурори у межах компетенції зобов'язані забезпечувати нагляд за додержанням законів з питань міжнародно-правового співробітництва під час кримінального провадження, зокрема:

1. Забезпечувати виконання підпорядкованими прокурорами та органами досудового розслідування вимог статті 575 КПК України щодо видачі особи (екстрадиції).

2. Вивчати матеріали кримінального провадження стосовно встановленої або затриманої за кордоном особи із складанням висновку щодо обґрунтованості звернення, наявності умов для екстрадиції такої особи та відповідності документів органу досудового розслідування вимогам міжнародних договорів і чинного законодавства України.

3. З метою своєчасного надходження від ініціатора розшуку відповідного запиту, не пізніше 60 годин з моменту затримання, у тому числі у порядку статті 208 КПК України, або встановлення на території України особи, яка вчинила злочин за її межами, інформувати про це факсимільним зв'язком і поштою Головне управління міжнародно-правового співробітництва та європейської інтеграції Генеральної прокуратури України або Міністерство юстиції України, якщо питання видачі такої особи належить до його компетенції.

4. Про кожен випадок затримання або взяття під варту громадянина іноземної держави, який розшукується з метою екстрадиції, негайно повідомляти Міністерство закордонних справ України. У разі надходження відповідного звернення забезпечувати співробітникам дипломатичного представництва або консульської установи держави громадянства такої особи побачення із затриманим (заарештованим).

5. Здійснювати нагляд за додержанням правоохоронними органами України вимог статей 208, 582 КПК України при затриманні розшукуваної особи за умови наявності звернення компетентного органу іноземної держави, яке повинно містити відповідну інформацію, передбачену міжнародним договором. У разі якщо у зверненні компетентного органу іноземної держави не вказано необхідних даних, невідкладно доручати уповноваженій службовій особі їх отримати.

6. За кожним фактом затримання іноземця або особи без громадянства, розшукуваних компетентними органами іноземних держав для притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку суду, проводити перевірку наявності законних підстав для затримання, відповідності процесуального оформлення затримання чинному законодавству України, своєчасності і повноти виконання органом, що здійснив затримання, вимог статей 208, 582 КПК України. Про результати пере-

вірки впродовж 60 годин повідомляти Головне управління міжнародно-правового співробітництва та європейської інтеграції.

7. При надходженні звернення іноземного компетентного органу звертатися до слідчого судді з клопотанням про застосування тимчасового арешту такої особи на строк, визначений кримінальним процесуальним законодавством або відповідним міжнародним договором України, до надходження запиту про її видачу. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді надавати відповідні документи, передбачені міжнародним договором України та статтею 583 КПК України. Таким же чином забезпечувати звернення з клопотанням про тримання особи під вартою у порядку статті 597 КПК України.

8. Забезпечувати участь прокурора, який має належні знання у галузі міжнародно-правового співробітництва та відповідну фахову підготовку, у розгляді слідчим суддею кожного клопотання про тимчасовий, екстрадиційний арешт, а також про наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою.

9. Вживати передбачених КПК України заходів до апеляційного оскарження винесеної слідчим суддею ухвали, яка суперечить вимогам кримінального процесуального законодавства або міжнародного договору України. У разі оскарження до слідчого судді рішень Генеральної прокуратури України або Міністерства юстиції України про видачу особи забезпечувати участь прокурора у судовому розгляді таких скарг. Прокуратурі обласного рівня надавати слідчому судді матеріали, які підтверджують законність і обґрунтованість рішення про видачу особи.

10. Забезпечувати додержання законних прав особи у процесі видачі (екстрадиції), а також при перейнятті кримінального провадження від іноземної держави. При надходженні запиту про видачу невідкладно письмово повідомляти особу про її право звертатися з проханням щодо застосування спрощеного порядку видачі згідно з положеннями статті 588 КПК України.

11. При отриманні прокуратурою районного, міського або обласного рівня повідомлення іноземного правоохоронного органу або іншої іноземної установи, чи органу МВС України, у тому числі Робочого апарату Укрбюро Інтерполу МВС України, про затримання чи встановлення іноземним компетентним органом особи, яка розшукується українськими правоохоронними органами з метою видачі (екстрадиції) в Україну, не пізніше 60 годин з часу отримання такого повідомлення, факсимільним та поштовим відправленням через прокуратури обласного рівня інформувати Генеральну прокуратуру України про намір вимагати видачу (екстрадицію) особи.

12. Керівництву прокуратури обласного рівня забезпечувати негайну перевірку матеріалів кримінального провадження та законність дій органів досудового розслідування і прокуратури у разі відмови від підготовки запиту про видачу (екстрадицію) особи в Україну або у разі прохання не виконувати направлений запит. Про результати інформувати Головне управління міжнародно-правового співробітництва та європейської інтеграції.

ДОДАТКОВО ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНІЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 576. МЕЖИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИДАНОЇ ОСОБИ

1. Видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція).

2. Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень.

3. Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача.

4. У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу.

5. Запит про надання такої згоди готується та надсилається в порядку, передбаченому для запиту про видачу особи (екстрадицію).

6. У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНІЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 577. ЗАРАХУВАННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ВИДАНОЇ ОСОБИ ПІД ВАРТОЮ

1. Час тримання виданої особи під вартою на території запитуваної держави у зв'язку з вирішенням питання про видачу в Україну, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 578. ІНФОРМУВАННЯ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ВИДАНОЇ ОСОБИ

1. Прокурор надсилає центральному органу України повідомлення про результати кримінального провадження щодо виданої особи для подальшого інформування уповноваженого (центрального) органу запитуваної держави.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 579. ТИМЧАСОВА ВИДАЧА

1. У разі необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальному провадженні може бути направлено запит про тимчасову видачу, який готується в порядку, передбаченому статтею 575 цього Кодексу.

2. У разі задоволення запиту про тимчасову видачу така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк.

3. У разі необхідності компетентний орган України, який здійснює кримінальне провадження, готує документи про продовження строку тимчасової видачі, що надсилаються відповідному центральному органу не пізніше як за двадцять днів до закінчення строку тимчасової видачі.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 580. ОСОБЛИВОСТІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. Рішення компетентного органу іноземної держави про взяття особи під варту або призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання осіб під вартою на території України, які:

- 1) транзитно перевозяться територією України;
- 2) тимчасово видані в Україну.

2. Період тримання особи під вартою на території України на підставі рішення компетентного органу іноземної держави під час тимчасової видачі не зараховується такій особі у строк відбування покарання, призначеного за вироком суду України.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 581. ПРАВА ОСОБИ, ВИДАЧА ЯКОЇ ЗАПИТУЄТЬСЯ

1. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу, має право:
  - 1) знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу;
  - 2) мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;
  - 3) у разі затримання — на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
  - 4) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу;
  - 5) ознайомлюватися із запитом про видачу або одержати його копію;
  - 6) оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу;
  - 7) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу;
  - 8) звертатися з проханням про застосування спрощеної процедури видачі.

2. Особі, стосовно якої розглядається питання про видачу, і яка не володіє державною мовою, забезпечується право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду.

3. Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу, є іноземцем і тримається під вартою, то вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 582. ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

1. Затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою.

2. Про затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання.

3. Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав, та негайно інформує прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва чи Севастополя.

4. Про затримання таких осіб прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя протягом шістдесяти годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган України, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави.

5. Про кожен випадок затримання громадянина іноземної держави, який вчинив злочин за межами України, прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя також повідомляє Міністерство закордонних справ України.

6. Затримана особа негайно звільняється у разі, якщо:

1) протягом шістдесяти годин з моменту затримання вона не доставлена до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу тимчасового або екстрадиційного арешту;

2) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється.

7. Порядок затримання таких осіб та розгляду скарг про їх затримання здійснюється відповідно до статей 206 та 208 цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

ДИВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 583. ТИМЧАСОВИЙ АРЕШТ

1. До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу.

2. У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною першою цієї статті, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту.

3. Прокурор звертається до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту.

4. До клопотання додаються:

1) протокол затримання особи;

2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави;

3) документи, що підтверджують особу затриманого.

5. Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи.

6. При розгляді клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, пропонує йому зробити заяву, перевіряє наявність документів, передбачених пунктом 2 частини четвертої цієї статті, вислуховує думку прокурора, інших учасників і виносить ухвалу про:

- 1) застосування тимчасового арешту;
- 2) відмову в застосуванні тимчасового арешту, якщо для його обрання немає підстав.
7. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, до якої застосовано тимчасовий арешт, її захисником чи законним представником, прокурором.
8. Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу України запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту.
9. У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення строку тимчасового арешту ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали про застосування екстрадиційного арешту щодо цієї особи.

ЛІВНІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 584. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЙНИЙ АРЕШТ)

1. Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою.
2. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді подаються:
  - 1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України;
  - 2) документи про громадянство особи;
  - 3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки.
3. Матеріали, що подаються слідчому судді, мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.
4. При вирішенні питання про застосування екстрадиційного арешту слідчий суддя керується положеннями цього Кодексу та міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.
5. У разі якщо особа, щодо якої вирішується питання про тримання під вартою, не володіє державною мовою, їй забезпечується участь перекладача.
6. Строки тримання особи під вартою та порядок їх продовження визначаються цим Кодексом.
7. Після одержання клопотання слідчий суддя встановлює особу, пропонує їй зробити заяву, перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників і вносить ухвалу про:
  - 1) застосування екстрадиційного арешту;
  - 2) відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав.
8. При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу.
9. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисником чи законним представником, прокурором.
10. Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців.
11. У межах цього строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення.
12. За скаргю особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варті.
13. Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.
14. Центральний орган України невідкладно письмово інформує Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців про кожний випадок застосування

тимчасового або екстрадиційного арешту до осіб, назначених у частині другій статті 589 цього Кодексу.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 585. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ, НЕ ПОВ'ЯЗАНОГО ІЗ ТРИМАННЯМ ПІД ВАРТОЮ, ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАЧІ ОСОБИ НА ЗАПИТ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

1. За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом).

2. При вирішенні питання про можливість застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, слідчий суддя обов'язково враховує:

1) відомості про ухилення особи від правосуддя у запитуючій стороні та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варти під час цього або інших кримінальних проваджень;

2) тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, встановлених під час заявленого кримінального правопорушення, положень закону України про кримінальну відповідальність і усталеної судової практики;

3) вік та стан здоров'я особи, видача якої запитується;

4) міцність соціальних зв'язків особи, у тому числі наявність у неї родини та утриманців.

3. У разі порушення особою, щодо якої розглядається запит про її видачу, умов обраного запобіжного заходу слідчий суддя за клопотанням прокурора має право постановити ухвалу про застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 586. ПРИПИНЕННЯ ТИМЧАСОВОГО АРЕШТУ АБО ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

1. Тимчасовий арешт або запобіжний захід припиняється в разі, якщо:

1) центральний орган України в передбачені міжнародним договором України строки не отримав запит про видачу особи (екстрадицію);

2) під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача особи (екстрадиція) не здійснюється;

3) компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи;

4) центральним органом України прийнято рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції).

2. Скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу здійснюється прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя або його заступником за дорученням (зверненням) центрального органу України, а у випадку, передбаченому пунктом 2 частини першої цієї статті, за погодженням з відповідним центральним органом України. Копія постанови про скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу надсилається уповноваженій службовій особі місця ув'язнення, слідчому судді, який приймав рішення про застосування тимчасового арешту або запобіжного заходу, а також особі, щодо якої застосовувався запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 587. ПРОВЕДЕННЯ ЕКСТРАДИЦІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ

1. Екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом України або за його дорученням чи зверненням прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя.

2. Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом шістдесяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України.

3. Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу України.

Дивись коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

СТАТТЯ 588. СПРОЩЕНИЙ ПОРЯДОК ВИДАЧІ ОСІБ З УКРАЇНИ

1. Особі, щодо якої надійшов запит про її видачу, повідомляється про право звертатися з проханням згідно з цією статтею про застосування спрощеного порядку видачі і роз'яснюється порядок надання відповідної заяви.

2. Спрощений порядок видачі з України особи може бути застосований лише за наявності письмової заяви такої особи про її згоду на видачу, оформленої у присутності захисника та затвердженій слідчим суддею. У разі одержання відповідної заяви видача можлива без проведення в повному обсязі перевірки наявності можливих перешкод для видачі.

3. Прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про затвердження згоди особи на видачу. Слідчий суддя розглядає клопотання за участю особи, що підлягає видачі, її захисника та прокурора. Слідчий суддя зобов'язаний переконатися, що особа, яка підлягає видачі, добровільно погоджується на свою видачу і усвідомлює всі наслідки цієї видачі, після чого постановляє ухвалу про затвердження згоди особи на її спрощену видачу або про відмову в цьому.

4. У разі отримання заяви про згоду особи на видачу запитуючій стороні та її затвердження ухвалою слідчого судді прокурор передає заяву на розгляд центральному органу України, який протягом трьох днів розглядає її та приймає рішення про можливість застосування спрощеного порядку видачі.

5. Якщо особа, щодо якої надійшов запит про видачу, не погоджується на свою видачу, застосовується звичайний порядок розгляду запиту про видачу.

6. Після затвердження слідчим суддею згоди особи на застосування спрощеного порядку видачі така згода не може бути відкликана.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 589. ВІДМОВА У ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ)

1. У видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо:

1) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;

2) злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;

3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;

4) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію);

5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;

6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України.

2. Особа, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України.

3. У разі відмови у видачі з мотивів громадянства та наявності статусу біженця або з інших підстав, що не виключають здійснення кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави Генеральна прокуратура України доручає здійснення досудового розслідування стосовно цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 590. РІШЕННЯ ЗА ЗАПИТОМ ПРО ВИДАЧУ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЮ)

1. Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виносяться керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою.

2. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято.

3. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави.

4. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви, у порядку, встановленому законодавством України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 591. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ ПРО ВИДАЧУ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЮ)

1. Рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою. Якщо до особи застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, скарга на рішення про видачу такої особи (екстрадицію) може бути подана до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого розташований відповідний центральний орган України.

2. Якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, уповноважена службова особа місця ув'язнення негайно надсилає скаргу до слідчого судді і повідомляє про це прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя.

3. Розгляд скарги здійснюється слідчим суддею протягом п'яти днів з дня її надходження до суду. Судовий розгляд проводиться за участю прокурора, який проводив екстрадиційну перевірку, особи, щодо якої прийнято рішення про видачу, її захисника чи законного представника, якщо він бере участь у провадженні.

4. При розгляді скарги слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію).

5. За результатами розгляду слідчий суддя виносить ухвалу, якою:

1) залишає скаргу без задоволення;

2) задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу (екстрадицію).

6. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання.

7. Ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 592. ВІДСТРОЧКА ПЕРЕДАЧІ

1. Після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо:

1) особа, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України — до закінчення досудового розслідування або судового провадження, відбуття покарання чи звільнення від покарання з будь-яких законних підстав;

2) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю — до її видужання.

2. Після прийняття рішення про відстрочку передачі прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя за дорученням (зверненням) центрального органу України здійснює нагляд за процесом відбування особою покарання або контролює хід її лікування.

3. У разі відсутності підстав для відстрочення фактичної передачі особи, передбачених частиною першою цієї статті, прокуратура Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя забезпечує застосування екстрадиційного арешту в порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Якщо в період відстрочення настали обставини, які можуть перешкодити видачі особи, центральний орган України має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію).

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

СТАТТЯ 593. ФАКТИЧНА ПЕРЕДАЧА ОСОБИ

1. З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України.

2. Передача особи має бути здійснена протягом п'ятинадцяти днів з дати, встановленої для її передачі. Цей строк може бути продовжено центральним органом України до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варту.

3. Якщо компетентний орган іноземної держави з незалежних від нього обставин не може прийняти таку особу, центральний орган України встановлює нову дату передачі у строки, передбачені частиною другою цієї статті.

4. Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні.

5. Доставка до установ системи виконання покарань особи, щодо якої компетентним органом іноземної держави прийнято рішення про видачу в Україну, забезпечують компетентні органи України за дорученням (зверненням) центрального органу України.

СТАТТЯ 594. ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИРІШЕННЯМ ПИТАННЯ ПРО ВИДАЧУ ОСОБИ ІНОЗЕМНІЙ ДЕРЖАВИ

1. Витрати, що виникли на території України у зв'язку з вирішенням питання про видачу особи, а також витрати, що виникли у зв'язку із транзитним перевезенням через територію іншої держави особи, яка видається Україні, вважаються процесуальними витратами згідно з цим Кодексом.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 44. ВИДАЧА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).

Коментар до Глави 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття.

Міжнародно-правове співробітництво під час кримінального провадження здійснюються органами прокуратури України відповідно до Конституції України, чинного законодавства і міжнародних договорів, а також без договору у випадках, коли для належної реалізації завдань і функцій прокуратури необхідне застосування норм міжнародного права або взаємодія з іноземними державними установами чи міжнародними організаціями. При цьому органи прокуратури України повинні дотримуватися принципів взаємної поваги до національного суверенітету і прав людини, добросовісного виконання зобов'язань та невтручання у внутрішні справи іноземних держав.

Одним із головних напрямів взаємодії органів прокуратури України із компетентними установами іноземних держав та міжнародними організаціями є виконання у межах компетенції прокуратури зобов'язань України за міжнародними договорами про міжнародно-правове співробітництво під час кримінального провадження, зокрема щодо перейняття кримінального провадження. Організація роботи на цій ділянці та здійснення нагляду за додержанням законів у міжнародно-правовій галузі під час кримінального провадження покладена на Головне управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України, старших прокурорів і прокурорів прокуратур обласного рівня з міжнародно-правових доручень та спеціально визначених відповідними наказами працівників прокуратур, де такі посади не введені.

Головне управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України здійснює організацію розгляду запитів, безпосередній розгляд у межах компетенції та підготовку рішень за запитами про міжнародну правову допомогу і перейняття кримінального провадження на підставі міжнародних договорів, законодавства України, відомчих угод, а в окремих випадках — без договору.

Керівники відповідних структурних підрозділів Генеральної прокуратури України за зверненням Головного управління міжнародно-правового співробітництва у визначений ним строк зобов'язані:

— надавати висновок про законність та обгрунтованість прийнятого у кожному кримінальному провадженні рішення про його передання за кордон, а також наявність підстав для подальшого розслідування в Україні при надходженні кримінального провадження з-за кордону. У разі прийняття рішення про неможливість забезпечення такого розслідування в Україні висновок з цього приводу погоджувати з відповідним заступником Генерального прокурора України;

— контролювати стан досудового розслідування та судового розгляду кожного кримінального провадження, що надійшло до Генеральної прокуратури України з-за кордону в порядку перейняття кримінального провадження, а також за рапортом Головного управління міжнародно-правового співробітництва — стосовно особи, виданої в Україну для притягнення до кримінальної відповідальності, у тому числі тимчасово виданої особи;

Прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізовані прокурори (на правах обласних), прокурори міст з районним поділом, міські, районні, міжрайонні та прирівняні до них прокурори у межах компетенції зобов'язані забезпечити нагляд за додержанням законів з питань міжнародно-правового співробітництва під час кримінального провадження, зокрема додержання: законних прав особи при перейнятті кримінального провадження від іноземної держави; вимог міжнародних договорів та статті 598 цього КПК щодо межі призначення покарання особі, кримінальне провадження стосовно якої перейнято від іноземного компетентного органу; вимог статей 552,600 цього КПК щодо порядку підготовки запиту про міжнародну правову допомогу та передання кримінального провадження щодо відповідності змісту та форми запиту, додатків до нього положенням міжнародних договорів, у тому числі заявам чи застереженням запитуваної держави; рівня запитів органу досудового розслідування про надання міжнародної правової допомоги та передання кримінального провадження щодо їх відповідності вимогам міжнародних договорів України.

До клопотань українського органу досудового розслідування про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави має долучатися висновок прокуратури обласного рівня щодо законності та обгрунтованості притягнення особи до відповідальності, повноти розслідування в Україні; наявності процесуальних строків (із обов'язковим зазначенням дати їх закінчення), належності оформлення матеріалів кримінального провадження, можливості їх спрямування для перейняття провадження компетентним органам іноземної держави.

Орган, що веде розслідування у справі, згідно з вимогами статей 8,15 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах, готує обгрунтоване клопотання про передачу кримінального переслідування і через свій центральний орган, а в разі знаходження кримінальної справи у провадженні органів прокуратури — через прокуратуру області (прирівняну до неї прокуратуру) надсилає його до Генеральної прокуратури України. Клопотання слідчого або прокурора про передання кримінального провадження іншій державі підлягає надсиланню до Генеральної прокуратури України за підписом прокурора обласного рівня. При цьому не допускаються випадки порушення клопотання про передання кримінального провадження іноземному компетентному органу до виконання у повному обсязі на території України всіх необхідних та можливих за відсутності підозрюваного процесуальних дій. Генеральна прокуратура України після перевірки достатності доказів, що свідчать про наявність у діях підозрюваних (обвинувачених) складу злочину, та виконання у повному обсязі всіх слідчих дій, проведення яких можливе на території України, направляє клопотання до Міністерства юстиції України. У разі знаходження кримінальної справи у провадженні суду клопотання про передачу кримінального переслідування надсилається до Міністерства юстиції України через відповідне управління юстиції. Міністерство юстиції України після вивчення та перевірки матеріалів та в разі їх належного оформлення, наявності підстав і відсутності перешкод, передбачених Конвенцією, готує і в якомога стислий термін надсилає відповідному органу іноземної держави клопотання щодо передачі кримінального переслідування особи за злочин, скоєний на території України.

Клопотання щодо передачі кримінального переслідування особи за злочин, скоєний на території іноземної держави, що надійшло до Міністерства юстиції України від відповідного органу іноземної держави, розглядається Міністерством юстиції України. За відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями міжнародних договорів перешкоджають виконанню запиту, матеріали кримінальної справи для розслідування направляються до Генеральної прокуратури України, яка направляє їх через центральний орган компетентної установи за підслідністю до відповідного слідчого підрозділу за місцем проживання або затримання особи. Підслідність визначається згідно з положеннями цього КПК.

Матеріали кримінальної справи для судового розгляду направляються через відповідне управління юстиції за підсудністю до суду за місцем проживання або затримання особи.

У разі неможливості виконання запиту відповідний орган іноземної держави інформується про це з мотивованим викладенням відповідних причин.

У разі закриття кримінальної справи або засудження особи до Міністерства юстиції України надсилається належним чином завірена копія постанови або вироку для подальшого інформування відповідного органу іноземної держави.

Глава 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття

Стаття 595. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав

1. Клопотання компетентних органів інших держав про перейняття Україною кримінального провадження розглядається центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги або органом, уповноваженим здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, протягом двадцяти днів з дня його надходження.

2. Кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною за таких умов:

1) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є громадянином України і перебуває на її території;

2) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача згідно із цим Кодексом або міжнародним договором України неможлива або у видачі відмовлено;

3) запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення;

4) діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність.

3. У разі перейняття кримінального провадження Генеральна прокуратура України в порядку, передбаченому цим Кодексом, доручає здійснення досудового розслідування відповідному прокурору, про що повідомляє державу, яка надіслала запит.

4. При відмові перейняти кримінальне провадження Генеральна прокуратура України повертає матеріали відповідним органам іноземної держави з обґрунтуванням підстав відмови.

Дивись коментар до Глави 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття.

Стаття 596. Неможливість перейняття кримінального провадження

1. Кримінальне провадження не може бути перейняте, якщо:

1) не дотримані вимоги частини другої статті 595 цього Кодексу або міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

2) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок;

3) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбуте або виконується;

4) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрито кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв'язку з помилуванням або амністією;

5) провадження щодо заявленого кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв'язку із закінченням строку давності.

Дивись коментар до Глави 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття.

Стаття 597. Тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження

1. За клопотанням компетентного органу іншої держави особа, щодо якої буде направлений запит про перейняття кримінального провадження, може триматися під вартою на території України не більше ніж сорок діб.

2. Тримання під вартою особи здійснюється в порядку та згідно з правилами, передбаченими статтею 583 цього Кодексу.

3. Якщо після закінчення передбаченого частиною першою цієї статті строку запит про перейняття кримінального провадження не надійде, зазначена особа звільняється з-під варті.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 45. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПОРЯДКУ ПЕРЕЙНЯТТЯ.

СТАТТЯ 598. ПОРЯДОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ПЕРЕЙНЯЄ ВІД ІНШОЇ ДЕРЖАВИ

1. Кримінальне провадження, що перейняте від компетентного органу іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування та здійснюється згідно з цим Кодексом.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження відповідним органом іншої держави на її території та згідно з її законодавством, можуть бути визнані допустимими під час судового розгляду в Україні, якщо це не порушуватиме засад судочинства, передбачених Конституцією України та цим Кодексом, і вони не отримані з порушенням прав людини і основоположних свобод. Не потребують легалізації відомості, визнані судом допустимими.

3. Слідчий, прокурор України після перейняття кримінального провадження мають право здійснювати будь-які передбачені цим Кодексом процесуальні дії.

4. За наявності достатніх підстав для повідомлення про підозру воно повинно бути здійснене згідно з законом України про кримінальну відповідальність і в порядку, передбаченому цим Кодексом.

5. Покарання, що призначається судом, не повинно бути суворішим від покарання, передбаченого законом запитуючої держави за таке ж кримінальне правопорушення.

6. Компетентному органу запитуючої держави надсилається копія остаточного процесуального рішення, що набуло законної сили.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 45. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПОРЯДКУ ПЕРЕЙНЯТТЯ.

СТАТТЯ 599. ПОРЯДОК І УМОВИ ПЕРЕДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНОМУ ОРГАНУ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ

1. клопотання слідчого, погоджене з прокурором, прокурора або суду про передавання кримінального провадження компетентному органу іншої держави розглядаються уповноваженим (центральним) органом України протягом двадцяти днів з моменту надходження.

2. Незакінчене кримінальне провадження може бути передане іншій державі за умови, що видача особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи Україні відмовлено.

3. Слідчий, прокурор або суд на вимогу уповноваженого (центрального) органу України поновлює кримінальне провадження, продовжує — якщо це дозволяється цим Кодексом — строки розслідування або тримання під вартою з урахуванням часу, необхідного для перейняття його компетентним органом іноземної держави.

ДІВІТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 45. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПОРЯДКУ ПЕРЕЙНЯТТЯ.

СТАТТЯ 600. ЗМІСТ ТА ФОРМА КЛОПОТАННЯ ПРО ПЕРЕДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ІНШІЙ ДЕРЖАВИ

1. Зміст та форма клопотання про передавання кримінального провадження повинні відповідати вимогам цього Кодексу та відповідних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Клопотання про передавання кримінального провадження повинно містити:

1) назву органу, який здійснює кримінальне провадження;

2) посилання на відповідний міжнародний договір про надання правової допомоги;

3) найменування кримінального провадження, передавання якого запитується;

4) опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

5) прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, дату і місце народження, місце проживання або перебування та інші відомості про неї.

3. До клопотання додаються такі документи:

- 1) матеріали кримінального провадження;
- 2) текст статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення, щодо якого здійснюється провадження;
- 3) відомості про громадянство особи.
4. Разом з клопотанням та документами, передбаченими частиною третьою цієї статті, компетентному органу іншої держави передаються наявні речові докази.
5. Копії матеріалів залишаються в органі, який здійснював кримінальне провадження в Україні.

ЦІВІСЬ КОМЕНТАР ДО Г. 14ВІ 45. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПОРЯДКУ ПЕРЕЙНЯТТЯ.

СТАТТЯ 601. НАСЛІДКИ ПЕРЕДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНОМУ ОРГАНУ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ

1. З моменту перейняття компетентним органом іншої держави кримінального провадження відповідні органи України не мають права здійснювати будь-які процесуальні дії щодо особи у зв'язку з кримінальним правопорушенням, щодо якого передано кримінальне провадження, інакше, ніж на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги з боку держави, яка перейняла кримінальне провадження.

2. Закриття компетентним органом іноземної держави переданого кримінального провадження на стадії досудового розслідування не перешкоджає відновленню провадження в Україні та подальшому розслідуванню в порядку, передбаченому цим Кодексом, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше.

Коментар до Глави 46. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб.

Згідно статті 602 цього КПК вирок суду іноземної держави може бути визнаний і виконаний на території України у випадках і в обсязі, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Запит про виконання вироку суду іноземної держави, крім запиту про передачу засудженої особи, Міністерство юстиції України розглядає протягом тридцяти днів з моменту надходження запиту. У разі, якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, цей строк може бути продовжений до трьох місяців.

Не підлягають виконанню в Україні вироків судів іноземних держав, ухвалені заочно (in absentia), тобто без участі особи під час кримінального провадження, крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити. У задоволенні запиту про виконання вироку суду іноземної держави може бути відмовлено, якщо таке виконання суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України.

У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, якщо вирок суду іноземної держави передбачає покарання у виді позбавлення волі, Міністерство юстиції України надсилає засвідчену копію запиту, передбаченого цією статтею, прокурору для звернення до слідчого судді з клопотанням про застосування запобіжного заходу до вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави. Клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави розглядається протягом одного місяця з дня його отримання судом першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності — місце знаходження Міністерства юстиції України. Протягом судового засідання повідомляють особі, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України. Така особа має право користуватися правовою допомогою захисника. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора. При розгляді клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави суд встановлює, чи дотримані умови, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або вимоги відповідних положень цього КПК. При цьому, до повноважень суду не віднесена перевірка фактичних обставин, встановлених вироком суду іноземної держави, та вирішення питання щодо винуватості особи. За результатами судового розгляду суд постановляє ухвалу про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково, якою визначає, яка частина покарання може бути виконана в Україні та вирішує питання про застосування запобіжного заходу до набрання ухвалою законної сили, або постановляє ухвалу про відмову у виконанні вироку суду іноземної держави. У разі

необхідності проведення додаткової перевірки суд може постановити ухвалу про відкладення розгляду та отримання додаткових матеріалів. Період, протягом якого особа перебувала під вартою в Україні у зв'язку з розглядом запиту про виконання вироку суду іноземної держави, зараховується до загального строку відбування покарання.

У разі ухвалення рішення про виконання вироку суду іноземної держави суд може одночасно ухвалити рішення про обрання запобіжного заходу стосовно особи. Копії ухвали суд надсилає Міністерству юстиції України та вручає особі, засудженій вироком суду іноземної держави, якщо така особа перебуває на території України. Судове рішення стосовно виконання вироку суду іноземної держави може бути оскаржено в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено відповідне питання, та прокурором. Ухвала про виконання вироку суду іноземної держави звертається до виконання згідно з цим КПК. Міністерство юстиції України повідомляє запитуючій стороні про результати виконання вироку суду іноземної держави.

Відбування засудженими за кордоном особами покарання у державі, громадянами якої вони є, сприяє їх більш ефективній соціальній реабілітації. Відсутність контактів з родичами і близькими, проблеми у спілкуванні через мовний бар'єр негативно впливають на засудженого. У зв'язку з цим передача особи, засудженої за кордоном, для відбування покарання у державі громадянства, як правило, відповідає інтересам самого засудженого.

Згідно частини 2 статті 10 Кримінального кодексу України іноземці, які вчинили злочини на території України і засуджені за них, можуть бути передані для відбування покарання за вчинений злочин тій державі, громадянами якої вони є, якщо така передача передбачена міжнародними договорами.

Центральним органом України, компетентним вирішувати та розглядати питання про передачу засуджених осіб є Міністерство юстиції України.

Основними міжнародними документами, які регулюють порядок передачі засуджених осіб та виконання вироків іноземних держав, є:

1. Конвенція про передачу засуджених осіб, набула чинності для України 01 січня 1996 року (Україна приєдналася до цієї Конвенції згідно Закону України № 337/95-ВР від 22 вересня 1995 року).

2. Резолюція Організації Об'єднаних Націй № 45/116 від 14 грудня 1990 року «Типовий договір про видачу».

3. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків, 1970 рік. Конвенція ратифікована Україною згідно Закону України № 172-IV від 26 вересня 2002 року з такими заявами і застереженнями:

— до пункту 2 статті 19: без шкоди положенням пункту 3 статті 19 Конвенції Україна заявляє, що запити чи супровідні документи мають бути складені українською мовою або однією з офіційних мов Ради Європи чи супроводжуватися перекладом на одну з цих мов;

— до пункту 1 статті 61: Україна відмовлятиме у виконанні:

а) санкції за діяння, яку згідно із законодавством України за вчинення відповідного діяння признає лише адміністративний орган (пункт «b» Додатка I до цієї Конвенції);

б) європейського судового рішення у кримінальній справі, яке органи запитуючої Держави постановили в день, коли, відповідно до законодавства України, кримінальне провадження стосовно злочину, за вчинення якого постановлено вирок, було б неможливе у зв'язку із закінченням строків давності (пункт «с» Додатка I до цієї Конвенції);

в) санкцій, винесених за відсутності підсудного (пункт «d» Додатка I до цієї Конвенції).

Україна виконуватиме та визнаватиме «ordonances penales» за умови їх постановлення судовими органами (пункт «d» Додатка I до цієї Конвенції).

Міністерству закордонних справ України відповідно до положень статті 63 Конвенції інформувати Генерального секретаря Ради Європи щодо санкцій, передбачених законодавством України, для цілей цієї Конвенції.

4. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про передачу засуджених до позбавлення волі для подальшого відбування покарання.

5. Двохсторонні договори України з іншими державами про передачу засуджених осіб, зокрема:

— Договір між Україною і Грузією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 14 лютого 1997 року (Договір ратифіковано Законом № 670/97-ВР від 21 листопада 1997 року);

— Договір між Україною та Азербайджанською Республікою про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 24 березня 1997 року (Договір ратифіковано Законом № 669/97-ВР від 21 листопада 1997 року);

— Договір між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 19 лютого 1998 року (Договір ратифіковано Законом № 532-XIV від 19 березня 1999 року);

— Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію від 10 грудня 1998 року (Договір ратифіковано Законом № 1184-XIV від 21 жовтня 1999 року);

— Договір між Україною та Республікою Казахстан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 17 вересня 1999 року (Договір ратифіковано Законом № 1738-III від 18 травня 2000 року);

— Договір між Україною і Республікою Вірменія про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 01 березня 2001 року (Договір ратифіковано Законом № 2798-III від 15 листопада 2001 року);

— Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про передачу засуджених для відбування покарання від 21 липня 2001 року (Договір ратифіковано Законом № 3106-III від 07 березня 2002 року);

— Договір між Україною та Республікою Індія про видачу правопорушників від 03 жовтня 2002 року (Договір ратифіковано Законом № 623-IV від 06 березня 2003 року);

— Договір між Україною та Республікою Таджикистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 02 квітня 2004 року (Договір ратифіковано Законом № 2912-IV від 22 вересня 2005 року);

— Договір між Україною та Республікою Білорусь про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 12 червня 2009 року (Договір ратифіковано Законом № 1904-VI від 17 лютого 2010 року).

Відповідно до Конвенції про передачу засуджених осіб, особу, засуджену на території однієї сторони, може бути передано на територію іншої сторони, відповідно до положень цієї Конвенції, для відбування призначеного їй покарання. З цієї метою засуджена особа може висловити державі винесення вироку або державі виконання вироку своє побажання бути переданою згідно з цією Конвенцією. Із запитом про передачу засудженої особи може звертатися як держава винесення вироку, так і держава виконання вироку. Засуджену особу може бути передано за цією Конвенцією тільки за таких умов:

— якщо ця особа є громадянином держави виконання вироку;

— якщо рішення є остаточним;

— якщо на час отримання запиту про передачу засуджена особа має відбувати покарання впродовж якнайменш шести місяців або якщо їй винесено вирок до ув'язнення на невизначений строк (у виняткових випадках сторони можуть погодитися на передачу засудженої особи, навіть якщо засудженій особі залишилося відбувати покарання протягом меншого часу);

— якщо на передачу згодна засуджена особа або, коли з врахуванням її віку або фізичного чи психічного стану одна із двох держав вважає це за необхідне, — законний представник засудженої особи;

— якщо дія або бездіяльність, на підставі якої було винесено вирок, є кримінальним злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або була б кримінальним злочином у разі вчинення на її території; і

— якщо держава винесення вироку і держава виконання вироку згодні на передачу засудженої особи.

Запити про передачу і відповіді на них виконуються у письмовій формі, надсилаються міністерством юстиції держави, яка звертається із запитом, міністерству юстиції держави, до якої звернено запит. Відповіді повідомляються по тих же каналах. Держава, до якої звернено запит, має у найкоротші строки проінформувати державу, яка звертається із запитом, про те, погоджується вона, чи ні на передачу засудженої особи, про яку йдеться у запиті. Держава виконання вироку на прохання держави винесення вироку надсилає їй:

— документ або заяву, що свідчить про те, що засуджена особа є громадянином цієї держави;

— копію тексту відповідного закону держави виконання вироку, який передбачає, що дія або бездіяльність, на підставі якої було винесено вирок у державі винесення вироку, є кримінальним злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або була б кримінальним злочином у разі вчинення на її території;

— заяву, що містить інформацію про те, яку із процедур (судову або адміністративну) вона буде використовувати.

У разі отримання запиту про передачу засудженої особи держава винесення вироку надає державі виконання вироку, якщо тільки одна з держав вже не повідомила про свої заперечення щодо передачі засудженої особи, такі документи:

— засвідчену копію рішення суду і тексту закону, на якому воно ґрунтується;

— документ про тривалість вже відбутої частини строку покарання, включаючи інформацію про будь-яке попереднє ув'язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини, що стосуються виконання вироку;

— заяву, що містить згоду на передачу засудженої особи;

— у разі необхідності, будь-які довідки про стан здоров'я і поведінку засудженої особи, інформацію про поводження з нею у державі винесення вироку і будь-які рекомендації щодо подальшого поводження з нею у державі виконання вироку.

До звернення із запитом про передачу засудженої особи або до прийняття рішення щодо згоди або незгоди на таку передачу кожна держава може звернутися із проханням надати їй будь-який із зазначених документів чи будь-яку із зазначених заяв.

Держава винесення вироку має забезпечити, щоб особа, яка повинна дати згоду на передачу, робила це добровільно і з повним розумінням правових наслідків такої згоди. Процедура надання такої згоди регулюється законодавством держави винесення вироку, яка має надати державі виконання вироку можливість перевірити за допомогою консула або іншої офіційної особи, кандидатура якої погоджується із державою виконання вироку, чи була згода на передачу засудженої особи дана добровільно.

Взяття під варту засудженої особи властями держави виконання вироку має силу зупинення виконання вироку в державі винесення вироку. Держава винесення вироку може більше не виконувати вирок, якщо держава виконання вироку вважає виконання вироку закінченим. Компетентні власті держави виконання вироку продовжують виконання вироку одразу або на основі судової чи адміністративної постанови; або визнають вирок з використанням судової або адміністративної процедури своєї держави і таким чином замінюють міру покарання, призначену в державі винесення вироку, мірою покарання, передбаченою законодавством держави виконання вироку за такий самий злочин.

Держава виконання вироку, на прохання, до передачі засудженої особи має проінформувати державу винесення вироку про те, яку із цих процедур вона буде використовувати. Виконання вироку регулюється законодавством держави виконання вироку, і тільки ця держава має право приймати всі відповідні рішення. Будь-яка держава, яка, зважаючи на своє національне законодавство, не може використовувати одну із згаданих процедур для виконання заходів, призначених на території іншої сторони особам, які через психічний стан не були притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, і яка готова прийняти таких осіб для подальшого лікування, може у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи вказати, які процедури вона буде застосовувати в таких випадках.

У разі продовження виконання вироку держава виконання вироку дотримується характеру і тривалості покарання, призначеного державою винесення вироку. Однак, якщо це покарання за своєю природою або тривалістю є несумісним із законодавством держави виконання вироку або якщо її законодавство цього вимагає, ця держава може на основі судової або адміністративної постанови співвіднести призначену міру покарання з покаранням чи заходом, передбаченим її власним законодавством за вчинення аналогічного злочину. За своїм характером таке покарання або такий захід повинні у міру можливості відповідати покаранню або заходу, призначеному у вирокі для виконання. Покарання чи захід за своїм характером або своєю тривалістю не може бути більш суворим, ніж міра покарання, призначена в державі винесення вироку, і не може перевищувати максимальні строки позбавлення волі, передбачені законодавством держави виконання вироку.

У випадку заміни вироку застосовуються процедури, передбачені законодавством держави виконання вироку. Замінюючи вирок, компетентний орган:

— повинен врахувати зроблені щодо фактів висновки, які ясно викладені або припускаються в рішенні, ухваленому державою винесення вироку;

— не може замінювати міру покарання, що передбачає позбавлення волі, грошовим штрафом;

— повинен зрахувати у строк покарання весь період, впродовж якого засуджена особа була позбавлена волі; і

— не повинен посилювати кримінальне покарання засудженої особи і не повинен вважати обов'язковими жодні мінімальні строки позбавлення волі, які законодавство держави виконання вироку може передбачати за вчинення злочину або злочинів.

Якщо процедура заміни вироку здійснюється після передачі засудженої особи, держава виконання вироку тримає цю особу під вартою або іншим чином забезпечує її присутність у державі виконання вироку до закінчення цієї процедури.

Кожна сторона може прийняти рішення про помилування, амністію або пом'якшення вироку у відповідності до своєї конституції або інших законів. Право вирішувати щодо будь-якого клопотання про перегляд судового рішення має тільки держава винесення вироку. Держава виконання вироку припиняє виконання вироку, як тільки держава винесення вироку інформує її про будь-яке рішення або будь-який захід, внаслідок якого вирок перестає бути обов'язковим для виконання. Держава виконання вироку надає державі винесення вироку інформацію стосовно виконання вироку коли вона вважає, що вирок виконано, у разі, якщо засуджена особа втекла з-під варти до закінчення виконання вироку; а також якщо держава винесення вироку звертається із проханням надіслати спеціальне повідомлення.

Виконання зазначеної Конвенції здійснюється Україною в наступному порядку. Так, після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про передачу особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, Міністерство юстиції України надсилає Державному департаменту України з питань виконання покарань листа з проханням надати документи, перелік яких міститься у Конвенції, про передачу засуджених осіб для вирішення питання по суті. Державний департамент України з питань виконання покарань здійснює збір потрібних документів і в місячний термін надсилає їх до Міністерства юстиції України, яке в свою чергу після вивчення та перевірки матеріалів та у разі їх належного оформлення приймає рішення щодо передачі особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, про що надсилає інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи. У разі прийняття рішення про відмову в передачі засудженої особи для подальшого відбування покарання наводяться обґрунтовані підстави прийняття такого рішення.

Після отримання повідомлення від відповідного органу іноземної держави про згоду на прийняття особи для подальшого відбування покарання Міністерство юстиції України надсилає доручення Державному департаменту України з питань виконання покарань та Міністерству внутрішніх справ України доручення про організацію передачі цієї особи. Зазначені органи здійснюють передачу цієї особи в порядку, передбаченому Інструкцією про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами, затвердженою спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Державного комітету у справах охорони державного кордону України № 474/845 від 17 листопада 1998 року. Після здійснення передачі цієї особи Державний департамент України з питань виконання покарань повідомляє Міністерство юстиції України про дату передачі засудженої особи. Після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання в Україні Міністерство юстиції України надсилає відповідному органу іноземної держави листа з проханням надати документи, перелік яких міститься у зазначеній Конвенції, для вирішення питання по суті. Після надходження всіх потрібних документів Міністерство юстиції України протягом місяця розглядає надіслані матеріали та ухвалює рішення щодо прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для подальшого відбування покарання на території України, про що надсилає інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи. У разі відмови в задоволенні клопотання наводяться обґрунтовані підстави його прийняття. У разі задоволення запиту Міністерство юстиції України надсилає Державному департаменту України з питань виконання покарань та Міністерству внутрішніх справ України доручення про організацію прийняття цієї особи. Зазначені органи організують прийняття цієї особи в порядку, передбаченому Інструкцією про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами. Після здійснення прийняття цієї особи Державний департамент України з питань виконання покарань повідомляє Міністерство юстиції України про дату прийняття та зазначає місце, куди поміщено цю особу. Міністерство юстиції України після надходження від Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства внутрішніх справ України інформації про здійснене прийняття такої особи направляє пакет документів до Верховного Суду України для розгляду питання виконання вироку іноземного суду на території України, який, в свою чергу, надсилає документи до відповідного суду за місцем перебування під вартою такої особи. Пакет документів для розгляду питання виконання вироку іноземного суду на території України має бути перекладений українською мовою і засвідчений у порядку, встановленому державою винесення вироку, і містити: копію вироку і текст закону іноземної держави, на якому він ґрунтується; документ про тривалість відбутої частини строку покарання, включаючи інформацію про будь-яке попереднє ув'язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини щодо виконання вироку; заяву засудженого, а у випадку, передбаченому міжнародним договором, заяву відповідних представників засудженого про згоду на передачу його для відбування покарання в Україні; у разі потреби довідки про стан здоров'я і поведінку засудженого, поведження з ним у державі винесення вироку і будь-які рекомендації щодо подальшого поведження з ним в Україні. Після винесення відповідним судом рішення про визнання вироку іноземної держави та його приведення у відповідність із законодавством України копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та Державного департаменту України з питань виконання покарань. Міністерство юстиції України надсилає відповідному органу іноземної держави інформацію про прийняте рішення.

Розгляд клопотання про виконання вироку іноземної держави на території України шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами, які мають своє звичайне місцеперебування в Україні, відповідно до Європейської конвенції про нагляд за умовно засудженими або

умовно звільненими особами, здійснює Міністерство юстиції України Після одержання такого клопотання, його вивчення та перевірки матеріалів у разі їх належного оформлення та відсутності обставин, які згідно з чинним законодавством України і положеннями міжнародних договорів перешкоджають наданню правової допомоги, Міністерство юстиції України надсилає пакет документів до Верховного Суду України для розгляду питання виконання вироку іноземного суду на території України, який, в свою чергу, надсилає документи до відповідного суду за місцем, де ця особа перебуває. Пакет документів для розгляду питання виконання вироку іноземного суду на території України має бути перекладений українською мовою, засвідчений у порядку, встановленому державою винесення вироку, і містити: копію вироку і текст закону іноземної держави, на якому вирок ґрунтується; документ про тривалість відбутої частини строку покарання, включаючи інформацію про будь-яке попереднє ув'язнення; документ про звільнення від покарання і про будь-які інші обставини, що стосуються виконання вироку; у разі потреби довідки про стан здоров'я і поведінку засудженого, поведіння з ним у державі винесення вироку і будь-які рекомендації щодо подальшого поведіння з ним в Україні. Після ухвалення відповідним судом рішення про визнання вироку іноземної держави та його приведення у відповідність із законодавством України копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та Міністерства внутрішніх справ України.

Забезпечення виконання на території України вироку іноземної держави здійснює Міністерство внутрішніх справ України шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами, які мають своє звичайне місце перебування в Україні, в порядку, передбаченому законодавством України, про що інформує Міністерство юстиції України.

Про прийняте рішення за поданим клопотанням Міністерство юстиції України інформує відповідний орган іноземної держави, надсилає належним чином завірену копію ухвали суду. У разі відмови у виконанні клопотання наводяться причини прийняття такого рішення.

Міністерство внутрішніх справ України, яке забезпечує виконання на території України вироку суду шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами в порядку, передбаченому законодавством України, у разі виникнення обставин, що регулюються положеннями цієї Конвенції, згідно з вимогами статті 26 Конвенції готує обґрунтоване клопотання про виконання вироку України на території іноземної держави шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами, які мають своє звичайне місце перебування на території іноземної держави, та надсилає його з відповідними документами на адресу Міністерства юстиції України. Після вивчення та перевірки матеріалів у разі їх належного оформлення Міністерство юстиції України надсилає їх відповідному органу іноземної держави.

Після отримання повідомлення від відповідного органу іноземної держави про згоду виконати вирок України на території іноземної держави шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами, які мають своє звичайне місце перебування на території іноземної держави, Міністерство юстиції України інформує Міністерство внутрішніх справ України або відповідно суд, що виніс вирок про ухвалені рішення.

Глава 46. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб

Стаття 602. Підстави і порядок виконання вироків судів іноземних держав

- 1. Вирок суду іноземної держави може бути визнаний і виконаний на території України у випадках і в обсязі, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.*
- 2. У разі відсутності міжнародного договору положення цієї глави можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу засудженої особи для подальшого відбування покарання.*
- 3. Запит про виконання вироку суду іноземної держави, крім запиту про передачу засудженої особи, Міністерство юстиції України розглядає протягом тридцяти днів з моменту надходження запиту. Якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, цей строк продовжується до трьох місяців.*
- 4. При розгляді запиту про виконання вироку суду іноземної держави згідно з частиною третьою цієї статті Міністерство юстиції України з'ясує наявність підстав, передбачених міжнародним договором України, для його задоволення. З цією метою Міністерство юстиції України може запитувати необхідні матеріали та інформацію в Україні або у компетентного органу іноземної держави.*

5. Встановивши відповідність запиту про визнання і виконання вироку суду іноземної держави умовам, передбаченим міжнародним договором України, Міністерство юстиції України направляє до суду клопотання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави і передає наявні матеріали.

6. При відмові у задоволенні запиту Міністерство юстиції України повідомляє про це іноземний орган, від якого надійшов запит, з роз'ясненням підстав відмови.

7. Не підлягають виконанню в Україні вироки судів іноземних держав, ухвалені заочно (in absentia), тобто без участі особи під час кримінального провадження — крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити. У задоволенні запиту про виконання вироку суду іноземної держави може бути відмовлено, якщо таке виконання суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України.

8. Вирішення питання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави у частині цивільного позову вирішується у порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України.

9. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, якщо вирок суду іноземної держави передбачає покарання у виді позбавлення волі, Міністерство юстиції України надсилає засвідчену копію запиту, передбаченого цією статтею, прокурору для звернення до слідчого судді з клопотанням про застосування запобіжного заходу до вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 603. РОЗГЛЯД СУДОМ ПИТАННЯ ПРО ВИКОНАННЯ ВИРОКУ СУДУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

1. Клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави розглядається протягом одного місяця з дня його отримання судом першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності — місце знаходження Міністерства юстиції України.

2. Про дату судового засідання повідомляють особі, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України. Така особа має право користуватися правовою допомогою захисника. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

3. При розгляді клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави суд встановлює, чи дотримані умови, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або цією главою. При цьому суд не перевіряє фактичні обставини, встановлені вироком суду іноземної держави, та не вирішує питання щодо винуватості особи.

4. За результатами судового розгляду суд постановляє ухвалу:

1) про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково. При цьому суд визначає, яка частина покарання може бути виконана в Україні, керуючись положеннями Кримінального кодексу України, що передбачають кримінальну відповідальність за злочин, у зв'язку з яким ухвалено вирок, та вирішує питання про застосування запобіжного заходу до набрання ухвалою законної сили;

2) про відмову у виконанні вироку суду іноземної держави.

5. У разі необхідності проведення додаткової перевірки суд може постановити ухвалу про відкладення розгляду та отримання додаткових матеріалів.

6. Період, протягом якого особа перебувала під вартою в Україні у зв'язку з розглядом запиту про виконання вироку суду іноземної держави, зараховується до загального строку відбування покарання, визначеного відповідно до пункту 1 частини четвертої цієї статті.

7. У разі ухвалення рішення про виконання вироку суду іноземної держави суд може одночасно ухвалити рішення про обрання запобіжного заходу стосовно особи.

8. Копії ухвали суд надсилає Міністерству юстиції України та вручає особі, засудженій вироком суду іноземної держави, якщо така особа перебуває на території України.

9. Судове рішення стосовно виконання вироку суду іноземної держави може бути оскаржено в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено відповідне питання, та прокурором.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 604. ВИКОНАННЯ ВИРОКУ СУДУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

1. Ухвала про виконання вироку суду іноземної держави звертається до виконання згідно з цим Кодексом.

2. Міністерство юстиції України повідомляє запитуючій стороні про результати виконання вироку суду іноземної держави.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 605. ПІДСТАВИ РОЗГЛЯДУ ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ І ЇХ ПРИЙНЯТТЯ ДЛЯ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

1. Підставою для розгляду питання про передачу засудженої особи для відбування покарання є запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави, звернення засудженого, його законного представника або близьких родичів чи членів сім'ї, а також інші обставини, передбачені законом України або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Положення статей 605-612 цього Кодексу можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу особи, до якої судом застосовано примусові заходи медичного характеру.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 606. УМОВИ ПЕРЕДАЧІ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ І ЇХ ПРИЙНЯТТЯ ДЛЯ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

1. Засуджену судом України особу може бути передано для відбування покарання в іншу державу, а засудженого іноземним судом громадянина України прийнято для відбування покарання в Україні тільки за умов:

1) якщо ця особа є громадянином держави виконання вироку;

2) якщо вирок набрав законної сили;

3) якщо на час отримання запиту про передачу засуджений має відбувати покарання упродовж якнайменш шести місяців або якщо йому ухвалено вирок до ув'язнення на невизначений строк;

4) якщо на передачу згоден засуджений або з урахуванням його віку або фізичного чи психічного стану на це згоден законний представник засудженого;

5) якщо кримінальне правопорушення, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, є злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або було б злочином у разі вчинення на її території, за вчинення якого може бути призначено покарання у виді позбавлення волі;

6) якщо відшкодовано майнову шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, а в разі наявності — також процесуальні витрати;

7) якщо держава ухвалення вироку і держава виконання вироку згодні на передачу засудженого.

2. Перед вирішенням питання про передачу засудженої особи для відбування покарання з України до іноземної держави остання має надати гарантії того, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

3. Згода засудженого чи його законного представника повинна бути висловлена у письмовій формі з усвідомленням усіх правових наслідків такої згоди. Засуджений чи його законний представник мають право на отримання правової допомоги у вигляді юридичної консультації щодо наслідків своєї згоди. Згода засудженої особи не вимагається, якщо на момент вирішення питання згідно з положеннями цієї глави вона перебуває на території держави свого громадянства.

4. У разі неотримання хоча б однієї з умов, передбачених частинами першою — третьою цієї статті, Міністерство юстиції України може відмовити у передачі або прийнятті засудженого, якщо інше не передбачено цим Кодексом або міжнародним договором України.

5. У разі якщо при вирішенні питання про передачу засудженого в Україні громадянина іноземної держави встановлено, що законодавство держави виконання вироку відповідає умовам пунк-

ту 5 частини першої цієї статті, але максимальний передбачений строк покарання у виді позбавлення волі за відповідне діяння є меншим, ніж строк покарання, призначений вироком, передача засудженої особи можлива лише після фактичного відбуття засудженим частини покарання, визначеної відповідно до частини третьої статті 81 Кримінального кодексу України. Таке саме правило може бути застосовано, якщо законодавство держави виконання вироку не відповідає умовам пункту 5 частини першої цієї статті стосовно виду покарання.

6. У разі прийняття рішення про відмову в передачі засудженого для подальшого відбування покарання наводяться обґрунтовані підстави прийняття такого рішення.

7. Засуджена особа, яка надала згоду на передачу в іноземну державу для подальшого відбування покарання, може відмовитися від такої передачі у будь-який час до перетину державного кордону України відповідно до статті 607 цього Кодексу. У разі отримання інформації про таку відмову Міністерство юстиції України негайно припиняє розгляд питання про передачу або, у відповідних випадках, вживає заходів для припинення передачі.

8. У випадках, передбачених пунктами 4 та 7 цієї статті, новий розгляд питання про передачу засудженої особи можливий не раніше, ніж через три роки після відмови у передачі або відмови засудженої особи від передачі.

ЦИВІЛЬСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 607. ПОРЯДОК І СТРОКИ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ СУДАМИ УКРАЇНИ, ДЛЯ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ

1. Питання про передачу осіб, засуджених судами України до позбавлення волі, для відбування покарання в державах, громадянами яких вони є, вирішується Міністерством юстиції України.

2. Якщо засуджений є громадянином іноземної держави — учасниці міжнародного договору про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянином якої він є, орган, на який покладено обов'язок приведення вироку до виконання, роз'яснює засудженому його право звернутися до Міністерства юстиції України або до уповноваженого (центрального) органу держави, громадянином якої він є, з клопотанням про передачу його для відбування покарання в цій державі на підставі та в порядку, передбачених цим Кодексом. Положення цієї частини не перешкоджають засудженим громадянам інших держав звертатися з проханням про передачу в державу свого громадянства для подальшого відбування покарання.

3. Міністерство юстиції України після вивчення та перевірки матеріалів у разі їх належного оформлення та за наявності підстав, передбачених цим Кодексом або міжнародним договором, приймає рішення щодо передачі особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, про що надсилає інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи.

4. Після отримання від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави інформації про згоду на прийняття засудженого для відбування покарання Міністерство юстиції України надсилає Міністерству внутрішніх справ України доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи з установи системи виконання покарань України в іноземну державу.

5. Передача засудженого громадянина іноземної держави для подальшого відбування покарання відповідно до цієї статті не позбавляє його права порушувати питання про його умовно-дострокове звільнення, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким у строки, передбачені Кримінальним кодексом України, а також про помилування у порядку, передбаченому законодавством України. Будь-які документи чи інформація, необхідні для розгляду цього питання в Україні, можуть бути запитані від компетентних органів держави виконання вироку через Міністерство юстиції України.

6. Міністерство юстиції України повідомляє суд, що ухвалив вирок, про рішення про передачу засудженої особи, а також забезпечує інформування суду про результати виконання вироку в іноземній державі.

7. У разі оголошення в Україні амністії суд, який отримав інформацію про рішення про передачу засудженої особи відповідно до цієї статті, розглядає питання про застосування амністії до такої засудженої особи. У разі потреби суд може звернутися до Міністерства

юстиції України з метою отримання від компетентних органів держави виконання вироку інформаций, необхідної для розгляду питання про застосування амністії.

8. Орган, що прийняв рішення відповідно до частин п'ятої та сьомої цієї статті за результатами розгляду питань про умовно-дострокове звільнення, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, помилування чи амністію, надсилає копію відповідного рішення Міністерству юстиції України для відповідного інформування держави виконання вироку.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 608. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗМІНУ АБО СКАСУВАННЯ ВИРОКУ СУДУ УКРАЇНИ ЩОДО ГРОМАДЯНИНА ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

1. У разі зміни або скасування вироку суду України щодо засудженого, переданого для відбування покарання в іншу державу, а також у разі застосування до нього виданого в Україні акта амністії чи помилування Міністерство юстиції України направляє уповноваженому (центральному) органу іноземної держави копію ухвали суду про зміну або скасування вироку або копію рішення відповідних органів України про застосування до засудженого амністії чи помилування.

2. Якщо вирок скасовано і призначено новий судовий розгляд, одночасно направляються інші необхідні для цього документи.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 609. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ЗАПИТУ (КЛОПОТАННЯ) ПРО ПЕРЕДАЧУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ, ЗАСУДЖЕНОГО СУДОМ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ, ДЛЯ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ

1. Запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави про передачу для відбування покарання в Україні засудженого судом цієї держави до позбавлення волі громадянина України, а також клопотання такого засудженого або його законного представника чи родича про передачу розглядається Міністерством юстиції України в розумний строк.

2. Після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання в Україні та підтвердження громадянства України цієї особи Міністерство юстиції України запитує у відповідного органу іноземної держави документи, необхідні для вирішення питання по суті.

3. Після надходження всіх необхідних документів Міністерство юстиції України протягом місяця розглядає надіслані матеріали та в разі прийняття рішення щодо прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для подальшого відбування покарання на території України звертається до суду з клопотанням про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, строк розгляду продовжується до трьох місяців.

4. У разі відмови Міністерством юстиції України в задоволенні запиту (клопотання) про передачу засудженої особи в Україну відповідна інформація направляється державі, судом якої ухвалено вирок, а також особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи, з роз'ясненням підстав такої відмови.

5. У разі задоволення запиту Міністерство юстиції України направляє державі, судом якої ухвалено вирок, інформацію про це разом з копією ухвали суду за результатами розгляду клопотання згідно з частиною третьою цієї статті.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 610. РОЗГЛЯД СУДОМ ПИТАННЯ ПРО ПРИВЕДЕННЯ ВИРОКУ СУДУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ У ВІДПОВІДНІСТЬ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

1. Клопотання Міністерства юстиції України про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України відповідно до частини третьої статті 609

цього Кодексу розглядає суд першої інстанції за останнім відомим місцем проживання засудженої особи в Україні або за місцем знаходження Міністерства юстиції України протягом одного місяця з моменту його надходження. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

2. До клопотання Міністерство юстиції України подає на розгляд суду такі документи:

1) копію вироку разом з документом, що підтверджує набрання ним законної сили;
2) текст статей кримінального закону іноземної держави, на якому ґрунтується вирок;
3) документ про тривалість відбутої частини строку покарання, в тому числі інформацію про будь-яке попереднє ув'язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини щодо виконання вироку;

4) заяву засудженого про згоду на передачу його для відбування покарання в Україні, а у випадку, передбаченому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, заяву законного представника засудженого;

5) інформацію про стан здоров'я і поведінку засудженого.

3. Під час розгляду клопотання Міністерства юстиції України суд визначає статті (частини статей) закону України про кримінальну відповідальність, якими передбачена відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене засудженим громадянином України, і строк позбавлення волі, визначений на підставі вироку суду іноземної держави.

4. При визначенні строку покарання у виді позбавлення волі, що підлягає відбуванню на підставі вироку суду іноземної держави, суд дотримується тривалості призначеного таким вироком покарання, крім таких випадків:

1) якщо законом України про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення максимальний строк позбавлення волі є меншим, ніж призначений вироком суду іноземної держави, суд визначає максимальний строк позбавлення волі, передбачений кримінальним законом України;

2) якщо строк покарання, призначений вироком суду іноземної держави, є меншим, ніж мінімальний строк, передбачений санкцією статті Кримінального кодексу України за відповідне кримінальне правопорушення, суд дотримується строку, визначеного вироком суду іноземної держави.

5. Відповідно до клопотання Міністерства юстиції України суд може також розглянути питання про виконання додаткового покарання, призначеного вироком суду іноземної держави. Невиконане додаткове покарання, призначене вироком суду іноземної держави, підлягає виконанню, якщо таке покарання за вчинення цього кримінального правопорушення передбачено законом України. Воно виконується в межах і в порядку, передбачених законодавством України.

6. При розгляді питання про виконання покарання суд може одночасно вирішити питання про виконання вироку суду іноземної держави в частині цивільного позову і процесуальних витрат у разі наявності відповідного клопотання.

7. Ухвала, постановлена згідно з цією статтею, може бути оскаржена в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України, та прокурором.

8. Копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та центрального органу виконавчої влади у сфері виконання покарань в Україні.

ДІВІСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 611. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ ЩОДО ПЕРЕДАНОЇ ЗАСУДЖЕНОЇ ОСОБИ

1. Після задоволення запиту про передачу засудженої особи в Україну і одержання згоди уповноваженого (центрального) органу іноземної держави на таку передачу Міністерство юстиції України надсилає компетентному органу доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи в установу системи виконання покарань в Україні.

2. Виконання покарання в Україні стосовно переданої особи, засудженої вироком суду іноземної держави, здійснюється згідно з кримінально-виконавчим законодавством України. Щодо засудженого, переданого для відбування покарання в Україні, настають такі самі правові наслідки, як і щодо осіб, засуджених в Україні за вчинення такого ж кримінального правопорушення.

3. До особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання, може бути застосовано умовно-дострокове звільнення, амністію або здійснено помилування у порядку, передбаченому законом.

4. Міністерство юстиції України повідомляє уповноважений (центральный) орган держави, судом якої було ухвалено вирок, про стан або результати виконання покарання у разі:

- 1) завершення відбування покарання згідно із законодавством України;*
- 2) смерті засудженої особи;*
- 3) втечі засудженої особи.*

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 612. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗМІНУ АБО СКАСУВАННЯ ВИРОКУ СУДУ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ

1. Будь-які питання, пов'язані з переглядом вироку суду іноземної держави, вирішуються судом держави, в якій ухвалено вирок.

2. У разі зміни або скасування судом іноземної держави вироку питання про виконання такого рішення розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. У разі скасування судом іноземної держави вироку із закриттям кримінального провадження або застосування до засудженого акта помилування, амністії, пом'якшення вироку, ухваленого судом іншої держави, Міністерство юстиції України інформує центральный орган виконавчої влади у сфері виконання покарань в Україні про необхідність звільнення особи.

4. Якщо вирок судом іноземної держави скасовано і призначено нове досудове розслідування або новий судовий розгляд, питання про подальше здійснення кримінального провадження вирішується Генеральною прокуратурою України згідно з цим Кодексом.

ДИВИСЬ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

СТАТТЯ 613. ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПЕРЕДАЧЕЮ ЗАСУДЖЕНОЇ ОСОБИ

1. Витрати, пов'язані з передачею засудженого в Україні іноземця для подальшого відбування покарання в державу його громадянства, крім тих, що виникли на території України, покриває держава, громадянином якої є засуджена особа.

2. Витрати, пов'язані з передачею засудженого в іноземній державі громадянина України, здійснюються органом, що виконує перевезення, за рахунок Державного бюджету України.

ДО ЧАСТИНИ 1.2.

Відповідно до цього КПК та положень Конвенції про передачу засуджених осіб будь-які витрати, пов'язані з виконанням цієї Конвенції, покриваються державою виконання вироку, за винятком витрат, що виникли виключно на території держави винесення вироку. При цьому, витрати, пов'язані з передачею засудженого в іноземній державі громадянина України, здійснюються органом, що виконує перевезення, за рахунок Державного бюджету України.

СТАТТЯ 614. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ УСТАНОВ

1. Визнання та виконання в Україні вироків міжнародних судових установ, а також прийняття осіб, засуджених такими судами до позбавлення волі, здійснюються згідно з правилами цього Кодексу на підставі міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

ДО ЧАСТИНИ 1.

Відповідно до статті 124 Конституції України та статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, яким закінчується розгляд справи в суді, ухвалюється іменем України. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

Судові рішення інших держав є обов'язковими до виконання на території України за умов, визначених законом, відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Вер-

ховною Радою України. Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Таким чином, визнання та виконання в Україні вироків міжнародних судових установ, а також прийняття осіб, засуджених такими судами до позбавлення волі, здійснюються згідно з правилами цього КПК на підставі міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

ДОДАТКОВО ДИВИТЬСЯ КОМЕНТАР ДО ГЛАВИ 46. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИРОКІВ СУДІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ.

Розділ IX¹ ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО, НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ АБО У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

СТАТТЯ 615. ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО, НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ АБО У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

1. На місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 163, 164, 234, 235, 247 та 248 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 днів до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114¹, 258-258⁵, 260-263¹, 294, 348, 349, 377-379, 437-444 Кримінального кодексу України, ці повноваження виконує відповідний прокурор.

{Закон оповнено розділом IX¹ згідно із Законом № 1631-VII від 12.08.2014}

До частини 1.

Зміст правового режиму воєнного стану (порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб) та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану визначені Законом України № 1647-III від 06 квітня 2000 року «Про правовий режим воєнного стану».

Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Воєнний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

Зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану визначені Законом України № 1550-III від 16 березня 2000 року «Про правовий режим надзвичайного стану».

Надзвичайний стан — це особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і ма-

теріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до Закону № 1550-III повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Надзвичайний стан може бути введений в разі:

— виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

— здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

— виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

— виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

— спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

— масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

— необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

Захист особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом визначені Законом України № 638-IV від 20 березня 2003 року «Про боротьбу з тероризмом».

Антитерористична операція представляє собою комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

Під районом проведення антитерористичної операції розуміються визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція.

Рішення щодо проведення антитерористичної операції приймається залежно від ступеня суспільної небезпеки терористичного акту керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України за письмовим дозволом Голови Служби безпеки України або керівником координаційної групи відповідного регіонального органу Служби безпеки України за письмовим дозволом керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, погодженим з Головою Служби безпеки України. Про рішення щодо проведення антитерористичної операції негайно інформується Президент України. Зокрема, Антитерористичним центром при Службі безпеки України антитерористична операція проводиться в разі, коли:

— терористичний акт загрожує загибеллю багатьох людей чи іншими серйозними наслідками або якщо його вчинено одночасно на території кількох областей, районів чи міст;

— ситуація, пов'язана із вчиненням або загрозою вчинення терористичного акту, є невизначеною щодо причин та обставин її виникнення і подальшого розвитку;

— вчинення терористичного акту зачіпає міжнародні інтереси України та її відносини з іноземними державами;

— реагування на вчинення дій з ознаками терористичного акту належить до компетенції різних правоохоронних та інших органів виконавчої влади;

— очевидно є неможливість відвернення або припинення терористичного акту силами правоохоронних та місцевих органів виконавчої влади окремого регіону.

В інших випадках антитерористична операція проводиться за погодженням з керівником Анти-терористичного центру при Службі безпеки України самостійно координаційною групою відповідного регіонального органу Служби безпеки України або органом виконавчої влади відповідно до їх компетенції.

Цей КПК був доповнений розділом IX-1 та статтею 615 згідно Закону України № 1631-VII від 12 серпня 2014 року «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», який набрав чинності 22 серпня 2014 року.

Відповідно до цієї статті, якщо на місцевості (адміністративній території) діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції і слідчий суддя позбавлений можливості виконання у встановлені законом строки повноважень, передбачених статтями 163,164,234,235,247 та 248 цього КПК, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114¹, 258-258⁵, 260-263¹,294,348,349,377-379, 437-444 Кримінального кодексу України, ці повноваження виконує відповідний прокурор.

Розділ X ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування, крім: положень, що стосуються кримінального провадження щодо кримінальних проступків, які вводяться в дію одночасно з набранням чинності законом України про кримінальні проступки;

частини першої (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402–421, 423–435 Кримінального кодексу України) та частини четвертої статті 216 цього Кодексу, які вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим Кодексом;

частини четвертої статті 213 цього Кодексу, яка вводиться в дію з дня набрання чинності положеннями закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, які передбачають надання відповідного виду безоплатної правової допомоги;

{Абзац п'ятий пункту 1 розділу X «Прикінцеві положення» виключено на підставі Закону № 406-VII від 04.07.2013}

частини другої статті 45 цього Кодексу, яка вводиться в дію через рік після створення Єдиного реєстру адвокатів України;

частини п'ятої статті 181 (у частині можливості використання електронних засобів контролю), пункту 9 частини п'ятої статті 194, статті 195 цього Кодексу, які вводяться в дію з дня набрання чинності положенням про порядок їх застосування, затвердженим Міністерством внутрішніх справ України;

пунктів 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 розділу XI «Перехідні положення», які вводяться в дію з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу.

2. З дня набрання чинності цим Кодексом втрачають чинність:

1) Кримінально-процесуальний кодекс України із наступними змінами;

2) Закон Української РСР «Про затвердження Кримінально-процесуального кодексу Української РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1961 р., № 2, ст. 15).

ДО РОЗДІЛУ «ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ».

Визначення та перелік кримінальних проступків будуть надані у спеціальному законі України. Оскільки такого закону України на день набрання чинності цим КПК, то норми процесуального законодавства, які стосуються кримінального провадження щодо проступків, тимчасово — до дня набрання чинності законом України про кримінальні проступки — не діють.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 402-421, 423-435 розділу XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» Кримінального кодексу України відповідно до частини 1 статті 216 КПК підслідні слідчим органам

внутрішніх справ (предметна підсудність). У разі вчинення кримінальних правопорушень особами, переліченими у частині 4 статті 216 КПК якими є: особи, зазначені у пунктах 1, 2 та 3 частини 2 статті 2 Закону України № 3723-ХІІ від 16 грудня 1993 року «Про державну службу», Голова Національного банку України, його перший заступник чи заступник, член Ради національної безпеки і оборони України; суддя чи працівник правоохоронного органу; службові особи, посади яких згідно зі статтею 6 Закону України «Про державну службу» віднесені до посад державної служби підгруп І-1, І-2, І-3, І-4, ІІ-1, ІІ-2, ІІІ-1, ІV-1; особи, посади яких згідно зі статтею 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої та другої категорії посад в органах місцевого самоврядування (персональна підслідність), досудове розслідування кримінальних правопорушень щодо таких осіб здійснюють слідчі органів Державного бюро розслідувань (Закон № 3723-ХІІ з 01 січня 2015 року втратить чинність відповідно до Закону № 4050-VI від 17 листопада 2011 року). Положення зазначених процесуальних норм в даний час не діють, а відповідно досудове розслідування зазначених видів злочинів та кримінальних правопорушень щодо названої категорії осіб слідчі органів внутрішніх справ та органів Державного бюро розслідувань не здійснюють. Відповідно до «Перехідних положень» КПК досудове розслідування таких правопорушень провадять слідчі органів прокуратури, які вправі здійснювати його до дня початку діяльності Державного бюро розслідування, але не пізніше п'яти років із дня набрання чинності цим КПК.

Відповідно до частини 4 статті 213 КПК уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання такої допомоги визначаються Законом № 3460-VI від 02 червня 2011 року «Про безоплатну правову допомогу», який набрав чинності 09 липня 2011 року. Згідно з пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону «Про безоплатну правову допомогу» для захисту від обвинувачення право на безоплатну вторинну правову допомогу мають, зокрема, особи, які затримані за підозрою у вчиненні злочину. Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги є: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору. Відповідно до частин 2 та 3 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону «Про безоплатну правову допомогу» центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги утворює Міністерство юстиції України при головних управліннях юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Наказом Міністерства юстиції України № 968/5 від 02 липня 2012 року «Про утворення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» утворені:

— Республіканський Автономної Республіки Крим центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

- Вінницький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Волинський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Дніпропетровський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Донецький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Житомирський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Закарпатський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Запорізький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Івано-Франківський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Київський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Кіровоградський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Луганський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Львівський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Миколаївський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Одеський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Полтавський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Рівненський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Сумський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Тернопільський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Харківський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Херсонський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Хмельницький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Черкаський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Чернівецький обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Чернігівський обласний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

- Київський міський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- Севастопольський міський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

З 01 січня 2013 року ці центри забезпечують надання правової допомоги. З цієї дати набирає чинності також частина 4 статті 213 КПК.

Захисником може бути адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України. Адвокати, відомості про яких не внесені до Єдиного реєстру адвокатів України, вправі бути захисниками у кримінальних провадженнях упродовж одного року від дня створення зазначеного Реєстру. За повідомленням Національної асоціації адвокатів України Єдиний реєстр адвокатів України створено та почав функціонувати з 16 січня 2013 року. Відповідно положення частини 2 статті 45 КПК про те, що захисником може бути лише адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України, наберуть чинності через рік після створення зазначеного Реєстру, тобто з 16 січня 2014 року.

Положення про порядок застосування засобів електронного контролю було затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09 серпня 2012 року і набрало чинність одночасно з набранням чинності цим КПК.

Пункти 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26 розділу XI «Перехідні положення» КПК вводяться в дію з дня наступного за днем опублікування цього КПК.

З дня набрання чинності цим КПК, тобто з 20 листопада 2012 року втрачають чинність Кримінально-процесуальний кодекс України й 960 року із наступними змінами та Закон Української РСР «Про затвердження Кримінально-процесуального кодексу Української РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1961 р., № 2, ст.15). Разом з тим, відповідно до «Перехідних положень» КПК, за певних умов і для певних правовідносин законодавець надав право застосовувати положення КПК 1960 року.

Розділ XI ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. До дня введення в дію положень частини першої (в частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402–421, 423–435 Кримінального кодексу України) та частини четвертої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо досудового розслідування передбачених ними кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначених цим Кодексом.

Після введення в дію положень частини першої (в частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402–421, 423–435 Кримінального кодексу України) та частини четвертої статті 216 цього Кодексу матеріали кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснюється органами прокуратури, передаються слідчими органів прокуратури відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної цим Кодексом.

2. До дня введення в дію положень закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, які передбачають діяльність органів (установ), уповноважених законом на надання безоплатної правової допомоги, функції таких органів (установ) здійснюють адвокатські об'єднання або органи адвокатського самоврядування.

3. Заяви та повідомлення про злочини, які надійшли до органів дізнання, слідчих, прокурорів до набрання чинності цим Кодексом і по яких не прийнято рішення про порушення кримінальної справи або про відмову у порушенні кримінальної справи, передаються органам досудового розслідування згідно з цим Кодексом для початку досудового розслідування в порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Ведення оперативно-розшукових справ, що на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, продовжуються. За наявності відповідних підстав такі оперативно-розшукові справи передаються органам досудового розслідування для початку досудового розслідування у порядку, встановленому цим Кодексом, з урахуванням підслідності.

5. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні органів дізнання, протягом десяти днів з дня набрання ним чинності передаються відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності для здійснення досудового розслідування.

6. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні органів досудового слідства, залишаються у провадженні цих органів до завершення розслідування незалежно від зміни їх підслідності відповідно до цього Кодексу.

7. Оперативно-розшукові заходи, слідчі та процесуальні дії, розпочаті до дня набрання чинності цим Кодексом, завершуються у порядку, який діяв до набрання ним чинності. Після набрання чинності цим Кодексом оперативно-розшукові заходи, слідчі та процесуальні дії здійснюються згідно з положеннями Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та положеннями цього Кодексу.

8. Допустимість доказів, отриманих до набрання чинності цим Кодексом, визначається у порядку, що діяв до набрання ним чинності.

9. Запобіжні заходи, арешт майна, відсторонення від посади, застосовані під час дізнання та досудового слідства до дня набрання чинності цим Кодексом, продовжують свою дію до моменту їх зміни, скасування чи припинення у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

10. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом не направлені до суду з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розслідуються, надсилаються до суду та розглядаються судами першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховним Судом України згідно з положеннями цього Кодексу.

11. Кримінальні справи, які до дня набрання чинності цим Кодексом надійшли до суду від прокурорів з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розглядаються судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій і Верховним Судом України в порядку, який діяв до набрання чинності цим Кодексом.

12. Розслідування кримінальних справ, передбачених пунктом 11 цього розділу, у разі повернення таких кримінальних справ судом прокурору для проведення додаткового розслідування проводиться у порядку, передбаченому цим Кодексом.

13. Судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим Кодексом, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку та строки, що діяли до набрання чинності цим Кодексом.

14. Неоскаржені судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим Кодексом, набувають законної сили в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

15. Апеляційні та касаційні скарги, заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у кримінальних справах, які були розглянуті до набрання чинності цим Кодексом, або у справах, розгляд яких не завершено з набранням чинності цим Кодексом, подаються і розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

16. Клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані відповідним прокурором до дня набрання чинності цим Кодексом, розглядаються та подаються ними до суду в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

Заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані до суду до дня набрання чинності цим Кодексом, а також заяви, подані прокурорами відповідно до абзацу першого цього пункту після набрання ним чинності, розглядаються відповідними судами у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

17. Особи, які на день набрання чинності цим Кодексом беруть участь у кримінальному провадженні в якості захисників і не мають статусу адвоката, продовжують здійснювати повноваження захисника в такому кримінальному провадженні під час досудового розслідування, а також судового провадження у судах першої, апеляційної, касаційної інстанцій та Верховному Суді України.

18. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу у місцевих загальних судах проводяться збори суддів з метою обрання слідчих суддів у порядку, встановленому Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

У разі якщо у зазначений строк слідчого суддю не було обрано, його повноваження, передбачені цим Кодексом, виконує найстарший за віком суддя цього суду до дня обрання слідчого судді.

19. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційному суді Автономної Республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ проводяться збори суддів з метою обрання суддів, уповноважених на здійснення кримі-

нального провадження щодо неповнолітніх, у порядку, встановленому Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

У разі якщо у зазначений строк суддю, уповноваженого на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, не було обрано, його повноваження здійснює суддя, який має найбільший стаж роботи на посаді судді та досвід розгляду кримінальних справ.

20. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу керівники органів досудового розслідування визначають слідчих, спеціально уповноважених на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх.

21. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний строк з дня опублікування цього Кодексу:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити підготовку та впровадження в юридичних вищих навчальних закладах нових навчальних програм з вивчення нового кримінального процесуального законодавства;

2) у місячний строк з дня опублікування цього Кодексу внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Кодексом, у тому числі з метою забезпечення фінансування:

оснащення органів досудового розслідування електронними засобами контролю;

створення та ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань;

обладнання органів досудового розслідування технічними засобами фіксування кримінального провадження і технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції;

заміни у судах загальної юрисдикції металевих загороджень, які відокремлюють підсудних від складу суду і присутніх громадян, на загородження із скла чи органічного скла;

обладнання залів судового засідання у необхідній кількості технічними засобами фіксування кримінального провадження та технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції у кількості не менше двох залів на кожний місцевий суд, не менше чотирьох залів на кожний апеляційний суд, не менше п'яти залів на Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, не менше п'яти залів на Верховний Суд України;

обладнання установ попереднього ув'язнення та установ виконання покарань технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції з судами у кількості не менше двох приміщень у кожній установі;

збільшення кількості суддів місцевих загальних судів та апарату цих судів у зв'язку з необхідністю забезпечення здійснення функцій слідчого судді.

22. Рекомендувати Генеральній прокуратурі України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу:

1) створити Єдиний реєстр досудових розслідувань, розробити та затвердити за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, положення про порядок його ведення;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

23. Рекомендувати Міністерству внутрішніх справ України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу розробити та затвердити положення про порядок застосування електронних засобів контролю згідно з вимогами цього Кодексу.

24. Рекомендувати Службі безпеки України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

25. Кабінету Міністрів України спільно з Генеральною прокуратурою України, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та органами адвокатського самоврядування підготувати і забезпечити виконання програм перепідготовки працівників органів кримінальної юстиції та адвокатів з питань застосування нових положень кримінального процесуального законодавства.

26. Рекомендувати Державній судовій адміністрації України:

1) протягом одного місяця з дня опублікування цього Кодексу забезпечити звернення своїх територіальних управлінь з поданнями до відповідних місцевих рад про формування і затвердження ними списків присяжних відповідно до вимог Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;

2) протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

ДО РОЗДІЛУ «ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ».

Згідно частини 1 статті 216 КПК досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 402-421, 423-435 Кримінального кодексу України, здійснюють органи внутрішніх справ (предметна підслідність). Відповідно до частини 4 цієї ж статті досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених: особами, зазначеними у пунктах 1, 2 та 3 частини 2 статті 2 Закону «Про державну службу», Головою Національного банку України, його першим заступником чи заступником, членом Ради національної безпеки і оборони України; суддею чи працівником правоохоронного органу; службовими особами, посади яких згідно зі ст. 6 Закону «Про державну службу» віднесені до посад державної служби підгруп I-1, I-2, I-3, I-4, II-1, II-2, III-1, IV-1; особами, посади яких згідно зі статтею 14 Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої та другої категорії посад в органах місцевого самоврядування, здійснюють слідчі органів Державного бюро розслідувань (персональна підслідність). Ці положення закону в даний час не діють. У зв'язку з цим розслідування злочинів зазначених категорій та осіб здійснюють слідчі органів прокуратури до дня початку діяльності Державного бюро розслідування, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим Кодексом. Після введення в дію частини 1 та частини 4 статті 216 КПК матеріали кримінальних проваджень, які здійснюють органи прокуратури, слідчі органів прокуратури передають органам досудового розслідування, яким підслідні ці провадження, а саме: слідчим органів внутрішніх справ і слідчим органів Державного бюро розслідування.

До дня введення в дію положень закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, а саме до 01 січня 2013 року, таку правову допомогу надають адвокатські об'єднання або органи адвокатського самоврядування, які діють в установленому законом порядку.

Заявами та повідомленнями про злочини, які надійшли до органів дізнання, слідчих, прокурорів до набрання чинності цим КПК, вважаються ті, які передбачені пунктами 1-4 частини 1 статті 94 КПК 1960 року. У разі якщо щодо цих заяв та повідомлень не було прийнято рішення про порушення кримінальної справи або про відмову в порушенні кримінальної справи, то вони мають бути передані органам досудового розслідування, відповідно до статті 214 цього КПК, підлягають обов'язковому внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань і мають бути підставою для початку розслідування. Досудове розслідування за такими заявами та повідомленнями проводиться відповідно до положень цього КПК.

Якщо особа до дня набрання чинності цим КПК подала до суду скаргу приватного звинувачення, щодо якої не було прийнято жодного із рішень, передбачених частиною 2 статті 251 КПК 1960 року, то такі скарги надсилаються слідчому чи прокурору, які за наявності підстав, передбачених статтею 477 цього КПК, вносять їх до Єдиного реєстру досудових розслідувань для початку проведення досудового розслідування в порядку, встановленому цим КПК.

У разі, якщо до дня набрання чинності цим КПК орган дізнання, слідчий чи прокурор винесли постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, яка як процесуальне рішення не передбачена цим КПК, що виключає можливість її оскарження до суду, то, незважаючи на це, така постановка може бути оскаржена до суду з підстав, у порядку та строки, передбачені КПК 1960 року. Таке ж право на оскарження зберігається й у разі винесення органом дізнання, слідчим, прокурором постанови про порушення кримінальної справи. Право особи на оскарження зазначених судових рішень впливає з дії принципів верховенства права, правової визначеності та заборони звуження (обмеження) прав і свобод людини та громадянина. Наявність некасованої постанови про відмову в порушенні кримінальної справи позбавляє особу, за зверненням чи повідомленням якої була винесена зазначена постановка, права на подання нею повторної заяви чи повідомлення про злочин та внесення їх до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Якщо була винесена постановка про порушення кримінальної справи, яку заінтересована особа оскаржила до суду в порядку, передбаченому КПК 1960 року, а розгляд справи був завершений на час дії цього КПК, і в той же проміжок часу була винесена постановка суду про скасування постанови про порушення кримінальної справи, що набрала законної сили, то заява і повідомлення, що стали підставами для винесення постанови про порушення кримінальної справи, не можуть вноситися до Єдиного реєстру досудових розслідувань, оскільки в судовому рішенні містяться висновки про відсутність достатніх приводів для ініціювання кримінального провадження.

У разі якщо у кримінальній справі, порушеній до набрання чинності цим КПК, винесена постановка про закриття кримінальної справи вже на час набрання ним чинності, то така постановка оскаржується у порядку, передбаченому цим КПК.

Оперативно-розшукові справи, які були заведені до дня набрання чинності цим КПК і з часу заведення перебувають у провадженні підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, продовжують провадитися в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Ведення таких справ триває упродовж строків, передбачених статтею 9-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». У разі виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопо-

рушення і відповідно до частини 1 статті 214 цього КПК бути підставою для початку розслідування, такі оперативно-розшукові справи передаються за підслідністю відповідним органам досудового розслідування.

Усі кримінальні справи, порушені органами дізнання, які на день набрання чинності цим КПК перебували у провадженні цих органів і не отримали свого вирішення, упродовж десяти днів, незалежно від того, на якому етапі розслідування вони перебували, обов'язково передаються відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності для здійснення досудового розслідування.

Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим КПК перебувають у провадженні органів досудового слідства, залишаються у провадженні цих органів до завершення розслідування незалежно від зміни їх підслідності відповідно до цього КПК.

Якщо оперативно-розшукові заходи, слідчі та процесуальні дії були розпочаті й не були завершені до 20 листопада 2012 року, вони продовжують застосовуватися і після цієї дати. При цьому ці заходи, слідчі та процесуальні дії застосовуються чи вчиняються у порядку, що діяв на момент їх початку. У разі необхідності продовження оперативно-розшукових заходів або проведення нових (інших) заходів, що виникли після набрання чинності цим КПК, вони здійснюються з підстав та в порядку, визначених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» із обов'язковим дотриманням положень цього КПК.

Допустимість доказів — це властивість (ознака, якість), яка визначає здатність (придатність) фактичних даних бути використаними у розгляді судової справи. Ця властивість забезпечується дотриманням таких правил: доказ повинен бути отриманий належним суб'єктом; із належного джерела; із додержанням належної правової процедури; доказ не повинен бути отриманий на підставі неприпустимого джерела та не повинен ґрунтуватися на чутках. Виходячи із такого визначення цього поняття, фактичні дані, здобуті з дотриманням процесуальної форми та умов, установлених КПК 1960 року, мають визнаватися і можуть бути використані як допустимі докази при прийнятті процесуальних рішень під час дії цього КПК. При цьому слід мати на увазі, що під час розгляду справи за правилами цього КПК допустимість доказів, здобутих до набрання чинності цим КПК, оцінюється з урахуванням положень КПК 1960 року. Зокрема, суд не може визнавати недопустимими докази лише на тій підставі, що вони були здобуті і зафіксовані за правилами, які є відмінними від цього КПК.

Якщо кримінальна справа була направлена до суду до 20 листопада 2012 року і після набрання чинності цим КПК повернена на додаткове розслідування, а після проведення такого розслідування направлена до суду з обвинувальним актом, то докази, здобуті до дня набрання чинності цим КПК, на предмет їх допустимості мають оцінюватися на рівні (однаково) з доказами, здобутими в порядку, передбаченому цим КПК.

Якщо запобіжні заходи (стаття 149 КПК 1960 року), арешт майна (стаття 126 КПК 1960 року), відсторонення від посади (стаття 147 КПК 1960 року) були застосовані до дня набрання чинності цим КПК, то дія цих обмежень прав і свобод особи, щодо якої вони були застосовані, триває і після набрання чинності цим КПК. Їх дія закінчується терміном, обставиною чи подією, з якими процесуальний закон, що діяв до набрання чинності цим КПК, пов'язував їх зміну, скасування чи припинення. Наприклад, якщо до набрання чинності цим КПК було обрано запобіжний захід у вигляді підписки про невиїзд або поруки громадської організації чи трудового колективу, або нагляду командування військової частини, то ці запобіжні заходи продовжують діяти після набрання чинності цим Кодексом, незважаючи на те, що зазначені заходи як такі не передбачені положеннями цього Кодексу. Однаковою мірою це стосується кількісних критеріїв розміру застави та строків перебування під вартою. Наприклад, коли особі судовим рішенням від 19 листопада 2012 року було продовжено строк тримання під вартою від 13 до 18 місяців, то з дня набрання чинності цим КПК, положення якого передбачають максимальний строк тримання під вартою не більше 12 місяців, продовжує діяти судове рішення, прийняте до набрання чинності цим КПК.

Порядок зміни, скасування чи припинення зазначених заходів передбачає дотримання процесуальної форми, встановленої КПК 1960 року. При цьому слід мати на увазі, що оскільки питання зміни, скасування чи припинення таких заходів фактично розглядаються під час дії цього КПК, то порядок їх вирішення не повинен суперечити його положенням і має гарантувати дотримання прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також умов, за яких жодна особа не була б піддана необґрунтованому процесуальному примусу та до кожного учасника кримінального провадження була б застосована належна правова процедура. У таких провадженнях правовою підставою застосування процесуальної форми розгляду зазначених питань мають бути положення коментованого пункту, відповідні правила КПК 1960 року і ті норми цього КПК, які забезпечують права та свободи учасника кримінального провадження.

Порядок, передбачений КПК 1960 року, не надавав права підозрюваному, обвинуваченому, що до якого застосовано запобіжні заходи, його захиснику звертатися із клопотанням про зміну запобіжного заходу. Проте положення цього КПК надають учасникам процесу таке право, і тому в разі їх звернення із клопотанням про зміну запобіжних заходів, обраних у порядку, що діяв на час їх обрання і не передбачав права оскарження такими особами, має застосовуватися порядок, передбачений цим КПК. У клопотанні про зміну запобіжного заходу наводиться відповідне обґрунтування. Водночас якщо у клопотанні порушується питання про зниження обраного строку тримання під вартою до максимальних розмірів строків, передбачених цим КПК, або скасування запобіжного заходу чи припинення його лише на тій підставі, що цей КПК передбачає менші строки тримання під вартою, то таке клопотання не може бути задоволеним, оскільки раніше застосовані запобіжні заходи — тримання під вартою — приймалися на підставі чинного процесуального закону (є законними), а новий закон не містить вказівки про необхідність приведення таких судових рішень у відповідність до положень цього КПК.

В аналогічному порядку повинно вирішуватися питання про заміну розмірів застави, а також питання, пов'язані із накладенням арешту на майно чи відсторонення від посади.

Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим КПК не направлені до суду з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розслідуються, надсилаються до суду та розглядаються судами першої, апеляційної, касаційної інстанції і Верховним Судом України згідно з положеннями цього КПК. Мова йде про ті кримінальні справи, в яких відповідно до положень розділу II «Порушення кримінальної справи, дізнання і досудове слідство» КПК 1960 року: 1) винесена постанова про порушення кримінальної справи і провадиться досудове слідство; 2) є постанова про порушення кримінальної справи і винесена постанова про пред'явлення обвинувачення у вчиненні конкретного злочину, досудове слідство знаходиться на етапі його закінчення у формі: а) складання обвинувального висновку і направлення справи до суду; б) винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру; в) для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Визначальним у зазначених справах є те, що перелічені форми закінчення досудового слідства не були реалізовані на день набрання чинності цим КПК. З моменту набрання чинності цим КПК уживане в КПК 1960 року поняття «кримінальна справа» підпадає під визначення «матеріали кримінального провадження», а тому досудове слідство продовжується і закінчується з урахуванням положень цього КПК. Судовий розгляд та наступні стадії судового провадження (у першій, апеляційній, касаційній інстанціях, у Верховному Суді України) проводяться відповідно до положень цього КПК. Якщо кримінальна справа про злочин, учинений кількома особами у співучасті, стосовно одного із співучасників направлена до суду з обвинувальним висновком і призначена до судового розгляду в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК, а кримінальне провадження стосовно інших співучасників направлено до судового розгляду з обвинувальним актом і має розглядатися відповідно до положень цього КПК, то такі провадження (справи) можуть бути об'єднані в одне провадження і мають розглядатися в порядку цього КПК. Таке об'єднання допустиме, якщо воно забезпечить повноту, всебічність, об'єктивність і законність судового розгляду.

Кримінальні справи, які до дня набрання чинності цим КПК надійшли до суду від прокурорів з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розглядаються судами першої, апеляційної та касаційної інстанції і Верховним Судом України в порядку, який діяв до набрання чинності цим Кодексом. Мова йде про кримінальні справи, які до дня набрання чинності цим КПК надійшли до суду». В аспекті поняття «надійшли» слід розуміти випадки, коли: а) справа безпосередньо надійшла до суду і містить відмітку про її надходження; б) справа опосередковано надходить у порядку, передбаченому законом (направлення справи, документів поштою). Наприклад, якщо кримінальна справа була здана прокурором на пошту до 00 годин 20 листопада 2012 року, а фактично надійшла до суду після 00 годин наступного дня, слід вважати, що кримінальна справа надійшла до суду на момент чинності КПК 1960 року і має розглядатися відповідно до його положень.

Кримінальні справи, які надійшли до суду до набрання чинності цим КПК, розглядаються за процедурою КПК 1960 року, який передбачав інститут направлення справи на додаткове розслідування (статті 246 і 281). Тому в разі виникнення підстав направлення кримінальної справи на додаткове розслідування під час дії цього КПК, який не передбачає можливості повернення справи на додаткове розслідування, суд вправі направити справу для проведення такого розслідування. Додаткове розслідування таких справ провадиться у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим КПК, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку та строки, що діяли до набрання чинності цим КПК. Судовими рішеннями, які ухвалені судом першої інстанції, вважаються ті, які суд, незалежно від їх виду, був вправі прийняти (постановити, ухвалити) відповідно до положень КПК 1960 року і які підлягали оскарженню в апеляційному порядку. Окрім вироків, ухвал (постанов про застосування примусових заходів чи заходів виховного характеру), це також рішення про направлення справи на додаткове розслідування, рішення щодо постанов про відмову чи про порушення кримінальної справи тощо. Перегляд таких рішень здійснюється у строки і за процедурою, передбаченими КПК 1960 року. За результатами перегляду суд апеляційної інстанції, незалежно від того, що сам перегляд здійснюється на час дії цього КПК, ухвалює рішення в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК (наприклад: скасовує вирок суду і направляє справу на додаткове розслідування чи скасовує постанову щодо скарги на постанову про відмову в порушенні кримінальної справи тощо). Якщо суд апеляційної інстанції скасовує рішення і направляє справу на новий судовий розгляд, то новий судовий розгляд провадиться у тому ж порядку, що і первинний, оскільки предмет і межі судового розгляду залишились ті самі.

Неоскаржені судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим КПК, набувають законної сили в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Дані правила стосуються усіх судових рішень, які винесені до набрання чинності цим КПК і не були оскаржені, набувають законної сили у строки та в порядку, що діяли до набрання чинності цим КПК.

Апеляційні та касаційні скарги, заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у кримінальних справах, які були розглянуті до набрання чинності цим КПК, або у справах, розгляд яких не завершено з набранням чинності цим КПК, подаються і розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК.

Клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані відповідним прокурором до дня набрання чинності цим КПК, розглядаються та подаються ними до суду в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Якщо учасник процесу до набрання чинності цим КПК подав прокурору клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, то розслідування цих обставин і його завершення (постанова про відмову в перегляді справи за нововиявленими обставинами або заяви про перегляд справи за цими обставинами (ч.6 ст.400-8, ст. 400-10 КПК 1960 року) провадиться в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Цей же порядок застосовується і тоді, коли клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами подали інші особи, якщо таке право надано їм законом. У разі якщо прокурор установив підстави перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами і подав заяву до суду про перегляд судових рішень із цих підстав до набрання чинності цим КПК, така заява розглядається відповідними судами в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Коли клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами учасник процесу чи інші особи, яким таке право надано законом, подали прокурору до набрання чинності цим КПК, а прокурор заяву про перегляд судових рішень із підстав, зазначених у клопотанні, подав до суду під час дії цього КПК, розгляд таких заяв провадиться в порядку, що діяв до набрання чинності цим КПК. Якщо предметом перегляду за нововиявленими обставинами є судові рішення, постановлені до набрання чинності цим КПК, а заява про перегляд цих рішень подається після набрання ним чинності, то перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами провадиться за правилами цього КПК.

Особи, які на день набрання чинності цим КПК беруть участь у кримінальному провадженні в якості захисників і не мають статусу адвоката, продовжують здійснювати повноваження захисника в такому кримінальному провадженні під час досудового розслідування, а також судового провадження у судах першої, апеляційної, касаційної інстанцій та Верховному Суді України. Це гарантує право тим особам, які, не маючи статусу захисника в розумінні положень цього КПК були допущені до участі у справі як захисники, бути захисниками і користуватися повноваженнями захисника упродовж усього кримінального провадження.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
13 квітня 2012 року
№ 4651-VI

ЗМІСТ

ВВЕДЕННЯ	3
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ	10
Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	10
Глава 1. Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії	10
Стаття 1. Кримінальне процесуальне законодавство України	10
Стаття 2. Завдання кримінального провадження	13
Стаття 3. Визначення основних термінів Кодексу	14
Стаття 4. Дія Кодексу в просторі	17
Стаття 5. Дія Кодексу в часі	18
Стаття 6. Дія Кодексу за колом осіб	19
Глава 2. Засади кримінального провадження	19
Стаття 7. Загальні засади кримінального провадження	19
Стаття 8. Верховенство права	21
Стаття 9. Законність	22
Стаття 10. Рівність перед законом і судом	23
Стаття 11. Повага до людської гідності	25
Стаття 12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність	26
Стаття 13. Недоторканність житла чи іншого володіння особи	27
Стаття 14. Таємниця спілкування	28
Стаття 15. Невтручання у приватне життя	29
Стаття 16. Недоторканність права власності	29
Стаття 17. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини	30
Стаття 18. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї	31
Стаття 19. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення	32
Стаття 20. Забезпечення права на захист	32
Стаття 21. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень	33
Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості	33
Стаття 23. Безпосередність дослідження показань, речей і документів	35
Стаття 24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності	35
Стаття 25. Публічність	36
Стаття 26. Диспозитивність	36
Стаття 27. Гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами	37
Стаття 28. Розумні строки	38
Стаття 29. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження	39
Глава 3. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	40
<i>Коментар до § 1. Суд і підсудність . . . . .</i>	40
§ 1. Суд і підсудність	41
Стаття 30. Здійснення правосуддя судом	41
Стаття 31. Склад суду	41
Стаття 32. Територіальна підсудність	42
Стаття 33. Інстанційна підсудність	43
Стаття 34. Направлення кримінального провадження з одного суду до іншого	44
Стаття 35. Автоматизована система документообігу суду	44

<i>Коментар до § 2. Сторона обвинувачення.</i>	47
§ 2. Сторона обвинувачення.	49
Стаття 36. Прокурор.	49
Стаття 37. Призначення та заміна прокурора.	51
Стаття 38. Орган досудового розслідування	52
Стаття 39. Керівник органу досудового розслідування	52
Стаття 40. Слідчий органу досудового розслідування.	52
Стаття 41. Оперативні підрозділи	55
§ 3. Сторона захисту	56
Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений	56
Стаття 43. Виправданий, засуджений	57
Стаття 44. Законний представник підозрюваного, обвинуваченого	58
Стаття 45. Захисник	58
Стаття 46. Загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні	59
Стаття 47. Обов'язки захисника	63
Стаття 48. Залучення захисника	65
Стаття 49. Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням	65
Стаття 50. Підтвердження повноважень захисника	79
Стаття 51. Договір із захисником	86
Стаття 52. Обов'язкова участь захисника.	89
Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії	90
Стаття 54. Відмова від захисника або його заміна	92
<i>Коментар до § 4. Потерпілий і його представник.</i>	94
§ 4. Потерпілий і його представник	96
Стаття 55. Потерпілий.	96
Стаття 56. Права потерпілого	97
Стаття 57. Обов'язки потерпілого	98
Стаття 58. Представник потерпілого	99
Стаття 59. Законний представник потерпілого.	102
§ 5. Інші учасники кримінального провадження	102
Стаття 60. Заявник.	102
Стаття 61. Цивільний позивач	111
Стаття 62. Цивільний відповідач.	114
Стаття 63. Представник цивільного позивача, цивільного відповідача	116
Стаття 64. Законний представник цивільного позивача.	116
Стаття 64-1. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження	117
Стаття 65. Свідок	121
Стаття 66. Права та обов'язки свідка	122
Стаття 67. Відповідальність свідка	123
Стаття 68. Перекладач.	123
Стаття 69. Експерт.	124
Стаття 70. Відповідальність експерта	127
Стаття 71. Спеціаліст	127
Стаття 72. Відповідальність спеціаліста	129
Стаття 73. Секретар судового засідання.	130
Стаття 74. Судовий розпорядник	131
<i>Коментар до § 6. Відводи.</i>	132
§ 6. Відводи	133
Стаття 75. Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні	133
Стаття 76. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні	133
Стаття 77. Підстави для відводу прокурора, слідчого	134
Стаття 78. Підстави для відводу захисника, представника	134
Стаття 79. Підстави для відводу спеціаліста, перекладача, експерта, секретаря судового засідання	134
Стаття 80. Заява про відвід	134

Стаття 81. Порядок вирішення питання про відвід	139
Стаття 82. Наслідки відводу слідчого судді, судді	139
Стаття 83. Наслідки відводу слідчого, прокурора, захисника, представника, експерта, спеціаліста, перекладача	140
<i>Коментар до Глави 4. Докази і доказування.</i>	140
Глава 4. Докази і доказування	142
§ 1. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами	142
Стаття 84. Докази	142
Стаття 85. Належність доказів	142
Стаття 86. Допустимість доказу	142
Стаття 87. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини	142
Стаття 88. Недопустимість доказів та відомостей, які стосуються особи підозрюваного, обвинуваченого	143
Стаття 89. Визнання доказів недопустимими.	143
Стаття 90. Значення рішень інших судів у питаннях допустимості доказів	144
§ 2. Доказування	144
Стаття 91. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.	144
Стаття 92. Обов'язок доказування	145
Стаття 93. Збирання доказів	145
Стаття 94. Оцінка доказів	146
§ 3. Показання.	146
Стаття 95. Показання	146
Стаття 96. З'ясування достовірності показань свідка	146
Стаття 97. Показання з чужих слів.	146
§ 4. Речові докази і документи	147
Стаття 98. Речові докази	147
Стаття 99. Документи	148
Стаття 100. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію	148
§ 5. Висновок експерта.	152
Стаття 101. Висновок експерта.	152
Стаття 102. Зміст висновку експерта	153
<i>Коментар до глави 5. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення.</i>	155
Глава 5. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення.	157
Стаття 103. Форми фіксування кримінального провадження.	157
Стаття 104. Протокол	157
Стаття 105. Додатки до протоколів	158
Стаття 106. Підготовка протоколу та додатка	158
Стаття 107. Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження	158
Стаття 108. Журнал судового засідання.	159
Стаття 109. Реєстр матеріалів досудового розслідування.	159
Стаття 110. Процесуальні рішення	159
Глава 6. Повідомлення	160
Стаття 111. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні	160
Стаття 112. Зміст повідомлення	161
<i>Коментар до Глави 7. Процесуальні строки.</i>	161
Глава 7. Процесуальні строки	162
Стаття 113. Поняття процесуальних строків	162
Стаття 114. Встановлення процесуальних строків прокурором, слідчим суддею, судом	162
Стаття 115. Обчислення процесуальних строків.	164
Стаття 116. Додержання процесуальних строків.	164
Стаття 117. Поновлення процесуального строку.	164
<i>Коментар до Глави 8. Процесуальні витрати.</i>	164
Глава 8. Процесуальні витрати.	168
Стаття 118. Види процесуальних витрат	168

Стаття 119. Зменшення розміру процесуальних витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення процесуальних витрат.	168
Стаття 120. Витрати на правову допомогу	168
Стаття 121. Витрати, пов'язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження	169
Стаття 122. Витрати, пов'язані із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів.	169
Стаття 123. Витрати, пов'язані із зберіганням і пересиланням речей і документів	169
Стаття 124. Розподіл процесуальних витрат	170
Стаття 125. Визначення розміру процесуальних витрат	170
Стаття 126. Рішення щодо процесуальних витрат	170
Глава 9. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов	170
Стаття 127. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому	170
Стаття 128. Цивільний позов у кримінальному провадженні.	172
Стаття 129. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні	175
Стаття 130. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю	176
Розділ II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	177
Глава 10. Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування	177
Стаття 131. Види заходів забезпечення кримінального провадження	177
Стаття 132. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження	177
<i>Коментар до Глави 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід. . . . .</i>	<i>179</i>
Глава 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід.	180
Стаття 133. Виклик слідчим, прокурором.	180
Стаття 134. Судовий виклик	180
Стаття 135. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні.	180
Стаття 136. Підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом	181
Стаття 137. Зміст повістки про виклик	181
Стаття 138. Поважні причини неприбуття особи на виклик	181
Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик	182
Стаття 138. Поважні причини неприбуття особи на виклик	184
Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик	184
Стаття 140. Привід.	184
Стаття 141. Клопотання про здійснення приводу	185
Стаття 142. Розгляд клопотання про здійснення приводу.	186
Стаття 143. Виконання ухвали про здійснення приводу	186
<i>Коментар до Глави 12. Накладення грошового стягнення. . . . .</i>	<i>187</i>
Глава 12. Накладення грошового стягнення.	187
Стаття 144. Загальні положення накладення грошового стягнення	187
Стаття 145. Клопотання про накладення грошового стягнення	188
Стаття 146. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу	189
Стаття 147. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення	189
<i>Коментар до Глави 13. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. . . . .</i>	<i>190</i>
Глава 13. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом	191
Стаття 148. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом.	191
Стаття 149. Наслідки тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом	192
Стаття 150. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом	192
Стаття 151. Розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.	194

Стаття 152. Вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.	194
Стаття 153. Продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.	195
Коментар до Глави 14. Відсторонення від посади.	195
Глава 14. Відсторонення від посади	196
Стаття 154. Загальні положення відсторонення від посади.	196
Стаття 155. Клопотання про відсторонення від посади	196
Стаття 156. Розгляд клопотання про відсторонення від посади	198
Стаття 157. Вирішення питання про відсторонення від посади	198
Стаття 158. Продовження строку відсторонення від посади та його скасування.	199
Коментар до Глави 15. Тимчасовий доступ до речей і документів.	199
Глава 15. Тимчасовий доступ до речей і документів	202
Стаття 159. Загальні положення тимчасового доступу до речей і документів	202
Стаття 160. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів	202
Стаття 161. Речі і документи, до яких заборонено доступ	204
Стаття 162. Речі і документи, які містять охоронювану законом таємницю	204
Стаття 163. Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів	205
Стаття 164. Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів	206
Стаття 165. Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів.	206
Стаття 166. Наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів.	206
Коментар до Глави 16. Тимчасове вилучення майна.	206
Глава 16. Тимчасове вилучення майна	207
Стаття 167. Підстави тимчасового вилучення майна	207
Стаття 168. Порядок тимчасового вилучення майна	207
Стаття 169. Припинення тимчасового вилучення майна	208
Коментар до Глави 17. Арешт майна.	208
Глава 17. Арешт майна.	209
Стаття 170. Підстави для арешту майна.	209
Стаття 171. Клопотання про арешт майна	210
Стаття 172. Розгляд клопотання про арешт майна	213
Стаття 173. Вирішення питання про арешт майна	213
Стаття 174. Скасування арешту майна	214
Стаття 175. Виконання ухвали про арешт майна.	214
Глава 18. Запобіжні заходи, затримання особи	215
Коментар до § 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду.	215
§ 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду	218
Стаття 176. Загальні положення про запобіжні заходи	218
Стаття 177. Мета і підстави застосування запобіжних заходів	218
Стаття 178. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу	219
Стаття 179. Особисте зобов'язання	221
Стаття 180. Особиста порука	221
Стаття 181. Домашній арешт	222
Стаття 182. Застава	225
Стаття 183. Тримання під вартою	227
Стаття 184. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів	229
Стаття 185. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу	238
Стаття 186. Строки розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу	238
Стаття 187. Забезпечення прибуття особи для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу	239
Стаття 188. Клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу	240
Стаття 189. Розгляд клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу	240
Стаття 190. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу	240

Стаття 191. Дії уповноважених службових осіб після затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання	241
Стаття 192. Подання клопотання про застосування запобіжного заходу після затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання.	241
Стаття 193. Порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.	242
Стаття 194. Застосування запобіжного заходу	243
Стаття 195. Застосування електронних засобів контролю	246
Стаття 196. Ухвала про застосування запобіжних заходів	251
Стаття 197. Строк дії ухвали про тримання під вартою, продовження строку тримання під вартою.	253
Стаття 198. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів	253
Стаття 199. Порядок продовження строку тримання під вартою	254
Стаття 200. Клопотання слідчого, прокурора про зміну запобіжного заходу.	254
Стаття 201. Клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу.	254
Стаття 202. Порядок звільнення особи з-під варті	256
Стаття 203. Негайне припинення дії запобіжних заходів	257
Стаття 204. Заборона затримання без дозволу слідчого судді, суду	257
Стаття 205. Виконання ухвали щодо обрання запобіжного заходу	257
Стаття 206. Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини	258
<i>Коментар до § 2. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. . . . .</i>	258
§ 2. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду	260
Стаття 207. Законне затримання	260
Стаття 208. Затримання уповноваженою службовою особою	260
Стаття 209. Момент затримання	261
Стаття 210. Доставлення до органу досудового розслідування	261
Стаття 211. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.	261
Стаття 212. Особа, відповідальна за перебування затриманих	261
Стаття 213. Повідомлення інших осіб про затримання	262
Розділ III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	262
Глава 19. Загальні положення досудового розслідування	262
Стаття 214. Початок досудового розслідування	262
Стаття 215. Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків	268
Стаття 216. Підслідність	268
Стаття 217. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування	269
Стаття 218. Місце проведення досудового розслідування	270
Стаття 219. Строки досудового розслідування	271
Стаття 220. Розгляд клопотань під час досудового розслідування.	272
Стаття 221. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення	272
Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування	273
<i>Коментар до Глави 20. Слідчі (розшукові) дії. . . . .</i>	274
Глава 20. Слідчі (розшукові) дії	278
Стаття 223. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій	278
Стаття 224. Допит	279
Стаття 225. Допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні.	284
Стаття 226. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи	290
Стаття 227. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи	293
Стаття 228. Пред'явлення особи для впізнання	293
Стаття 229. Пред'явлення речей для впізнання	294
Стаття 230. Пред'явлення трупа для впізнання	294
Стаття 231. Протокол пред'явлення для впізнання	294
Стаття 232. Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування	295
Стаття 233. Проникнення до житла чи іншого володіння особи	297
Стаття 234. Обшук.	297

Стаття 235. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи	299
Стаття 236. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи	300
Стаття 237. Огляд	300
Стаття 238. Огляд трупа	303
Стаття 239. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією	305
Стаття 240. Слідчий експеримент	307
Стаття 241. Освідування особи	307
Стаття 242. Підстави проведення експертизи	308
Стаття 243. Порядок залучення експерта	310
Стаття 244. Розгляд слідчим суддею клопотання про залучення експерта	313
Стаття 245. Отримання зразків для експертизи	317
<i>Коментар до Глави 21. Негласні слідчі (розшукові) дії.</i>	319
Глава 21. Негласні слідчі (розшукові) дії	328
§ 1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії	328
Стаття 246. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій	328
Стаття 247. Слідчий суддя, який здійснює розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій	329
Стаття 248. Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії	329
Стаття 249. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії	331
Стаття 250. Проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді	331
Стаття 251. Вимоги до постанови слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій	332
Стаття 252. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій	332
Стаття 253. Повідомлення осіб, щодо яких проводилися негласні слідчі (розшукові) дії	332
Стаття 254. Заходи щодо захисту інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій	332
Стаття 255. Заходи щодо захисту інформації, яка не використовується у кримінальному провадженні	333
Стаття 256. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні	333
Стаття 257. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в інших цілях або передавання інформації	333
§ 2. Втручання у приватне спілкування	334
Стаття 258. Загальні положення про втручання у приватне спілкування	334
Стаття 259. Збереження інформації	335
Стаття 260. Аудіо-, відеоконтроль особи	335
Стаття 261. Накладення арешту на кореспонденцію	335
Стаття 262. Огляд і виїмка кореспонденції	335
Стаття 263. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж	336
Стаття 264. Зняття інформації з електронних інформаційних систем	336
Стаття 265. Фіксація та збереження інформації, отриманої з телекомунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем	337
Стаття 266. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів	337
§ 3. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій	337
Стаття 267. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи	337
Стаття 268. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу	338
Стаття 269. Спостереження за особою, річчю або місцем	338
Стаття 270. Аудіо-, відеоконтроль місця	338
Стаття 271. Контроль за вчиненням злочину	338
Стаття 272. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	339
Стаття 273. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій	340
Стаття 274. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження	341
Стаття 275. Використання конфіденційного співробітництва	341

Глава 22. Повідомлення про підозру	341
Стаття 276. Випадки повідомлення про підозру	341
Стаття 277. Зміст письмового повідомлення про підозру	342
Стаття 278. Вручення письмового повідомлення про підозру	343
Стаття 279. Зміна повідомлення про підозру	344
Глава 23. Зупинення досудового розслідування	344
Стаття 280. Підстави та порядок зупинення досудового розслідування.	344
Стаття 281. Розшук підозрюваного	346
Стаття 282. Відновлення досудового розслідування.	347
Глава 24. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового роз- слідування	347
§ 1. Форми закінчення досудового розслідування	347
Стаття 283. Загальні положення закінчення досудового розслідування.	347
Стаття 284. Захриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи	348
§ 2. Звільнення особи від кримінальної відповідальності	350
Стаття 285. Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності	350
Стаття 286. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності.	350
Стаття 287. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності.	351
Стаття 288. Розгляд питання про звільнення від кримінальної відповідальності	351
Стаття 289. Відновлення провадження при відмові від поручительства	352
§ 3. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру	353
Стаття 290. Відкриття матеріалів іншій стороні	353
Стаття 291. Обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування	355
Стаття 292. Клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру	357
Стаття 293. Надання копії обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування	357
§ 4. Продовження строку досудового розслідування	357
Стаття 294. Загальні положення продовження строку досудового розслідування	357
Стаття 295. Порядок продовження строку досудового розслідування	358
Стаття 296. Задоволення клопотання про продовження строку досудового розслідування.	359
Стаття 297. Відмова у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування	360
Глава 25. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків	360
Стаття 298. Загальні положення досудового розслідування кримінальних проступків	360
Стаття 299. Запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків	361
Стаття 300. Слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків	362
Стаття 301. Особливості закінчення досудового розслідування кримінальних проступків	362
Стаття 302. Клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні	363
Глава 26. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування	364
<i>Коментар до § 1. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування . . . . .</i>	<i>364</i>
§ 1. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування	366
Стаття 303. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження	366
Стаття 304. Строк подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, її повернення або відмова відкриття провадження.	375
Стаття 305. Правові наслідки подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування.	375
Стаття 306. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування	375

Стаття 307. Рішення слідчого судді за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування	376
Стаття 308. Оскарження недотримання розумних строків	376
Коментар до § 2. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування.	376
§ 2. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування	377
Стаття 309. Ухвали слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування	377
Стаття 310. Порядок оскарження ухвал слідчого судді	377
§ 3. Оскарження слідчим рішень, дії чи бездіяльності прокурора	377
Стаття 311. Рішення, дії чи бездіяльність прокурора, які можуть оскаржуватися слідчим	377
Стаття 312. Порядок оскарження рішень, дії чи бездіяльності прокурора	378
Стаття 313. Порядок вирішення скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора	378
Розділ IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	379
Коментар до Глави 27 Підготовче провадження.	379
Глава 27. Підготовче провадження	384
Стаття 314. Підготовче судове засідання	384
Стаття 315. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду	385
Стаття 316. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду	385
Стаття 317. Матеріали кримінального провадження (кримінальна справа) та право на ознайомлення з ними	385
Глава 28. Судовий розгляд	386
Коментар до § 1. Загальні положення судового розгляду.	386
§ 1. Загальні положення судового розгляду	390
Стаття 318. Строки і загальний порядок судового розгляду	390
Стаття 319. Незмінність складу суду	390
Стаття 320. Запасний суддя	391
Стаття 321. Головуючий у судовому засіданні	391
Стаття 322. Безперервність судового розгляду	391
Стаття 323. Наслідки неприбуття обвинуваченого	391
Стаття 324. Наслідки неприбуття прокурора і захисника	392
Стаття 325. Наслідки неприбуття потерпілого	392
Стаття 326. Наслідки неприбуття цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження	392
Стаття 327. Наслідки неприбуття свідка, спеціаліста, перекладача і експерта	393
Стаття 328. Право перебувати в залі судового засідання	393
Стаття 329. Обов'язки присутніх у залі судового засідання	393
Стаття 330. Заходи до порушників порядку судового засідання	394
Стаття 331. Обрання, скасування або зміна запобіжного заходу в суді	395
Стаття 332. Проведення експертизи за ухвалою суду	395
Стаття 333. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження	396
Стаття 334. Об'єднання і виділення матеріалів кримінального провадження	400
Стаття 335. Зупинення судового провадження	400
Стаття 336. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження	401
§ 2. Межі судового розгляду	407
Стаття 337. Визначення меж судового розгляду	407
Стаття 338. Зміна обвинувачення в суді	408
Стаття 339. Висунення додаткового обвинувачення, початок провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду	409
Стаття 340. Відмова від підтримання державного обвинувачення	410
Стаття 341. Погодження зміни обвинувачення, висунення нового обвинувачення, відмови від підтримання державного обвинувачення та початку провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду	410
Коментар до § 3. Процедура судового розгляду.	411
§ 3. Процедура судового розгляду	417

Стаття 342. Відкриття судового засідання	417
Стаття 343. Повідомлення про повне фіксування судового розгляду технічними засобами	417
Стаття 344. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу	417
Стаття 345. Повідомлення про права і обов'язки	417
Стаття 346. Заборона присутності свідків у залі судового засідання	418
Стаття 347. Початок судового розгляду	418
Стаття 348. Роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення	418
Стаття 349. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження	418
Стаття 350. Розгляд судом клопотань учасників судового провадження	422
Стаття 351. Допит обвинуваченого	422
Стаття 352. Допит свідка	422
Стаття 353. Допит потерпілого	423
Стаття 354. Особливості допиту малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого	423
Стаття 355. Пред'явлення для впізнання	424
Стаття 356. Допит експерта в суді	424
Стаття 357. Дослідження речових доказів	424
Стаття 358. Дослідження документів	425
Стаття 359. Дослідження звуко- і відеозаписів	425
Стаття 360. Консультації та роз'яснення спеціаліста	425
Стаття 361. Огляд на місці	425
Стаття 362. Дії суду при встановленні в судовому засіданні неосудності обвинуваченого	426
Стаття 363. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами	426
Стаття 364. Судові дебати	426
Стаття 365. Останнє слово обвинуваченого	427
Стаття 366. Вихід суду для ухвалення вироку	427
Стаття 367. Таємниця наради суддів	427
Стаття 368. Питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку	427
Коментар до Глави 29. Судові рішення.	428
Глава 29. Судові рішення	429
Стаття 369. Види судових рішень	429
Стаття 370. Законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення	429
Стаття 371. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма	430
Стаття 372. Зміст ухвали	430
Стаття 373. Види вироків	430
Стаття 374. Зміст вироку	431
Стаття 375. Ухвалення судового рішення і окрема думка судді	432
Стаття 376. Проголошення судового рішення	432
Стаття 377. Звільнення обвинуваченого з-під варті	434
Стаття 378. Заходи піклування про неповнолітніх, непрацездатних і збереження майна обвинуваченого	434
Стаття 379. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні	435
Стаття 380. Роз'яснення судового рішення	435
Глава 30. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції.	436
§ 1. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків	436
Стаття 381. Загальні положення спрощеного провадження щодо кримінальних проступків	436
Стаття 382. Розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні	436
§ 2. Провадження в суді присяжних	437
Стаття 383. Порядок провадження в суді присяжних	437
Стаття 384. Роз'яснення права на суд присяжних	438
Стаття 385. Виклик присяжних	439
Стаття 386. Права і обов'язки присяжного	440
Стаття 387. Відбір присяжних у суді	440
Стаття 388. Приведення присяжних до присяги	441
Стаття 389. Недопустимість незаконного впливу на присяжного	441
Стаття 390. Усунення присяжного	442
Стаття 391. Порядок наради і голосування в суді присяжних	442

Розділ V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	443
Глава 31. Провадження в суді апеляційної інстанції	443
Стаття 392. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку	443
Стаття 393. Право на апеляційне оскарження	446
Стаття 394. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень	448
Стаття 395. Порядок і строки апеляційного оскарження	448
Стаття 396. Вимоги до апеляційної скарги	449
Стаття 397. Дії суду першої інстанції після одержання апеляційних скарг	453
Стаття 398. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції	453
Стаття 399. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження	454
Стаття 400. Наслідки подання апеляційної скарги	455
Стаття 401. Підготовка до апеляційного розгляду	455
Стаття 402. Заперечення на апеляційну скаргу	456
Стаття 403. Відмова від апеляційної скарги, зміна і доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження	456
Стаття 404. Межі перегляду судом апеляційної інстанції	457
Стаття 405. Апеляційний розгляд	458
Стаття 406. Письмове апеляційне провадження	459
Стаття 407. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги	459
Стаття 408. Зміна вироку або ухвали суду судом апеляційної інстанції	460
Стаття 409. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції	461
Стаття 410. Неповнота судового розгляду	461
Стаття 411. Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження	462
Стаття 412. Істотні порушення вимог кримінального процесуального закону	462
Стаття 413. Неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність	463
Стаття 414. Невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого	463
Стаття 415. Підстави для призначення нового розгляду в суді першої інстанції	464
Стаття 416. Особливості нового розгляду судом першої інстанції	464
Стаття 417. Закриття кримінального провадження судом апеляційної інстанції	465
Стаття 418. Судові рішення суду апеляційної інстанції	465
Стаття 419. Зміст ухвали суду апеляційної інстанції	466
Стаття 420. Вирок, ухвала про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру суду апеляційної інстанції	466
Стаття 421. Недопустимість погіршення правового становища обвинуваченого	467
Стаття 422. Порядок перевірки ухвал слідчого судді	467
Стаття 423. Повернення матеріалів кримінального провадження	468
<i>Коментар до Глави 32 Провадження у суді касаційної інстанції.</i>	468
Глава 32. Провадження в суді касаційної інстанції	471
Стаття 424. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку	471
Стаття 425. Право на касаційне оскарження	471
Стаття 426. Порядок і строки касаційного оскарження	472
Стаття 427. Вимоги до касаційної скарги	472
Стаття 428. Відкриття касаційного провадження	472
Стаття 429. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення	473
Стаття 430. Підготовка касаційного розгляду	473
Стаття 431. Заперечення на касаційну скаргу	474
Стаття 432. Відмова від касаційної скарги, зміна і доповнення касаційної скарги під час касаційного провадження	474
Стаття 433. Межі перегляду судом касаційної інстанції	474
Стаття 434. Касаційний розгляд	474
Стаття 435. Письмове касаційне провадження	475

Стаття 436. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги	475
Стаття 437. Недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого	475
Стаття 438. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.	475
Стаття 439. Новий розгляд справи після скасування судового рішення судом касаційної інстанції.	476
Стаття 440. Закриття кримінального провадження судом касаційної інстанції	476
Стаття 441. Судові рішення суду касаційної інстанції	476
Стаття 442. Зміст ухвали суду касаційної інстанції	476
Стаття 443. Повернення матеріалів кримінального провадження	477
Коментар до Глави 33. Провадження у Верховному Суді України.	477
Глава 33. Провадження у Верховному Суді України	479
Стаття 444. Перегляд судових рішень Верховним Судом України	479
Стаття 445. Підстави для перегляду судових рішень Верховним Судом України	479
Стаття 446. Право на звернення про перегляд судових рішень Верховним Судом України	479
Стаття 447. Строк подання заяви про перегляд судового рішення.	480
Стаття 448. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення	480
Стаття 449. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення	480
Стаття 450. Перевірка відповідності заяви вимогам цього Кодексу Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ	481
Стаття 451. Допуск Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ справи до провадження	481
Стаття 452. Підготовка до перегляду судового рішення у Верховному Суді України.	482
Стаття 453. Порядок розгляду справи Верховним Судом України	482
Стаття 454. Повноваження Верховного Суду України	483
Стаття 455. Ухвала Верховного Суду України про задоволення заяви	483
Стаття 456. Ухвала Верховного Суду України про відмову в задоволенні заяви	483
Стаття 457. Повідомлення про ухвалення рішення та його виготовлення	483
Стаття 458. Обов'язковість судових рішень Верховного Суду України.	484
Коментар до Глави 34. Провадження за нововиявленими обставинами.	484
Глава 34. Провадження за нововиявленими обставинами	484
Стаття 459. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими обставинами.	484
Стаття 460. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами	485
Стаття 461. Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами	485
Стаття 462. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами	485
Стаття 463. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами	486
Стаття 464. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами	486
Стаття 465. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та її наслідки	486
Стаття 466. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами	486
Стаття 467. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами	487
Коментар до Розділу VI Особливі порядки кримінального провадження.	487
Розділ VI. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	494
Глава 35. Кримінальне провадження на підставі угод	494
Стаття 468. Угоди в кримінальному провадженні	494
Стаття 469. Ініціювання та укладення угоди	494
Стаття 470. Обставини, що враховуються прокурором при укладенні угоди про визнання винуватості	495
Стаття 471. Зміст угоди про примирення	495

Стаття 472. Зміст угоди про визнання винуватості	497
Стаття 473. Наслідки укладення та затвердження угоди	498
Стаття 474. Загальний порядок судового провадження на підставі угоди	499
Стаття 475. Вирок на підставі угоди.	500
Стаття 476. Наслідки невиконання угоди	500
Глава 36. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення	501
Стаття 477. Поняття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.	501
Стаття 478. Початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення	502
Стаття 479. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення	503
<i>Коментар до Глави 37. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. . . . .</i>	<i>503</i>
Глава 37. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.	505
Стаття 480. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження	505
Стаття 481. Повідомлення про підозру	505
Стаття 482. Особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання і обрання запобіжного заходу	506
Стаття 483. Інформування державних та інших органів чи службових осіб	506
Глава 38. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх	507
§ 1. Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх	507
Стаття 484. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх	507
Стаття 485. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх	508
Стаття 486. Комплексна психолого-психіатрична і психологічна експертиза неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	508
Стаття 487. З'ясування умов життя та виховання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	509
Стаття 488. Участь законного представника неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	510
Стаття 489. Порядок виклику неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	510
Стаття 490. Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	511
Стаття 491. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря в допиті неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого	511
Стаття 492. Застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу	512
Стаття 493. Передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд	513
Стаття 494. Виділення в окреме провадження щодо кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім	514
Стаття 495. Тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання	514
Стаття 496. Участь у судовому розгляді представників служби у справах дітей та кримінальної міліції у справах дітей	515
Стаття 497. Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру	518
§ 2. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності	519
Стаття 498. Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру	519
Стаття 499. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру	520
Стаття 500. Порядок судового розгляду.	521
Стаття 501. Ухвали суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру	521
Стаття 502. Дострокове звільнення від примусового заходу виховного характеру	522
Глава 39. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру	522
Стаття 503. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру	522

Стаття 504. Порядок здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб	524
Стаття 505. Обставини, що підлягають встановленню під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.	524
Стаття 506. Права особи, яка бере участь у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.	525
Стаття 507. Участь захисника	525
Стаття 508. Запобіжні заходи.	526
Стаття 509. Психіатрична експертиза	526
Стаття 510. Об'єднання і виділення кримінальних проваджень	527
Стаття 511. Закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру	528
Стаття 512. Судовий розгляд	528
Стаття 513. Ухвала суду у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.	529
Стаття 514. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру	530
Стаття 515. Відновлення кримінального провадження	531
Стаття 516. Оскарження ухвали суду	531
Глава 40. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю	532
Стаття 517. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження	532
Стаття 518. Особливості проведення експертизи у кримінальному провадженні, яке містить державну таємницю	534
Глава 41. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні	536
Стаття 519. Службові особи, уповноважені на вчинення процесуальних дій.	536
Стаття 520. Процесуальні дії під час кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні	537
Стаття 521. Строк звернення із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна.	542
Стаття 522. Строк законного затримання особи	543
Стаття 523. Місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України.	543
Коментар до Розділу VII Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.	544
Розділ VII. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	544
Стаття 524. Умови відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	544
Стаття 525. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	545
Стаття 526. Підсудність заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	545
Стаття 527. Зміст заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	545
Стаття 528. Наслідки недодержання вимог до змісту заяви, відмова у відкритті провадження або залишення заяви без розгляду	545
Стаття 529. Підготовка заяви до розгляду	545
Стаття 530. Судовий розгляд	545
Стаття 531. Судове рішення	546
Коментар до Розділу VIII Виконання судових рішень.	546
Розділ VIII. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ	549
Стаття 532. Набрання судовим рішенням законної сили	549

Стаття 533. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням	549
Стаття 534. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні	550
Стаття 535. Звернення судового рішення до виконання.	550
Стаття 536. Відстрочка виконання вироку	550
Стаття 537. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків.	551
Стаття 538. Питання, які вирішуються судом після виконання вироку	551
Стаття 539. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку	551
Стаття 540. Зарахування у строк відбування покарання часу перебування засудженого в лікувальній установі.	552
Розділ IX МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	553
<i>Коментар до Глави 42. Загальні засади міжнародного співробітництва. . . . .</i>	<i>553</i>
Глава 42. Загальні засади міжнародного співробітництва.	557
Стаття 541. Роз'яснення термінів	557
Стаття 542. Обсяг міжнародного співробітництва під час кримінального провадження	558
Стаття 543. Законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження	558
Стаття 544. Надання та отримання міжнародної правової допомоги чи іншого міжнародного співробітництва без договору	558
Стаття 545. Центральний орган України	559
Стаття 546. Інформація, що містить державну таємницю.	559
Стаття 547. Виконання процесуальних дій дипломатичними представництвами або консульськими установами	559
Стаття 548. Запит про міжнародне співробітництво.	559
Стаття 549. Зберігання та передання речових доказів і документів	560
Стаття 550. Доказова сила офіційних документів	560
<i>Коментар до Глави 43. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій. . . . .</i>	<i>561</i>
Глава 43. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій	568
Стаття 551. Запит про міжнародну правову допомогу	568
Стаття 552. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу	568
Стаття 553. Наслідки виконання запиту в іноземній державі.	569
Стаття 554. Розгляд запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу	569
Стаття 555. Повідомлення про результати розгляду запиту	569
Стаття 556. Конфіденційність	569
Стаття 557. Відмова у виконанні запиту про міжнародну правову допомогу	570
Стаття 558. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України	570
Стаття 559. Відкладення надання міжнародної правової допомоги	571
Стаття 560. Завершення процедури надання міжнародної правової допомоги.	571
Стаття 561. Процесуальні дії, які можуть бути проведені в порядку надання міжнародної правової допомоги.	571
Стаття 562. Процесуальні дії, які потребують спеціального дозволу	571
Стаття 563. Присутність представників компетентних органів запитуючої держави	572
Стаття 564. Вручення документів	572
Стаття 565. Тимчасова передача	572
Стаття 566. Виклик особи, яка перебуває за межами України	573
Стаття 567. Допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції	574
Стаття 568. Розшук, арешт і конфіскація майна	575
Стаття 569. Контрольована поставка	577
Стаття 570. Прикордонне переслідування	578
Стаття 571. Створення і діяльність спільних слідчих груп	579
Стаття 572. Оскарження рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових чи службових осіб, відшкодування завданої шкоди та витрати, пов'язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України	580

<i>Коментар до Глави 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)</i>	580
Глава 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)	586
Стаття 573. Направлення запиту про видачу особи (екстрадицію)	586
Стаття 574. Центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції)	587
Стаття 575. Порядок підготовки документів та направлення запитів	587
Стаття 576. Межі кримінальної відповідальності виданої особи	589
Стаття 577. Зарахування строку тримання виданої особи під вартою	590
Стаття 578. Інформування про результати кримінального провадження щодо виданої особи	590
Стаття 579. Тимчасова видача	590
Стаття 580. Особливості тримання під вартою	590
Стаття 581. Права особи, видача якої запитується	590
Стаття 582. Особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України	591
Стаття 583. Тимчасовий арешт	591
Стаття 584. Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний арешт)	592
Стаття 585. Застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави	593
Стаття 586. Припинення тимчасового арешту або запобіжного заходу	593
Стаття 587. Проведення екстрадиційної перевірки	593
Стаття 588. Спрощений порядок видачі осіб з України	594
Стаття 589. Відмова у видачі особи (екстрадиції)	594
Стаття 590. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію)	594
Стаття 591. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)	595
Стаття 592. Відстрочка передачі	595
Стаття 593. Фактична передача особи	596
Стаття 594. Витрати, пов'язані з вирішенням питання про видачу особи іноземній державі	596
<i>Коментар до Глави 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття</i>	596
Глава 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття	598
Стаття 595. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав	598
Стаття 596. Неможливість перейняття кримінального провадження	598
Стаття 597. Тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження	598
Стаття 598. Порядок кримінального провадження, що перейняте від іншої держави	599
Стаття 599. Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави	599
Стаття 600. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження іншій державі	599
Стаття 601. Наслідки передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави	600
<i>Коментар до Глави 46. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб</i>	600
Глава 46. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб	605
Стаття 602. Підстави і порядок виконання вироків судів іноземних держав	605
Стаття 603. Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави	606
Стаття 604. Виконання вироку суду іноземної держави	607
Стаття 605. Підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання	607
Стаття 606. Умови передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання	607
Стаття 607. Порядок і строки вирішення питання про передачу осіб, засуджених судами України, для відбування покарання в іноземних державах	608
Стаття 608. Повідомлення про зміну або скасування вироку суду України щодо громадянина іноземної держави	609
Стаття 609. Порядок розгляду запиту (клопотання) про передачу громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для відбування покарання в Україні	609

Стаття 610. Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України.	609
Стаття 611. Організація виконання покарання щодо переданої засудженої особи.	610
Стаття 612. Повідомлення про зміну або скасування вироку суду іншої держави.	611
Стаття 613. Витрати, пов'язані з передачею засудженої особи.	611
Стаття 614. Визнання та виконання вироків міжнародних судових установ	611
Розділ IX-1. ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО, НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ АБО У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	612
Стаття 615. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції	612
Розділ X. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	614
Розділ XI. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.	616

Примітка: Кримінальний процесуальний кодекс України, закони, постанови Верховної Ради України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні декларації, договори, угоди, конвенції, постанови Пленуму Верховного Суду України, інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, накази Генерального прокурора України, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної судової адміністрації України, які наведені в даному Науково-практичному коментарі, використані з офіційних сайтів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної судової адміністрації України.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
**КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ**
ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ
ДОКУМЕНТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ

СТАНОМ НА 3 ВЕРЕСНЯ 2014 РОКУ

Підписано до друку 02.09.2014. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 52.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.